FUCHSIUS
HISTORIA
STIRPIUM.

1542.

BOUND BY J. KELL

A 5/6

Society of Apothecaries.

PRESENTED BY

Date

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

Sigs α 2-6, β 1-2 wanting

Accession Number

Press Mark

FUCHS, L.
1542 Imperfect

BOUND BY J.K

66181/D

VI 7

Londinensis
1648

DE HISTORIA STIRPIVM COMMENTARII INSIGNES, MAXIMIS IMPENSIS ET VIGILIIS ELABORATI, ADIECTIS EARVNDEM VIVIS PLVSQVAM quingentis imaginibus, nunquam antea ad naturæ imitationem artificioſius efficτis & expreſsis, LEONHARTO FVCHSIO medico hac noſtra ætate longè clariſsimo, autore.

Regiones peregrinas pleriq;, alij alias, ſumptu ingenti, ſtudio indefeſſo, nec ſine diſcrimine uitæ nonnunquam, adierunt, ut ſimplicium materiæ cognoſcendæ facultatem compararent ſibi: eam tibi materiam uniuerſam ſummo & impenſarum & temporis compendio, procul diſcrimine omni, tanquam in uiuo iucundiſsimoq; uiridario, magna cum uoluptate, hinc cognoſcere licebit.

Acceſsit ijs ſuccincta admodum uocum difficilium & obſcurarum paſsim in hoc opere occurrentium explicatio.

Vnà cum quadruplici Indice, quorum primus quidem ſtirpium nomenclaturas græcas, alter latinas, tertius officinis ſeplaſiariorum & herbarijs uſitatas, quartus germanicas continebit.

R

L

Cautum præterea est inuictiſſimi CAROL Imperatoris decreto, ne quis alius impune usquam locorum hos de stirpium Historia commentarios excudat juxta tenorem privilegij Ante a nobis evulgati.

BASILEÆ IN OFFICINA ISINGRINIANA ANNO CHRISTI M. D. XLII

LEONHARTVS FVCHSIVS
ÆTATIS SVÆ ANNO XLI.

EXPLICATIO QVARVN DAM VOCVM TOTO HOC opere paſsim occurrentium, in quibus aſſequendi[illegible] non admodum peritus le[illegible] hærere poſſet.

Acetabula. ACetabula ab aceto denominata
uidentur; quãuis alij ab accipien
do dictum putent, atque hinc eſt
quod ſcribant acceptabulum: ua
ſculaq́ꝫ fuerunt orbiculata, con=
caua, ſine marginis latitudine, quæ aceto ple=
na ad intinctus ponebantur. Dehinc uox ad
omnia alia quæ ſimilem cõcauitatem habent,
translata fuit. Primumq́ꝫ ſic concauas partes
in polyporum flagellis, quibus id animal niti
tur, & uelut adminiculis fultum exurgit, no=
minauerunt. Translata etiam uox ad fœmina
rum locos, uocaueruntq́ꝫ acetabula uenarum
arteriarumq́ꝫ ora quæ in uterũ feruntur hian
tia. Tranſtulerunt poſtremò etiam hoc no=
men ad herbam, quam eam ob cauſam Ace=
tabulum dixerunt, quod folia acetabulo ſimi=
lia in orbem circumacta, ſenſimq́ꝫ, ſic ut ſen=
ſum fallant, in concauam lacunam deſcenden
tia, habeat. κοτυληδόνες græcè nominantur.
Acinus. Acinus non tantum grana interna uuæ,
quemadmodum quidam exiſtimant, ſed totũ
fructum, qui ex ſucco, & parte quæ ueluti ca=
ro eſt, & ex uinaceis, & ambiente forinſecus
cute cõſtat, ſignificat. Teſtis Galenus, qui li=
bro 2. de facultatibus alimentorũ ſic ſcriptũ re
liquit: Acini corpus ex quatuor partibus con
ſtat, ex ea ſcilicet quæ eius ueluti caro eſt: exq́ꝫ
humore per eam diſperſo, unde uinum: præte
rea ex nucleo, atq́ꝫ eo quod omnia hęc foris cir
cuncludit membranoſo tegumento. ῥάξ Græ
Aculei. cis dicitur. Aculei, quæcũq́ꝫ duriuſcula in
cuſpidem turbinata punctionem infligũt ſpi=
Acus. culorũ modo, nominantur. Acus, purga=
mentũ frumenti, leuiſsimũ ſcilicet in eo quod
Adnata. uentilabris extra aream iaculat̃. Adnata,
uel Adnaſcentia, ſiue Appendices, ramuli di=
cuntur quos caulis nõnunq́ꝫ ex ſe mittit, quaſi
nouã adſcititiamq́ꝫ prolem. Sic autem uocan=
tur, quod quaſi cauli adnaſcantur & ſuperac=
cedant. Græci παραφυάδας, quod circum cau
Alæ. lem erũpentes accreſcant, appellarũt. Alæ,
caui inter caulem, & ramulos anfractus, unde
ſinuatim noua proles egreditur, facta ab hu=
manis alis translatione, dicuntur. Græci μα-
Alabaſtra. σχάλας uocant. Alabaſtra ſunt ſeruandis
odoribus ex ſolidiſsima & frigidiſsima mate=
ria facta uaſcula, ſic dicta Græcis quod ob læ=
uorem ſuum capi teneriq́ꝫ manibus non faci=
le poſſent, lubricaq́ꝫ dilaberentur. Hinc ala=
baſtrites lapis, quem nunc alabaſtrum uo=
cant, quoniam ex eo alabaſtra fierent, deno=
Aluta. minatus eſt. Aluta pellis ſeu corium dici=
tur poſtquã ad uſum & opus calceorũ & alia=
rum rerum concinnatũ eſt, Hinc alutamen, ſi
ue alutamentũ, opus ex cõcinnatis pellibus fa
ctum. Et alutarij, pellium & coriorũ cõcinna=
tores. Alſioſa nõ dicuntur ea quæ frigidis Alſioſa.
locis gaudent, ſed contrà potius quæ algores
ferre non poſſunt. Amuleta remedia ſunt Amuleta.
præſentanea aduerſus uenena & faſcinatio=
nes, qualia quidã in annulis, & è collo ſuſpen=
ſa geſtare ſolent. Amphora menſura eſt Amphora.
quę capit duas urnas, ſeu octo congios. Api Apices.
ces quæ in medio calycis ſeu folliculi quo flos
claudit̃ erumpũt, ſtamina ſunt, quę ueluti fila
menta ab intimo floris ſinu proſiliũt. Habent
apices ſæpius in ſummo quidpiam craſsiuſcu
lum, à qua ſimilitudine nomẽ acceperũt. Ar Arbor.
bor eſt quicquid à radice ſtatim ſimplici caudi
ce, brachiatũ ramis, ſurculoſum, diſſolutuq́ꝫ
contumax aſſurgit. Articuli ſunt partes Articuli.
quæ in nodos quoſdam intumeſcũt, à quibus
perſæpe ramuli prodeũt. Aſparagi quę pri Aſparagi.
mum in lucem prodeũt olerũ germina, priuſ=
quam in folia explicent̃, recentiſſimiq́ꝫ turio=
nes qui edendo ſunt, dicunt̃. Ariſta, eſt quę Ariſta.
ut acus tenuis, longa, eminet à gluma. In ſum
ma, ariſtę quaſi apices & cornua ſunt ſpicarũ.

B

BAccę ſunt fœtus minutiores herbarũ, fru Baccæ.
ticũ, arborum'ue, qui diſperſius rariusq́ꝫ
enaſcunt̃: ut ſunt partus lauri. Atq́ꝫ in hoc ab
acinis differunt, quod ij denſius proueniant.
Brachia ſunt plantarũ, præcipuè autẽ arbo= Brachia.
rum ramuli, quod inſtar brachiorũ in homine
extendant̃. Bulbi radices ſunt rotũdæ tuni Bulbi.
catæ, quales ſunt hyacinthi, aſphodeli, & col=
chici.

C

CAchryes ſunt oblonga panicularum mo Cachryes.
do nucamenta, quę ſquamatim cõpacta
propendent è ramis. Creſcũt hyeme, uere de=
hiſcũt in flaueſcentes ſquamulas, & folio pro=
deunte, decidunt; qualia in abiete, picea, & a=
lijs permultis uidere licet. Plinius pilulas no= Pilulæ.
minat. Calathus eſt rectus turbo, hoc eſt, id Calathus.
quod ex anguſtijs in latitudinem ſe diffundit.
Calathi effigiem planè referunt flores liliorũ.
Calyx folliculus eſt, quo flos primũ, mox Calyx.
ſeminis fœtus clauditur. Capillamenta par Capillamẽta
ticulæ teretes & oblongæ in capilli modũ exte
nuatæ dicuntur. Caput eſt id quod ſurſum Caput.
deorſum'ue in globũ extuberat, aut in orbem
glomeratur. Si magnitudine ceſſerit, capitulũ
nominat̃. Extremã tamen uitis partem caput
etiam uocant, id eſt, ultimũ & productiſsimũ
flagellum. Capreoli ſunt coliculi intorti ue Capreoli.
luti cincinni quidã in ipſis pampinis tenerio=
ribus apparentes, quibus uitis ueluti manibus
quibuſdam adminicula cõplectitur, ac cõpre
hendit. Ii enim ut uitem teneant, ſerpunt ad lo
cum capiendum; unde à capiendo capreoli di
cti ſunt. Caro dicit̃ id quod cortici ſubeſt. Caro.
Caudex dicitur in arboribus & fruticibus, Caudex.
id quod à radice ſupra terrã ſimplex aſſurgit,
& in quod à radice fertur alimonia. Caulis Caulis.

uerò idem quod ſupra ſolũ ſimplex proſilit in
herbis nominat̃. Sic utiq; caudex ad frutices
&arbores,caulis ad herbas duntaxat pertinet.
Ceruix. Ceruix eſt pars illa à capitatis radicibus pro
diens,prẹlonga,tereſq;:ſic dicta,quod in colli
Cyathus. ſpeciem figuretur. Cyathus Græcis ἀπὸ τοῦ
χύειν, id eſt, à fundendo dictus, eſt duodecima
Cymæ. pars ſextarij. Cymæ herbarũ delicatiores te
neriores'q; coliculi,quos à prima germinatio-
ne,&in ſumma ſtirpe proferũt. Nam cum uer
num tempus appetit,primo quoq; foliorũ pul
lulatu,præcluſis adhuc florũ calycibus,quoſ-
dam quaſi turiones,olus ſubminiſtrat,in qui-
bus floris primũ, mox ſeminis fœtus cõcludi-
Cirri. tur. Cirri ſunt capillamenta quæ contorta
Clauiculæ. criſpantur. Clauiculẹ coliculi ſunt,quibus
quaſi manib. proreptans uitis adminicula cõ-
Coma. prehendit. Coma eſt quicquid hilari uenu-
ſtate criniũ modo, ſumma ramorũ uel colicu-
Congius. lorum exornat. Congius,qui græcè χοῦς dici
tur, ſex ſextariorũ capax menſura eſt. Eadem
Conus. etiã congiariũ appellat̃. Conus Grẹcis,uel
pyramis, eſt inuerſus turbo,hoc eſt, id quod
ex latitudine in arctius protrahitur ac faſtigia-
tur. Cui calathus,ut diximus,cõtrarius exiſtit.
Cor. Cor eſt quod in medio ligni reſidet,&tertiũ
à cortice cõtinetur, uelut in oſsibus medulla.
Matrix. Ab alijs matrix,à nõnullis medulla nominat̃.
Corymbus Corymbus eſt hederarũ uua dependentib.
acinis coacta. Transfert̃ tamen ad multos her
Cortex. barũ fructus. Cortex pars eſt ultima à ſub-
iecto corpore ſeparabilis,ueluti cruſta quædã
Cotyle. ad tegendũ data. Cotyle uox eſt in Græcia
nata,nam Romani heminæ uocabulo utunt̃.
Crenæ. Vide in dictione Hemina. Crenẹ ſunt quẹ
dam in extremis oris inciſurẹ,à quibus crena-
ta herbarũ folia uocantur, hoc eſt,ſerrata, per
Cubitus. ambitũq; ſecta. Cubitus eſt menſura quãta
patet à cubiti flexura uſq; ad ſummũ mediũ di
gitũ,quẹ ſex palmis digitis'ue uigintiquatuor
Culmus. cõſtat. Culmus frumẽti calamus eſt,qui ſpi
cam ſuſtinet.

D

Decuſsis. DEcuſsis antiquis ad X literæ figurã fie-
bat,quæ apud Latinos decem ſignificat.
Hinc decuſſari eſt in ſpeciem literæ X diduci.
Dilutum. Dilutũ dicitur,quod eſt mixtũ:unde uinum
aqua mixtũ dicitur dilutũ. Dilutum uerò ſub
ſtantiuũ factũ,eſt id liquidum,in quo aliquid
certo tempore maceratũ & infuſum fuit: ut ſi
in uas uini appoſitũ abſinthiũ fuerit, deinde
poſt interiectũ tempus abſtractũ,id uinum ab
Dodrans. ſinthij dilutũ uocatur. Dodrans eſt menſu-
ra duodenũ digitorũ. Aliàs palmus maior La
tinis, & Græcis σπιθαμὴ dicitur. Dodrantalis
itaq; cauliculus uocatur,qui longitudine duo
denos æquat digitos.

E

Echinus. EChinus eſt quicquid numeroſa congerie
aculeorum ſtipatur,ſiue tegmen,ſiue ca-
put,ſiue cacumẽ fuerit: ſic dictus quod globo
ſo ſpinarũ agmine maris herinaceũ mentiat̃.

F

FIbræ capillamẽtis germanæ ſunt,quẹ her Fibræ.
barum arborumq; minutiores ſunt radi-
culæ,in quas uelut extremas,craſsiores effuſẹ
ſparguntur. Fimbrię ſunt ueſtium extremi Fimbriæ.
tates, à quibus & fimbriata folia dicuntur,
quæ in ambitu in quaſdam fimbrias exeunt.
Flagella dicuntur cymæ arborum & ipſarũ Flagella.
ſummæ partes, quæ ad cuiuſq; uenti flatũ mo
uentur: unde etiam nomen traxerunt ab eo
quod flatibus petantur. Flagella etiam ſunt ui
tium rami oblongiores,& productiores, alijs
tamen minores,ab ipſis brachijs ſurſum aſcen
dentes: dicta flabella prius, à uenti flatu ſcili-
cet. Folliculus theca rei cuiuslibet,quæ gra Folliculus.
num uel ſemen cõtinet inuolutum. Sic mem-
branoſa cutis ạcini folliculus dicitur. Fru- Fructus.
ctus, quod carne & ſemine cõpactum eſt. Fre
quenter tamen pro eo,quod inuolucro perin
de quaſi carne &ſemine coactum eſt,accipi ſo
let. Frutex eſt quod à radice caudice multi- Frutex.
tiplici, ramoſumq; ſeſe attollit, ut rubus.
Frons interdũ pro ramo ponitur. Propriè Frons.
tamen dicitur id quod ipſe ramus circunqua-
que producit, multa interdũ folia habens, &
nonnihil corticis,ac ueluti cauliculi.

G

GEmma in uite idẽ eſt quod oculus, quia Gemma.
ueluti ocellus quidã cõſpicuus,aut gem
ma quædam excellens conſpici poſsit, cum
primũ è uite prodit,aut ſarmento. Hæc ineun
te uere ſeſe oſtendit,&ab ea primũ flos, deinde
fructus prodit tam in ipſis uitibus,quàm arbo
ribus. Geniculi ſiue genicula ſunt nodi qui Geniculi.
in herbis,aut leguminibus,aut etiam ſubfruti
cibus apparent. Sic geniculatæ radices nomi-
nantur,quæ nodis quibuſdã interſtinctæ pro
tuberãt,rotundæ &leuiter capitulatæ. Glu Gluma.
ma eſt folliculus grani quod in ſpica continet̃,
uel grani theca. Groſsi appellãtur fici, quæ Groſsi.
nõ matureſcũt. Priuatim tamen in bifera fico
eas intelligunt, quæ per meſſes maturantur.
Has groſſulos Græci uocant ὀλύνθους.

H

HEmina Romana uox eſt,ex grẹco quidẽ Hemina.
ἥμισυ,quod dimidia ſextarij pars ſit, deri
uata. Græcis κοτύλη nominatur. Capituncias
decem menſurales,ut copioſe in annotationi-
bus noſtris in quartũ de tuenda ſanitate librũ
Galeni demõſtrauimus. Herba eſt quod à ra- Herba.
dice foliatum, ſine caudice prouenit,ſæpiuſq;
ſemen in caule fert.

I

INternodiũ, quod inter artus uel genicula Internodiũ
mediũ intercedit, dici cõſueuit. Interue- Interueniũ
nium,quod inter uenas intercipit̃. Iuba eſt Iuba.
arũdinacea coma effuſa,qualis in milio eſt:me
taphora deſumpta à iubis,hoc eſt crinibus ani
maliũ à collo pẽdentib. Iulus tam Græcis q̃ Iulus.
Latinis eſt quod in corylo cõpactili callo race-
matim

matim cohæret, & ueluti prælongus uermis, ſingulari pediculo penſile nititur, & fructum præcedit.

L

Lachryma. LAchryma eſt is humor, qui ſtatim deſecto caudice, uel ramo, aut tantum ipſo ligno, proſilit, & apparet. **Lanugo.** Lanugo in herbis atq; arboribus lanata quædam eſt hirſuties, qua folia, coliculiq; caneſcunt. **Liber.** Liber pars corticis interior quæ ligno preſsius adhæret, Is quibus ſcribimus libris nomen dedit. **Libra.** Libra Romana capit uncias duodecim menſurales. **Ligula.** Ligula quarta pars cyathi dicitur, hoc eſt, ſemuncia, demptis ſcilicet duobus ſcriptulis. **Loculamẽta.** Loculamenta ſunt ſeminũ inuolucra, quæ ueluti paruæ capſulæ ea recludunt. **Lomentum.** Lomentum, fabarum farina eſt. **Laciniæ.** Laciniæ partes ſunt extremæ particulatim decoris cauſa conciſæ, orarumq; ſummarum cæſuræ, Inde folia membratim per flexuras digeſta, uel natiuis ſegminibus diſcreta, laciniata uocitantur. Sunt tamen qui lacinioſum pro ſinuoſo uſurpent.

M

Malicorium. MAlicorium eſt mali punici putamen. **Malleolus.** Malleolus nouellus eſt palmes innatus prioris anni flagello, cognominatus à ſimilitudine rei, quod in ea parte qua deciditur ex uetere ſarmento, prominens utrinq; malleoli ſpeciem præbet. Vel, quod capillatus utrinq; & ſurculatus ſolebat ſeri. **Matrix.** Matrix, uide in dictione Cor. **Medulla.** Medulla, uide ibidem. **Mucro.** Mucro eſt acumen in quod pars quæcunque deſinit. Sic foliorum multorũ, ſiliquarum quarundam, & ſpinarum omniũ extrema in mucronem acuminantur. **Muſcus.** Muſcus eſt id quod in ipſa corticis ſuperficie quarundam arborum lanuginoſum apparet, ueluti cani quidã ipſarum arborum uilli. In quibuſdam etiam quædam ipſarum arborum quę uiſitur uilloſa floſculorum congeries, quæ quod conferta ſit denſaq; floreſcat, muſcus dici conſueuit: ut in Liguſtro, & compluribus alijs. **Muſcaria.** Muſcaria ſunt in orbem radiatæ herbarũ comæ, cacuminaq; in faſces coacta; à flabri ſimilitudine, cuius uentilatu muſcæ cõuiuijs abigunt, dicta.

N

Nucamenta. NVcamenta dicuntur ea quæ callo ſquamatim compactili pendent è ramis nucum, roborum, picearum: ſic dicta, quod ſint quaſi quędam naturæ rudimenta, pineam nucem facere condiſcentis.

O

Oculus. OCulus gemmula illa in herbarũ ſurculis, primum germinationis argumentũ dicitur.

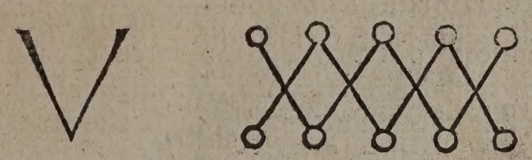
P

Palma. PAlma dicitur maius uitis flagellum, unde naſcuntur uuæ. **Palmus.** Palmus ueteribus duplex fuit. Minor digitorum quatuor habebatur, Græcis παλαιστής uocatus, Maior digitorũ duodecim, σπιθαμὴ Græcis dictus. **Palmites.** Palmites dicuntur qui è ſtirpibus ac ſurculis quotannis prodeunt: ſic nominatæ, quod in modum humanarũ palmarum uirgulas quaſi digitos ædant. **Pampini.** Pampini ſunt frondentium ramuſculorum comæ coliculiq; fructum fouentes, & ab impendente uindicantes iniuria. Hinc pampinare, eſt pampinos ſuperfluos ex uinea detrahere, poſteaquàm fronduit. **Panicula.** Panicula dici poteſt quicquid ſublonga uel ſubrotunda effigie tumet, ut quæ pendet è picearum ramis. Lanoſam quoq; comã in milio, panico, arundine, & qualem in aruis complures herbæ, & in paluſtribus iunci gerunt, Latini paniculam dixere. **Pappus.** Pappus tam Græcis quàm Latinis eſt lanugo ex floribus aut fructib. decidua. Sic etiam lanoſi quidam uilli, qui defloreſcentibus aliquot herbis remanent, & poſtmodum in auras euaneſcũt, pappi ſunt, ut in ſenecione, ſoncho, & pleriſq; alijs fit. **Pediculus.** Pediculus, ſiue quod idem habet, Petiolus, id eſt quo foliũ, fructus, aut flos dependet. **Pedamenta** Pedamenta quibus ſtat recta uinea dicuntur, hoc eſt, quibus ueluti pedibus nititur. Nominant etiam à quibuſdam pedamina. **Pilula.** Pilula, uide Cachrys. **Pyramis.** Pyramis, uide Conus. **Propago.** Propago dicitur uitis uetula depreſſa, atq; in terrã per inflexos arcus ſubmerſa, ut ex una plures emergant. **Pulpa.** Pulpa in arboribus eſt, quod nos in animalium corporibus muſculum appellamus. **Puluinus.** Puluinus eſt quod inter ſulcos eminulũ protumet, ſic dictus quod quandam referat puluinorum in quibus ſedemus ſimilitudinem.

Q

QVincuncialis figura, eius figuræ quę decuſsim antiquis ſignificabat, media eſt. Fiebat uerò decuſsis ad x literę formam, quę quidem apud Latinos decem ſignificat. Atq; hæc ſi per medium ſecetur, remanebit v figura, quę quinarium numerũ, atque adeo quincuncem demonſtrat. Sed hęc quidem multoties tum ſuperius, tum etiam inferius multiplicata, figuram facit, quæ quincuncialis appellatur. Talem planè Trichomanis cauliculi efficiunt. Typos formæ quincuncis, & quincuncialis ordinis, ſubijcere placuit.

Quincunx. *Ordo quincuncialis.*

R

Racemus. RAcemus pro uua accipitur. Neq; tantũ ipſius uitis eſt, ſed etiam hederę, & aliarũ herbarũ, aut fruticum uuas quaſdam producentiũ. Dicitur etiam ramoſum id, quo dependent acini. **Rami.** Rami ſunt, qui in caule fiſsi multiplices ſparguntur.

Sarmenta. SArmenta prælongæ ſunt uitium uirgulę,
in quas uitis luxurians ſpargitur; hoc eſt,
uitis ipſius brachiorum & caulium ligna, tam
dum ſunt in ipſa uite, quàm dum execta, & ex
Scapus. empta ſunt. Scapus eſt caulis qui in ſtyli
modum ſurſum proreptat, aut in altũ fertur,
ducta à columnaribus ſcapis ſimilitudine.

Scopus. Scopus ramoſum id, quo dependẽt acini.

Seſqui. Seſqui uocabulum cum aliqua menſura
uel modi, uel numeri, uel temporis collocatũ,
non integrum modò id cui iungitur explicat,
ſed integrum & ſemis. Sic ſeſquilibra, libram
unam & ſemis ſignificat. Seſquimenſis inte-
Sextarius. grum menſem cum dimidio. Sextarius ca
Siliqua. pit uncias uiginti menſurales. Siliqua te-
gumentum eſt, quo uel grana leguminũ, uel
herbarũ ſemina concluduntur. Nam non mo
dò legumina, ſed & complures quoqꝫ & her-
Sinus. bæ & frutices ſiliquas proferunt. Sinus a-
Spica. larum caua ſunt. Spica eſt quod culmus
extulit. Hanc antiquitus ruſtici ſpecam uoca-
bant, & à ſpe uidetur nominata : eam enim
quod ſperant fore, ſerunt. Tria uerò continet,
granum, glumam, & ariſtam. Spica mutica
eſt quæ non habet ariſtam. Et mutica, quaſi
Spongiæ. mutila nominatur. Spongias antiqui oli-
tores uocarunt radiculas illigatas & conne-
xas. Hinc Aſparagi ſatiui & altilis radices mul
tis irretitæ capillamentis coaleſcentes, & in-
ter ſe implicatæ, ac quaſi in unitatem coëun-
tes ſpongiolæ, & ſpongiæ ſpongioſæqꝫ appel-
Stamina. lantur. Stamina ſunt qui in medio calycis
erumpũt apices; ſic dicta, quod ueluti filamen
Stipulæ. ta ab intimo floris ſinu proſiliant. Stipulæ
Striæ folia ſunt culmũ ambientia. Striæ partes
ſunt quædam quæ protuberant & eminent.
Hinc ſtriatus caulis, qui huiuſmodi ſtrijs eſt
præditus, aut ſtriaturis exaſperatus. Strigiles
etiam, ſi Vitruuio credimus, appellantur.

Stolones. Stolones appellantur coliculorum ſobo-
Suffrutices. les, inutilisqꝫ è radicibus fruticatio. Suffru
tices ſunt quæ cõpluribus ramulis ſurculisqꝫ
lignoſis ſcatent, ſed minutis conſtant folijs.

Surculus. Surculus, quod ex ramis ſimplex ac indi-
uiduum oritur, eſtqꝫ uelut germen quoddam
ex ipſo trunco uel caudice productum.

T

Thyrſus. THyrſus eſt caulis, idqꝫ nomen ſibi uendi-
cauit, quod uirgulæ in modũ, uel teli re-
Tomentum. ctitudinem conſurgat. Tomentũ Latinis
omne id quo culcitræ ad molliorem & calidio
rem quietem infarciuntur, dicitur, ſiue id lana
ſit ſiue pluma, ſiue quod uoluerit aliquis, exci
piendis molliter & fouendis calore corporib.
noſtris aptum. Sic Dictamni folia, quod mol-
lia uidentur eſſe, tomentitia & lanea dicuntur
Tori. à Dioſcoride, hoc eſt, γναφαλοειδῆ. Tori pro
minentes partium calli, & in ſe pulparum mo
do collecti nominantur. Græci κονδύλους uo-
cant. Hinc κονδυλώδης, id eſt, toroſus, quod
idem Latinis eſt ac nodi formã præ ſe ferens.

Trienſ quatuor cyathi. Tunica eſt te- Triens.
nuis cortex & ueluti membranaceus, quo uel Tunica.
arbor, uel radix inueſtitur. Sic cæpe folliculis
eſt tunicatum. Turbo dicitur quicquid ex Turbo
acumine tendẽs in amplius ſpaciat. Hinc tur-
binatum, quod ex anguſto continenter in la-
tius prodit. Sic turbinata conſpicitur pyrorũ
forma. Permulta etiam herbarum folia in mu
cronem turbinantur. Turiones ſunt tene Turiones.
ritates ſummitatũ ipſarum arborum, quæ ſin-
gulis annis creſcunt. Topiarium opus eſt Topiarium
quod ex arbore, frutice, uel herba ad decorem
componitur in teſtudines aut cameras forni-
catum. Hinc topiariæ dici merentur arbo-
res uel herbæ quæ nimirum huic operi, quod
flexiles ſunt, ac ſuo lentore ſequaces, accom-
modantur.

V

VAſcula, ſeminũ inuolucra ſunt. Ve- Vaſcula.
næ ſunt quę in plantarũ folijs apparent, Venæ.
& ramulos & humorẽ habentes. Vermi- Vermicu-
culatum quod roſæ modo, quaſi purpuriſſo, latum.
rutilat, dicitur. Verticillum florum uel fo Verticillum.
liorũ ambitus, qui coliculos aut ramulos her-
barum coronat, exiſtit; ab inſtrumenti mulie-
bris ſimilitudine dictum, quod fuſo uertendi
gratia ſolitum eſt adhiberi. Vinacei, gra- Vinacei.
na ſunt acinorum, γίγαρτα Gręcis nominant,
quæ preſsis uuis cum folliculo abijciuntur.

Virga eſt quę ex radicibus, aut caudicis la Virga.
teribus exit. A nõnullis uirgæ appellatæ ſunt
ſoboles. Virgultum ſurculus is eſt, qui ter Virgultum
ræ cõmittitur, ut in arborẽ inſurgat. Viti- Viticulæ.
culæ non palmites aut ſarmenta ſunt, ſed fla-
gella quę uitis modo reptantia longè lateqꝫ ua
gantur, ac uicinos frutices nacta ſic intricant
eos, ut ijs perinde quaſi pedaminibus abutan-
tur; uel ſcandentia ſuis irretiũt clauiculis, qui-
bus quaſi digitis hærent, quales in cucumeri-
bus, cucurbitis, & plerisqꝫ alijs inueniuntur.

Vmbella eſt floris ſeminis'ue pedamentũ, Vmbella.
in plures digeſtum longiores pediculos, qui ſi
mul ex faſtigio eodem orti, in latius continuò
radiantur, ſinguliqꝫ uel florem, uel ſemẽ ſuſti-
nent, in orbem circumactum. Gręci hunc flo
ris habitum σκιάδιον, Latini uerò quoniã um-
bellæ, qua mulieres uultum uindicant à ſole,
& æſtum arcent, circinatã effigiem gerit, um-
bellam dixerunt. Vmbilicus id in pomis Vmbilicus.
eſt, quod in eis medium uel prominet, uel con
ditur. Vngues in roſis & foliatis floribus Vngues.
intellexerunt ueteres, imas ſuorum foliorum
partes, quibus in capite ſuo cohærent, decolo
resqꝫ dependent. Vel breuius : Vnguis infi-
ma pars foliorum roſæ alba appellatur.

GRAECA-

GRAECARVM NOMENCLATIONŨ Index:

cuius numerus paginam, litera ſequens eiuſdẽ paginæ partem, deſignat. Picturas, uel ante, uel poſt capita locatas, uel iiſdem inſertas reperies.

A

Ἀβρότονον 8.C
ἀγριοσταφίδαμον 324.D
ἄγρωστις 135.A
ἀδίαντον 81.A
ἄδιψον 191.A
ἀείζωον 31.A
ἀείζωον ἄγριον 799.B
αἰγόκερως 797.A
αἶρα 128.C
ἀκαλύφη 105.A
ἄκανθος, ἢ ἄκανθα 51.D
ἄκανθα λευκή. 54.B
ἀκόνιτον 86.C
ἄκορον 13.A
ἀκτή. 63.A
ἀλθαία 16.C
ἄλισμα 43.C
ἀλκέα 79.B
ἀλκιβιάδιον 268.C
ἀλοή. 137.A
ἀλσίνη 20.C
ἀμάρακον 582.C. & 666.C
ἀμάραντος 98.C
ἄμμι 66.D
ἄμπελος λευκή. 95.A
ἄμπελος μέλαινα 96.D
ἄμπελος οἰνοφόρος καὶ ἥμερος 83.B
ἀναγαλλίς. 17.A
ἀναγαλλὶς ἔνυδρος 724.C
ἀνδρόσαιμον 75.A. & 830.C
ἀνδράχνη 111.A
ἄνυθον 29.A
ἀνθεμίς. 24.D
ἀνθρωπόμορφος 529.A
ἄνισον 61.A
ἀνωνίς. 60.C
ἀπαρίνη 51.C
ἄπιος 132.C
ἀρίσαρον 68.C
ἀριστολοχία 89.B
ἄρκειον 71.B
ἄρκευθος ἢ ἀρκευθίς 77.A
ἀρνόγλωσσον 40.A
ἄρον 68.C
ἀρτεμισία 48.A
ἄσαρον 9.C
ἀσκληπιάς 130.C
ἄσκυρον, ἢ ἀσκυροειδὲς 73.B
ἀσπάραγος 59.C
ἀστὴρ ἀττικός. 133.A
ἄστριον 448.C
ἀσφόδελος 114.D
ἀτρακτυλίς. 123.A
ἀτράφαξις 120.C
ἀφάκη 109.B
ἀψίνθιον 3.A

B

Βαλλωτή. 153.B
Βάρυθρον 149.A
Βασιλικόν. 546.D
Βάτος 151.A
Βατράχιον 155.A
Βήχιον 139.B
Βίκιον 171.A
Βλήχων 197.A
Βλίτον 173.A
Βολβὸς ἄγριος 168.D
Βοτάνιον ἑρμοῦ 474.C
Βότρυς 178.C
Βουβώνιον 133.A
Βούγλωσσον 141.B
Βούκερος 797.A
Βουνιάς. 175.A
Βούφθαλμον 143.A
Βράθυς 149.A
Βρύον 165.A
Βρυωνία 95.A
Βρῶμος 184.C

Γ

Γαλεόβδολον 193.A
γαλήοψις 193.A
γάλλιον, ἢ γαλλέριον, ἢ γαλάτιον 195.B
γεντιανή. 199.A
γεράνιον 210.C
γῆς στέφανος 877.A
γιγγίδιον 217.A
γλήχων 197.A
γλυκύρριζα 191.A
γλυκυσίδη 201.A
γναφάλιον 221.A
γογγύλη ἢ γογγυλίς. 211.A

Δ

Δαμασώνιον 43.C
δαῦκος 230.D
δάφνη ἀλεξανδρεία, ἢ ἰδαία 237.A
δαφνοειδὲς 226.D
Διὸς βάλανος 376.D
δίψακος 223.A
δρακοντία μεγάλη, ἢ δρακόντιον μέγα, 234.D
δρῦς 228.C
δύοσμον 775.B

E

Ἐβενότριχον 81.A
ἐβίσκος 16.C
ἐλατήριον 704.D
ἐλελίσφακον 247.A
ἐλένιον 241.A
ἐλεοσέλινον 271.A
ἑλίχρυσον 98.C
ἐλλέβορος λευκός. 271.A
ἐλξίνη κισσάμπελος 259.A
ἐλξίνη 278.C
ἔλυμος 252.C
ἔμπετρον 729.B
ἐπιφυλλόκαρπον 237.A
ἑπτάφυλλον 259.B
ἐρέβινθος 266.C
ἐρείκη 254.D
ἕρπυλλον 250.C
ἐρυθρόδανον 279.A
ἐρύσιμον 256.C
εὔζωμον 261.A
εὐπατώριον, ἢ ἡπατώριον 243.A
εὐφροσύνη 245.A
ἔφυδρον 324.C
ἐφήμερον 239.A & 358.C
ἔχιον 268.C

Z

Ζειά. 282.C
ζιζάνιον 128.C

H

Ἡδύοσμος 287.A
ἡμιονῖτις 295.A
ἡπατώριον 243.A
ἠριγέρων 285.A
ἠρύγγιον 297.A

Θ

Θέρμος ἥμερος 308.C
θλάσπι, ἢ θλασπίδιον 305.A
θρίδαξ 298.C
θύαρος 128.C
θύμβρα 303.A
θύμος 826.C

I

Ἰβηρίς. 324.D
ἰβίσκος 16.C
ἱερὰ βοτάνη 591.A
ἱεράκιον 318.D
ἰξός. 328.D
ἴον πορφυροῦν 310.D
ἱπποσέλινον 326.D
ἵππουρις 321.B
ἶρις 316.C
ἶρις ἀγρία 239.A
ἰσάτις 330.C
ἰσχὰς 132.C
ἰτέα 333.A
ἰχθυόθηρον 450.C

K

Καλαμίνθη 433.A
καλλίτριχον 81.A
κάνναβις 392.C
καπνός 337.B
κάρδαμον 361.B
καρδαμαντική. 324.D
κάρος 397.A
κάρυα ποντικά. 397.B
κάρυον βασιλικόν. 378.C
κασσύθα 347.A
κάστανα 376.D
κέγχρος 410.D
κενταύριον μικρόν. 386.C
κεραΐτις 797.A
κέρασος 426.C
κέστρον 349.B
κίκι ἢ κρότων 339.A
κιρκαία 529.A
κίρσιον 341.A
κισσός. 421.A
κληματὶς δαφνοειδής. 359.A
κνίδη 105.A
κνίκος 410.C
κνίκος ἀγρία 123.A
κοκκιμηλέα 402.C
κολοκύνθα ἐδώδιμος 367.A
κολοκυνθίς. 373.A
κολουτέα 445.A
κολχικὸν, ἢ ἐφήμερον 358.C
κομή. 820.D
κόριον ἢ κορίανον 344.C
κορωνόπους 448.C
κώνειον 405.A
κράμβη ἡ ἥμερος 412.D
κριθή. 437.B
κρίνον 363.B
κρόκος 442.C
κρόμμυον 429.A
κρότων 339.A
κύαμος 388.C
κύανος 427.A
κυδωνία μηλέα 375.A
κυκλάμινος 450.C
κυνία 443.A
κυνόγλωσσον 407.A
κυνοκράμβη 443.A
κυνὸς ὄρχις 558.C
κύπρος ἢ κύπειρος 452.D

Λ

Λαγώπους 493.A
λαθυρίς. 454.D
λάπαθον 460.D
λάριξ 495.A
λειμώνιον 466.D
λείριον 363.B
λειχήν. 472.C

λέκυθος 628. C
λεπίδιον 483. A
λεπτοκάρυα 397. B
λευκάκανθον 563. A
λευκόϊον Διοσκορίδου 456. D
λευκόϊον θεοφράστου 485. A
λιβανωτίς. 477. A
λιθόσπερμον 488. C
λιμνήσιον καὶ λιμναῖον 386. C
λινόζωσις 474. C
λινόζωσις ἄγρια ἄῤῥην 443. A
λίνον 470. C
λόπιμον 376. D
λυσιμάχιον 490. C

M

Μαλάχη 510. C
μανδραγόρας 529. A
μάραθρον 500. C
μέλαν πράσιον 153. B
μελάνθιον 502. D
μελίλωτος 526. C
μελισσόφυλλον, ἢ μελίφυλλον 497. A
μήκων ἥμερος 517. B
μήκων ἱδρατῖτις 521. A
μήκων ῥοιάς 514. D
μίλαξ 717. B
μίνθη 287. A
μορέα 521. B
μυρίκη 512. C
μυῤῥίς ἢ μυῤῥα 524. D

N

Νάπυ 537. A
νάρδος ἀγρία 855. B
νήριον 542. C
νυμφαία 534. C

Ξ

Ξάνθιον 578. D

O

Οἴη 575. A
οἰνάνθη 563. A
ὤκιμον 546. D
ὀμφαλόκαρπος 51. C
ὀξυάκανθα 542. D
ὀξύς 565. A
ὀρεοσέλινον 573. A
ὀρίγανος 551. A
ὅρμινον 567. A
ὄροβος 570. C
ὄσυρις 544. D
ὄρχις 558. C
ὄρχις σεράπιας 561. A
ὀφιόγλωσσον 578. C

Π

Παιωνία 201. A
παρθένιον 582. C
πεντάφυλλον 622. D
πέπλος 604. C
πέρδικιον 278. C
περικλύμενον 645. A
περιστερεών 591. A
περσικὴ μηλέα 602. C
πετασίτης 643. B
πετροσέλινον 654. C
πετροσέλινον ἄγριον 573. A
πευκέδανος 598. D
πήγανον ἐκπεφυτὸν 615. B
πίσον 628. C
πόα 474. C
πολυγόνατον 548. C
πολύγονον ἄῤῥεν 613. B
πολυπόδιον 587. A
πολύτειχον 81. A
ποταμογείτων 652. C
πράσιον 589. A
πράσιον μέλαν 153. B
πράσον 633. A
προσώπιον, ἢ προσωπίς. 71. B
πταρμική 638. C
πτέρις, ἢ πτέριον. 594. D
πύξος 643. A
πύρεθρον 640. C
πυρός 647. B

P

Ῥάφανος, ἢ ῥαφανίς. 658. D
ῥοδία ῥίζα 664. C
ῥοδοδάφνη 542. C
ῥοδόδενδρον 542. C
ῥόδον 656. C

Σ

Σάμψυχον 656. C
σαρδιανὰ βάλανος 376. D
σαξίφραγον, ἢ σαξίφραγον 729. B
σατύριον τρίφυλλον 709. B
σατύριον βασιλικόν. 711. B
σέλινον κηπαῖον 743. A
σέρις 676. C
σέσελι κρητικόν 809. B
σέσελι τὸ μασσαλεωτικόν 787. A
σεύτλον 804. D
σιδηρῖτις 770. C
σίκυς, ἢ σίκυος ἥμερος 702. C
σίκυς ἄγριος 704. D
σίλφιον 762. C
σίνηπι 537. A
σίνηπι ἄγριον 305. A
σίον 724. C
σίσαρον 750. C
σισύμβριον 721. A
σκίλλα 781. A
σκόλυμος 791. A
σκόρδιον 775. B
σκόροδον 735. A
σμίλαξ λεία 719. A
σμίλαξ τραχεῖα 717. B
σμίλαξ κηπαία 707. A
σμύρνιον 759. B
σογχίτης 318. D
σόγχος 673. A
σπινακία 668. C
σπάρτον, ἢ σπάρτιον 759. A
σπλήνιον 295. A
σταυρότυπος 419. A
στάφις ἀγρία 785. A
σταφυλῖνος 685. A
στάχυς 765. B
σταχυίτης 652. C
στιχάς 777. B
στρατιώτης ὁ χιλιόφυλλος 726. C
στρούθιον 779. A
στρύχνος 691. A
συκάμινα 521. B
συκὴ ἥμερος 754. C
σύμφυτον 694. C
χοιρόστροφος 392. C

T

Τελέφιον 799. B
τεύκριον 828. C
τεύτλον 804. D
τῆλις 797. A
τιθυμάλος 810. C
τόρδυλον, ἢ τορδύλιον 809. B
τραγοπώγων 820. D
τρίορχις 561. A
τρίφυλλον 816. C
τρίφυλλον ἐν χορτοκοπείοις γινόμενον 820. C
τριχόμανες 795. A
τρύχνος 691. A
τύφη 822. C

Υ

Ὑάκινθος 834. C
ὑδροπέπερι 842. C
ὑδροσέλινον 271. A
ὑοσκύαμος 832. C
ὑπερικόν 830. C
ὕσσωπος 840. C

Φ

Φακὸς, ἢ φακή 858. D
φάσγανον 578. D
φίλυρα 863. A
φιλάνθρωπος 51. C
φλόμος 845. A
φοῦ 855. B.

X

Χαμαιάκτη 63. B
χαμαιβάλανος 132. B
χαμαίδρυς 868. C
χαμαικίσσος 877. A
χαμαικυπάρισσος. 873. B
χαμαιλέων λευκός. 880. C
χαμαιλέων μέλας 882. C
χαμαίμηλον 42. D. & 582. C
χαμαιπίτυς 884. C & 830. C
χαράδρανον 324. C
χελιδόνιον μέγα 864. C
χελιδόνιον μικρόν. 866. C
χρυσάνθεμον 878. C
χρυσολάχανον 120. C

Ψ

Ψευδόναρδος 889. A
ψίλωθρον 95. A
ψύλλιον 887. B
ψυχότροφον 349. B

Ω

Ὤκιμοειδὲς 895. A
ὠνωνίς 60. C

LATINARVM APPELLAtionum Index.

A

Abrotonũ. 8. C
Abſinthiũ 3. A
Acanthus, ſiue Acantha 51. D
Aconitum 86. D
Acorum 13. A
Adiantum 81. A
Aiuga, ſiue Abiga 884. C
Aïzoon 31. A
Alcea 79. B
Alcibiacum 278. C
Aliſma 43. C
Allium 735. A
Aloën 137. A
Althæa 16. C
Amaracus 666. C
Amarantus 98. C
Ambubeia 676. C
Ammi 66. D
Anagallis 17. A
Anagallis aquatica 724. C
Androſæmon 75. A
Anethum 29. A
Anethũ uaccinũ 143. B
Angelica 126. C
Anguria 702. C
Aniſum 61. A
Anonis 60. C
Anthemis 24. D
Aparine 51. C
Aphaca 676. D
Aphace 109. B
Apiaſtrum 155. A
Apium agreſte 155. A
Apium hortenſe 743. A
Apium montanũ 573. A
Apium paluſtre 271. A
Apium ſaxatile 654. C

Apios

kraut 193.A
Groß ſchwalbenkraut 864.C
Groß zam moren.750.C
Groß ſtechend windt 717.B
Groß Teuffelsmilch 810.D
Guckgauchklee 565.A
Guldeguntzel 390.D
Guldener widerthon 628.D
Gundelreb 877.A
Gurchen 702.D
Güter Heinrich.465.A

H

HAbichkraut 318.D
Halßkraut 431.B
Hanff 392.C
Harnkraut 544.D
Harſtrang 598.D
Haſelnuß 397.B
Haſenklee 565.A
Haſenfüß 493.A
Haſenpappel 510.C
Haſenpfätlin 604.D
Hauchblatt 237.A
Hederich 256.C
Herbſtroß 510.C
Hergotsbärtlin 790.C
Hertzgſpan 394.C
Hertzkraut 287.A
Heyd 254.D
Heydroſen 656.D
Heydelpfenich 252.C
Heydniſch wundtkraut 729.A
Himelbrant 845.A
Himelſchlüſſel 845.B
Hirß 410.D
Hirtenſeckel 610.C
Hirßzung 295.A
Hirtzenklee 264.C
Hohen ſteinbrech 748.C
Holtzmangolt 466.D
Hünerfül 303.A
Hünerköl 250.C
Hundßblům 582.C
Hundßköl 443.A
Hundßzung 407.A

I

S. IAcobs blům 741.B
S. Johanskraut.830.C
S. Johans treublin/ oder beerlin 662.D
Joſeplen 303.A
Iſpen 840.C
Iſop 840.C
Judenhütlin / Juden= docken/oder Juden= kirſen 691.A

K

KAtzenkörbel.337.B
Kätzle 493.A
Kantenkraut 321.B
Kappißkraut 412.D
Katzenklee 493.A
Katzenkraut 855.B
Katzenmüntz 433.A
Katzenwedel 321.B
Kertzenkraut 845.A
Keſten 376.D
Kinlin 250.C
Kirſchenbaum 426.C
Klapperroſen 514.D
Klein bathengel.868.C
Klein ephew 421.A
Klein monkraut 481.A
Klein zam morẽ.750.C
Klein naterzüg.400.D
Klein ſalbey 247.A
Klein ſchelwurtz.866.C
Klein Tauſentgulden= kraut 386.C
Knabenkraut 799.B 558.C
Knobloch 735.A
Knoſpen 822.C
Köl 412.D
Kölbleskraut 790.C
Körlkraut 676.D
Korn 767.A
Kornroſen 514.D
Kornmüntz 433.A
Kräenfüß 448.C
Krauß balſam 287.A
Kren 661.A
Kreß 305.A
Kreutzblůmen 711.B
Kronäglin 810.C
Krottendill 582.C
Krottenflachß 544.D
Kühorn 797.A
Kürbß 367.A
Kůwurtz 474.C
Kunel 303.A
Kunigundkraut.264.C
Küttenbaum 375.A

L

LAttich / oder Lac= tuck 298.A
Lauch 633.A
Lauendel 889.B
Lein 470.C
Liebſtöckel 759.B
Ließen 822.C
Linden 863.A
Linſen 858.D
Lynkraut 544.D
Lörchbaum 495.A
Löwenfüß 613.A
Löwentapen 613.A
Lungenkraut 636.C

M

MAdelgeer.419.A
Män 517.B
Magſomen 517.B
Maioran / oder Mey= ran 666.C
Meyenblůmen. 239.A
Mangolt weiß vnd rot 804.D
Manßtrew 297.A
Marienroſen 845.B
Marobel 589.A
Mattkümich 397.A
Maulberbaum 521.B
Maurephew 421.A
Maurrauten 729.B
Meerhirß 488.C
Meerzwibel 781.B
Meer cucumer. 702.D
Meyenkraut 866.C
Meyſterwurtz 762.C
Melaun 702.D
Meliſſen 497.A
Mengelwurtz 460.D
Mercuriuskrut. 474.C
Merretich 661.A
Mertzenblůmẽ. 485.A
Mertzẽ violen 310.D
Mettram 48.A
Meußörlin 604.D
Miſtel 328.D
Mittelwinden 259.A
Moßkolb 822.C
Münch rhabarbarum 460.D
Müntz 287.A
Muckenkraut 842.C
Mundtholtz 479.A

N

NAbelkraut.544.D
Nachtſchatt.691.A
Nagelkraut 604.D
Narrenkolb 822.C
Naterwurtz 772.D
Naterzünglin 578.C
Negelblůmen 351.B

O

OChſenzung.341.A
Odermenig 243.A
Olander 542.C

P

PEiſſelbeer.542.D
Pappel 510.C
Paſtiney/ oder paſtna= chen 685.A
Peterlin 573.A
S. Peters korn 282.C
S. Pet. ſchlüſſel 845.B
S. Peterskraut 278.C
Peterſilien 573.A
Peterſilien der frembd 654.C
Peſtilentzwurtz 643.B
Pfaffenhödlin 866.C
Pfaffenrörlin/ oder pfaf fenblatt 676.D
Pfeben 702.D
Pfefferkraut 483.A
Pferſichbaum 602.C
Pflaumen 402.C
Pfennigkraut 400.D
Pferdſchwantz 321.B
Pfrimmen 759.A
Pieſſen 804.D
Porſt 512.C
Prumen 402.C
Pſilienkraut 887.B

Q

QVendel 250.C

R

RAddiſtel 297.A
Ragwurtz 561.A
Rappenfüß 448.C
Ruch öpffelkrut.691.B
Rauten 615.B
Reinweiden 479.A
Rettich 659.A
Riechẽd andorn.765.B
Ringelblům 381.B
Rocken 767.A
Römiſch pappel 510.C
Römiſcher quẽdel 826.C
Röte 279.A
Roſen 656.C
Roſenwurtz 664.C
Roſmarin 477.A
Roßmüntz 287.A
Roßpappel 510.C
Roßſchwantz 321.B
Rot heilwurtz 259.B
Rot nachtſchattẽ.691.A
Rot rüben 685.A
Rot ſteinbrech 563.A
Rot waſſerpfeffer 842.D

S

SAffran 442.C
Salbey 247.A
Samkraut 652.C
Sanickel 672.C
Saturon 303.A
Saurampffer 465.A
Saurer klee 565.A
Saurich 542.D
Sauwurtz 193.A
Scabioſen 717.A
Scariol 676.C
Schaffripp 726.C
Schaffgarben 726.C
Schaffthew 321.B
Scharlach 567.A
Scharpff wind 717.B
Schnittlauch 633.A
Schelkraut 864.C
Schirling 405.A
Schlehen 402.C
Schlüſſelblůmẽ. 845.B
Schlutten 691.A
Schmaltzblům 878.C
Schůlweiden 479.A
Schmerwurtz 694.C
Schwalbẽwurtz.866.C
Schwartz Coriander 502.D
Schwartz gartendiſtel 882.C
ſchwartz kömich 502.D
Schwartzwurtz. 694.C
Schwartz ephew.421.A
Schwefelwurtz.598.D
Schweinßtod 652.D
Schweinbrot 450.C
Seeblům 534.C
Seyffenkraut 779.A
Senet 445.A
Sergenkraut 303.A
Seſel 787.A
Sewbon 832.C
Sewbrot 450.C
Sewfenchel 598.D
Sewtodt 652.D
Sibengezeit 816.C
Synnaw 13.A
Syngrün 359.A
Sorgſomen 772.C
Speckgilgen 645.A
Speierling 575.A
Speltz 282.C
Sperenſtich 419.A
Spicanardi 889.B
Spitzmüntz 287.A
Spinet/ oder ſpinnat 668.C
Springkraut 454.D
Springkörner 454.D
Sporöpffel 575.A
Stechendt öpffelkraut 691.B

Stein=

Steinklee 748.D
Steinleberkraut. 472.C
Steinmüntz 433.A
Steinrauten 729.B
Steinſomen 488.C
Stendelwurtz 709.B
Stichaskraut 777.B
Streyffwurtz 460.D
Streichblůmen 809.A

T

Tag vñ nacht. 278.C
Tamariſck 512.C
Taubneſſel 468.D
Tauſentblatt 726.C
Teuffels abbiß 714.C
Teuffelsmilch 604.C
Thym 826.C
Todtern 347.A
Todtneſſel 468.D
Tormentill 259.B
Treibkörner 454.D
Triacks 855.B
Türckiſch Cucumern 702.D
Türckiſch korn 824.C

V

VEiel 456.D
Veielwurtz 316.C
Vergiß mein nit. 868.D
Verſich 542.D
Vnholden kertz 845.A
Vnſer frawen flachß 544.D
Vnſer frawen mantell 613.A
Vnſer frawen müntz 287.A
Vnſer frawen ſchůchlin 526.D
Vogelneſt 685.A

W

WAndlüßkrut 793.B
Waldtfarz 594.D
Waldtlilgen 645.A
Waldtkôl 466.D
Waldtmāgolt 466.D
Walwürtz 694.C
Waſſerbatenig 775.B
Waſſerdoſt 264.C
Waſſerepff oder eppich 271.A
Waſſermåhen 534.C
Waſſermüntz 721.A
Waſſerpfeffer 842.C
Wegdritt 613.B
Weggraß 613.B
Wegwarten / oder wegweiß 676.C
Weiden 333.A
Weiderich 490.C
Weingartenwinden 259.A
Weinrauten 615.B
Weiß Andorn 589.A
Weiß Glocken 719.A
Weiß Himelſchlüſſel 845.B
Weiß Hornungß blůmen 485.A
Weiß lilgen 363.B
Weiß morelen 750.C
Weiß nießwurtz. 271.A
Weiß ſeeblůmen 534.C
Weiß ſenff 261.A
Weißwurtz 584.C
Weiſſē ſteinbrech. 748.C
Weiſſer ephew 421.A
Weydt 330.C
Weyſſen 647.B
Weyſſenkolb 647.B
Welſch veiel 312.D
Welſch linſen 445.A
Welſch nuß 378.D
Welſcher hirß 772.C
Welſcher ſteinkle 526.D
Welſcher weyſſen 647.B
Widertodt 795.A
Wildampffer 460.D
Wilder balſam 287.A
Wild Baſilg 895.A
Wild Benedictē wurtz 383.B
Wilder bertram 638.C
Wild bingelkraut das mennle 443.A
Wild chamillen 582.C
Wild cucumer 704.D
Wild flaſchs 544.D
Wilder galgan 452.D
Wilder gartenſaffran 410.C
Wild Himelſchlüſſel 845.B
Wilden klee 526.D
Wilder korffell 524.D
Wilder kreß 324.D
Wilder kürbß 373.A
Wild maen 514.D
Wild moren 750.C
Wild müntz 287.A
Wild negelblůmē 351.B
Wild ochſenzungen 269.C
Wild paſtiney 685.A
Wilden poley 433.A
Wild roſen 656.D
Wilde ſalbey 567.A
Wild ſcharlach 567.A
Wilden ſenff 256.C
Wild ſchwartzer coriander 502.D
Wild wullkraut 845.B
Windenkraut 719.A
Wintergrůn 466.D
Wyſenklee 820.C
Wyſenkümel 397.A
Wolffsmilch mancherley 810.C
Wolgemůt 551.A
Wolriechēder klee 816.C
Wůterich 405.A
Wullkraut 845.A
Wunderbaum 339.A
Wundtkraut 799.B
Wurmkraut 48.A
Wundtſcherling. 405.A
Wutzerling 405.A

Y

YE lenger ye lieber
Yngrůn. 359.A (884.C

Z

ZäpfflinKraut. 237.A
ZamPaſtiney 685.A
Zam / oder gartenſenff 537.A
Zamer ſaffran 442.C
Zeitloſen 358.C
Zeunling 645.A
Ziſſern 266.C
Zitterwurtz 460.D
Zweyblatt 565.B
Zwibel 303.A. 429.A

Sequentes duæ appendices ſuis capitibus adijciantur.

Appendix in caput de Colutea. *Pag. 445.*

Dum hoſce cōmentarios conſcriberemus non erat ad manū græcus Theophraſtus: quare cum latino tantū utendum eſſet exemplari Theophraſti, nō ſatis cōijcere potuimus an per y aut per ου uox ipſa ſcriberetur, cum nō raro Latini eas uoces in quibus græcè υ eſt, per u efferant. Quare latinè dici hanc herbam Coluteam & Colyteam putauimus. Sed nacto tandem græco Theophraſti codice, ſtatim deprehendimus κολουτίαν à κολυτία diuerſam eſſe: idipſum enim Theophraſtus manifeſtè innuit. In latina uerò Theodori uerſione perperàm pro Colytea ſcribitur Colycea: id quod nobis etiam tenebras offudit. Legendum itaq; initio capitis de Colutea in eum modum erit: κολουτία Græcis, Colutea Latinis dicitur &c̄. Expungenda itaq; dictio Colytea, & paſsim in hoc capite pro Colytea legendum Colutea.

Colutea differt à Colytea

Appendix in caput de Trifolio odorato. *Pag. 816.*

Non latet hanc herbam propè accedere ad deſcriptionē Loti ſylueſtris. Caulem nanq; fert bicubitalem, & aliquando maiorē, numeroſis alarum cauis. Folia Trifolio quod in pratis naſcitur ſimilia: ſemen Fœnogræco ita reſpondens, ut niſi minus eſſet, uix ab inuicem diſcerneres: ſapore item medicato. Tamen non minus accedit etiam ad Trifolij acuti picturam. Frutex enim uerius eſſe quàm herba uidetur, cubito maior, uirgas habens tenues, nigras, iuncoſa adnata obtinentes, in quibus ſunt folia Loti, in ſingulis pediculis tria, in ambitu cuſpidibus ſerrata, ut hinc cōmodiſsimè dici mereatur ὀξύφυλλον. Hæc etiam odorata ſunt uehementer, ut nonnullis caput offendant: & ad bituminis certè odorem proximè accedunt, ſed non parum tamen ſuauior & iucundior eſt. Florem præterea ex ſe mittit purpureum, hoc eſt, ad purpuræ colorem nonnihil accedentem: ex albo enim purpureus, aut ſubcœruleus eſt. Semen etiam modicè latum, & ſubhirſutum, ex altero fine ueluti cornu obtinens. Quod ego non de ipſo quidem nudo ſemine, ſed de eius potius folliculo, quod in cacumine planè aculeatum ac ueluti cornutum exiſtit, intelligendum puto. Radix deniq; illi longa, gracilis, & tenax exiſtit, nihilq; eſt in tota deſcriptione quod ei aptiſsimè nō quadret. Accedit prȩterea amaritudo quæ in ſemine non eſt obſcura, pulchrè ſibi etiam Trifolij odorati facultates uendicans: mouent enim quæ amara ſunt urinam, menſes ducūt, comitialibus proſunt, aliaq; quæ Dioſcorides Trifolio huic adſcribit efficere poſſunt. Quare ijs rationibus motus, à concepta ſententia diſcedere nondū queo, niſi contingat nobis aliam intueri ſtirpem, cuius ſemina, atque adeo grana ipſa hirſuta, & cornuta exiſtant. Quanquā non lateat parum admodum referre utram ſȩntentiā, noſtram aut aliorum amplectaris, cum Lotus & Trifolium facultatibus non multum aut ferè nihil diſtent. In hoc tamen ſemine, quod nos Trifolij odorati eſſe contendimus, nulla ineſſe apparet adſtrictio, quam tamen in Loti ſemine Dioſcorides requirit. Quod pro confirmanda noſtra ſententia adijcere uoluimus.

Errata quædam momentanea ad finem operis quære.

Apios 132.C
Apollinaris 832.C
Ariſtolochia 89.B
Armoracia 661.A
Arnogloſſum 40.A
Artemiſia 48.A
Arum ſeu aris 68.D
Aſarum 9.B
Aſclepias 130.C
Aſcyrum 73.B
Aſparagus 59.C
Aſphodelus 114.D
Aſter atticus 133.A
Atractylis 123.A
Atriplex 120.C
Auena 184.C
Auricula muris 20.C
B
Ballote 153.B
Balſamine 188.C
Barba caprina 180.C
Batrachium 155.A
Beta 804.D
Beta ſylueſtris 466.D
Bellis ſiue bellius 145.A
Betonica 349.B.& 351.B
Blattaria 182.C
Blitum ſiue blitus 173.A
Botrys 178.C
Bouis lingua 141.B
Braſsica ſatiua 412.D
Bubula lingua 141.B
Bugloſſum 141.B
Bugloſsũ magnũ 341.A
Bulbus ſylueſtris 168.D & 358.C
Buphthalmum 143.A
Buxus 643.A
C
Calamintha 433.A
Callitrichum 81.A
Caltha uel calthula. 381.B
Campanula 431.B
Canina braſsica 443.A
Canina mâlus 529.A
Cannabis 392.C
Capillaris 795.A
Capſella 303.A
Carduus 791.A
Carduus Veneris 223.A
Carduus fuarius 880.C
Carduus niger 882.C
Cardiaca 394.C
Caron uel careum 397.A
Caryophyllata 383.A
Caſtutha 347.A
Caſta herba 201.A
Caſtanea 376.D
Centũmorbia 400.D
Centunculũ aut centun- cularis herba 221.A
Cepa 429.A
Ceraſus 426.C
Chamæcypariſſus. 873.B
Chamædaphne 359.A
Chamæleon albus. 880.C
Chamæmelon 24.D
Chelidonium maius 864.C
Chelidonium minus 866.C
Chryſanthemum 878.C
Cicer 266.C
Cicerbita 673.A
Cicuta 405.A
Cinara 791.A
Cincinnalis 81.A
Citrago 497.A
Clematis Daphnoides 359.A
Cnicus & cnecus. 410.C
Cnicus ſylueſter 123.A
Colubrina 234.D
Columbaris ſeu colum- bina 591.A
Colutea 445.A
Coma 820.D
Conſolida media 390.D
Conſolida minor 145.B
Conuoluulus 259.A
Corion ſeu coriannon 344.C
Corona regia 526.C
Corona Veneris 721.A
Cotonea mâlus 375.A
Crambe 412.D
Criſta gallinacea 591.A
Crocus 442.C
Cruciata 419.A
Cucumis, ſeu cucumer 702.C
Cucumis anguinꝰ 704.D
Cucurbita 367.A
Cucurbita ſylueſtris 373.A
Cunila 303.A
Cyanus 427.A
Cydonia 375.A
Cynia 443.A
Cynoſorchis 558.C
Cyperus & cypirꝰ. 452.D
D
Damaſſonium 43.C
Daphnoides 226.D
Daucus 230.D
Dolichi 707.B
Dracunculus maior 234.D
Dulcis radix 191.A
E
Ebiſcus 16.C
Ebulus 63.B
Echium 268.C
Elenium 241.A
Elleborus albus 271.A
Elleborus niger adulteri- nus 276.C
Ephemerũ 239.A et 358.C
Equinalis herba 321.B
Equiſetum 321.B
Erica 254.D
Eruca 261.A
Eruum 570.C
Eryngium 297.A
Eupatorium 243.A
Eupatorium adulterinũ 264.C
F
Faba 388.C
Farrago 767.A
Farfaria 139.B
Febrifuga 386.C
Fel terræ 386.C
Ficus ſatiua 754.C
Filicula 587.A
Filix 594.D
Fœniculum 500.C
Fœnumgræcum 797.A
Fontalis 652.C
Fragaria 854.C
Fumaria 337.B
Fuſus agreſtis 123.A
G
Galeopſis 193.A
Gallion 195.B
Geminalis 567.A
Geniſta 219.A
Geniſtella 219.A
Gentiana 199.A
Geranium 210.C
Gingidium 217.A
Gith 502.D
Goſsipium 580.C
Gramen 135.A
H
Halicacabum 691.A
Hedera 421.A
Hedera terreſtris 877.A
Hedypnois 676.C
Helxine 278.C
Helxine ciſſãpelos 259.A
Hemionitis 295.A
Hepatorium 243.A
Hiberis 324.D
Hieracium 318.D
Hierobotane 591.A
Hirci barba 820.D
Hirudinaria 400.D
Hordeum 437.B
Hordeum diſtichũ 437.B
Hordeum polyſtichum 437.B
Hyacinthus 834.C
Hydropiper 842.C
Hyoſcyamus 832.C
Hypericum 830.C
Hyſſopus 840.C
I
Ibiga 884.C
Ibiſcus 16.C
Illecebra 799.B
Inguinalis 133.A
Intubus 676.C
Inula 241.A
Iouis glans 376.D
Irion 254.C
Iris 316.C
Iris ſylueſtris 239.A
Iſatis 330.C
Iuglans 378.D
Iuniperus 77.A
Iunonis roſa 363.B
L
Labrum Veneris. 223.A
Lactaria herba 810.C
Lactuca 298.C
Lactuca caprina aut ma- rina 810.C
Lactuca ſyluatica 318.D
Lamium 468.D
Lanaria herba 779.A
Larix ſeu Larex 495.A
Laſer, ſeu Laſerpitium 762.C
Lathyris 454.D
Lauer 724.C
Laurus Alexandrina aut Idæa 237.A
Lens, ſiue lenticula. 858.D
Lepidion 324.D, & 483.A
Leporinus pes 493.A
Leucoion Dioſcoridis 456.D
Leucoion Theophraſti 485.A
Lolium 128.C
Lichen 472.C
Liguſtrum 479.A
Lilium 363.B
Limonion 466.D
Lingua canina 407.A
Lingua ſerpentina 578.C
Linum 470.C
Lithoſpermum 488.C
Lunaria minor 481.A
Lupinus ſatiuus 305.C
Lupus ſalictarius uel re- ptitius 165.A
Lychnitis 845.B
Lycoctonum 86.C
Lyſimachia 490.C
M
Maiorana 666.C
Mâla inſana 532.C
Malua 510.C
Mâlus cotonea 375.A
Marrubium 589.A
Melilotus 526.C
Melones 702.C
Mentha 285.A
Menthaſtrum 287.A
Mercurialis 474.C
Mercurialis ſylueſtris mas 443.A
Milium 410.D
Millefolium 582.C
Mors uermium 5.B
Morus 521.B
Myrice 512.C
Myrrhis 524.D
N
Napus 175.A
Napus bunias ſatiuus & ſylueſtris 175.A
Nardus ſylueſtris 855.B
Naſturtiũ agreſte 324.D
Naſturtium ſatiuum 361.B
Nepeta 433.A
Nerion 542.C
Nigella 502.D
Nummularia 400.D
Nux auellana 397.B
Nux Regia & Perſica 378.D
Nux caſtanea 376.D
Nux Pontica 397.B
Nymphæa 534.C
O
Ocimum 546.D
Ocimaſtrum 895.A
Oenanthe 563.A
Olus atrum 326.D
Ononis 60.C
Ophiogloſſum 578.C
Ophris 565.B
Orchis 558.C. & 561.A
Origanum 551.A
Orminum 567.A
Oſyris 542.D
Oxalis 465.A
Oxyacantha 542.D
Oxylapathum 460.D
Oxys 565.A

PAeonia 201.A
Panicum 252.C
Papauer ſatiuum 517.B
Papauer corniculatum 521.A
Papauer nigrum 502.D
Papauer rhœas 514.D
Parthenium 582.C
Paſtinaca 685.A
Pedicularis herba 785.A
Peplos 604.C
Pepones 702.C
Petaſites 643.B
Petroſelinum 654.C
Petroſelinum ſylueſtre 573.A
Perfoliata 631.B
Perſicaria 631.A
Perſica mâlus 602.C
Perſonatia 71.B
Pes anſerinus 652.D
Pes cornicis 448.C
Peucedanus 598.D
Phu 855.B
Pinaſtellus 598.D
Piperitis 731.A
Piſtolochia 89.B
Piſum 628.C
Pituitaria 785.A
Plantago 40.A
Polygonatum 584.C
Polypodium 587.A
Polytrichon 628.D
Polytrichum 81.A
Porrum 633.A
Portulaca 111.A
Potamogeton 652.C
Præneſtina nux 397.B
Proſerpinaca 613.B
Prunus 402.C
Pſeudonardus 889.A
Pſilothrum 95.A
Pulegium 197.A
Pulicaris herba 887.B
Pulmonaria 636.C
Pyrethrũ ſylueſtre. 638.C

Q

QVercus 228.C
Quinquefolium 622.D

R

RAdicula 658.D & 779.A
Radix 658.D
Ranunculus 155.A
Raphanus 658.D
Raphanꝰ ſylueſtris.132.C
Rapum 211.A.& 450.C
Rhodia radix 664.C
Rhododendron 542.C
Ricinus 339.A
Roſa 656.C
Roſmarinus 477.A
Rubia 279.A
Rubus 151.A
Rumex 460.D
Ruta hortenſis 615.B

S

SAbina, ſiue Sauina 149.A
Sagminalis herba 591.A
Saliuaris 640.C
Salix 333.A
Salix equinalis 321.B
Saluia 247.A
Sambucus 63.A
Sanguinalis 613.B.& 448.C
Sanguinaria 448.C
Sanicula 672.C
Sardiana glans 376.D
Satyrium regium 711.B
Satyrium trifoliũ 709.B
Saxifraga 729.B
Scandulaceum 305.A
Scilla 781.A
Scorpium 86.C
Scythica radix 191.A
Secale 767.A
Sedum 31.A
Semen 282.C
Semen lumbricorũ 5.B
Seminalis 613.B
Senetio 285.A
Sentes 151.A
Septifolium 259.B
Seriola 676.C
Seris 676.C
Serpentaria 400.D
Serpentaria maior.234.D
Serpyllum 250.C
Sertula campana 526.C
Seſeli Creticum 809.B
Seſeli Maſsilienſe 787.A
Sideritis prima 770.C
Siliquaſtrum 731.A
Sinapi 537.A
Sion 724.C
Siſer 750.C
Siſymbrium 721.A
Siſymbrium cardamine 721.A
Sitanium 647.B
Smilax aſpera 717.B
Smilax hortenſis 707.A
Smilax læuis 719.A
Smyrnium 759.B
Solanum 691.A
Solidago 694.C
Solis oculus 582.C
Sonchus 673.A
Sorbus 575.A
Spartum 759.A
Spina alba 54.B
Spinacia, uel ſpinaceum olus 668.C
Spina mollis 341.A
Stachys 765.B
Sternutamentaria 638.C
Stichas.777.B (762.C
Stratiotes millefolia
Strobilus 791.A
Succiſa 714.C
Superciliũ terræ 81.A
Syluæ mater 645.A
Symphytum 694.C

T

TAmarix 512.C
Telephium 799.B
Terminalis 392.C
Terræ capillus 81.A
Terræ corona 877.A
Terreſtris mâlus 529.A
Teſticulus ſerapias, ſiue orchis 561.A
Teucrium 828.C
Teucrion Plinij 295.A
Thlaſpi 305.A
Thymbra 303.A
Thymus 826.C
Thryallis 845.B
Tilia 863.A
Tintinabulũ terræ. 466.D
Tithymalorum genera plura 810.C
Tordylon, ſiue tordylion 809.B
Trichomanes 795.A
Trifoliũ odoratũ 816.C
Triticum 647.B
Trifolium pratenſe. 820.C
Triſſago 868.C
Trixago paluſtris 775.B
Tuber terræ 450.C
Tuſsilago 139.B
Typha 822.C

V

VEratrũ album 271.A
Verbaſcum 845.A
Verbaſcula duo 845.B
Verbenaca 591.A
Vernilagium 882.C
Veſicaria 691.A
Vetonica 349.A
Vicia 171.A
Victoriola 237.A
Viola 456.D
Viola alba 485.A
Viola matronalis 312.D
Viola muraria uel purpurea 310.D
Viſcum 328.D
Vitis alba 95.A
Vitis nigra 96.D
Vitis uinifera 83.B
Vmbilicus terræ 450.C
Volucrum maius. 645.A
Vrceolaris 278.C
Vrtica 105.A
Vrtica labeo 193.A
Vua criſpa 186.C

X

XAnthium 578.D
Xylon 580.C

Z

ZEa 282.C

INDEX NOMENCLATIONVM quibus officinæ ſeplaſiariorũ, & herbarij noſtri temporis utuntur.

A

ABrotonũ. 8.C
Abſinthiũ. 3.A
Acorũ 13.A
Acus paſtoris 210.C
Acetoſa 465.A
Acutella 60.C
Affodillus 114.D
Agrimonia 243.A & 620.C
Alchimilla 613.A
Alliaris & alliaria. 103.A
Alleluya 565.A
Allium 735.A
Alkakengi 691.A
Aloë 137.A
Altaraxacon 676.D
Altercum 832.C
Ameos 66.D
Amoris poma 532.C
Anethum 29.A
Aniſum 61.A
Apium hortenſe 743.A
Apium agreſte 155.A
Aquilegia 101.B
Archangelica 468.D
Arcocus 791.A
Ariſtologia 89.B
Armoracia 661.A
Artemiſia 48.A
Arthanita 450.C
Artheticæ herbæ 845.B
Articocalus 791.A
Aſa fœtida 762.D
Aſarum 9.B
Aſpergula 51.C
Aſprella 321.B
Atriplex 120.C
Auena 184.C

B

BAlſamita 721.A
Baptiſecula 427.A
S. Barbaræ herba 745.A
Bardana 71.B
Baſilicon 546.D
Bedegarim, ſiue Bedeguar 54.B
Belzuinum 762.D
Benedicta herba 383.A
Berberis 542.D
Betonica 349.A
Bipennula 607.B
Biſtorta 259.B. & 772.D
Biſmalua 16.C
Bombaſum 580.C
Bombax 580.C
Bonifacia 237.A
Bonus Henrichus 465.A
Borrago 141.B
Branca urſina 51.D
Bruſcandula 165.A
Bryonia 95.A
Bucheiden 711.B
Buglоſſa 341.A
Buglоſsũ ſylueſtre. 268.C
Burſa paſtoris 305.A

C

CAlamentum 433.A
Calendula 381.B
Camomilla 42.D
Campana 241.A
Campanella 719.A
Canapus 392.C
Candela regis, quę & candelaria 845.A
Capillus Veneris 81.A
Caprifolium 645.A
Caputi caules 412.D
Cardo fullonũ, ſeu Carduus fullonius 223.A
Cardopatium 880.C
Carduꝰ benedictꝰ 123.A
Carota 685.A
Cartamum 410.C
Cartamꝰ ſylueſtris.123.A
Cartafilago 729.A
Carui 397.A
Caſtrangula 193.A

Gatapu-

Cataputia maior 339.A
Cataputia minor 454.D
Cauda equina 321.B
Caulis 412.D
Cauta 582.C
Cepa 429.A
Cepa ſylueſtris 168.D & 839.B
Centauria minor 386.C
Centumnodia 613.B
Centumcapita 297.A
Chamædrys 868.C
Chærefolium 217.A
Cheiri 456.D
Chelidonia 864.C
Cheruilla 750.C
Cicer 266.C
Cichorea 676.C
Cicuta 405.A
Cicutaria 524.D
Citonia 375.A
Citruli uel citreoli 702.D
Coloquintida 373.A
Colubrina 772.D
Condiſi 779.A
Conſolida maior 694.C
Coriandrum 344.C
Cornu ceruinũ 448.C
Corrigiola 613.B
Cotula fœtida 582.C
Cotula nõ fœtida 143.A
Cotum 580.C
Craſſula maior 799.B
Creſsio hortenſis 361.B
Crocus 442.C
Crocus hortenſis 410.C
Cuculus 691.A
Cucumer, ſeu Cucumis 702.C
Cucumer aſininꝰ 704.D
Cucurbita 367.A
Cuſcuta 347.A
Cyclamen 450.C
Cynogloſſum 407.A
Cypirus 452.D
Cypreſſus 873.B

D

Dens leonis 676.D
Diapenſia 672.C
Digitalis 892.C
Digiti citrini 711.B

E

Elleborus albus 271.A
Endiuia uera 676.C
Enula 241.A
Enula campana 241.A
Equina mentha 287.A
Eruca 261.A
Eſula 810.C
Eſula rotunda 604.C
Euiſcum 16.C
Eupatorium adulterinũ 264.C
Euphraſia 245.A

F

Faba 388.C
Faba craſſa 799.B
Faſeoli 707.B
Ficaria 193.A
Ficus fatiua 754.C
Filago 729.A
Filipendula 563.A
Filix 594.D
Flammula 155.A
Flos amoris 98.C
Flos februarij 485.A
Flos omniũ menſiũ 381.B
Fœniculum 500.C
Fœniculus porcinꝰ 598.D
Fœnumgræcum 797.A
Fortis, ſeu fortis herba 729.A
Fuga dæmonum 830.C
Fumus terræ 337.B
Funis arborum 719.A

G

Gallitrichum 81.B & 567.A
Geneſta, ſiue Geneſtra 219.B
Gentiana 199.A
Glaſtum 330.C
Gratia Dei 210.C
Guadum 330.C

H

Hedera terreſtris 877.A
Hepatica 472.C
Herba diui Ioan. 830.C
Herba fortis 729.A
Herba fullonum 779.A
Herbæ paralyſis 845.B
Herba Roberti 210.C
Herba ſtellæ 448.C
Hermodactylus 358.C
Hirundinaria 130.C
Hiſpanach 668.C
Hiſpanicum olus 668.C
Hordeum 437.B
Humulus 165.A
Hypericum 830.C
Hyſſopus 840.C

I

S. Iacobi flos 741.B
Iarum 63.D
Indicum 330.C
Iringus 297.A
Iris 316.C
Iua muſchata 884.C
Iuniperus 77.A
Iuſquiamus 832.C

K

Keirim 456.D
Kerua 339.A

L

Lactuca 298.C
Lactucella 673.A
Laparium acutũ 460.D
Lanaria 845.A
Lappa maior 71.B
Lappa inuerſa 578.D
Lappa minor 578.D
Larga 495.A
Laureola 226.D
Lens 858.D
Leuiſticum 759.B
Lilium album 363.B
Lilium conualliũ 239.A
Liliũ inter ſpinas 645.A
Linaria 544.D
Lingua bouis 341.A
Lingua ceruina 295.A
Linum 470.C
Liquiritia 191.A
Luparia 86.C
Lupinus 308.C
Lupulus 165.A

M

Maiorana 666.C
Malua 510.C
Maluauiſcum 16.C
Mandragora 529.A
Marrubiũ nigrum 153.B
Marrubiaſtrum 153.B
Materſylua 645.A
Matricaria 48.A
Melanzana 532.C
Melilotum 526.C
Meliſſa 497.A
Mentha 287.A
Mentha aquatica 721.A
Mentha Romana 287.A
Mẽtha Saracenica 287.A
Mercurialis 474.C
Milium 410.D
Milium ſolis 488.C
Millefolium 726.C
Millemorbia 193.A
Mora uaticana 151.A
Morella 691.A
Morſus diaboli 714.C
Morſus gallinæ 20.C
Morus celſi 521.B
Muralis 278.C

N

Naſturtium 361.B
Naſturtium aquaticum 721.A
Naſturtium tectorum 305.A
Nenuphar 534.C
Nigella 502.D
Nil 330.C
Nilech 330.C

O

Ocularia 245.A
Oculus bouis aut uaccæ 143.A
Oleander 542.C
Ophthalmica 245.A
Orobus 570.C
Origanum 551.A
Os mundi 109.B
Oſatis 330.C
Oſteritium 762.C

P

Paeonia 201.A
Pagana lingua 237.A
Palma Chriſti 339.A & 711.B
Pampinula 607.B
Panis cuculi 565.A
Panis porcinus 450.C & 132.D
Panis terræ 450.C
Papauer 517.B
Papauer cornutũ 521.A
Papauer rubeum 514.D
Parietaria 278.C
Paſtinaca 759.C
Paſtoria burſa 610.C
Pentadactylon 339.A
Pera paſtoris 610.C
Perforata 830.C
Perſica 602.C
Peruinca 359.A
Pes anſerinus 652.D
Pes aſininus 103.A
Pes columbinus 210.C
Pes corui 155.A
Pes leonis 613.A
Pes uituli 68.D
Petroſelinum 573.A
Phaſioli 707.B
Piloſella 604.D
Pimpinella 607.B
Piper Hiſpanum, ſeu Indianum 731.A
Piperitis 483.A
Plantago 40.A
Podagra lini 347.A
Polypodium 587.A
Polytrichon 795.A
Porrum 633.A
Portulaca 111.A
Potentilla 620.C
Praſium 589.A
Praſium fœtidum 153.B
Primula ueris 145.B
Prunella 622.D
Pruneola, ſiue Prunula 402.C
Prunus 402.C
Pſeudomelanthion 128.C
Pſyllium 887.B
Pulegium 197.A
Pulegiũ ſylueſtre 433.A
Pyrethrum 640.C
Pyrethrũ ſylueſtre 638.C
Pyrola 466.D

Q

Quercus 228.C
Quinquefolium 622.D

R

Raphanus minor & maior 661.A
Rapiſtrum 256.C
Rapum 211.B
Rapunculus 211.B
Remora aratri 60.C
Reſta bouis 60.C
Rhabarbarũ monachorum 460.D
Ribe 662.D
Roberti herba & Robertiana 210.C
Roſæ caninæ 656.D
Roſmarinus 477.A
Roſmarinus aculeatus 219.B
Roſtrum ciconiæ 210.C
Roſtrum porcinũ 676.D
Rubea tinctorũ 279.A
Ruta 615.B

S

Sacerdotis uirile 68.D
Salicaria 490.C
Saluia 247.A
Saluia uita 729.B
Sanamunda 383.A
Sancti ſpiritus radix 126.C
Sandaracha Arabũ 77.A
Sanguiſorba 790.C
Sanicula 672.C
Saponaria 779.A
Sardianæ glandes 376.D
Satureia 303.A
Sauina uel Sabina 149.A
Saxifraga lutea 748.D
Saxifraga maior 748.C
Saxifraga rubea 563.A
Scabioſa 717.A
Scariola 676.C
Scelerata 155.A
Scolopendria 295.A
Scrophularia 866.C

Scro-

Scrophularia maior 193.A
Semperuiuum 31.A
Semperuiuum marinum 137.A
Sena 445.A
Serpentaria minor 68.D
Serpentariæ officinarum 772.D
Serpyllum 250.C
Serpyllũ romanũ 826.C
Seruilla 750.C
Serullum 750.C
Sigillũ Salomonis. 584.C
Siler montanum 787.A
Simeonis herba 79.B
Sinapi 537.A
Sinapi ruſticum 305.A
Sinapi ſylueſtre 256.C
Sitanium 647.B
Solatrum 691.A
Solidago Sarracenica 729.A
Sorba 575.A
Sorgi 772.C
Sparagus 59.C
Spelta 282.C
Sphatula fœtida 793.B
Squilla 781.A
Staphiſagria 785.A
Stellæ herba 448.C
Stichas arabica 777.B
Stichas citrina 98.C
Stramonia 691.B
Succus cyrenaic9. 762.D
T
TAmariſcus 512.C
Tanacetũ 48.B.& 49.C
Tanacetũ ſylueſtre. 620.C
Tapſus barbatus 845.A
Taraxacon 676.D
Teſticulus canis 558.C
Teſticulus uulpis, aut ſacerdotis 709.B
Tilia 863.A
Tinctorius flos 809.A
Tormentilla 259.B
Trifoliũ. 816.C. & 820.C
Trifoliũ acetoſum. 565.A
Trifolium humile. 493.A
Trinitas 493.A
Trinitatis herba 802.D
Triticum 647.B
Tunica 351.B
Turcicũ frumentũ. 824.C
V
VAleriana 855.B
Vernix 77.A
Verbena 591.A
Veronica 168.C
Vincaperuinca 359.A
Vinceroxicum 130.C
Viola 310.D
Virga paſtoris 223.A
Viſcum 328.D
Vitealis 259.A
Vitia ſylueſtris 109.B
Viticella 95.A
Vngula caballina 139.B
Volubilis maior 719.A
Volubilis media 259.A
Vrinalis herba 544.D
Vrtica 105.A
Vrtica iners, mortua uel alba 468.D
Vua lupina 691.A
Vua uerſa ſeu uulpina 86.C
Vua uulpis 691.A
Vuularia 237.A
Z
ZIngiber caninum 731.A

GERMANICARVM APPELLATIONŨ Index.

A
ABthon 795.A
Ackerpfrimmen 809.A
Affolter 328.D
Alant 241.A
Alraun 529.A
Amelkorn 647.B
Andorn das weible 589.A
Apoſtemkraut 717.A
Articoca 791.C
Auffenblatt 237.A
Augentroſt 245.A
Augenwurtzel 855.B
B
BAchmüntz 721.A
Baldrion 855.B
Balſammüntz 287.A
Balſamkraut 287.A
S. Barbara kraut 745.B
Baſilien 546.D
Baſilgram 546.D
Baumfarr 587.A
Baumwoll 580.C
Baureneppich. 271.A
Baurnſenff 305.A
Beinhöltzlin 479.A
Benedictẽwurtz. 383.B
Bergmüntz 551.A
Bertram 640.C
Beerwurtz 809.B
Beſemkraut 305.A
Bettlersleuß 578.D
Biberkraut 386.C
Bibinellen/ oder Bibernellen 607.B
Bilſamkraut 832.C
Bingelkraut 474.C
Bißmüntz 785.A
Baumephew 421.A
Blaternkraut 866.C
Blaw gilgen oder blaw ſchwertel 316.C
Blaw kornblůmen 427.A
Blawmenderle. 868.D
Blaw mertzenblůmle 834.C
Blaw veiel 310.D
Blůtkraut 790.C
Blůtströpffle 351.B
Boberellen 691.A
Bocksbart 820.D
Bockshorn 797.A
Bonen 388.C
Brachendiſtel 297.A
Braun betonick. 349.B
Braun doſten 551.A
Braun melantzã. 532.D
Braunellen 622.C
Braun weiderich. 490.C
Braunwurtz 193.A
Brauner fingerhůt 892.C
Brennkraut 845.A
Bryßlauch 633.A
Bruchwurtz 243.A. 631.B
Brunnen leberkraut 472.C
Bůbenleuß 578.D
Bůchampffer 565.A
Bůchbrot 565.A
Bůchklee 565.A
Buchßbaum 643.A
C
CAſtani 376.D
Calecutiſcher/oder Indianiſcher pfeffer 731.A
Chriſtwurtz 276.C
Citrullen 702.D
Cypreß 873.B
Coloquint 373.A
Coriander 344.C
Creutzbaum 339.A
Creutzſalbey 247.A
Creutzwurtz 285.A 419.A
Cucumern 702.C
D
DAubẽkropff. 337.B
Deimẽt/oder kruß deyment 287.A
Denngraß 613.B
Dennenmarck 855.B
Deſchelkraut 610.C
Dinckelkorn 282.C
Dondernegele 351.B
Doſten 551.A
Dratblům 878.C
Dreifeltigkeyt blůmen 802.D
Dropffwurtz 587.A
Durchwachß 631.B
E
EBerwurtz 880.C
Edelſalbey 247.A
Einkorn 282.C
Eiſenkraut 591.A
Eiſernhart 591.A
Engelſüß 587.A
Egelkraut 400.D
Ephew 421.A
Epffich/ oder Eppich 271.A. 743.A
Erbß 628.C
Erbſell 542.D
Erdapffel 450.C
Erdtbeer 854.C
Erdtephew 421.A. 877.A
Erdenkrentzlin 877.A
Erdrauch 337.B
Erdweirauch 868.D
Erdwurtz 450.C
Erdgall 386.C
Ernroß 510.C
Eruen 570.C
Eſels cucumer 704.D
F
FEigbon 308.C
Feigẽbaum 754.C
Feigwartzẽkraut 866.C
Felber 333.A
Feldnegele 351.B
Fenchel 500.C
Fenich 252.C
Ferbblůmen 809.A
Fieberkraut 386.C
Filtzkraut 347.A
Fingerhůt 892.C
Fiſchmüntz 721.A
Fotzzwang/oder Fotzwein 799.B
Flachß 470.C
Flachskraut 544.D
Flachsſeiden 347.A
Flöchkraut 631.A
Frawenveiel 312.D
Freyſchamkraut. 802.D
Frembder Peterſilien 654.C
Fünff blatt 622.D
Fünffingerkraut 622.D
G
GAmenderle 868.D
Garben 726.C
Garten oder heimiſch Benedictenwurtz. 383.B
Gartenkreß 361.B
Garten hyſop 303.A
Gartenſenff 537.A
Gauchblům 324.D
Gauchbrot 820.D
Gauchklee 565.A
Geißblatt 645.A
Geeler fingerhůt. 892.C
Geeler/ oder guldener klee 748.D
Geelmüntz 433.A
Geel melantzan. 532.D
Geel ölmagen 521.A
Geel růben 685.A
Geel ſchlüſſelblůmen. 845.B
Geel ſeeblůmen. 534.C
Geel weiderich. 490.C
Genßfůß 652.D
Genßpappel 510.C
Genſerich 620.C
Gerlin/oder Geirlin 750.C
Gerſten 437.B
Gerwel 726.C
Gilbblůmen 809.A
Gilgen 363.B
Glatte winden. 719.A
Glaßkraut 278.C
Glidkraut 770.C
Glitſchen 514.D
Goldblům 878.C
Gottheyl 622.C
Gotts vergeß 589.A
Graßblůmen 351.B
Grindkraut 285.A
Grindwurtz 460.D
Groß bathengel. 828.C
Groſſe beinwell. 694.C
Groß epffich 326.D
Groß Feigwartzenkraut

ABSINTHIVM
VVLGARE.

wormwood

Wermůt.

Comon wormwood

205

2

Welſomen.

See wormewood

~~[illegible]~~

SERIPHIVM
abſinthium.

Sea wormewood: sed pictura nō placet Matthiolo
fo: 396.
Sophia Chirurgorum

NOMINA.

AΨΙΝΘΙΟΝ grecè, Abſinthium latinè appellatur. In officinis ſuam appellatioem retinuit. Germanicè wermůt / quaſi prohibens hilritatem & alacritatem, ob immenſam ſuam amaritudinm, nominatur. Nomen hoc Græci ab ἄψιθαι, id eſt, cotrectando, per ἀντίφρασιν deflexerunt, quod nullum aiimal, ob eximiam amaritudinem, hanc herbam attingat. Veteres Græci Comici ἀπίνθιον quoque conformi eymo, quaſi impotabilem dixerũt, quod hanc nemo, propter inſignem amarorm, bibere poſsit. *Abſinthium unde dictum.*

GENERA.

Abſinthíj genea ſunt tria, Galeno & Dioſcoride teſtibus. Vnum quod Romanum, uulgare ſei cõmune uocant, & eſt id quod paſsim in Germania noſtra naſcitur, & cuius pituram hic damus. Huius generis eſt quod à Ponto regione, in qua naſcitur, Ponticum cognominatur, eſtq; cęteris multo præſtantius. Alterum genus eſt marinũquod Seriphium nominant. Germani welſomen. Tertium Santonicũ, à Santonbus Gallię populis, apud quos plurimum gignitur, dictum eſt. Hinc nonnulli eius ſemen corrupta uoce Sanctum, quoniam Sanctonicum dicendum eſſet, appelǹt. Niſi id nominis ob inſignẽ eius efficaciã, quam in necandis lumbricis obtinet, ili impoſuerint. Hodie ſemen lumbricorũ nuncupãt, germanicè wurmſomen.

Vulgare Abſinthium. *Ponticum.* *Seriphium.* *Santonicum.*

FORMA.

Abſinthiũ uulgare, herba eſt caule ramoſo, folíjs incanis, multipliciter ſectis, aureo flore, ſemine rotundo, racematim cohærente. Seriphium uerò herba eſt prætenues ramos cirróſue habens, minori ſimilis Abrotono, exiguis referta ſeminibus, ſubamara, & graui odore. Ex qua deliniatione omnibus perſpicuum fit, herbam cuius effigiem damus eſſe Seriphium. Siquidem herba eſt tenuibus cirris, Abrotono fœminæ ſimilis, ſemine in ſiliquis paruo, grauiter odorata, & ſubamara. Santonicũ ſimile eſt Abſinthio, ſed non adeò copioſo ſemine ſcatens, & ſubamarum.

Vulgare. *Seriphium.* *Santonicum.*

LOCVS.

Naſcitur, Oribaſio & Apuleio autoribus, locis cultis, montoſis & ſaxoſis: plurimum autem præſtantiſsimumq; in Ponto, Cappadocia, & Tauro monte. Seriphiũ paſsim circa itinera, macerias uinearum, & ſepes prouenit: ut uerum ſit quod à Plinio dictum eſt, pleraſq; herbas pedibus cõculcamus, quarum ſi nobis uirtus perſpecta eſſet, eas in cœlum laudibus ferremus. Santonicum in Gallia, ut diximus, copioſe gignitur.

TEMPVS.

Colligendum in fine Iulíj menſis, ac in umbra exiccandum, quo etiam tempore floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Ponticum minus calefacit, quod adſtrictionis multæ ſit particeps. Minus etiam cæteris generibus extenuat, nõ minus tamen reſiccat. Galeno itaq; autore calidum in primo gradu, & ſiccum in tertio ſtatuitur. Succus autem eius longè quàm herba ipſa calidior eſt. Vulgare quidem adſtrictoriam, amaram & acrem qualitatem obtinet, haud ſecus atq; Ponticum. In hoc tamen ab eo differre uidetur, quod in illo maior ſit amaritudo quàm adſtrictio. Quamuis neque Ponticum modicè amarum ſit, quod Ouidius ſatis íjs innuit uerſibus:

Turpia deformes gignunt Abſinthia campi,
 Terraq; de fructu, quàm ſit amara docet.

Loquitur autẽ de Ponto. Seriphium ipſum Abrotono minus eſt calidum, uerum Abſinthio calidius. Santonicum in extenuando & calefaciendo deficcandóue, Seriphio paulò imbecillius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

C Abſinthium calfacit, adſtringit, bilemq́ ſtomacho & uentri inhærentem expurgat. Vrinas cit. Crapulam præſumptum arcet. Inflationibus, uentriſq́ & ſtomachi doloribus, cum Seſeli & Nardo Gallico potum prodeſt. Faſtidia diſcutit. Morbo regio correptos, dilutum aut decoctum eius per ſingulos dies cyathis tribus hauſtũ ſanat. Menſes cum melle ſumptũ aut appoſitum euocat. Strangulationibus fungorum ex aceto potum ſubuenit. Ixiæ, cicutæ, muris aranei morſibus, & draconi marino cum uino aduerſatur. Anginis cum melle & nitro inungitur. Contra epinyctidas ex aqua, ſugillata uero & oculorum caligines cum melle, ſimiliter auribus ex quibus manat ſanies, illinitur. Decocti eius uapor ſuffitúsue, dentium auriumq́ dolores lenit. Decoctum cum paſſo dolentibus oculis oblinitur. Præcordijs, iecinori, & ſtomacho dolenti, ac longo tempore affecto, cum cerato Cyprino tritum illinitur. Stomacho autem cum roſaceo ſubactum. Cum ficis, nitro, & farina loliacea, aquæ inter cutem, lienoſiſq́ ſubuenit. Pręterea ueſtiarijs arciſq́ inditum Abſinthiũ, ueſtes ab erodentium iniurijs ſeruat. Culices cum oleo perunctum à corporibus abigit & arcet. Atramentum librariũ ex diluto eius temperatum, literas à murium eroſione tuetur. Par eſt etiam ſuccum hæc omnia facere, attamen in potionibus improbatur, ſtomacho enim obeſt, & capitis dolores adfert. Seriphium uero per ſe, uel cum oryza decoctum, & cum melle ſumptum, aſcaridas & rotundos lumbricos necat, aluum ſimul leuiter ſubducens. Eadem poteſt præſtare cum edulio aut lenticula decoctum. Santonicum eadem quæ Seriphium poteſt.

EX GALENO.

Abſinthium adſtrictoriam, amaram, & acrem ſimul qualitatem poſsidet, excalfaciens pariter & extergens, roborans & deſiccans. Proinde bilioſos uentris humores per egeſtionem infernam propellit, ac per urinam euacuat. Magis uero quod in uenis eſt bilioſum per urinas expurgat. Ideo contentam in uentre pituitam, ſumptum

D nihil iuuat. Sic neq́ ſi in thorace aut pulmone contineatur: nam adſtringens in eo facultas, quàm amara ualentior eſt.

EX PLINIO.

Stomachum corroborat, & ob hoc ſapor eius in uina transfertur. Bibitur decoctum in aqua, & poſtea nocte & die refrigeratum ſub dio: decoctis ſex drachmis foliorum cum ramis ſuis in cœleſtis aquæ ſextarijs tribus. Oportet & ſalem addi. Tritum, ut aiunt, raro in uſu eſt, ſicut & ſuccus expreſſus. Bibitur & madefacti dilutũ. Exprimitur autem cum primum ſemen turgeſcit, madefactum aqua triduo recens, aut ſiccum ſeptem diebus, deinde coctum in æreo uaſe ad tertias, decem heminis, in aquæ ſextarijs quadragintaquinq́, iterumq́ percolatum, herba eiecta, lente coquitur ad craſsitudinem mellis, qualiter ex minore Centaurio quæritur ſuccus. Sed hic Abſinthij ſuccus inutilis ſtomacho capitiq́ eſt, cum (ut tradunt) ſit illud decoctũ ſaluberrimum: nam ſtomachum adſtringit, bilemq́ detrahit, urinam cit, aluum emollit, & in dolore ſanat, uentris animalia pellit. Malaciam ſtomachi & inflationes cum exiguo Sili & Nardo Gallico, addito aceto, diſcutit. Faſtidia abſtergit, concoctiones adiuuat. Cruditates detrahit cum ruta, & pipere, & ſale. Antiqui purgationis gratia dabant cum marinæ aquæ ueteris ſextario, ſeminis ſex drachmis, cum tribus ſalis, & mellis cyatho. Efficacius purgat duplicato ſale. Quidam in polenta dedere ſupradictum pondus addito Pulegio. Alij contra paralyſin. Alij pueris folia in fico, ſic ut amaritudinem fallerent. Facile thoracem purgat cum Iride ſumptũ. In regio morbo crudum bibitur cum Apio, aut Adianto. Aduerſus inflationes calidum paulatim ſorbetur ex aqua. Iecinoris cauſa cum Gallico Nardo, lienis cum aceto, aut pulte, aut fico ſumitur. Aduerſatur fungis ex aceto. Item uiſco, cicutæ ex uino, & muris aranei morſibus, draconi marino, ſcorpionibus. Oculorum claritati multum cõfert. Epiphoris cum paſſo imponitur, ſugillatis cum melle. Aures eius decoctum

A decoctum uaporis ſuffitu ſanat: aut ſi manat ſanies, cum melle tritum. Vrinam ac menſes ciunt tres quatuórue ramuli, cum Gallici nardi radice una, cyathis aquæ vi. menſes priuatim cum melle ſumptum, & in uellere appoſitum. Anginis ſubuenit cum melle & nitro. Epinyctidas ex aqua ſanat: uulnera recentia, priuſquam aqua tangantur impoſitum: prætereaq́ capitis ulcera. Peculiariter ilibus imponitur, cum cypria cera, aut cum fico. Sanat & pruritus. Non eſt dandum in febri. Nauſeas maris arcet in nauigationibus potum: inguinum tumorem in uentrali habitum. Somnos allicit olfactum, aut inſcio ſub capite poſitum. Veſtibus inſertum tineas arcet. Culices ex oleo perunctis abigit, & fumo ſi uratur. Atramentum librarium ex diluto eius temperatũ, literas à muſculis tuetur. Capillum denigrat abſinthij cinis, unguento roſaceoq́ permixtus. Marinum, quod quidam ſeriphium uocãt, ſtomacho inimicum. Aluum mollit, pellitq́ animalia interaneorum. Bibitur cum oleo & ſale, aut in farinæ trimeſtris ſorbitione dilutum. Coquitur quantum manus capiat, in aquæ ſextario ad dimidias.

VINI ABSINTHITIS VIRES. EX DIOSCORIDE.

Abſinthites uinum ſtomacho accõmodatum eſt, urinam cit. Tarde cõcoquentibus utile: iecinoroſis itidem, nephriticis, & regio correptis morbo. Cibum nõ appetentibus, & ſtomacho male affectis, & longis præcordiorum diſtenſionibus ac inflationibus, rotundis lumbricis, & ſuppreſsis menſibus auxiliatur. Contra ixiæ uenena hauſta, copioſius potum, & uomitionibus redditum prodeſt.

CONFECTIO.

Variæ uini abſinthitis ſunt confectiones, ut ex Dioſcoride conſtare poteſt. Optimum tamẽ fit, ſi tuſæ Pontici abſinthij drachmæ octo, linteo raro ligatæ, in amphoram uini cõijciuntur. B Muſtum deinde mittitur, relicto uno uaſis ſpiraculo ne efferueſcens foras exiliat.

APPENDIX.

Santonici, quod ut cõmemoratum eſt, hodie ſemen lumbricorũ uocant, præcipuus hoc tempore ad lumbricos ex corpore pellendos & enecandos uſus eſt. Et ſi genuinum eſt, magna efficacia cum melle aſſumitur tam à pueris, quàm adultis. Seriphium quoq́ aduerſus lumbricos à multis cõmendatur, eoq́ nomine mors uermium appellatur. Sunt etiam qui lumbricorũ ſemen nominent.

Semen lumbricorum.

Mors uermiũ.

6
7

ABROTONVM
MAS.

Sothern wood

Stabwurtz mennle.

Sothern wood

ABROTONVM FOEMINA.

Stabwurtz weible.

Cypress: sed pictura eius vera sequitur fol. 874. vide Matthiolum: 399.

Wormwood Gentle

C

NOMINA.

Abrotonum unde dictum.

ΑΒΡΌΤΟΝΟΝ Græcis, Abrotonum Latinis nominatur. Officinæ antiquũ nomen retinuerunt. Germanis Garthagen/Stabwurtz/Schoßwurtz/Gertwurtz/Kutelkraut/Affruſch/ appellatur. Hoc autem nomen ſibi uſurpauit, ut Nicandri teſtatur interpres, διὰ τὸ πρὸς ὄψιν ἁβρὸν, καὶ ἁπαλὸν φαίνεσθαι. ἄλλως τε καὶ διὰ τὸ δύσπνουν εἶναι. hoc eſt, quod conſpectu tenerum, molle & delicatum appareat, aut quod grauem, acrémue & difficilem halitum proſpiret.

GENERA.

Abrotonũ duorum eſt generum, ueterum & recentiorũ omnium ſententia, mas & fœmina. Plinius lib. xxi. cap. vij. mas quidem campeſtre uocat Abrotonum, fœminam uero mõtanum. Vulgus, ſylueſtrem Cypreſſum, à ſimilitudine & odore foliorum eiuſdem, nomenclaturæ herbæ fruticiſue uocat. Germanicè weiß garthan/oder wilder cypreß.

FORMA.

Abrotonũ mas.

Abrotonũ, quod mas appellamus, ſarmentoſum, minutis folijs, minus album quàm fœmina, tenui ſemine ac numeroſo uti Abſinthiũ. Semen autem nõ quouis tempore producit, ſed ad Septembris duntaxat menſis initia, quo ſi diligenter obſeruabis tempore, ſemine prægnans eſſe comperies. Rectè igitur λεπτόκαρπον in Dioſcoride legitur, huic lectioni nõ ſolum ueterum codicum fide, uerumetiã ſenſu ſuffragante.

Abrotonum fœmina.

Fœmina frutex eſt, arboris ſpeciem habens, candicantibus folijs, Seriphij modo minutim circum ramulos inciſis, floribus refertus, in ſummo auri fulgore comantes corymbos obtinens, odoratus etiam cum grauitate quadam.

LOCVS.

Mas paſsim apud Germanos in hortis, & in campeſtribus naſcitur: fœmina uero in collibus & montibus ſua ſponte prouenit. D

TEMPVS.

Floret utrunq; Auguſto. Colligitur autem in autumno, potiſsimum Septembri menſe: hoc enim tempore ſemen, ut diximus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Abrotonũ calidum & ſiccum, inq; tertio ordine ſeu receſſu poſt media ſitum eſt, id quod amaritudo eius, quam guſtu præ ſe fert, facile monſtrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtriuſq; abrotoni ſemen ferueſactũ, & crudum tritum, cum aqua potũ, nõ niſi recta ceruice ſpirantibus, ruptis, conuulſis, iſchiadicis, urinæ difficultatibus, & ſuppreſsis menſibus auxiliatur. Potum in uino exitialium uenenorum antidotum eſt. Cum oleo rigentibus illinitur. Serpentes lecto inſtratum & ſuffitum fugat. Cum uino potum aduerſus eorundem morſus, peculiariter autem ſcorpionum & phalangiorum, prodeſt. Oculorum inflammationibus cum cotoneo cocto, aut pane illitum ſubuenit. Tritum cum farina hordeacea decoctumq; tubercula diſcutit. Admiſcetur irino unguento.

EX GALENO.

Non inſtrenue excalfacit & deſiccat. Nam ſiue comã cum floribus (reliqua enim eius palea inutilis eſt) cõtuſam ulceri puro illinas, mordax & irritans uidebit̃, ſiue eo in oleo macerato, caput aut uentrem perfundere uoles, admodũ calefacere reperies. Quin & ſi qui per circuitum rigoribus capiuntur, eos ante inuaſionem rigorum hoc uoles confricare, minus utiq; rigore concutientur, imò & ſenſus confeſtim ubi admotum fuerit ipſum calfacere percipit. Porrò quod lumbricos interimat par eſt, nimirũ quum ſit amarum. Protinus uero quod & digerendi & incidendi uim habeat ſcies. Præterea abrotonum uſtum calidum & ſiccum facultate eſt, magis etiam quàm cucurbita ſicca uſta, & anethi radix. Illa enim ulceribus humidis

ſimul

A ſimul & citra phlegmonem callo induratis proſunt, ac proinde maxime ulceribus ijs quæ in pudendorum præputijs ſunt competere uidentur: at cinis Abrotoni ulceribus omnibus mordax eſt, ac idcirco cum oleo tenuium partium, Cicino ſcilicet, aut Raphanino, aut Sycionio ueteri, potiſsimum Sabino, ad alopecias confert. Barbam etiam ſegnius tardiusq́ue enaſcentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: ſed nec minus illis, lentiſcino maceratum. Rarefaciendi enim uim, eò quod tenuium eſt partium, obtinet, & mordax eſt, & calidum. Abrotonum uero inimicum ſtomacho exiſtit.

EX PLINIO.

Vſus eſt & folijs, ſed maior ſemine, ad calefaciendum, ideo neruis utile, tuſsi, orthopnoicis, urinæ, torminibus, conuulſis, ruptis, lumbis. Datur bibendum manualibus faſciculis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur & ſemen tuſum in aqua drachmæ pondere. Prodeſt & uuluæ. Concoquit panos cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur cotoneo malo cõcocto. Serpentes fugat. Contra ictus eorum bibitur in uino, illiniturq́ue. Efficaciſsimum contra ea quorum ueneno tremores & frigus accidunt, ut ſcorpionum & phalangiorũ, & contra alia uenena. Prodeſt quoquomodo algentibus, & ad extrahenda ea quæ inhęrent corporibus. Pellit interaneorum mala. Ramo eius ſi ſubijciatur puluino, uenerem ſtimulari tradunt: efficaciſsimamq́ue herbam eſſe contra omnia ueneficia, quibus coitus inhibeatur.

B DE ASARO. CAP. III.

NOMINA.

AΣAPON græcè, Aſarũ latinè dicitur. Officinis hodie nomen retinet. Germanicè Haſelwurtz. Aſaron autem dictum eſt, quod in ornatũ non ueniat, ue lut Plinius lib. xxi. cap. vi. inquit, quoniam in coronas atq́ue ſerta non addatur: uel quod manualibus ſcopis, quę odoris gratia geſtantur, minimè ſolitum ſit inſeri. *Aſaron cur dictum.*

FORMA.

Folia hederæ ſimilia habet, longè tamen molliora, rotundioraq́ue. Flores inter folia ad radicem purpureos, odoratos, Hyoſcyami cytino ſimiles, in quo ſemen acino nõ diſsimile. Radices multas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini perſimiles, longè tamen graciliores, odoratas, calefacientes, & linguam admodum erodentes. Cæterum hic admonendum eſſe lectorẽ duximus, omnia Dioſcoridis exemplaria hoc in loco deprauata eſſe, perperamq́ue habere uel πυκνότερα uel μικρότερα, cum potius ſcribendum ſit μαλακώτερα, id quod partim Plinij teſtimonio, partim etiam iudice ſenſu ipſo comprobari poteſt. Plinius ſiquidem lib. xij. cap. xiij. Aſarum ſic depingit: Eſt hederę folijs, rotundioribus tantum, mollioribusq́ue. Si quis uero ea de re ad iudicem ſenſum referat, Aſarumq́ue cum hedera conferat, Aſari certè folia neq́ue denſiora, neq́ue minora hederæ folijs eſſe comperiet, quum Aſari folia maiora multò ſint quàm hederæ. Proinde cum folia hederæ illorum comparatione multò minora ſint, euidentiſsimum eſt pro μικρότερα legendum eſſe μαλακώτερα, huic nimirum lectioni adſtipulantibus Plinio & ſenſus iudicio, ut dictum eſt: ad tactum em̃ huius folia longè ſunt hederæ molliora. Accedit quod ab una dictione in aliam facilis ſit tranſitus. His itaque rationibus motus, Aſari folia μαλακώτερα, hoc eſt, molliora hederæ folijs eſſe dixi, ut reuera etiam ſunt. *Dioſcoridis locus emendatus.*

LOCVS.

Naſcitur in umbroſis locis, montibus potiſsimum & ſyluis: aſpera enim macráue & ſicca loca amat.

ASARVM

Haſelwurtz.

fabello poote

Asara Botta

A

TEMPVS.

Bis anno, uere nimirum & autumno floret. Colligendum in fine Auguſti, à die uidelicet decimoquinto eius menſis, uſq; ad octauum Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Aſarum in calefaciendo & exiccando ordinis tertij exiſtit, radices potiſsimũ eius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices Aſari calefaciunt, & urinam mouent. Hydropicis & iſchiadicis diuturnis proſunt. Ducunt menſes pondere drachmarum ſex cum mulſo potæ. Purgant Ellebori albi modo. Ruptis præterea, conuulſis, tuſsi ueteri, difficultati ſpirandi, & urinæ conferunt. Cum uino potæ ferarum morſibus ſalutares. Folia adſtringunt. Illita capitis doloribus, oculorum inflammationibus, ægilopis incipientibus, mammis à partu tumentibus, ignibusq; ſacris proſunt. Coma ſomnum etiam conciliat. Sic Crateias herbarius de Aſaro proditum reliquit.

EX GALENO.

Aſari radices utiles ſunt, facultate ſimiles radicibus Acori, intenſiores tamẽ. Itaq; ex ijs, quæ de illis prodita ſunt, hic facienda coniectura.

EX PLINIO.

Nardi uim habet Aſarum, quod & ipſum aliqui ſylueſtre Nardum appellant.

EX MARCO AEMYLIO.

Eſt Aſaron græcè Vulgago dicta latinè.
Hæc calidæ & ſiccæ uirtutis dicitur eſſe.
Tertius eſt illi gradus, ut dicunt, in utroque.
Prouocat urinam, potataq; menſtrua purgat.
Hocq; modo iecoris medicatur ſumpta dolori.
B *Hydropicosq; iuuat, ſchiaſim fugat hauſta frequenter.*
Et uuluæ morbis decoctio ſubuenit eius.
Dicitur ictericum potata repellere morbum.
Elleboriq; modo uomitu præcordia purgat.
Sed non eſt huius purgatio tam uiolenta,
Nec metuenda quidem, ſi fiat taliter illa:
De folijs eius triginta recentia tollens,
Adde meri tantum quo poſſint cuncta recondi.
Tota nocte mero facias macerentur in illo,
Mane terens, uino quo ſunt macerata reſolue.
Tunc olus excoctum cum pingui carne recenti
Porcina, prius ægroto da ſufficienter,
Et ſumat uini uult quantum fortis & albi,
Sic Aſari ſuccum colatum trade bibendum.
Fortibus & magnis eſt hic numerus foliorum
Sufficiens, reliquis, ut diximus, eſt minuendus
Iuxta quod uires, ætas, & cætera poſcunt.

APPENDIX.

Lixiuium in quo Aſarum decoctum eſt, ſi eo caput lauetur, cerebrum roborat, & memoriam. Succus etiam eius cum Pompholyge, caligantibus oculis confert.

ACORVM officinarum.

water flagge

Drachenwurtz.

yellow water flagge

NOMINA.

AKOPON græcè, Acorũ latinè appellatur. Officinis nomen retinet. Germanicè Gel lilgen/Drachenwurtz oder Ackerwurtz uocatur. Acoron aphrodiſiam quaſi uenereã Græci etiam uocant. Apuleius, quicunq; ille fuerit, in cõmentariolo quod de aliquot herbis ſcriptũ à ſe reliquit, Piper apium dictam fuiſſe hanc herbam teſtatur, quod ea in aluearijs ſuſpenſa, nunquam diffugiant apes.

FORMA.

Folia Iridis habet, anguſtiora tamen. Radices non diſsimiles, implicatas, neq; in rectum enatas, ſed obliquas, & in ſuperficie exiſtentes, geniculis ſeu internodijs diſtinctas, ſubalbas, guſtu acres, odore non ingratas. Præſtat denſum, candidum, nõ carioſum, plenum & odoratum, cuiuſmodi eſt in Colchide & Galatia. Ex qua ſanè Dioſcoridis deſcriptione ſatis liquet Acorum noſtrum, quo hodie officinæ utũtur, etſi nõ uerũ ſit, tamen aliquã ſaltem Acori ſpeciem eſſe: Iridis enim folia obtinet, anguſtiora tamen. Radices quoq; ſimiles, implicatas & inuicem adnatas, nõ in rectũ, ſed in obliquum tendentes: non in profundo deliteſcentes, ſed in ſuperficie exiſtentes, & modico ceſpite tectas: deniq; geniculis ſeu internodijs interceptas. Neq; etiam in colore ab eo quem Dioſcorides pingit uariare uidetur: noſtrũ enim Acorũ nõ raro ὑπολεύκους, hoc eſt, ſubalbas ſeu candicantes radices habere conſpicitur. Accidit autem ut & rubentes intus habeat radices, quæ tamen cum candicantes paſsim intercurrentes uenas obtineant, recte ſubalbæ dici poſſunt, quod nimirũ neq; uere rubeſcant, neq; candidum etiam prorſus colorem referant, ſed eum potius qui ex rubro & candido mixtus ſit. Cæterũ radices Acori quæ intus candicant, foris ut plurimũ ſubrubẽt. Hinc eſt quod Serapion in Acori deſcriptione Dioſcoridis uerba referẽs, B ὑπολεύκους dictionẽ ita uertere uoluit: Et color radicũ exterior tendit ad ru bedinem. Proinde qui hac ſola ratione, quod Acori radix intus interdum rubeſcat, mouẽtur, ut diuerſum noſtrũ prorſus à Dioſcoridis credant, ij non utuntur argumento quod tanti momenti ſit, ut quod conãtur, perſuadere alijs poſsit. Cum enim Dioſcorides Acori radices ὑπολεύκους, hoc eſt, albicantes faciat, noſter certe nunquam non tales habere deprehenditur: uel enim uere candicantes ſunt, uel ſubrubentes, quas etiam ὑπολεύκους recte dici poſſe iam oſtendimus. Porrò quamuis odoratæ non ſint eius radices, tamen nihil obſtare poſſet odor, quo minus noſtrum uerum eſſe putaremus Acorum, quum abunde conſtet illum, haud aliter quàm colorem, ſecundum diuerſas regiones in eadem ſæpe herba mutari: ſi non eſſet aliud, quod ut diuerſum certo crederemus nos urgeret, hoc nempe, quod noſtri Acori radices guſtu acres nõ ſint, quod tamen omnes ueteres uno ore de Acoro affirmant, ſed potius adſtringentes. Quapropter etſi tota ferè deſcriptio illi reſpõdere uideatur, tamen quia acris nõ eſt, uires eas quas uero Acoro tribuunt ueteres, habere non poteſt: ut hoc nomine uehementer errent qui à ſolis deſcriptionibus tantũ pendent. Nec minus hallucinantur officinæ quæ ad urinas mouendas, aut menſes euocandos, lienéſue minuendos eo utuntur. Perperàm etiam Diacori compoſitionem ex eodem conficiũt. Curent itaq; ut uerum Acorum habeant, quod iam in multis Germaniæ officinis proſtare puto. Nam radix illa quæ à nonnullis ſeplaſiarijs nunc ſub nomine maioris Galangæ uenditur, ſi cætera etiam reſpondeãt, haud dubie radix ueri Acori eſt. Et debent ſeplaſiarij ea uti, quoties in compoſitionibus medicamentorũ Acori fit mentio, præcipuè autem in Diacori compoſitione apparanda, quod hæc calefaciendo cõcoctionem ſtomachi ſupra modum iuuet. Et hoc eò confidentius faciendum eſſe hortor, quod Galangam maiorẽ ueri Acori radicem eſſe exiſtimem: geniculis enim ſcatet, foris ſubrubra, intus ſubalba, guſtu acris, odore nõ ingrata, ut hoc nomine illa tutò & ſine errore officinæ pro Acoro uti queant.

Acorum officinarum non eſt uerũ Acorum.

C

LOCVS.

Apuleius locis cultis, pratis ac hortis naſci, raramq́ inuentu herbam hanc tradit. Noſtrum Acorum iuxta amnes, & paſsim in aquoſis & paluſtribus locis prouenit.

TEMPVS.

Legitur radix Acori æſtatis initio, & ſiccatur in umbra digitalibus fruſtis.

TEMPERAMENTVM.

In calefaciendo & deſiccando tertij eſt ordinis. Noſtrum quidem deſiccat, at citra calefactionem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acori radix calefaciendi uim habet. Decoctum eius potum, urinam cit. Prodeſt lateris, thoracis & iecoris doloribus: torminibus, ruptis, conuulſis. Lienes minuit. Vrinæ ſtillicidio, & uenenatorũ morſibus ſubuenit. Inſeſſu, quemadmodum Iris, ad muliebria utilis eſt. Succus radicis caligines oculorum diſcutit. Antidotis præterea radix utiliter miſcetur.

EX GALENO.

Acori utimur radice quæ guſtu acris eſt, & modicè amara, odoreq́ non iniucunda. Hinc manifeſtum eſt hanc facultate calidam, & cõſiſtentia tenuium partium eſſe. Huic conſentaneũ eſt, ut urinam moueat, & lienes induratos iuuet, tum corneæ membranæ craſsitiem detergeat ſimul atq́ extenuet. Ad hoc autẽ melior eſt ipſius ſuccus. Omnino uero ſiccificum eſſe clarum eſt.

EX PLINIO.

Vis ei eſt ad calefaciendum extenuandumq́ efficax, contra ſuffuſiones & caligines oculorum ſucco eiuſdem poto, cõtraq́ ſerpentes. Pectoris doloribus ſubuenit, & ideo antidotis miſcetur. Iecinori medetur, thoraci quoq́ & præcordijs. Vrinam cit eius decoctum, & omnia ueſicę uitia ſanat. Teſtium tumores radix decocta in ui-
D no, tritaq́ & illita mirè diſcutit. Duritias & collectiones omnes ſanat, decocto huius herbæ fouentibus. Cõtuſis & euerſis pota duobus obolis in mulſi cyathis tribus radix prodeſt. Acoron quoq́ utile eſt interioribus fœminarum morbis.

ACORI OFFICINARVM VIRES.

Acori adulterini facultates.

Guſtus abunde monſtrat eius radicem immenſam adſtringendi facultatem obtinere. Hinc eſt quod diuerſam planè à ueri Acori radice uim ſortita ſit. Nam ut hęc tenuium eſt partiũ & facultate calida, atq́ adeò detergit, extenuat atq́ diſcutit: ita illa conſiſtentia craſſarũ partium, ac facultate frigida, conſtringit, denſat, cogit & contrahit. Quare urinam nõ cit, ut uerum Acorum, nec menſes euocat, ſed potius ſupprimit. Sanguinem etiam undecunq́ manantem cohibet. Proinde rectè Pandectarum autor ſcribit, eum qui ſecum Acori radicem geſtet, à nullo ſanguinis profluuio corripi. Et ex recentioribus aliqui hanc facultatem Acori noſtri obſeruarunt, atque hinc adeò tradunt eius ſuccum igne expreſſum, menſes nimium promanantes conſtringere poſſe, id quod certè de Acoro affirmare uaniſsimũ erit. Ex ijs itaq́ intelligent iam ſeplaſiarij, quis uſus noſtri etiam in medicina ſit Acori: nec cõmittent, ut fanatici cuiuſdam, qui nuper Morophraſti impudentis hominis peſtilentiſsimas nugas & ineptias tegere, atq́ adeò epiſtola aliqua operi illius temerè præfixa cõmendare, ac prę illo monſtro reliquos omnes medicos, ſi dijs placet contemnere auſus eſt, cõſilio obſecuti, hoc prorſus abijciant, cum illius immenſa ſit adſtringendi, quod demonſtrauimus, facultas.

De Althæa

ALTHAEA

marsh mallow

Eibiſch.

C

NOMINA.

Biſmalua. Maluauiſcus.

AΛΘΑΊΑ, ἐβίσκος, ἰβίσκος græcè: Althæa, Ebiſcus, Ibiſcus latinè dicitur. Officinę, quæ ut plurimū barbaris uocibus gaudent, Biſmaluam, Maluauiſcum, & ſimpliciter Euiſcum nominant. Maluauiſci autem uox corrupta eſt, ex malua nimirū & euiſco compoſita, quaſi dicat aliquis Malua ebiſcus, hoc nomine illam ab alijs maluis, quæ ſanè multæ ſunt, ſegregans. Germanicè Ibiſch/oder Eibiſch/Groß oder wild pappeln. Althæa uero à multiplici remediorū poteſtate & uſu, uel ut Plinius ait, ab excellentia effectus nominata eſt. Siquidē ἀλθαία Græcis idem ualet, ac ſi à medendo medicā ſimpliciter dicas. Nam ἀλθαίνειν illis mederi ſignificat, ἀλθὸς uero remedium & medicinam.

Althæa unde dicta.

FORMA.

Sylueſtris Maluæ genus eſt, cui folia ut Cyclamino rotunda, lanuginoſa, flos roſaceus, caulis cubitorum binûm, radix lenta uiſcoſaq́ꝫ, intus candida.

LOCVS.

Locis humentibus, pinguibusq́ꝫ gaudet.

TEMPVS.

Radices, ut reliquarum ferè herbarum omnium, inter autumni initia, hoc eſt, in fine Auguſti, & Septembris menſis principio, legendæ. Folia uero & ſemen in æſtate. Floret Iulio & Auguſto menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia & flores calidi & ſicci primo exceſſu ſeu ordine. Radices uero in principio ſecundi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix in aqua mulſa aut uino cocta, aut per ſe pota, ad uulnera, parotidas, ſtrumas, abſceſſus, mammarū inflāmationes, ſedis contuſiones, inflationes, neruorum
D diſtentiones, efficax eſt. Siquidem diſcutit & maturat, aut rumpit, & ad cicatricem perducit. Cocta quo dictum eſt modo, & cum adipe anſerino aut ſuillo, uel terebinthina ſubacta, ad uteri inflammationes & præcluſiones utiliter admouetur. Decoctum eius idem præſtat, ſecundasq́ꝫ à partu relictas educit. Decoctum radicis cum uino potum, urinę difficultati, calculoſorū cruditati, dyſentericis, iſchiadicis, tremulis, & ruptis ſuccurrit. Dentium mitigat dolorem cum aceto decocta, colluto inde ore. Semen autem uiride ſiccumq́ꝫ tritum, cum aceto in ſole perunctum alphos extergit. Cum aceto & oleo inunctum à uenenatorū morſibus præſeruat. Valet ad dyſenteriā, ſanguinis reiectionē, & alui fluores. Seminis decoctum in poſca aut uino contra omnes apum & minutarū ferarum ictus bibitur. Folia cum exiguo oleo, morſibus & ambuſtis illinuntur. Addenſat aquam ſub diuo radix trita & admixta.

EX GALENO.

Digerendi, laxandi, phlegmone leuandi, mitigandi, concoquendi coctu difficilia tubercula. Porrò radix eius & ſemen cætera quidem pari herbæ uiridi modo agunt, uerum tenuiorum partium, magisq́ꝫ exiccatoriam, ad hęc magis exterſoriam quàm illa facultatē oſtendunt, ut & alphos detergant, & ſemen renum calculos confringat. Radicis autem decoctum, dyſenteriæ, alui profluuio, & ſanguinis reiectioni utile eſt, nempe cum adſtringentem quandam facultatem poſſideat.

EX PLINIO.

Althææ contra omnes aculeatos ictus efficacior uis, præcipuè ſcorpionum, ueſparum, ſimiliumq́ꝫ, & muris aranei. Quin & trita cum oleo, hac perunctì antè, uel habentes eam, non feriuntur. Eius radix præcipuè cōuulſis ruptisq́ꝫ efficax eſt. Cocta in aqua aluum ſiſtit. Ex uino albo ſtrumas & parotidas, & mammarum inflammationes, & panos in uino folia decocta & illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta,

A cocta,quamlibet pernicioſæ tuſſi citiſſimè medentur. Hippocrates uulneratis, ſitientibusq; defectu ſanguinis,radicis decoctæ ſuccum bibendum dedit. Et eam uulnerib. cum melle & reſina, item cõuulſis,luxatis, tumentibus, & muſculis, neruis, articulis impoſuit. Et aſthmaticis ac dyſentericis in uino bibendam dedit. Mirum, aquã radice ea addita addenſari ſub dio, atq; elacteſcere. Efficacior aũt quo recẽtior.

EX THEOPHRASTO.

Vſus èius ad rupta, & tuſſes è uino dulci, & ad ulcera in oleo. Aliàs ſi carnibus concoquas,in idem aggregare,ac ueluti conglutinare poſſe affirmant.

DE ANAGALLIDE. CAP. VI.

NOMINA.

ΑΝΑΓΑΛΛΙΣ grecè, Anagallis latinè, officinis inuſitata, germanicè Gauchheyl/ oder Colmarkraut. Hoc nominis fortè à Germanis inditum eſt, quod Anagallis in limine ueſtibuli ſuſpenſa maleficiorum introitũ pellere credita ſit. Errant qui Morſum gallinæ ſeu Paſſerinã uulgò dictam herbam, Anagallida putant; haud ſecus atque ij, qui Auriculam muris pro Anagallide depictam oſtendunt herbarij.

Gauchheyl Germanis quare dicta.

Anagallis non eſt Morſus gallinæ, neque Auricula muris.

GENERA.

Duo duntaxat Anagallidis eſſe genera ueterum omniũ teſtimonio conſtat, marem ſcilicet & fœminã, quæ ſanè nullo niſi florũ diſcrimine diſtant. Mas enim puniceo, fœmina uero cœruleo flore conſpicitur. Proinde hallucinari iuniores ac barbaros medicos euidentiſſimũ eſt, qui plura duobus Anagallidis genera conſtituunt.

FORMA.

B Frutices ſunt Anagallides parui in terra iacentes, folia in quadrangulis caulibus puſilla habentes, & modicè rotunda ad Helxines ſimilitudinem. Semen gerunt rotundum. Non quicquam ſanè certius hac ſcriptorum pictura reſpondet, cum duplex ſit in flore color, puniceus nimirũ & cœruleus, quadranguli caules per terram ſparſi, folia non toto ambitu rotunda, & ſemen coriandro nõ diſſimile circinatum. Non eſt tamen quod ſic humi proſtratos hos frutices intelligas, ut prorſus nõ ſuppullulent. Nam in altum etiam ſurgunt, non tamen altius, quàm ipſa tibi examuſſim pictura monſtrat.

LOCVS.

Pedibus in aruis uineisq; ubiq; calcatur, neq; quicquam nũc Anagallide deſpectius eſt, cum tamen in antiqua medicina multus eius fuerit uſus. Licet autem ubique ferè proueniat, in uliginoſis tamen lætior.

TEMPVS.

Per æſtatem utriuſq; prouentus maximus eſt, potiſſimum autem menſe Auguſto. Florent autem à Maio menſe uſque in autumnum.

TEMPERAMENTVM.

Anagallidis uterq; ſexus calidam & ſiccam facultatẽ obtinet, quod ſcilicet extergere poſſint. Mulieres nanq; quę aſperiorẽ & decolorẽ à natura cutem acceperunt, ad leuorem nitorẽq; uultus harum ſucco utuntur, ut hac ratione errare neceſſe ſit, qui Anagallidas frigidas & humidas eſſe ſtatuunt.

Error quorundã detegitur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtraq; mitigandi facultatẽ habent. Inflãmationes arcent, ſurculos extrahunt, ulcera ſerpentia cõpeſcunt. Succus earũ gargariſſatus pituitã capitis purgat. Per nares infuſus dolorẽ dentiũ lenit, ſi in contrariã narem inijciatũ. Argema cum Attico melle emendat, & oculorũ caligines iuuat. Contra uiperarũ morſus, renum & iecinoris uitia, ex uino potus prodeſt. Tradunt nonnulli eam quæ cœruleum florem habet, prociduam ſedem reprimere; quæ uero puniceum, illitu euocare.

8

ANAGALLIS
MAS.

Gauchheyl mennle.

Male pimpnell

pympernell

ANAGALLIS FOEMINA.

Gauchheyl weible.

female pimpnell

C

EX GALENO.

Anagallis utraq;, tam ea quæ florem parit cœruleum, quàm ea quæ puniceum, admodum extergendi facultatem obtinent. Quendam etiam calorem attractoriũ poſſident, ita ut impactos corpori refigant aculeos. Succus earum ex naribus purgat eadem de cauſa. Et ut ſummatim dicatur, exiccatoriam citra mordicationẽ facultatem habent, quamobrẽ uulnera glutinant, & putrida adiuuant.

EX PLINIO.

Vtriuſq; ſuccus oculorum caliginem diſcutit cum melle, & ex ictu cruorem, & argema rubens, magis cum Attico melle inunctus. Pupillas dilatat, & ideo hoc inunguntur antè, quibus paracenteſis fit. Iumentorũ quoq; oculis medentur. Succus caput purgat per nares infuſus, ita ut deinde uino colluat̃. Bibitur & contra angues ſucci drachma in uino. Mirum, quod fœminam pecora uitant. At ſi decepta ſimilitudine (flore enim tantum diſtant) deguſtauere, ſtatim eam quæ Aſyla uocatur, in remedio quærunt. Ea à noſtris ferus oculus nuncupatur. Pręcipiunt aliqui effoſſuris, ante ſolis ortum, priuſquã quicquid aliud loquantur, ter ſalutare eam, tunc ſublatam exprimere, ita præcipuas eſſe uires. *Superſtitioſum.* Vrinam cient Anagallides. Iecinori mirè proſunt. Cohibent quas nomas uocant. Vtiles & recentib. plagis, præcipuè ſenum corpori. Ad recentia quoq; uulnera tanta traditur uis, ut ſaniem oſſibus extrahant. Anagallis cœrulea procidentia ſedis retro agit, è diuerſo rubens proritat.

DE ALSINE. CAP. VII.

NOMINA.

Morſus gallinæ.

D

ΑΛΣΙΝΗ græcè, Auricula muris latinè, Morſus gallinæ uulgò appellatur. Pauerina Italicè, quod paueris, id eſt, iunioribus anſeribus gratum pabulum ſumminiſtret. Auiculas caueis incluſas, cum faſtidiunt eſcã, aucupes hac herba recreare ſolẽt. Hinc germanicè Vogelkraut/ Hünerſerb/ Hünerderm/ Hünerbiß uocatur. Alſine autem dicta eſt, quod lucos, quæ Græci ἄλση nominant, nemoroſaq; & umbroſa loca amet. Auricula uero muris, quod muſculorum auribus folia ſimilia habeat. *Alſine cur dicta. Auricula muris.*

GENERA.

Quamuis Dioſcorides & alij unam tantum Alſinen faciunt, nos tamen tria eiuſdem genera, licet plura adhuc inueniantur, damus. Primum genus Alſinen maiorẽ uocauimus, quod ſcilicet uera ſit Alſine, & alijs maior, germanicè Hünerderm nominatur. Alterius generis plantam Alſinen mediã appellauimus, germanicè Hünerſerb. Hæc quod ad flores attinet, qui cœrulei ſunt, à deſcriptione uariat: eiuſdem tamen cum priore facultatis. Tertij generis herbam Alſinen minorem uocauimus. Hæc, quidem, ut prima, pulchrè deſcriptioni reſpondet, germanicè Kleinuogelkraut nuncupatur.

FORMA.

Cauliculis ſerpit rotundis, è quorum geniculis exiles ramũli proſiliũt, folijs Helxines minoribus, minusq; hirſutis, flore exiguo, candido, foris herbaceo. Hæc cum teritur cucumis odorem refert. Non autem illam Peponis maturi iucunditatem, ſed herbaceum cucumeris odorem ſubolet. Porrò cum Dioſcorides Helxinæ ſimilem eſſe Alſinen tradit, non de ea Helxine quæ uulgò Parietaria, ſed ea potius quæ alio nomine Ciſſampelos dicitur, intelligas oportet: hæc enim folia Hederæ haud diſſimilia obtinet. Adeò ut liquidò iam cõſtet, Alſinen eſſe eam herbam quam paſſim hodie Morſum gallinæ appellant. Huc accedit quod facultates, ut ex ſequentibus patebit, quas uulgus Morſui gallinæ tribuit, ab Alſines uiribus nihil uarient. *Helxine duplex.*

LOCVS

Naſcitur in lucis, hortis, & maximè in parietibus, macerijs, opacisq; locis.

TEMPVS.

ALSINE MAIOR

Mouſe eare

Hünerderm.

Chickenweede or Mouſe eare

ALSINE MEDIA.

mouse eare

Hünerſerb.

ALSINE MINOR.

Kleinuogelkraut.

C

TEMPVS.

Incipit à mèdia hyeme. Areſcit autẽ æſtate media. Cum prorepit, muſculorũ aures imitatur folijs.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerantem & humectantem haud ſecus quàm Helxine obtinet facultatem: eſt enim aqueæ eſſentiæ frigidæq́; quare & citra adſtrictionem refrigerat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Alſine refrigerandi facultatem obtinet. Oculorũ inflammationibus cum polenta illita cõuenit. Succus eius aurium doloribus inſtillatus prodeſt. In uniuerſum eadem quæ helxine poteſt.

EX GALENO.

Ad feruentes phlegmonas, & mediocria eryſipelata competit.

EX PLINIO.

Vſus eius ad collectiones inflammationesq́;. Quin emendat omnia quæ Helxine, ſed infirmius. Epiphoris peculiariter imponitur: item uerendis ulceribusq́; cum farina hordeacea. Succus eius auribus infunditur.

APPENDIX.

Eaſdem facultates, herbis quas morſus gallinæ uulgò nominant, noſtri temporis herbarij tribuunt, quod ſcilicet ad feruentes inflammationes, ac eryſipelata proſint. Omnes enim, ut dictum eſt, refrigerant atque humectant. Hinc eſt quod minorem aliqui Germanorũ Fieberkraut uocent, quia ſcilicet febribus accõmoda, & utilis ſit.

DE ANTHEMIDE. CAP. VIII.

NOMINA.

D

Chamæmelon cur dictum.

ANΘΕΜΙΣ, ἢ χαμαίμηλον græcè, Anthemis, Chamæmelon latinè, officinis corrupto nomine Camomilla dicitur, Germanicè Camillen. Chamæmelon, quoniam odorem habeat mâli, appellant, id quod de primo genere potiſsimum intelligendum uenit.

GENERA.

Tria eius genera, floribus tantum diſtantia, inueniuntur. Hi enim etſi intus aurei ſint, tamen foris per ambitũ illis adiacent folia aut candida, aut lutea, aut purpurea.

Leucanthemon.

Quæ foris in orbem candida folia obtinet, ea eſt quæ à Dioſcoride propriè λευκάνθεμον, & uulgò hodie Camomilla uocatur. Quę uero luteis per ambitum folijs cõſtat,

Chryſanthemon

ea haud dubie eſt, quã priuatim Dioſcorides à ſuis floribus χρυσάνθεμον nominat, Germani autem, pulchrè ad græcam appellationem alludẽtes, Goldtblůmen/Gel camillen/Streichblůmen appellant.

Eranthemon.

Tertia ſpecies chamæmeli, quę nimirũ purpurea per orbem folia habet, nulla alia eſt niſi ea quam hodie uulgus medicorum Conſolidam regalem, Germani autẽ à ſimilitudine calcaris, cui reſpondet floſculus eius herbæ, & à colore lepido regioq́;, qui aſpectari nunquã ſatis poteſt, Ritterſporn uocant.

Conſolida regalis eſt tertia chamæmeli ſpecies.

Dioſcorides peculiariter ἠράνθεμον, eo quod uere floreat, dici tradit. Tria itaq́; in uniuerſum Anthemidis ſeu Chamæmeli genera ſunt, quorum ſanè primum Chamæmelon leucanthemon, alterũ Chamæmelon chryſanthemon, tertium Chamæmelon eranthemon Dioſcoridi nominatur. De duobus primis generibus neminẽ dubitare, quin uera & legitima ſint, arbitramur, quod nihil in ijs ſit quod Dioſcoridis deſcriptioni, quam mox ſubijciemus, non reſpondeat. Tertium fortè nonnullis qui moroſius omnia obſeruant, minime genuinum Chamæmeli genus eſſe uidebitur: ideoq́; quibus ſimus argumentis & cõiecturis impulſi, ut tertium Anthemidis eſſe genus credamus, neceſſe erit oſtendere. Potiſsimũ autem quod nos in hanc ſententiam pertraxit eſt, quod ſingula in Dioſcoridis deſcriptione illi congruant, rami ſcilicet palmum non excedentes, fruticoſi, multas alas habentes, parui & exigui, capitula

pitula

CHAMAEMELON
LEVCANTHEMON.

Camamille

Camillen.

Comon wyld Camomill

26
15

CHAMAEMELVM
CHRYSANTHEMON.

bolgell

Gel camillen.

yellow Roma camomill
or golden flower or
gildknapp

CHAMAEMELVM ERANTHEMON.

Ritterſpoꝛn.

C pitula rotunda, aurea, foris purpureis folijs, magnitudine in nullo alio genere Rutę folijs magis ſimilibus circundata. Deinde ſententiam hanc noſtram cõfirmauit antiquiſsimus codex manuſcriptus, in quo pictura exquiſitiſſimè Regalem dictã conſolidã refert, quam ijs ſanè uerbis deſcribit: Herba eſt quam quidã Monachellã, ſiue Capuciariã uocant (à cucullo hauddubiè monachorũ, quem flores illius herbæ referunt, nomen imponentes) Dioſcorides Eranthemon appellat, & eſt una ſpecies Anthemidis, quæ folia inſtar Camomillæ habet, nigriora tamen: florem autem uiolæ ſimilẽ. Hæc ille. Quibus omnibus illud etiã accedit, noſtram de hac herba ſententiam mirificè corroborans, quod uulgus hodie medicorũ Conſolidã regalẽ calculoſis, & oculis prodeſſe tradat, adeò ut illius etiã conſpectũ multos ex oculis laborantes ſanaſſe dicant. Atq; hinc fit ut ſtudioſi paſſim eam herbã in ſuis muſæis ſuſpenſam habeant, oculis hac ratione cõſulere uolentes. Has autem omnes facultates ut ex ſequentibus patebit, Eranthemo ſuo Dioſcorides etiam adſcribit. Quamobrem nihil certius eſt, quàm Conſolidam regalem tertium eſſe Anthemidis genus, id quod argumenta noſtra iam adducta palàm euincunt.

FORMA.

Rami palmum non excedunt, fruticoſi, frequentes alas habentes, parui, tenues & multi, capitulis rotundis. Flores intus aureos continent, foris uero per ambitum candidos, aut luteos, aut purpureos, foliorum Rutæ magnitudine.

LOCVS

Naſcuntur in aſpero, ſicco, macroq; ſolo, & iuxta ſemitas atq; itinera.

TEMPVS.

Colliguntur uere, in calidis potiſſimum regionibus, in noſtris inter æſtatis initia, hoc eſt, Iunio menſe.

D

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & deſiccant in primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habent radices, flores & herba calfaciendi, extenuandiq;. Potu & inſeſſione menſes, fœtus, calculos & urinam pellunt. Aduerſus inflationes, & tenui inteſtini dolores bibuntur. Bile ſuffuſos expurgant, & iecinoroſis medentur. Decocto earum ueſicæ uitia fouentur. Efficacius ex omnibus generibus eſt, quod florem fert purpureum, cęteriſq; maius exiſtit, idq; propriè Eranthemon uocatur. Quod uero Leucanthemon & Chryſanthemon cognominãt, uehementius urinam ciunt. Aegilopijs illitæ medentur. Commanducata oris ulcera ſanant. Nonnulli in clyſteribus ex oleo utuntur, terentes ipſas ad pellendos febrium circuitus. Folia & flores reponi debent, & ſeparatim contuſa in paſtillos conformari. Radix quoq; ſiccatur, & uſu poſcente interim partes duas herbæ, floris aut radicis modò unam: interim contrà floris duas, & herbæ unam, alternis diebus duplicantes pondus, dare conuenit. Bibere autem oportet in uino diluto mulſo.

EX GALENO.

Tenuium eſt partium, quamobrem digerendi, rarefaciendi, & laxandi facultatẽ obtinet. Eſt itaq; Chamęmelon tenuitate Roſę perſimile, calore uero ad olei facultates magis accedit, animali familiares, & temperatas. Quapropter laſſitudinib. ut ſi quid aliud, cõfert, doloreſq; mitigat. Præterea tenſa remittit & laxat, quæq; mediocriter dura ſunt emollit, quæq; cõſtipata cõdenſatáue ſunt rarefacit. Ad hæc febres quæ citra uiſceris alicuius inflammationẽ infeſtant, diſſoluit, præſertim quæ ex humorib. bilioſis, aut cutis denſitate cõſiſtunt. Qua de re & ab Aegyptiorũ ſapientiſſimis Soli cõſecrata eſt, febriumq; omniũ remediũ putat. Verum hac quidem in re à ueritate aberrãt: ſolas enim quas diximus febres ſanare poteſt, eaſq; quæ iam cõcoctæ ſunt. Iuuat autem pulchrè reliquas etiam omnes quę melancholicæ ſunt aut pituitoſæ, aut ex uiſceris inflãmatione prognatę: nam & harum remediũ Chamæ-

melum

A melum uel ſtrenuiſſimũ eſt, ubi iam cõcoctis adhibetur: quapropter & hypochondrijs, ut ſi quid aliud, gratum exiſtit.

EX PLINIO.

Medici uere folia tuſa in paſtillos digerunt: item florem & radicem. Dantur omnia mixta drachmæ unius pondere contra ſerpentum ictus. Pellit mortuos partus, item menſtrua in potu, & urinam, calculosq́: inflationes, iecinorũ uitia, bilem ſuffuſam, ægilopia. Cõmanducata ulcerum manantes in ore eruptiones ſanat. Ex omnibus ijs generibus ad calculos efficaciſſima eſt, quæ florem purpureum habet, cuius & foliorum & fruticis amplitudo maiuſcula eſt. Hanc propriè quidem Eranthemon uocant.

DE ANETHO. CAP. IX.

NOMINA.

ΑΝΗΘΟΝ græcè, Anethum latinè appellatur. Nomen in officinis genuinum retinet. Germanicè Dyllen / & Hochkraut nominatur.

FORMA.

Anethum ſeſquicubitali proceritate aſſurgit, multicaule, rmoſum, exilitate folij in ſtaminis penè modum extenuata, luteolo floſculo, ſemine lato & quaſi foliato, radice lignoſa, neque adeò prolixa, umbella fœniculi, cui cognatum quaſi genus, propter ſimilitudinem uideri poteſt.

LOCVS.

In hortis ſeritur: interdum & ſponte, fœniculi modo, prouenit.

TEMPVS.

B Floret in æſtate, Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Anethum adeò calefacit, ut habendum ſit aut ſecundi ordinis intenſi, aut tertij remiſſi. Exiccantiũ uero ordinis eſt ſecundi incipientis, aut primi finientis. Vſtum autem tertij tum calfacientium, tum deſiccantium ordinis ſit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Anethi aridi comæ ſeminisq́ decoctum potum lac euocat. Tormina & inflationes ſedat. Aluum leuesq́ uomitiones ſiſtit. Vrinam cit. Singultus lenit. Oculos hebetat, & genituram aſſiduè potum extinguit. Decoctum eius mulieribus præfocatione uuluæ laborantibus ad inſidendum utile. Semen eiuſdem uſtum & illitum condylomata tollit.

EX GALENO.

Anethum in oleo decoctum digerit, ſedat dolores, ſomnum conciliat, crudos & incoctos tumores concoquit. Fit enim ex eo oleum, cuius propinqua ſit temperies pus mouentibus, & maturantibus uocatis medicamentis, niſi quatenus paulò illis tum calidius, tum tenuiorum partium eſt, atque adeo digerẽdi facultate præditum. Vſtum ulceribus admodum humidis illitum prodeſt, potiſſimum ijs quæ in pudendo conſiſtunt. Quæ autem in præputio ſunt inueterata, ijs probè cicatricem inducit. Cæterum uiride humidius eſt, & minus calidum, itaq́ magis cõcoquit ſicco, & ſomnum cõciliat, ſed minus digerit. Idcirco mihi uidentur ueteres coronis ex eo concinnatis in ſympoſijs uſi eſſe.

EX PLINIO.

Anethũ ructus mouet, & tormina ſedat. Aluum ſiſtit. Epiphoris radices illinuntur ex aqua uel uino. Singultus cohibet ſemen feruens olfactum. Sumptũ ex aqua ſedat cruditates. Cinis eius uuam in faucibus leuat, oculos & genituram hebetat.

EX SIMEONE SETHI.

Ad craſſorũ humorũ inflationes prodeſt. Quidã ſanè ipſum ſtomacho bonum

ANETHVM

dillo

Dyll.

dyll

A eſſe, alij uero minimè, dixerunt. Illi quidem ad eius caliditatem, & facultatẽ quæ humiditatem cõcoquit, & flatus qui ſunt in uentriculo diſcutit, reſpexerunt: ij uero ad ſubſtantiam eius, quæ craſſarum eſt partium, concoctu difficilis, & nauſeoſa. Oleo incoctum diſcutit, & ſomnum conciliat. Inunctũ tumores crudos concoquit. Inflationes quoque quæ in uentriculo generantur, digerit. Corpus ex immodico labore defatigatum, curat. Renes uero, ut quidam aiunt, lædit.

DE AIZOO. CAP. X.

NOMINA.

ΑΕΙΖΩΟΝ græcè: Aizoon, Sedum, Semperuiuum latinè nominatur. Poſtremum nomen officinæ obtinuerunt. Vulgò Iouis barba, Germanicè Hauſzwurtz/Donderbar dicitur, quòd ſcilicet nonnullis locis plebis animos iampridem inuaſerit opinio, non feriri fulmine domum, in cuius tegulis uireat Sedum. Porrò Aizoon & Semperuiuum appellant, quod perpetuò, tam æſtate quàm hyeme uireſcat, nec ullis frigoribus, aut cœli iniuria quantumuis frigida, emoriatur. *Iouis barba.*

GENERA.

Dioſcoridem ſequentes tria eius genera ſtatuimus. Primum Aizoon ſeu Sedum maius, quod folia latiora habeat. Alterum Sedum minus, quod Græcis etiam τριθαλὲς, quia ter floreat in anno, uocatur. Vulgò Vermicularis, à ſimilitudine foliorum, quæ rotunda ſunt, & figuræ oualis, ut uermiculos putes, & Craſſula minor nominatur. Huius iterum duo ſunt genera: alterum enim mas eſt, quod nimirum floribus luteis ſpectatur, & Germanis klein hauſzwurtz das mennle appellatur. Alterum fœmina, quod pallidis ſeu candidis conſpicitur floribus, Germanicè klein hauſzwurtz das weible uocatur. Tertium genus eſt quod Aizoon ſylueſtre, ab alijs Portulaca ſylueſtris, aut Illecebra minus rectè & impropriè dicitur. Nam Portulaca B ſylueſtris diuerſa ab hoc tertio Sedi genere herba eſt, ut ſuo dicemus loco. Illecebræ autem nomen aliæ debetur herbæ, quæ Telephion uocatur, ut in eiuſdem hiſtoria docebimus. Nomina uero hæc generi illi indiderunt, ſeducti errore eorum qui Portulacam ſylueſtrem cum tertio Aizoo apud Dioſcoridem confuderunt, atque adeò quæ debent Portulacæ & Telephio nomina, Aizoo temerè aſſignarunt. Vt enim uiribus diuerſa eſt Portulaca ſylueſtris ab hoc genere tertio Aizoi, ita etiam nomine & forma. Quare meritò reprehendendi ſunt qui duo hæc capita ſic ſibi temerè miſcuerunt. Vulgares herbarij Vermicularem minorem uocant, Germani Katzentreuble oder Maurpfeffer.

Aizoon maius. Vermicularis. Craſſula minor. Aizoon minus. Tertium genus Aizoi.

FORMA.

Semperuiuũ maius caules profert cubitales, interdũ etiam maiores, pollicis craſſitudine, pingues, egregiè uirentes, inciſuras Characiæ Tithymalli inſtar habentes. Folia pinguia, pollicis magnitudine, in cacumine linguæ ſimilia, alia in terram reſupinata, alia in capite inuicem contracta, circulo oculi figuram circunſcribunt. Minus Aizoon caules ab una radice exeuntes multos habet, tenues, folijs plenos rotundis, pinguibus, paruis, in ſummo acuminatis. Emittit autẽ è medio caulem palmi altitudine, umbellam & flores pallidos luteóſue ſuſtinentem: χλωρὰ enim hoc loco, ut aliàs ſæpe, pro ὠχρὰ accipitur, id quod ex Serapione etiam abunde conſtare poteſt, qui hunc Dioſcoridis locum ita reddidit: „ Et habet uirgam in medio longam, circa longitudinem palmi, ſuper quam eſt capitellum, in quo eſt flos citrinus, ſubtilis. Eam autem Semperuiui minoris ſpeciẽ quæ floſculis luteolis ſpectatur, dilucidioris doctrinæ gratia, marem appellauimus. Alteram uero quæ candidos obtinet flores, fœminã. Tertium Semperuiui genus ſylueſtre dictum, foliola habet pinguiora, ad Portulacæ figuram accedentia, & hirſuta, breuioriq́ue cacumine. His uerbis ex-

Maius. Minus. χλωρὰ.

32
17

SEDVM MAIVS

Groß haußwurtz.

Sengreene or houseleeke the greater

Sengreene or Aygreene

SEDVM MINVS
MAS.

Senegreene the leſſer prickmadam
or mouſe taile
pryckemadam

Klein hauſzwurtz
mennle.

prickemadam

SEDVM MINVS
FOEMINA.

Klein haußwurtz weible.

Wild purslemada or wild
purslane.

SEDI TERTIVM GENVS.

stone croppe

Katzentreuble.

stone croppe

C quiſitè admodum Dioſcorides & Plinius tertium Aizoi genus, quod uermicularē minorem hodie appellant, deliniarunt. Habet enim pinguia admodum foliola, ad Portulacæ ſylueſtris formam nonnihil accedentia, hirſuta, & breuiori quàm in Aizoo minori cacumine. Reliqua quæ ſequuntur in quibuſdam Dioſcoridis exemplaribus, manifeſtè adulterina ſunt. Necꝫ ijs plura habet Aldinū exemplar, & alia quæ paulò ſunt caſtigatiora.

LOCVS.

Maius naſcitur in montanis & teſteis. Nonnulli autem in tectis domorum conſerunt. Minus Aizoon in muris & petris, macerijs uinearū, parietibusꝗ prouenit. Tertium in petroſis locis, ſepulchris umbroſis, oppidorumꝗ foſsis.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio menſibus maius & minus. Tertiū autem genus in Maio tantum floribus ornatur luteis.

TEMPERAMENTVM.

Aizoon utrunque, tam maius quàm minus, deſiccant modicè, uehementer autem refrigerant: ſunt enim ex tertio ordine & receſſu refrigerantium. Tertium genus calidum eſſe, Dioſcoridis & omniū ueterum teſtimonio conſtat. Guſtus etiam minimè reclamat: ſi enim guſtaueris, linguam uehementer urit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Maius uim obtinet refrigerandi & adſtringendi. Conferunt ad eryſipelata, herpetas, nomas, oculorū inflammationes, ambuſta, podagras, folia per ſe, & cum polenta illita. Succus uerò cum polenta & roſaceo, capiti in doloribus infunditur. Datur à phalangio morſis in potu, diarrhœa laborātibus, dyſentericisꝗ. Teretes lumbricos cum uino potus excutit. Subditus in peſſo, muliebres fluxiones ſiſtit. Succus etiam lippientibus à ſanguine utiliter inungit̄. Minoris folia antedicto eandem

D facultatem habent. Tertium genus calfaciendi uim habet, acrem, & exulcerantem. Cum axungia illitum, ſtrumas diſcutit.

EX GALENO.

Semperuiuū utrunꝗ tam maius quàm minus deſiccat quidem modicè, quandoquidē & mediocriter adſtringat, omnis alterius uehementis qualitatis expers: quare in eo aquea eſſentia abundat. Refrigerat non mediocriter, ideoꝗ ad eryſipelata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodeſt.

EX PLINIO.

Vtriuſꝗ uis eadem, perfrigerare & adſtringere. Medentur epiphoris folia impoſita, uel ſuccus inunctus. Purgant enim ulcera oculorum, explentꝗ, & ad cicatricē perducunt. Palpebras deglutinant. Eadem capitis doloribus medentur, ſucco uel folio temporibus illitis. Aduerſantur phalangiorum ictibus: aconito uero maius Aizoum præcipuè. A ſcorpionibus quoque feriri id habentem negant. Medentur & aurium dolori.

APPENDIX.

Errat non parum hodie magna medicorū pars, qui Sedi genus tertium refrigerare, aſſerere haud uerent̄. Et mirum ſanè cur ab eo errore illos Dioſcorides non reuocet, qui diſertè ait, hoc ipſum calefaciendi, & exulcerandi facultatem habere. Sed fortè non magnopere laborant quid de hac planta Dioſcorides tradat: debuiſſet tamen erroris huius admonuiſſe eos ſaltem germanica eius plantæ nomenclatura. Neque enim alia ratione Maurpfeffer noſtris Germanis dicta eſt, niſi quod in muris proueniat, guſtuꝗ acris admodum ſit.

PLANTAGO
MAIOR.

plantey

Breyt wegrich.

Groot plante

39
22

PLANTAGO MINOR.

Rybwort

Spitziger weg-rich.

Myddle plante

NOMINA.

ΑΡΝΟΓΛΩΣΣΟΝ Grecis: Arnogloſſum, Plantago Latinis nominatur. Nomen latinũ Plantaginis officinę retinuerũt. Germanicè Wegerich/ Schafzungen/ quod nomen græco pulchrè reſpondet, dicitur. Arnogloſſum, quod eius folia agninæ linguæ ſimillima ſint, appellarũt Græci. Latini autem Plantaginem, ducto à planta uocabulo, nuncuparunt. Sunt tamen qui à multitudine neruorum, quibus quaſi coſtis in dorſo per longitudinem folia eius diſtincta ſunt, Polyneuron uocant.

Arnogloſſum unde dictum. *Plantago.* *Polyneuron.*

GENERA.

Duo Plantaginis ſunt genera, ueterum omnium ſententia, maior & minor. Maior, quam peculiariter à ſeptenis quæ in folijs apparent coſtis, græcè ἑπτάπλευρον, id eſt, Septineruiã uocant, Germanis noſtris à foliorum latitudine groſſer oder breyter wegrich nominatur. Minor, eo quod eius folia fibris quinq; tanquã neruis diſtincta ſunt, πεντάνευρον, id eſt, Quinqueneruia dicitur. Officinę, quoniam folium arctius deſinit in acumen, & uelut in lanceæ mucronẽ faſtigiatur, Lanceolatam, uulgus autem Lanceolam appellat. Germanicè klein oder ſpitziger wegerich/ quia ſcilicet acuminatior & longior eſt, & ab equinę coſtæ ſimilitudine, Roßripp uocãt.

FORMA.

Minor Plantago anguſtiora, minora, molliora, leuiora & tenuiora folia habet, caule anguloſo, in terram inclinato: flores pallidos: ſemen in ſummis caulibus. Maior contrà craſſior uegetiorq́;, latiore folio, betaceo. Folia ſiquidem maioris Plantaginis betaceorum effigiem, nõ alterius oleris referunt, quod Dioſcorides λαχανώδη dixit. Nam apud Athenienſes λάχανον pro Beta ſæpe ſumi ſolet, à cuius folijs non multum Plantaginea uidentur abhorrere. Non itaq; olus intelligere potuit, cum in exprimenda ſimilitudine ſpeciatim loqui, non generatim conueniat. Huius cau-
B lis anguloſus, ſubruber, altitudine cubitali, à medio ſui ad uerticẽ uſq; tenui ſemine circundatus, floſculum in ſpica luteum, nõnunquam herbaceum oſtentat. Radices ſubſunt illi teneræ, hirſutę, candidę, digitali craſſitudine. Deſcriptiones hæ Dioſcoridis pulchrè picturæ reſpondent. Antiquus etiam herbarius eaſdem pro maiori & minori Plantagine herbas exhibet.

Minor. *Maior.* *λάχανον.*

LOCVS.

Maior in paluſtribus potiſſimum naſcitur. Vtraq; autem circum ſepes, aggeres, prata, & lacunoſa loca.

TEMPVS.

Herba & flores in æſtatis initio, Maio & Iunio menſibus, ſemen uero Auguſto carpitur menſe.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ eſt temperaturæ Plantago, habet enim quiddam aqueũ frigidum: habet uero & auſterum quiddam, id quod terreum eſt, ſiccum, frigidum. Itaq; refrigerat ſimul & deſiccat, & in utroq; ſecundi receſſus à medijs eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habent folia exiccatoriã & adſtringentẽ, ideo ad omnia ulcera maligna, elephantica, quæ humore ſcatent, & ſordida, cõferunt. Eruptiones ſanguinis, nomas, carbunculos, herpetas, epinyctidasq; cohibent. Vlcera uetera & inæqualia cicatrice obducunt. Medentur & ijs quæ Chironia nuncupãtur. Sinus glutinant. Morſibus canis, ambuſtis, inflammationibus, parotydi, panis, proſunt. Strumis & ægilopis cum ſale illita cõferunt. Olus coctũ cum aceto & ſale dyſentericis & cœliacis ſumptum ſubuenit. Datur & in locum Betæ cum lenticula coctum. In leucophlegmatia poſt aridas epulas in medio herba decocta datur. Comitialib. & aſthmaticis data proficit. Foliorũ ſuccus oris ulcera continua collutione purgat. Cum creta cimo-

C lia & cerusa ignibus sacris medetur. Fiſtulas infuſus ſanat. Auriũ doloribus & lippitudinibus ſuccus inſtillatus, & collyrijs additus prodeſt. Gingiuis ſanguinolentis, & ſanguinẽ reijcientibus potus cõfert. Dyſentericis ſubter per aluum inijcitur. Bibitur contra tabem. Aduerſus uteri ſtrangulationes in lana apponitur: item uuluæ fluxiones. Semen cum uino potum alui fluxiones, & ſanguinis excreationes ſiſtit. Radix decocta collutione, & cõmanducata, dentiũ dolores ſedat. Eadem cum folijs in paſſo ad ueſicæ renumq́ ulcera præbetur. Ferunt tres radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ potas, tertianis auxiliari, & quatuor quartanis. Sunt qui radice è collo ſuſpenſa ad ſtrumas diſcutiendas utantur.

EX GALENO.

Quæcunq́ medicamenta cum hoc quod refrigerant unà etiam adſtringunt, ea & ad ulcera maligna omnia, & ad fluxiones, & putredines proſunt, atque adeo etiã ad dyſenterias: nam & ſanguinis eruptiones ſiſtunt, & ſi quid aduratur refrigerant. Sinus quoq́ glutinant, & alia ulcera recentia ſimul & uetera. In omnibus ferè id genus medicamentis primas tenet, aut certè nulli ſecundũ eſt Arnogloſſum, idq́ temperaturæ ſymmetria. Nam ſiccitatem obtinet morſus expertem, & frigiditatẽ quæ nondum obſtupefaciat. Semen eius & radix ſimilis ſunt facultatis, attamen ſiccioris, & minus frigidæ. Semen etiam ſubtilium eſt partium, radices autem craſſiorũ. Et huius herbę folia exiccata, ſubtilioris & minus frigidę facultatis fiunt, nempe diſflato ex eo ac digeſto excremento aqueo. Hac ratione radicibus utuntur ad dentiũ dolores, tum manducantes, tum collutionibus incoquentes. Præterea ad iecinoris & renum obſtructiones non has tantum adhibent, ſed folia quoque & multò magis ſemen: hæc enim quandam abſtergendi in ſe facultatẽ habent, quam & in herba uiridi ineſſe ſatis conijci poteſt, uerum ab humiditatis copia uinci.

D EX PLINIO.

Vis mira in ſiccando denſandoq́ corpore, cauterij uicem obtinens. Nulla res æque ſiſtit fluxiones, quas gręci rheumatiſmos uocant. Stomachũ corroborat Plantago per ſe ſumpta in cibo cum lente alicæúe ſorbitione. Strumis medetur. Semen eius in uino tritum, uel ipſa ex aceto cocta, aut alica ex ſucco eius ſumpta dyſentericis datur. Lichenis fœdo malo medetur trita. Vitia ſedis & attritus celerrimè ſanat. Ex aqua mulſa duabus horis ante acceſſionem pota duabus drachmis, tertianas leniores facit, uel ſuccus radicis madefactæ uel tuſæ, uel ipſa radix trita in aqua ferro calefacta. Quidam ternas radices in tribus cyathis aquæ dederunt. Iidem in quartanis quaternas fecerunt. Hydropicos ſanat in cibo cum prius panem ſiccum comederint ſine potu. Folia podagras refrigerant, & in primo impetu podagrę rubentis, hoc eſt, calidæ, conueniunt. Oris ulcera ſuccus emendat, & folia radicesq́ cõmanducata, uel ſi rheumatiſmo laboret os. Vitio reiectionis ſanguinis idem medetur. Phthiſim ſanat ſi bibatur, & ipſa decocta in uino cum ſale & oleo à ſomno matutino refrigerat. Luxatis dolores & tumores tollunt folia tuſa, addito ſale modico. Fiſtulis infuſus ſuccus auxilio eſt. Sanguinis profluuium ſiſtit ſemen, ſi ore reijciatur, ſiue aluo fluat, ſiue fœminarum utero. Succus uomentibus ſanguinem datur, Contuſis, euerſis omnibus modis ipſa ſumitur. Medetur omnium generum ulceribus, peculiariter fœminarum, ſenum, & infantium, igne mollita, melior & cum cerato.

PLANTAGO
AQVATICA.

Waſſerwegrich.

NOMINA.

C ΑΛΙΣΜΑ, ἢ δαμασώνιον græcè: Aliſma, Damaſonium latinè nominatur. Sunt qui eam herbam eſſe putent, quam herbarij & uulgus nominant Barbam ſyluanam, & Plantaginē aquaticam: nōnulli uero eam, quam multi paſtoralem fiſtulam uocāt. Prior Germanis Waſſer wegrich/ & Froſchlöffel/ quod ſcilicet in paluſtribus naſcatur, ubi frequentes ſunt ranæ. Altera uero iiſdem Hirtenpfeiff nominatur. Plantaginem autem aquaticā, ob natales & ſimilitudinem quæ illi cum uera Plantagine eſt, dixerunt: quemadmodū fiſtulam paſtoralem, quod ſingulari ſcapo rudis fiſtulę & longitudinē & effigiem quandam uideatur imitari. Quæ uero noſtra de iis ſit ſententia paulò pòſt indicabimus.

Plantago aquatica.

FORMA.

Aliſma folia Plantagini ſimilia habet, anguſtiora tamen & in terram reflexa, demiſſaq́. Caulis illi eſt tenuis, ſimplex, altitudine cubitum excedente, thyrſo ſimilis, capitula habens. Flores tenues, candidos & aliquatenus pallidos obtinet. Radices ut Ellebori nigri tenues, odoratas, acres, modiceq́ pingues. Ex qua quidē deliniatione ſatis conſtat neutram herbarum quarum picturas damus, eſſe Aliſma. Nam herba quam hodie Plantaginem aquaticam uocant, non per omnia hiſtorię reſpondet. Vt enim alia prætercam, radix eius neque odorata, neque acris eſt. Alterius autem, quam paſtoralem fiſtulam nominauimus, etſi radix odorata ſit, minimè tamē acris exiſtit. Quicquid tamen ſit, hac potius quàm altera pro Aliſmate utendum eſſe cenſeo. Eius effigiem ſuo loco dabimus.

LOCVS.

Aquoſa amat loca, in quibus paſſim naſcitur.

TEMPVS.

D In æſtate colligi poteſt, tum enim floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calidam eſſe hanc herbam ſatis monſtrant radices, quas acres eſſe conſtat. Abſterſoriam etiam quandam in ſe facultatem obtinent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix unius aut alterius drachmæ pondere cum uino pota, his qui leporem marinum deuorarunt, prodeſt, & quos rubeta rana momorderit, quiq́ opium hauſerunt. Torminibus & dyſenteriæ per ſe, aut cum Dauco pari pondere pota confert. Conuulſis itidem & uteri ſtrangulationibus. Herba ſiſtit aluum, menſes ducit, & œdemata illita lenit.

EX GALENO.

Damaſonium aut Aliſma. De hac herba in tertio libro tradit Dioſcorides, quod radix eius epota dyſenterias ſanet, & aluum ſiſtat, atq́ œdemata mitiget. Nos uero ea experti non ſumus. Quod autem cōſtitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit pota cōminuat, caſu experti ſumus. Ex quo liquet, quod abſterſoriam quandam facultatem obtinet.

EX PLINIO.

Vſus in radice aduerſus ranas & lepores marinos. Lepori marino aduerſatur in uino potum. Strumis imponitur ex aqua cœleſti folium tritum, uel radix cum axungio tuſa, ita ut impoſita folio ſuo operiatur. Sic & ad omnes ceruicis dolores, tumoresq́, quacunq́ in parte.

ARTEMISIA
LATIFOLIA.

Mogges wort or
mowthgers wort

Beifůß.

Mowthger or Mogges wort

26 45

ARTEMISIA
TENVIFOLIA.

Mettram.

Fēw few

Tanacetum .

ARTEMISIA
MONOCLONOS.

tansye

Reinfarn.

Tansye

TAGETES
INDICA.

Indianiſche
negelen.

A

NOMINA.

ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ Græcis, Artemiſia latinis, Germanis Beyfůß/Bucken/ S. Johans gürtel/Sonnenwend gürtel/oder Groſſer reinfarn appellatur. Officinę ueterem appellationē retinent. Nomen herbę inditum putant ab Artemiſia uxore Mauſoli regis, quę ſibi hanc herbam adoptauit, cū ante Parthenis, id eſt, uirginalis, quod uirgo dea illi nomen dederit, uocaretur. Non deſunt qui ab Artemide cognominatā arbitrentur, quod priuatim fœminarū malis, quibus ἄρτεμις, hoc eſt, Diana præeſt, medeatur. Nomen Germanicū S. Johans gürtel, quaſi diui Ioannis zonam dicas, à ſuperſtitioſulis nōnullis monachis & mulierculis herbæ huic impoſitum eſt. Nam fuerunt qui non coronas duntaxat, ſed etiam zonas ex iſta herba cōfecerunt, quas tandem in ignem, qui in die diuo Ioanni baptiſtæ ſacro, in ſingulis plateis urbium ſuccendebatur, neſcio in quem euentū, proiecerunt, hauddubiè hac herba in deſerto diuum Ioannem cinctum fuiſſe ſomniati. *Artemiſia unde dicta.*

GENERA.

Tres ſunt, Dioſcoride teſte, Artemiſię ſpecies, quę etiam hodie apud nos paſſim reperiuntur. Prima πλατύφυλλος, latinè Artemiſia latifolia dici poteſt. Ea autem eſt quæ ſimpliciter hodie Artemiſia uocatur. Huius iterū duo ſunt genera colore duntaxat diſtantia: unū caule & floribus rubens, Germanis Rot bucken/uel Rot beyfůß dicitur: alterum candicans caule, floribus uero flauis, Germanicè weiß bucken appellatur. Altera gręcè λεπτόφυλλος, latinè uero Tenuifolia nominatur: quod quidē genus uulgus hodie Matricariā, Germani Můterkraut/& Mettram, quod uteri, quem matricē uocant, morbis medeat. Tertia ſpecies Artemiſia monoclonos dici-
B tur, Tanacetū corrupto nomine pro Tagetē hodie nominant, Germani Reinfarn, quod filicis ferè ſpeciem referat, & in aquarum ripis naſcatur. Alio nomine Wurmkraut, quoniā lumbricos è uentre pellat. Eſſe uero hanc herbam aliquam Artemiſiæ ſpeciem uel hinc etiam cōſtare poteſt, quod primam ſpeciē, ut diximus, nōnulli Germanicè Groſſen reinfarn uocant: hac enim nomenclatura manifeſtè docent, & eam quam Tagetem appellant Artemiſiæ eſſe congenerem, quod ſcilicet eandem habeat appellationē. Huius hauddubiè generis eſt herba quæ elegantiſſimos profert flores, garyophyllos Indos uocatos: nulla enim in re niſi floribus, qui ſunt elegantiores & longè maiores, ab hac noſtra diſtat: odore tamē noſtrā hanc etiam uincit. Hinc eſt quod Tagetē Indicam appellauerimus, Germanicè autem Jndianiſche negelen. His autē herbis tribus cōuenire Dioſcoridis deſcriptiōes facilè unuſquiſq; ex iis quæ paulò pòſt dicemus cognoſcet. Eſſe autem Artemiſiæ genera ex manuſcripto codice, quem ob uetuſtatem lubens cito, manifeſtè colligi poteſt. Is enim pictas ordine tres iam cōmemoratas herbas ita ob oculos ponit, ut nemo qui illas uel ſemel ſaltem uiderit, non agnoſcat. Picturæ accedunt deſcriptiones, & nomenclaturæ hodie etiam uſitatæ. Primam enim Artemiſiam, alteram Leptophyllon & Matricariam, tertiam uero Tagetem, quo nomine Apuleius uſus eſt, & Tanacetum appellat, ita ut nemo deinceps quin uera ſint Artemiſiæ genera dubitare debeat, aut meritò poſſit.

Artemiſia latifolia. *Artemiſia tenuifolia.* *Matricaria.* *Artemiſia monoclonos.* *Tanacetum.* *Tagetes.*

FORMA.

Prima ſpecies quæ priuatim Artemiſia dicitur, fruticoſa eſt herba, Abſinthio ſimilis, maiora tamen & pinguiora folia habet, quæ ſupernè ex nigro uireſcunt, ſubter autem candicāt, crebrò etiam reſecta ſunt. Flos illi tenuis, & ſemen rotundū. Altera, folia tenuiora obtinet, flores exiguos, tenues, albos, & grauiter olentes. Porrò Sampſuchi odorem cōfricata eius folia & flores referūt. Quę utiq; deſcriptio ita Matricariā uulgò dictam herbā exprimit, ut nemo non, niſi talpa cęcior ſit, hanc eſſe al- *Artemiſia.*

teram

C teram Artemiſiæ ſpeciem uideat. Fruticoſa enim herba eſt Matricaria, folijs quàm ſit Artemiſia propriè dicta gracilioribus, floribus tenuioribus, per ambitum albis, (intus enim lutei exiſtūt) grauiter cum uniuerſa herba olentibus. Hallucinant̃ itaque qui Serapionis interpretem ſecuti, Dioſcoridis Parthenium eſſe putant, ut ſuo loco abundè demonſtrabimus. Tertia μονόκλωνος, hoc eſt, unicaulis dicta, ſimplici caule conſurgit, folijs minutim ſciſſis. Caulis in ſummo floribus luteis & tenuibus abundat. Hæc odoris iucunditate priorem uincit. Quæ ſanè deſcriptio pulchrè herbam Tanacetum appellatam hodie, deliniat, ita ut tertiam eſſe Artemiſiæ ſpeciem nemo dubitare debeat, aut ſaltē iure queat. Tagetes Indica caule exurgit rubeſcente, ramulis multis brachiato, folijs tenuibus, minutim ſciſſis, & grauiter odoratis, floribus in ſummo caule luteis, & croci ferè colorem referentibus, elegantia nulli alteri cedentibus.

Parthenium non eſt Matricaria.

Tanacetum.

LOCVS.

Prima naſcitur in aquoſis, incultis, aſperiſq; locis. Altera in hortis, locis ſiccis & lapidoſis. Tertia in aquarum ripis, atque uinearum aggeribus paſſim prouenit, unde Germanicè appoſito uocabulo Reinfarn uocatur. Indica Tagetes non niſi ſata prouenit in Germania.

TEMPVS.

Singula genera tria æſtate, potiſſimū cum uua matureſcit, tunc enim abundant floribus, colliguntur. Indica paulò tardius in noſtra regione floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & modicè deſiccant, & ſunt, quod ad calefactionem attinet, ordinis ſecundi: quod uero ad reſiccationem, aut primi intenſi, aut ſecundi remiſſi. Sunt etiam modicè tenuium partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Excalfaciunt & extenuant. Feruefactę proſunt ad inſeſſus muliebres, ducendos
D menſes, ſecundas, & fœtus. Vteri præcluſionem atque inflammationē iuuant, lapides frangunt, & urinæ ſuppreſſionem tollunt. Herba ipſa imo uentri illita copioſa, menſes mouet. Succus eius cū myrrha ſubactus & admotus, ex utero elicit quæcunq;, & inſeſſio. Bibitur etiam coma trium drachmarum pondere eorundem ducendorum gratia. Si quis ſtomacho laborans Artemiſiam leptophyllon contuderit probè cum oleo amygdalino, & ueluti malagma confecerit, ſtomachoq; impoſuerit, ſanabitur. Neruorum quoque dolore ſi quis affectus fuerit, ac ſuccum eius cum oleo roſaceo miſcens inunxerit, curabitur.

EX GALENO.

Ad renum calculos mediocriter, & ad uteri fomentationes proſunt.

EX PLINIO.

Artemiſia priuatim fœminarum malis medetur. Eandem quoq; ſecum habentibus, negant nocere mala medicamenta, beſtiámue ullam, ne ſolem quidem. Bibitur & hæc ex uino aduerſus opium. Alligata priuatim potens traditur, potáue aduerſus ranas. Alligatam qui habet uiator, negatur laſſitudinem ſentire.

APPENDIX.

Pręter dictas facultates uſu compertum eſt, flores Tanaceti pueris ex uino uel lacte datos, mirificè ex uentre lumbricos pellere, ideoq; Germanis herba lumbricorū, ut paulò antè diximus, appellata eſt hæc Artemiſiæ ſpecies.

DE APA-

APARINE

hayriffe cliuers
or Goosegraffe

Klebkraut.

Haywyffe or Clivers

DE APARINE. CAP. XIIII.

C

NOMINA.

Errant qui putãt legendũ eſſe ὀμφακόκαρπος, nam Dioſcoridis & Pauli exemplaria caſtigatiora omnia habent ὀμφαλόκαρπ) Cui ſanè lectioni & ratio ipſa ſubſcribit, cũ ſic nominata ſit ab umbilici ſpecie, quã fructus eius refert. Quare cum altera lectio ratione omni deſtituta ſit, immeritò ab Oroſio Hiſpano Hermolaus, Marcellus, et Ruellius Dioſcoridis interpretes ὀμφαλόκαρπος legẽtes taxantur.

Omphalocarpos. Philanthropos.

Α'ΠΑΡΙΝΗ, ἡ ὀμφαλόκαρπος, ἡ φιλάνθρωπος grecè, Aparine latinè, Klebkraut Germanicè nominat. Omphalocarpos ab umbilici ſimilitudine, quam ſemẽ eius refert, rectè dicta eſt. Philanthropos autem uox humanitatis, amoris & comitatus illi impoſita eſt, quod blanda, comis, & hoſpitalis herba ſit, nec aliter prætereuntiũ ueſtes apprehendat, quàm ſolent amici & hoſpitaliores à ſe diſcedentes comprehenſa ueſte retinere, aut ſi id nequeant, aliquandiu ſequi. Quam appellationem pulchrè Germani exprimentes, Klebkraut nominant: eſt enim illis kleben/ quod latinis tenaciter adhærere. Officinæ & herbarij nõnulli Aſpergulam hodie uocant: rectius tamen una detrita litera nominarent Aſperulã, quod aſperitate ſua attingentiũ ueſtimentis pertinaciter hæreat.

FORMA.

Ramulos habet Aparine multos, exiguos, quadrangulos, & aſperos. Folia per ambitum orbémue Rubiæ modo per interualla, circumpoſita. Flores albos. Semẽ durum, candidum, rotundum, à medio, umbilici modo, leniter cõcauum. Ipſa herba ueſtibus adhæreſcit.

LOCVS.

Naſcitur in frumentario agro, aut hortis circa ſepes & maceries.

TEMPVS.

Colligitur æſtate dum ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Aparine modicè extergit & deſiccat, habetq; nonnihil tenuium partium: unde ſatis conſtat hanc aliquam etiam caloris in ſe portionem habere.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Aparines ſeminis, caulium & foliorum ſuccus cum uino potus, phalangiorũ & uiperarũ morſibus auxiliatur. Infuſus doloribus aurium medetur. Herba ipſa cum axungia trita coacta, ſtrumas diſcutit.

EX PLINIO.

Efficax Aparine contra ſerpentes, ſemine poto ex uino drachma: & contra phalangia. Sanguinis abundantiam ex uulneribus reprimunt folia impoſita. Succus auribus infunditur.

DE ACANTHO. CAP. XV.

NOMINA.

Branca urſina.

Α'ΚΑΝΘΟΣ, ἡ ἄκανθα Græcis, Acanthus ſiue Acantha Latinis dicitur. Officinæ à ſimilitudine, quam eius folia cum anterioribus urſorum pedibus habent, Brancã urſinam uocant. Ad quam etiam ſimilitudinem reſpicientes Germani, Bernklaw oder Berntatz nominant. Illud non prætereundũ eſſe putaui, hanc herbam olim etiam Romanis Marmorariam eſſe dictam: quæ uox in omnibus Dioſcoridis exemplaribus deprauata eſt, ac in Mamolariam detorta: quòd eius folia columnarũ maximè Corinthiarum capitulis inſculpebantur, quarum identidem tam ſcapi quàm uertices marmore ſplendebant. Antiqui etiam Acantho pateras pingebant.

Marmoraria. Dioſcoridis locus emendatus.

GENERA.

Duo Acanthi genera damus. Primum quidem legitimam Acanthum nominauimus, quòd ſcilicet deſcriptioni per omnia reſpondeat. Germanis dicitur Welſch bernklaw. Alterum Germanicã, quod nimirum in Germania officinæ omnes pro Acantho hanc uſurpent herbam. Germanis ſimpliciter Bernklaw uocatur.

FORMA.

ACANTHVS VERA.

Beare breech

Welſch bernklaw.

Branke vrsin beare foote or beares clawe.

\# ACANTHVS
GERMANICA.

Teütſch bernklaw.

Duch or wild branke vrsine

A

FORMA.

Folia habet multò quàm Lactuca latiora & longiora, Erucæ modo inciſuris diuiſa, nigricantia, pinguia, leuia. Caulem leuem, binûm cubitorum, digitali craſſitudine, ex interuallis ſub ipſum uſq; uerticem foliolis quibuſdam oblongis ueluti nucamentis, aculeatis, ex quibus candidus promitur flos. Semen illi eſt oblongum, luteum, caput thyrſi ſpecie. Radices ſubſunt glutinoſæ, mucoſæ, rubentes, longæ. Hactenus Dioſcorides. Si autem ueri Acanthi picturam diligenter ſpectare uolueris, huic deſcriptioni prorſus quadrare uidebis, ita ut nulla ſit nota quæ illi non ad amuſſim reſpondeat. Neque impedit quod Acantha ſpinam ſignificet, ſpinoſa enim & hæc quidem herba eſt, ſed mollibus duntaxat ſpinis, ideoq; à Vergilio mollis Acanthus dicitur. Germanicam tamen Acanthum ad Dioſcoridis picturam non penitus accedere, eſt euidentiſsimũ. Poteſt tamẽ in prioris inopia, huius etiam cõmodus eſſe uſus, ut ex ijs quæ paulò pòſt dicemus, patebit.

LOCVS.

Naſcitur uera in hortis, petroſis & humentib locis. Germanica in hortis & pratis undique.

TEMPVS.

Colligitur in æſtate dum floribus & ſemine abundat, Iunio præcipuè & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia Acanthi mediocriter digerentem facultatem obtinent. At radix exiccatoria eſt, & leuiter inciſoria, & tenuium partium. Hanc uim Acantho etiam Germanico ineſſe, guſtus abunde monſtrat. Folia enim eius modicè amara, radix autem ſubacris eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

B Acanthi radices uſtis & luxatis illitæ proſunt. Potæ urinam mouent, & aluum ſiſtunt. Tabidis, ruptis, conuulſis, mirè utiles ſunt.

EX PLINIO.

Radices Acanthi uſtis luxatisq; mirè proſunt. Item ruptis, conuulſis, & phthiſin metuentibus incoctæ cibo, maximè ptiſana. Podagris quoq; illinuntur tritæ & calefactæ calidis.

APPENDIX.

Etſi noſtræ Brancæ urſinæ facies picturæ Acanthi non undiquaq; reſpondeat, tamẽ eius radicem eandem habere cum Acanthi ueri radice facultatẽ eſt euidentiſſimum. Cum enim guſtu ſubacris ſit, neceſſe eſt ut exiccet, incidat, & tenuium ſit partium. Errant itaq; noſtræ ætatis medici, qui neglecta prorſus radice, folijs tantum utuntur, quæ quidem mediocriter diſcutere ualent.

DE SPINA ALBA. CAP. XVI.

NOMINA.

AKANΘA λεύκη græcè, Spina alba latinè, Officinę Bedegarim ſeu Bedeguar Pęno nomine appellant, Germani Weißdiſtel/oder Stechkraut. Nomen herba hæc ab albis folijs ſeu lacteis maculis, quibus folia conſperſa ſunt, accepit. *Bedeguar.* *Spina alba unde dicta.*

GENERA.

Quamuis Dioſcorides Spinæ albæ duntaxat unum faciat genus, tamen cũ plures inueniantur apud nos herbæ quæ deſcriptioni reſpondent, plura etiam ut illius ſtatuamus genera neceſſe eſt. Vnum itaq; genus eſt, quod hodie uulgò Carduus Mariæ dicitur, Germanis uero Mariendiſtel oder Frawendiſtel nominatur. Nos ſpinam albam hortenſem, quod nimirum in hortis tantum proueniat, appellaui-

 mus.

C mus. Alterum genus ſylueſtre eſt, proximè ad Dioſcoridis deliniationē accedens, ideoq́ue à Germanis Weißwegdiſtel uocatur. Cæterum uidimus herbam peregrinā ſiccam, quæ ſylueſtri, quod ad formam attinet, per omnia reſpondebat, quæ haud dubiè uera ſpina alba erat, & deſcriptioni prorſus cōueniebat. Picturam eius, quod uiridi deſtituebamur, dare non potuimus.

FORMA.

Folia albo Chamæleonti ſimilia habet, anguſtiora tamen & candidiora, ſubdenſa, ſubaſperáue, & aculeata. Caulem binos cubitos excedentē, digiti magni aut minoris craſsitudine, ſubalbum, intus cauum. In cacumine eius caput eſt aculeatum, Echino marino non abſimile, minus tamen & oblongū. Flores purpureos, in quibus ſemen Cnici forma, ſed rotundius. Quæ deſcriptio in uniuerſum quadrare uidetur herbæ quæ uulgò Carduus Mariæ appellatur. Folia ſiquidem Chamęleonti non diſsimilia, anguſtiora, candidioraq́ue (albis enim maculis undiq́ue cōſperſa, unde tam Græcum quàm Latinum, adde etiam Germanicum nomen Weißdiſtel/ut diximus, illi impoſitum eſt) ſubdenſa, ſubaſperáue, & minimè mollia, & mirum in modum aculeata ſunt, ita ut contrectata immodicè pungant. Caulis eidem ſupra bina cubita altus, digiti maioris aut minoris craſsitudine, & inanis. In ſummo uertice Echino marino haud diſsimile caput aculeatum obtinet. Flores denique purpureos, in quibus ſemen Cnico ſimile, ſed rotundius habet, id quod ex utriuſq́ue ſeminis collatione pulchrè deprehendes. His accedit, quod facultates quas albæ Spinæ Dioſcorides tribuit, ſimiles ſint ijs quæ Carduo Mariæ à noſtris hodie herbarijs aſſignantur, ut ex ſequentibus innoteſcet clarius. Sylueſtri ſic quadrat deſcriptio ut nihil magis. Nam, ut cætera omittā, radix deſiccatoria eſt & modicè adſtringens, atque adeo genuinas Spinæ albæ facultates obtinet.

LOCVS.

D Naſcitur in montibus & ſyluoſis locis. Hodie in hortis paſsim etiam plantatur, ut alia quædam Carduorū genera. Sylueſtre in locis incultis & arenoſis prouenit.

TEMPVS.

Colligenda eſt herba in æſtate dum ſemine prægnans eſt. Floret autem Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius deſiccatoria eſt, & modicè adſtringens. Semen uero tenuis eſſentiæ, & calidæ facultatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix huius pota, ſanguinē excreantibus, ſtomachicis & cœliacis prodeſt. Vrinam cit. Oedematis illinitur. Decocto eius dentes in dolore colluuntur. Semen potum conuulſis infantibus, & à ſerpente demorſis auxiliatur. Ferunt etiam quod amuletum ex eo uenenatas beſtias abigat.

EX GALENO.

Radix cœliacis & ſtomachicis ſuccurrit. Sanguinis reiectiones cohibet, & œdemata illita contrahit, ac dentes dolentes iuuat, ſi decocto eius colluantur. Semen potum ijs qui conuelluntur prodeſt.

DE ASPA-

SPINA ALBA HORTENSIS.

whyte thyſtell or our Ladies thiſtel /

Marien diſtel.

whyte cotte thyſtell

SPINA ALBA
SYLVESTRIS.

Weiß wegdiſtel.

or the wild artichoc

ASPARAGVS

Spargen.

C

NOMINA.

Aſparagus unde dictus.

ΑΣΠΑΡΑΓΟΣ græcè, Aſparagus latinè uocatur. Officinæ extrita priore litera Sparagum nominãt, Germani Spargen. Sic autem potiſsimũ altilis ſatiuusq́, de quo nobis hic ſermo eſt, nominatur, eò quod coliculos hos, qui prima germinatione prodeunt è terra, præcipuos habeat.

FORMA.

E radiculis thyrſus primum exilit, cacumine in torulos turbinato, quod tandem increſcens explicatur in pręgrandes ramos, quibus inſunt folia capillamenti modo, & ut Fœniculi tenuata, quæ per uetuſtatem occaleſcunt in ſpinulas. Florem fundit paruulum, quo decuſſo baccæ dependent primum uirides, quæ tandem maturitate rubeſcunt, ſeminibus refertæ. Radices ſpongioſæ, longæ & rotundæ.

LOCVS.

In hortis ſeritur & plantatur, inq́ nõnullis locis lapidoſis ſponte prouenit.

TEMPVS.

Thyrſo primũ cum uer appetit emicante uiret, ſpica tũm cibis expetita. Recentes hos thyrſulos in uoluptatem gulæ uerterunt helluones. Hodie decoctus in iure Aſparagus, aceto, ſale, & oleo conſperſus, magno gulæ delectamento comeditur, & in principum delicijs eſt. Semen ſuo legitur tempore, nimirum æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Abſtergendi facultatem habet Aſparagus, idq́ citra manifeſtam aut caliditatem, aut frigiditatem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Aſparagi coliculi cocti & comeſti aluum molliunt, & urinam mouent. Radicum uero decoctum, difficultati urinæ, regio morbo correptis, nephriticis, iſchiadicis:

D cum uino autem idem decoctum phalangiorum morſibus auxiliatur. Si decoctum ſuper dente retineatur, eius dolori medetur. Facit ad eadem omnia ſemen etiam potum. Ferunt mori canes decoctum eius bibentes.

EX GALENO.

Renes ac iecur infarctu liberat Aſparagus, & maximè herbæ ipſius radices & ſemen. Quin & dentiũ dolores ſanat ſiccitatis nomine, quam uel maximè dentes requirunt.

EX PLINIO.

Vtiliſsimus ſtomacho cibus, ut traditur, Aſparagi. Cumino quidem addito inflationes ſtomachi colicq́ diſcutiunt. Iidem oculis claritatẽ adferunt. Ventrem leniter molliunt. Pectoris & ſpinę doloribus, inteſtinorumq́ uitijs proſunt. Vino cum coquuntur addito, lumborũ & renum dolores mitigant. Venerem ſtimulant. Vrinam cient utiliſsimè, præterquã quod ueſicam exulcerant. Radix quoq́ plurimorum prædicatione trita, & in uino albo pota, calculos exturbat. Quidam ad uuluæ dolorem, radicem cum uino dulci propinant. Eadem in aceto decocta contra elephantiam proficit. Aſparago trito cum oleo perunctum pungi ab apibus negant.

EX SIMEONE SETHI.

Aſparagus olerum omniũ maximè nutrit. Proinde ſi quis dicat eius naturã poſitam eſſe mediã inter olera & carnes, non procul à uero aberrabit, propter nutriendi facultatem plantarũ & carnium, quæ ſimiliter ſe habet. Vrinam quoq́ cit, & obſtructiones iecoris & renum aperit: id quod manifeſtũ ex eo, quod urinæ odorem in ſuum tranſmutat, ut hunc qui aliquantulũ eius ederint, ſentiant. Neq́ quiſpiam admiretur illum ſtatim urinæ ſuam qualitatẽ indere: nam & rubea tinctorum ſi manibus contineatur, urinam in ſuum colorem tranſmutat: quod paradoxum etiam eſſe uidetur, ut extrinſecus impoſitum urinam tingat. Aſparagi colicis & renum affectibus, qui à pituita proueniunt, auxiliantur: ſemen genitale augent, & celerius quàm reliqua olera in ſanguinem mutantur. Menſes ciunt. Cordis palpitationib. ſuccurrunt: dentibus proſunt: ſed nõ ſemper ſtomacho boni ſunt, propterea garo & oleo conditis, cum mediocriter cocti ſunt, ijs uti oportet.

ANONIS Hawhechel.

Reſt Harrow. Cammock
petty whin

C

NOMINA.

Reſta bouis. *Remora aratri.* *Acutella.*

ANΩNIΣ, ἢ ὀνωνὶς Grȩcis: Anonis & Ononis Latinis appellatur. Vulgus herbariorũ Reſtam bouis, quod in opere arantes boues ſubinde ſiſtat, nominare ſolet. Nõnulli Remoram aratri, quod altis & duris radicib. in agris aratrum remoretur, appellant. Sunt qui Acutellam uocent, quod ſuis ſcilicet ſpinis ingredientium pedes pungat & offendat. Germanis Hawhechel nuncupatur, & Ochſenbrech/ quia crebris inter folia aculeis, haud ſecus ac inſtrumentum hoc quo mulieres linum carminãt, & à craſſiore purgant ſtuppa, horreat: uel quod ligone ad aculeatam hanc herbam eruendam & extirpandam cum in altum agitur, & ſeſe propagat, opus ſit. Equites Germani Stalkraut/ eò quod decoctum eius meiere nequeuntib. equis offeratur, uocant. Binominis autem antiquis eſt ſcriptoribus, una tantum litera mutata. Sunt enim qui Ononim, ut Theophraſtus & Galenus: ſunt etiam qui Anonim, ueluti Dioſcorides & Plinius, nominent.

Anonis cur dicta. Anonis haudd ubiè à non iuuando, quod nullo iuuamine polleat, dicta eſt. Siquidem aratoribus inimica eſt, uiuaxq́ nimis fruges opprimit, ſuisq́ aculeis nocet. *Ononis unde.* Ononis uero, quod aſinos, quos Græci ὄνους uocant, ſeſe terentes ad illam ſcabentesq́ iuuet. Complures quoq; Graiı herbam ſic appellari prodiderunt, quod in ea ſe uolutantes, ſpinis eius dorſum libenter affricent & ſcabant. Officinis prorſus ignota, & inuſitata.

FORMA.

Ramos habet palmares, aut maiores, fruticoſos, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarũ multis, capitula rotunda. Folia exigua, tenuia ceu Lentis, ad Rutæ, aut fœnariı Loti figuram accedentia, ſubhirſuta, odorata, nec iniucundè olentia. Ra-

D muli acutas ſpinas, ſpiculis acuminatis ſimiles, ſolidasq́ gerunt. Radice candida nititur. Theophraſtus toto caule foliatam eſſe tradit, ut ueluti coronam ex interuallis tota ſpecies repræſentet. Florem quoque illi eſſe minutulum, & in ſiliqua non undique ſeptum ſcribit. Quæ ſanè ſingula pulchrè picturæ reſpondent, & Anonim eſſe hanc herbam quam Reſtam bouis hodie herbariı nominant, euidenter, nulla reclamante nota, oſtendunt. Nam hæc ramos ſpargit fruticoſos, palmo longiores, frequentibus cinctos articulis, à quibus alæ funduntur. Capitula exerit orbiculata, folia Lentis parua, ad Rutæ uel pratenſis Loti figurã accedentia, hirſuta, iucundum odorem expirantia, inter quæ nocentiores, & mucronatæ cuſpidis aculei quaſi ſpicula ſubrigunt. Flos ferè Piſi dilutiore micat purpura, in ſiliqua non undiquaque ſeptus. Radix in nigro candicans.

LOCVS.

Naſcitur culto ſolo, pingui, & glutinoſo, præcipuè autem in ſegetibus & aruis, inimica agricolis, uiuaxq́ ſupra modum. Cum enim altam lætámue nacta tellurem fuerit, protinus in altum agitur, & ſingulis annis, ſurculis in latus emiſſis, rurſus anno poſtero deorſum uerſus acta pluribus ramis luxuriat, ideoq́ runcanda & radicitus extirpanda uenit.

TEMPVS.

Aeſtate germinare incipit, à frugibus perficitur, autumno ſui incrementi finem faciens. Floret autem Iulio menſe, & Auguſto.

TEMPERAMENTVM.

Ononis radix tertio quadantenus ordine excalfacit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Antequam ſpinoſa ſit ſale conditur, & eſt cibis gratiſſima. Radix eius calefacit, et extenuat, cuius cortex cum uino potus urinã ciet, calculos rumpit, cruſtasq́ abſtergit. Decocta radix in poſca dentium dolorem collutione mitigat. Huius decoctum potum, hæmorrhoidas ſanare creditur.

EX GA-

A EX GALENO.

Radicis cortex maximè utilis eſt, habens quippiã abſterſoriũ & inciſorium. Proinde non tantum urinas ducit, ſed & lapides confringit. Eadem facultate & cruſtas cõfeſtim detrahit. Vtuntur quoq; ea ad dentium dolores in poſca decoquentes, & collui decocto eius iubentes.

EX PLINIO.

Radix decoquitur in poſca dolori dentium. Eadem cum melle pota, calculos pellit. Comitialibus datur in oxymelite, decocta ad dimidias.

DE ANISO. CAP. XIX.

NOMINA.

ANIΣON græcè, Aniſum latinè uocatur. Officinis nomen genuinum retinuit, germanicè Enifz appellatur.

GENERA.

Aniſum caule, folio, flore, Apio par eſſe uidetur. Caulem nanque tenuiter ſtriatum, rotundum, multisq; ramulis brachiatum obtinet. Folium ubi primum enaſcitur, rotundum, ſed deinceps Apij modo diſſectum. Florem candidum, muſcarium fœniculi. Tota herba, haud aliter quàm ſemen, odorata eſt.

LOCVS.

Ex Syria originẽ habet, iam autem paſſim ſatum in Germaniæ hortis prouenit.

TEMPVS.

Iunio ac Iulio menſibus floret, ſemineq; prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & deſiccat in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

B Aniſum in uniuerſum calefacit, exiccat. εὔπνουν rectius mea ſententia interpretabitur pro eo quod eſt, facilè ſpirare facit. Oris halitum iucundiorem facit. Anodynum eſt, doloremúe leuat. Vrinã cit. Diffundit. Hydropicis potum ſitim arcet. Prodeſt ad uenenata animalia, & inflationes. Aluum, & album fœminarũ profluuium ſiſtit. Lac ad mammas elicit, & Venerem ſtimulat. Suffitum naribus capitis dolorem ſedat. Tritum, cumq; roſaceo inſtillatum, aurium medetur rupturis.

EX GALENO.

Aniſi ſemen maximè utile eſt, acre & ſubamarum, ut propè ad urentium accedat caliditatem. Proinde & urinam cit, & digerit, atq; uentris inflationes ſedat.

EX PLINIO.

Aniſum aduerſus ſcorpiones ex uino bibitur, à Pythagora inter pauca laudatũ, ſiue crudum, ſiue decoctum. Item uiride aridúmue, omnibus quæ cõdiuntur, quæque intinguntur deſideratũ. Panis etiam cruſtis inferiorib. ſubditum. Saccis quoq; additur. Cum amaris nucibus uina cõmendat. Quin ipſum oris halitum iucundiorem facit, fœtoremq; tollit manducatum matutinis cum Smyrneo, & melle exiguo. Mox uino collutum uultum iuniorem præſtat. Inſomnia leuat ſuſpenſum in puluino, ut dormientes olfaciant. Appetentiã ciborum præſtat. Dolores capitis leuat ſuffitum naribus. Epiphoris oculorũ radicem eius tuſam imponit Iollas: ipſum cum croco pari modo & uino, & per ſe tritum cum polenta, ad magnas fluxiones, extrahendaq; ſi qua in oculis inciderint. Narium quoq; carcinôdes conſumit illitum ex aqua. Sedat anginas cum melle & Hyſſopo ex aceto gargarizatũ. Auribus infunditur cum roſaceo. Thoracis pituitas purgat toſtum, cum melle ſumptum melius. Cũ acetabulo Aniſi nuces amaras quinquaginta purgatas tere in melle ad tuſsim. Præcipuum autem eſt ad ructus, ideo inflationib. ſtomachi & inteſtinorũ tormini bus, & cœliacis medetur. Singultus & olfactum decoctũ potumq; inhibet. Potum

ANISVM

Eniß.

A ſomnum concitat. Calculos pellit. Vomitiones cohibet, & præcordiorũ tumores. Et pectorum uitijs, neruis quoq; quibus ſuccinctũ eſt corpus, utiliſsimũ. Prodeſt eius & capitis doloribus inſtillari ſuccum cum oleo decocti. Non aliud utilius uentri & inteſtinis putant, ideo dyſentericis & tenaſmis datur toſtum. Dalion herbarius dedit bibendum cum anetho parturientib. Phreneticis quoq; illinunt recens cum polenta. Sic & infantibus comitiale uitium aut cõtractionem ſentientibus. Pythagoras quidem non corripi uitio comitiali in manu habentes, ideoq; quamplurimum domi ſerendum. Parere quoq; facilius olfactantes. Soſimenes contra omnes durities ex aceto uſus eſt. Semine eius poto, laſsitudinis auxiliũ uiatoribus ſpopondit. Strangulationes uuluæ, ſi manducetur & linatur calidum, uel ſi bibatur cum caſtoreo in aceto & melle, ſedat. Vertigines à partu cum ſemine cucumeris & lini pari menſura trinum digitorum, uini albi tribus cyathis, diſcutit. Vrinam ciet. Venerem ſtimulat. Cum uino ſudorẽ leniter præſtat. Veſtes quoq; à tineis defendit.

EX SIMEONE SETHI.

Prodeſt ad uetuſtos ex frigore iecoris affectus, & ad ſpirandi difficultatem quæ ex pituita proficiſcitur. Flatus qui in uentriculo ſunt, digerit. Obſtructiones tollit, & lactis copiam facit.

DE ACTE. CAP. XX.

NOMINA.

Ἀκτῆ Grecis, Latinis Sambucus nominatur. Reliqua nomina dicemus paulò pòſt, ubi huius genera indicabimus. Sambucus porrò uidetur ab authore appellata, cui nomen Sambyx fuit: uel à ſabuca muſico inſtrumento, quod alij pectida nominant, alij magadin. Atque hinc eſt quod Sabucus potius quàm Sambucus, ſi Serenio Quinto credimus, ſcribendum ſit. Sambucus unde dicta.

B

GENERA.

Duo eius genera. Vnum arboreſcit, quod priuatim officinæ Sambucum, Germani Holder à cõcauitate uocant. Alterum Græcis χαμαιάκτη, quaſi humilis, & contractæ breuitatis Acte nominatur, Latinis Ebulus, Germanis Attich / uel niderer holder. χαμαιάκτη. Ebulus.

FORMA.

Sambucus in arborem aſſurgit, uirgis harundinũ modo rotundis, ſubcauis, candicantibus, proceris. Folia tria, aut quatuor, aut quinq;, aut ſex, aut ſeptem per interualla circa uirgas obtinet, nucis iuglandis ſimilitudine, graueolentia, pluribus inciſuris, in ſummis ramis ſiue caulibus umbellas rotundas ferentia. Flores albos, fructum acinúmue Terebinthi in nigro purpureum, racemoſum, ſuccoſum, & uinoſum. Sambuci. Ebulus humilis minorq; eſt, herbaceo generi propius accedens, quadrangulo caule, denſis geniculis. Folia ex interuallis circa ſingulos geniculos Amygdalæ ſimilia alæ inſtar expanduntur, per ambitũ ſerrata, longiora, graueolentia. Vmbellam in ſummo fert Sambuco ſimilem, flores itidem & fructum. Radice nititur longa, digitali craſſitudine. Ebuli.

LOCVS.

Vtrunq; genus in opacis, aſperiſq; potiſsimũ locis, & iuxta aquas emicat. Ebulus uero in agris etiam quibuſdam prouenit.

TEMPVS.

Parum ante Solſtitium æſtiuum floret Sambucus. Tardius autem Ebulus, Iunio nimirum & Iulio menſibus. In Auguſto uero baccas ſuas profert.

TEMPERAMENTVM.

Sambucus uterq; calefaciendi ac deſiccandi facultatem habet, id quod amaritudo, & adſtrictio modica abunde monſtrant.

SAMBVCVS

Holder.

EBVLVS

Walwort or Danewort
or bloud wort

Attich.

wallwort

VIRES. EX DIOSCORIDE.

C Eadem utriſq; facultas, & par uſus, exiccās ſcilicet, aquā educens, ſtomacho nocens. Folia olerum modo decocta, pituitam & bilem purgant. Quinetiā teneri caules in olla cocti, eadem præſtant. Radix in uino decocta & in cibis data hydropicis auxiliatur. Eodem modo pota uiperarum morſibus ſubuenit. Vuluas emollit & aperit: & quæ circa eas ſunt affectiones, decocta cum aqua inſeſsione corrigit. Fructus cum uino potus eadem efficit. Illitus capillos denigrat. Folia recentia ac tenera cum polenta illita inflammationes mitigant. Ambuſtis etiam, & canis morſibus illita ſuccurrunt. Profunda & quæ in cauernas dehiſcunt ulcera agglutinant. Podagricis, cum taurino hircinóue adipe illita, auxiliantur.

ad podagra

EX GALENO.

Vtraq; Sambucus, & arboreſcens & herbacea, exiccandi, conglutinandi, modiceq; digerendi facultatem obtinent. Paulus Aegineta hæc adijcit: Potę & manducatæ aquam per aluum educunt.

EX PLINIO.

Vtriuſq; decoctū in uino ueteri, foliorū, uel ſeminis uel radicis, ad cyathos binos potum ſtomacho inutile eſt, aluo detrahēs aquā. Refrigerat etiam inflammationē, maximè recentis ambuſti: & canis morſum cum polenta, molliſsimis foliorū illitis. Succus cerebri collectiones, priuatimq; membranæ quæ circa cerebrū eſt, lenit infuſus. Acini eius infirmiores quàm reliqua: tingunt capillū: poti acetabuli menſura, urinam mouent. Foliorū molliſſima ex oleo & ſale eduntur ad pituitam bilemq; detrahendam. Ad omnia efficacior quę minor. Radicis eius in uino decoctæ duo cyathi poti, hydropicos exinaniunt: uuluas emolliunt foliorū decocto inſidentiū. Caules teneri minoris Sambuci in patinis cocti, aluum ſoluunt. Reſiſtunt folia ſerpentū ictibus in uino pota. Podagris cum ſeuo hircino uehementer proſunt cauliculi illiti. Iidemq; in aqua macerantur, ut ea ſparſa pulices necentur. Foliorū decocto ſi locus ſpargatur, muſcę necantur. Boa appellatur morbus papularū, cum rubent corpora, Sambuci ramo uerberatur. Cortex interior tritus, ex uino albo potus, aluum ſoluit. Ebuli fumo fugantur ſerpētes. Tenerum cum folijs tritum, ex uino potum, calculos pellit. Impoſitum teſtes ſanat.

ad podagra

D

Boa.

DE AMMI. CAP. XXI.

NOMINA.

AMMI Gręcis, Ammi Latinis, Ameos officinis corruptè, Germanis Amey appellari poteſt.

FORMA.

Ammi caule rotundo & herbaceo cōſtat, ſurculis multis & exiguis: folio oblongo, anguſto, per ambitū inciſuris diuiſo: flore paruo, candido, umbella Anethi: ſemine exiliori multò quàm Cuminū, guſtu Origanū prę ſe ferente, acri & ſubamaro: radice candida & multifibra. Eſſe autem hanc herbam uerum Ammi, ſeminis in guſtu ſapor, qui ſubamarus & acris eſt, omniū maximè oſtendit: talem enim in eo ſaporē Galenus requirit. Origanū etiam guſtu referre uidet. Quibus accedit antiqui & manuſcripti herbarij teſtimoniū, cuius pictura & deſcriptio ſatis docent, hanc herbam eſſe Ammi genuinū. Inter cætera enim ſemen Ammios piper guſtu referre, ideoq; à nonnullis piperculā dictā eſſe ait. Id quod certe uerisſimum eſſe cōperies, ſi ſemen guſtaueris: miram enim huic acrimoniā ineſſe ſenties.

Ammi uerum.

LOCVS.

Nuſquam in Germania ſua ſponte naſcitur. Satum tamen facilè & magna copia prouenit, ſic ut deinceps extirpari uix queat.

TEMPVS.

Auguſto menſe floret, ac deinceps ubi defloruit, ſemen abundè producit.

TEMPERA-

AMMI

woodnep or pennywort Ameos

𝔄𝔪𝔢𝔶.

Great Ameos

C

TEMPERAMENTVM.

Ammi ſemen in calefaciendo deſiccandoq́ꝫ ex ordine tertio intenſo exiſtit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis ſemini excalfactoria, feruens & exiccãs. Facit ad tormina, urinæ difficultatẽ, uenenatorũ morſus cum uino potum. Menſtrua ciet. Miſcetur derodentib. ex cantharidibus confectis medicamentis, ut inde exortis urinæ difficultatibus reſiſtat. Sugillata cum melle illitum tollit. Colorem potum & inunctũ in pallorem mutat. Suffitum cum uua paſſa aut reſina uuluas purgat.

EX GALENO.

Herbæ quam uocant Ammi, ſemẽ maximè eſt utile. Facultatis eſt excalefactoriȩ & deſiccatoriæ, tenuiumq́ꝫ partium. Sed & guſtu amarũ eſt, & acre. Et clarum eſt quod digerat, & urinam moueat.

EX PLINIO.

Inflationes & tormina diſcutit. Vrinam & menſtrua ciet. Sugillata & oculorum epiphoras mitigat. Cum lini ſemine ſcorpionũ ictus in uino potum drachmis duabus: priuatimq́ꝫ ceraſtarum cum pari portione myrrhæ. Colorem quoque bibentium ſimiliter mutat in pallorem. Suffitum cum uua paſſa, aut reſina, uuluas purgat. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum.

DE ARO. CAP. XXII.

NOMINA.

D

Pes uituli. Serpentaria minor.

ARON, ἢ ἀρίσαρον græcè, Arum & Aris latinè dicitur. Officinȩ corruptò, ut ſolent, uocabulo Iarum appellãt. Quidam, quod folium effigie bubuli ueſtigij prodeat, Pedem uituli uocarunt. Alij, quod dracunculũ æmulatur, ſola magnitudine diſcrepans, Serpentariã minorem appellant: neq́ꝫ id ſanè temerè. Videtur enim Aron eſſe Dracunculus minor, cui Dioſcorides folia κισσοειδῆ, hoc eſt, Hederȩ ſimilia eſſe dicit, quȩ prorſus Ari ſunt, niſi quod paulò ſint longiora. Plinius etiam Aro eas facultates tribuit, quas Dioſcorides Dracunculo minori. Vt hinc conijcere liceat, Arum cum Dracunculo minori miſcuiſſe ueteres.

Sacerdotis uirile.

Vulgus, quod piſtillum promit exerti ferè genitalis effigie, Sacerdotis uirile nominat. Id quod & Germani noſtri faciunt, qui ſua lingua Pfaffenpint nuncupant. Aliàs Aron, & ob uehementem acrimoniam, teütſchen Ingber uocant.

FORMA.

Folia emittit Dracunculo ſimilia, ſed longiora & minus maculata: caulẽ dodrantalem, purpuraſcentẽ, piſtilli figura, à quo croci colore fructus exit. Radix illi candida, Dracunculo ſimilis, quȩ quod minore acrimonia eſt, cocta comeditur. Hȩ utiq́ꝫ deliniationes ad amuſſim, nulla reclamante nota, noſtro Aro cõueniunt. Siquidem folia promit Dracunculi, longiora, & paucioribus maculis reſperſa, caulem dodrantem altum, in purpuram leniter tendentem. Ante ſeminis partum, ſagaci naturȩ artificio dignum, erumpit inuolucrum & cucullum, quod mucronata in turbinem uaginula piſtillum complectitur, & ſuo fouet ſinu. Verum ubi fructu prægnans fatiſcit in hiatum, ſolida piſtilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus tandem patente, primum uiridia, dein crocea ſpectantur ſemina, quæ in coronæ modum concinnè contexta, imam eius partem ambiunt. Radicem etiam obtinet albam, ad Dracunculi radicem accedentem, ut pictura graphicè monſtrat. Neque obſtat quod Galenus radicem Ari elixam mandi ſcribat, noſtri autem tam acris ſit ut uix guſtari ob miras & diutinas, quas in lingua ac palato excitat puncturas, poſsit, tantum abeſt ut edendo eſſe queat. Siquidem Galeno libro ſecundo de alimentorum facultatib. teſte, non parem in omnibus regionibus acrimoniam obtinet, ſed in nonnullis minimam, ut Cyrenis. Et Plinio quoque

Obiectionis diſſolutio.

lib. xix.

ARVM

dragons or snake grass

Pfaffenbynt.

Cockow pint or wake robbin

C lib. xix. cap. v. teſte, in Aegypto Aron naſcitur radice mollioris naturæ, quæ etiam cruda editur. In quibuſdam, ut Germania noſtra, maximam. Verba Galeni paulò pòſt in facultatum cõmemoratione citabimus. Hinc diſcendũ erit, multa nobis in ſcriptoribus rei herbariæ, primo ſtatim obtutu pugnantia uideri, quæ, ſi ad cœli regionumq́ diuerſitatẽ reſpexerimus, nihil prorſus pugnantiæ aut abſurditatis habebunt. Quod niſi diligenter animaduertas, multas genuinas herbas pro adulterinis abijcias neceſſe erit. His accedit quod Galenus nõ ſimpliciter dicat mandi Ari radicem, ſed elixam. Non eſt autem mirum ſi acria etiam edendo fiant, ſi elixentur. Bis enim aut ter in aqua decocta, Galeno lib. ij. de aliment. facul. cap. ultimo teſte, acrimonia ſpoliantur. Porrò ſi iſta ſciolis quibuſdam haud ſatisfecerint, dicendũ planè erit Arum Germaniæ noſtræ eſſe Ariſaron, quod guſtu, Dioſcoride & Galeno autoribus, acrius eſt. Quamuis ego cum Ruellio, diligentiſſimo earum rerum inquiſitore, Ariſaron ab Aro differre haud putem, quod ſcilicet forma utriſq; eadem ſit. Cuius etiam rei fidem facit ipſa nomenclatura, quæ utriuſq; retinuit appellationem: duobus tandem uocabulis in unum coaleſcẽtibus, dici cœpit Ariſaron. Apud ueterrimos enim Aris primum: dein poſterioribus, copulatis unà nominibus, Ariſaron confictum eſt nomen.

LOCVS.

Naſcitur in ſyluis, locis umbroſis, humidis & frigidis.

TEMPVS.

Folia ſtatim in Martio, inter primas herbas ueris exiliunt, in Iunio diſpereunt, ita ut haud facilè hoc nomine herba ipſa reperiri queat. Semen Iulio & Auguſto menſibus reperitur, primùm, ut diximus, uiride, mox croceum.

TEMPERAMENTVM.

D Arum Galenus in calefaciendo & deſiccando primi ordinis eſſe ſtatuit. Et locutus eſt de Aro qui non uehementi acrimonia pollet. Noſtrum hauddubiè in tertio ordine calidum & ſiccum eſt, ob multam, qua præditum eſt, acrimoniam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix, ſemẽ, & folia Ari eaſdem Dracunculo uires habent. Radix priuatim cum fimo bubulo illita podagricis prodeſt. Dracunculi more reponitur. In totũ, ob mitiorem eius acrimoniam edendo eſt.

EX GALENO.

Arum terrena eſſentia cõſtat, ſed calida: proinde extergendi facultatẽ poſsidet, uerum non ualentẽ, ſicut Dracontiũ. Radices eius maximè ſunt utiles. Siquidẽ comeſæ craſſitiem humorũ mediocriter incidunt, adeò ut excreationib. ex pectore idoneæ ſint: ſed magis tamen aptum eſt Dracontiũ. Et in libro ſecundo de alimentorũ facultatibus ſic de Aro ſcribit: Ari radix rapi modo manditur. Quibuſdam autem in regionibus acrior naſcitur, ut Dracontio ferè ſimilis ſit. Dum rectè parare uoles, prioris decoctionis aqua effuſa, repentè in alteram calidam inijcere oportet, ut in Braſsica & Lente dictũ eſt. Cyrenis cõtrà quàm in noſtra regione planta ſe habet: nam illic minimũ medicamentoſi, minimũq́ acrimoniæ habet, adeò ut uel rapis utilior reputetur: idcirco radicẽ quoq; in Italiam cõportant, ut quæ abſq; ut putreſcat aut regerminet, longo tempore perdurare poſsit. Perſpicuũ uero eſt alendis corporibus hanc accõmodatiorẽ eſſe. Si quis autem in thorace ac pulmone collectos craſſos lentosq́ humores extuſſire ſtudeat, acrior ac medicamẽtoſior magis cõueniet. In aqua elixa eſtur cum ſinapi aut aceto, ex oleo & garo. Quinetiã cum obſonijs, & ſale, & ijs quæ caſeo cõſtant, ſumitur. Haud uero obſcurũ eſt, ſuccum eius qui in iecur ac uniuerſum corpus diffunditur, quo uno animal nutritur, craſſiorem eſſe, idq́ maximè quum radix, quemadmodũ ſunt quæ Cyrenis aduehuntur, medica ui caruerit. Apud nos nanq; in Aſia, plerę́q; Ari radices acriores ſunt, & medicamentoſam iam uim obtinent.

A

EX PLINIO.

Aron miris laudibus extulere Græci, primum in cibis † fœminarum præferentes, quoniam mas dulcior eſſet, & in coquendo lentior, pectoriſq; uitia expurgaret: aridum in potione inſperſum, aut ecligmate, urinam & menſes cieret. Sic & in oxymelite potum, ſtomacho: interaneis exulceratis ex lacte ouillo bibendum, ad tuſſim in cinere coctum ex oleo dedere. Alij coxere in lacte, ut decoctum biberetur. Epiphoris elixum impoſuere: item ſugillatis, tonſillis. Ex oleo hæmorrhoidum uitio infudere, lentigines ex melle illinentes. Laudauit Cleophantus & pro antidoto contra uenena, pleuriticis, peripneumonicis quoque & tuſsientibus. Semen intritum cum oleo aut roſaceo infundens, aurium dolori Dieuches. Cleophantus tuſſientibus aut ſuſpirioſis & orthopnoicis, & purulenta excreantibus, farina permixtum in pane cocto dedit. Diodotus phthiſicis è melle ecligmate, & pulmonis uitijs, oſsibus etiam fractis impoſuit. Partus omnium animalium extrahit naturæ circumlitum. Succus radicis cum melle Attico, oculorum caligines, ac ſtomachi uitia diſcutit. Tuſsim decocti ius cum melle. Vlcera omnium generum ſiue phagedænę ſint, ſiue carcinomata, ſiue ſerpant, ſiue polypi in naribus, ſuccus mirè ſanat. Folia ambuſtis proſunt ex uino & oleo cocta. Aluum inaniunt ex ſale & aceto ſumpta. Etiam luxatis cocta cum melle proſunt. Item articulis podagricis cum ſale, recentia uel ſicca. Hippocrates ad collectiones cum melle impoſuit. Ad menſes trahẽdos ſeminis uel radicis drachmæ duæ in uini cyathis duobus ſufficiunt. Eadem potio ſi à partu nõ purgantur, & ſecundas trahit. Hippocrates & radicem ipſam appoſuit. Dicunt & in peſtilentia ſalutarem eſſe in cibis. Ebrietatem diſcutit. Serpentes nidore cum crematur, priuatimq; aſpides fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inueniantur. Perunctos quoq; Aro ut laureo oleo fugiunt, ideo & contra ictus dari potu in uino nigro putant utile. In folijs Ari caſeus optimè ſeruari traditur.

† aliàs fœminã.

B

APPENDIX.

Poſteriores medici Aron diſcutiendi, extenuandi, extergendiq; facultatem habere tradunt: ideoq; tumoribus aurium, ficubus, ſtrumis, ſcirrhiſq; mederi, faciei deformitatem cutiſq; auferre, eius denique radicem in puluerem redactam ſupercreſcentem in uulneribus carnem minuere ſcribunt. Id autem poſſe pręſtare, acrimonia ipſa uehemens quæ guſtu ſeſe exerit, abundè monſtrat. Dioſcorides etiam Ariſaron acrimonia haud exigua præditum ſcribit, ideoq; illitum nomas ſiſtere, collyriaq; efficaciſsima ex eo cõtra fiſtulas fieri. Deniq; radicem cuiuſcunq; animalis pudendo impoſitam, id corrumpere tradit. Plinius quoq; Ariſaron ulceribus mederi manantibus, item cõbuſtis & fiſtulis, ſcriptum reliquit. Præterea cõmixtum collyrio nomas ſiſtere ait.

Recẽtiores quas facultates Aro tribuant.

DE ARCIO. CAP. XXIII.

NOMINA.

ΑΡΚΕΙΟΝ, ἢ προσώπιον, ἢ προσωπὶς Græcis, Perſonatia Latinis dicitur. Officinæ Lappam maiorem, uulgus Bardanam uocat, Germani Groß kletten. Perſonatia hac quondam ad perſonas utebãtur, quoties in theatris alijsúe locis qui cognoſci à populo nollent, egiſſe quidpiã uolebant. Eſt enim foliorũ eius tanta amplitudo, ut tota humana facies ijs tegi poſſit: atque hinc hauddubiè tam Græci quàm Latini, nomen illi Proſopij & Perſonatiæ indiderũt.

Lappa maior.

Perſonatia unde dicta.

FORMA.

Perſonatia folia Cucurbitæ ſimilia habet, maiora tamen, duriora, nigriora & hirſuta. Caulem ſubcandidum, interdum nullum. Radicem grandem, candidã intus, foris nigram. Ex qua deſcriptione nemo nõ intelligit, Perſonatiã eſſe eam herbam

quam

PERSONATIA

Groß kletten.

A quam hodie uulgus Bardanam uocat, quæ folio conſtat omnium lapparum maximo, parte auerſa herbido, aduerſa cano, caule in purpureo albicante, grandibus lappis, quæ tranſeuntium ueſtibus adhærent, in quibus flos purpureus naſcitur, non euidens, ſed occultus, intra ſe germinans, radice grandi, intus candida, foris atra. Bardana.

LOCVS.

Naſcitur ubiq; potiſsimũ circa margines pratorum, & agrorum.

TEMPVS.

Menſe Iulio lappas cum floribus ſuis producit Perſonatia.

TEMPERAMENTVM.

Digerit ſimul & deſiccat, ſed & adſtringit nonnihil.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Perſonatiæ drachmæ pondere cum pineis nucibus pota, ſanguinẽ & purulenta excreantibus auxiliatur. Articulorũ quoq; dolores, qui ex membrorũ fractionibus colliſionibúsue fiunt, trita & illita ſedat. Quinetiam folia uetuſtis ulceribus utiliter illinuntur.

EX GALENO.

Arcium, quod Proſopida uocãt, cuiusq; folia Cucurbitę ſimillima ſunt, niſi quatenus tum maiora, tum duriora, diſcutit ſimul & deſiccat, ſed & adſtringit mediocriter: quamobrem folia eius ueteribus ulceribus mederi poſſunt.

EX APVLEIO.

Perſonatiæ herbæ ſuccus cum uino ueteri in potionem datus, omnes morſus ſerpentium mirificè ſanat. Eiuſdem folijs cinges febricitantẽ, & ſtatim febrem mitigat, caloremq; ſanat. Vulnus, etiam ſi cancer erit, cum aqua decoctionis foliorũ eius foueto: deinde ipſam cum nitro & axungia, cum aceto tere, & in panno inducito & imponito. Ad canum rabidorũ morſus radix cum modico ſale trita imponitũ morſui, & ſtatim ęger liberabitur. Succus foliorum eius cum melle potui datus, urinam
B prouocat, & ueſicæ dolorem tollit. Puluis ſeminis eius cum uino optimo per quadraginta dies datus, iſchiadicos mirabiliter ſanat. Folia trita cum albumine oui & impoſita, ambuſta mirificè curant.

EX L. COLVMELLA.

Venena uiperæ pellit ſuper ſcarificationẽ ferro factam herba Perſonatia trita & cum ſale impoſita. Plus etiam eiuſdem radix contuſa prodeſt contra ſerpentes. Ex uino bibitur duûm denariorum pondere. Strumis radix eius medetur; item cum axungia operitur folio ſuo impoſita.

DE ASCYRO. CAP. XXIIII.

NOMINA.

ΑΣΚΥΡΟΝ, ἢ ἀσκυροειδὲς græcè, Aſcyron latinè nominatur. Officinis ignotum. Germanicè Harthöw/id eſt, durum fœnum appellatur. Græci à cõtrario, huic herbæ nomen impoſuiſſe uidentur, σκῦρος enim illis aſperitatem ſignificat. Pulchrè igitur ad Græcam appellationem Germanica alludere uidetur. Aſcyron cur dictum.

FORMA.

Hyperici ſpecies eſt Aſcyron, magnitudine differens, maioribus ramis, fruticoſius, puniceo colore rubens. Flores fert luteos, ſemẽ Hyperico ſimile, odore reſinæ, quod cum atteritur digitos ferè cruentat.

LOCVS.

In cultis & aſperis locis prouenit.

ASCYRVM

Sent Johns wort

Harthöw.

great S Johns wort

A TEMPVS.

Aeſtate, potiſsimum uero Iulio & Auguſto menſibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Eſſentia tenue eſt, ideoq́ calefacit & deſiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Aſcyri potum in hydromelitis heminis duabus, ad iſchiadicos prodeſt dolores: bilioſa enim multa excrementa ducit. Sed aſsiduè dari oportet donec conualeſcant, Præterea illitum ad ambuſta conducit.

EX GALENO.

Semen eius purgatoriũ. Foliorum uero facultas modicè extergens & deſiccans, ut & ambuſta ſanare credantur. Cæterum in uino auſtero decocta, uinum ipſum magnorum uulnerum glutinatorium efficiunt.

EX PLINIO.

Vſus ſeminis ad iſchiadicos, potus duabus drachmis in hydromelitis ſextario. Aluum ſoluit, bilem detrahit. Illinitur & ambuſtis.

DE ANDROSAEMO. CAP. XXV.

NOMINA.

ΑΝΔΡΟΣΑΙΜΟΝ Græcis, Androſæmon pariter Latinis dicitur. Officinis incognitum. Germanis Kunrath / quaſi græcè dicas Thraſibula, nominatur. Dictum Androſæmon, quod aut coma, aut floribus eius tritis, hominis ſanguinem referat. *Androſæmon unde dictũ.*

FORMA.

B Differt ab Hyperico & Aſcyro Androſæmon. Frutex eſt prætenuib. ramis, ſurculoſus, puniceo colore rubentibus uirgis, folijs triplo quadruplóue maioribus quàm Rutæ, quæ contrita ſanguineum ſuccum remittunt. Alarum caua habet plura, in ſummo alarum auium modo pennata expanſáue, circa quas floſculi puſilli lutei. Semen in calyce, nigro papaueri ſimile, ueluti punctis depictum diſtinctúmue. Coma trita reſinoſum odorem reddit.

LOCVS.

Locis ijſdem quibus Aſcyron prouenit.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & deſiccat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Androſæmi ſemen tritum, potumq́ duarum drachmarum pondere, bilioſa alui excrementa ducit. Iſchiadicis autem potiſſimum medetur, ſed à purgatione aquam ſorbere oportet. Herba illita ambuſta ſanat, & ſanguinem compeſcit.

EX GALENO.

Eaſdem cum Aſcyro facultates obtinet.

EX PLINIO.

Vſus ad purgandam aluum tuſæ cum ſemine, potęq́ matutino, uel à cœna duabus drachmis in aqua mulſa, uel uino, uel aqua pura, totius potionis ſextario. Trahit bilem, prodeſt iſchiadicis maximè. Sed poſtera die, capparis radicem reſinę permixtam deuorare oportet drachmæ pondere, iterumq́ quatridui interuallo idem facere. A purgatione autem ipſa robuſtiores uinum bibere, infirmiores aquã. Imponitur & podagris, & ambuſtis, & uulneribus, cohibens ſanguinem.

ANDROSAEMON Kunrath.

A

NOMINA.

ΑΡΚΕΥΘΟΣ, ἢ ἀρκευθὶς grçcè, Iuniperus latinè uocatur. Officinæ latinam appellationem retinuerunt. Germanicè Weckholder/ Kramatber/ id eſt, turdorum baccæ uocantur, quod fructibus eius turdi pingueſcant. Iuniperus autem dici uidetur, quod iuniores & nouellos fructus pariat: ſola enim ferè arborum fœtus ſuos in biennium prorogat, qui ne matureſcunt quidem, nouis ſuperuenientibus.

Iuniperus unde dicta.

GENERA.

Iuniperus Dioſcoridi duplex eſt, maior & minor, ſola arboris & ſeminis magnitudine inter ſe differentes. Minor humilis eſt, ſeſſilibus in terra ramulis, baccis minoribus, radicibus ſummo ceſpite fuſis. Maior altius adoleſcit, & in iuſtam arboris magnitudinẽ exurgit, caudice procero, cortice fragili, ligno fuluo, odorato, latioribus ramulis, aculeorum aceruo ſtipatis, baccis alteri ſimilibus, maioribus tamen.

FORMA.

Vtriuſque facies horrida, coma uirent perpetua, ſpinaq́ue potius quàm folio, ſed herbacea ueſtiuntur. Cortex illis membraneus, fragilis, nec difficulter fatiſcens, materies fulua, quæ ſi ignibus dicatur, non iniucundũ fumum expirat, qui odoris ſuauitate graſſantia peſtilentiæ cõtagia depellit. Ex ea etiam, ut recentiores Græci tradunt, æſtiuis temporibus lachryma thuris odorem atque colorem æmulans ſudat, quæ caloris officio durata, coëat in gummi. Arabum familia, non ſine magna cõfuſione nominum, Sandaracham appellat. Officinæ uero Vernicem uocant. Baccas ferunt primum uirentes, deinde per maturitatem nigras, quæ biennio antequam matureſcant in ramis pendent. Hinc ſunt qui baccas in ijs eſſe ternas eodem tempore dicant, anni proximè exacti nondum maturas, & tertij ante præſentem iam maturas, tertias nouas & recentes. Cæterum nõ deſunt qui noſtram Iuniperũ non genuinam putet, quod baccæ eius ad Dioſcoridis magnitudinẽ, quæ nucis eſt ponticç aut fabç, non accedant. Sed cogitent locum in cauſa eſſe cur minores producantur: ut plurimum enim omnia quæ in Germania proueniunt, ijs quæ in Græcia naſcuntur minora ſunt. Nobis etiam Iuniperi grana aliunde allata uiſa ſunt, quæ nucis auellanæ quantitatem æquabant: ob id ut magnitudinem ac formam eorundem etiam exprimeret pictor, curauimus.

Sandaracha Arabum. Vernix.

B

Obiectionis diſſolutio.

LOCVS.

Amant Iuniperi montes, & maritima loca, in planisq́ue & cultis naſci recuſant.

TEMPVS.

Autumno fructus Iuniperorũ decerpuntur, ſed ad bimatum prorogati.

TEMPERAMENTVM.

Iuniperus calida & ſicca, utrinque tertij ordinis. At fructus ſimiliter quidem calidus eſt, ſed non ſimiliter ſiccus: uerum in hoc primi fuerit ordinis. Vernix calefacit & exiccat ſecundo receſſu.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acris utraque eſt, calefacit, & urinam mouet. Incenſæ ſuffitu ſerpentes fugant. Earum fructus, hic quidem fabç, alius uero nucis ponticæ magnitudine inuenitur, rotundus, odoratus, in mandendo dulcis, & ſubamarus. Modicè calefacit & adſtringit, ſtomacho utilis. Potus ad uitia thoracis, tuſſes, inflationes, tormina, & uenenata, prodeſt. Vrinam cit. Conuulſis, ruptis, & uuluç ſtrangulationibus confert. Folia acria obtinet Iuniperus, ideoq́ue tam ipſa quàm eorum ſuccum ex uino contra uiperarum morſus illini & bibi prodeſt. Cortex præterea crematus & cum aqua illitus, lepras eximit. Ramentum uero ligni deuoratum, interficit.

Baccæ Iuniperi maioris.

IVNIPERVS
MINOR.

Weckholder.

Iuniper

A EX GALENO.

Iuniperi fructus iecur renesq́ expurgat, nimirum craſſos & glutinoſos humores extenuando, eaq́ de cauſa ſalubribus medicamentis immiſcetur. Perexiguum corpori humano alimentum ex eo apponitur. Affatim ſumptus hic fructus ſtomachū mordicat, caputq́ calefacit: ex quo illud quandoq́ implens, dolore diuexat. Alui excrementa nec retinet, nec propellit. Vrinam ciet mediocriter.

EX PLINIO.

Vtraq́ excalfacit & extenuat. Accenſa ſerpentes fugat. Semen ſtomachi, pectoris, laterisq́ doloribus utile. Inflationes languoresq́ diſcutit, tuſſes concoquit & duritias. Illitū tumores ſiſtit: item aluum, baccis ex uino nigro potis: item uentris tumores illitis. Miſcetur & antidotis oxyporis. Vrinas cit. Illinitur & oculis in epiphoris. Datur conuulſis, ruptis, torminibus, uuluis, iſchiadicis cum uino albo potum pilulis quaternis, aut decoctis uiginti in uino. Sunt & qui perungant corpus è ſemine eius in ſerpentum metu.

VERNICIS VIRES EX RECENTIORIBVS GRAECIS.

Profluentem è naribus ſanguinem ſiſtit, ſi ex candido oui liquore trita temporibus & fronti illinatur. Eadem uomitionē ex polline thuris & oui albo excepta ſupprimit. Item profluentem aluum cum eiſdem illita firmat. Stomachum in bilioſos uomitus effuſum, deuorata in ouo ſorbili polenta eius cohibet, cruentamq́ alui proluuiem retinet. Deſtillationes ſuſpendit ſuffitæ nidor, arcetq́ ne præcipites ad ima decumbant. Pituitam quæ in ſtomacho aut inteſtinis coīſt, digerit. Humorē etiam coërcet, qui pernix à cerebro deuoluitur. Tineas & cætera uentris animalia necat. Vliginoſos fiſtularum ſinus indita reſiccat. Menſtruos continet fluxus. Grauedini ſuffitus eius auxiliatur. Hiantibus manuum & pedum rimis illitu ſuccurrit. Et in B ſumma Succini pollet uiribus, ſed paulò efficacioribus: quæ ſi deſit, duplo pondere in uicem ſubſtituitur.

DE ALCEA. CAP. XXVII.

NOMINA.

ΑΛΚΕΑ Græcis, Alcea Latinis uocatur. Officinis ignota. Vulgares herbarij & Empirici Simeonis herbam, Germani noſtri Sigmarskraut/ oder Sigmundſzwurtz/ & Hochleuchten appellant. *Simeonis herba.*

FORMA.

Syluestris maluæ ſpecies eſt Alcea, folia Verbenacæ modo ſecta habens, caules ternos aut quaternos, corticem Cannabi ſimilem obtinentes. Florem exiguum Roſæ ſimilem. Radices albas, latas quinque aut ſex, cubitales.

LOCVS.

Naſcitur in pingui loco, nec ſicco.

TEMPVS.

Floret Iulio & Auguſto menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Ex emplaſticorum medicamentorū numero eſſe Alceam, & folia, quæ glutinoſum quid ac lentorem quendam prę ſe ferunt, & radix ipſa quæ glutinoſa, dulcis, & modicè adſtringens apparet guſtantibus, abunde monſtrant. Hinc ſatis conſtat Alceam extra omnem inſignem tum caliditatē, tum frigiditatem ſiccare, ac planè emplaſticorum conſiſtentiam obtinere. Vide Galenum lib. iiij. de ſimpl. medi. facult. cap. iiij. & ſequenti.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Alceæ radices in uino aut aqua potæ, dyſentericis & ruptis medentur.

ALCEA

ho malows

Sigmarskraut.

verbayne Morlllows

or nemice mallowes

A

EX PAVLO.

Alcea ſylueſtris maluæ genus eſt. In uino pota dyſenteriæ & rupturis medetur, potiſsimum ipſius radix.

EX PLINIO.

Vſus radicis Alceę ex uino uel ex aqua, dyſentericis, aluo citæ, ruptis & cõuulſis.

APPENDIX.

Celebratur ad caliginem oculorum ab Empiricis, ita ut non deſint qui credant radicem Alceæ è collo ſuſpenſam, aciem oculorũ ſupra modũ acuere, & tueri poſſe.

DE ADIANTO. CAP. XXVIII.

NOMINA.

AΔIANTON, ἢ πολύτριχον, ἢ καλλίτριχον, ἢ εὐγνότριχον græcè: Adiantum, Polytrichum, Callitrichum, Cincinnalis, Terrę capillus, & Supercilium terrę latinè appellatur. Officinæ hodie Capillum Veneris uocant, quo etiam *Capillus Veneris.* nomine appellari Latinis Apuleius teſtatur. Germani Frawenhar / uel Junckfrawenhar. Adiantum nomen ab euentu accepit, quod folium eius per- *Adiantum unde dictum.* fuſum aqua οὐ διαίνεται, id eſt, non madeat, ſicco ſemper ſimile, ut autor eſt Theophraſtus libro ſeptimo de Plantarum hiſtoria, cap. xiij. Id quod minimè intelligendum erit de merſione longiore in aqua: nam diutius merſum ac irrigatum, æquè ac aliæ herbæ madeſcit. Quare rectius de imbre deſcendente è cœlo, cuius ſtillicidium folijs eius non inſidet, ut teſtis eſt in Theriacis Nicander, accipiendũ uenit. Vel, quod magis arridet, ab interioribus puteorũ parietibus, & fontium marginibus quas coronat, dictum eſt Adiantum, quod nimirum quaſi ſitiens illorum

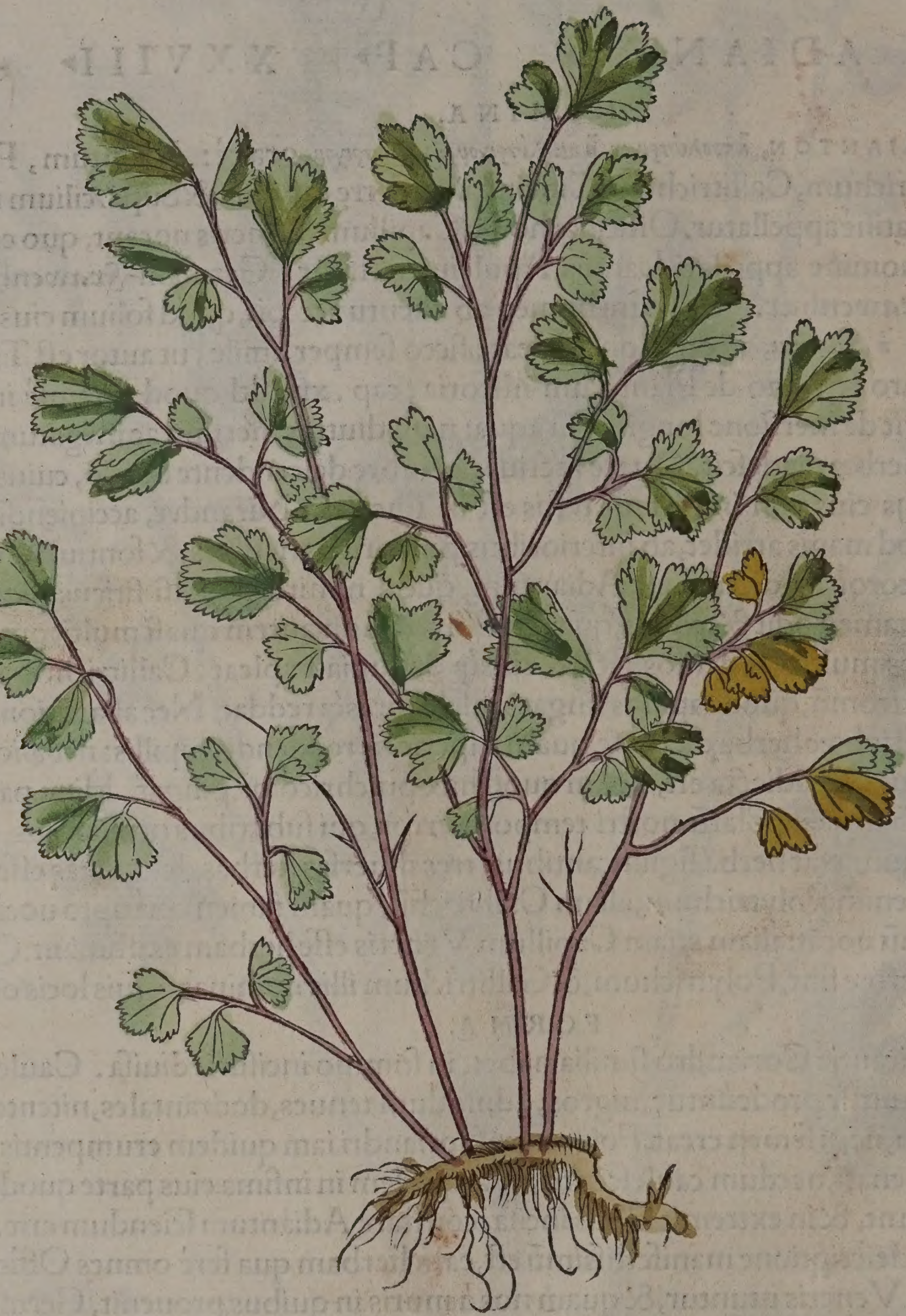
B aquas, quas tamen odit & reſpuit, quærat. Polytrichon autem quaſi multicomum, *Polytrichon.* quod capillos multos ac denſos faciat, eiusq́ defluuia expleat. Callitrichon uero *Callitrichon.* quaſi pulchricomũ, quod capillos tingat, pulchrioresq́ reddat. Nec alia ratione ca- *Capillus Veneris cur dicta.* pillus Veneris hæc herba dicta eſt, quàm à ſpecioſis reddendis capillis: nec alio nomine Veneris uox adiecta eſt, quàm quod hæc pulchricoma pingat. Hinc patefit maximus pharmacopolarũ noſtri temporis error, qui ſub tribus nominibus, unã *Pharmacopolarum error.* & eandem duntaxat herbã ſignificantibus, tres diuerſas herbas deſignatas eſſe putant. Aliam enim Polytrichum, aliam Callitrichũ, quam tamen corrupto uocabulo Gallitrichũ uocãt: aliam etiam Capillum Veneris eſſe herbam exiſtimant. Quales autem herbæ ſint, Polytrichum, & Gallitrichum illis nominatæ, ſuis locis oſtendemus.

FORMA.

Folia albicantia Coriandro ſimilia habet, in ſummo inciſuris diuiſa. Caules ex quibus naſcuntur prodeúntue, nigros, admodum tenues, dodrantales, nitentesq́. Neq́ florem, neq́ ſemen creat. Folijs uero Coriandri iam quidem erumpentis, uel paulò antea enati, necdum cauleſcentis, quæ quidem in infima eius parte quodammodo lata ſunt, & in extremitatibus inciſa, conſtare Adiantum ſciendum erit. Ex qua nimirũ deſcriptione manifeſtiſsimũ eſt, eam herbam qua ferè omnes Officinæ pro Capillo Veneris utuntur, & quam nos à muris in quibus prouenit, Germanicè Maurrauten / & Steinrauten uocamus, non eſſe uerum Capillum Veneris, *Ruta muraria non eſt Adiantum.* aut Adiantum: caules ſiquidem eius non ſunt nigri, ſed uirides: neque admodum tenues, ſed pro herbæ quantitate craſsi: neque ſplendentes. In ſumma, neque figura, neque magnitudo, neq́ color, nec natales etiam reſpondent, quia in ſiccis & ſoli expoſitis muris naſcitur, in humidis contrà Adiantum.

LOCVS.

Locis opacis, paluſtribusq́, & humentibus muris, & prope fontes naſcitur. In Germania

ADIANTVM

mayden heade

Frawenhar.

Iron Mayde Heart

A Germania tamen noſtra, quod ſciam, non prouenit: copioſe autem in Narbonenſi Gallia, & Italia.

TEMPVS.

Aeſtate uiret, bruma non marceſcit.

TEMPERAMENTVM.

Adiantum in caliditate quidem & frigiditate ſymmetrum eſt, uerum deſiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius herbę potum, aſthmaticis, difficultate ſpirandi laborãtibus, ictericis, lienoſis, & urinæ difficultatibus auxiliatur. Calculos conterit, & aluum cohibet. Venenatorum morſibus, & ſtomachi fluxionibus cum uino potum prodeſt. Menſes cit & ſecundas. Sanguinis reiectionem ſiſtit. Cruda herba ad uenenatorũ morſus illinit. Alopecias capillis explet. Strumas diſijcit. Furfures & achores cum lixiuio exterit. Cum ladano, myrthino & ſuſino, aut hyſſopo & uino, capillos defluentes cõtinet. Decoctũ eius cum lixiuio & uino abſtergit. Gallinaceos & coturnices cibis eorum additũ pugnaciores facit. Seritur & magna utilitate circa ouilia.

EX GALENO.

Extenuat Adiantum & diſcutit. Alopecias capillis ueſtit, ſtrumas & abſceſſus digerit, lapideſq́ue frangit epotum. Viſcoſorum craſſorumq́ue ex thorace pulmoneq́ue excreationibus non mediocriter confert, & uentris fluxiones ſiſtit.

EX PLINIO.

Vide infra caput de Trichomane.

B DE VITE VINIFERA. CAP. XXIX.

NOMINA.

AMΠΕΛΟΣ οἰνοφόρος καὶ ἥμερος græcè, Vitis uinifera & ſatiua ſeu culta latinè appellatur. Germanicè Weinreb. Vitis autem, quod inuitetur ad uuas pariendas, dicta eſſe primo uidetur. *Vitis unde dicta.*

GENERA.

Innumera uitium reperiuntur genera, quæ ſingula perſequi ſuperuacaneũ eſſe uidetur. Si quis tamen illa diſquirere deſiderat, rei ruſticæ ſcriptores, Pliniumq́ue libro xiiij. naturalis hiſtoriæ, qui diligentiſſimè de ijs ſcripſit, legat.

FORMA.

Vitis caduca eſt, & niſi ſit fulta, fertur ad terram. A radice eius caudex unus contortus exit, qui in ramos frequentes ſcinditur. Multiplici cortice cingitur, rimoſo, flagellis longè lateq́ue uagantibus, quibus ſe quaſi ſuis manib. erigit, & quicquid nacta eſt complectitur. Sarmentis, folijs latis, & in extremitatibus inciſis, laſciuientibus. Floribus fructum ambientibus lanugineis. Vua compluribus acinis aceruata, qui interdum purpureo, nõnunquam roſeo, aliquando uiridi colore fulgent. Seminibus tunica clauſis.

LOCVS.

Paſſim & in multis Germaniæ noſtræ regionibus naſcitur: & uix hortum inuenies in quo non proueniat.

TEMPVS.

Floret ſolſtitio uitis, autumno autem uuas maturas profert.

TEMPERAMENTVM.

Omnium partium uitis temperamentũ ex facultatum enarratione pateſcet. Vuę tamen immaturæ & acerbæ frigidæ & ſiccæ ſunt: maturæ uero calidæ & humidæ in primo gradu, autore quidem Simeone Sethi.

47

VITIS VINIFERA

Vine or grape tree

Weinreb.

Or Manured Vine

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vitis uiniferæ folia capreoliq́ꝫ trita & illita capitis dolores, ſtomachiq́ꝫ inflammationes & ardorem cum polenta mitigant. *Folia & Capreoli.* Folia etiam per ſe impoſita, utpote quæ refrigerant & adſtringunt. Succus ex ipſis potus dyſentericis, ſanguinem expuentibus, ſtomachicis, & citta laborantibus mulieribus prodeſt. Madefacti in aqua capreoli & poti, eadem efficiunt. Lachryma uero eius quæ ueluti gummi in caudicibus cõcreſcit, pota cum uino calculos pellit. *Lachryma.* Illita lichenas, ſcabies & lepras ſanat. Oportet tamen locum antea nitro cõfricaſſe. Eadem cum oleo frequenter inuncta, pilos denudat: potiſſimum ichor, aquoſúsue humor, qui ex incenſis uiridibus ſarmentis exudat. Hic etiam myrmecias inunctus eijcit. Cinis ſarmentorũ & uinaceorum circa ſedem quæ antea ablata amputatáue ſunt condylomata & thymia, cum aceto illitus ſanat. Confert luxatis & uiperarũ morſibus. Lienis inflammationibus cum roſaceo & ruta, & aceto illitus. Vua recens quæuis aluum turbat, & ſtomachũ inflat. *Vua.* Minus horum particeps quæ aliquandiu decerpta pependit, quòd in ea copia humoris exaruerit. Stomacho accõmodata eſt, appetentiáq́ꝫ cibi excitat, & imbecillis cõuenit. Quæ autem in uinaceis, aut uinario uaſe ſeruatæ ſunt, ori & ſtomacho gratæ ſunt. *Vide Galenũ libro ij. de alimentorũ facul. triplicem hunc ſeruãdarum uuarum modum explicantem.* Aluum ſiſtunt, ueſicam tamen & caput tentant. Proſunt ſanguinẽ excreantibus. Similes ijs ſunt quæ in muſtum cõiectæ ſunt. Quæ uero ſapa aut muſto cõditæ, ſtomachum magis infeſtant. Reponunt & cœleſti cum aqua prius paſſæ factæ, minusq́ꝫ uinoſæ fiunt, ſiticuloſis, ardentibus & longis febribus utiles. Vinacei earum reconditi, inflammatis, duris, turgentibusq́ꝫ mammis cum ſale illinuntur. Vinaceorũ decoctum dyſentericis, cœliacis, & fluxui muliebri infuſum cõfert. Ad inſeſſiones quoq; ac clyſteres aſſumitur. Nuclei acinorum adſtringunt, ſtomacho grati. Toſti autẽ & triti & pro farina illiti, dyſentericis, cœliacis & ſtomacho reſolutis proſunt. Vua autem paſſa alba magis † extenuat. Caro illarum comeſta, ar- *Serapion legit, adſtringit.*
B teriæ, tuſſi, renibus ac ueſicę confert. Eſtur in dyſenteria per ſe cum nucleis. Admixta milij & hordei farinæ & ouo, ac cum melle frixa, & per ſe etiam ſumpta, atque cum pipere cõmanducata, ad capitis pituitam purgandam ualet. Teſtium inflammationes ſedat, cum fabarum & cumini farina illita. Epinyctidas, carbunculos, fauos, & in articulis putredines & gangrænas, ſine nucleis trita, & cum ruta impoſita, ſanat. Podagræ cum opopanace illita auxiliatur. Mobiles ungues illita celeriter adimit. Vini facultates tu ipſe ex Dioſcoride, Galeno, & Plinio pete: ſuperuacaneum enim, imò tędio plenum eſſet eas in uniuerſum omnes cõmemorare.

EX GALENO.

Vitis ſatiuæ & cultę adſimilis facultas eſt ſylueſtri, ſed ad omnia imbecillior. Vitis uero ſylueſtris racemi, extergendi uim obtinẽt, ut ephelιs & næuos, & id genus quæcunq́ꝫ in cutis ſuperficie fiunt, curare poſſint. Habent uero & adſtrictionem quandam ipſi, & extrema germina, quæ & ſale condiri aſſolent. Plura de uuis habet idem Galenus lib. ij. de aliment. facul. cap. de uuis.

EX SIMEONE SETHI.

Vuæ plus nutriunt reliquis oporis, minus tamẽ ficis: neq́ꝫ mali ſucci ſunt, ſi maturæ fuerint exquiſitè. Tamen his nõ robuſta, nec denſa, ſed laxa & flaccida caro gignitur. Maximum quidem harum bonum, ait Galenus, quod celeriter ſubeunt, atque ideo ſi retineantur, lædunt: nec enim tunc probè cõcoquuntur, ſed crudum gignunt humorem, qui non facilè in ſanguinẽ tranſmutetur. Nucleorum natura, ſicca & quodãmodo adſtringens eſt. Pertranſeunt igitur omnia inteſtina, non alterati. Penſiles uero uuæ, neq́ꝫ ſiſtunt uentrem, neque proritant, cæteris autem facilius cõcoquuntur. Neq́ꝫ uuarum parua eſt in dulcedine, & auſteritate, & aciditate differentia. Dulces quidem calidiorem habent ſuccum, auſteræ uero & acidæ frigidum. Aluum ſubducũt dulces, & maximè quando humidæ fuerint. Omnium itaq́ꝫ tutiſſimus uſus eſt quãdo carnoſæ fuerint & maturæ, & mediocriter quis ipſas aſſu-

C mat. Vuæ quæ albæ ſunt, magis ſubducunt aluum quàm nigræ. Omnes uero ciborum appetentiã excitant, & uenerem. Conuenit cum eduntur membranã & nucleos expuere, quod difficulter cõficiantur. Quæ immaturæ ſunt, uentrem ſiſtunt, & ſtomacho bonæ. Caliditatem à flaua bile ortam ſedant. Minus uero nutriunt. Oportet autem nõ ſolum uuas, ſed etiam omnes fructus molli cortice prǽditos humidos, ante reliquos cibos apponere.

DE ACONITO. CAP. XXX.

NOMINA.

Aconitum cur dictum.

AKONITON Græcis, Aconitum Latinis dicitur. Sic autem Theophraſto lib. ix. de Plantarũ hiſtoria teſte, non ἀπὸ τῶν ἀκονῶν, id eſt, à cautibus, ſed ab Aronis Periandynorũ pago, ad Heracliam Ponti ſito, uocatum eſt. Alij quod uis eadem in mortem eſſet, quæ cotibus ad ferri aciem detrahendam, ſtatimq́; admota uelocitas ſentiretur. Sunt qui aliam ob cauſam, quam referre minimè neceſſarium duco, ſic nominatum fuiſſe exiſtiment.

GENERA.

Pardalianches. Scorpium. Vua uerſa. Lycoctonon. Luparia.

Duo Aconiti ſunt genera: unum Græcis Pardalianches dictum, quod pardi eo necentur. Vocatur etiam Scorpium, quod radicẽ Scorpioni ſimilem habeat. Vulgus herbariorũ Vuam uerſam, & uulpinã, Germani Wolffsbeer / & Dolwurtz nominant. Alterum Lycoctonon Græcis dicitur, quoniam deuoratum lupos conſeſtim interficit. Vulgus Lupariam, Germani Wolffswurtz appellant.

FORMA.

Pardalianches deſcriptio.

Pardalianches folia habet tria aut quatuor Cyclamino uel ſylueſtri Cucumeri ſimilia, minora tamẽ, & ſubaſpera. Caulem dodrantalem. Radicem ſcorpionis caudæ ſimilem, alabaſtri modo nitentem. D Ex hac deſcriptione omnibus liquidò apparet, herbam eam quam Vuam uerſam aliqui nominant, cuiusq́; hic picturam exhibemus, primum eſſe Aconiti genus: habet enim tria aut quatuor folia, eaq́; Cyclamini ſpecie. Caulem palmi altitudine, & radicem incuruam, ſcorpionum caudę ſimilem, alabaſtriq́; modo ſplendentẽ. Quibus etiam accedit quod manuſcriptus & uetuſtiſſimus herbarius planiſſimè eam herbã quam hic damus pro Aconito pingat. Germanica etiam nomenclatura ſatis indicat hanc herbam ob ſuam facultatẽ perniciosam eſſe Aconiti ſpeciem.

Lycoctonon.

Lycoctonon Platani folia habet, magis tamen inciſa diuiſáue, longiora & nigriora. Caulem ueluti Filix, cubiti altitudine, aut maiorẽ: pediculum glabrum. Semen in ſiliquis aliquatenus longis. Radices cirris marinarum ſquillarum ſimiles, nigras.

Luparia.

Vnde iterum conſtat Lupariam uulgò appellatam, eſſe alteram Aconiti ſpeciẽ: ea enim folia Platani, quæ Cici aut Vitis folijs ſimilia ſunt, multas habentia diuiſuras, obtinet. Caulem Filici ſimilem, pediculũ glabrum. Florem oblongum, luteum, poſt quem longæ proueniunt ſiliquæ, in quibus eſt ſemen. Radices etiam nigras, ut nemo ſubinde quin uerum ſit Aconitum dubitare poſſit.

LOCVS.

Primum Aconiti genus paſſim in nemoribus & collibus quibuſdam naſcitur: alterum autem in montium uallibus altiſſimis. Magna autem illius copia eſt circa montem haud ultra unum lapidem à Tubinga ſitum, quem Germanica uoce Farrenberg nominant.

TEMPVS.

Aconiti primum genus Maio menſe potiſſimum erumpit. Alterum autem æſtate, Iunio & Iulio menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Eroſione & putrefactione enecant Aconita, ideo toto genere letalia ſunt.

VIRES

ACONITVM PARDALIANCHES

Dolwurtz.

Leopardes bane

ACONITVM LYCOCTONON

Wolffswurtz.

pontike Leopards bane, or wolues bane

A

VIRES EX DIOSCORIDE.

Ferunt Aconiti primi radicem ſcorpioni admotam eum reſoluere, & è diuerſo admoto elleboro excitari. Ocularibus medicamentis dolorem tollentibus miſcetur. Enecat pardos, ſues, lupos, & feras omnes, carnibus impoſitum & obiectum. Alterius radice ad luporum uenationes utuntur. Inſertæ carnibus crudis, & à lupis deuoratæ, eos enecant.

EX GALENO.

Aconitum Pardalianches putrefaciendi facultatem obtinet & letale eſt, itaq; in cibo potuq; fugiendum: attamen ad putrefaciendũ colliquãdúmue quædam extra corpus, aut circa ſedem, idoneum eſt. Herbæ uero radix ad hæc utilis eſt. Alterum ſimilem priori facultatem habet, ſed peculiariter lupos, ſicut illud pardos, interficere conſueuit.

Legendum enim τινὰ τῶν ἐκτὸς σώματος, & non τινὰ τοῦ σώματος, ut habet exemplar Aldinum: aſtipulantibus huic lectioni Aëtio, Paulo, & antiquo interprete latino.

EX PLINIO.

Conſtat omnium uenenorũ ocyſsimum eſſe Aconitum, & tactis quoq; genitalibus fœminini ſexus animaliũ, eodem die inferre mortem. Hoc tamẽ in uſus humanæ ſalutis uertêre, ſcorpionũ ictibus aduerſari experiendo aconitum datum in uino calido. Ea eſt natura ut hominẽ occidat, niſi inuenerit quod in homine perimat: cum eo ſolo colluctatur, uelut pari intus inuento. Sola hæc pugna eſt cum uenenũ in uiſcerib. repererit: mirumq;, exitialia per ſe ambo cum fuerint, duo uenena in homine cõmoriuntur, ut homo ſuperſit. Imò uerò etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonſtrando quomodo uenenata quoque ipſa ſanarentur. Torpeſcũt ſcorpiones Aconiti tactu, ſtupentq; pallentes, & uinci ſe confitentur. Auxiliatur eis elleborum album, tactu reſoluente: ceditq; aconitum duobus malis, ſuo & omnium. Tangũt carnes aconito, necantq; guſtatu earum pantheras, ob id quidam Pardalianches appellauere.

B

DE ARISTOLOCHIA. CAP. XXXI.

NOMINA.

ΑΡΙΣΤΟΛΟΧΙΑ Grçcis, Ariſtolochia Latinis, barbaris & officinis corrupta uoce Ariſtologia, quemadmodũ etiam Germanis Holwurtz/ & Oſterlucey nominatur. Dicta autem eſt Ariſtolochia, quod ἀρίστη ταῖς λοχοῖς, id eſt, optima puerperis ſit, utpote quæ remoratos menſes, hærentes ſecundas, & reliquias omnes à partu expellat.

Ariſtolochia unde dicta.

GENERA.

Ariſtolochiæ Dioſcorides & alij Græci tria eſſe genera ſtatuunt. Vna eſt quę rotunda & fœmina dicitur. Altera longa & maſcula. Tertia Clematitis, quaſi dicas ſarmentaria, appellatur. Harum certè nullam præter longam officinæ Germaniæ noſtræ agnoſcunt. Nam qua ſub Ariſtolochiæ rotundæ nomine utuntur herba, minimè genuina eſt, ut paulò pòſt euidentiſſimis argumentis oſtendemus. Plinius tribus ijs generibus addit quartum, ac Piſtolochiã uocat, quæ certè ea eſt quam noſtræ officinæ Ariſtolochiam rotundam, & Germani Runde Holwurtz falſo appellant, ut in eius deſcriptione fuſius docebimus.

Germaniæ officinæ ſolam longã Ariſtolochiã agnoſcunt.

Piſtolochia quæ.

FORMA.

Ariſtolochia rotunda folia Hederæ ſimilia habet, cum acrimonia odorata, ſubrotunda, tenera, cum multis in una radice germinibus: ſarmenta illi ſunt oblonga, flores candidi, pileolis ſimiles, in quibus quod rubet grauiter odoratũ eſt. Radix illius rotunda, rapo ſimilis. Ex ijs quidem uerbis ſole clarius fit Ariſtolochiã rotundam officinarum, & qua cõmuniter omnes utuntur, non eſſe eam quam Dioſcorides atque alij ueteres pingunt. Hæc enim non Hederæ folia, ſed Rutæ potius, maiora tamen habere deprehenditur. Neque etiam odorata, neq; ſubrotunda ſunt. Grauis

Ariſtolochia rotunda.

90
50

ARISTOLOCHIA ~~ROTVNDA~~ Longa

Lang holwurtz.

Saracens Aristolochia or
Long aristolochia

PISTOLOCHIA

Runde holwurtz.

Rond Aryſtolochia

Radix rotunda & ſolida.

C etiam qui ex floribus exhalat odor, in noſtræ Ariſtolochiæ floribus nuſquam apparet. Radix denique etſi rotunda ſit, tamen quia concaua eſt, globiq; formam obtinet, rapo, quod ſolidum eſt & oblongum, ſimilis dici non poteſt. Non latet tamen interdum etiam reperiri eius generis radices prorſus rotundas ac ſolidas, ut altera pictura monſtrat: uerũ cum reliquæ Dioſcoridis notæ abſint, legitima Ariſtolochia eſſe haud poteſt. His accedit, quod manuſcripti herbarij pictura planè hanc Ariſtolochiã Hederæ folia habere doceat, ut hinc etiam euidentiſſimũ ſit noſtram nõ eſſe genuinã.

Ariſtolochia longa. Ariſtolochia longa, folia quàm rotunda longiora habet. Ramulos tenues, altitudine dodrantales. Florẽ purpureũ, grauiter odoratũ, qui cum defloruerit pyro ſimilis fit. Radicẽ digiti craſſitudine dodrantalẽ, aut longiorẽ. Tam huius uero quàm prioris radix colore buxeo, guſtu amara, & odore uiroſo eſt. Hęc ſanè deſcriptio non abhorret à noſtra Ariſtolochia, quæ Hederę etiam folijs cõſtat, ramuliſq; tenuibus. *Obiectionis diſſolutio.* Neq; obſtat quod hæc non purpureos, ſed luteos potius flores habeat: nam ut in Symphyto magno uberius dicemus, non ubiq; terrarum, earundem etiam herbarum flores ſimiles eſſe, euidentiſſimũ fit in Boragine, & Conſolida maiore hodie nominatis herbis. *Earundẽ etiam herbarum flores non ubiq; terrarum eſſe ſimiles.* Quamuis autem lutei ſint, grauiter tamen odoratos eſſe conſtat. Dein ubi flos noſtrę etiam Ariſtolochiæ defloruerit, tum pyro ſimilis fit, ut pictura etiam pulchrè monſtrat. *Obiectionis diſſolutio.* Sed hic obtrudet nobis quiſpiam Dioſcoridem, qui Gentianæ radicem Ariſtolochię longę ſimilem, craſſamq; eſſe ſcribit: huius autem noſtræ nedum digiti craſſitudinẽ obtinet, tantum abeſt, ut quantitate Gentianæ radici ſimilis eſſe queat. Reſpondeo, hæc quidem uera eſſe, ſed nihil mirum eſſe ſi apud nos minor reperiatur: uariatur enim in una etiam & eadem herba iuxta regiones diuerſas radicũ magnitudo. Sic uiſa eſt nobis radix Ariſtolochiæ rotundę multò quàm ſit maximus digitus maior & craſſior. Hæc tamẽ in Italia pro-
D uenerat. Neq; dubiũ eſt quin noſtræ etiam radix maior futura ſit ubi cultus, & terra apta admodum acceſſerit. Nam ut Theophraſtus lib. i. de hiſto. plant. cap. v. autor eſt, quædam ob culturam diuerſa efficiuntur, atque à ſua natura diſcedunt. Sic Malua in altum ſe attollit, & arboreſcit, atq; in longitudine & craſsitudine inſtar haſtæ grandeſcit. Quid multa? cum noſtra maxima etiam prædita ſit amaritudine, tutò illa pro uera & genuina, nihil obſtantibus floribus luteis, & radice minima, uti licebit.

Clematitis. Clematitis ramulos habet tenues, folijs ſubrotundis, minori Semperuiuo ſimilibus, plenos: flores Rutę haud diſsimiles. Radices longiores, tenues, corticem craſſum habentes, & odoratum.

Piſtolochia. Piſtolochia à Plinio lib. xxv. cap. viij. ijs pingitur uerbis: Eſt & quæ Piſtolochia uocatur, quarti generis, tenuior quàm tertia, denſis radicis capillamentis, iunci plenioris craſſitudine. Hanc quidam Polyrhizon cognominant. *Ariſtolochia noſtra rotunda, eſt Piſtolochia.* Ex ijs autem uerbis nemo nõ intelligit, Ariſtolochiam rotundam uulgò uocatam, eſſe Piſtolochiam: hæc enim ſupra modum tenuis, uel ut apertius dicam, tenera herba eſt. Radix etiam multis capillamentis ueſtita, craſsioris etiam iunci magnitudine, atque adeo concaua, ut pictura monſtrat. His accedit, quod hęc quæ rotunda uocatur cauis ulceribus proſit, quam etiam facultatem Piſtolochiæ, ut paulò pòſt patebit, Plinius tribuit. Et quid multis opus eſt uerbis? nomẽ ipſum abundè docet eſſe Piſtolochiam: creditur enim, quamuis reuera non ſit, eſſe Ariſtolochia hodie quoq;, haud ſecus quàm Plinij temporib. Hæc, ut totam eius faciem teneas, caulem habet rotundum, leuem, folia Rutæ hortenſis, latiora tamen, flores ferè Eranthemi, purpureos: illa candidos, ut pictura quæ utroſque unà complectitur, pulchrè monſtrat, quibus abeuntibus, ſiliquas profert refertas ſemine atro, lentibus haud diſſimili: radices, ut oſtenſum eſt, hæc rotundam & cauam, illa uerò rotundam, at omni tempore ſolidam obtinet, colore ſubcroceam.

LOCVS.

Vera rotunda, quod ſciam, nuſquã in Germania noſtra naſcitur. Longa paſsim in uineis, ac hortis alijs prouenit. Piſtolochia in ſyluis & locis umbroſis.

TEMPVS.

A TEMPVS.

Longa Iunio & Iulio menſibus floret. Piſtolochia in Martio & Aprili, quo præterito ſtatim etiam diſperit.

TEMPERAMENTVM.

Cum ſupra modum amaræ & ſubacres ſint Ariſtolochiæ, calidas & ſiccas eſſe in ſecundo, uel, quod magis credibile eſt, in tertio ordine rectè ſtatuemus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rotunda contra alia uenena ualet. Longa uero drachmæ unius pondere cum uino pota & illitaa, duerſus ſerpentes & letalia. Menſes, ſecundas & fœtus omnes in utero conſiſtentes cum myrrha & pipere pota pellit. In peſſo ſubdita eadem poteſt. Rotunda ad eadem omnia ad quæ prædicta conducit: ampliusq́ aſthmati, ſingultui, rigori, lieni, ruptis, cõuulſis, laterisq́ doloribus ex frigida aqua pota auxiliatur. Surculos & ſpicula extrahit. Squamas oſſium illita educit. Putreſcentia excarificat, & ſordida ulcera expurgat. Caua cum Iride & melle explet. Exterit gingiuas & dentes. Creditur & Clematitis ad eadem prodeſſe, efficacia tamen prædictis minor inferiorq́ eſt.

EX GALENO.

Ariſtolochiæ radix ad medicationes utiliſſima eſt, amara & ſubacris. Sed ex illis tenuiſſima eſt rotunda, & in omnibus efficacior. Aliarum uero duarum Clematitis uocata magis odorata eſt: itaque ea ad unguenta utuntur unguentarij: ſed ad ſanationes infirmior. Longa uero minus quidem tenuis eſt quàm rotunda, ſed nec ipſa inefficax, uerum abſtergendi & calefaciendi facultatem poſſidet, minus tamen quàm rotunda abſtergit atque digerit: ſed non minus calefacit, imò fortaſſis etiam plus. Itaque in quibus uſus eſt mediocriter abſtergere, cõmodior eſt longa, quemadmodum in carnis exulcerationibus, & in uteri fomentationibus. In quibus au-
B tem craſſum humorem ualidius extenuare oportet, illic uſus eſt rotundæ. Quapropter dolores ab obſtructione aut craſſitie crudorum flatuum natos magis curat rotunda, & ſurculos extrahit, & putredines ſanat, & ſordida ulcera repurgat, ac dentes gingiuasq́ candidas efficit. Auxilio eſt aſthmaticis, ſingultientibus, comitialibus, podagricis cum aqua frigida pota. Ruptis etiam conuulſisq́, ut ſi quod aliud medicamentum, idonea eſt.

EX PLINIO.

Valent radice tantum. Rotunda contra ſerpentes. Oblonga in ſumma tamen gloria eſt etiam modo. A conceptu admota uuluis in carne bubula, mares figurat, ut traditur. Quæ Piſtolochia & Polyrhizos cognominat, cõuulſis, contuſis, ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, utiliſſima eſſe tradit. Semine pleuriticos & neruos confirmare, excalfacere. Putrida ulcera exeſt, ſordida expurgat, uermesq́ extrahit Ariſtolochia. Clauos in ulceribus natos, & infixa corporis omnia, præcipuè ſagittas, & oſſa fracta, cum reſina. Caua ulcera explet per ſe, & cum Iride: recẽtia uulnera ex aceto.

APPENDIX.

Etſi noſtram Ariſtolochiã rotundam nõ genuinam eſſe dixerimus, tamen ob id in medico uſu non repudianda erit. Quum enim habeat & in folijs & in radice acrimoniam, eamq́ non leuem quidem, ſi genuina deſit, ſine omni diſcrimine illa uti licebit ad omnia ea ad quæ uera uſurpatur.

DE AMPELO

VITIS ALBA

whyte vyne / wyld nep bryonett

Stickwurtz.

whyte wyne or Bryonet

NOMINA.

AMΠΕΛΟΣ λευκὴ, ἢ βρυωνία, ἢ ψίλωθρον græcè: Vitis alba, Pſilothrum latinè appellatur. Officinis & herbarijs Bryonia. Vulgus Viticellam nominat. *Bryonia.* Germanicè Stickwurtz/Schießwurtz/Raßwurtzel/Hundskürbß/Römiſchrüb/Wilder zitwan/Teüfelskirß uocatur. Vitis alba uero dicta, non quod uitis ſit, ſed quod uiti ſimilis exiſtat. *Vitis alba cur dicta.* Sic etiam Viticella. Pſilothrũ, quod ex eius acinis coria depilari ac cõfici poſſint. Bryonia uero à βρύω fortè, quod eſt pullulo atqueadeo extollo, & exalto, eò quod in adiacentes ſibi frutices ſcandens ſe exaltet atq; latè pullulet. *Pſilothrum unde. Bryonia.*

FORMA.

Sarmenta, folia, capreoli, ſatiuæ uiti ſimilia ſunt, hirſutiora tamen omnia. Propinquis fruticibus ſe implicat capreolis apprehendens. Fructum habet racemoſum, rubentem, quo coria depilant. Radix alba, craſſa & magna.

LOCVS.

Paſſim in ſepibus & ſenticetis naſcitur, eosq; quos prope ſe nanciſcitur frutices ſcandit, ut eleganter in carmine ſuo Columella cecinit, dicens:

Quæq; tuas audax imitatur Nyſie uiteis,
Nec metuit ſenteis: nam uepribus improba ſurgens
Achrados, indomitas bryonias alligat ulmos.

TEMPVS.

Floret tota æſtate in bonam uſq; partem autumni, in quo fructum producit, qui primum uiridis eſt, dein ubi maturitatem conſecutus fuerit, rufus eſſe incipit.

TEMPERAMENTVM.

Prima germina ſubamaram & modicè acrem adſtrictionem habent. Radix au-
B tem deſiccat & moderatè calefacit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Bryoniæ in prima germinatione aſparagi elixi manduntur, urinam & aluum cientes. Folia, fructus & radix, acrem uim habent: eapropter chironijs, gangrænicis, phagedænicis, & tibias putrefacientibus ulceribus cum ſale illita auxiliantur. Radix abſtergit corpus & erugat. Vitia faciei, uaros, lentigines, & cicatrices nigras, cum eruo, terra chia, & fœnogræco emendat. Ad eadem prodeſt decocta in oleo uſquedum liqueſcat. Sugillata tollit, & digitorũ pterygia compeſcit. Cum uino illita inflammationes diſcutit, & abſceſſus rumpit. Oſſa extrahit, trita & illita. Miſcetur aptè medicamentis quæ exedendo ſunt. Bibitur comitialibus drachmæ pondere quotidie per annum. Attonitis & uertigine laborantibus conſimiliter aſſumpta prodeſt. Cõtra uiperarum ictus pota drachmis duabus prodeſt. Fœtus necat. Mentem aliquando ſubturbat. Cit urinam pota. Eclegma ex ea fit cum melle, quod præfocatione oppreſſis, tuſſientibus, latera dolentibus, & ruptis datur. Appoſita utero, fœtus & ſecundas trahit. Lienem trium obolorum pondere ex aceto triginta diebus pota conſumit. Illinitur utiliter cum fico ad eadem. Ad inſeſſus decoquitur: uuluas ſiquidem purgat, & abortum facit. Vere ex radice eius exprimitur ſuccus, bibiturq; cum aqua mulſa ad eadem, pituitam ducens. Fructus eius ad pſoras & lepras illitus & inunctus facit. Lactis abundantiam efficit ſuccus eius fructus, ſi cum tritico decocto ſorbeatur.

EX GALENO.

Vitis albæ, quam etiam Bryoniã uocant, prima quidẽ germina ab omnibus pro more per uer eduntur, utpote eduliũ ſtomacho eò quod adſtringat gratũ. Habent etiam amarãm & modicè acrem adſtrictionẽ, quare urinã moderatè mouent. Radix autem abſtergentem nonnullam, deſiccantem & tenuium partium, ac moderatè ca-

C ratē calidam uim obtinet, quamobrē & lienes induratos liquefacit tum epota, tum foris cum ficubus impoſita. Pſoram etiam ac lepram ſanat. Racemoſus eius fructus pelles tingentibus utilis eſt.

EX PLINIO.

Bryoniæ aſparagi decocti in cibo aluum & urinam cient. Folia & caules exulcerant corpus: utique ulcerum phagedænis, & gangrænis, tibiarumq́ tędio cum ſale illinuntur. Semen in uua raris acinis dependet, ſucco rubente poſtea croci. Nouere id qui coria perficiunt: illo enim utuntur. Pſoris & lepris illinitur. Lactis abundantiam facit coctum cum tritico, potumq́. Radix numeroſis utilitatibus nobilis: contra ſerpentium ictus trita drachmis duabus bibitur. Vitia cutis in facie, uaroſq́ & lentigines, & ſugillata emendat, & cicatrices. Eademq́ præſtat decocta in oleo. Datur & comitialibus potus. Item mente cōmotis, & uertigine laborantibus, drachmæ pondere quotidie anno toto. Et ipſa autem largior aliquanto, purgat ſenſus. Illa uis pręclara, quod oſſa infracta extrahit in aqua impoſita, ut Bryonia: quare quidam hanc albam Bryoniam uocant. Suppurationes incipientes diſcutit, ueteres maturat & purgat. Cit menſes & urinam. Eclegma ex ea fit ſuſpirioſis, & cōtra lateris dolores, uulſis, ruptis. Splenem ternis obolis pota triginta diebus cōſumit. Illinitur eadem cum fico & pterygijs digitorum. Ex uino ſecundas fœminarum appoſita trahit: & pituitam, drachma pota ex aqua mulſa. Succus radicis colligi debet ante ſeminis maturitatem: qui illitus per ſe & cum eruo, lætiore quodam colore, & cutis teneritate mangonizat corpora: ſerpētes fugat. Tunditur ipſa radix cum pingui fico, erugatq́ corpus, ſi ſtatim bina ſtadia ambulentur. Aliàs urit, niſi frigida abluat.

DE AMPELO MELAENA. CAP. XXXIII.

NOMINA.

D AMPELOS μέλαινα Græcis, Vitis nigra Latinis nominatur. Officinis incognita. Germanis Waldreben/oder Lynen/oder Lenen uocat. Nigra uero uitis dicta eſt à radice nigra, & quod uitis ſimilitudinē obtineat.

Vitis nigra unde dicta.

FORMA.

Folia Hederæ ſimilia habet, magis tamen ad Smilacis folia accedentia, cui & caules ſimiles obtinet: maiora tamen eius folia quàm illius ſunt. Clauiculis hæc etiam arbores amplectitur. Semen racemoſum, initio herbaceum, cum maturuit deinde nigrum. Radicem foris nigram, intus buxei coloris. Ex qua deliniatione omnibus cōſtat herbam hanc cuius picturā exhibemus, eſſe uitem nigram. Folijs enim Hæderę, maioribus tamen, Smilaci proximioribus, caulibus quoq́ cognatis. Clauiculis ſuis arbores perinde atque adminicula comprehendit. Semen racematim cohæret, inter principia uirens, poſt maturitatem nigreſcens. Radix foris atra, intus buxeo colore nitet. Flores eius, quod omiſit Dioſcorides, ſunt candidi, & odorati, quibus decidentibus ſemen ſubnaſcitur plumis quaſi ueſtitum, aut barbæ canæ effigiem præbens

LOCVS.

In frutetis & dumetis potiſſimum naſcitur.

TEMPVS.

Floret Iulio menſe, Auguſto uero ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod uitis alba temperamentum habet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Huius caules in prima germinatione olerum modo manduntur, urinæ & menſibus ducendis utiles. Iidem lienes minuunt. Comitialibus, uertiginoſis, & reſolutis accōmodati ſunt. Radix eadem prę ſtat quæ uitis albæ, minus efficax tamen. Folia cum

VITIS NIGRA

Lynen.

C lia cum uino illita ad iumentorum ceruices exulceratas conducunt. Quinetiam luxatis eodem modo imponuntur.

EX GALENO.

Viti albæ ad omnia ſimilis, niſi quod imbecillior.

EX PLINIO.

Aſparagi eius in cibo urinæ ciendæ, lieniq́ minuendo utiles. Radix oſſa infracta efficacius extrahit quàm ſuprà dicta. Cæterum eidem peculiare eſt, quod iumentorum ceruicibus unicè medetur. Aiunt ſi quis in uilla extruxerit, fugere accipitres, tutasq́ fieri aues uillaticas. Aliter eadem in iumento hominéq́ flegma aut ſanguinem qui ſcreatur, talos circunligata ſanat.

DE AMARANTO. CAP. XXXIIII.

NOMINA.

ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ Grȩcis, Amarantus Latinis dicitur. Medicis & herbarijs noſtræ ætatis ex amore & anthos dictionem cõponi credentibus, Flos amoris uocatur. Hanc appellationem uſurpantes Germani, Floramor nominant, aliàs Samatblům/ & Tauſentſchön appellatur. Amarantus autem non alio nomine dici cœpit, quàm quod flos eius nunquam marceſcat. Hinc eſt quod puellæ hyemales ſibi corollas ex eo cõficiant: id quod Erfordiæ, ubi non ſolum æſtate, uerumetiam hyeme geſtant coronas, fieri potiſsimũ ſolet.

Amarantus unde dictus.

GENERA.

Duplex eſt Amarantus: unus luteus, qui Dioſcoridi ἑλίχρυσον, Galeno Amarantus, officinis & imperitis Stichas citrina, uel ut ipſi loquuntur, Sticados citrinum, Germanis Rheinblůmen/ quòd in regionibus quæ Rheno adiacent, potiſsimum uero quæ intra Spiram & Vuormaciam ſunt, proueniat: oder Mottenblům/ oder Jüngling appellatur. Helichryſon dictum, quod ad ſolis repercuſſum comantib. in orbem florum folijs, fulgorem auri præ ſe ferat. Alter purpureus, qui hodie Flos amoris uulgò, & Germanis Floramor/ oder Samatblům uocatur, ut paulò antè à nobis dictum eſt.

Stichas citrina.

D

Helichryſon unde dictum.

Flos amoris.

FORMA.

Amarantus luteus qui Helichryſon alio nomine dicitur, uirgam habet tenuem, uirentem, rectam, ſolidamq́. Folia anguſta ex interuallis, Abrotono ſimilia. Comã orbicularem, auri modo fulgentem. Vmbellam rotundam, ueluti corymbos areſcentes. Radicem tenuem. Ex qua deſcriptione planum fit eam herbam quam hodie officinæ ſolœciſmo utentes Stichada citrinam nominant, eſſe Helichryſon. Eſt enim herba ſurculoſa, exilibus ramulis, folio ut Hyſſopus anguſto, guſtu amaro, & inſtar Abrotoni albicante: coma orbiculari, auri modo ſplendente: umbella rotunda ueluti corymbos areſcentes: radice gracili. Et ut paucis dicam, non eſt nota quæ illi non aptiſsimè quadret. Purpureus uero pedali altitudine ſurgit, caule purpuraſcente, folijs Ocymo ſimilibus, maioribus tamen & longioribus, ſpica purpurea, uerius quàm flore, inodora, qua nihil gratius aſpectu cernitur.

Amarantus luteus.

Amarantus purpureus.

LOCVS.

Naſcitur in aſperis, ſabuloſis, ſiccis & conuallibus locis luteus. Alter autem in hortis & fictilibus ſeritur.

TEMPVS.

Helichryſum Iunio & Iulio menſibus floret. Amarantus uerò purpureus æſtate, potiſsimũ autem Auguſto menſe.

TEMPERAMENTVM.

Luteus calidus & ſiccus hauddubiè eſt, id quod amaritudo in guſtu & facultates eius abundè demonſtrant. Purpureus autem recentiorum herbariorũ ſententia frigidus eſt & ſiccus.

VIRES.

AMARANTVS
LVTEVS.

flower gentell or
maudlin wort.

Rheinblůmen.

Flower gentill

AMARANTVS PVRPVREVS

flour amour. or moth weed.

Samatblům.

Flower amour

A VIRES EX DIOSCORIDE.

Coma Helichryſi cum uino pota difficultatibus urinæ, ſerpentium ictibus, coxendicum doloribus, & ruptis auxiliatur. Menſes ducit, & ſanguinis grumos in ueſica aut aluo cum oxymelite pota liquefacit. Deſtillationem trium obolorum pondere cum uino diluto albo ieuno data compeſcit. Reponitur etiam cum ueſtibus, quas ab eroſione integras ſeruat. Vnde iterum colligere licebit, herbam quam Rheinblůmen uocant, eſſe Helichryſum, quod illam hac facultate ut ueſtes à tineis tueatur præditam eſſe, omnibus in confeſſo eſt.

EX GALENO.

Amarantus, luteus nempe, facultatis eſt incidentis & extenuantis. Quapropter coma eius cum uino pota menſes educit, & ſanguinis grumos liquare creditur, non ſolum in uentre, ſed & in ueſica. Sed tunc potius illam cum mulſo bibere conuenit. Omnes uero ſimpliciter fluxiones pota deſiccat, ſtomacho tamen aduerſa.

EX PLINIO.

Heliochryſum ciet urinas è uino pota, & menſes. Duritias & inflammationes diſcutit. Ambuſtis cum melle imponitur. Contra ſerpentium ictus & lumborum uitia bibitur. Sanguinem cõcretum uentris ac ueſicæ abſumit cum mulſo. Folia eius trium obolorum pondere ſiſtunt profluuia mulierum in uino albo. Veſtes tuetur odore non ineleganti.

APPENDIX.

Recentiores purpureum Amarantum uehementer ſiccare tradunt, ideoq́ cum uino ſumptum alui fluxiones ſiſtere ſcribunt: ſed, ut aiunt, ſtomacho aduerſatur. Lutei floribus in uino decoctis, ad lumbricos educendos utuntur: & ad pediculos enecandos in lixiuio coctis.

B

DE AQVILEGIA. CAP. XXXV.

NOMINA.

QVAE Aquilegia uulgò ab omnib. appellatur herba, ea Germanis Ackeley / Agley / & Ageley nominatur. Quo uero nomine Græcis aut Latinis medicis uocata ſit, nobis nondum conſtare potuit. Non eſſe enim Græcorum Aegilopa, ut non ſolum uulgares herbarij, uerumetiam magni nominis medici putant, notius eſt quàm ut demonſtrari à me debeat. Nam nihil in uniuerſa Aegilopis, quæ alterum Auenæ genus eſt, hiſtoria reperitur, quod ad Aquilegiam referri queat. Neque enim tam ab anguilla cancer, quàm Aegilops ab Aquilegia diſsidet: ut hoc nomine errare toto cœlo euidentiſsimũ ſit, qui Aegilopa eſſe Aquilegiam arbitrantur.

Aquilegia non eſt Aegilops.

Aegilops quid.

FORMA.

Folia Chelidonij maioris habet, ſed paulò rotundiora, ac molliora. Caulem cubitalem, & interdum proceriorem, in cuius ſummo flores purpurei ſunt, ex caudis quibuſdam ueluti muliebres loculi propendentes. His decidentibus capitula ſubnaſcuntur, haud ſecus atque in melanthio, in quibus ſemen atrum eſt. Radix eius craſſa.

LOCVS.

Naſcitur paſſim in hortis, & pinguibus quibuſdã pratis. Inuenitur etiam in montibus ſyluoſis, & interdum in petris & muris.

TEMPVS.

Maio & Iunio menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

In guſtu dulcedinem quandam præ ſe ferre uidetur, ut hoc nomine mediocriter

AQVILEGIA Ackeley.

Columbine Columbine

A calidam eſſe, ac modicè digerendi uim habere uerìſimile ſit.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Recentiores omnes, tum herbarij, tum medici, Aquilegiæ omnes Aegilopis facultates tribuunt, at quàm rectè ipſi uiderint. Neque enim uerìſimile eſt herbę quę ſubacris non eſt, tantam diſcutiendi ineſſe facultatem poſſe. Quum uero modicè digerat & exiccet, ſcabiei & fiſtulis, potiſsimum ſi illi farina cõmiſceatur triticea, conferre poteſt.

DE ALLIARIA. CAP. XXXVI.

NOMINA.

NONDVM conſtat quo nomine ueteribus Græcis & Latinis herba hæc appellata ſit. Vulgò tamen, eò quòd trita eius folia ingratum ac planè alliaceum odorem redolent, Alliaris & Alliaria nominatur. Germanicè Knoblochkraut/oder Leuchel/oder Saßkraut. Pandectarum autor Pedem aſininum uocat. *Alliaria unde dicta.* *Pes aſininus.*

FORMA.

Folia eius cum primum emicant ſubrotunda ſunt, uiolæ ſimilitudine, aliquantulum tamen maiora. Adulta autem in angulos exeunt. Herba ipſa bicubitali proceritate conſurgit, caule tereti, folijs Vrticæ, niſi quod leuiora ſunt, parcius fimbriata, & à pediculo latiora, Allij odoratu cum teruntur, flore lacteo albóue, exili in ſiliquis ſemine, atro colore, radice oblonga, eiuſdem cum folijs odoris.

LOCVS.

B Paſſim propter ſepes & agrorum margines prouenit.

TEMPVS.

Folia ſtatim primo uere, atque adeò Martio ipſo erumpunt. Floret autem æſtate, atque deinceps ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Quum prorſus ſuboleat Allium, neceſſe eſt ut temperamento eodem prædita ſit. Calefacit igitur hauddubiè & deſiccat, non tamen perinde atque Allium in exceſſu quarto.

VIRES.

Eaſdem propè Allij facultates habere uel hinc conijci poteſt, quod nonnulli in iuribus tortiuiſq; ſuccis pro Allio ſubſtituant. Proinde corpus calefacere, craſſos humores in eo extenuare, glutinoſos incidere poteſt. Omnia tamen hæc minori quàm Allium efficacia. Semen eius cum aceto emplaſtri modo mulieribus ſtrangulatu uteri laborantibus impoſitum, & uuluæ admotum prodeſt, ac eaſdem excitat. Et ſummatim, omnia quæ Naſturtij ſemen, ſed minori efficacia, poteſt.

57

ALLIARIA

Knoblochkraut.

Jacke in the hegge or sause a lone

Jacke in the hegge or sause alone

NOMINA.

ΑΚΑΛΥΦΗ, ἢ κνίδη Græcis, Vrtica Latinis nuncupatur. Officinæ latino nomine utuntur, Germanis Neſſel appellat. Acalyphe uero dicta eſt, *Acalyphe unde dicta.* Athenæo autore, quod iniucundo ſit tactu, & pruriginem cieat. Cnide *Cnide.* autē, quod uellicet, pungat, ac ſuo morſu ſenſum laceſſat, à uerbo κνίζειν, quod pungere & uellicare ſignificat. Vrtica ab urendo, quod pruritum puſtulasq; *Vrtica.* igni ſimiles excitet.

GENERA.

Dioſcorides duo facit genera. Vnam aſperam, quam hodie Romanam uocant: *Vrtica romana.* & eſt ea quam pictam damus. Huius quidem ſemine in officinis utendum, non alterius quæ paſſim in ſepibus ac dumetis naſcitur. Germanicè Welſchneſſel appellatur. Alteram minus aſperam, quam ob id mollem nominãt. Hanc nondum uidere potuimus. In Germania noſtra preter hæc genera, alia duo inueniuntur. Vnum *Vrtica noſtra maior.* maius, quod germanicè Heyterneſſel nominãt: alterum minus, germanicè Brenneſſel/uel Haberneſſel/ quod nimirum in auena naſcatur, appellari ſolet. Harum *Vrtica minor.* etiam picturas adijcere placuit, quod non prorſus inefficaces eſſe putemus, quandoquidem haud ſecus atq; Romana pungere uideantur.

FORMA.

Romana caule eſt rotundo & aſpero, ſylueſtrior etiam & aſperior, latior & nigrior folijs, ſemine haud diſſimili in globulis quibuſdam ſemine lini, ſed minore. Altera priori ſimilis eſt, niſi quod non ſimiliter aſpera eſt, tenuiusq; ſemen habet.

LOCVS.

Romana apud nos non niſi ſata prouenit, non ſecus atque mollis uocata urtica. *Romana.* Vulgares paſſim in dumetis ac ſepibus gignuntur.

B TEMPVS.

Semen meſsibus colligi oportet.

TEMPERAMENTVM.

Subtilium eſt partium, & temperaturæ ſiccæ, non tamen tantum habet caliditatis ut iam mordicet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtriuſq; folia cum ſale illita canis morſibus, gangrænis, malignis ulceribus, cancris, ſordidisq;, luxatis, tuberculis, parotidibus, phygethlis, & abſceſſib. medentur. Lienoſis cum cerato imponuntur. Profluuia ſanguinis ex naribus cum ſucco trita & impoſita ſiſtunt. Cum myrrha trita & impoſita menſes mouent. Recentia admota uteri procidentias emendant. Semen cum paſſo potum uenerem ſtimulat, & uuluas aperit. Cum melle linctum orthopnœas, pleuritidas, & peripneumoniã iuuat. Ea quæ in thorace ſunt educit. Miſcetur & exedentibus medicamentis. Folia cum conchulis decocta aluum molliunt, urinasq; mouent. Cum ptiſana decocta ea quæ in thorace ſunt educunt. Decoctum foliorum cum exiguo myrrhę potum menſes elicit. Succus gargariſſatus, uuam inflammatam reprimit.

EX GALENO.

Herbæ ſemen & folia, nam hæc potiſſimũ in uſum adhibentur, digerentis ſunt facultatis, adeò ut tubercula & parotidas ſanent. Sed & quiddam flatuoſum obtinent, quo & uenerem extimulant, maximè ubi cum paſſo ſemen bibitur. Porrò quod non uehementer calefaciat, ſed admodum tenuium ſit partium, teſtatur craſſorum uiſcoſorumq; humorum ex thorace & pulmone eductio, tum quod partes quas contigerit pruriant. Cæterum flatuoſum eius, cuius particeps eſſe dicta eſt, dum concoquitur, naſcitur: non enim actu flatuoſa eſt, ſed potentia. Ventrem autem mediocriter ſubducit ipſa duntaxat abſterſione, ac ueluti titillatione, non pur-

gatione

58

VRTICA
ROMANA

~~nettell~~ Roman wild
nettle.

Welſchneſſel.

VRTICA
MAIOR

great comon nettle

Heyterneſſel.

VRTICA
MINOR

Brenneſſel.

A gatione. Gangrenoſa & cancroſa, & in totum quæ exiccari citra mordacitatem poſtulant, ea conuenienter ſanat.

EX PLINIO.

Vrtica plurimis ſcatet remedijs. Semen eius Cicutæ contrarium eſſe Nicander affirmat. Item fungis, & argento uiuo. Apollodorus & Salamandris cum iure decoctæ teſtudinis. Item aduerſari Hyoſcyamo, & ſerpentibus, & ſcorpionibus. Quin illa ipſa amaritudo mordax, uuas in ore, procidentesq́; uuluas, & infantium ſedes, tactu reſilire cogit. Lethargicos expergiſci tactis cruribus, magisq́; fronte. Eadem canis morſibus addito ſale medetur. Sanguinem trita naribus indita ſiſtit, & magis radice. Carcinomata & ſordida ulcera, ſale ammixto: item luxata. Sanat & panos, parotidas, carnesq́; ab oſsibus recedentes. Semen potum cum Sapa, uuluas ſtrangulantes aperit, & profluuia narium ſiſtit impoſitum. Vomitiones in aqua mulſa ſumptum à cœna, faciles præſtat, duobus obolis. Vno autem in uino poto, laſſitudines recreat. Vuluæ uitijs toſtum, acetabuli menſura. Potum in ſapa, reſiſtit ſtomachi inflationibus. Orthopnoicis prodeſt cum melle, & thoracem purgat eodem ecligmate. Et lateri medetur cum ſemine lini: addunt Hyſſopum & piperis aliquid. Illinitur lieni. Difficilem uentrem toſtum cibo emollit. Hippocrates uuluam purgari poto eo pronunciat. Dolore leuari toſto acetabuli menſura dulci poto, & impoſito cum ſucco maluæ. Inteſtinorum animalia pelli cum hydromelite & ſale. Defluuia capitis, ſemine illito cohoneſtari. Articularibus morbis & podagricis plurimi cum oleo uetere, aut folia cum urſino adipe trita imponunt. Ad eadem radix tuſa cum aceto, non minus utilis. Item lieni. Et cocta in uino diſcutit panos, cum axungia uetere ſalſa. Eadem pſilothrum exiccat. Condidit laudes eius Phanias phyſicus, utiliſsimam cibis coctam conditámue profeſſus arteriæ, tuſsi, uentris deſtillationi, ſtomacho, panis, parotidibus, pernionibus: cum oleo ſudorem,
B coctam cum conchulis ciere aluum, cum ptiſana pectus purgare, mulierumq́; menſes cum ſale, ulcera quæ ſerpunt cohibere. Succus quoque in uſu eſt. Expreſſus illitusq́; fronti ſanguinem narium ſiſtit, potus urinam ciet, calculos rumpit. Vuam gargariſſatus reprimit. Si quadrupedes fœtum non admittant, urtica naturam fricandam monſtrant.

DE APHACE. CAP. XXXVIII.

Vicia vech

NOMINA.

ΑΦΑΚΗ Græcis, Aphace Latinis, uulgò Sylueſtris uitia, & Os mundi, Germanis Wildwicken/oder S. Chriſtoffelßkraut uocatur. Alia eſt ab Aphaca Theophraſti, quæ ſylueſtrium olerum genus eſt, de qua ſuo loco plura dicemus.

FORMA.

Exiguus frutex eſt, lenticula altior, tenuioribus folijs. Quæ naſcuntur in ea ſiliquæ lente maiores, terna aut quaterna ſemina nigriora & minora continent.

LOCVS.

In aruis ſponte naſcitur.

TEMPVS.

Maio menſe floret, & ſubinde ſemen in ſiliquis producit.

TEMPERAMENTVM.

Moderati caloris eſt, ualentius autem deſiccat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semina adſtringendi uim habent, quapropter ſtomachi & alui fluxiones toſta, fracta, & decocta lentis inſtar ſiſtunt.

APHACE

Wild wicken.

A EX GALENO.

Aphace facultatem obtinet adſtrictoriam, ſicut & ipſa lenticula. Sed & ſimiliter ut lenticula edi ſolet: cæterum ægrius quàm illa concoquitur. Aluum retinet.

EX PLINIO.

Natura ei ad ſpiſſandum efficacior quàm lenti. Reliquo uſu eoſdem effectus habet. Stomachi aluiq́ꝫ fluxiones ſiſtit ſemen decoctum.

DE ANDRACHNE. CAP. XXXIX.

NOMINA.

ΑΝΔΡΑΧΝΗ Græcis, Portulaca Latinis & Officinis, Germanis Burtzelkraut dicitur, corrupta tamen uoce, cum efferendum eſſet Portzelkraut/ac ſi porcellorũ herbam dicerent. Aliàs Sawbon iiſdem appellatur. *Portulaca.*

GENERA.

Portulaca in duas diſtribuitur ſpecies: unam hortenſem, & alteram ſyluestrem, quæ non eſt tertium Aizoi genus, ut aliqui ſeducti mendoſis Dioſcoridis exemplaribus credunt. Nam quod pleriq́ꝫ nomina harum duarum plantarũ cõfuderint, factum ſubinde eſt ut multa adulterina, quę ſcilicet tertij generis Aizoo debentur, capiti de Portulaca ſylueſtri inſerta ſint, quę omnia prorſus expungenda ueniunt, ut paulò pòſt clarius mõſtrabimus. Hortenſem Germani ſimpliciter Burtzelkraut/ ſylueſtrem uerò wild oder ackerburtzel uocant. *Portulaca hortenſis. Syluestris.*

FORMA.

Hortenſis caules habet craſſos, pingues, teretes, in altum erectos, lentè uergentes in puniceũ, folia pinguia, à tergo candida, flores exiguos luteos, ſemina nigra in herbaceis calycibus cõtenta. Sylueſtris folia oleæ obtinet, minora tamen multò, nu-
B meroſiora & tenera, rubentes cauliculos ab una radice multos in terra ſeſſiles, qui cõmanducati ſucco abundãt, glutinoſiq́ꝫ, & ſapore ſalſi ſunt. Hæc eſt genuina apud Dioſcoridẽ Portulacæ deliniatio, reliqua uero omnia ſunt adulterina, & ab imperito aliquo rerũ, ex capite de tertio Aizoo excerpta, & huic ſine omni iudicio inſerta.

LOCVS.

Prouenit in hortorum areolis, uineis, & aliis cultis locis, hortenſis. Cæterum ſylueſtris in petroſis & incultis etiam naſcitur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potiſsimũ menſib. carpenda folia & flores: ſemen uerò ſequentib.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat utraq́ꝫ quidem in tertio ordine à temperatis ac mediis, humectat uero in ſecundo: quare uiribus etiam non diſtant. Hinc quæ in Dioſcoride leguntur non ſunt propriæ, ſed Aizoi tertij generis, & à ſciolo aliquo temerè Portulacæ ſylueſtri attributæ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Portulaca uim habet adſtrictoriam. Cum polenta illita, capitis doloribus, oculorum inflammationibus, & aliarum partiũ, ſtomachi ardoribus, eryſipelatis, & ueſicæ doloribus auxiliatur. Cõmanducata dentium ſtuporẽ, ſtomachi & inteſtinorũ æſtuationem fluxionesq́ꝫ ſedat. Renes eroſos & ueſicã adiuuat. Veneris impetus exoluit. Pari effectu & ſuccus eius prodeſt potus, & in febribus etiam ualens. Contra rotundos lumbricos, ſanguinis excreationẽ, dyſenterias, hæmorrhoidas, profluuia ſanguinis percocta efficax. Contra Sepis morſus. Ocularibus medicamẽtis utiliter cõmiſcetur. Inteſtinis fluxione laborantibus, aut uulua eroſione affecta infunditur. Contra dolores capitis ex uſtione cum roſaceo aut oleo ex alto deſtillatur. Exanthemata in capite cum uino exterit. Vulneribus ad ſyderationem ſpectantib. ex polenta illinitur.

62

PORTVLACA
HORTENSIS

Burtzelkraut.

pursolayne

groat pursolayne

PORTVLACA SYLVESTRIS

Wilde burtzel.

Small purslayne

C

EX GALENO.

Portulaca frigida & aquea temperamento eſt, paucæ cuiuſdam auſteritatis particeps. Proinde fluxiones reprimit, maximè bilioſas & calidas, cum eo quod eas mutet, & in qualitate alteret, magnopere refrigerans. Hac ratione & æſtuantes, ut ſi quid aliud, adiuuat, tum uentris oſculo impoſita, tum totis hypochondrijs, potiſsimum in hecticis febribus. Præterea dentium ſtuporem ſanat, nempe quæ ab acidorum contactu aſperè exiccata fuerant, leniens atq; replens, utpote cum uiſcoſam habeat humiditatem. Similiter uero & ſuccus eius. Itaq; non foris modò impoſitus, ſed epotus quoq; refrigerat. Hoc ſanè & toti herbæ comeſæ accidit. Quoniam autem adſtringit, utiliter dyſentericis editur, & in muliebri profluuio, & ſanguinis reiectionibus. Sed ad hæc multò quidem efficacior eſt herbæ ſuccus.

EX PLINIO.

Portulacæ memorabiles uſus traduntur. Sagittarum uenena, & ſerpentium hæmorrhoidum & preſterum reſtringit, pro cibo ſumpta, & plagis impoſita extrahit. Item hyoſcyamo poto, è paſſoq; expreſſo ſucco. Cum ipſa non eſt, ſemen eius ſimili effectu prodeſt. Reſiſtit & aquarum uitijs, capitis dolori, ulceribusq; in uino tuſa & impoſita. Reliqua ulcera cum melle cõmanducata ſanat. Sic & infantiũ cerebro imponitur, umbilicoq; prociduo. In epiphoris uero omniũ, fronte temporibusq; cum polenta. Sed ipſis oculis, è lacte & melle. Eadem, ſi procident, prodeſt, folijs tritis cum corticibus fabæ. Puſtulis cum polenta & ſale, & aceto ac cera. Et ulcera oris, tumoremq; gingiuarum cõmanducata cruda ſedat. Item dentium dolores. Tonſillarum ulcera ſuccus decoctæ. Mobiles dentes ſtabilit cõmanducata. Cruditates ſedat, uocemq; firmat, & ſitim arcet. Ceruicis dolores cum Galla & Lini ſemine pari menſura ſedat. Mammarũ uitia cum melle aut cimolia creta. Salutaris & ſuſpirio-

D ſis, ſemine cum melle hauſto. Stomachũ in acetarijs ſumpta corroborat. Ardentib. febribus imponitur cum polenta. Et aliàs manducata refrigerat etiam inteſtina. Vomitiones ſiſtit. Dyſenterię & uomicis datur ex aceto, uel bibitur cum Cumino. Tenaſmis autem cocta, & comitialibus cibo uel potu prodeſt. Purgationibus mulierum, acetabuli menſura in ſapa. Podagris calidis, cum ſale illita, & ſacro igni. Succus eius potus renes iuuat & ueſicas. Ventris animalia pellit. Ad uulnerum dolores, ex oleo cum polenta imponitur. Neruorũ duritias emollit. Venerem inhibet, Venerisq; ſomnia. Prętorij uiri pater eſt, Hiſpaniæ princeps, quem ſcio propter impatibiles uuæ morbos, radicem eius filo ſuſpenſam è collo gerere, præterquam in balneis, & ita liberatum incõmodo omni. Quinetiam inueni apud autores, caput inde litum deſtillationem toto anno non ſentire. Oculos tamen hebetare putatur.

DE ASPHODELO. CAP. XL.

NOMINA.

ΑΣΦΟΔΕΛΟΣ Gręcis, Aſphodelus Latinis, Officinis corrupta uoce Aſfodillus, Germanis Goldwurtz nominatur. *Aſſodillus.*

GENERA.

Duo Aſphodeli genera. Duo eſſe Aſphodeli genera, utcunq; uno contentus ſit Dioſcorides, teſtatur Plinius libro xxi. cap. xvij. marem nimirum & fœminam. Mas propriè Albucus nominatur, fœmina uerò Haſtula regia, quod ſcilicet dum floret prorſus regij ſceptri effigiẽ referat, Germanicè Goldwurtz. *Albucus.* Marem depingit Dioſcorides, & radicem eius acrem atqueadeo cibo inutilem eſſe tradit. Fœminæ Theophraſtus libro vij. de hiſtoria plantarum cap. xij. & Heſiodus mentionem facere uidentur, quandoquidem eius uſum in cibo quotidianum fuiſſe ſcribant. Hoc enim de mare dici haud poſſe, radicis mirifica acrimonia facit. Galenus etiam libro ſecundo de ali-

Heſiodus fœminæ mentionẽ feciſſe uidetur.

ASPHODELVS
FOEMINA

Goldwurtz weible.

C de aliment. facult. Aſphodelon fœminam cognouiſſe uidetur, dum ſcribit, Aſphodeli radicem Scyllæ radici, magnitudine, figura & amaritudine quadantenus ſimilem eſſe. Hæc enim de Dioſcoridis Aſphodelo uerè dici non poſſunt, cuius quidē radix non Scyllæ, ſed Pæoniæ potius ſimilis eſt. Deniq; non eſt ut fœminæ amara, ſed acris. Neq; obſtat quod noſtra Haſtula regia tantā amaritudinē, quantā ei Galenus tribuit, non habeat. Nam neq; ea quam Heſiodus ſuo carmine tantopere celebrauit, tanta prædita fuit amaritudine: aliàs enim citra coctură multam, cuius tamē ille non meminit, cibo quotidiano idonea eſſe non potuiſſet. Et certè ut Aron non in omnibus regionib. parem acrimoniā obtinet, ita nec Haſtula regia parem amaritudinem omnibus in locis ſortitur. Adeò ut dubium non ſit Heſiodum de noſtra Aſphodelo, quę fœmina eſt, loquutū eſſe. De fęmina autem loquutū eſſe Heſiodū, cōfirmat quod alibi tradat in ſyluis naſci Aſphodelū. Quod certè de ea quam fœminam fecimus, rectè dici poteſt, quando raro alibi quàm in ſyluis naſcatur. Sententiā noſtram firmare uidetur Apuleius ille, qui in libro ſuo de herbis inſcripto, ſeorſim & Aſphodelum, & Haſtulam regiam deſcribit.

FORMA.

Aſphodelus mas. Aſphodelus mas folia habet Porro maiori ſimilia. Caulem leuem in ſummo florēm ferentē, Anthericū uocatum. Radices ſublongas, rotundas, glandibus ſimiles, guſtu acres. *Fœmina.* Nós marem hac uice habere nō potuimus. Fœmina folia habet oblonga, anguſta, leuiter lenta, Plantagini minori non diſsimilia: caulem leuem, in ſummo non unum, ſed plures flores pingues retrorſum incuruos, plenos puniceis maculis, radicem itidem bulboſam, capillis Allij inſtar multis ſub bulbo enaſcentibus, comatam, guſtuq; glutinoſam.

D

LOCVS.

Mas non prouenit in Germania niſi in hortis culta & plantata. Fœmina uero in montibus & ſyluis ſua ſponte ac copioſe naſcitur.

TEMPVS.

Iunio menſe florent.

TEMPERAMENTVM.

Maris radix calida & ſicca eſt. Fœminę folia cum amara nōnihil ſint & acria, itidem calida & ſicca eſſe, quemadmodū etiam radicem, conſtat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices Albuci uim calefaciendi obtinent, urinas & menſes potæ mouent. Lateris doloribus, tuſsibus, cōuulſionibus, ruptionibus, drachmę pondere ex uino potę medentur. Cōmanducata aſtragali menſura uomitiones adiuuat. A ſerpente demorſis datur utiliter trium drachmarū pondere. Illinire autē oportet morſus folijs, radice, & floribus cum uino. Item ulcera ſordida, & depaſcentia. Mammarū quoq; & teſtium inflammationes, tubercula & furunculos, decocta in uini fæce radice: ad recentes autē inflammationes cum polenta. Radicis ſuccus, adiecto uetere uino dulci, myrrha & croco ſimul decoctis, perquam utile fit oculis medicamentū. Ad purulentas aures per ſe, & cum thure, melle, uino & myrrha tepefactus prodeſt. In contrariam aurem per ſe infuſus dentium dolorē mitigat. Cinis è radice cremata illitus, alopecias capillis explet. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum, illitum exulceratis pernionibus, & ambuſtis igni conducit. Dolori aurium inſtillatus auxiliatur. Candidam uitiliginem linteo antea perfrictam in ſole, illita radix emendat. Semen & flores in uino poti, ſcolopendræ & ſcorpionum uenenis egregiè aduerſantur. Aluum quoque deijciunt.

EX GALENO.

Aſphodeli radix utilis eſt, perinde atq; Ari, Aſari & Dracontij. Extergētis ſiquidem &

A dem & diſcutientis facultatis. Vſtæ tamen cinis calidior, & exiccantior, magis tenuium partium, & ad diſcutiendum potentior efficitur, propterea & alopecias ſanat. Ineſt itaq; ei extenuandi facultas, atq; obſtructa demoliendi, ueluti etiam Dracontio. Ideoq; ipſius coliculus arquatis tanquam ſummum præſidium exhibetur.

EX PLINIO.

Defectis corporib. & phthiſicis conſtat bulbos eius cum ptiſana decoctos aptiſſimè mederi, panemq; ex his cum farina ſubactum ſaluberrimum eſſe. Nicander et contra ſerpentes & ſcorpiones, uel caulem uel ſemen, uel bulbos dedit in uino tribus drachmis: ſubſtrauitq; ſomno contra hos metus. Datur & cõtra uenenata marina, & contra ſcolopendras terreſtres. Folia quoq; illinuntur uenenatorũ uulneribus ex uino. Bulbi neruis articuliſq; cum polenta tuſi illinuntur. Prodeſt & conciſis ex aceto lichenas fricare. Item ulceribus putreſcentib. ex aqua imponere. Mammarum quoq; & teſtium inflammationib. Decocti in fæce uini, oculorũ epiphoris ſuppoſito linteolo medentur. Folijs in quocunq; morbo decoctis magis medici utuntur. Item ad tetra tibiarum ulcera, rimaſq; corporũ quacunq; in parte, farina are factorũ. Succus quoq; ex tuſis expreſſus, aut decoctus, utilis fit corporis dolori cum melle. Idem odorẽ corporis iucundũ affectantibus, cum Iri arida & ſale exiguo. Folia etiam ſupradictis medentur, & ſtrumis, panis, ulceribus in facie, decocta cum uino. Cinis è radice alopecias emendat, & rimas pedum. Decoctæ radicis in oleo ſuccus, perniones & ambuſta. Et ad grauitatem aurium infunditur. A contrariâ aure in dolore dentium. Prodeſt & urinæ pota modicè radix, & menſtruis, & lateris doloribus. Item ruptis, conuulſis, tuſsibus, drachmæ pondere in uino pota. Eadem & uomitiones adiuuat cõmanducata. Semine ſumpto turbatur uenter. Chryſermus & Parotidas in uino decocta radice curauit. Item ſtrumas, admixta cachry ex uino.

B Quidam aiunt, ſi impoſita radice pars eius in fumo ſuſpendatur, & quarta die ſoluatur, una cum radice areſcere ſtrumam. Sophocles ad podagras utroq; modo, cocta crudaq; uſus eſt. Ad perniones decoctã ex oleo dedit, & ſuffuſis felle in uino, & hydropicis. Venerem quoq; concitari cum uino & melle perunctis, aut bibentibus, tradiderunt. Xenocrates & lichenas & pſoras, radice in aceto cocta tolli dicit. Item ſi cocta ſit cum hyoſcyamo & pice liquida, alarum quoq; & feminum uitia. Et capillum criſpiorẽ fieri, raſo prius capite, ſi radice ea fricetur. Lapides renum in uino decocta atq; pota eximit. Hippocrates ſemen eius ad impetus lienis dari cenſet. Iumentorũ quoq; ulcera ac ſcabiem, radix illita, aut decoctę ſuccus ad pilum reducit.

APPENDIX.

Animaduertendũ facultates à Dioſcoride & Galeno cõmemoratas, Albuco ſeu Aſphodelo mari conuenire, huius enim radix guſtu acris eſt. Quæ uero à Plinio recenſentur, hæ partim mari, partim fœminæ debentur. Fœminę, cuius radix & folia glutinoſa & amara ſunt, ulcera glutinandi, ſcabiem, rimaſq; corporum, & ſi quæ ſimiles ſunt facultates conueniunt, quas periti methodi ſimplicium medicamentorũ facilè diſcernent. Experientia etiam quotidiana teſtatur, huius uſum eſſe in ulceribus malignis ſalutarem. Quæ autem mari ſint tribuendæ, ex Dioſcoride, Galeno, & guſtu quiuis deprehendere poterit. Nos in tranſcurſu tantum parum attentos monere uoluimus, ne indiſcriminatim & promiſcuè utriq; generi has facultates ineſſe putarent.

64

ATRIPLEX
HORTENSIS

Arrache

Molten.

Garden Arache or orage
or gold flower,

ATRIPLEX
SYLVESTRIS

Wild molten.

wyld orach

C

NOMINA.

Atraphaxis quare dicta.

ΑΤΡΑΦΑΞΙΣ, ἡ χρυσολάχανον Græcis, Atriplex Latinis & Officinis, Germanis Molten oder Milten nominat̃. Atraphaxis Atticis d literam in t mutare frequẽter amantibus, dicta eſt, quòd ἀθρόως αὔξει, id eſt, ſtatim in amplitudinẽ adoleſcat. Siquidem octauo à ſatu die proſilit, conſeſtimq́; incremento proficere uidetur. Fidem celeris augmẽti facit erептum in confinio cęteris herbis alimentum. Ac ne in hortis quidem iuxta eam naſci quicquam tradũt, niſi languidum. Chryſolachanon uerò, id eſt, aureum olus dixerunt, à luteo quem profert flore.

Chryſolachanon.

GENERA.

Duo Atriplicis ſunt genera, ſatiua ſeu hortenſis, & ſylueſtris. Satiuam ſimpliciter Germani Molten/ ſylueſtrem uerò cum adiectione aliqua, Wild molten/oder Ackermolten/oder klein ſcheißmilten nominant.

FORMA.

Atriplex hortenſis.

Hortenſis caulem fundit quadratum, ramis brachiatum, quibus primum flores lutei exigui, dein foliatum ſemen & obductum cortice promitur. Radicem unam habet in altum deſcendentem, non glabram, ſed fibris quibuſdam capillatã. Sylueſtris tam luxurioſa proceritate prodit, ut quaternos ſæpe cubitos excedat: caule ut hortenſis anguloſo, ramoſo, & purpuraſcente: folio hortenſi non admodum diſsimili, potiſsimum quod ad colorem attinet: flore luteo exiguo, ſemine racematim congeſto, radice ſimplici in altum deſcendente, ex qua ſe multæ promunt.

Sylueſtris.

LOCVS.

Hortenſis non niſi ſata prouenit. Sylueſtris ſua ſponte naſcitur. Vtraque autem

D aſsiduo humore ſatiari amat.

TEMPVS.

Vtraque Iunio & Iulio menſibus floret, deinde ſemen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Atriplex humida in ſecundo ordine, frigida autem in primo. Hortenſis tamen ſylueſtri humidior frigidiorq́; exiſtit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eſtur olerum modo elixum. Aluum mollit. Crudum uel coctum illitum panos diſcutit. Semen eius potum cum aqua mulſa morbum regium ſanat.

EX GALENO.

Atriplex celeriter, ob lubricitatẽ, uentrem permeat. Parum autem omnino eius eſt, quod digerendi obtinet facultatem. Phlegmonis & phygethlis quidẽ incipientibus, creſcentibus, & mollibus adhuc, ac ueluti feruentibus, hortenſis: uigentibus uero, declinantibus, & indureſcentibus cõmodior eſt ſylueſtris. Semen eius abſtergentis eſt facultatis, proinde ad morbum regium ex iecoris obſtructione prognatum utilis eſt.

EX PLINIO.

Coquit̃ difficillimè. Addidere Dionyſius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos, nec niſi mutata ſæpius aqua coquendum: ſtomacho cõtrarium eſſe, lentigines & papulas gignere. Hippocrates uuluarũ uitijs id infundi cum Beta. Lycus Neapolitanus cõtra cantharidas bibendũ dedit. Panos, furunculos incipientes, duritias omnes, uel cocto uel crudo illini utiliter putant. Item ignem ſacrum, cum melle, aceto, nitroq́;. Similiter podagris. Vngues ſcabros detrahere dicitur ſine ulcere. Sunt qui morbo regio dent ſemen eius cum melle, arterias & tonſillas nitro addito perfricent, aluum moueant, cocto aut per ſe, aut cum malua, aut lenticula concitantes uomitiones. Sylueſtri capillos tingunt, & ad ſupradicta utuntur medicina.

EX SYMEO-

ATRACTYLIS
MITIOR

wild Carthamus or bastard saffron

Wilder feldſaffran.

wild Carolm

67.

ATRACTYLIS
HIRSUTIOR.

Cardobenedict.

Carduus Benedict: Blessed thistle

carduus benedictus

EX SYMEONE SETHI.

Ventrem quidem cit, prodeſt ad caliditatem iecoris, ac ictericis, & calidam temperaturam habentibus ſuccurrit. Cõmodiſſima autem bilioſis. Cum malua illita, inflammationes ſedat.

DE ATRACTYLIDE. CAP. XLII.

NOMINA.

ΑΤΡΑΚΤΥΛΙΣ, ἢ κνίκος ἀγρία Græcis: Atractylis, Cnicus ſylueſter Latinis dicitur. Atractylis autem ideo dicta, quod ea antiquæ mulieres pro fuſo utebantur: ἄτρακτος enim fuſus eſt Gręcis. Syluestris uero Cnicus, quia Cnico urbano ſimilis eſt. *Atractylis unde dicta. Syluestris cnicus.*

GENERA.

Syluestris Cnici ſeu Atractylidis, Plinio lib. xxi. cap. xv. & Theophraſto libro vi. cap. iiij. autoribus, duæ ſunt ſpecies. Vna mitior, & Cnico ſatiuo ſimilior. Hanc propriè Grȩci Atractylida, Latini uero fuſum agreſtem, aut colum ruſticam, quod eius caule rigido admodũ & exili, ueteres mulieres pro colu, ut dictum eſt, utebantur, nominabant. Sunt qui Cartamũ ſylueſtrem appellant. Germanicè itaq; uocetur wilder feldſaffran/ ut hac ratione diſcernatur à Cnico, quem aliqui Cartamũ, & Crocum hortenſem nominãt. Altera hirſutior, caules & folia Soncho nõ aſperæ ſimilia habens, quȩ Officinis omnibus & uulgo Carduus benedictus nuncupatur. Germanicè Cardobenedict/Boꝛnwurtz/oder geſegneter diſtel uocatur. *Atractylis propriè dicta. Cartamus ſylueſtris. Carduus benedictus.*

FORMA.

Spina eſt Cnico ſimilis, in ſummo autem uirgularũ folia multò longiora habẽs, caulem magna ex parte nudũ, aſperumq;, quo etiam mulieres pro fuſo utuntur. Capitula in cacumine aculeata, florẽ pallidũ, radicẽ tenuem, inutilem. Ex qua ſanè deſcriptione omnib. perſpicuũ eſſe putamus, ſpinã quam pictã exhibemus eſſe Atractylida, quod Cnico ſatiuo ſimilis admodũ ſit, & in cacumine uirgularũ folia quàm Cnicus longiora habeat, caulem deniq; magna ex parte nudũ, autumni potiſſimũ tempore, quo folia ſua ſponte decidũt, & minimè leuẽ, ſed aſperũ ſtriatũq; obtineat. Idem etiam rigidus & exilis eſt, ut fuſi uſum præbere queat. Summitati quoq; eius capitula inſident ſpinoſa, flos illi pallidus, radix tenuis: & in ſumma, nulla eſt nota quȩ huic non reſpondeat. Carduum autem benedictum uulgò nominatum eſſe alteram Atractylidis ſpeciem, ex Theophraſti & Plinij uerbis oſtendi poteſt: hirſutus enim eſt, caulibus Soncheis, humi ferè reptantibus: propter ſui enim mollitiem ueluti ſeſſilis caducusq; ſolo procumbit, ſemine minuto, frequenti, amaro, & pilis barbato, quod molli lanugine operitur. Flos ei pallidus luteúsue. *Atractylis propriè dicta. B Carduus benedictus.*

LOCVS.

Mitior Atractylis in aruis & montibus, hirſutior autem in hortis iam paſsim prouenit.

TEMPVS.

Prior Auguſto menſe apparet, eius tamen ſemen ante autumnum non matureſcit. Poſterior citius naſcitur, eius tamen ſemen ſerò etiam ad maturitatẽ peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Guſtu cum amaræ ſint ſpinæ hæ, euidentiſsimũ eſt calido & ſicco temperamento eſſe præditas, id quod ex earundem etiam facultatibus colligi poteſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Atractylidis folia, coma & ſemen trita cum pipere uinoq; pota, contra ſcorpionũ ictus proſunt. Sunt qui dicant à ſcorpionibus percuſſos quandiu teneant eam herbam, non ſentire dolorem, depoſita uero, dolore affici.

EX GALENO.

Atractylis aut Cnicus ſylueſtris. Hæc planta ex ſpinarũ eſt genere. Facultatẽ habet deſiccandi, & modicè digerendi.

68

ANGELICA
SATIVA.

Angelike

Zam angelick.

Angelike of the garde

ANGELICA
SYLVESTRIS.

Wild angelick.

wyld Angelicke

C APPENDIX.

Prima ſpina in ſanandis ulceribus & fiſtulis diuturnis efficaciſsima eſt. Altera quam Cardum benedictum uocãt, obſtructiones internorũ uiſcerum tollit, urinã mouet, calculum frangit, ulcera, potiſsimũ pulmonis, ſanat. Percuſsis à feris uenenatis medetur. Negant etiã peſtis experiri contagia, qui aut cum cibo, uel potu præ ſumpſerit. Iam quoq; correptis magno fore remedio ſibi uulgus perſuaſit. Ex quibus etiam omnibus fit perſpicuũ, eaſdem quas ueteres Atractyli tribuerũt, utranq; ſpinam habere facultates. Item herbam quam Cardum benedictum uocant, contra ſerpentum & ſcorpionũ morſus ualere omnibus in confeſſo eſt: quam ſanè facultatem cum Atractyli etiam aſsignet Dioſcorides, cõſequitur ab eadem diuerſam nõ eſſe. Recentiores Cardum benedictum cõtra capitis uehementiſsimos dolores, uertiginem, memoriam amiſſam, in cibo aut potu ſumptum ualere tradunt. Item ad putreſcentia ulcera, mammarum potiſsimũ, ſi in puluerem redactus inſpergatur.

DE ANGELICA. CAP. XLIII.

NOMINA.

Angelica nõ eſt Smyrnion, neq; Silphion.

NVNQVID ueteribus cognita fuerit hæc herba, & quo nomine appellata ſit, nondũ ſcire licuit. Neq; enim Smyrnion eſt, quod ſcilicet umbellam Anethi & ſemen rotundum, aliaq; multa quæ deſcriptio requirit, nõ habeat. Silphion etiam eſſe haud poterit, quod folia Apij habere minimè deprehendatur. Recentiores autem uno ore omnes Angelicam, & Sancti ſpiritus radicem, à ſuauiſsimo eius radicis odore, quem ſpirat: aut ab immenſa contra uenena facultate, appellant. Germanis Angelick/oder des Heiligen geyſts wurtz/oder Bruſtwurtz uocatur.

Sancti ſpiritus radix cur dicta.

D

GENERA.

Hortenſis. *Syluestris.*

Duo eius herbæ inueniuntur genera. Vna enim mitior eſt, cuius quidem radix ualde odorata, à Germanis zam Angelick nominatur. Altera ſyluestris, eius radix ſuaui odore reſtituitur, & à Germanis wilde Angelick nominatur.

FORMA.

Caulem profert duûm cubitorum, cõcauum: folia oblonga, per ambitum ſerrata, ſubnigra: flores in purpura candidos, ſemen latum, foliaceum: radicem craſſam & multam, foris nigricantem, intus candidam.

LOCVS.

Mitior in hortis plantata prouenit, & in montoſis etiam nonnullis locis, perinde atque ſyluestris.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacientem & deſiccatoriam uim in tertio ordine ei aſsignant herbarij recentiores.

VIRES.

Aperit, extenuat, diſcutit, ut recentiores perhibent. Vnicè uenenis aduerſatur. Peſtilentiæ populatim ſæuientis arcet cõtagia. Corpora à lue peſtifera uindicat, ſi tantũ, ut affirmãt, in ore teneatur. Per hyemem ciceris magnitudinẽ cum uino, per æſtatẽ ex ſtillatitio roſarũ liquore ſumpſiſſe ſatis eſt. Nec ſenſurũ eo die contagionẽ pollicenť, quo quis deuorarit: nam urina & ſudore uenenũ abigit. Lentitiã pituitæ digerit, quapropter tuſsi, quam frigus attulerit, medeť. Craſſa quę in thorace coierint, diſcutit. Herba ipſa in uino & aqua cocta uulnera interna glutinat. Cõcretum ſanguinẽ reſoluit, ſtomachũ eſu corroborat. Cor recreat. Pituitã uentriculi deijcit,

faſtidia

LOLIVM Ratten.

Cockell or darnell Cokell or fild Nygella

C faſtidia ciborum diſcutit, & elangueſcentē inuitat appetentiam. Rabioſi canis morſu, aut ſerpentis ictu liberat, ſi contrita cum ruta & melle folia indantur, dein cocta in uino bibantur. Libidinem extinguit ore ieiuno ſumpta. Laſsitudines reficit, thoracem expurgat. Supra febricitantis caput impoſita, fertur ad ſe feruorē elicere. Valere contra faſcinationes adfirmant, ſi quis eam ſecum geſtarit.

DE AERA. CAP. XLIIII.

NOMINA.

Officinarum error.

AἼΡΑ, ἢ θύαρος, ἢ ζιζάνιον Græcis: Lolium Latinis dicitur. Officinæ nōnullæ, non ſine magno errore, pro Melanthio ſeu Nigella utuntur, ut non temerè etiam Pſeudomelanthion dici queat. Germanis Ratten / oder Rornnegele appellatur.

FORMA.

Folio conſtat anguſto, Theophraſto lib. viij. de plantarū hiſtoria, cap. vij. teſte, pingui & piloſo, flore ſubpurpureo, ſemine exili in ſiliqua hiſpida, uel ut Plinius ait, in cortice aculeato. Ex qua ſiquidem deſcriptione ſatis perſpicuum fit omnibus, Pſeudomelanthion hoc eſſe Lolium: folia nanq; Porri habet, oblonga, hirſuta, florem purpureū, ſemen in piloſa, longa, angulata, ac per interualla ſtriata ſiliqua. Et ut paucis ſingula complectar, hordeo, cuius ut reliquarū frugum peſtis & uitium eſt, tota effigie non diſsimile eſt.

Pſeudomelanthion eſt Lolium.

LOCVS.

Non ſolum in triticea & hordeacea, ſed in omni ferè alia ſegete per ſe prouenit. Frugum acerba peſtis, ideoq; à Vergilio infelix appellatum.

D

TEMPVS.

Iunio menſe floret, & ſubinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Deſiccat & calfacit efficaciter, ut propinquum ſit acribus magis quàm Iris: ſed non eſt perinde ut illa tenuium partium, uerum multum abeſt. Secundum hoc ponat ipſum quiſpiam in principio tertij ordinis excalefacientium, in fine uero ſecundi exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lolium molitum nomas, putredines, & gangrænas cum raphanis & ſale illitum compeſcit. Feras impetigines, & lepras cum ſulphure uiuo & aceto ſanat. Strumas quoque cum fimo columbino & lini ſemine in uino decoctum diſcutit. Quæ ægrè maturantur rumpit. Decoctū ex aqua mulſa & illitum, iſchiadicis prodeſt. Si cum polenta, aut myrrha, aut croco, aut thure ſuffitum, conceptiones adiuuat.

EX PLINIO.

Lolium molitum ex aceto coctum impoſitumq;, ſanat impetigines, celerius quo ſæpius mutatum eſt. Medetur & podagris, alijsq; doloribus cum oxymelite. Curatio hæc à cæteris differt. Aceti ſextario uno dilui mellis uncias duas iuſtum eſt: ita temperatis ſextarijs tribus, decocta farina Lolij ſextarijs duobus uſque ad craſsitudinem, calidumq; ipſum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit oſſa fracta. Magis etiam cæteris purgat ulcera uetera, & gangrænas. Cum raphano & ſale & aceto lichenas. Lepras cum ſulphure uiuo. Et capitis dolores cum adipe anſerino impoſita fronti. Strumas & panos concoquit cum fimo columbino, & lini ſemine decocta in uino.

APPENDIX.

Iam cōmemoratas facultates huic etiam herbæ, quā Germani Ratten nominānt, recentio-

ASCLEPIAS Schwalbenwurtz.

swallow wort

C recentiores tribuunt. Mirificè enim hanc in ſanandis impetiginibus, alijsq́ſ ſcabiei generibus cõmendant. Item in uulneribus glutinandis, ac fiſtulis curandis, compeſcendoq́ſ ſanguine, eius eſſe uſum tradunt, ut hinc etiam liqueat hanc ipſam à Lolio non eſſe diuerſam.

EX SYMEONE SETHI.

Vim æqualem Iridi obtinet.

DE ASCLEPIADE. CAP. XLV.

NOMINA.

Aſclepias unde dicta. *Hirundinaria.* *Vincetoxicum.*

ΑΣΚΛΗΠΙΑΣ Græcis, Aſclepias Latinis, herbarijs Hirundinaria, Officinis Vincetoxicum, Germanis Schwalbenwurtz appellatur. Aſclepias autem ab Aeſculapio antiquo medicinę autore nominata eſt. Hirundinaria uerò à ſiliquis quas producit, quę dehiſcẽtes plumoſum ſemen oſtendunt, atque adeò hirundinis effigiem referũt. Vincetoxicũ, uel rectius νικητοξικὸν hauddubiè dicta eſt, quod illi inſignis aduerſus uenena uis ſit, ut paulò pòſt fuſius docebimus.

FORMA.

Ramulos profert longos, in quibus folia longa Hederæ ſimilia. Radices numeroſas, tenues, odoratas. Flores grauiter olentes. Semẽ Securidacę ſeu Hedyſari. Ex qua deliniatione nemini non perſpicuũ ſit Vincetoxicũ appellatã herbã, eſſe Aſclepiada. Fruticoſa ſiquidẽ herba eſt, caulem obtinens rotundũ, leuem, tenuem, ac ferè iunceũ, ramulis longis, folio hederaceo, ſed oblongiori, in uiridi nigricante, florib. exiguis, candidis, aut uerius in albo palleſcentibus, grauiter odoratis, ex quibus ſiliquæ oblongæ fiunt, quæ dehiſcentes ſemen plumoſum Securidacæ ſimile, hoc eſt,
D rufum & latum oſtendunt, radicibus multis, exiguis, tenuibus, & odoratis, adeò ut nulla ſit prorſus nota quæ illi non reſpondeat aptiſſimè. His accedunt locus natalis & facultates, quæ ſingula cum Aſclepiade illi communia ſunt, quemadmodũ ex ijs quæ ſtatim ſubijciemus manifeſtiſsimum fiet.

LOCVS.

Prouenit in montibus aſperis, altis ac arenoſis. Copioſiſsimè autem naſcitur in monte haud procul à Tubinga ſito, in quo olim arx poſita fuiſſe fertur.

TEMPVS.

Auguſto menſe floribus abundat, ac ſubinde ſemina in folliculis oblongis, formam hirundinis cum dehiſcunt referentibus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Aſclepias, Paulo teſte, calida, ſicca, & tenuis ſubſtantiæ eſt. Quo ſanè temperamento Hirundinaria etiam prædita exiſtit: amara ſiquidẽ & parum glutinoſa eius eſt radix, folia uero aliquam præ ſe ferunt adſtrictionem: ut iterum euidenter appareat, Hirundinariam eſſe Aſclepiada.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices cum uino potæ, torminibus, & uenenatorũ morſibus ſubueniunt. Folia uero illita maleficis in mammis & utero uitijs opitulantur.

EX PAVLO.

Torminibus in uino pota competit. Illita uero uenenatorum morſibus, & malignis mammarum & uteri uitijs ſuccurrit.

EX PLINIO.

Radices torminibus medentur, & contra ſerpentium ictus non ſolum pota, ſed etiam illita proſunt.

APPENDIX.

Recentiores radice eius magna efficacia ad menſiũ prouocationẽ utuntur, & ad rabidi

APIOS

Erdnuſſen.

C rabidi canis morſum, uenenisq́ue potenter reſiſtere affirmãt, unde etiam haud temerè Victrix toxici ab iiſdem appellata eſt. Hydropicis etiam radicem in uino maceratam & ſubinde coctam, mirificè auxiliari tradũt. Flores pręterea foliáq́ue ſiccata, mox trita, uulneribus utiliter inſpergi aiunt. Sordida etiam ulcera purgare, & ad cicatricẽ perducere, genitaliumq́ue uitiis & rupturis egregiè mederi docent. Quæ in uniuerſum omnes facultates cum iis quas Aſclepias obtinet pulchrè quadrant, ut eandem eſſe Hirundinariam uocatam herbam, nullus deinceps dubitare debeat.

Victrix toxici.

DE APIO. CAP. XLVI.

NOMINA.

ΑΠΙΟΣ, ἢ ἴσχας, ἢ χαμαιβάλανος Græcis: Apios, Raphanus ſylueſtris Latinis dicitur. Officinis incognita. Germanis Erdnuß/ Erckelen/ Erdfeigen/ & Erdmandel appellatur. Apion uero dixerunt Græci, quod radicis extremum in pyri formam turbinatur. Eadem etiam ratione iſchas & chamæbalanos ab iiſdem nominata eſt, quod in ficus, uel glandis effigiem radicis extremũ turbinetur. Quapropter non ineptè Latinis etiam glans aut ficus, ſeu carica ſylueſtris nominabitur.

Apios cur dicta. *Iſchas.* *Chamæbalanos.*

FORMA.

Ramulos duos aut tres iunceos, tenues, rubentesq́ue profert, qui ſupra terram parum ſe attollunt. Folia rutæ ſimilia, longiora tamen, & uirentia. Semen exiguũ. Radicem Aſphodelo ſimilem, & ad pyri figuram accedentem, rotundiorem tamen, & liquore plenam, intus candidam, foris nigro cortice tectam. Hæc Dioſcorides. Alii
D adiiciunt Apion habere tenues capreolos, florem Piſo nõ diſsimilem, ſed longè minorem. Quę ſingula ſatis declarãt herbam cuius picturam exhibemus, eſſe Apion: ramulos enim magna ex parte duos, uel ternos, imò ut Theophraſtus ait quaternos, & interdum plures emittit, iunceos, tenuesq́ue, & infima parte rubentes, qui ſupra terram parum ſe extollunt. Folia quoque Rutæ habet, at longiora & uirentia. Semen etiam exiguum. Radicem denique Aſphodelo mari ſimilem, & ad pyri effigiem accedentem: quod tamen nõ de tota radice, quę longiſsima eſt & tenuis, intelligendum uenit, ſed de extremis eiuſdem, hoc eſt, nucibus ſeu glandibus ab ea dependentibus, pyri aut ficus formam habentibus, qualibus etiam Pæoniæ fœminæ radix aſsimilatur. Succoſa quoq́ue radix eſt, intusq́ue candida. Quibus omnib. accedunt flores Piſo ſimiles, & mirificè odorati, minores tamen: necnon capreoli tenues. Cõueniunt etiam uires, ut ex ſequentibus patebit, ita ut prorſus nulla ſit nota quæ reclamare uideatur.

LOCVS.

Prouenit in frumentaceis agris, hordeaceis potiſsimũ, tritici & zeæ, quos interdum ſues, ductæ cupiditate eius radicis, ſeu rectius nucum ex radice dependentiũ, prorſus euertunt. Atque hinc eſt quod panis porcinus à quibuſdam nominetur.

Panis porcinus cur dictus.

TEMPVS.

Floribus abundat odoratis admodum Iunio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Apios temperatura calida eſt & ſicca mediocriter, id quod ex guſtu facilè deprehenditur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Pars radicis ſuperior ſumpta, uomitione bilem pituitamq́ue extrahit. Inferior per aluum. Tota uero utrinque purgationes mouet. Succus eius ſeſquioboli pondere hauſtus, utraque parte, hoc eſt, ſuprà & infrà purgat. Cum uero liquorem colligere uolueris, tundito radices, coniectisq́ue in craterem aqua plenum miſceto, tum penna collectum qui ſupernatabit liquorem ſiccato.

EX PLI-

A

EX PLINIO.

Succus pũrgat utraque parte ſeſquiobolo in aqua mulſa. Sic & hydropicis datur acetabuli menſura.

APPENDIX.

Experientia teſtatur nuces has nauſeam atque adeò uomitionem ciere, ſi quis illis ueſcatur.

DE ASTERE ATTICO. CAP. XLVII.

NOMINA.

ΑΣΤΗΡ ἀττικὸς, βουβώνιον Græcis: Aſter atticus, Inguinalis Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis Sternkraut cõmodè appellari poteſt. Aſteris autem nomen, non à foliorum in caulibus, ſed in floribus potius figura & ſitu, accepit. Siquidem foliorum in huius herbę flore numerus & forma, ſtellam præ ſe ferunt, uel ut Plinius ait, capitula per ambitum diuiſa folijs puſillis, ſtellæ modo radiata ſunt. Errant itaque qui ſingula folia in caulibus ſtellæ formam repręſentare putant. Bubonium & Inguinalis, quod inguinum præſentaneum ſit remedium, dicta eſt.

Inguinalis.

Aſter unde dicta.

Inguinalis quare appellata.

FORMA.

Cauliculus lignoſus, purpureũ & luteum in ſummo florem habens, ueluti Chamæmeli capitulum, undique per orbem inciſuris diuiſum, foliolis ſtellæ ſimilibus. Quæ uero circa caulem ſunt folia, oblonga & denſa hirſutáue. Ex qua quidem deliniatione omnibus perſpicuum fit, herbam cuius picturam exhibemus eſſe Aſtera atticum. Nam caulis eius lignoſus eſt, folijs ueſtitus oblongis & denſis, in cacumi-

B ne flos illi purpureus & luteus, ſtellæ modo radiatus, qui ſubinde in pappos abit: radix fibris multis capillata.

LOCVS.

Naſcitur in collibus, montibus altis, & ſyluis.

TEMPVS.

Auguſto menſe ut plurimum floret, durantq́ in magnam autumni partem eius flores.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ eſt potentiæ, uti roſa: refrigerat enim, non tamen uehementer, & digerit atque exiccat, quod ſcilicet illi amara inſit qualitas.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Aeſtuanti ſtomacho illita cõfert. Succurrit etiam oculorum inflammationibus, bubonibus, & procidenti ſedi. Tradunt partem in flore purpuream, ſi bibatur ex aqua, angina correptis, & puerorum comitialibus opitulari. Recens inguinum inflammationibus illita prodeſt. Sicca ſiniſtra manu dolentis decerpta, inguini adalligata doloribus liberat.

EX GALENO.

Non tantum illitum, ſed etiam ſuſpenſum bubonas ſanare creditur. Habet uero quiddam etiam digerens, ut miſtæ ſit facultatis, uerum id non adſtringit.

EX PLINIO.

Bibitur aduerſus ſerpentes. Sed ad inguinum medicinam ſiniſtra manu decerpi iubent, & iuxta cinctus alligari. Prodeſt & coxendicis dolori adalligata.

ASTER
ATTICVS.

share wort, starwort
or Codwort.

Sternkraut.

Sterne wort or
Share wort

NOMINA.

Ἄγρωστις Græcis, Gramen Latinis, Germanis Graß appellatur. Gramen uero dictum eſt, quod geniculatis internodijs mirificè ſerpat, à gradiendo, uel à gignendi fœcunditate: ſiquidẽ crebrò ab ijs nouas ſpargit radices. *Gramen unde dictum.*

FORMA.

Geniculatis per terram ſerpit ramulis, & ab ijs dulces geniculataſq; radices ſpargit. Folia eius acuminata, dura, & ut paruę arundinis lata, quæ iumenta bouesq; paſcunt. Ex quibus uerbis planum fit omnibus, plantam hanc, cuius picturã damus, eſſe ueri graminis genus: geniculatis enim ramulis per terrã ſerpit, & ab ijs dulces, geniculatas, & exiguas admodum ac tenues radices ſpargit. E dodrantalibus etiam ramulis circa unumquenq; geniculũ bina folia acuminata, dura ac lata emittit. Floribus deniq; ad gramẽ Parnaſi accedere uidetur: candidi enim ſunt, & quinis diſtincti folijs, & his ipſis diſſectis: quibus decidentibus folliculi rotundi lini inſtar, ſemine pleni exiguo, ut Parnaſi gramen, prodeunt. Adeò ut nemo ſit qui non uideat illi per omnia graminis reſpondere notas. Quare reprehenſione digni ſunt, qui Euphraſiam eſſe putant. *Error quorundã ſeplaſiariorum.*

LOCVS.

Paſsim naſcitur in umbroſis locis, & dumetis.

TEMPVS.

In fine ferè Aprilis floribus ſuis candidis & elegantibus ornatur. Aprilis

TEMPERAMENTVM.

Radix graminis mediocriter frigida & ſicca eſt, mordacitatẽ quandam exiguam, & partium tenuitatem obtinens. Herba uero ipſa in primo quidem exceſſu refrigerat, in humiditate uero & ſiccitate moderata. Semen alibi quidem imbecillum eſt, in Parnaſo uero deſiccatorium, & tenuium partium & ſubacerbum.

B

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Graminis radix trita & illita uulnera conglutinat. Decoctum eius in potu torminibus medetur, & urinæ difficultatibus. Calculoſa etiam ueſicæ excrementa cõminuit.

EX GALENO.

Radix cruenta ulcera glutinat. Cæterũ mordacitas & tenuitas quæ radici ineſt, exigua eſt quidem, ſed interdum tamen frangere lapides aſſolet, ſi quis ipſam decoquens bibat. Semen autem alterius quidem imbecillum eſt, eius uero quod in Parnaſo naſcitur, urinam ciet, & fluxus uentris & ſtomachi reſiccat.

EX PAVLO.

Gramen Parnaſi maximè utile eſt, ſiccat, modicè refrigerat, tenuiũ partiũ, & ſubacerbum, eoq; uulnera cruenta glutinat, & decoctũ eius ueſicę calculos confringit.

EX PLINIO.

Decoctum gramen uulnera conglutinat, quod & ipſa herba tuſa præſtat: tueturq;, & ab inflammationib. placat. Decocto adijcitur uinum ac mel: ab aliquibus & thuris, & piperis, & myrrhæ tertiæ portiones. Rurſusq; coquitur in æreo uaſe ad dentiũ dolores & epiphoras. Radix decocta in uino, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus, ulceribusq; ueſicæ. Calculos frangit. Semen uehementius urinã impellit. Aluũ uomitionesq; ſiſtit. Priuatim autẽ draconũ morſibus auxiliatur. Sunt qui genicula nouẽ uel unius, uel è duabus tribúsue herbis, ad hunc articulorũ numerũ inuolui lana ſuccida nigra iubeãt, ad remedia ſtrumę panorúmue. Ieiunũ debere eſſe qui colligat. Ita ire in domũ abſentis cui medeat̃, ſuperuenięntiq; ter dicere, Ieiunio ieiunũ medicamentũ dare, atq; ita alligare, triduoq; id facere. Quod è graminũ genere ſeptẽ internodia habet, efficaciſsimè capiti cõtra dolores adalligat̃. Quidã propter ueſicæ cruciatus decoctũ ex uino gramẽ ad dimidias è balneis bibi iubent. *Superſtitioſum.*

74

GRAMEN.

Graß.

Knot grasse

Stitche wort

A

NOMINA.

ΑΛΟΗ Græcis, Aloë Latinis appellatur. Officinæ ueterem appellationē retinuerunt. Germani deſtituti peculiari nomenclatura, pariter Latinis Aloën uocant. Sunt qui hanc à craſsis folijs, & ſimilitudine quam cum Semperuiuo habet, Semperuiuum marinum nominent. *Semperuiuum marinum.*

FORMA.

Scyllę folium habet Aloë, craſſum, pingue, modicè latum, rotundū, repandumq́;. Folia utrinq; gerunt ex obliquis aculeos raros, & breues. Caulem profert Antherico ſimilem, florem album, ſemen Aſphodelo ſimile. Graui eſt tota herba odore, & guſtu amariſsima. Radice una, pali in terram adacti ſpecie. Noſtra pictura non niſi radicem & folia ob oculos ponit, reliqua hoc tempore habere non potuimus. Dabimus autem operam, modò Deo ſic uiſum fuerit, ut aliquando integræ plantę picturam ſtudioſis exhibere liceat.

LOCVS.

Naſcitur copioſiſsima in India, præpinguisq́;, unde ſuccus quoq; defertur. Prouenit etiam in Arabia Aſiaq́;, & in maritimis aliquot locis, & inſulis, ut in Andro. Nunc in aliquot hortis Germaniæ noſtræ plantatur.

TEMPVS.

Neque florem neque ſemen in ſtirpe nobis uidere contigit, quare de ijs quo nimirum proueniant tempore nihil certi monſtrare poſſumus.

TEMPERAMENTVM.

Aloë calefacientiū eſt primi ordinis intenſi, aut ſecundi remiſsi, tertij autem exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

B Duo ſunt ſucci concreti genera. Vnum arenoſum, quod ſedimentū puriſsimæ aloës uidetur (hoc officinis Caballinū uocatur.) Alterum iecinoris modo coactum (Succotrinū barbari appellāt.) Eligito purā quæ nihil doli ſenſit, ſine calculis, ſplendentem, ſubruffam, friabilē, iecinoris modo concretā, facilè liqueſcentē, eximię amaritudinis. Reprobato autem nigram, & fractu contumacē. Eſt aloë uis adſtringere, ſomnum cōciliare, exiccare, corpora denſare, aluum ſoluere, & ſtomachū purgare. Pondere cochleariū duorū in aqua frigida, aut tepida pota, ſanguinis excreationes ſiſtit. Regium morbū purgat tribus obolis ex aqua, aut drachmę pondere in potu. Deuorata cum reſina, aut cum aqua, aut cocto melle excepta, aluū ſoluit. Trium drachmarū pondere perfectè purgat. Mixta alijs purgatorijs medicamentis, ſtomacho minus noxia ea reddit. Siccata & inſparſa, uulnera glutinat, & ulcera ad cicatricem perducit, compeſcitq́;. Priuatim autem exulceratis genitalib. medetur, & rupta infantium præputia agglutinat. Condylomata, rimasq́; ſedis cum paſſo mixta ſanat. Sanguinis eruptiones ex hæmorrhoidibus factas compeſcit. Digitorum reduuias ad cicatricem perducit. Liuores & ſugillata cum melle delet. Palpebrarū ſcabrities, angulorumq́; prurigines lenit. Dolorem capitis ſedat temporibus & fronti ex aceto cum roſaceo inuncta. Capillos fluentes cum uino compeſcit. Tonſillis, gingiuis, & omnibus oris ulcerib. ex melle & uino prodeſt. Torretur oculorum medicamentis in teſta pura & candente, rudiculaq́; ſubinde uerſatur donec ęqualiter torreatur. Lauatur ut quod eſt arenoſiſsimum ſubſidat, tanquam inutile, & leue & pinguiſsimum aſſumatur.

EX GALENO.

Hæc herba non admodum apud nos prouenit: & quæ in magna naſcitur Syria aquoſior eſt, & facultatis imbecillioris: attamen uſqueadeò deſiccare poteſt, ut uulnera conglutinet. At in regionib. calidioribus, qualis eſt Cœleſyria & Arabia, multò eſt melior. Optima uero Indica, cuius liquor eſt id quod ad nos importatur medicamentū cognominatū aloë, ad plurimas res propter ſiccitatē mordicationis expertem utile. Eſt autem nō ſimplicis naturæ, ſed, ut indicio eſt guſtus, adſtringit ſimul

ALOE
Alloen.

Consolide ou solsequiane

Herbe Aloes

A & amara eſt. Adſtringit quidem mediocriter, ſed uehementer amara eſt. Subducit & uentrem, utpote quæ ex numero medicamentorũ quæ Græci ab excernendo ſtercore uocant ἐκκοπρωτικά. Verum & ipſius facultatis miſturam atteſtantur particularia eius opera: nam & gratum ſtomacho eſt medicamen, ut ſi quid aliud, & ſinus glutinat. Sanat & ulcera quę ægrè ad cicatricẽ duci poſſunt, & maximè quæ in ano ſunt & pudendo. Iuuat etiam eorum inflammationes aqua liquata, & uulnera ad eundem modum glutinat. Congruit ſimiliter utenti & ad inflammationes in ore, naribus, & oculis. In ſumma, repellere & diſcutere ſimul poteſt, cum hoc ut paulum extergeat, quantum uidelicet ulceribus puris non ſit moleſtum.

EX PLINIO.

Natura Aloës ſpiſſare, denſare, & leuiter calfacere. Vſus in multis & principalis, aluum ſoluere, cum penè ſit ſola medicamentorũ quę per ſe id præſtant. Confirmat etiam ſtomachũ, adeò ut non infeſtet ulla uis contraria. Bibitur drachma. Ad ſtomachi uerò diſſolutionẽ, in duobus cyathis aquæ tepidæ uel frigidæ, cochlearis menſura, bis terue in die ex interuallis, ut res exigit. Purgationis etiam cauſa plurimum tribus drachmis. Efficacior, ſi pota ea ſumatur cibus. Capillũ fluentem contінet cum uino auſtero, capite in ſole contra capillũ peruncto. Dolorem capitis ſedat, temporibus & fronti impoſita, ex aceto & roſaceo. Dilutiorq́ꝫ infuſa, oculorũ uitia omnia ſanari ea conuenit. Priuatim prurigines & ſcabiem genarũ, item inſignita ac liuida, illita cũ melle, maximè Pontico: tonſillas, gingiuas, & omnia oris ulcera. Sanguinis excreationes, ſi modicæ ſint, drachmæ pondere ex aqua, ſi minus, ex aceto pota. Vulnerũ quoq́ꝫ ſanguinẽ, & undecunq́ꝫ fluentẽ ſiſtit per ſe, uel ex aceto. Aliàs etiam eſt uulnerib. utiliſsima, ad cicatricẽ perducens. Eadẽ inſpergit̃ exulceratis genitalibus, uirorum cõdylomatis, rimiſq́ꝫ ſedis, aliàs ex uino, aliàs ex paſſo, aliàs ſicca per ſe, ut exigit mitiganda curatio, aut coërcẽda. Hæmorrhoidũ quoq́ꝫ abundantiam leniter ſiſtit. Dyſenterię infunditur. Et ſi difficilius concoquantur cibi, bibitur à cœna modico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Deuorãtur pilulæ cum mellis decocto, aut reſina terebinthina, ad purganda interiora. Digitorũ pterygia tollit. Oculorum medicamentis lauatur, ut quod ſit arenoſiſsimum ſubſidat. Aut torretur in teſta, pennaq́ꝫ ſubinde uerſatur, ut poſsit æqualiter torreri.

B

DE BECHIO. CAP. L.

NOMINA.

BHXION Grę̨cis, Latinis Tuſsilago aut Farſaria dicitur. Sic uocata quod βῆχας, hoc eſt, tuſſes iuuare credita ſit. Herbarijs & officinis hodie Vngula caballina appellatur. Germanis Roßhůb/oder Brandtlattich/quod ſcilicet equinæ ungulæ perſimilis ſit, & ambuſtis medeatur.

Bechion unde dictum.

Vngula caballina.

FORMA.

Folia hederæ habet, ſed maiora, ſex aut ſeptẽ à radice prodeuntia, ſupernè uirentia, inferiore autem ſui parte albida, plures angulos habentia. Caulem palmum altum. Florẽ uere prodeuntẽ pallidũ, quem unà cum caule cõfeſtim abijcit. Inde nõnulli exiſtimauerũt ſine caule hanc herbã naſci. Radix illi tenuis eſt, quę minimè inutilis eſſe poteſt, quandoquidẽ illius, ut ex ſequentib. patebit, in rumpendis thoracis abſceſsibus, & eijciendo ex utero emortuo fœtu uſus ſit. Subeſſe itaq́ꝫ errorẽ in Dioſcoride manifeſtiſſimũ eſt, ubi radicẽ Tuſsilaginis ἄχρηστον eſſe inquit, quem tamen nemo interpretũ, quod ſciam, animaduertit. Hoc etiam adijciendũ duxi pro confirmanda Dioſcoridis deſcriptione, & confutanda erronea quorundam ſententia, flores Tuſsilaginis eſſe fugaciſsimos: ijs enim enatis breui uigor uitaq́ꝫ durat, longiſsimaq́ꝫ mora triduum aut quatriduum, poſt quod ilico tempus flacceſcentes in

Bechion non naſcitur ſine flore.

Dioſcoridis locus emendatus.

TVSSILAGO

tussell close or
fole foote or coltes
foote

Roßhůb.

Tyssell close or horse
hofe

A tes in pappos euaneſcunt, & caduci marcent, ita ut non niſi uere ſeſe fortefortuna ferant obuiam, quo potiſsimum tempore flos & caulis ſine folijs uident. Quapropter qui herbam ipſam hoc tempore non cõſpexerunt, & tam ſubitam floris & caulis iacturam haud animaduerterũt, ſine utriſq; naſci crediderunt. Nos tamen & florem & caulem ſępius oculis contemplati ſumus, ideoq; ut utriuſq; pictura accederet diligenter curauimus.

LOCVS.

Naſcitur prope fontes, & in aquoſis locis.

TEMPVS.

Flores uere, & in Aprili colligunt: ab hoc enim tempore, ut paulò antè diximus, nuſquam apparent. Folia & radix tota æſtate durant. Aprilis

TEMPERAMENTVM.

Folia Tuſsilaginis uirentia aqueæ ſubſtantiæ admiſtionem habent, ut hac ratione frigida & humida dici poſsint. Sicca uero acriora ſunt, ideoq; calida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Tuſsilaginis folia trita cum melle illita, ignibus ſacris, & inflammationibus cunctis medentur. Eadem ſicca incenſa, eos qui ſicca tuſsi & orthopnœa infeſtantur, quum fumum per infundibulum hianti ſuſcipiunt ore, ſanant. Abſceſſus thoracis rumpunt. Eadem radix ſuffita poteſt, fœtumq; emortuum in aqua mulſa cocta & pota eijcit.

EX GALENO.

Bechium ideo nuncupatum eſt, quod βῆχας, id eſt, tuſſes & orthopnœas iuuare creditum ſit, ſi quis uidelicet folia arida aut radicem in prunis accendens, aſcendentem inde fuliginẽ inſpiratu attrahat. Eſt autem modicè acris, ut ſine moleſtia noxáue omnes thoracis abſceſſus credita ſit rumpere. Sanè folia uiridia partes cruda in-
B flammatione obſeſſas illitu extrinſecus adiuuant, propter aquæ humiditatis admiſtionem, qua omnia uirentia tenera, alia plus, alia minus participant. Nam ſicca Bechij folia acriora ſunt, quàm ut inflammatione laborantibus partibus conueniant.

EX PLINIO.

Tuſsilaginis aridę cum radice fumus per arundinem hauſtus aut deuoratus, ueterem ſanare dicitur tuſsim: ſed & in ſingulos hauſtus paſſum guſtandum eſt.

DE BVGLOSSO. CAP. LI.

NOMINA.

ΒΟΥΓΛΩΣΣΟΝ Græcis: Bugloſſum, Bubula lingua, Bouis lingua Latinis, quod ſcilicet eius folia bubulæ linguæ ſimilia ſint: officinis & herbarijs Borrago, Germanis Burretſch dicitur. Alia uero herba eſt quæ hodie Bugloſſa uulgò nominatur, ut ſuo loco indicabimus. Borrago.

FORMA.

Bugloſſum Verbaſco ſimile eſt, folium habens in terram depreſſum, aſperum, nigrius, bubulæ linguę non diſsimile. Florem cœruleum, ſpecioſum. Quæ nimirũ deſcriptio ita hodie uocatæ Borragini herbæ quadrat, ut nemo non, niſi talpa cæcior ſit, ueterum eſſe Bugloſſum uideat. Qui tamen eius rei plura argumenta deſiderat, ea quæ libro primo, cap. xxxiij. noſtrorum Paradoxorũ produximus, legat, & nihil puto deinceps dubitabit.

LOCVS.

Naſcitur in planis & ſabuloſis locis. Paſsim etiam hodie in hortis ſeritur, ob id olitoribus optimè cognitum. Julio

TEMPVS.

Carpitur Iulio menſe.

TEMPERA-

Borago

~~BVGLOSSVM~~

~~buglosso~~ borago

Borragen.

Borage

A TEMPERAMENTVM.

Bugloſſum calidi humidiq́ temperamenti eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folium Bugloſſi in uinum deiectum animi lętitiam efficere creditur. Aiunt quæ tres caules emittat ſi cum radicibus & ſemine tota teratur, & in potu detur, contra tertianos rigores prodeſſe: ad quartanas uero quæ quatuor. Horum autem decoctio in uino fiat. Herbam abſceſsibus etiam utilem eſſe ferunt.

EX GALENO.

Bugloſſum uinis iniectum lætitiæ & hilaritatis cauſa eſſe creditum eſt. Sed & ijs qui ob faucium aſperitatem tuſsiunt, in melicrato coctum conuenit.

EX PLINIO.

Bugloſſo præcipuum quod in uinum deiecta, animi uoluptates auget, & uocatur Euphroſynum. Bugloſſo inareſcente, ſi quis medullam è caule eximat, dicatq́ ad quem liberandum febre id faciat, & alliget ei ſeptem folia ante acceſsionē, aiunt à febre liberari.

EX SYMEONE SETHI.

Bugloſſum urinam cit, & ſitim ſedat. Caules eius cocti & crudi comeſti iecoris affectibus proſunt. A uiatoribus ex eo conficitur zulapion, & eſt utile.

DE BVPHTHALMO. CAP. LII.

NOMINA.

ΒΟΥΦΘΑΛΜΟΝ Græcè, Buphthalmū Latinè. Hodie oculus bouis aut uaccæ, & Cotula non fœtida herbarijs uocatur. Germanis Rindßaug/ oder Kůaug. Buphthalmum autem non alia ratione dixerunt ueteres, quàm quod eius flores oculi imitentur formam, & boum potiſsimū oculis ſimiles ſint. Germanicè etiam Kůdill/ hoc eſt, uaccinum anethum dicitur, quod ſcilicet uerum Anethum eius folia referre uideantur. *Cotula non fœtida.* *Buphthalmum cur dictum.* *Anethum uaccinum.*

B

FORMA.

Buphthalmum caulem tenerum emittit, folia fœniculo ſimilia, flores luteos Anthemide maiores, oculorum figura, unde & nomen traxit. Hæ ſiquidem notæ adamuſsim conueniunt herbæ quam uulgus herbariorum Cotulam non fœtidam uocant: caules ſiquidem eius teneri, folia fœniculo ſimilia. Nec te moueat quod à Dioſcoride Buphthalmo lutei flores tribuuntur, Cotulę autem non fœtidę albi ſint: ad diſcum enim mediúmue Dioſcorides reſpexit, quod luteum eſt, non ad ambitum, in quo folia radiata candida, ut in Chamæmelo, exiſtunt. Quod dicimus, confirmant quę Galenus lib. vi. de ſimpl. medic. facul. in hunc modum ſcribit: Buphthalmi, inquiens, flores colore Anthemidis floribus ſimillimi ſunt, ſed multò maiores. Serapion quoq́ florem eius magis luteum flore Chamæmeli eſſe ait. Si itaq́ Anthemidis floribus ſimillimi ſunt, nec niſi ſola magnitudine differunt, & Anthemidis propriè dictæ flores in medio lutei, & per ambitum candidi exiſtunt, neceſſe eſt ut Buphthalmi etiam flores tales ſint, ut ſcilicet candida illorum folia, luteum medium cingant. Quid multa? Buphthalmi flores ab Anthemidis floribus nō niſi ſola magnitudine differūt: grandiores enim Buphthalmi flores quàm Anthemidis conſpiciuntur, reliqua facie quamſimillimi. Quod igitur ad colorem attinet, in nullo uariant. Iam dictis accedit, quod Serapionis interpres ſub Cotulæ nomine Buphthalmum deliniat. Deniq́ congenerem eſſe planè herbam Buphthalmum cum Anthemide Dioſcoridis tractandi ordo abundè docet, quum conſtet illum tres herbas ſibi admodū ſimiles, Chamæmelū nempe, Partheniū, & Buphthalmū, uno in loco deſcribere. Vnde iterū palnū ſit Buphthalmū eſſe Cotulā non fœtidam, quod ſcilicet Chamæmelo prorſus ſimilis ſit, excepto duntaxat flore, qui in illa maior eſt. *Obiectionis ſolutio.*

LOCVS.

78

BVPHTHALMVM

like camomille but yt
smelleth ranke called
maygen or oxe eye

Rindßaug.

A

LOCVS.

In campis & circa oppida naſcitur.

TEMPVS.

Carpitur Iulio Auguſtoq; menſibus, & durat etiam uſq; ad autumni medium.

TEMPERAMENTVM.

Flores Buphthalmi acriores ſunt Chamęmeli floribus, ob id illis ſunt calidiores.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Buphthalmi flores cum cerato triti, œdemata & durities diſcutiũt. Ferunt poſt exitũ à balneo potam, regio morbo correptis coloris bonitatẽ tractu temporis reddere.

EX GALENO.

Buphthalmi flores Anthemidis floribus uehementius diſcutiunt, adeò ut & durities ex cerato mixti ſanent.

EX PLINIO.

Buphthalmos cum cera ſcirromata diſcutit.

DE BELLIDE. CAP. LIII.

NOMINA.

BELLIS neq; à Dioſcoride, neq; à Galeno, nec alijs etiam Græcis, quod ſciam, deſcripta eſt, ideoq; gręco nomine deſtituitur. Latinam itaq; duntaxat appellationem habet, & Bellis ſiue Bellius, autore Plinio, nominatur.

GENERA.

Duorum eſt generum, maioris & minoris diſcrimine inſignis. Minor Bellis eſt
B ea quam officinæ Conſolidam minorem appellant. Hæc iterum duum eſt generum. Quædã enim hortenſis & domeſtica eſt Bellis, hanc Germani Monatblům le/oder rote blůmle nominant. Altera ſylueſtris, quam uulgus herbariorum Primulam ueris, quod ſcilicet uere inchoante mox erumpat, Germani autem Maßlieble/& Kleinzeitlößle nuncupant. Maiorem officinæ nõnullæ Conſolidam mediam, quod credatur uulnera glutinare, Germani Genßblům uocant. Nos aliam Conſolidam mediam infrà deſcribemus.

Cōſolida minor. *Primula ueris.* *Cōſolida media.*

FORMA.

Minor hortenſis, ſylueſtri, præter florem qui rubicundus eſt, per omnia ſimilis eſt. Conſtant uero flores ij interdum ſimplici, interdũ multiplici foliorum cõtextu, ut pictura affabrè oſtendit. Sylueſtris, Plinio lib. xxvi. cap. v. teſte, flore cõſtat albo, aliquatenus rubente, quinquageniſternis, interdũ etiam quinquageniſquinis barbulis circinato, folio pingui, in terra iacente, in rotundum oblongo, leuiſsimè ſerrato. Neq; obſtat quod Plinius lib. xxi. cap. viij. Bellio luteum eſſe florẽ tradat, quia non ad ambitum, ſed ad diſcum mediúmue floris, quod ſanè luteum eſt, reſpexit. Hinc eſt quod à quibuſdam Plinij locus ita legatur: Luteum & Bellio, ut ſubaudiatur ſemen. Maior Bellis procerior aſſurgit, folio non admodum diuerſo, altioribus duntaxat crenaturis laciniato, coliculis tenuibus, ſurculoſis, cubitũ altis, flore priori non diſsimili, maiore, paucioribus tantum barbulis, & in uniuerſum candidis, medium luteum in orbem concinnè cingentibus.

Minor. *Plinij locus explicatur.* *Maior.*

LOCVS.

Paſsim in pratis uterque naſcitur Bellius. Iam & in hortis ſeritur, ſed flore multiplici, barbularum ſtipatu denſiore.

TEMPVS.

Minor primo ſtatim uere apparet, & tota ferè æſtate durat. Maior autem in Maio menſe floret, quo etiam tempore carpi debet.

TEMPERAMENTVM.

Bellius uterque calidus & ſiccus eſt, id quod ex Plinio colligi poteſt, qui illorum

79

Conſolida minor

BELLIS MINOR
HORTENSIS.

the dayse or

Monatblům.

Garden dayse

BELLIS MINOR
SYLVESTRIS.

Maßlieben.

AI

BELLIS MINOR — **Genßblům.**

some call this buphthalmos, but falsely as appeareth by Mathiol:

Maudlin wort

A ad diſcutiendas ſtrumas uſum eſſe ſcribit. Acetoſus tamen ſapor quem in guſtu minor præ ſe fert, aliquam frigiditatis in ea portionem eſſe monſtrat. Quicquid tamē ſit, exiccare Bellios euidentiſsimum eſt.

VIRES.

Quotquot hodie uiuunt uulnerariā herbam Bellium eſſe nouerunt, ualetq́ potiſsimū in capitis fractura admota. Succus etiam herbæ utiliter uulneratis bibitur. Laudatur etiam herba ad membrorum reſolutionem, quam Græci paralyſin uocant: itemq́ ad podagras, iſchiada, & aduerſus ſtrumas.

DE BRATHY. CAP. LIIII.

Sabina

NOMINA.

BΡΑΘΥΣ καὶ βαδρυθρον Græcis, Sabina uel Sauina Romanis, Seuenbaum Germanis dicitur. Officinæ nomen uetus retinuerunt.

GENERA.

Duûm eſt generum Sabina. Vnum quod hic pictum exhibemus: alterum Tamaricis folia habens.

FORMA.

Primi generis Sabina folijs Cupreſſo ſimilis eſt, ſpinoſior tamen, graui odore, acris & feruens. Arbor breuis, & in latitudinem magis ſe fundens & explicans. Topiarius itaq́ frutex eſt, immortali coma uirēs, patulo faſtigio, iuniperi ſimilitudine.

LOCVS.

Paſsim in hortis naſcitur.

B TEMPVS.

Quouis tempore colligi poteſt, potiſsimū autē autumno dum ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Tertij eſt ordinis excalfacientiū & deſiccantium, & ex numero eorum quæ uel maximè tenuium ſunt partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Prioris folijs nonnulli pro ſuffitu utuntur. Vtriuſq́ folia nomas ſiſtunt. Inflammationes illita mitigant. Cum melle illita nigritias repurgant, itemq́ ſordes & carbunculos abſtergunt. Cum uino pota ſanguinem per urinam ducunt, fœtumq́ excutiunt. Idem appoſita & ſuffita præſtant. Miſcentur unguentis excalefacientibus, priuatim Gleucino.

EX GALENO.

Sabina ex numero eſt fortiter exiccantiū, idq́ ſecundum tres qualitates quas in guſtu præ ſe fert ſimiliter Cupreſſo, niſi quod ea acrior eſt, & ut ſic dicā, magis aromatica, ſeu odoratior. Igitur huius quam modo dixi qualitatis eſt particeps, nempe acrimoniæ cōſiſtentis in calido temperamento, prꝫterea amaritudinis & adſtrictionis obſcurioris quàm in Cupreſſo. Siquidē quanto magis acrimonia ſuperat, tanto etiam potētius digerit. Itaq́ glutinare nequit ob ſiccitatis & caliditatis robur. Nam utriuſq́ illi tantum ineſt, ut etiam tendat, & inflammationē afferat. At putredinibus ſimiliter Cupreſſo accōmodari poteſt, maximè ijs quæ maligniores fuerint, & diuturniores. Nam hæ citra noxam medicamenti uehementiam perferunt. Quin & quæ atra ſunt reddita, & admodum ſordida, ea cum melle expurgat. Carbunculos item ſoluit. Porrò ob eſſentiæ partiúmue tenuitatem menſes quoq́ prouocat, ut ſi quid aliud. Et ſanguinem per urinas mouet. Fœtum etiam uiuentem interficit, & mortuum eijcit. Vnguentis inditur, & potiſsimū Gleucino, & in multas antidotos inijcitur. Quidam uero etiam Cinnamomi uice duplum eius adijciunt: eſt enim extenuandi & digerendi facultatis, ſi pota fuerit.

EX PLINIO.

Sabina à multis in ſuffitus pro thure aſſumitur. In medicamentis uero duplicato

SABINA Seuenbaum.

A pondere eoſdem effectus habere quos cinnamomum traditur. Collectiones minuit, & nomas compeſcit. Illita ulcera purgat. Partus emortuos appoſita extrahit & ſuffitu. Illinitur igni ſacro & carbunculis. Cum melle & uino pota, regio morbo medetur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ ſanari tradunt.

DE BATO. CAP. LV.

NOMINA.

BATOΣ Grecis, Rubus aut ſentes Latinis uocatur. Aliquibus Mora uaticana, corrupta uoce, eius fructus dicuntur, cum dicendum eſſet mora uacinia. Nam in hodiernum uſque diem Græci mora illa à βάτου, βάτινα καὶ βατίνια cognominant. teſtis Galenus libro ſexto, de compoſ. medica. ſecundum locos, cap. primo. Vergilius in Bucolicis unius literæ immutatione uacinia uocauit, inquiens: Alba liguſtra cadunt, uacinia nigra leguntur. Eclog. ij. A noſtræ ætatis medicis barbaris & herbarijs mora bacci appellantur, cum illis dicendum eſſet mora bati. Theophraſto libro iij. de plantarum hiſtoria, cap. xviij. Chamæbatos, quaſi dicas humilis rubus, appellatur, Germanicè Bromber.

FORMA.

Rubum omnes nouerunt, ubique enim ueſtibus prætereuntium ſeſe affigit, moramq; uiatoribus inijcit. Caulem habet minacibus ac pungentibus ſpinis & aculeis ueſtitum. Folia inciſuris diuiſa, nigricantia ab uno latere, altero candentia. Florem initio rubeſcentem, dein candidum profert, quo abeunte fructus exit, qui cum maturuerit moro perſimilis fit nigreſcens, auibus gratus, nec hominibus inſuauis cibus. Ineſt illi ſuccus ſanguineus, & ueluti cruore atro manus inficiens.

LOCVS.

B Paſsim in dumis prouenit Rubus, qui protinus quàm paulò accreuit, retro uergit in terram, atque ita radicatur, iterumq; ex ſe naſcitur.

TEMPVS.

Diuerſis temporibus folia, flores & fructus Rubi colliguntur. Folia nanque in uere: flores ęſtatis initio, Iunio nimirum & Iulio menſibus: fructus autem ubi iam maturuerit per meſſes & extrema æſtate decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Rubi folia, germina, flores, fructus & radix qualitate adſtringente participant, eaq; non obſcura. Sed hoc inter ſe differũt, quòd folia potiſsimũ & recens nata plurimum in ſe habeant aqueæ ſubſtantię, parum uero adſtringant. Eadem ratione & germina. Eſt itaq; eorum temperies ex terrea frigida eſſentia, & aquea tepida. Fructus autem, ſi quidem maturus fuerit, non parum habet ſucci temperati calidi, qui dulcis eſt. Proinde eam ob rem, & propter modicam adſtrictionem, eſui non inſuauis eſt. At immaturus à frigida terrea ſubſtantia uincitur, ac proinde acerbus eſt, & exiccatorius. Vterq; autem ſiccatus reconditur, ualidius quàm recens deſiccans.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rubus adſtringit & deſiccat. Capillos tingit. Ramorum eius decoctum potum aluum ſiſtit, & fœminarum profluuia cohibet. Preſteris morſui utile. Gingiuas firmat. Oris ulceribus folia cõmanducata medentur. Cohibent herpetas, & in capite achoras, oculoſq; procidentes, condylomata & hæmorrhoidas, illita folia ſanant. Cardiacis & ſtomachi doloribus trita & impoſita ſubueniunt. Succus ex caulibus, folijsq; eius expreſſus, & in ſole coactus, efficacius omnibus iam dictis medetur. Fructus eius optimè maturi ſuccus, ad oris medicamenta cõuenit. Siſtit & aluum in media maturitate comeſtus. Flos quoq; eius in uino potus aluum ſiſtit.

83

RVBVS

a brambell

Bromber.

Bramble or blackeberry bushe

A

EX GALENO.

Folia & germina Rubi ſi mandantur, aphthas & alia oris ulcera ſanant. Quin & alia uulnera glutinare ualent. Flos eius eandem fructui immaturo facultatem poſsidet: utraq; ad dyſenterias, & uentris profluuia, eiusq; robur deperditũ, & ſanguinis expuitiones, idonea remedia. Radix præter adſtrictionẽ non paucã in ſe habet ſubſtantiam tenuem, propter quam etiam in renibus lapides comminuit.

EX PLINIO.

Nec Rubos ad maleficia tantum genuit natura, ideoq; ex eis mora uel hominib. cibos dedit. Vim habent ſiccandi, adſtringendiq;, gingiuis, tonſillis, genitalibus accõmodatiſsimi. Aduerſantur ſerpentium ſceleratiſsimis, hæmorrhoidi & preſteri, flos & mora. Scorpionum uulnera ſine collectionum periculo iungunt. Vrinam ciunt. Caules eorũ tunduntur teneri, exprimiturq; ſuccus, mox ſole cogitur in craſſitudinem mellis, ſingulari remedio contra mala oris, oculorumq; ſanguinem excreantes, anginas, uuluas, ſedes, cœliacos, potus aut illitus. Oris quidem uitijs etiam folia cõmanducata proſunt, & ulceribus manantibus, aut quibuſcunq; in capite illinuntur. Cardiacis uel ſic per ſe imponuntur à mamma ſiniſtra. Item ſtomachi doloribus, oculisq; procidentibus. Inſtillatur ſuccus eorum & auribus. Sanat condylomata cum roſaceo cerato. Calculorum ex uino decoctum præſentaneũ eſt remedium. Item per ſe in cibo ſumpti cymæ modo, aut decocti in uino auſtero, labantes dentes firmant. Aluũ ſiſtunt & profluuia ſanguinis. Dyſentericis proſunt. Siccantur in umbra, ut cinis crematorum uuam reprimat. Folia quoque arefacta & contuſa, iumentorum ulceribus utilia traduntur. Mora quę in ijs naſcuntur, uel efficaciorem ſtomaticen præbuere quàm ſatiua morus. Eademq; compoſitione, uel cum hypociſthide tantum & melle bibuntur in cholera, & à cardiacis, & contra araneos. Inter medicamenta quæ ſtyptica uocant, nihil efficacius Rubi mora ferentis radice decocta in uino ad tertias partes, ut colluantur eo oris ulcera, & ſedis
B foueantur, tantaq; uis eſt ut ſpongiæ lapideſcant.

DE BALLOTE. CAP. LVI.

NOMINA.

ΒΑΛΛΩΤΗ, ἢ μέλαν πράσιον Græcis, Ballote Latinis, Officinis Marrubiũ nigrum, aut Marrubiaſtrum, aut Praſsium fœtidum dicitur. Germanis ſchwartz Andorn/oder Andorn weible. Marrubium à ſimilitudine foliorum, nigrum à caulis colore, qui niger eſt Marrubij reſpectu, dicta Ballote eſt. *Marrubium nigrum cur dictũ.*

FORMA.

Caules ex ſe mittit Ballote quadrangulos, nigricantes, ſubhirſutos, ab una radice complures. Folia Marrubio ſimilia, maiora tamen, ſubrotunda, piloſa, per interualla in caule diſpoſita, Apiaſtro ſimilia, graueolentia, unde aliqui Apiaſtrum eam uocarunt. Flores in rotæ ſpeciem caules circumiacent. Theophraſtus etiam lib. vi. cap. ij. de hiſtoria plantarum, Balloten folio herbido, ſerratiori, inciſurisq; profundioribus & conſpectioribus diſcreto conſtare ſcribit. Vnde liquidò conſtat hanc quam pictam damus eſſe ueram Balloten, quod illa ſit herba fruticoſa, quadrangulis caulibus aſſurgens, nigris, hirſutis ferè, folio Marrubij, ſed maiore, piloſo, cingente per intercapidines caulem, odore graui, orbiculato florum purpureorũ ambitu, qui ſcapos uerticillatim obducunt.

LOCVS.

Naſcitur propter uias, domos, ſepes, cœmiteria, & alijs umbroſis in locis.

TEMPVS.

84

BALLOTE

Stinkinge Hore hounde

Schwartz andorn.

Blacke Horehound

A TEMPVS.

Floret in fine Iunij menſis, & initio Iulij, quo ſanè tempore carpi cõmode poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Amara & acris eſt, ideoq́ calefacit in ſecundo ordine iam completo, aut tertio remiſſo: deſiccat autem in tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius folia cum ſale illita, canis morſibus medentur. Feruenti cinere flacceſcentia, condylomata reprimunt, ſordida q́ ulcera cum melle purgant.

EX PAVLO.

Ballote, quod alij Marrubium nigrum dicunt, acris eſt & abſterſoriæ facultatis. Illitum cum ſale canis morſibus medetur.

EX PLINIO.

Vis eius efficax aduerſus canis morſus, ex ſale folijs tritis impoſita. Item ad condylomata, coctis cinere, in folio oleris. Purgat & ſordida ulcera cum melle.

DE BATRACHIO. CAP. LVII.

NOMINA.

ΒΑΤΡΑΧΙΟΝ Græcis, Batrachium & Ranunculus Latinis dicitur. Apuleius Sceleratã nominat. Vulgus medicorum perperàm Pedem corui uocat. Sunt etiam qui Flammulam, ab urendi facultate, appellant. Germani Hanenfüß. Batrachion autem ſiue Ranunculus dicta eſt hauddubiè, quod limitibus humidis opacisq́ marginibus ranarum more lætetur: aut quod aquis ubi ranæ degunt potiſsimũ, gaudeat, aut quia inter eius frutices ranæ frequenter inueniantur. Agreſte uero Apium ſeu Apiaſtrum, quod folijs apium æmuletur. B Scelerata, eo quod comeſta noxia ſit: uel, quod magis arridet, quia ualidi ſceleratiq́ mendicantes ſibi crura & lacertos hac ipſa dilaniant, quò poſsint impudentius ſtipem extorquere, atque hac impoſtura pecuniolam aucupari.

Scelerata. Flammula. Ranunculus unde dictus. Agreſte apium. Scelerata.

GENERA.

Plura ſunt Ranunculi genera, Dioſcorides uero & Galenus quatuor potiſsimũ eſſe tradunt. Primum duplex eſt: huius enim generis Ranunculus quidam ſylueſtris eſt: & hic iterum duabus diſcriminatur differentijs. Vnus enim luteos flores profert, & Germanis weiſſer Hanenfüß dicitur. Alter uero purpureos, qui mihi, quod ſciam, nondum uiſus eſt. Quidam autem hortenſis, qui niſi cultura accedat prouenire haud ſolet. Hic itidem duplex eſt. Vnus qui ſimplici florum textura conſtat, Germanicè ungefülter garten hanenfüß. Alter multiplicẽ foliorũ in floribus cõpagem obtinet, ideoq́ Germanis gefülter garten hanenfüß dictus eſt. Alterum quod à foliorum ſimilitudine quam cum Apij folijs obtinet, à nõnullis σέλινον ἄγριον, id eſt, Apium ſylueſtre, uel Apium riſus cognominatur. Germani Waſſerhanenfüß uocãt. Tertium genus exiguum eſt, ob id etiam Germanis kleiner Hanenfüß nominatur. Quartum etiam minimum, germanicè Waldthenle appoſitiſsima uoce appellatur: eſt enim inter reliquas herbas quæ germanicè Pedes galli uocantur, & minima, & non niſi in ſyluis ut plurimum prouenit, adeoq́ compoſita uoce rectiſsimè Waldhenle nominatur, quaſi dicas minima inter pedes Galli, & in ſyluis prognata. Eſtq́ duûm generum: unum quidem lacteo flore, alterum luteo, ut pictura docet. Primũ autem quod lacteo flore ornatur, eſt id quod à Dioſcoride pingitur, germanicè uocatur Weiß waldhenle. Alterum, das gelb waldhenle.

Sylueſtris ranunculus. Hortenſis. Apiũ ſylueſtre.

FORMA.

Primum Ranunculi genus folia Coriandro ſimilia habet, latiora, uel ut Plinius ait, ad maluæ latitudinẽ accedentia, ſubalbida & pinguia. Florem luteum, interdũ purpureum. Caulem non craſſum, cubitali altitudine. Radicem paruam, albam, amaram,

Primum genus.

RANVNCVLI PRIMA SPECIES SYLVESTRIS.

Crowfote

Weiſſer hanenfuß.

Gowlde Crow foote

86

RANVNCVLI HORTENSIS
SIMPLICIS PRIMA SPECIES.

Vngefülter garten hanenfůß.

yrchm Crowfote

or paſſlender

O

RANVNCVLI PRIMA SPECIES
HORTENSIS MVLTIPLICIS.

Gefülter hanenfüß.

RANVNCVLI
SECVNDA SPECIES.

Waſſer hanenfüß.
water Crowfoote

87

RANVNCVLI
TERTIA SPECIES.

Kleiner hanenfüß·

Rape Crowfoote

RANVNCVLI
QVARTA SPECIES LACTEA.

Weiß waldhenle.
paſſe flower

RANVNCVLI
QVARTA SPECIES LVTEA.

Selbß waldhenle.

A amaram, adnaſcentias Ellebori modo habentem. Cæterum effecit cultura, ut qui in limitibus ſimplici foliorum compage flores oriantur, gemino quodam denſoq́ ac multiplici foliorum ſtipatu nunc in hortis colluceſcãt, quemadmodũ pictura affabrè monſtrat. Alterum genus lanuginoſius, uel ut Plinius inquit folioſius, altiore caule, pluribus foliorum inciſuris, copioſiſſimũ in Sardinia, acerrimumq́, quod iam Apium ſylueſtre nominant. Tertium genus ualde paruum, graui odore, flore qui auri ſpeciem refert. Quartum huic ſimile, flore autem lacteo aut luteo, radice longiore, & modo quodam nodoſa, guſtu acri. *Alterum.* *Tertium.* *Quartum.*

LOCVS.

Primum genus Ranunculi ſylueſtris lutei ſine cultura circa fluenta, & in limitibus pratisq́ humidis & uliginoſis prouenit. Hortenſis uero adhibito cultura in hortis naſcitur. Alterum genus ſecus aquas & fontes gignitur, & apud Sardos copioſiſſimum. Ea ſi comedatur, ueſcentibus neruos contrahit, rictuq́ ora diducit, ut qui mortem oppetunt, uelut ridentiũ facie intereant. Ob id Sardonius riſus in prouerbium ceſſit. Etſi autem noſtra non perinde efficax ſit atq́ ea quæ in Sardinia naſcitur, tamen hanc uehementiſſima etiam erodendi facultate eſſe præditam, guſtus oſtendit. Tertium genus in pratis & campeſtribus paſſim prouenit. Quartum, ut Germanicum nomen palàm demonſtrat, ſyluis familiare eſt. Luteum uero in ualle ſupra & infra Bebenhuſum monaſterium iuxta aquas copioſiſſimè naſcitur. *Sardonius riſus.*

TEMPVS.

Primum genus hortenſis Ranunculi lutei, ſtatim inter initia Aprilis floret: Maio autem menſe diſperit, & nuſquam ſubinde conſpicitur. Secundum & tertium genus itidem tota æſtate inueniri poſſunt. Quartum in uere, Aprili nimirum menſe, tantum apparet, quo ſanè tempore hoc ipſo ſyluę, luci & nemora ſcatent, floribusq́ eius candicant.

B TEMPERAMENTVM.

Omnium tum radix, tum uniuerſa herba uehementer calida & ſicca eſt. Primi tamen generis ſylueſtris lutei, nõ perinde ac reliquorũ acris admodum eſt facultas.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium folia & caules teneri ſi illinantur, exulcerandi, & cruſtas cum dolore creandi uim habẽt. Proinde ſcabros ungues & ſcabiem tollunt, & ſtigmata delent, myrmecias, acrochordonas & alopecias modico tempore illita ſanant. Tepido eorundem decocto perniones fouentur. Radix ſicca tritaq́, ſternutamẽta naribus admota ciet. Dentium dolores adhibita lenit, eos tamen conterit.

EX GALENO.

Quatuor habet ſpeciatim Ranunculus differentias. Omnes uerò uehementer acrem facultatem poſſident, adeò ut cum dolore exulcerẽt. Hac itaq́ ratione ſi moderatè utare, pſoras & lepras excoriant, & ungues leproſos diuellũt, ac ſtigmata diſcutiunt, & acrochordonas & myrmecias detrahunt. Quin & alopecias iuuant pauco tẽpore admota. Nam ſi diutius inhæreant, non excoriãt ſolum cutis, ſed & in cruſtam uritur. Atq́ igitur hæc omnia caulis & foliorum ſunt opera, ſi illinantur uiridia. Porrò radix arefacta ſternutatoriũ eſt medicamentũ ſimiliter alijs quæ ualenter deſiccãt. Sed & dentium dolores iuuat, ut & eos, uehementer ſcilicet exiccando, frangat.

EX PLINIO.

Omnibus uis cauſtica, ſi cruda folia imponantur, puſtulasq́ ut ignis faciũt. Ideo ad lepras & pſoras utuntur, & ad tollenda ſtigmata, cauſticisq́ omnibus miſcent. Alopecijs imponunt, celeriter remouentes. Radix in dolore commanducata diutius, rumpit dentes. Eadem ſicca conciſa, ſternutamentũ facit. Noſtri herbarij ſtrumeam uocant, quoniam medetur ſtrumis, & panis, parte in fumo ſuſpenſa.

LVPVS SALICTARIVS.

Hopffen.

Hoppes Hoppes

A

NOMINA.

BPYON Græcis recentioribus, Lupus ſalictarius Latinis, Lupulus officinis, uulgo Humulus uocatur. Aliquot Italiæ rura, ad græcam appellationem alludentes, Bruſcandulam, quaſi Bryon ſcanſile nominãt. Germani Hopffen. Græci autem Bryon à Bryoniæ ſimilitudine hauddubiè nominarunt. Lupus uero ſalictarius, quia ſubit ſcanditq́ſ ſalices, & arbuſta omnia circumuoluendo ſe circumplectitur, appellatus eſt. Hinc quoque Lupus reptitius nonnullis nominatur. *Lupulus. Humulus. Bryon. Lupus ſalictarius. Lupus reptitius*

FORMA.

Caules habet aculeatos, longiſsimosq́ſ. Folia uitis albæ, hiſpida, & nigriora. Flores cinereos ſeu candicantes, ac multis exilibus folliculis ſquamatim compactiles. Radicem ſubnigram, longam.

LOCVS.

Paſsim & copioſe in Germania noſtra iuxta uepres & ſalicta prouenit, ex eaq́ſ ceruiſiam potum, quo uini uice utuntur, Germani conficiunt. Ideoq́ſ in hunc uſum in hortis plantatur.

TEMPVS.

Auguſto menſe floret & Septembri.

TEMPERAMENTVM.

Sunt qui refrigerare Lupulum dicant, alij temperamento medium eſſe putant. At utrique, mea quidem ſententia, falluntur: flores enim quorum potiſsimũ uſus eſt, calidos & ſiccos eſſe, odoris & grauitas, & immodica amaritudo teſtantᷣ. Antiquus etiam herbarius calidum & ſiccum in ſecundo ordine eſſe tradit. Denique conſtat radices quoque eius calidas eſſe.

B

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Bilem utranq́ſ detrahit. Abſceſſus diſcutit. Pituitam in aqua inter cutem per aluum ducit. Succus eius crudus hauſtus uentrem magis ſubducit, minus uero obſtructiones aufert. Coctus uero magis ab obſtructionibus liberat, minusq́ſ uentrem ſubducit. Auribus inſtillatus eas à putredine uindicat, & à fœtore liberat. Radices obſtructiones tollunt, lienis potiſsimum & iecoris.

DE VERO-

VERONICA
MAS.

Erenbreiß mennle.

VERONICA
FOEMINA.

Erenbreiß weible.

Speede well or lluellen

Speedewell or lluellin

C

NOMINA.

Veronica. VETERIBVS Græcis & Latinis cognita fuerit necne hæc herba, nondum conſtat. Vulgus autem herbariorũ hodie Veronicam, Germani Erenbreiß oder Grundheyl / ob mirificam ſanandi ulcera & uulnera facultatem nominant.

GENERA.

Duûm eſt generum Veronica: una mas, altera uerò fœmina. Diſcrimina earum ex deſcriptionibus patebunt.

FORMA.

Veronica mas herba eſt per terram ſerpens, cauliculo dodrantali & nonnunquã etiam longiore, rubeſcente & lanuginoſo, folijs oblongis, nigris, hirſutis & ſerratis, floribus in cacumine purpureis, ſemen in uaſculis loculi ſpeciem habentibus, radice tenui. Fœmina itidem per terram ſerpit caule lanuginoſo, folijs rotundis inſtar herbæ quæ Centummorbia & Nummularia hodie uocatur, minimè in ambitu inciſis, paulò quàm maris uiridioribus, floribus in luteo purpureis, ſemine in uaſculis rotundis, radice, ut mas, tenui.

LOCVS.

Naſcitur incultis & ſyluestribus locis.

TEMPVS.

Iunio menſe floribus & ſemine abundat.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudinem quandam & uehementem adſtrictionem in guſtu præ ſe fert, ut hinc calidam & ſiccam eſſe conijcere liceat.

D

VIRES.

Mirificè ad cruenta ac uetera uulnera & ulcera ſananda confert. Scabiei denique & omnibus cutis uitijs medetur. Ferũt quondam huius herbæ adiumento Regem Galliæ elephantiæ morbo correptum, à quodam uenatore ſanatum eſſe, cum is ceruum à lupo uulneratum eius herbæ comeſtione, & aſsidua in illa uolutatione, curaſſe ſeipſum animaduertiſſet. Tumores etiam, in quacunq; corporis parte fuerint, potiſsimum autem in ceruice, diſcutere poteſt. Recentiores huius uſum unicè commendant in febribus peſtilentialibus, iecoris & lienis obſtructionibus, potiſsimum uero pulmonis exulcerationibus.

DE BVLBO SYLVESTRI. CAP. LX.

NOMINA.

Cepa ſyluestris. Bulbi. BOLBOS ἄγριος Græcis, Bulbus ſyluestris Latinis. Sunt quibus Cepa ſylueſtris appellatur. Germanicè Feld / wild oder ackerzwibel. Bulbos autem nominant radices ſuis membranis tunicatas, ſiue pluribus capitulis coagmententur, uno folliculo omnes ambiente, ſiue quadantenus diſtinctæ ſeparentur.

FORMA.

Herba eſt caule dodrantali, cauo, folijs porraceis, floribus lilij ſinuatim emicantibus, ſpecioſis, ſex folijs è calatho ſtellatim radiatis, ex uiridi in luteum tendentibus, capillo intus croceo, capitulo floribus decidentibus triangulari, ſeminibus pleno, radice bulboſa ceu Allium, citra odorem glutinoſa.

LOCVS.

In locis umbroſis, circaq; margines quorundam pratorũ copioſe prouenit. Quare in uallibus non procul à Tubinga iuxta monaſteriũ Bebenhuſenſe ſitis, & radice montis Auſtriaci ad pratum tenue uocatum, Bulbus plurimus naſcitur.

TEMPVS.

BVLBVS SYLVESTRIS.

Feldzwibel.

The wyld bulbus

daffodyll or our ladies cowslippes

C TEMPVS.

Per initia ueris, Martio & Aprili menſibus erumpit, ac ſtatim ſubinde euaneſcit. Semen non tantum in caulibus, uerumetiam iuxta radicem profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara auſteraq; qualitate præditos inueniet, non hunc, ſed & alios bulbos, qui guſtum exactè conſuluerit. Proinde hos abſtergere ſimul & glutinare, & nimirum etiam exiccare poſſe, nemini non notum eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnes bulbi acres ſunt & calefaciunt, ueneremq; ſtimulant. Linguam & tonſillas exaſperãt. Multum nutriunt. Carnes procreant, flatusq; faciunt. Ad luxata, colliſa, ſurculos, articulorumq; dolores illiti cõducunt. Gangrenis & podagris cum melle, & per ſe, hydropicorũq; tumoribus & canum morſibus proſunt. Cum melle pariter & pipere trito illiti, ſudores cohibent, & ſtomachi dolores ſedant. Furfures & achoras cum nitro toſto exterũt. Sugillata & uaros per ſe, aut oui luteo purgant, & lentigines cum melle aut aceto. Fractis auribus cum polenta, & cõtuſis unguibus proſunt. Ficos in calidis cineribus toſti, & cum mænarum capitibus crematis appoſiti, tollunt. Cõbuſti uerò & Alcyonio permiſti uitia cutis in facie, & nigras cicatrices in ſole illiti emendant. Cum aceto elixi & in cibo ſumpti ad rupta faciunt. Cauere uerò eorum in cibo copiam oportet, quoniam neruoſas partes tentant.

EX GALENO.

Bulbi amaram auſteramq; uim manifeſtam obtinent, quamobrem elangueſcentis ſtomachi aliquatenus auiditatem excitant. At uerò neq; ijs inutiles ſunt, quibus è thorace & pulmone pus expuendum erit, quanquam craſſiore ac glutinoſiore ſit corporis ſubſtantia: etenim amaritudo craſsitudini aduerſatur, lenta craſſaq; nata incidere. Quapropter bis elixi uberius quidem alunt, ſed excreare uolentibus relu-

D ctabuntur, utpote omni amaritudine exuti. Tum uerò ex aceto, oleo garoq; miſtis, eſitare ſatius fuerit: nam ita magis oblectabũt ac nutrient, minusq; inflabunt, & facilius cõcoquentur. Quidam horum cibo abunde & immodicè uſi, planè ſeminis auctam copiam, inq; uenerem ſe eſſe promptiores ſenſerunt. Hos quoq; homines uariè apparant. Non enim ſolum aqua elixos, uerumetiam patinas ex ipſis uariè condîtas inſtruunt. Alij quidam in ſartagine frigunt, multi in craticula aſſant. Verum hi multam coctionem haud ſuſtinent, admodum pauca cõtenti. Sunt qui nihil prorſus præcoquant: delectat nanq; eos amaritudo ipſa ac auſteritas integra, quippe qui amplius ab ea ad cibum alliciantur: quanquam ad hujuſmodi illecebrã duo aut tres plus ſatis faciẽt. Si uerò liberalius ſic apparati ſumantur, præſertim ubi, ut mos eſt, crudiores ingeruntur, amplius cruditatem generabũt. Quidam etiam non probè cocti, inflationes & tormina pariũt. Qui ad hunc modum eſitantur, alimentum minimè boni ſucci procreant. At plurimum decoctorum, aut bis etiam, ſuccus craſſior quidem ille erit, cætera uerò melior ac alibilior reddetur.

EX PLINIO.

Bulbi ex aceto & ſulphure uulneribus in facie medentur: per ſe uero triti neruorum cõtractionem, & ex uino porrigines. Succũ cum melle canum morſibus. Eraſiſtrato placet cum pice. Sanguinem idem eos ſiſtere tradit illitos cum melle. Alij ſi è naribus fluat, Coriandrũ & farinam adijciũt. Theodorus & lichenas ex aceto bulbis curat, & erumpentia in capite cum uino auſtero aut ouo. Et bulbos epiphoris idem illinit, & ſic lippitudini medetur. Aequè uitia quæ ſunt in facie, eorum rubentes maximè in ſole illitis, cum melle & nitro emendant. Lentiginem cum uino, aut cum cumino coctis. Vulnerib. quoq; mirè proſunt per ſe, aut, ut Damion, ex mulſo, ſi quinto die ſoluantur. Iiſdem & auriculas fractas curat, & teſtium pituitas. In articulorum doloribus miſcent farinam. In uino cocti illiti uentri, duritiem præcordiorum emolliunt. Dyſentericis in uino ex aqua cœleſti temperato dantur. Ad con

uulſa

A uulſa intus cum Silphio pilulis fabæ magnitudine. Ad ſudorē tuſi illinuntur. Neruis utiles. Ideo & paralyticis dantur iuxtà in pedibus. Qui ſunt ruffi ex his, citiſsimè ſanant cum melle & ſale. Venerem ſtimulant. Syluestres interaneorū plagas & uitia cum Silphio pilulis deuoratis ſedant. Et ſatiuorum ſemen contra phalangia bibitur in uino. Ipſi ex aceto illinuntur contra ſerpentiū ictus. Semen antiqui bibendum inſanientib. dabant. Flos bulborum tritus crurum maculas uarietatesq; igne factas emendat. Elixos aſsis minus utiles adijciunt eſſe, & difficilè concoqui ex ui uniuſcuiuſq; naturæ.

APPENDIX.

Hic quem pictum damus Bulbus, facultatē emolliendi & diſcutiendi duros tumores habet. Humidis denique & depaſcentibus ulceribus toſtus calido cinere, & cum melle tritus atque admotus prodeſt.

DE BICIO. CAP. LXI.

NOMINA.

BIKION Græcè, Vicia Latinè nominatur. Officinæ non ſine maximo errore ea pro Orobo utuntur. *Officinarum error.* Germani alludentes ad græcam appellationem, Wicken ſimpliciter, uel cum adiectione zam wicken uocant. Vicia autē, ut Varroni placet, dicta eſt à uinciendo, quod item ut uitis capreolos habeat, quibus ſurſum uerſus ſerpit. *Vicia unde dicta.*

FORMA.

Cubitali altitudine ſurgit, folijs Aphaces, anguſtioribus tamen, flore Piſi, minutis nigricantibusq; in ſiliquis ſeminibus, quorum quidem figura non rotunda eſt, ſed, ſimiliter lenti, latiuſcula.

LOCVS.

Sicca loca maximè amat, inter autem ſegetes copioſe prouenit.

B TEMPVS.

Iunio menſe floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Medium tenet caliditatis & ſiccitatis, ualidius tamen ſiccat, in ſecundo nimirum ordine.

VIRES. EX GALENO.

Semina hæc non ſolum inſuauia, ſed concoctu etiam difficilia, & aluum retinentia. Perſpicuum ergo eſt, quum huiuſmodi naturam obtineant, alimoniam quoq; quæ ex ipſis in corpus permanat, improbi craſsiq; ſucci eſſe, idoneam ad humoris melancholici generationem.

96

VICIA

Wicken.

A

NOMINA.

BΛΙΤΤΟΝ Gręcis, Blitum ſiue Blitus Latinis uocatur. Officinę hanc herbam cum Beta cõfundunt non ſine magno errore. Germanis Maier dicitur. Blitum nomen inde traxit, quod iners & fatuum olus eſſet, ſine ſapore aut acrimonia ulla. Nam βλίτους ſtolidos & ignauos Græci dixerunt. Sic hodie græca imitatione ſocordes, & nullius momenti homines, bliteos appellamus. Ita Plautus in Truculento bliteam meretricem nominauit.

Officinarum error.

Blitum undę dictum.

βλίτοι.

FORMA.

Blitum non pingitur à Dioſcoride, ſed ab Hermolao Barbaro, homine non mi-
,, nus docto quàm diligente, in ſuo Corollario ijs uerbis deſcribitur: Blitum erumpit
,, ocyſsimè, folijs betaceis, ſine acrimonia fatuis & inſipidis, ſemine ut Beta corticeo,
,, copioſo, racemoſo, ut Atriplex. Radice non una, non in rectum tendente, ſed mul-
,, tiplici, obliqua, & prolixa. Ex quibus utiq; uerbis omnibus perſpicuum fit, herbam quam depictam damus eſſe Blitum. Hęc ſiquidem ocyſsimè erumpit, atq; in altum tollitur, foliaq; Betacea prorſus habet. Inſipida denique & ſine acrimonia. Semen eius ut Betæ corticeum, copioſum, racematim ſingulis ramis inſidens. Radice non una nititur, ſed multiplici ac longa, non in rectum, ſed obliquum tendente. Rectiorem tamen & magis deſcriptioni reſpondentẽ ſi quiſpiam protulerit, non grauabimur noſtram mutare ſententiam, ut qui probè perſpectum habeamus in ijs herbis quæ à Dioſcoride non deſcriptæ ſunt, facillimè aliquem in tanta rerum penè omniũ caligine aberrare poſſe.

LOCVS.

Etſi ſponte ſua interdum herba hęc proueniat, tamen ut de Blito etiam tradunt, ſi culto ſolo ſemel nata fuerit, ipſa ſe per multa ſecula ſeminis deiectione reparat, ut
B etiam ſi uelis uix poſsit aboleri, ſic ſemel nata pluribus annis reſtibili fertilitate prouenit.

TEMPVS.

Floret æſtate & autumno, ſemineq; prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Blitum frigidum & humidum in ſecundo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Blitum oleris uice in cibum uenit. Aluo utile eſt, nullam tamen medicamentoſam uim obtinet.

EX GALENO.

Aquoſum eſt olus, ac uti quis non abſurdè dixerit qualitatis expers, & inſipidũ: quapropter non ex ſolo oleo garoq;, ſed addito aceto ſæpius meliusq; aſſumitur. Nõnihil etiam ad leuigandã aluum momenti affert, uerum idipſum perquam exiguum eſt, quoniam nulla ipſis acris nitroſaúe adeſt qualitas, quæ aluum ad excretionẽ irritare poſsit. Liquet etiã quod minima ab ipſo alimonia in corpus dimanet.

EX PLINIO.

Blitum iners uidetur ac ſine ſapore aut acrimonia ulla. Vnde cõuicium fœminis apud Menandrum faciunt mariti. Stomacho inutile eſt. Ventrem adeò turbat, ut choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen aduerſus ſcorpiones potum è uino prodeſſe, & clauis pedum illini. Item lieni & temporum dolori ex oleo. Hippocrates menſtrua ſiſti eo cibo putat.

97

BLITVM

Maier.

A

NOMINA.

BOYNIAΣ Græcis, Romanis Napus, Germanis Steckrüb appellatur. Buniadis autem appellationē à tumente figura quam præ ſe fert, Græci deduxerunt. Nanq; radix Napi buniadis in amplitudinē excreſcit, & in rotundum extuberat. Cliuos ſiquidem, colles, uerrucoſaq; loca βουνὸς nominant. Napus. Bunias quare dictus. Βουνοί.

GENERA.

Napi buniadis, quem Galenus & alij ueteres in Raporum cenſum reponunt, duo ſunt genera. Vnum ſatiuum, quod forma proximè ad Braſsicam tertiæ ſpeciei accedit, radicemq; oblongiorem obtinet. Germani huius generis Napos, Trucken ſteckrüben nominant. Alterum ſylueſtre, quod folijs ſuis Erucæ non diſsimile eſt, radice ampliore, & rotundiore. Germanicè Naßſteckrüben appellantur eius generis Napi. Napus Bunias ſatiuus. Syluestris.

FORMA.

Folia habet Rapi, leuiora, Erucæ modo laciniata, caulem cubitalem, interdum altiorem, rotundum, flores luteos, Braſsicæ proximos, ſemen in ſiliquis, radicem oblongam.

LOCVS.

Bunias gaudet frigidis locis.

TEMPERAMENTVM.

Cum eaſdem quas Rapum uires habeat Bunias, neceſſe eſt idem etiam ut obtineat temperamentum. Eſt itaq; Napus bunias in ſecundo ordine calidus, & in primo humidus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Buniadis elixa, flatus creat, minus tamen quàm Rapum nutrit. Semen B eius potum letalia uenena inefficacia reddit. Miſcetur antidotis. Radix etiam eius ſale conditur.

EX GALENO.

Eaſdem quas Rapa uires obtinent. Vide itaque caput de Rapis.

NAPVS BVNIAS
SATIVVS.
long rapes or nauew gentle.

Trucken ſteckrüben.
Garden Rape.

NAPVS BVNIAS SYLVESTRIS.

Naßſteckrüben.

Wild Rape

C

NOMINA.

Botrys unde dicta.

BOTPYΣ Græcis, Botrys Latinis appellatur. Officinis & uulgaribus herbarijs incognita. Germanis haud inepte Traubenkraut nominabitur. Botrys uerò dicta eſt à ſemine, quod racematim ramulis adnaſcitur.

FORMA.

Herba tota eſt lutea, fruticoſa, ſparſa, multaq́ alarum caua habens. Semen totis ramulis adnaſcitur. Folia Cichorio ſimilia obtinet, totaq́ ualde odorata eſt, ideoq́ ueſtibus apponitur. Ex qua quidem deſcriptione omnibus manifeſtum fit, herbam cuius picturam exhibemus eſſe legitimã Botryn: uniuerſa enim herba ad luteum colorem uergit, fruticoſa eſt, & multis ſtolonibus fuſa, folijs Cichorij, odoratis, ſemine circa ramulos totos in racemos collecto naſcente. Quid multa? nulla eſt prorſus nota, quæ illi non appoſitiſsimè quadret.

LOCVS.

Naſcitur circa profluentes aquas & torrentes. In Germania tamen, quod equidem ſciam, non niſi ſata prouenit.

TEMPVS.

Auguſto & Septembri ad maturitatem maximè peruenit: quibus etiam menſibus, ut Ruellius annotauit, uenalis herba per Pariſienſium urbem defertur. Odoris enim gratia Galli ueſtimentis, pannis, & linteis curioſe interponunt. Apud Germanos tamen eius herbæ nulla eſt gratia, quod illis hactenus ignota fuerit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe Botryn amaritudo eius quæ guſtui occurrit, facilè monſtrat. Item uis eius incidendi, quæ illi propter calorem, tenuitatemq́ ineſt.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

In uino pota orthopnœas lenit.

EX PAVLO.

Planta eſt admodum odorata, quæ cum uino pota non niſi recta ceruice ſpirantibus auxiliatur.

EX PLINIO.

Medetur orthopnoicis.

DE BARBA

BOTRYS

Oke of Jerusalem

Traubenkraut.

Oke of Jerusalem

DE BARBA CAPRI. CAP. LXV.

NOMINA.

Hæc herba non eſt Pycnocomō.

Barba capricur dicta.

101

QVO nomine ueteribus Græcis & Latinis hæc herba uocata ſit, nobis nondum compertum eſt. Neque enim Pycnocomon eſt, quòd à deſcriptione illius prorſus abhorreat. Quare Barbam caprinā interea donec certius nomen nacti fuerimus, nuncupabimus, à florum nimirum figura, quæ caprinam barbam referre uidetur. Germanicè Wald geißbart/ ut eam ſegregaremus ab altera eiuſdem nominis, quæ non in ſyluis, ut hæc ipſa, naſcitur, ſed in pratis & ſenticetis, appellare nobis placuit.

FORMA.

Caulem habet tricubitalem, anguloſum, folia Caſtaneę aut Corylo ſimilia, in ambitu ſerrata, flores candidos, exiguos, racematim compactos, inſtar barbę canæ dependentes, radicem nigram, lignoſam, intus candidam. Flores eius in iulos abeūt.

LOCVS.

Prouenit in obſcuris ſyluis, & uallibus nonnunquam minus apricis.

TEMPVS.

Floret Iunio menſe, ac ſubinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe hanc herbam facilè ex guſtu deprehenditur: miram enim amaritudinem, in radice potiſſimum, guſtata exhibet.

VIRES.

Abſtergit hauddubiè expurgatq́ꝫ, & quæ in uenis eſt craſſitiem incîdit. Quamobrem menſes ducit, educendoq́ꝫ ex thorace, & pulmone puri auxiliatur. Et in ſumma, ſiue craſſa in eis pituita, ſiue pus, ſiue aliud quippiam continetur eiuſmodi, ex-
D purgat. Hac utiq́ꝫ ratione & morbo comitiali competit. Extrinſecus illita & impoſita, tumores ex pituita ortos diſcutit.

BARBA CAPRI

Waldgeißbart.

Goates beard or Meddo wort

Q

C

NOMINA.

Blattaria unde dicta.

NVM Græcis autoribus cognita hæc herba fuerit, nondum cōpertum habeo. Plinius certè libro xxij. cap. ix. Blattariam nominat. Inuenit autem nomen hoc Latinum, à colligendis in ſe blattis. Ideoq; cōuenientiſsimo nomine Germanis appellabitur Schabenkraut.

FORMA.

» Plinius loco iam citato Blattariam ſic pingit: Blattaria eſt ſimilis Verbaſco her-
» ba, quæ ſæpe fallit pro ea capta, folijs minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Ex qua pictura ſatis conſtat, herbam cuius picturam damus eſſe Blattariam: ſic enim Verbaſcum mentitur, ut pro eo ſæpius ab imperitis decerpatur. Et ſunt non pauci herbarij, qui hac ſimilitudine decepti, eam inter Verbaſci genera connumerent. Folia tamen, quæ minimè ſunt hirſuta & candida, ſed potius uiridia, facilè ab hoc errore paulò attentiores reuocare poſſunt. Plures deniq; cauliculos habet, flores item luteos, ad Verbaſci flores proximè accedentes. Folliculos quoque lini inſtar, in quibus ſemen continetur.

LOCVS.

Naſcitur iuxta aquas, & fluminum ripas.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Vehemens amaritudo eius ſatis docet eſſe calidam & ſiccam.

VIRES. EX PLINIO.

Hæc abiecta blattas in ſe contrahit, ideoq; Romæ Blattariam uocant.

APPENDIX.

D Non plura de huius herbæ facultatib. apud probatos autores inuenio, ſed haud dubiè ſi quis ea uti uoluerit, eadē quæ alia amara, in corpore noſtro efficere poteſt. Quæ qualia ſint, ex capite præcedente facilè intelliges.

102

BLATTARIA

Schabenkraut.

Moth Mulleyne

or moth murren

Q 2

C

NOMINA.

BPΩMOΣ Græcè, Auena Latinis ac Officinis, Germanis Habern dicit.

FORMA.

Folijs & culmo Tritico ſimilis, geniculis interſecto. In ſummo uerò fructum habet ueluti locuſtas duplici crure diuaricatas, in quo ſemen includitur. Radicem copioſam.

LOCVS.

Paſsim in Germaniæ agris naſcitur, ac iumentorum potius quàm hominum pabulum exiſtit.

TEMPVS.

Seritur Martio menſe, metitur autem Auguſto.

TEMPERAMENTVM.

Auena ut medicamẽtum refrigerat, Galeno autore: ut alimentum uerò, eodem teſte, calefacit ſufficienter. Vtroque uerò modo exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen eius haud ſecus quàm hordeum ad cataplaſmata utile. Puls etiam ex ea fit cohibendæ aluo accõmodata. Succus eius in ſorbitione acceptus, tuſsientibus prodeſt.

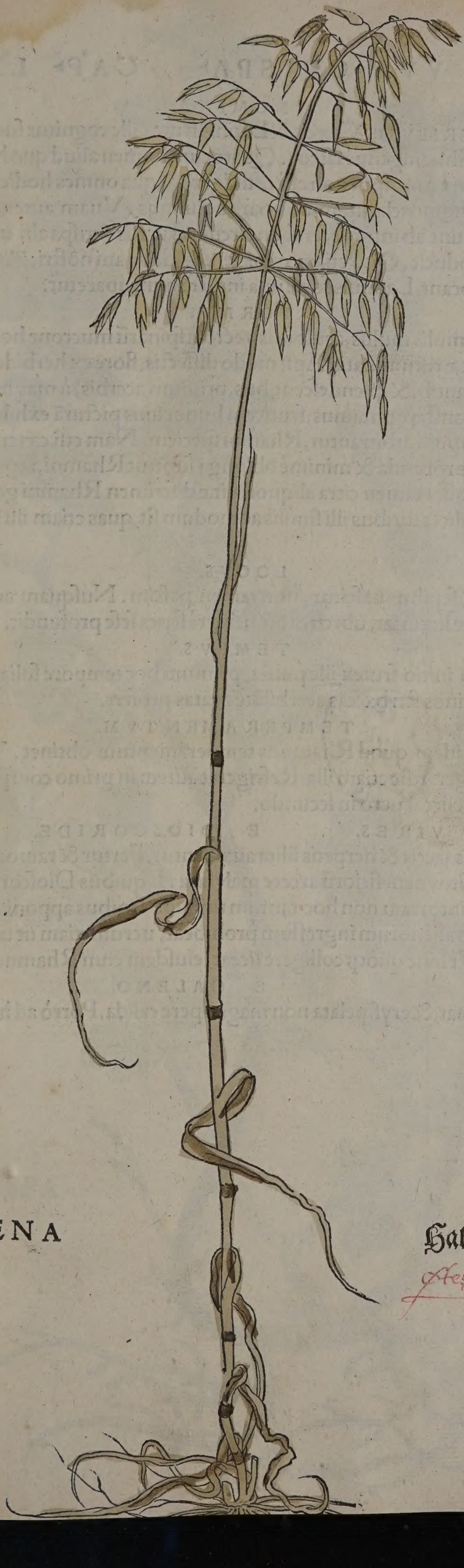
EX GALENO.

Auena ut medicamentum ſimilem hordeo uim obtinet. Nam illitum deſiccat, & digerit mediocriter, & ſine morſu. Nonnihil etiam adſtrictionis obtinet, ut uentris profluuia iuuet.

EX PLINIO.

D Semen utile ad cataplaſmata atque hordeum & ſimilia. Prodeſt tuſsientibus ſuccus. Auenæ farina in aceto tollit næuos.

DE VVA

AVENA

ofes

Habern.

Ares

C

NOMINA.

Vua criſpa cur dicta.

VETERIBVS ne Græcis & Latinis frutex ille cognitus fuerit, me ignorare adhuc ingenuè fateor. Quare cum nomen aliud quo hunc appellaremus in promptu non eſſet, uulgarē & qua omnes hodie herbarij utuntur nomenclaturam uſurpare uoluimus. Vuam autem criſpam fruticem hunc dixerunt ab intortis fereq́ in circulum uerſis (criſpa alij uocant) folijs, & acinis quos producit. Quo etiam reſpicientes Germani noſtri, Krußbeer / oder Krüſelbeer uocant. Latinius fortè uua intorta nuncuparetur.

FORMA.

Frutex eſt ramulis multis, aculeatus, rectoq́ ſpinarū mucrone horridus, folijs intortis ac circinatæ rotunditatis, Apij modo diſſectis, flore ex herbido purpuraſcente, acinis candicantib. & ſplendeſcentibus, primum acerbis, à maturitate dulcibus. Ex ijs abunde conſtare putamus, fruticem hunc cuius picturã exhibemus, non eſſe primam, ut nonnulli arbitrantur, Rhamni ſpeciem. Nam etſi cætera reſpondeant, tamen folia quæ rotunda & minimè ōblonga ſunt, ut Rhamni, repugnare manifeſtè uidentur. Poſſet tamen citra aliquod uitæ diſcrimen Rhamni generibus annumerari, quod ſcilicet uiribus illi ſimilis admodum ſit, quas etiam illi ſuo loco adſcribemus.

LOCVS.

In frutetis & ſepibus naſcitur, non tamen paſsim. Nuſquam autem copioſius quàm Tubingæ luxuriat, ubi circa omnes ferè ſepes ſeſe profundit.

TEMPVS.

Veris ſtatim initio frutex ille pubet, primum hoc tempore folia, dein flores, ac D non diu pòſt acinos ſeu baccas acerbitate gratas profert.

TEMPERAMENTVM.

Hauddubiè idem quod Rhamnus temperamentum obtinet. Vt enim hic adſtringit & refrigerat, ſic etiam illa. Refrigerat autem in primo completo, aut ſecundo incipiente, deſiccat uerò in ſecundo.

VIRES. E DIOSCORIDE.

Folia ignibus ſacris & herpetis illita auxiliantur. Fertur & ramos eius foribus & feneſtris appoſitos ueneficiorū arcere maleficia. E quibus Dioſcoridis uerbis ſatis liquet, Vuam intortam non hoc tantum nomine ſepibus apponi ut eaſdem muniat, atq́ adeò alienorum ingreſſum prohibeat, uerumetiam ut ueneficia ab hortis propulſet. Vt hinc quoq́ colligere liceat, eiuſdem cùm Rhamno eſſe facultatis.

E GALENO.

Herpetes ſanat, & eryſipelata non magnopere calida. Porrò ad hæc teneris utendum eſt folijs.

VVA CRISPA

Krüſelbeer.

C

NOMINA.

QVO nomine ueteribus tum Græcis cum Latinis appellatæ ſint hæ plantę, me ignorare ingenuè fateor. Puto autem illis planè fuiſſe incognitas, quod de ijs ne uerbum quidem apud eoſdem ſcriptum inueniatur. Hodie Balſamines nomine uocant. Cauſam indicabimus paulò pòſt. Germani ad latinam nomenclationem alludentes, Balſamkraut/haud (arbitror) ineptè appellabunt.

GENERA.

Prima Balſamine. *Hieroſolymitanum pomum.* *Mirabile pomũ.* *Charantia.* *Altera Balſamine.* *Balſaminum.*

Duo Balſamines genera damus. Primam, quam nos certioris diſcriminis gratia marem fecimus, Ligures Padani Balſaminã uocãt, Hieroſolymitanũ pomum Hetruria, Mirabile Gallia, uulgus Italorum Charantiam, quoniã ſepti modo in hortis feneſtriſq; per cancellos opere topiario facilè digeratur. Alteram, quam fœminã nominauimus, Itali neutro genere Balſaminũ appellãt, priori quidem quod ad fructum attinet ſimilis, niſi quod minor eſt, in alijs diſsimilis: neq; enim folijs, neque etiam floribus reſpondet. Vtraq; planta uiſu pulcherrima eſt, ut hoc ſaltem nomine pingi meruerint. Etſi præſtet etiam harum habere picturas, ut de ijs plura inueſtigandi poſteris occaſio aliqua ſit.

FORMA.

Primæ. Prima tenuibus prælongiſq; flagellis ultro citroq; reptantib. euagatur, folijs Vitis albæ ſeu Bryoniæ, articulatioribus, exilibus pampinis ex alarum ſinu prodeuntibus, quibus illigantes ſeſe cancellatim uicinis implicant pergulis: flore cucumeris ex albo in luteum langueſcẽte, turbinato utrinq; fructu, carnoſa cute, & per uerſus uerrucoſa, ac rigidioribus bullis intumeſcẽte, cucumeris ſylueſtris puſilli ſimilitudine, puniceus maturo color, cartilago intus punicea uel lutea, ſanguineuſq; ſuccus. D Pomum maturitate diſsilit, inanitaſq; confracto patet, ſemina intus pomi formam referentia continens. *Alterius.* Altera caulem habet craſsiſsimũ, Portulacæ aſsimilem, in herbaceo colore rufeſcentẽ, folia Salicis, in ambitu inciſis, flores magnos, purpureos, inſtar Conſolidæ hodie regalis uocatæ herbæ caudatos, fructum priori non diſsimilem, primo herbaceũ, dein pallidum luteúmue, piloſum, qui maturitate diſsilit, inanitaſq; confracto apparet, ſemina intus aliquot lenticulæ ferè figura continentẽ.

LOCVS.

Non niſi ſatæ in Germania proueniunt. Sed iam in multorum hortis plantatæ naſcuntur.

TEMPVS.

Floribus & fructibus prægnantes ſunt Auguſto & Septembri menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Telephium temperamentũ, potiſsimum alteram, obtinere arbitror. Quare in ſecundo ordine intenſo, aut certe principio tertij exiccare, nec inſigniter calefacere, primo nimirum ordine, eſt ueriſimile.

VIRES.

Ex primi generis Balſamines ſeminibus oleum exprimitur, ad uulnera, quod in Corollario ſuo annotauit doctiſsimus Hermolaus, præcipuum. Nõnulli pomum oleo prius imbutum aliquot dies inſolant, deinde uel fimo, uel terra tantiſper obruunt, dum prorſus intabuerit, ſic Balſami uires glutinandis uulneribus adſciſcere pollicentur, inde tractum Balſaminæ uocabulum. *Balſamine uox unde nata.* Quid multa? in uulneribus ſanandis Telephio non inferiores eſſe conijcio, hincq; Balſaminas appellatas. Nos tamen de ijs peculiarem experientiam nullam habemus. Poterunt itaque alij, ſi lubet, earundem uirium facere periculum.

DE GLYCYR-

BALSAMINE
PRIMA.

the bamme bed

Balſamkraut menle.

Balſame Apple

Balſamkraut menle

BALSAMINE ALTERA.

Balſamkraut weible.

Balſame female

A

NOMINA.

ΓΛΥΚΥΡΡΙΖΑ Græcis, Dulcis radix Latinis, Liquiritia officinis, Germanis Süßholtz dicitur. Nomen tum apud Græcos, tum etiã Latinos à dulcedine, qua radix eius prædita eſt, inueniſſe notius eſt, quàm ut dici debeat. Theophraſtus nono de plantarũ hiſtoria libro, Scythicam nominauit radicem, quod in Scythia circa Mæotim paludem plurimum proueniat. Sunt etiam qui ἄδιψον uocitent, quod ſitim retenta in ore arceat.

Liquiritia. *Glycyrrhiza unde dicta.* *Scythica radix.*

FORMA.

Breuis frutex eſt, ramos binûm cubitorum altitudine ſpargens, in quibus folia denſa, Lentiſco ſimilia, pinguia, tactuq́ glutinoſa. Florem fert Hyacintho ſimilem. Fructum pilularum Platani magnitudine, aſperiorem tamẽ, ſiliquas Lentis modo rubeſcentes, breuesq́ habentẽ. Radices illi ſunt longæ, colore buxeæ ut Gentianę, ſubacerbæ, ſed dulces, quæ Licij modo in ſuccum coguntur & denſantur. Hæc delineatio ita Liquiritiæ hodie uocatæ quadrat, ut nulla penitus ſit nota quæ in illa non reperiatur. Fruticoſa enim eſt, ramos bicubitales emittens, folijs lentiſcinis, denſis, pinguibus, tactuq́ ſequaci lentore glutinoſis. Flore Hyacinthi, fructu pilularũ Platani craſſamento, ſed aſperiore, ſiliquas Lentis figura, & breues habente. Radicibus prælongis, buxeo colore, & dulcibus.

LOCVS.

Plurima & optima in Cappadocia ac Ponto naſcitᷣ. Multa præterea nec ignaua aliquot Germanię noſtræ locis, Pabenbergenſi pręſertim agro, IOACHIMI noſtri Camerarij, uiri doctiſsimi, patria, producitur. Et hodie nuſquam ferè nõ ſeritur in hortis. His quæ ſemel comprehenderit, tam pertinaci fertilitate cohæret, ut uix unquam poſsit radicitus extirpari, tam reſtibili fœcunditate regerminat.

Pabenbergenſis ager Glycyrrhiza fœcundus. *Ioach. Camerarius.*

B

TEMPVS.

Carpitur Septembre menſe, quando ſemine prægnans eſt, aut Vergiliarum occaſu. Flores ſuos Iulio menſe profert.

TEMPERAMENTVM.

Natura eius noſtræ temperaturæ familiaris eſt: nam tale monſtratum eſt eſſe id quod dulce eſt. Sed quum adſtrictio quædam adiuncta ſit, uniuerſum eius temperamentum quantum ex caliditate & adſtrictione eſt, tepidę potiſsimum caliditatis fuerit, quamproximè ad ſymmetrum temperatúmue accedens. Porrò quum etiam dulcis ſit, humida quoq́ ſit oportet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus radicis ad arteriæ exaſperationes utilis eſt, oportet autem ut linguæ ſubditus eliqueſcat. Ardori ſtomachi, & ad iecinoris thoracisq́ uitia prodeſt. Veſicæ ſcabiem, & renum uitia cum paſſo potus emendat. Idem eliquatus ſitim reſtinguit. Vulneribus prodeſt circunlitus. Cõmanducatus ſtomacho ſuccurrit. Radicum recentium decoctum ad eadem conuenit. Radix uero ſicca in puluerem trita, pterygijs commodiſsimè inſpargitur.

EX GALENO.

Huius fruticis radicum ſuccus in primis utilis eſt, ſimiliter ut eius radices dulcis, ſimulq́ modicè adſtringens. Proinde aſperitates lenire poteſt, nõ ſolum in arteria, uerumetiam ſcabra ueſica, idq́ temperaturæ mediocritate. Quoniam autem temperie quoque humidum eſt quod modicè dulce eſt, iure ſanè ſitim arcens medicamentum eſt, nimirum modicè humidum, ſimul & natura humana frigidius. Refert Dioſcorides, radicem ſiccam ad leuorem redactam, pterygiorum illitu idoneum eſſe remedium.

EX THEO-

GLYCYRRHIZA

Licorice

Süßholtz.

Comon Licorice

A EX THEOPHRASTO.

Dulcis & Scythica radix utilis ad ſuſpiria, & tuſsim ſiccam, atq; in totum thoracis laborantis medicamento cõmoda redditur. Quin & ex melle ulceribus mederi poteſt. Sitim quoq; extinguit, ſi teneatur in ore. Qua de cauſa tum ea, tum Hippace, Scythas decem & duodecim dies degere, & uitam prorogare affirmant.

EX PLINIO.

Radicis uſus in ſubditis decocta ad tertias, cetero ad mellis craſsitudinẽ, aliquando & tuſa. E quo genere & uulnerib. imponitur, & faucium uitijs omnibus. Item uoci utiliſsimo ſucco, ſic ut ſpiſſatus eſt linguæ ſubdito: item thoraci & iecinori. In ore habentes ſitim non ſentiunt: ob id quidam Adipſon appellauerunt eam, & hydropicis dedere ne ſitirent. Non parum auxilij confert ijs qui perpetua ſiti excruciantur: ideo cõmanducata & ſtomatice eſt, & ulceribus oris inſpergitur, ſæpe & pterygijs. Sanat ueſicæ ſcabiem, renum dolores, condylomata, ulcera genitalium. Dedere eam quidam potui in quartanis, drachmarum duarum pondere, & pipere, hemina aquæ. Cõmanducata ſanguinem ſiſtit ex uulnere. Sunt qui & calculos ea pelli tradiderunt. *Adipſon.*

DE GALEOPSI. CAP. LXXI.

NOMINA.

ΓΑΛΗΟΨΙΣ, ἢ γαλεόβδολον græcè: Galeopſis, Vrtica labeo latinè, uulgo & officinis Scrophularia maior, Ficaria, Millemorbia & Caſtrangula dicitur. Germanicè Braunwurtz/Sauwurtz/groß feigwartzenkraut. Appoſitè autem Galeopſis appellatur, nomine ex græco & latino compoſito, quod eius flores prorſus galeæ aſpectum referant. Aut ſi græca cum latinis componi haud poſſunt, γαλήοψις cum η & non ι, ut habent multa exemplaria, ſcribendum erit, ut idem ualeat ac muſtelæ aſpectum referens: flores enim nõ diſſimiles eſſe capiti illius animalis uidentur. Et ita legendum eſſe Plinius etiam teſtatur, qui Galeopſin hanc nominat herbam. Scrophulariam autem à curandis ſtrumis, quas ſcrophulas uocant recentiores, dixerunt. *Scrophularia maior.* *Galeopſis cur dicta.*

B

FORMA.

Totus cum ſuo caule & folijs frutex Vrticæ ſimilis eſt, læuiora tamen habet folia, & cum teruntur grauiter odorata. Flores illi tenues, & purpuraſcentes. Huius deliniationis notæ in uniuerſum omnes, nulla prorſus reclamante, herbæ quam uulgus Scrophulariam maiorem nominat, conueniunt. Frutex enim eſt qui ad humani corporis ferè longitudinem interdum aſſurgit, foliaq; Vrticæ habet, ſed læuiora, & quæ trita grauem fundunt odorem. Flores tenues, atque purpuraſcentes. Reſpondet etiam locus natalis, ut ex ſequentibus patebit. Eſſe autem ueterum Galeopſin uulgi Scrophulariam maiorem, præter ea quæ iam diximus, manuſcriptus quoque codex euidenter oſtendit, in quo pictura ita Scrophulariam refert, ut nemo ſit qui eam non agnoſcat. Huc accedit quod in deſcriptione, quam ex Dioſcoride deſumpſit, apertè teſtatur Scrophulariam maiorem alio nomine dictam eſſe Galeopſin & Galeobdolon. Neque facultates diſcrepant, ſed utrarunque ſimiles ſunt, adeò ut hauddubiè ueterum Galiopſis, recentiorum herbariorum ſit Scrophularia maior.

LOCVS.

Naſcitur circa ſepes, ſemitasq;, & in areis ædificiorum paſsim.

TEMPVS.

Colligitur Iunio & Iulio menſibus, tum enim potiſsimum floret.

108

GALEOPSIS Braunwurtz.

Wasser Betonie

A TEMPERAMENTVM.

Deſiccat, extenuat, & diſcutit, adeoq́ partium eſt tenuium, id quod amaritudo quam in guſtu præ ſe fert, ſatis indicat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia, ſuccus, caulis & ſemen, duritias, carcinomata, ſtrumas, parotidas & panos diſijciunt. Oportet autem bis die cum aceto tepidum cataplaſma imponere. Fouentur & decocto eius utiliter. Ad nomas, gangrænas, & putreſcentia cum ſale illita proſunt.

EX PAVLO.

Galeopſis, quam alij Galeobdolon appellant, urticæ ſimilis herba eſt, maiorem tamen læuorem habet, & odorem grauem. Scirrhoſos tumores diſsipat & emollit. Item ad nomas cataplaſmatis modo illita confert.

EX PLINIO.

Galeopſis folia cauleſq́, duritias & carcinomata ſanant ex aceto trita & impoſita. Item ſtrumas, panos & parotidas diſcutiunt. Ex uſu eſt & decocto ſucco fouere. Putreſcentia quoque & gangrænas ſanat.

APPENDIX.

Recentiores etiam Scrophulariæ tribuunt facultatem ſanandi ulcera putreſcentia, & mariſcas. Succum eius mederi deformitati faciei iam ferè elephanticę tradunt, ut inde ſatis conſtet à Galeopſi non diuerſam eſſe. Semen in expellendis & enecandis lumbricis eſſe efficax adijciunt, id quod ab eius amaritudine non abhorret.

DE GALLIO. CAP. LXXII.

B NOMINA.

ΓΑΛΛΙΟΝ, ἢ γαλλίελον, ἢ γαλάτιον Gręcis, Gallion Latinis. Officinis, ut multæ aliæ optimæ herbæ, neglecta & incognita eſt. Germanis Vnſer lieben frawen weg/oder wal/oder betſtro dicitur. Nomen inuenit ex eo quod uim coagulandi, ac ſpiſſandi lactis habeat. *Gallion unde dictum.*

FORMA.

Ramulos rectos, & folia Aparinæ ſimillima habet. Florem in ſummo luteum, tenuem, frequentem, ualde odoratum.

LOCVS.

Naſcitur in aruis & humidis paluſtribúsue locis.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potiſsimum menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Gallium ſiccum eſt & ſubacre.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Flos eius ambuſtis illinitur, & ſanguinis profluuia cohibet. Idem cerato roſaceo miſcetur, inſolaturq́ donec albeſcat, & ſic laſsitudines recreat. Radix uenerem ſtimulat.

EX GALENO.

Gallium inde adeò nomen ſortitum eſt ſuum, quod lac coagulet. Facultatem obtinet exiccatoriam & ſubacrem. Flos eius ſanguinis profluuijs competere uidetur, & ambuſtis mederi. Eſt autem boni odoris, & coloris lutei.

109

GALLIVM

Rennett or cheeſelippe

Vnſer frawen wegſtro.

Rennett or cheeſlippe

Cheeſeworte or curdworte.

A

NOMINA.

ΓΛΗΧΩΝ, ἢ βλήχων Gręcè, Pulegium Latinè uocatur. Officinæ latinum nomen retinent. Germanicè Poley. Blechona autem appellarũt, quod guſtatum à pecore cum floret, balatum concitet. Id quod Plinio lib. xx. cap. xiiij. autore, de ſylueſtri uerè dicitur. Pulegiũ uerò, quod eius flos recens incenſus pulices interficiat. *Blechon.*

GENERA.

Plinius & Apuleius duo Pulegij faciunt genera, alterum fœminam, alterum marem: nec alia ratione differre ſcribunt, niſi quod mas candidum, fœmina uerò purpureum florem habeat. Dioſcorides Pulegium maſculum, quod ſatiuum alio nomine in Dictamni deſcriptione uocat, duntaxat depingit. Sylueſtre autem ſecundam Calaminthæ ſpeciem facit, quam Latini propriè Nepetam nominant, ut ſuo loco dicemus. *Satiuum Pulegium.* *Sylueſtre.*

FORMA.

Pulegium mas ſeu ſatiuum, cuius hic picturã damus, fruticoſum aſſurgit, & ad cubiti altitudinem increſcit, maximè ſi ſit quo ſuſtentetur: folijs Sampſychi, ſurculis hirſutis, rubicantibus, & per interualla purpureo flore orbiculatim coronatis.

LOCVS.

Prouenit locis cultis & aquoſis: ſemelq; ſatum diutina durat ætate.

TEMPVS.

Carpitur dum floribus prægnans eſt, id quod Iulio & Auguſto menſib. accidit.

TEMPERAMENTVM.

Pulegium quum acre & ſubamarum ſit, ualde tum excalefacit, tum extenuat,
B ideoq; in tertio ordine calidum & ſiccum eſſe ſtatuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Extenuat, calefacit, & cõcoquit. Potum menſes, ſecundas, & fœtus trahit. Cum melle & aloë potum, ea quæ circa pulmonem ſunt, educit, & conuulſis auxiliatur. Nauſeas ſtomachiq; morſus cum poſca potum lenit. Atram bilem per aluum educit. Cum uino potum uenenatorum morſibus ſuccurrit. Defectos animo cum aceto naribus obiectum recreat. Siccatum & in puluerem tritum crematumq; gingiuas firmat. Illitum cum polenta inflammationes omnes mitigat. Podagris per ſe confert uſquedum rubeſcat cutis. Cum cerato uaros tollit. Lienoſis cum ſale utiliter illinitur. Decoctum eius prurigines ſi eo lauantur ſedat. Inflationes, duritias, & conuerſiones uuluæ in deſeſsionibus iuuat.

EX GALENO.

Pulegium calefacere abunde magnum eſt teſtimonium, quod illitum rubrificat, & quod, ſi quis diutius toleret, exulceret. Extenuare uerò ſatis indicat, quum humida, craſſa & lenta ex thorace & pulmone excreatu facilia faciat, menſesq; moueat.

EX PLINIO.

Magna ſocietas cum Mentha, ad recreandos defectos animo, Pulegio cum ſurculis ſuis in ampullas uitreas aceti utriſque deiectis. Qua de cauſa dignior è Pulegio corona uertigini quàm è roſis, cubiculis noſtris pronunciata eſt. Nam & capitis dolores impoſita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorum æſtusq; iniuriam, & à ſiti traditur: neque æſtuare eos qui duos è Pulegio ſurculos impoſitos auribus in ſole habeant. Illinitur etiam in dolorib. cum polenta & aceto. Nauſeas cum ſale & polenta in frigida aqua pota inhibet. Sic & pectoris ac uentris dolorem. Stomachi autem ex aqua item roſiones ſiſtit, & uomitiones cum aceto & polenta. Inteſtinorum uitia melle decocta & nitro ſanat. Vrinam pellit ex uino, & ſi ami-

110

PVLEGIVM

Poley.

peny Ryall

A ſi aminæum ſit, & calculos, & interiores omnes dolores, ex melle & aceto ſedat. Menſtrua & ſecundas, uuluas conuerſas corrigit, defunctos partus eijcit. Comitialibus in aceto cyathi menſura datur. Si aquæ inſalubres bibendæ ſunt, tritum inſpergitur. Salſitudines corporis ſi cum uino tradatur minuit. Neruorum cauſa & in contractione, cum ſale, aceto & melle confricatũ opiſthotono. Bibitur ad ſerpentium ictus decoctum. Ad ſcorpionum, in uino tritum, maximè quod in ſiccis naſcitur. Ad oris exulcerationes, ad tuſsim efficax habetur. Flos recentis incenſus, pulices necat odore. Xenocrates Pulegij ramum lana inuolutum, in tertianis ante acceſsionem olfactandum dari, aut ſtragulis ſubijci, & ita collocari ægrum, inter remedia tradit.

EX SYMEONE SETHI.

Pulegium attenuat & calfacit uehementer, quapropter humida & craſſa in thorace, & in pulmone humida & glutinoſa iuuat, & ut excreentur efficit. Cum uino albo coctum & potum, calidumq́ʒ ſyncerum menſes prouocat. Extrinſecus illitum iſchiadicis, & alijs partibus frigore affectis auxiliatur.

DE GENTIANA. CAP. LXXIIII.

NOMINA.

ΓΕΝΤΙΑΝΗ græcè, Gentiana latinè appellatur. Nomen apud omnes officinas retinet. Germanicè Entzian/oder Bitterwurtz nominatur. Sic à Gentio Illyriorum rege, qui in bello primus eius uires reperit, dicta eſt. *Gentiana unde dicta.*

FORMA.

Folia Gentianæ iuxta radicem erumpunt iuglandi aut Plantagini ſimilia, ſub-
B rubentia: ſed quæ à medio caule, præſertim autem cacumine prodeunt, breuioribus inciſuris ſecta ſunt. Caulis illi inanis, leuis, digiti craſsitudine, binûm cubitorũ altitudine, geniculis interſectus, ex maioribus interuallis folia proferens. Flores eius lutei primum calycibus concluſi, poſtea intumeſcentes explicantur. Semen in calycibus obtinet latum, leue, glumoſum, ad Spondilij ſemen accedens. Radicem mittit longam, ſimilem Ariſtolochiæ longæ, craſſam, & amaram.

LOCVS.

Naſcitur in altiſsimis montium cacuminibus, umbroſis locis & aquoſis. Plurima uerò & copioſiſsima ſub Alpinis montibus in Illyrio, & in monte Farrenberg haud procul à Tubinga ſito.

TEMPVS.

Floret æſtate, Iunio potiſsimum menſe, dein Iulio ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo immenſa ſatis monſtrat radicem eius eſſe calidam & ſiccam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Gentianæ radix calefactoriam & adſtringentem uim habet. Venenatorũ morſibus ſuccurrit duarum drachmarum pondere cum pipere, ruta & uino pota. Succi drachma, laterum doloribus, ex alto cadentibus, ruptis & cõuulſis opitulatur. Hepaticis, ſtomachicis pota cum aqua ſubuenit. Radix collyrij modo ſubdita fœtus eijcit. Vulneraria eſt, impoſita ut lycium, uulneribusq́ʒ ſinuatim depaſcentibus, potiſsimum ſuccus, medetur. Oculis inflammatione laborantibus illinitur. Pro meconio collyrijs acribus miſcetur ſuccus. Radix alphos abſtergit. Contuſa radix diebus quinque aqua maceratur, poſtea in eadem decoquitur, dum aquæ radices ſuperſtent emineántue: deinde ubi refrixerit aqua linteolo percolatur, iterumq́ʒ decoquitur, dum mellis craſsitiem contrahat: demum in uaſe teſtaceo reconditur.

111

GENTIANA

Entzian.

fell wort fell wort

A

EX GALENO.

Radix Gentianæ herbæ admodum efficax eſt quum opus eſt extenuatione, purgatione, abſterſione, obſtructionis liberatione. Nec mirum ſi hæc poſsit, quum impenſe amara ſit.

EX PLINIO.

Vſus in radice & ſucco. Radicis natura eſt excalfactoria, ſed prægnantibus non bibenda. Præcipuè aduerſus angues duabus drachmis cum pipere & ruta, uini cyathis ſex, ſiue uiridis ſiue ſicca pota prodeſt. Tanta huic uis eſt, ut iumentis etiam nõ tuſsientibus modo, ſed ilia quoq; trahentibus auxilietur pota. Stomachum corroborat ex aqua pota. Farina eius ex aqua tepida fabæ magnitudine pota, interaneorum uitijs occurrit. Radix trita uel decocta, à ruptis, conuulſis, & ex alto deiectis potatur.

DE GLYCYSIDA. CAP. LXXV.

NOMINA.

ΓΛΥΚΥΣΙΔΗ, ἡ παιωνία Græcis, Pæonia & Caſta herba Latinis dicitur. Nomẽ Pæoniæ in officinis ſeruat. Germanis Peonienblům/ Königßblům / Gichtwürtz/ Benignenroß / Venediſchroß / Benedictenroß/ Pfingſtroß uocatur. Glycyſida porrò dicta eſt, quod grana mali punici acinis ſimilia habere uideatur. Nam ſidia mali punici grana à Bæotis nominantur. Pæonia ab eius inuentore, medicinæ peritiſsimo, Pæone appellata eſt. *Glycyſida unde dicta.* *Pæonia cur dicta.*

GENERA.

Duo eius genera ſunt, mas & fœmina. Mas in uulgaribus herbarijs Niniuenwurtz/ fœmina uero Peonienblům/ alijsq; nominibus Germanicis paulò antè commemoratis nuncupatur. Iidem, magno errore, Pæoniam à Pionia differre putant, atque adeo diuerſis etiam capitibus, imò & uiribus diſiungunt. Ferendus tamen is error eſſet niſi utriq; etiam herbæ, hoc eſt, Pæoniæ & Pionię, duplex genus aſsignarent, marem nimirum & fœminam, cum tamen ſub una Pæoniæ nomenclatura, utrunq; genus Dioſcorides & alij ueteres complexi ſint. *Error herbariorum.*

B

FORMA.

Caulis duorum ferè dodrantũ altitudine naſcitur, multas propagines habens. Mas Iuglandi nuci folia ſimilia obtinet: fœmina uero Smyrnij modo diuiſa. Summo caule ſiliquas quaſdam Amygdalis ſimiles profert, in quib. quum aperiuntur, grana rubra, multa, exigua, punici mali acinis ſimilia inueniuntur, in medio nigra, purpurea, quinq; aut ſex. Radix maris digiti craſsitudine, dodrantali uero longitudine, guſtu adſtringens, alba. Fœminæ propagines ſoboléſue ceu glandes ſeptem aut octo, ut Aſphodelus habet. Ex qua ſiquidem deſcriptione abundè liquet, Pæoniam quæ paſsim in hortis naſcitur, & cuius hic picturam damus, eſſe fœminam, quod eius folia Smyrnij modo ſint laciniata, & quod radix ſeptem aut octo uelũti glandibus conſtet. Reliquæ notę, potiſsimum quod in ſiliquis grana alia rubentia, alia nigra ſint, utriq; generi cõmunes exiſtunt.

LOCVS.

Naſcitur in altiſsimis montibus, & paſsim hodie, fœmina potiſsimum, in hortis prouenit.

TEMPVS.

Maio floret menſe.

TEMPERAMENTVM.

Pæonia radicem habet leuiter adſtringentem cum quadam dulcedine. Si uero pluſculum dentibus mandas, acrimoniã item quampiam ſubamaram ſubeſſe percipies, id quod in radice etiam noſtratis Pæoniæ, quam fœminã eſſe diximus, deprehendes.

113

PAEONIA
FOEMINA.

Peonienblům.

A hendes. Pæoniæ uerò in uniuerſum temperamentum tenuium eſt partium, exiccatorium, haud tamen inſigniter calidum, ſed aut ſymmetrum, aut paulò calidius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Datur radix mulieribus à partu non purgatis. Cit menſes Amygdalæ magnitudine pota. Ventris doloribus cum uino pota auxiliatur. Regio morbo correptis prodeſt, renum ac ueſicæ doloribus. Decocta in uino & pota, aluum ſiſtit. Seminis grana rubra decem aut duodecim pota in uino auſtero, nigro, rubentem fluxionē ſiſtit. Stomachicis & eroſionibus comeſta proſunt. A pueris pota & comeſta, initia calculorū eximunt. Grana nigra nocturnis ſuppreſsionibus, ephialtas nominant, uuluæ ſtrangulationibus, & uteri doloribus in aqua mulſa aut uino quindecim pota, opitulantur.

EX GALENO.

Radix Pæoniæ menſes cit ex mulſa Amygdalæ quantitate pota. Sanè tundere eam oportet ac cribare, & ſic inſpergere. Expurgat etiam iecur obſtructū & renes. Sed hæc efficere nata eſt quà acris & ſubamara eſt, quà uerò quiddam etiam adſtrictorium obtinet, fluxiones uentris ſiſtit. Oportet autem tunc in auſterorum uinorum quopiam eam decoctam bibere. Eſt omnino reſiccatoria uehementer, ut non deſperauerim eam ex collo pueris ſuſpenſam, meritò comitialem morbum ſanare. Equidem uidi puellum quandoque octo totis menſibus morbo comitiali liberum, *Hiſtoria.* ex eo quo geſtabat radicem tēpore. Vbi autē forte fortuna quod à collo ſuſpenſum erat decidiſſet, protinus morbo correptus eſt: rurſusq; ſuſpenſo in illius locum alio, inculpatè poſtea ſe habuit. Viſum uerò eſt mihi ſatius eſſe denuò id certioris experientiæ gratia detrahere, id quum feciſſem, ac puer iterum eſſet cōuulſus, magnam ac recentem radicis partem ex collo eius ſuſpendimus, ac deinceps prorſum ſanus B effectus eſt puer, nec poſtea conuulſus. Rationabile itaque erat aut partes quaſpiā à radice defluentes, ac deinde per inſpirationem attractas, ita affectos locos curare, aut aërem à radice aſsiduè mutari & alterari. Nam hoc pacto ſuccus Cyrenaicus columellam phlegmone affectam iuuat, & Nigella fricta palàm deſtillationes & grauedines deſiccat, ſi quis eam in calidum linteum rarum liget, aſsidueq; calorem ex ea per inſpirationem quæ per nares fit, attrahat. Quinetiam ſi compluribus linis, maximè marinæ purpuræ, collo uiperæ inieceris, illis uiperam præfocaueris, eaq; poſtea cuiuſpiam collo obuinceris, mirificè profuerit tum tonſillis, tum omnibus ijs quæ in collo expullulant.

EX PLINIO.

Pæonia medetur Faunorum in quiete ludibrijs. Rubra grana rubentes menſes ſiſtunt quindecim ferè pota in uino nigro. Nigra grana uuluis medentur, ex paſſo aut uino totidē pota. Radix omnes uentris dolores ſedat in uino, aluumq; purgat. Sanat opiſthotonum, morbum regium, renes, ueſicam. Matricem autem & ſtomachum decocta in uino, aluumq; ſiſtit. Eſtur etiam contra malum mentis, ſed in medendo quatuor drachmæ ſatis ſunt. Grana nigra auxiliantur & ſuppreſsionib. nocturnis in uino pota quo dictum eſt numero. Stomacho uerò & eroſionibus, & eſſe ea & illinire prodeſt. Suppurationes quoq; diſcutiuntur recentes nigro ſemine, ueteres rubro. Vtrunq; auxiliatur à ſerpente percuſsis, & pueris contra calculos incipiente ſtranguria.

114

GERANIVM PRIMVM.

Storckenſchnabel.

GERANIVM ALTERVM.

Dauben füß.

116

GERANIVM TERTIVM.

Pinke needle

Rüprechtskraut.

Herbe Robert

GERANIVM QVARTVM.

Kranichhalß.

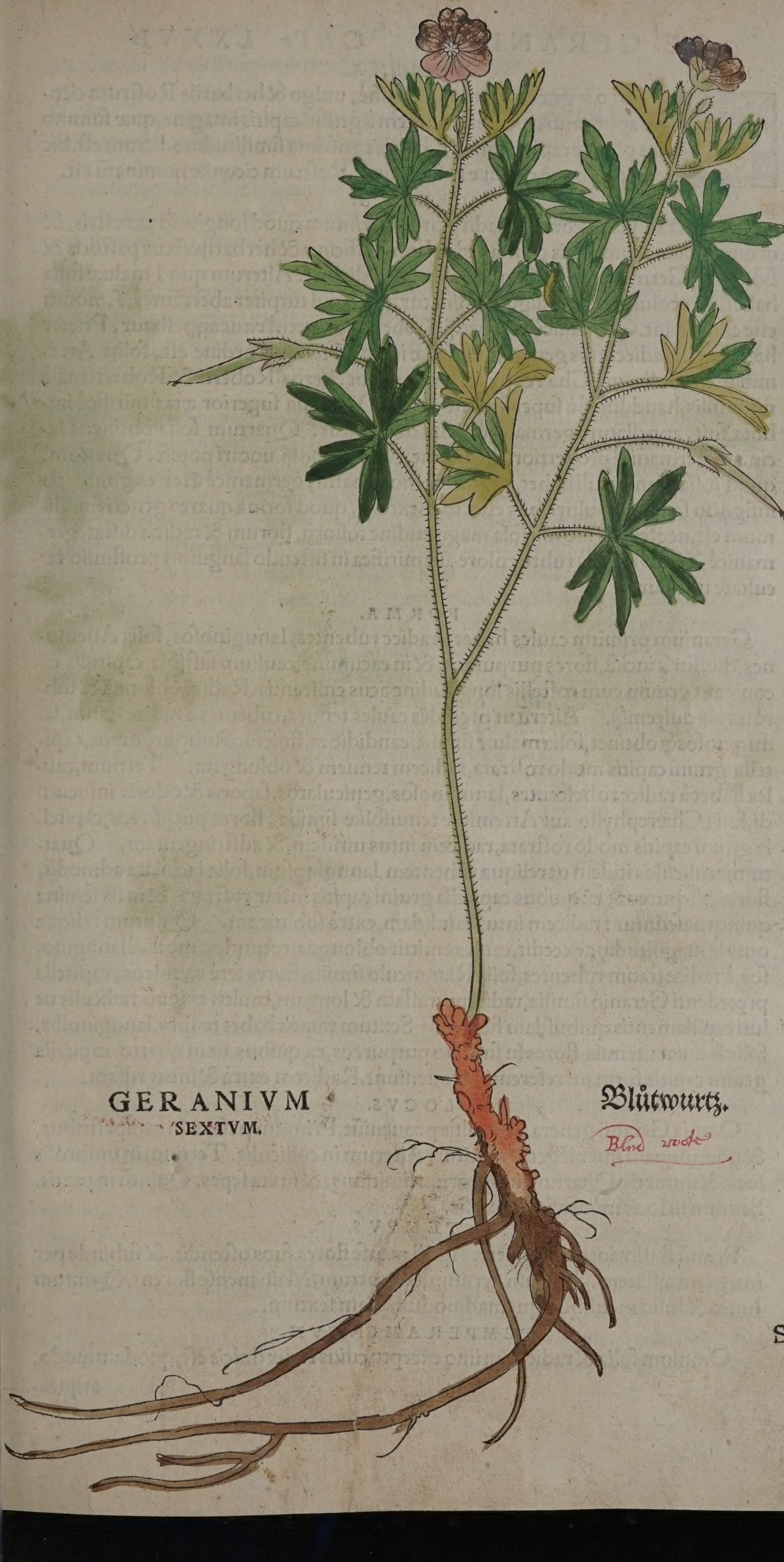
118

GERANIVM
QVINTVM.

Gottes gnad.

Baſſenett ou crowfoote

GERANIVM SEXTVM.

Blůtwurtz.

Blood roote

C

NOMINA.

Roſtrũ ciconiæ. Geranium unde dictum.

ΓΕΡΑΝΙΟΝ græcè, Geranium latinè, uulgo & herbarijs Roſtrum ciconiæ appellatur. Geranium autem à gruini capitis imagine, quæ ſummo eius plantæ capitulo ineſt, Græcis aptiſsima ſimilitudine dictum eſt. Sic recentioribus à ciconiæ roſtri effigie, Roſtrum ciconiæ nominatũ eſt.

GENERA.

Primum genus. Duo Geranij Dioſcorides tradit genera. Primum quod longioribus roſtris, & in mucronem acuminatis conſtat. Hoc hodie officinis & herbarijs Acus paſtoris & *Secundum.* Muſcata, Germanis uerò Storckenſchnabel dicitur. Alterum quod maluæ folia *Amomũ non eſt Pes columbinus.* habet, Pes columbinus uulgo nominatur. Sunt qui turpiter aberrantes, Amomũ eſſe exiſtimant. Germanicè Taubenfüß / oder Schartenkraut appellatur. Præter *Tertium.* hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ id quod tertium ordine eſt, folijs Arte*Robertiana.*miſiæ tenuifoliæ uel Chærephyllo ſimile exiſtit, herba Roberti & Robertiana à nonnullis, hauddubiè à ſuperſtitione aliqua Diui, qua ſuperior ætas mirificè im*Quartum.*buta fuit, appellatur, germanicè Rüprechtskraut. Quartum folia obtinens la*Quintum.*ciniata, germanicè pro certiori diſcrimine Kranichhalß uocari poteſt. Quintum, quod folia Ranunculi habet, gratia Dei nominatur, germanicè Gottes gnad / ab *Sextum.* inſigni in ſanandis uulneribus effectu. Sextum, quod forma quarto generi ſimillimum eſt, nec ferè ab illo niſi ſola magnitudine foliorũ, florum & radicis diſtat, germanicè Blůtwurtz / à rubro colore aut mirifica in ſiſtendo ſanguinis profluuio facultate uocatur.

FORMA.

Primi. Geranium primum caules habet à radice rubentes, lanuginoſos, folia Anemones, diuiſuris inciſa, flores purpureos, & in cacumine caulium faſtigia capitulis ciconię aut gruũm cum roſtellis longitudine acus emicantia. Radicē oblongã & ſub-D *Secundi.* rotundã dulcemq́. Alterũ ut precedēs caules tenues, rubentes à radice ſtatim, lanuginoſosq́ obtinet, folia maluæ ſimilia, candidiora, floſculos ſubpurpureos, capi*Tertij.*tella gruini capitis modo roſtrata, radicem tenuem & oblongam. Tertium, caules habet à radice rubeſcentes, lanuginoſos, geniculatos, ſaporis & odoris iniucundi, folia Chærephyllo aut Artemiſiæ tenuifoliæ ſimilia, flores purpureos, capitel*Quarti.*la gruini capitis modo roſtrata, radicem intus uiridem, & adſtringentem. Quartum, cauliculos itidem ut reliqua rubentem, lanuginoſum, folia laciniata admodũ, flores purpureos, ex quibus capitella gruini capitis inſtar roſtrata, & in ijs ſemina *Quinti.* quinq́ naſcuntur: radicem intus candidam, extrà ſubluteam. Quintum reliqua omnia magnitudine excedit, caules emittit oblongos, rotundos, modicè lanuginoſos, à radice ſtatim rubentes, folia Ranunculo ſimilia, flores ferè cæruleos, capitella precedenti Geranio ſimilia, radicem craſſam & longam, multis exiguis radiculis ue*Sexti.*luti capillamentis quibuſdam fibratã. Sextum ramos habet tenues, lanuginoſos, folia laciniata, tenuia, flores in ſummo purpureos, ex quibus, ut in quarto, capitella gruini capitis formam referentia proueniunt. Radicem extrà & intus rufam.

LOCVS.

Omnia Geranij genera in incultis proueniũt. Primum paſsim in campeſtribus, & nõnunquam inter ſegetes naſcitur. Alterum in colliculis. Tertium in umbroſis locis & dumetis. Quartum in agrorum limitibus, & iuxta ſepes. Quintũ in pratis. Sextum in locis montoſis & ſaxoſis.

TEMPVS.

Primũ ſtatim inter initia ueris Aprili menſe flores ſuos oſtendit, & ſubinde per integram æſtatem. Alterum, tertium, & quartum, Maio menſe florent. Quintum Iunio & Iulio menſibus, quemadmodum etiam ſextum.

TEMPERAMENTVM.

Omnium folia & radices, primo excepto, cuius radix dulcis eſt, quodammodo, atquea

A atqueadeò diſcutiendi ui prædita, adſtringunt ac ſiccant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Geranij primi in uino drachmæ pondere pota, uteri inflationes diſcutit. Secundum nullum habet in medicina uſum.

EX PAVLO.

Geranium quod folijs reſpondet Anemones, radicem habet eſculentã, quę cum uino drachmæ unius pondere ſumpta, uteri inflationes diſſoluit. Altera Geranij ſpecies in re medica inutilis eſt.

EX PLINIO.

Primæ Geranij ſpeciei radix, reficientibus ſe ab imbecillitate utiliſsima. Bibitur contra phthiſin drachma in uini cyathis tribus bis die. Item contra inflationes, quæ & cruda idem præſtat. Succus radicis auribus medetur. Opiſthotonicis ſemen drachmis quatuor cum pipere & myrrha potum.

APPENDIX.

Etſi ſecundum Geranij genus à Dioſcoride alijsq; nõnullis, tanquam nullius in medicina uſus damnatũ ſit, tamen poſterior ætas quotidiana experientia in ſanandis uulneribus & fiſtulis, eius ac reliquorum etiam mirum eſſe effectum comperit: proinde eas herbas his ipſis in potu mirificè cõferre tradunt. Et certè nõ mirum eſt earundem uires olim fuiſſe ignoratas, cum & aliarum multarum plantarum facultates, quas conſtat eſſe hodie notiſsimas, ueteribus fuiſſe incognitas, notius ſit quàm ut demonſtrari debeat. Antiquus quoq; herbarius, prædictorum Geraniorũ folia magnam uim obtinere in glutinandis uulneribus, & articulorum doloribus lenien dis tradit. Primi autem radicem mouendi urinam facultatem habere ait, ideoq; calculoſis, ſtranguriæ & difficultati urinæ prodeſſe. Tertium genus ad oris, mammil-
B larum, pudendorumq; ulcera ſananda unicè cõducit. Reliqua ſimiliter ad glutinanda ulcera mirificè proſunt. Nullum uerò ad ſanguinem undecunq; emanantẽ compeſcendũ præſtantius ſexto eſt: unde etiam Germani, ut comprehenſum eſt, Blůtwurtz / hoc eſt, ſanguinariam radicem appellare uoluerunt.

DE GONGYLE. CAP. LXXVII.

NOMINA.

ΓΟΓΓΥΛΗ, ἢ γογγυλὶς Græcis, Rapum Latinis & Officinis, Germanis Růben appellatur. Græci autem à figura eius, quæ plerunq; rotunda eſſe ſolet, uocabulum detorſerunt. Nanq; quod in rotunditatem coactum eſt, uel in orbem circumagitur, γογγύλιον dixerunt. Rapa uerò, quod ex terræ rure, quaſi ruapa, Varrone teſte, nominata eſt. *Gongyle quare dicta.* *γογγύλιον. Rapa unde.*

GENERA.

Rapi duo ſunt genera. Vnum ſatiuũ, quod ſimpliciter Germani Růben uocãt. Eſtq; id iterum duûm generum. Vnum candidum, quod Germani etiam weiß růben uocant: & alterum rubrum, rot růben ijdem appellant. Alterum ſylueſtre, quod uulgus Rapunculum, quaſi paruũ rapum, Germani Rapuntzeln nominãt. *Rapunculus.*

FORMA.

Rapum ſatiuũ caule & folijs raphano ſimile eſt: floribus uerò & ſiliquis, in quibus ſemen profert, Napis aut Braſsicis. Sylueſtre frutex eſt cubitali altitudine, ramoſum, in ſummo leue, folia nimirum leuia habens, digitali latitudine, aut maiora. *Sylueſtre rapũ.* Semen in calyculatis fert ſiliquis: dehiſcentib. uerò ſeminũ inuolucris, alia intus capitũ ſpecie eſt ſiliqua, in qua ſemina parua nigra ſunt, ſed quæ fracta intus albicent. Flos eius in purpureũ uergit colorem. Radix digitalis ferè eſt. Quę deliniatio prorſus alludit ad hanc herbam quam uulgus Rapunculum nominat: ſiquidem cubitalis eſt, fruticoſa, ramoſa, folio digitali, nigro in ſiliquis ſemine, quod cum frangitur album intus apparet. Flos etiam purpurei coloris eſt, radixq; digiti magna ex parte magnitudine conſtat.

120

RAPVM
SATIVVM.

Weiß rüben.

Rape

Rape or turnepp

RAPVM
RVBRVM.

Rotrüben.

122

RAPVM
SYLVESTRE.

Rapuntzeln.

Wylde Rampions

A LOCVS.

Satiuum ſolum putre & ſolutum deſiderat. Sylueſtre in aruis naſcitur paſsim.

TEMPVS.

Satiuum rapum floret æſtate, ac ſiliquatur ſubinde. Sylueſtre autem uerno quidem tempore priuſquam in caulem attollitur, acetarijs frequenter inſeri ſolet, erutum radicitus cum folijs ſuis iam recens enatis, quo ſanè tempore à pueris etiam agnoſcitur. Deinceps uerò exit in caulem & adoleſcit, ac Iunio menſe flores, ac ſubinde ſemina profert.

TEMPERAMENTVM.

Rapa calida ſunt in ſecundo ordine, & humida in primo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiui rapi elixa radix nutrit, inflat, carnem flaccidam generat, uenerem ſtimulat. Decocto eius podagræ ac perniones fouentur. Ipſa etiam radix trita illita prodeſt. Si uerò quiſpiam in excauata radice roſaceum ceratum feruenti cinere liquefecerit, exulceratis pernionibus proficiet. Aſparagi eius decocti eduntur ciendæ urinæ accõmodi. Semen in antidota & theriaca, præſertim quæ dolores mitigare poſſunt, aptè additur. Potum uenenis aduerſatur. Venerem concitat. Muria condîtum, comeſtum minus nutrit, ſed appetentiam excitat. Sylueſtre rapum miſcetur medicamentis quæ ad detergendam faciem reliquumq; corpus, ex lupinorum, aut tritici, aut lolij, aut erui farina conficiuntur.

EX GALENO.

Rapi ſemen uenerem excitat, utpote ſpiritum flatuoſum procreans. Sic & radix concoctu difficilis eſt, inflatq; & ſemen generat. Succus ex ea in corpus digeſtus, temperato craſsior eſt; ideoq; ſi quis ultra modum eſitauerit, & maximè ſi perfectè conficere eam nequeat, crudum ſuccum in uenis congeret. Ad alui deiectionem B nec conferre quicquam, nec officere dixeris, potiſsimum quando bene fuerit percocta, ut quę longam elixationem requirat, optimaq; ſit bis decoctionem perpeſſa. Sin crudior ingeratur, concoctioni pertinacius reſiſtet, pariet inflationes, & ſtomachum infeſtabit, nõnunquam etiam mordere illum non uerebitur.

EX PLINIO.

Rapo uis medica ineſt. Perniones feruens impoſitum ſanat. Item frigus pellit è pedibus aqua decoctum. Et ius feruens podagris etiam frigidis medetur. Et crudum tuſum cum ſale cuicunq; uitio pedum. Semen illitum & potum in uino, cõtra ſerpentes & toxica ſalutare eſſe proditur. A multis uero antidoti uim habere in uino & oleo. Democritus in totum ipſum abdicauit in cibis propter inflationes. Diocles magnis laudibus extulit, etiam uenerem ſtimulari ab eo profeſſus. Item Dionyſius: magiſq; ſi eruca condiretur. Toſta quoque articulorum dolori cum adipe prodeſt. Syluestri ad leuigandã albicandámue cutem in facie totoq; corpore, utuntur, mixta urina pari menſura. Eius ſuccus circa meſſem exceptus, oculos purgat, medetur caligini admixto lacte mulierum.

EX SYMEONE SETHI.

Admodum nutriunt rapa, urinam ciunt, inflant, genitale ſemen gignũt, fauces leniunt atque thoracem. Crebrior illorum uſus craſſum humorem generat, & obſtructiones iecoris parit. Ventrẽ nec ſiſtunt, nec mouent. Si cum aceto & ſale edantur, appetentiam excitant. Horum ſemen tritum & hauſtum magna copia, uenerem ſuſcitat. Fertur quod ſi quis hoc ipſum ſemẽ cum Calamintha & Lemnia terra cõmixtum ſumat, eo die neque ueneno, neque morſu uenenati animalis lædi. Appenſum inguinum morbis peculiari quapiam proprietate medetur.

123

GINGIDIVM Kerbelkraut.

Cherwill

A

NOMINA.

ΓΙΓΓΙΔΙΟΝ græcè, Gingidium latinè, officinis Chærefoliũ, Germanicè Kerbelkraut dicitur. Chærefolium autem, græca uoce & latina coaleſcentibus in unum nomen, ob id dictum eſt, quod folijs luxuriet. Ne tamen uocabulorum uicinitas aliquam pariat cõfuſionem, imperitoq́ lectori nomenclationũ ſimilitudo imponat, ſciendum eſt officinarum Chærefolium diuerſum eſſe à Chærefolio Plinij. Chærefolium. Chærefoliũ unde dictum.

FORMA.

Herba eſt ſylueſtri Paſtinacæ ſimilis, tenuior tantum & amarior. Radicula ſubcandida, amaricante. Vnde ſatis liquet herbam quam hodie Chærefolium nominant, eſſe Gingidiũ. Nam erraticæ Paſtinacę folium æmulatur, aliquanto tenuius, radicula ſubalba, amaricante, floribus candidis, ſemine in ſiliquis exiguis oblongo, anguſto & acuminato.

LOCVS.

Paſsim hodie in hortis colitur.

TEMPVS.

Maio menſe floret, & ſubinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Sicut guſtu amaritudinem & adſtrictionem præfert, ſic temperamento quoque ipſo caliditatem & frigiditatem. Secundum uerò utranq́ qualitatem deſiccatoriũ in ſecundo ordine eſt: unde iterum colligi poteſt, Chærefolium eſſe Gingidium, quod ipſum guſtui amarorem & adſtrictionem euidentiſsimè repræſentet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Crudum & coctum olerum modo eſui idoneum eſt. Editur etiam ſale cõditum
B ſeruatúmue. Stomacho utile. Vrinam ciet. Decoctum eius cum uino potum, ueſicæ accommodum eſt.

EX GALENO.

Eſtur Scandicis modo. Stomacho mirè utile ſiue crudum, ſiue elixum libeat ſumere. Longioris decoctionis impatiens eſt. Nõnulli ipſum ex garo oleoq́ eſitant. Alij uinum aut acetũ adijciunt, ac multo ſic magis ſtomacho conducit. Cum aceto aſſumptum, faſtidioſos ad cibum inuitat. Perſpicuum uerò eſt hanc herbam medicamentum magis eſſe quàm cibum, quippe quæ & adſtrictionis & amaritudinis non obſcuræ nec exiguæ particeps eſt.

EX PLINIO.

Coctum crudumq́ ſtomachi magna utilitate eſtur. Siccat enim ex alto omnes humores eius.

APPENDIX.

Facultates iam cõmemoratas etiam Chærefolio ſuo tribuunt recentiores: ſcribunt enim mirificè conferre uentriculo, ciendiſq́ menſibus, & urinę in uino decoctum, ut iterum hinc conſtet à Gingidio non eſſe diuerſum.

GENISTA

~~Brome Chermill~~

Brome

Ginſt.

Brome

DE GENISTA. CAP. LXXIX.

NOMINA.

Genista Latinis rei ruſticæ ſcriptoribus & Plinio nominatur. Officinis & barbaram ſectantibus medicinam, Geneſta & Geneſtra. Germanis Ginſt uel Geniſt appellaťr. Geniſtam autem uocãt hauddubiè quod genu modo flexilis ad nexus ſit: uel, ut alijs placet, quia genibus medeatur dolentibus. Alia autem eſt à Sparto, quod hoc uirgas habeat longas ſine folijs, ut ſuo dicemus loco, illa autem minutis folijs ſcatet.

Geneſta. *Geniſta unde dicta.* *Geniſta non eſt eadẽ cũ Sparto.*

FORMA.

Geniſta fruticat ramis herbaceis, ſcabris, folijs minutis ſcatentibus, flore luteo, apibusq́ gratiſsimo, ſemine lenticulis haud abſimili, quod ſiliquis innaſcitur, radice ſublutea.

LOCVS.

Perarida loca amat, ideoq́ in ſyluis, & iuxta ſyluas naſcitur.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio menſe, ac ſubinde in ſiliquis hirſutis ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & ſiccat in altero ordine, id quod amaritudo quã guſtata refert, & eius facultates abundè docent.

VIRES. EX PLINIO.

Semen Geneſtæ purgat Ellebori uice, drachma & dimidia pota in aquę mulſæ cyathis quatuor ieiunis. Ramis ſimiliter cum fronde in aceto maceratis plurib. diebus & tuſis, ſuccum dant iſchiadicis utilem, cyathi unius potu. Quidã marina aqua macerare malunt, & infundere clyſtere. Perunguntur eodem ſucco iſchiadici, addito oleo. Quidam ad ſtranguriã utuntur ſemine. Geniſta tuſa cum axungia, genua
B dolentia ſanat.

APPENDIX.

Ex iam cõmemoratis uerbis perſpicuum omnibus fit, Sparto & Geniſtæ, nõ obſtante quod forma nonnihil diſtent, eandem ineſſe facultatem: ut enim Spartum pituitam per ſuperna & inferna purgare poteſt, ſic etiã Geniſta. Hinc adeò fit ut eius ſeminis hodierno tempore contra podagram magnus ſit uſus. Vrinam etiam amaritudinis ratione mouet, & quia incidendi & extenuandi facultatem habet, lapidem tum in renibus, tum in ueſica cõfringere, ut etiam recentiores tradunt, poteſt. Strumas denique atq́ alios tumores diſcutere poſſe ijdem ſcribunt.

DE GENISTELLA. CAP. LXXX.

NOMINA.

Priori non admodum diſsimilem herbam nonnulli Geniſtellam uocant, quod ſcilicet Geniſta exilior & humilior ſit. Germanicè appellari poteſt, die ſtechende Ginſt. Alij uocãt Erdpfrymen/oder klein ſtreichblůmen. Sunt qui non ſine magno errore pro Geniſta utantur, quum facultatibus diuerſis prædita ſit. Sunt qui Roſmarinum aculeatum nominent, quod eius folia Roſmarino ferè ſimilia ſint.

Geniſtella. *Roſmarinus aculeatus.*

FORMA.

Frutex eſt Libanotidis coronariæ, quam Roſmarinum uocãt, penè folio, ſed rigido ac pungente, flore luteo, piſo non diſsimili, ſemine in exiguis ſiliquis rufo, radice ſublutea.

LOCVS.

Naſcitur in arenoſis locis, ſecus uias.

125

GENISTELLA

Stechende Ginſt.

woodyſſ. it is not woadwaſt but thymes, as appeerith by the prickles. / vide anonis supra fol: 60.

Thorne Broome

A TEMPVS.

Maio menſe flores luteos producit, quibus paſtæ apes improbũ mel conficiunt.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringentem cum amaritudine facultatem poſsidet, ac proinde ualenter, ſimulq́ꝫ citra mordacitatem exiccantem.

VIRES.

Semen eius ſerpentibus aduerſari tradunt. Decoctum foliorum, profluuiũ menſtruorum ſiſtit. Idem etiam potum uentris fluori ſuccurrit. Et ut rem in pauca contraham, idem Geniſtella quod Hippuris ſeu Cauda equina poteſt.

DE GNAPHALIO. CAP. LXXXI.

NOMINA.

ΓΝΑΦΑΛΙΟΝ Græcis, Centunculum aut Centuncularis herba Latinis *Centunculum.*
nominatꝛ. Officinis ignota. Germanis Khürkraut appellatꝛ. Gnaphaliũ *Centuncularis herba.*
uerò uocata eſt hæc herba, Galeno autore, à candidis mollibusq́ꝫ eius fo- *Gnaphaliũ quare dictum.*
lijs, quibus ἀντὶ γναφάλων, hoc eſt, pro tomentis utuntur. Gnaphalion itaque dicitur, quaſi tomentitia. Centunculum autem dixerũt, quod centonibus cum *Centunculus cur uocata.*
tomento maxima ſit cognatio. Germanicam nomenclaturam ab eius facultate aduerſus dyſenteriam illi inditam eſſe nemini non notum eſt.

GENERA.

Duûm eſſe uidetur generum: unum enim paulò latioribus ac candidioribus folijs conſtat: alterum uerò tenuioribus & minus candidis, quodq́ꝫ flores in ſummitate ac cacumine tantum profert. Verum cum forma parum admodum, facultatibus uerò nihil diſtent, nos una pictura genus utrunq́ꝫ complexi ſumus.

B

FORMA.

Candida & mollia Gnaphalium obtinet folia, atqueadeò tomentitia, floresq́ꝫ luteos, radicem uero capillatam ac tenuem, ut pictura ipſa monſtrat.

LOCVS.

Vulgaris herba ubiq́ꝫ ſcatens Gnaphalium, in locis ſiccis potiſsimum, interdum etiam pinguibus proueniens.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringit atqueadeò exiccat Gnaphalium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Gnaphalij folijs aliqui pro tomento utuntur. Tamen faciunt hæc ipſa in auſtero uino pota ad dyſenteriam.

EX GALENO.

Folia Gnaphalij mediocriter adſtringunt, ac proinde quidam id exhibent ex auſterorum uinorum quopiam dyſentericis.

EX PLINIO.

Datur in uino auſtero ad dyſenteriam, uentris ſolutiones, menſesq́ꝫ mulierum ſiſtit. Infunditur autem tenaſmo. Illinitur & putreſcentibus ulcerum.

GNAPHALIVM

Rhůrkraut.

A

NOMINA.

ΔΙΨΑΚΟΣ Grçcis, Labrũ ueneris, Carduus ueneris Latinis, Virga paſtoris officinis, & Cardo fullonum dicitur. Germanis Kartendiſtel/Bubenſtrel/Weberkarten. Dipſaci autẽ nomen à contrario inuenit, quoniam concauo alarum ſinu rorem uel imbrem recipiat, quo uelut ad abigendas ſitis iniurias abutitur. Labri ueneris nomenclationẽ à carinato foliorum habitu contraxit, quæ ſe anfractuoſa ſinuantia ambage, peluis uel lauacri ſpeciem cõſtituunt, & intra ſe humorẽ nunquam nõ retinent. Virga paſtoris hauddubiè dicta eſt, ob longas uirgas, quibus cardui ad poliendos pannos utiles inſident, quas paſtores fortè ſumunt, & ea parte qua poſsit manu capi aculeis nudant, reliqua autem aculeata parte gregem ducunt. Carduus uerò fullonius cœpit appellari, quod ea rudes pannos uelut echino quodam expoliunt, detractisꝗ floccis concinnant. Errat mirum in modum Serapionis interpres, qui ſub Virgæ paſtoris nomine, Polygonon Dioſcoridis deliniat.

Virga paſtoris.
Dipſacus unde dicta.
Labrum ueneris
Virga paſtoris.
Carduus fullonius.
Serapionis interpres perſtringitur.

GENERA.

Duûm eſt generum. Vnum quod à fullonibus in hortis plantatur, alterũ quod ſua ſponte paſsim prouenit. Differunt inter ſe hac quidem ratione, quod primum folia latiora & profundius in ambitu inciſa, flores candidos, echinataꝗ capitula magis aculeata habeat: alterum contrà anguſtiora & minus laciniata folia, flores purpureos, capitulaꝗ minus aculeata obtinet. Nos diſcriminis illius rationem habentes, primi generis appellauimus Dipſacum album, alterius uerò Dipſacum purpureum, ad florum nimirum reſpicientes diuerſitatem.

FORMA.

B Aculeatarum generis eſt hæc herba. Caulem habet altum, ſpinis horrentẽ, folia caulem amplectentia, lactucæ ſimilia, in ſingulis geniculis bina, oblonga, aculeis armata, quæ in dorſi medio ueluti bullas intus & extrà ſpinoſas habent, cõcauo quo ſe in geniculis cõiungunt ſinu, quo aquæ, rores, & imbres aſſeruantur, unde Dipſaci quaſi ſitientis nomen traxit. In cacumine caulis, ſingulis ſurculis capitulũ unum echino ſimile ineſt, oblongum, aculeatum, quod poſtquam exaruerit candidũ apparet. Diſſectũ per mediam medullam caput, uermiculos habet. Quod ſi itaꝗ contempleris eam quam herbarij hodie Virgã paſtoris & Carduum fullonũ nominãt herbam, offendes omnes huic notas reſpondere. Siquidem hæc paſtoria uirga profert caulem binûm cubitorũ, imò qui ſæpiuſculè ſupra hominis altitudinẽ increſcat, ſpinis horridum, geniculatũ, folia lactucæ, in ſingulis geniculis bina, prælonga, aculeata, quorum toruli bullantibus turgent ſpinis, dorſoꝗ nocentibus aculeis rigent, carinato alarũ ſinu, qui peluis uel labri modo roris & imbris pluuij capax ſit. Gnaræ laticis huius auiculæ, cum ſolis ardentiſsimus opprimit æſtus, huc appelluntur ad ſatianda ſitis deſideria, illis facta bibendi poteſtate anfractu liberalem potum miniſtrante. Scaporum faſtigia echinato minantur uertice, reſupina hamulorũ flexura, mucronibusꝗ leuiter uncinatis, quibus rude lanificiũ aſpero ductu læuigatur. Singuli echini è rotundo in oblongum quodantenus turbinantur, inter quorum ſpicula candicans aut purpureus emicat flos. His diſſectis in medullo uermiculos identidem nobis in autumno quum exiccari incipit licet inuenire. Vermiculus autem albus eſt, qui per cauitatem echini dimouetur, & in caudicem tranſit. Hyeme etiam eundem uidere licebit antequam præ frigore moriatur. Imò etiam ueris initio in quibuſdam uermiculi à nobis reperti ſunt, partim uiui, partim mortui.

Vermiculi in echinis Dipſaci inuenti.

DIPSACVS ALBVS.

virga Pastoris

teasell

Weiß kartendiſtel.

fullers teasell

DIPSACVS
PVRPVREVS.

Braun kartendiſtel.

wyld Teaſell

C

LOCVS.

Naſcitur humectis locis, iuxta riuos aquarum & fontes: quapropter nonnulli Dipſacon à Græcis nominatum eſſe arbitrantur.

TEMPVS.

Carpitur in æſtate, Iunio & Iulio potiſsimum menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Dipſaci ſpinæ radix ex ſecundo ordine exiccantium eſt, habetq́ nonnihil abſterſorium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius radix cum uino decocta & tuſa uſq dum cerati craſsitudinē accipiat, impoſita rimas fiſtulasq́ ſedis ſanat. Oportet autem medicamentum hoc ærea pixide recondere. Ferunt præterea formicis & uerrucis penſilibus remedio eſſe. Vermiculi capitis eius in folliculo clauſi & collo aut brachio appenſi, quartanas ſanare produntur.

EX PLINIO.

Sanat rimas ſedis, item fiſtulas decocta in uino radice uſq dum ſit craſsitudo ceræ, ut poſsit in fiſtulam mitti. Item uerrucas omnium generū. Quidam & alarum, quas modo diximus, ſuccum ijs illinunt.

APPENDIX.

Aliæ facultates quæ à Serapionis interprete & alijs recentioribus illi conceduntur non ſunt genuinæ, ſed ſpuriæ, & Polygono adſcribendæ.

DE DAPHNOIDE. CAP. LXXXIII.

D

NOMINA.

Laureola.

Daphnoides unde dicta.

ΔΑΦΝΟΕΙΔΕΣ græcè, Daphnoides latinè nominatur. Officinis & noſtræ ætatis herbarijs, græcam imitantibus uocem, Laureola. Germanis Zeilant / & Zeidelpaſt nuncupatur. Daphnoides autem & Laureola, à Lauri forma & ſpecie, quam in folijs & fructu refert, dicta eſt.

FORMA.

Frutex eſt cubitalis, ramos complures habēs lori inſtar flexiles, à medio ſurſum uerſus folioſos. Cortex ramos ueſtiens admodum glutinoſus lentúsue eſt. Folia Lauro ſimilia, molliora tamen, tenuiora, nec facilè fragilia, os & fauces erodentia, incendentiaq́. Flores candidi. Fructus ubi ematuruerit ſubniger. Radix inutilis.

Obiectionis diſſolutio.

Quę in uniuerſum omnes notę Laureolę hodie dictæ cōueniunt. Nec obſtat quod Dioſcorides ſuę Daphnoidi candidos tribuat flores, cum Laureola purpuraſcentes potius habeat: ſolet enim color ſecundū diuerſas regiones in eadem ſæpè herbā mutari, ut fuſius in Symphyto maiore dicemus. Et certè nihil incōmodi erit ſi etiā Laureolæ flores quiſpiam candidos dixerit, cum albi coloris non minor quàm purpurei in ijs portio reluceat. Veriſimile quoq́ eſt Dioſcoridem ab extremo potius colore, quàm medio flores appellare uoluiſſe.

LOCVS.

Naſcitur in montanis & ſylueſtribus locis.

TEMPVS.

Floret primo ſtatim uere anteq́ folia erumpunt. Fructū autē autumno profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt admodum & ſicca.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ducit per inferna pituitoſa ſiccum aut recens Daphnoidis folium. Vomitus & menſes cit. Cōmanducatum capitis pituitas elicit. Sternutamenta itidem mouet. Purgant etiam ſeminis eius pota grana quindecim.

EX PLI-

DAPHNOIDES

Laureola

Lawrell

Zeilant.

Mezereon

C

EX PLINIO.

Daphnoides ſiue ſylueſtris laurus aluum ſoluit, recenti folio uel arido drachmis tribus cum ſale & hydromelite manducata. Pituitas extrahit foliũ & uomitus. Stomacho inutile. Sic & baccæ quinæ denæúe purgationis cauſa ſumuntur.

APPENDIX.

Officinarum error.

Animaduertendũ hoc loco mirum in modum errare officinas, propterea quod folijs Daphnoidis pro Mezereon, quæ tamen gręcorum eſt Chamelæa diuerſa ad modum à Daphnoide, utantur: & eius fructu pro cocco cnidio, quod fructum Thymelęæ eſſe notius eſt quàm ut demonſtrari debeat. Sic in manifeſtiſsimis cæcutire ſolent officinæ, pulchrè interim ad eos errores conniuentibus medicis, non minus quàm illi rei herbariæ imperitis. Thymelæan uerò non eſſe laureolam hodie appellatam herbam, ex eo colligi poteſt, quod hęc ipſa, Dioſcoride autore, linum nõnullis nominata ſit, non alia quidem ratione, quàm quod ſatiui lini ſimilitudinem referat, cui quàm diſsimilis laureola ſit, nemo non nouit. Sunt etiam qui ad hanc ſimilitudinem reſpicientes, in hodiernum uſque diem linum ſylueſtre appellant.

Thymelæa non eſt laureola.

DE DRYI. CAP. LXXXIIII.

NOMINA.

ΔΡΥΣ Græcis, Quercus Latinis & Officinis, Germanis Eychenbaum appellatur.

FORMA.

Notiſsima eſt arbor Quercus, procera, craſsiore & aſperiore caudice, ramoſa, folijs profundè laciniatis. Glandes producit optimas, & grandiſsimas, gallas item & uiſcum. Radix eius latiſsimè circumiacentem terram amplectitur.

D

LOCVS.

Paſsim in ſyluis alijsq́ꝫ locis naſcitur.

TEMPVS.

Vere quidem germinat, ſed tardius multis alijs arboribus.

TEMPERAMENTVM.

Deſiccat, adſtringit & excalfacit paulò infra media, in genere ſcilicet eorum quæ tepida ſunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Quercus omnis adſtrictoriam facultatẽ habet, præſertim id quod inter corticem & caudicem membranæ ſimile clauditur: quinetiam membrana putamini glandis ſubiecta. Decoctũ ex ijs datur dyſentericis & ſanguinẽ excreantibus, & in peſſis tritum contra fluxiones mulierum apponitur. Glandes idem poſſunt. Vrinam ciunt, capitis dolorem, & flatus comeſtæ pariunt. Reſiſtunt eſitatæ uenenatorum ictibus. Decoctum corticis cum lacte bubulo potum, contra toxica prodeſt. Crudæ autem tritæ & illitæ inflammationes leniunt. Ad malignas duritias, & malefica ulcera cum adipe ſuillo ſalſo cõueniunt. Galla fructus eſt quercus. Aliqua omphacitis appellatur, parua quidem, præ ſe ferens formam in digitis articulorum, ſolida, nullo foramine peruia. Altera leuis, plana, perforata. Eligi debet omphacitis quæ efficacior eſt. Vtraq́ꝫ uehementer adſtringit. Carniũ excreſcentias tritæ, fluxiones gingiuarũ & columellæ, atq́ꝫ in ore aphthas reprimunt. Nucleus earum cauernis dentium inditus, dolores ſedat. Crematæ carbonibus donec igne flagrent, & uino aut aceto, aut oxalme extinctæ, ſanguinem reprimunt. Decoctum earum ad inſeſſus utile, contra uuluæ procidentias, fluxionesq́ꝫ. Capillos denigrãt aceto aut aqua maceratæ. Cœliacis, dyſentericis, cum uino aut aqua trita conuenienter illinuntur aut bibuntur. Vtiles & obſonijs mixtæ, aut integræ in aqua præcoctæ, in qua aliquid co-

QVERCVS

Eichbaum.

C quid coquendum ſit quod ipſis cōferat. In ſumma, galla utendum quoties opus eſt adſtrictione & exiccatione.

EX GALENO.

Quercus omnes partes adſtrictoriæ facultatis participes ſunt. Sed plus tamē quę in trunci cortice membrana ſubeſt, tum quę ſub glandis putamine, ea uidelicet quę fructus carnem conueſtit. Quamobrē ad fluxum muliebrem, ſanguinis expuitiones, uentrisq́ diuturnos fluxus, cōmodam eſſe credunt. Maximè uerò ea utunt̃ decocta. Siquidem ego quandoq́ glutinaſſe me uulnus memini ſecuri inflictũ, quùm nullum ad manum eſſet medicamentũ præter ipſius Quercus folia. Terebam uerò in leui ſaxo, & uulnus cum circumiacentibus locis illinebam. Eandem folijs uim habet & fructus Quercus, eoq́ medici nōnulli ad incipientes, & creſcentes phlegmonas utuntur. Nam quæ iam uehementes ſunt, adſtringentibus haud indigent. Galla quæ omphacitis nuncupatur, admodum acerbum eſt medicamentũ, plurimum terrenæ & frigidę ſubſtantię particeps, per quam deſiccat & reprimit fluxiones: adhæc conſtringit contrahitq́ partes laxas ac languidas, omnibusq́ fluxionũ affectib. ſtrenuè reſiſtit. Eſto uerò tertij in deſiccando, ſecundi autem in refrigerãdo ordinis. Altera autem galla, flaua, laxa, & magna, exiccat quidem etiam ipſa, ſed tanto, quanto acerbæ qualitatis minus eſt particeps. Cocta itaq́ ipſa per ſe, ac deinde trita cataplaſma non inſtrenuum eſt ſedis phlegmonarũ, ac procidentiarum. Porrò coquenda eſt in aqua, ſi modica opus ſit adſtrictione: ſin uehementiore in uino. Et ſi augere inſuper adſtrictionem ſit opus, uino etiam utare auſteriore. Deniq́ gallæ combuſtæ ſanguinis reprimendi facultatem acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acrimoniam ex uſtione aſſumunt, ſuntq́ ijs quæ ignem non expertæ fuerint, tum ſubtiliorum partiũ, tum maiore deſiccandi poteſtate. Cęterum quùm ad ſanguinis ſuppreſsionem præparare eas uoles, carbonibus impoſitas dum undequaq́ candeant, aceto aut uino extinguere oportebit.

Vſta acrimoniã aſſumunt. D

EX SYMEONE SETHI.

Glandes difficilis ſunt coctionis, & ualde nutriũt, tardius deſcendunt, crudosq́ humores generant, proptereaq́ illarum uſum deuitari præcipimus.

DE DAVCO. CAP. LXXXV.

NOMINA.

ΔΑΥΚΟΣ græcè, Daucus latinè nominatur. Officinæ alijs & adulterinis herbis ſub hoc nomine utuntur. Germanicas appellationes in generũ explicatione indicabimus.

GENERA.

Dioſcorides tria Dauci cōmemorat genera. Primum Creticum daucum uocat. Germanis Berwurtz / propter capillatam radicem, aut quia uteri dolorem, qui ijſdem Bermůter appellatur, ſanat. Alterum nomine peculiari caret, folijs Laſerpitio ſimile, Germanis weiß Hirtzwurtz dicitur. Tertium genus itidem nomine deſtituitur proprio, Germanis autem nonnullis ſchwartz Hirtzwurtz nominatur.

Berwurtz cur dicta.

FORMA.

Creticus daucus

Creticus daucus folia Fœniculo ſimilia habet, minora tamē & tenuiora. Caulem dodrantalem, umbellam Coriandro ſimilem. Flores candidos, & poſt hos ſemen acre, candidum, hirſutum, & in cōmanducando odoratum. Radicem craſsitudine digitali, & longitudine dodrantali. Omnes huius deſcriptionis notę, herbæ quam Berwurtz Germani uocant conuenire ad unguem uidentur, una duntaxat excepta: ſiquidem ſemen non eſt hirſutum. Sed quum omnia alia, atqueadeò facultates etiam ipſę reſpondeãt, nō eſt cur una hæc nota nos impediat, cur minus Creticũ daucum credamus, aut ſaltem Germanicũ qui Cretico per omnia reſpondeat. Vel ſi prorſus alicui non ſatisfaciunt, quæ diximus, dicat planè hanc herbam eſſe Seſeli Creticum,

DAVCVS CRETICVS.

Berwurtzel.

Meu or Moon

411

DAVCI
ALTERVM GENVS.

steenwet

Weiß hirtzwurtz.

DAVCI
TERTIVM GENVS.

Schwartz hirtzwurtz.

C Creticum, cuius etiam herbæ notę omnes huic noſtrę cõueniunt, neꝗ etiam facultates quas ſimiles Dauco cretico habet, diſcrepãt. Alterum Apio ſylueſtri, uel, ut antea diximus, Laſerpitio ſimile eſt: aromatũ modo odoratum, acre, guſtanti odoratum & feruens. Tertiũ folijs Coriandro aſsimilatur, flore candido, capite & ſemine Anethi, in quo umbella erraticæ Paſtinacæ ſimilis eſt, ſemine oblongo plenum, ſapore ut Cuminum acri.

LOCVS.

Primum in petroſis & apricis locis naſcitur, nuſquam uerò in Germania copioſius quàm in Martianæ ſyluæ quibuſdam pratis prouenit. Reliqua duo genera in altis montibus gignuntur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Semen Dauci admodum calefacit & exiccat. Idem etiam, ſed minori efficacia, facit herba.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium Daucorum ſemen calefaciendi uim obtinet. Potum menſes, fœtus, & urinas mouet. Torminibus liberat. Tuſſes diutinas lenit. Succurrit phalangiorum morſibus cum uino potum. Oedemata illitum diſcutit. Ex alijs ſeminis tantũ uſus eſt, ex Cretico radicis etiam, quæ cum uino præſertim ad uenenata bibitur.

EX GALENO.

Dauci ſemen efficax admodum tum mouendæ urinæ medicamentũ, tum prouocandis menſibus. Multum etiam diſcutere foris impoſitum ualet. Ipſa etiam herba eandem uim obtinet, ſemine tamen inferiorem, nimirum ob aqueæ humiditatis miſturam.

D

EX PLINIO.

Vehementer urinam impellit. Creticum magis contra ſerpentes pollet. Bibitur è uino drachma una, datur & quadrupedibus percuſsis, aduerſatur phalangio, capitis dolori medetur, tuſsi ſubuenit, ſtranguriæ medetur drachma ſeminis. Eius radix in uino pota, dyſenteriam ſiſtit. Contuſis & euerſis potũ duobus obolis in mulſi cyathis tribus ſubuenit, aut ſi febris adſit in aqua mulſa. Menſes & ſecundas potum facillimè pellit. Calculos eijcit. Folia omnia tela infixa corpori extrahunt.

DE DRACONTIO MAGNO. CAP. LXXXVI.

NOMINA.

Serpentaria maior.
Dracunculus unde dicta.
Colubrina.

ΔΡΑΚΟΝΤΙΑ μεγάλη, ἢ δρακόντιον μέγα Græcis, Dracunculus maior Latinis, nonnullis Serpentaria maior dicitur. Officinis ignota herba. Germani Schlangenkraut uocant. Nomen autem à figura ſumpſit: caulis enim glaber, purpureisꝙ reſperſus lituris, uerſicolori facie, corpus anguinum repreſentat & æquat longitudine. Vertex quoque ſinuoſo oris hiatu linguam exerens cruentam, caput exprimit. Atque hinc eſt quod ueteribus etiam Romanis Colubrina ac Serpentaria nuncupata ſit: uel ſic dicta, Plinio autore, quod è terra ad primas ſerpentiũ uernationes exeat, rurſusꝙ cum ijſdem ſe in terram recondat, nec omnino occultata ea appareat ſerpens.

FORMA.

Caulẽ habet glabrũ læuumꝙ, rectũ, bicubitalẽ, baculi craſsitudine, uerſicolorẽ, ut angui ſimilis uideat̃, purpureis etiã maculis abundat. Folia fert Rumicis inflexa, & plicata. Fructũ in ſummo caule racemoſum, coloris inter initia cineracei, poſtea ꝗ maturuit crocei & punicei. Radicẽ grandẽ, rotundã, candidã, tenui cortice ueſtitã. Ex qua deliniatione omnib. perſpicuũ fit, plantã eam cuius picturã exhibemus, eſſe Dracunculũ maiorẽ. Simplici enim caule attollit̃, binũ cubitûm alto, lęui glabróue, recto, baculi craſsitudine, uerſicolorib. anguiũ maculis uariegato, purpureis etiã intercur-

DRACVNCVLVS

Dragon

Schlangenkraut.

Great dragons

C intercurſantib. lituris, ita ut planè ſerpentis habitum coloremq́ mentiri uideatur. In uertice comoſo folia prodeunt ſena ſeptenáue, craſsiore pediculo digitorũ modo propendentia, puniceis reſperſa notis, Rumicis primi generis figura. E foliato ſcapi faſtigio, uagina quędam foris herbacea proſilit, in mucronem ſenſim turbinata, uelut erupturi partus inuolucrum, quæ cum dehiſcens ſeſe pandit, purpureum cornu in acumen faſtigiatum demonſtrat. Ea ſeminis incremento diſtenta diſsilit in rimam, & tandem elangueſcens flacceſcit, ſubareſcensq́ perit relicto cornu. Cuius imam partem racemoſus fructus ambit, acinis primo uirentibus, dein croceo & puniceo colore rutilantibus. Radix denique magna, rotunda, alba, tenuiq́ cortice ueſtita. Et in ſumma, nulla eſt prorſus nota, quæ reclamare uideatur.

LOCVS.

Naſcitur in opacis ſepibus.

TEMPVS.

Carpitur ſemen cum maturitate nigreſcit. Radix per meſſem effoditur, hoc eſt, Iulio menſe, aut initio Auguſti.

TEMPERAMENTVM.

Dracunculus acris & amarus eſt, leuiculamq́ quandam adſtrictionem habet, ut calidam & ſiccam eſſe nullus dubitare poſsit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix calefaciendi uim obtinet. Toſta & elixa cum melle delincta orthopnoicis, ruptis, conuulſis, tuſsibus, & deſtillationibus prodeſt. Pota cum uino uenerem ſtimulat. Conciſa & ex melle illita, ulcera maligna atq́ phagedænica expurgat, præſertim cum uite alba. Ex ea & melle collyria ad fiſtulas, & fœtus euocandos componuntur. Ad uitiligines cum melle efficaciter illinitur. Polypos & carcinomata abſu
D mit. Succus eius ad oculorum medicamenta, item contra nubeculas, albugines, caliginemq́ utilis eſt. Odor herbæ radicisq́, recens cõceptos abortu uitiat. Idem præſtant triginta grana eius in poſca pota. Sunt qui eius ſuccum cum oleo aurium doloribus infudere. Quinetiã folia eius, utpote adſtringentia, uulneribus recentibus impoſuere, in uino autem cocta pernionibus. Ferunt non feriri à uipera eos qui folia manibus affricuerint, aut radicem geſtauerint.

EX GALENO.

Dracuntium quiddam Aro perſimile habet, tum folijs, tum radice. Acre etiam eſt & amarum, tenuiumq́ partium. Obtinet quoque leuem quandam adſtrictionem, quæ quandoquidem cum prædictis duabus qualitatibus, acri ſcilicet & amara, coniuncta eſt, medicamentum factum eſt, ut quę maximè efficax. Nam radix uiſcera omnia expurgat, craſſos potiſsimũ & lentos humores extenuãs. Optimumq́ remedium eſt contumaciũ ulcerum. Expurgat extergetq́ ſtrenuè tum alia quæ exterſionem deſiderant, tum alphos cum aceto. Folia quoque, utpote ſimilem facultatem habentia, ulceribus, uulneribusq́ recens inflictis accõmoda ſunt, & quanto minus fuerint ſicca, tanto magis conglutinant: nam quæ ſicciora ſunt, uiribus ſunt acrioribus quàm ut uulneribus cõueniant. Creditum eſt caſeum humidũ ſi illis foris tectus reponatur, ob temperaturæ illorum ſiccitatẽ, à putredine cõſeruari. Fructus ualentior eſt, nõ folijs tantum, ſed & radice: proinde & cancros, & polypodas eliquare creditus eſt. Succus quoq́ eius uitia oculorum expurgat. Dracontij radicem bis terúe elixam, quo omnem exuat medicamentoſam uim, in cibo interdum Ari modo exhibemus, quum craſsi ac glutinoſi thoracem pulmonemq́ infeſtantes humores fortiore ui expellendi ueniunt.

EX PLINIO.

Omnino habentẽ Dracunculũ ſerpentes fugiunt. Ideo percuſsis prodeſſe in potu maiorẽ aiunt: ut & menſes, ſi ferro non attingatur, ſiſtat. Succus eius & aurium dolori prodeſt. Reliquas facultates in Ari deſcriptione offendes. Videnẽ enim ueteres Arum cum Dracunculo minori miſcuiſſe.

APPEN-

APPENDIX.

A Hæc eſt uera Serpentaria qua officinis utendum erit, & minimè ea quam alio nomine Biſtortam uocant. Nam uiribus planè ab ea quæ genuina eſt diſsidet, ut ſuo etiam loco monuimus. Quare non eſt cur deinceps eandem medicamentis quæ thoraci expurgando adhibentur admiſceant medici, ſed hanc potius, cuius picturam oculis ſubiecimus.

DE DAPHNE ALEXANDRINA. CAP. LXXXVII.

NOMINA.

ΔΑΦΝΗ ἀλεξάνδρεια, ἢ ἰδαία Græcis: Laurus Alexandrina, aut Idæa Latinis, officinis Vuularia, nõnullis Bonifacia, multis etiam Pagana lingua, Germanis Zäpflinkraut/hauckblatt/& auffenblatt dicitur. Theophraſtus appellat ἐπιφυλλόκαρπον, quod fructum ſuper folijs ferat. Alexandrinam autem laurum dictam putamus, quod Alexander uictor ea uſus fuerit. Hinc eſt quod Apuleius hanc Victorialam nominet, quod nimirũ uictores ea pro Lauro in triumphi & uictoriæ ſignum uterentur: quanquam in eo capite Daphnoida cum Victoriala confundat. Idæa uerò ab Ida monte, quo in loco ſpecioſior & copioſior naſcatur.

Vuularia. Epiphyllocarpos. Alexandrina laurus cur dicta: Victoriala. Idæa.

FORMA.

Folia Ruſco ſeu Myrto ſylueſtri ſimilia habet, maiora tamen, molliora & candidiora. Fructum in medijs folijs fert rubentem, Ciceris magnitudine. Ramos ſpargit à terra dodrantales, & aliquãdo ampliores. Radicem Ruſco ſimilem, maiorem

B tamen, odoratam, & molliorem. Ex qua ſanè deliniatione ſatis perſpicuum fit, eam herbam cuius picturam damus, eſſe Laurum Alexandrinã. Folio ſiquidem Myrti ſylueſtris, ſed ut Plinius lib. xv. cap. xxx. ait, acutiore, molliore, & candidiore, fructu inter folia rubro, magnitudine Ciceris, ramulis à terra ſparſis dodrantalibus, radice ſylueſtri, Myrto proxima, odorata & molli.

LOCVS.

Naſcitur in locis montanis, & in Ida monte, ut cõprehenſum eſt, ſpecioſiſsima. Nunc adfertur ex inferiore Pannonia, atq; in nonnullis hortis plantata prouenit.

TEMPVS.

Fructum in æſtate in medio folij, in geniculo alterius folij quod maiori ſupernaſcitur, profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ſicca eſt, id quod guſtus euidenter monſtrat. Siquidem guſtantibus acris ſimul & ſubamara eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius pota pondere ſenum drachmarũ cum dulci uino, difficulter parientibus, & ſtillicidio urinæ laborantibus ſuccurrit. Sanguinem quoq; menſtruũ elicit.

EX GALENO.

Pota tum urinas, tum menſes prolicit.

EX PLINIO.

Celeres partus facit, radice pota trium denariorũ pondere, in uini dulci cyathis tribus. Secundas etiam pellit menſesq;, eodem modo pota.

APPENDIX.

Recentiores in fauciũ ulceribus, & humecta ſupra modum columella utuntur. Hinc eſt quod nonnulli appendant hanc herbam pueris, ut nimia illorum humiditas exiccetur.

Vuularia

LAVRVS ALEXANDRINA.

Zäpfflinkraut.

Horse tonge or
dobbs tonge

A

NOMINA.

ΕΦΗΜΕΡΟΝ, ἶρις ἀγρία Græcis, Ephemeron, Iris ſylueſtris Latinis dicitur. Cum autem Galeno, Paulo, & Dioſcoride teſtibus, duo ſint Ephemeri genera, alterum, quod Colchicon à natali ſolo dicitur, interficiens, de quo ſuo loco plura: alterum quod non letale eſt, & præcipuo nomine Ephemerũ dicitur, hic de ſecundo, nempe non interficiente, nobis ſermo duntaxat erit. Ephemerũ autem nominatum eſt, non quod eadem die iugulet (nulla enim ei uis mortifera ineſt) ſed quod flos illius confeſtim marceſcat, nec longius uno & altero die cõmoretur. Vulgus & officinæ Lilium cõuallium, quod in opacis & lucis naſcatur, appellant. Germani Mayenblümle.

Ephemeri duo genera.

Ephemerum cur dictum.

Liliũ conualliũ.

FORMA.

Caulẽ & folia Lilio ſimilia habet, tenuiora tamẽ. Flores candidos amaroſq́. Fructum mollẽ. Radicẽ unam digitali craſsitudine, longam, adſtringentẽ, odoratam. Quæ ſiquidẽ deliniatio ita herbę illi quam uulgus Lilium cõuallium nominat conuenit, ut nulla prorſus in ea ſit nota, quæ ei nõ reſpondeat. Caulem enim & folia Lilij habet, ſed tenuiora. Flores candidos & ſuauiter olentes, guſtu amaros. Fructum mollem, colore puniceum, aſparagi fructui non diſsimilem. Radicem ſingularem digiti minimi craſsitudine, longam, adſtringentem & odoratam. Nec obſtat quod nunquam aut rariſsimè apud nos reperiatur radix quę minimi digiti craſsitudinem æquet. Dioſcorides enim cum alicui herbæ aut radici menſuram tribuit, id facit ut maiori parti indiuiduorũ illius ſpeciei quadret, nec adeò ſtatam menſurã aſsignat, quin quandoq́ infra aut ſupra hanc eſſe poſsit. Cui hoc etiã accedit, quod magnitudo ſecundũ diuerſas regiones in una eademq́ herba ſæpe uariatur, ita ut nihil mirũ ſit radices noſtri Ephemeri, paulò quàm illius quas Dioſcorides uidit minores eſſe.

Obiectio diluitur.

B

LOCVS.

Naſcitur in ſyluis & umbroſis locis.

TEMPVS.

In Maio menſe flores illius magna copia erumpunt, ac mox iterum euaneſcunt atq́ decidunt. Deinde Iulio menſe fructus profertur Aſparago haud diſsimilis, ut dictum eſt.

TEMPERAMENTVM.

Miſtæ eſt temperaturæ, Galeno teſte, nempe repellentis & diſcutientis, quia ſcilicet radix adſtringit, floresq́ amari ſunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius radix in dentium doloribus remedio eſt, ſi decocto eius colluuntur. Folia in uino decocta & illita œdemata & tubercula, quæ nihil adhuc puris cõtraxerunt, diſcutiunt: πόνον enim & non ὄγκον legendum, ut ex Galeno liquet.

EX GALENO.

Ephemerum non illud letale, quod etiam Colchicum nominant, ſed alterum, quod & Irin agreſtem uocant, folia & caulem Lilio ſimilem obtinet, radicem oblongam, non rotundam ceu Colchicum: digiti autem potiſsimũ craſsitudine eſt, adſtringens & boni odoris. Ex quibus palàm fit quod miſtæ ſit facultatis, nempe repellentis, & halitu digerentis. Teſtificantur uerò id quæ particulatim ædit opera. Siquidẽ non inefficaciter radix eius in dentium doloribus colluitur. Folia tuberculorum tum augmento, tum uigori congruunt. Oportet autẽ in uino decocta prius quàm pus moueas illinere.

EX PLINIO.

Radicem unam digiti craſsitudine obtinet, dentibus præcipuam cõciſam in aceto, de-

EPHEMERVM
NON LETALE.

lilium convallium non eſſe epheme=
ron Matthiolus oſtendit fol: 577.
capite de ephemero:

Mayenblümle.

Lyllell Convall

liricumphancy or
may lillie

A to, decoctamq́ue ut tepido colluantur. Et ipſa etiam radix mobiles ſiſtit, cauis & exeſis imprimitur.

APPENDIX.

Recentiores roborare cor, iecur, cerebrumq́ue tradūt. Hinc eſt quod eius ſuccum aut decoctum ſyncopa, uertigine, morboq́ue comitiali correptis, attonitis, & phreneticis exhibeant. Cæterum incipienti elephantiæ, ne latius ſerpat, & altius radices agat, uiam præcludere ſcribūt. Ocularij medici ad oculorum caligines diſcutiendas eo etiam utuntur.

DE ELENIO. CAP. LXXXIX.

NOMINA.

Ἑλένιον Græcis, Elenium & Inula Latinis, officinis Enula, ruſticis Campana, uulgo iunctis utriſq́ue uocabulis Enula campana dicitur. Germanis Alant. Elenium autem ab Helenæ lachrymis, è quibus natum fabulantur, quidam dictum eſſe uolunt. Alij quoniam cōtra ſerpentes ex eo primum ab Helena remedium inuentum ſit. *Enula campana* *Elenium unde dictum.*

FORMA.

Caulem ex ſe mittit Elenium craſſum, hirſutum, cubitalem, & aliquando maiorem (interdum enim iuſtam hominis ſtaturam altitudine æquat) anguloſumq́ue. Huic ſupernè lutei flores inſident, & in his ſemen Verbaſco ſimile, tactu pruritum excitans. Folia anguſtifolio Verbaſco ſimilia obtinet, lanuginoſiora tantum & oblonga. Radicem ſubruffam, odoratam, magnam, ſubacrem, ex qua ad conſitionem Liliorum aut Ari inſtar, pingues propagines appendicésue auferunt. Hæ ſiquidē B notæ Enulæ campanæ uulgo dictæ pulchrè quadrant, neq́ue obſtat quod nō in cunctis græcis exemplaribus omnes illæ habeantur, cum in nonnullis, ijsq́ue probatiſsimis ſaltem, legant. Sic Marcellus Virgilius Florentinus in ſuis quos ędidit in Dioſcoridem cōmentarijs teſtatur, ſibi uiſum eſſe antiquiſsimū ac probatiſsimū codicem, in quo adhuc omnes ſeruentur. Et certè nihil abſurdi cōmittemus, ſi nonnullas Dioſcoridē notas ſubticuiſſe dicamus, cum euidentiſsimū ſit Inulam nō paſsim una forma præditam naſci, quando, eodem Dioſcoride teſte, in quibuſdā locis caulem haud emittat: in irriguis deniq́ue procerior & elegantior, quàm in ſiccioribus proueniat. Huc accedit quod aliàs ſæpe notas etiam admodū neceſſarias pretermittat. *obiectio diluitur* *Marcellus Florentinus.*

LOCVS.

Naſcitur montanis, umbroſis, & ſiccis locis. In hortis etiam paſsim hodie plantatur.

TEMPVS.

Radix æſtate effoditur, & conciſa ſiccatur. Floret Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Elenij radix non primo ſtatim occurſu excalefacit, ac proinde non dicenda eſt calida & ſicca exactè, ceu mel & piper album, ſed cum recrementitio humore.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radicis Elenij decoctū potum, urinam & menſes ducit. Ipſa deniq́ue in eclegmate cum melle ſumpta, tuſsi, orthopnœæ, rupturis, cōuulſionibus, inflationibus, uenenatorum morſibus prodeſt, calefaciendi ui quam in uniuerſum habet. Folia eius in uino cocta iſchiadicis utiliter illinuntur. Radix etiam Elenij in paſſo condita, ſtomacho utilis eſt. Siquidem ſalgamarij paululum ſiccatam eam, mox decoctam, frigida aqua demergunt, poſtremo in defrutum coniectam, ad uſum recondunt. Ea trita & pota ſanguinem excreantibus auxiliatur.

EX GALENO.

Elenij radix maximè utilis eſt. Eclegmatis quæ faciunt ad educendos lentos & craſſos

ELENIVM

Alant.

A craſſos qui ſunt in thorace & pulmone humores commodè miſcetur. Rubrificant quoq; ea partes frigidis & diuturnis uexatas affectibus, cuiuſmodi ſunt nonnullæ coxarum paſsiones, iſchiadas uocant, & exiguæ aſsiduæq; quorundam articulorũ præ humiditate luxationes.

EX PLINIO.

Inula à ieiunis cõmanducata dentes confirmat, ſi ut eruta eſt, terram non attingat. *Superſtitioſum.* Condita tuſsim emendat. Radicis uerò decoctæ ſuccus tineas pellit. Siccata autem in umbra farina tuſa, & conuulſis, & inflationibus, & arterijs medetur. Venenatorum morſus abigit. Folia ex uino lumborum dolori illinuntur.

DE EVPATORIO. CAP. XC.

NOMINA.

EΥΠΑΤΩΡΙΟΝ, ἡπατώριον græcè, Eupatorium & Hepatoriũ latinè, officinis Agrimonia dicitur. *Agrimonia.* Germanis Odermenig/Bruchwurtz. Eupatorium ab Eupatore rege, qui illam primus inuenit, nominatam eſſe uolunt. *Eupatorium cur dictum.* Hepatorium uerò quoniam iecori præcipuè medeatur. *Hepatorium.*

FORMA.

Fruticoſa eſt herba, unum, interdum alterum etiam ſcapum efferens, tenuem, lignoſum, rectum, nigrum, hirſutum, cubitalem, aut etiam maiorem. Folia per interualla partibus potiſsimũ inciſa quinq;, & aliquando pluribus, Quinquefolij uel Cannabis potius folijs ſimilia, nigricantia, & ſerræ modo in extremitatibus inciſa. Semen à medio caule enaſcitur, deorſum inclinatũ, hirſutum, adeò ut ſiccatum ueſtibus hæreat. Hæ deliniationes adamuſsim, nulla reclamante nota, herbæ quam B uulgus & officinæ uocant Agrimoniam conueniunt. *Agrimonia eſt uerum Eupatorium.* Quapropter hanc uerum & genuinum eſſe Eupatorium facilè deprehendet, qui ſingulas deſcriptionis partes diligenter expendet. Siquidem Agrimonia fruticoſa eſt herba, ſcapum unum aut alterum obtinẽs, lignoſum, tenuem, rectum, nigricantem, hirſutum, cubitalem uel maiuſculũ. Folia ex interuallis Cannabina, aut Quinquefolio ſimilia, quinquepartita uel plurifariã inciſa, per ambitum ſerrata. E medio caule ſemen erumpit deorſum ſpectans, ſubhirſutum, ut reſiccatum ueſtibus adhæreſcat. Proinde præfracta quadam ac immedicabili cæcitate captos eſſe eos iudico, qui hoc ipſum hodie non animaduertunt.

LOCVS.

Naſcit̃ paſsim locis montoſis, campeſtribus etiam, pratis nempè, & circa ſepes.

TEMPVS.

Carpitur in æſtate, dum floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Eupatoriũ herba tenuium partium, incidendi extergendiq; facultatem citra manifeſtam caliditatem obtinet. Ineſt ei & adſtrictio modica.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Contrita huius folia & cum ueteri ſuillo adipe impoſita, ulceribus difficilè cicatricem contrahentibus medentur. Semen aut herba in uino pota, dyſentericis, iecinoroſis, & ſerpentium morſibus auxiliatur.

EX GALENO.

Obſtructiones iecoris expurgat, & robur huic uiſceri addit.

EX PLINIO.

Semen dyſentericis in uino potum auxiliatur unicè.

EVPATORIVM

Agrimonia

Odermenig.

Agrimonia

A

NOMINA.

HAVDDVBIE Euphraſiæ herbæ nomen à græcæ linguę imperitis phar macopolis deprauatum eſt, cum olim εὐφροσύνη dicta ſit, quod nimirum oculos, quorum caliginem diſcutit, delectet. Ad quod nomen Germani noſtri pulchrè alludentes Augentroſt/ hoc eſt, oculorũ ſolacium appellant. Nonnulli hac quoque ratione moti ophthalmicam & oculariam nominant. Officinę, ut ferè in omnibus alijs herbis, corruptã uocem retinentes, Euphraſiam uocant. Etſi autem herba hæc græco & eleganti nomine donata ſit, nihil tamen de ea, quod ſciam, apud ueteres Græcos & Latinos, nempè Dioſcoridem, Plinium, Galenũ, adde etiam recentiores, Aëtium, Paulum, & Actuarium ſcriptum reperitur. Cum uerò appellatio ipſa græcam teſtetur originem, uidetur ſanè à Bugloſſo ueterum mutuata & deſumpta eſſe. Vt enim hoc in uinum coniectum animi læticiam parit, atque adeò εὐφρόσυνον dictum eſt, ita etiam illa quia oculos iuuat & delectat, εὐφροσύνη appellari cœpit. Quam ſubinde uocem imperiti linguæ, ut diximus, deprauantes, in Euphraſiam uerterunt.

εὐφροσύνη cur dicta.

ophthalmica.

FORMA.

Herba eſt parua, palmę unius longitudine, Hyſſopo ſimilis, cauliculis purpureis, folijs exiguis, per ambitum ſerratis, floſculis albicantibus, radice exigua & inutili. Nec obſtat quod Hermolaus, immenſæ eruditionis uir, libro tertio, capite decimo octauo ſui Corollarij, luteolos eſſe dicit: is enim ad partem duntaxat florum reſpexit, quæ lutea eſſe euidenter apparet. Certè ſi flores Euphraſiæ exquiſitè conſideres, neque prorſus luteos, neque in uniuerſum etiam candidos eſſe deprehendes: tribus enim coloribus, nempe purpureo, candido & luteo, ut pictura ipſa oſtendit, maculati ſunt. Quum uerò potior florum pars candido colore conſtet, factum eſt
B ut fermè omnes herbã hanc depingentes, albos illi aſsignarint flores, nobis autem hos candicantes dicere placuit.

Hermolaus Barbarus.

LOCVS.

Naſcitur in apricis collibus, & pratis ferè omnibus.

TEMPVS.

Inter autumni initia magna copia erumpit.

TEMPERAMENTVM.

Quas particulatim facultates obtinet, abundè docent calidam & ſiccam eſſe herbam.

VIRES.

Vtuntur ea ad oculorum caligines & ſuffuſiones, uel per ſe impoſita, uel ex uino decocta. Memoriam etiam oculorumq́ꝫ aciem redacta in puluerem, & in uino albo pota, mirificè roborat, amiſſamq́ꝫ reparat.

137

EVPHRASIA

Augentroſt.

A

NOMINA.

ΕΛΕΛΙΣΦΑΚΟΝ Græcis, Saluia Romanis & officinis, Germanis Salbey appellatur. Porrò cum ipſa herba ſemper retorrida & exucca uideatur, factum eſt, ut Græcis Eleliſphacon, quaſi in tabem redacta, uel in ſyderationem flacceſcens dicta ſit, ἐλελίζειν & σφάκος uocibus in unam coaleſcentibus appellationẽ. Eſt autem σφάκος, ſeu potius σφάκελος, malum in plantis quum per æſtatem & ardentiſsimũ canis æſtum ui ſolis altius penetrante, humoreq́ quo nutriuntur deficiente, languent & areſcunt. Latini ſyderationẽ nominant. Saluia autem dicta Latinis, quod ad multa, præſertim ad fœcunditatẽ, ſalutaris ſit.

Eleliſphacon unde dicta.

σφάκελος.

Saluia cur uocata.

GENERA.

Duo ſunt Saluiæ genera, quemadmodũ etiam plebeij abundè nouerũt. Vnum quod priuatim Eleliſphacon dicitur, ſqualidius folio & ſcabrius, lacunoſa facie præaſperum, multo latius, quaſi cultum ſenſerit, adeò ut domeſtica aut hortenſis Saluia dici poſsit. Nos euidentiori diſtinctione uſi, Saluiam maiorem nominauimus. Germanis etiam groß oder breyt Salbey uocatur. Alterum folio leuius & cõtractius, quaſi ſylueſtrem ob id referat figurã, ſylueſtris Saluia appellari poteſt, minus etiam ſqualore obſitũ eſt. Nos Saluiam minorẽ diximus. Germani creütz Salbey / oder klein Salbey / oder ſpitz Salbey / edel Salbey nominant. Dioſcorides utrunq́ genus ſub uno Eleliſphaci nomine complexus eſt, quod ſcilicet facultate nihil diſtent, ſed idem prorſus efficiant.

Saluia maior.

Saluia minor.

FORMA.

Frutex eſt oblongus, ramoſus, quadrangulas & candidas uirgas habens. Folia mali Cotonei effigie, oblongiora tamen, aſperiora, & craſsiora, quæ ſenſim attritarum ueſtium modo hirſuta, ſubalbida, uehementer odorata, ſed uiroſa ſunt. Semẽ in ſummis caulibus ſylueſtri Ormino ſimile gerit. Hæc deſcriptio, nulla prorſus reclamante nota, cum herba quam Saluiam uulgo uocant quadrat: nanque ea fruticoſa eſt, rugoſis folijs, extritarum latenter ueſtium aſperitatem ſcabritiámue referentibus, incanis, uehemẽter odoratis, purpureo in ſpica flore, in aquilini roſtri ſpeciem falcato, ſemine ſylueſtris Ormini, ut pictura graphicè monſtrat.

B

LOCVS.

Naſcitur in locis aſperis, & utrunq́ genus hodie paſsim in hortis inuenitur.

TEMPVS.

Carpitur in Iunio & Iulio menſibus, quando nimirum floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Eleliſphacos euidenter excalfacit, ac leuiter adſtringit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Foliorum ramorumq́ decoctũ potum urinam cit, menſes fœtusq́ extrahit. Paſtinacæ marinæ ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulneribus herba utilis eſt, ſanguinemq́ compeſcit. Ferina tetráue ulcera purgat. Pudendorum pruritus foliorum & ramorum decoctum cum uino, ſi eo abluantur, ſedat.

EX AETIO.

Tradunt quidam ſuffitam Saluiam menſes immoderatè fluentes, & omnino muliebre profluuium compeſcere. Agrippa ſacram herbam uocauit, quam prægnantes mulieres ſi fluidæ laxæq́ fuerint, utiliſsimè comedunt: cõtinet enim conceptũ uitalemq́ reddit: ac ſi ſucci huius heminam cum modico ſale quarto à ſecubitu die mulier potauerit, deinde uiro miſceatur, proculdubio concipiet. Aiunt in quodã Aegypti loco poſt ſæuas peſtilentias ab his qui ſuperſunt, ad eum ſuccum bibendũ mulieres cogi, plurimosq́ inde produci fœtus. Dato, inquit Orpheus, ſanguinem

 expuen-

138

SALVIA
MAIOR.

Stoß Salbey.

Greate or broade
sage

sage

SALVIA MINOR.

Creütz ſalbey.

Sage Royall

C expuentibus ſucci Saluiæ cyathos duos, ieiunis cum melle bibendos, & ſanguis ilico cohibet. Tabidis pilulæ in hunc modum parantur. Spicæ nardi, Zingiberis ſingul. drach. ij. ſeminis Saluiæ aſſati triti & cribrati drach. viij. Piperis longi drach. xij. cum ſucco Saluię pilulas conficito, & mane ieiunis drachmam unam exhibeto, eodemq; modo in ueſpere, ac poſtea aquæ puræ quippiam propinato.

Pilulæ.

EX PLINIO.

Menſes Saluia cit & urinas. Paſtinacæ marinæ ictus ſanat. Torporem autem inducit percuſſo loco. Bibitur cum Abſinthio ad dyſenteriã. Cum uino eadem commorantes menſes trahit. Abundantes ſiſtit decocto eius poto. Per ſe impoſita uulnerum ſanguinem cohibet. Sanat & ſerpentium morſus. Et ſi in uino decoquatur, pruritus teſtium ſedat. Partus emortuos appoſita extrahit, item uermes auriũ. Ad tuſsim laterisq; dolores bibitur. Contra ſcorpiones eadem & dracones marinos efficax. Contra ſerpentes quoq; ex oleo perungi ea prodeſt.

DE SERPYLLO. CAP. XCIII.

NOMINA.

Serpyllum unde dictum.

ΕΡΠΥΛΛΟΝ græcè, Serpyllum latinè. Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanicè Quendel/Kinlin/Hünerkôl appellatur. Serpyllum autem, ut autor eſt Varro, ab eo quod ſerpat tam Grecis quàm Latinis dictum eſt, quoniã ſi qua eius particula terram attingit, inibi radices demittit. Eſt enim ut Theophraſtus libro ſexto de plantarum hiſtoria, capite ſeptimo ait, proprium quoddam eius ramulorum incrementũ, quippe cum poſsit in quantam uoluerit quiſpiam longitudinẽ trahi, adiecto illi pedamento aliquo, aut ſi prope ſepes plantetur, aut ex altiore loco aliquo deorſum demittatur: ſic enim in lon-
D gum protrahuntur: & ab hac plantę in ramulis eius natura, quòd in longum ſerpit, Græci & Latini peculiariter Serpyllum nominauerunt.

GENERA.

Serpyllum hortenſe. *Sylueſtre.* *Ζυγὶς.*

Duo eius genera. Hortenſe, quod germanicè heymiſcher Quendel dicitur. Sylueſtre, quod priuatim Zygis uocatur, quòd fortè eo iugarentur uites. Ζυγὸν enim Grecis interdum idem quod Latinis ligare & uincire ſignificat. Germanicè ſimpliciter Quendel dicitur. Nos ſylueſtris tantum Serpylli picturam damus.

FORMA.

Hortenſe. *Sylueſtre.* *Plinij erratum.*

Hortenſe nõ diſsimile eſt Origano, potiſsimum quod ad folia & ramulos ipſos attinet, quos candidiores tantum habet, odore tamen prorſus Sampſychum repræſentat. Repit humi, & in rectum non attollitur. Sylueſtre contrà humi non ſerpit, ſed rectum exilibus ramulis & lignoſis attollitur, Rutæ folijs plenis, anguſtioribus tamen. Floſculos habet ſubpurpureos, guſtu acres, odore iucundo, radicem multifidã. Plinius ſecus quàm Dioſcorides hortenſe ſerpyllum nequaq;, ſylueſtre uero humi ſerpere aſſerit, adeo ut ſubeſſe in hoc mendã uериſimile ſit: res enim ipſa & uiuæ herbarum imagines ſatis teſtantur, Dioſcoridis ſententiam eſſe ueriorem. Dioſcoridi ſubſcribit Aëtius. Neq; mirũ eſt magis humi reptare cultum, quod infirmius humoris copia eſt, atqueadeò ramis inualidioribus ſtare nequit, quàm ſylueſtre, quod illo rigidius ac lignoſius exiſtit.

LOCVS.

Hortenſe non niſi ſatum prouenit, & Columella teſte, neq; pinguem, neq; ſtercoratum, ſed apricũ locum deſiderat, ut quod macerrimo ſolo naſcatur. Sylueſtre autem in petris, collibus, & montibus pleriſq; copiſiſsimè naſcitur, ita ut eo quaſi ueſtiri uideantur.

TEMPVS.

Sylueſtre tota æſtatè floret, hortenſe autem Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERA-

140

ὁδε δεσπως ἀεὶ θεογνίδως ἐστὶν ἐπὶ

τω μεγαλως παντι δε καταντεωστ

SERPYLLVM

wild time

Guendel.

wyld tyme

C

TEMPERAMENTVM.

Serpyllum guſtu acre eſt, ob id calidum ualde, ita ut menſes & urinam moueat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sylueſtre efficacius & maiori calefaciendi ui quàm hortenſe, atque ad uſum medicinæ aptius. Menſes trahit, & urinam cit potum. Torminibus, ruptis, conuulſis, iecinoris inflammationibus auxiliatur. Aduerſus reptilia potum & illitum. Capitis dolores ſedat coctum adiecto roſaceo, & aceto madefactū. Maximè uero lethargo & phrenitidi cōuenit. Sanguinis uomitum ſedat ſuccus eius quatuor drachmis cum aceto potus.

EX AETIO.

Serpyllum ita calefacit ut menſes & urinam ducat. Huius genus duplex. Sylueſtre efficacius calidiusq́ hortenſi, atq; omnino uſus eius in medicina pręfertur. Prodeſt torminibus, cōuulſionibus, rupturis, inflammationib. iecinoris, reptilibusq́. Potum ac illitum capitis dolores ſedat. Madefactum autem aceto ac decoctum admixto roſaceo lethargicis, & diutinam phrenitim patientibus ſummopere cōgruit. Pręterea drachmæ unius pondere ex aceto bibitum, ſanguinis eiectiones cōpeſcit.

EX PLINIO.

Aduerſus ſerpentes efficax, maximè Cenchrin & Scolopendras terreſtres ac marinas & ſcorpiones, decoctis in uino ramis folijsq́. Fugat & odore, cominus ſi uratur, & contra marinorū uenena præcipuè ualet. Capitis doloribus decoctū in aceto illinitur temporibus, ac fronti cum roſaceo. Item phreneticis, lethargicis, contra tormina & iecinorum dolores. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas excreationes teritur in cyathis duobus aceti & mellis.

EX PLINIO VALERIANO.

Serpyllum calidum, ſimul nobis utile medicinæ uſus oſtendit. Capitis dolores D coctum ex aceto & roſaceo tempori ac fronti illitū mitigat. Serpentes & omnia animalia uenenata aduſtum nidore repellit, ideo & meſſoribus in cibo miſcetur, ut ſi fatigatos fortè ſomnus oppreſſerit, tutè quieſcant contra animalia quæ hoc tempore uenenatis hauſibus ſęuire conſueuerunt. Contuſi puluis ex ſcrupulis xij. in aqua datus tormina emendat, urinæ difficultates reſoluit, lienis quoq; iniuriæ idem puluis ex aceto mixtus occurrit. Nec minus cruentis excreationibus ſubuenit, ex duobus cyathis mellis & aceto temperatus.

DE ELYMO. CAP. XCIIII.

NOMINA.

Panicum quare dictum.

ΕΛΥΜΟΣ Græcis, Panicum Latinis, Germanis Heydelpfenich/oder Fenich dicitur. Panicum autem à paniculis in quibus ſemen eſt, Latini appellauerunt.

FORMA.

Milij ſimilitudine profilit, denis ut plurimum folijs luxurians, culmo penè in ſurculum extenuato, nutante, rubido paniculatū faſtigio, prædenſis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, nigris aliàs, item & candidis.

LOCVS.

Satum facilè quouis ferè loco prouenit, leuem autem & ſolutam terram potiſſimum deſiderat. Nec in ſabuloſo duntaxat ſolo, ſed in arena quoq; naſcit̃, modo humidum cœlum, uel riguum ſolum ſortiatur.

TEMPVS.

Quadrageſimo diē poſtquā ſatum eſt abſolui, ut omnia æſtiua, inter omnes conuenit.

PANICVM
a kind of corne cald Panick

Pfenich.
Panicke

C uenit. Quocunq; igitur tempore ſatum fuerit, ubi ſemine prægnans erit, tum carpendum uenit.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, præſertim ſi foris illinatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Milij ſimilitudinem refert, eodemq; modo in panes defingitur, & ad idem accōmodatum eſt, minus tamen quàm Milium nutrit & adſtringit.

EX GALENO.

Panicum facultate pauci nutrimenti, & exiccatoria. Siſtit quoq; nōnihil uentris fluxus, ceu ipſum etiam Milium. Panis itaq; eius exigui eſt alimenti & refrigerans. Conſtat inſuper præaridū & inſtar arenæ aut cineris friabilem eſſe: caret enim penitus pinguedine & lentore. Iure igitur aluum humentem deſiccat. Agricolæ farina huius cocta admiſto adipe ſuillo & oleo ueſcuntur. Panicum in omnibus Milio cedit, inſuauius eſu, concoctu difficilius, uentremq; magis coërcet, minusq; nutrit. Huius farinā interdum cum lacte coctam, ruſtici ueluti triticeam eſitant. Clarumq; eſt id edulij tanto quàm illud per ſe ſolum aſſumptū melius eſſe, quanto lac huius ſeminis natura ad boni ſucci procreationē, aliaq; omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, cōcoctionem, uentris ſubductionem, in totum corpus diſtributionem, adeoq; ipſam in edendo ſuauitatem & uoluptatem. Hoc nanq; ſemen nulla gratia aut iucunditate commendatur.

EX PLINIO.

Panicum Diocles medicus mel frugum appellauit. Effectus habet quos Milium. In uino potum prodeſt dyſentericis. Similiter ijs quę uaporanda ſunt excalfactum imponitur. Siſtit aluum in lacte caprino decoctum, & bis die hauſtum. Sic prodeſt
D & ad tormina.

DE ERICA. CAP. XCV.

NOMINA.

ΕΡΕΙΚΗ Gręcis, Erica Latinis, Heyd Germanis dicit. Officinis inuſitata.

FORMA.

Erica fruticoſa arbor eſt Tamarici ſimilis, multò tamen breuior. Eius flore utentes apes, reprobū mel conficiunt. Plinius lib. xxiiij. cap. ix. fruticem eſſe ſcribit nō multum à Tamarice differentem, colore Roriſmarini, & penè folio. Id quod uerè de ea Erica, cuius nos picturam damus, dicitur. Theophraſtus etiam Roſmarino ſimilem Ericam facit. Habet flores in candido purpureos.

LOCVS.

In montibus & ſyluis locisq; arenoſis naſcitur.

TEMPVS.

Autumno floret ſola ferè in ſyluis.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ſicca eſt Erica, id quod in guſtu amaritudo ſatis docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ericæ coma & flores illita ſerpentium morſibus medentur.

EX GALENO.

Diſcutiendi facultate prædita eſt Erica: flore eius potiſsimū & folijs utendum.

EX PLINIO.

Ericen aduerſari ſerpentibus tradunt.

APPENDIX.

Recentiores herbarij præter iam cōmemoratas, alias facultates addunt, nimirū florum decoctum lumborū ac uentris dolores lenire poſſe. Succum ex folijs floribusq; elicitum, oculis imbecillibus guttatim inſtillatum, aut foris inunctū cōferre.

DE ERY-

ERICE

Heyden.

C

NOMINA.

Rapiſtrum non eſt ſylueſtris Eruca.
Eryſimon unde dictum.
Irion quare uocata.

ERYSIMON grecè, Irion latinè uocatur. Officinis noſtris incognita. Vulgares herbarij non ineptè Sinapim ſylueſtrem, nõnulli etiam Rapiſtrũ, Germani Hederich & Wilden ſenff appellant. Sunt qui perperam, eo quod guſtu Erucam imitatur, ſylueſtrem Erucam nominant. Alia enim eſt Eruca ſylueſtris ab ea quam Rapiſtrum nominant herba, ut ſuo loco dicemus. Eryſimon quidam ἀπὸ τοῦ ἐρείκειν nomen mutuatum eſſe credunt, id eſt, à multiplici foliorum ſectione: nam Erucæ modo laciniata cõſpiciuntur. Alij ab oleris præſtantia dictum uolunt, quaſi ἐρύτιμον, quod eſt precioſum & nobile. Mihi ἀπὸ ἐρύειν potius dictum eſſe uidetur, quod ob ſuam caliditatem maxima trahendi facultate prędita ſit. Latini autem Irionem ab irruendo dixerunt, quod ignea ui, & feruido ſapore irruat in guſtum.

FORMA.

Folia habet ſylueſtri Erucæ ſimilia, caules lori modo flexiles, flores luteos. In cacumine ſiliquas corniculorum figura, ut Fœnigræci graciles, in quibus ſemina continentur parua, Naſturtio ſimilia, guſtu feruido. Hæ utique notæ in uniuerſum omnes, herbæ illi quam pictam hic exhibemus adamuſsim quadrant.

LOCVS.

Naſcitur paſsim propè urbes, domorum areas, rudera & hortos.

TEMPVS.

Per integram æſtatem floret, autumno autem ſemen in ſiliquis profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen Eryſimi haud ſecus quàm Naſturtij calfacit & exiccat. Herba etiam ipſa arefacta ſimilem ſemini uim obtinet. Humida tamen ac uiridis, multo ſemine inferior eſt.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eryſimi ſemen thoracis fluxionibus purulentis, tuſsientibus, regio morbo, coxendicum doloribus linctum cum melle confert. Bibitur etiam contra letalia uenena. Ex aqua aut melle illitum, occultis carcinomatibus, duritijs, parotidibus, teſtiũ ac mammarum inflammationibus prodeſt. In uniuerſum extenuat & calefacit. Mitius ad eclegmata fiet, ſi aqua madefiat & torreatur, aut linteolo illigatum circumlita paſta peraſſetur.

EX GALENO.

Irionis ſemen ſicut guſtu Naſturtio ſimile apparet, ita facultate igneum eſt & ex calefactorium. Porrò ubi in eclegmate uti ex uſu eſt, præſtat aqua præmaceratum torrere, aut linteolo illigatum ſubindeq́ cruſtæ piſtoriæ inuolutũ aſſare. Vtile eſt cum eclegmatis ad promouendas craſſorum lentorumq́ in thorace & pulmone humorum expuitiones. Quin & parotidas induratas, atq́ duritias mammarum & teſticulorum ueteres iuuat. Refert Dioſcorides, quod cum aqua & melle illitum, occultis profit cancris.

EX PLINIO.

Vtiliſsimum tuſsientibus cum melle, & in thoracis purulentis excreationibus. Datur & regio morbo, & lumborũ uitijs, pleuriticis, torminibus, cœliacis. Illinitur uerò parotidum & carcinomatũ malis. Teſtium ardoribus ex aqua, aliàs ex melle. Infantibus quoq́ utiliſsimum. Item ſedis uitijs & articularijs morbis cum melle & fico. Contra uenena etiam efficax potum. Medetur & ſuſpirioſis. Item fiſtulis cum axungia ueteri, ne intus addatũr.

IRION

Rockett gentle or Rockett gallant

Hederich.

Charlocke

HELXINE
CISSAMPELOS.

~~[illegible]~~
bind weed or
withwinde

Mittelwind.

Gentell wythywind

A

DE HELXINE CISSAMPELO. CAP. XCVII.

NOMINA.

ΕΛΞΙΝΗ κισσάμπελος Græcis, Helxine ciſſampelos & Conuoluulus Latinis nominatur. Vulgus herbariorum & officinę, Volubilem mediam & Vitealem appellãt, Germani Mittelwinden/oder Weingartenwinden. Rectè autem Ciſſampelos dicitur: in uineis enim potiſsimum naſcitur, & folio hederaceo. Conuoluulus uerò, quod crebra reuolutione uicinos frutices & herbas implicet.

Vitealis.
Ciſſampelos quare dicitur.
Conuoluulus.

FORMA.

Folia habet Hederę ſimilia, minora tamen. Ramulos exiguos circumplectentes quodcunque contigerint. Folia denique eius ſcanſili ordine alterna ſubeunt. Flores primum candidos Lilij effigie, dein in puniceum uergentes, profert. Semen anguloſum in folliculis acinorum ſpecie.

LOCVS.

In uineis naſcitur, unde etiam ei appellatio Ciſſampeli, ut diximus, indita eſt.

TEMPVS.

Aeſtate, potiſsimum autem Iulio & Auguſto menſibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam eſſe ex uiribus quas illi ueteres tribuunt, facilè conijcere licebit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus foliorum eius potus, aluum ſubducendi facultatem obtinet.

EX GALENO.

Helxine, quæ & Ciſſampelos nuncupatur, digerendi facultatem habet.

B

DE HEPTAPHYLLO. CAP. XCVIII.

NOMINA.

ΕΠΤΑΦΥΛΛΟΝ græcè, Septifolium latinè, uulgò Tormentilla nominatur. Sunt ex recentioribus qui perperam Biſtortam uocent. Germanicè Tormentill/Rotheil wurtz appellatur. Heptaphyllon autem à ſeptenario foliorum numero dicta eſt.

Tormentilla.
Heptaphyllon unde dictum.

FORMA.

Quinquefolio ſimillima eſt, niſi quod ſeptem non quinque habet folia, utrinque lanuginoſa, exigua, parua, ſerrata, caulem certis ferè interſtitijs ambientia, flores luteos, radicem puniceam ac modicè intortam. Ex hac deſcriptione omnibus conſtare puto, herbam noſtris Tormentillam dictam, non eſſe Dioſcoridis Quinquefolium. Hoc enim, ut reliqua omittam, radicem non intortam, ſed rectam & oblongam habet. Plinius etiam libro xxv. capite ix. herbam Quinquefolium incipere & deſinere cum uite ſcribit. Tormentilla autem non maturè prouenit, ſed cum uites iam florent. Accedit quod hæc in montoſis & ſylueſtribus incultisque, hoc uerò pratis, cultis & aquoſis in locis potius prouenit. Apuleius etiam utranque herbam ſeorſim deſcribit.

Tormentilla nõ eſt Quinquefolium.

LOCVS.

Naſcitur montoſis, ut diximus, locis ac ſyluis.

TEMPVS.

Serò ac cum iam uites florent herba hæc apparere incipit.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores iudicant hanc herbã in tertio ordine frigidam & ſiccam eſſe. Cęterũ non eſſe frigidam, potiſsimũ in tertio ordine, facultates eius abundè declarant. Guſtus etiam adſtrictionẽ illam tanta frigiditate prorſus carere palàm oſtendit. Quare cum eaſdem quas Quinquefoliũ facultates habeat, idem etiam temperamentũ ob-

Tormentilla HEPTAPHYLLVM Tormentill.

Cynkefoyle tormentill.

Cinkefoyle or tormentill

A tineat neceſſe eſt. Erit itaqꝫ radix deſiccatoria ex tertio ordine, nullatenus tamẽ manifeſta caliditate participans.

VIRES EX APVLEIO.

Heptaphyllo herba trita &cũ oleo mixta pedes perunges, &tertio die dolorẽ tollit.

EX RECENTIORIBVS.

Facultatem obtinet glutinandi uulnera. Farina herbæ uel radicis ex ſucco Plantaginis propinatur in difficultate urinæ. Eadem reſperſu uulnera ad cicatricem perducit. Cum albo oui ſubacta & figlino decocta, datur cholericis. Foliorũ uis deploratis fiſtulis inſtillatur, neqꝫ non oculis ad diſcutiendas nubeculas. Ad putreſcentia oris ulcera herba & radix cõmanducata, & in ore retenta ualẽt. Herpetas, ſtrumas, duritias, tumores, aneuriſmataqꝫ ſanat. Et ut antea diximus, facultates ferè eaſdem quas Quinquefolium obtinet. Quapropter uenenis reſiſtit, dyſenterias, & omnes ſanguinis eruptiones compeſcit.

DE ERVCA. CAP. XCIX.

NOMINA.

ΕΥΖΩΜΟΝ Græcis, Eruca Latinis, officinæ latinum nomen retinuerũt, Germanis Weiß ſenff appellatur. Euzomos autem Græcis, quoniam iura cõmendet, habeatqꝫ in eiſdem peculiarẽ gratiam dicta eſt. Erucam uerò ideo nominatam uolunt quod erodat: hęc enim ubi deguſtaueris, os & linguam ſatis acriter uellicat. *Euzomos unde dicta.* *Eruca.*

GENERA.

Duplex eſt Eruca. Vna hortenſis ſeu ſatiua, quæ Germanis zam weiß ſenff dicitur. Altera ſylueſtris, ĳſdem wilder weiß ſenff appellatur.

B FORMA.

Seſquipedali thyrſo conſurgit ſatiua, folio longo, anguſtoqꝫ, in profundas ſed rariores crenas laciniato, guſtu præter modum acri, floribus pallidioribus, ſemine in ſiliquis rapi, uel ſinapi, firmo, radice candida. Sylueſtris folio ſatiuæ ſimili, ſtrictiore tamen & minore, flore luteo.

LOCVS.

Satiua in hortis naſcitur. Sylueſtris Hiſpaniæ familiaris: propè tamen aquas prouenit magna copia. Quæ autem apud nos creditur eſſe ſylueſtris Eruca, ea non eſt ſed Eryſimon, de qua quidem herba ſuo in loco abundè ſcripſimus.

TEMPVS.

Satiua tota æſtate floret: ſylueſtris autem circa Calendas Iunĳ potiſsimum erumpit: alio enim tempore uix reperitur.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum Erucæ idem cum temperamento Eryſimi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cruda Eruca ſatiua largius comeſta uenerem ſtimulat. Idem poteſt ſemen eius, quod urinam cit, coctionẽ adiuuat, aluumqꝫ bonum efficit. Vtuntur ſemine ad condimenta. Quod ut plurimo tempore ſeruetur, aceto uel lacte maceratum, & in paſtillos digeſtũ recondunt. Sylueſtris ſemine homines in Hiſpania ſinapis uice utuntur. Eſt autem ad ducendam urinam efficacior, & multo quàm ſatiua acrior.

EX GALENO.

Olus hoc perquã manifeſtè calefacit, adeò ut nõ facilè ſolum abſqꝫ iunctis Lactucæ folĳs edatur. Quinetiam genitale ſemen augere creditur, & in uenerem ſtimulos addere. Caput magis dolore afficiet ſi ſolum edatur.

EX PAVLO.

Eruca temperamento Eryſimo ſimilis, flatulenta eſt, ob quod ad uenerem inſtigat. Semen eius urinam quoqꝫ mouet. Cæterũ ſylueſtris, domeſtica ualentior eſt.

EX PLI.

ERVCA
SATIVA.

Zam weiß ſenff.

Rocket

rocket

ERVCA
SYLVESTRE.

Wild weiß ſenff.

wylde mustard ſeede Rocket : dodo

C

EX PLINIO.

Eruca diuerſæ eſt quàm Lactuca naturæ: concitatrix ueneris: idcirco iungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentũ æquet. Eius ſemen ſcorpionum uenenis & muris aranei medetur. Beſtiolas omnes innaſcentes corpori arcet. Vitia cutis in facie cum melle illitum. Lentigines ex aceto. Cicatrices nigras traducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt uerbera ſubituris potum ex uino, duritiam quandam contra ſenſum induere. In condiendis obſonijs tanta eſt ſuauitas, ut Græci euzomon appellauerint. Putant ſubtrita Eruca ſi foueant oculi, claritatẽ reſtitui. Tuſsim infantium ſedari. Radix eius in aqua decocta, fracta oſſa extrahit. Tria folia ſylueſtris Erucę ſiniſtra manu decerpta, & trita in aqua mulſa, ſi bibantur, uenerem ſtimulant.

DE EVPATORIO ADVLTERINO. CAP. C.

NOMINA.

NVM herba hæc ueteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, & quo nomine ab ijſdem appellata ſit, mihi nondum conſtare ingenuè fateor. Officinæ tamen ferè omnes pro Eupatorio uero, cum tamen non ſit, haud ſine magno errore utuntur. Hinc cum nomen aliud non eſſet quo illam appellaremus, Eupatorium adulterinũ nominare placuit. Germanicè Kunigund kraut/ hoc eſt, herba S. Kunigundi uocatur, & Waſſerdoſt/ ab Origani ſimilitudine, & quod iuxta aquas proueniat. Alijs Hirtzenklee/ quod uulnerati cerui ſibi hac medeantur herba.

Officinarum error.

Eupatoriũ adulterinum.

FORMA.

Caulem ędit rotundum, purpureũ, geniculatũ, ſolidum & hirſutum, circa quem alæ panduntur, folia longa, Canabinis ferè ſimilia, amaraq́ue. Flores in ſummo paruos coaceruatos, in candido purpuraſcentes, tandẽ in pappos tenues abeuntes. Radicem multis fibris capillatã & inutilem. Errant hauddubiè qui herbam hanc Dioſcoridis Hydropiper eſſe putant. Nam etſi ferè tota eius herbæ facies, floribus demptis, Hydropiperis deliniationi reſpondeat, tamen quia nulla prorſus piperis in folijs aut floribus acrimonia apparet, non eſt cur Hydropiper dici poſsit aut mereatur.

D

Eupatoriũ adulterinum non eſt Hydropiper.

LOCVS.

In fluminum ripis, alijsq́ue locis humidis naſcitur: potiſsimum uerò iuxta reſides aquas, aut tardo fluxu prorepentes.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Guſtu uehementer amara eſt, ut calidam & ſiccam eſſe in ſecundo ordine, aut in medio tertij non ſit dubium.

VIRES.

Hauddubiè herba hæc abſtergit, expurgatq́ue, & quæ in uenis eſt craſsitiem incidit: quamobrem menſes & urinas mouet, educendoq́ue ex thorace pulmoneq́ue puri auxiliatur, aliasq́ue facultates amari ſaporis, quas recenſet Galenus lib. iiij. de Simp. med. facul. cap. xvij. obtinet. Poteſt itaq́ue obſtructiones iecoris & lienis aliarumq́ue partium corporis ſoluere. Ex recentioribus ſunt qui hanc Vulnerariã eſſe tradunt, neq́ue temerè: idipſum enim poſſe, ſiccitas eius teſtatur. Suffitum præterea eius herbę, uenenatas fugare feras ijdem ſcribunt. Euidentiſsimũ uerò eſt hanc etiam contra uenena eſſe admodum efficacem.

EVPATORIVM ADVLTERINVM.

Kunigunt kraut.

Baſtard Agrymonie

NOMINA.

C

ΕΡΕΒΙΝΘΟΣ græcè, Cicer latinè, officinæ latinum nomen retinuerunt, germanicè Zyſſern nominatur.

GENERA.

Tria præcipua ſunt Cicerum genera, album, rufum & nigrum. Nos ex ijs tribus nigri tantum picturam damus. Differunt potiſsimum in floribus: hoc enim ut cernis purpureos, album uerò candidos flores producit.

FORMA.

Cicer ſatiuum caule eſt lignoſo, obliquo, folijs exiguis, multis, circinatis, flore albo uel purpureo, ſiliquis rotundis, radice tenui & non admodum longa.

LOCVS.

Pullo craſſoq́ʒ ſolo gaudet.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, atq́ʒ ſubinde in ſiliquis ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum eſt primo in ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cicer ſatiuũ bonam facit aluum, urinam cit, inflationes parit, cutis colorem commendat, menſes & fœtus educit, lac auget. Cum Eruo decoctum illinitur ad inflamationes teſtium & myrmecias. Ad ſcabiem, achoras, impetigines, ulcera concreſcentia & maligna, cum hordeo & melle. Alterum genus arietinum nominatur. Vtrunq́ʒ cit urinas, dato cum Roſmarino contra regium morbũ & cutem ſubeuntes aquas eorum decocto. Lędunt autem ueſicam exulceratã & renes. Contra myrmecias & acrochordonas iubent aliqui noua luna ſingula earum capita eminentiáue ſingulis Ciceribus tangere, deligataq́ʒ in lintheolo ſemina illa poſt ſe abijcere, ut acrochordones decidant.

D

EX GALENO.

Cicer legumen eſt flatuoſum quod nutrire poteſt, aluo mouendæ habile, ciendæ urinę idoneũ, & ſemini generando aptum. Prolicit uerò & menſes. Porrò quod uocatur arietinum, cæteris efficacius urinam prouocat. Decoctum eius calculos renum confringit. Reliquum autem Cicerum genus quod Orobiæũ uocant, eadem ui pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, extergendi. Lienem & iecur, & renes expurgant, ſcabiesq́ʒ & impetigines extergunt. Parotidas & teſtes induratos diſcutiunt. Maligna etiam ulcera cum melle ſanant.

EX SYMEONE ANTIOCHENO.

Cicera difficulter concoquunť & excrementa gignunt. Venerem ſtimulant, magisq́ʒ quàm fabæ nutriunt, obſtructiones tollunt, & menſes educunt. Habent ſalſam ſimul & dulcem qualitatẽ, & ob ſalſuginem uentrem mouent, propter dulcedinem autem urinam. Inflationes quoq́ʒ faciunt, & lac gignunt, extergendiq́ʒ facultatem obtinent. Nigra medicamentoſam uim habent: urinam enim uehementiſsimè mouent, & calculos renũ & ueſicæ frangunt. Nullum uero legumen ſic ut Cicera, præcipuè autẽ nigra & parua, lapides frangere poteſt. Id uerò magis eius ius, quod tamen ueſicæ morbis ſupra cætera legumina officit. Cicera uerò rubra calidiora & craſsiorũ ſunt partium quàm alba. Omnia autem urinam ducunt. Madefacta nocte una in aqua & ſumpta, lumbricos eijciunt, ſed qui utitur ſex ieiunet horas oportet. Impoſita ut cataplaſma parotidibus, molliunt & diſcutiunt tumorẽ. Farina horum aceto ſubacta, & ſcabioſis inuncta prodeſt. Ius eorundem ictericos iuuat, & urinam albam reddit. Oportet uerò ijs neque ante cibum, neque poſt uti, ſed in medio.

DE ECHIO.

CICER *a pulse*
NIGRVM. *called cicers*

Schwartz zyſern.

C

NOMINA.

Bugloſſum ſylueſtre.
Echion quare dictum.

EXION, ἢ ἀλκιβιάδιον Græcis, Echion & Alcibiacū Latinis dicitur. Officinis ignotum. Vulgares herbarij ſylueſtre Bugloſſum nominant, quos ſequentes Germani wild Ochſenzungen appellant. Echion autem dictum uolunt, quod contra ferarum ictus ſit utile. Alij quod floreſcit capitulis uiperæ ſimilibus. Rectius Dioſcorides, quod ſemina uiperino capiti ſimilia habeat.

FORMA.

Folia obtinet oblonga, aſpera, tenuia, Anchuſæ proxima, minora tamen & pinguia. Habet & aculeos exiles folijs adiacentes. Cauliculos tenues multos, & utrinque foliola tenuia, pennata, nigra, minora proportione ad cacumen caulis. Iuxta folia flores purpureos, in quibus ſemē eſt uiperino capiti ſimile. Radix digito exilior, ſubnigra. Ex qua ſanè deliniatione ſole clarius fit, herbam cuius picturam hic exhibemus eſſe Echion. Folia enim habet prælonga, hirſuta, tenuia, ad Anchuſam accedentia, minora tamē pinguiaq́, tenuibus ſpinis horridula, cauliculos tenues, numeroſos, minutaq́ folia utroq́ latere dependentia, nigra, in ſummo caule minuſcula, inter quæ purpurei flores emicant, in quibus ſemina uiperarum capitulis ſimilia inſident, à ceruice paulatim in roſtellum extenuata, tumidiore ſuperna parte, in qua quædam prominulæ quaſi ſedes occulorū apparent, id quod ego hiſce oculis non ſemel, ſed iterum atq́ iterum conſpexi. Radix digito tenuior nigricat.

LOCVS.

Vbiq́ ferè ad itinera, & in aſperis locis naſcitur.

TEMPVS.

Iunio menſe floret.

D

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſſe citra tamen inſignem ſiccitatē inde conijcitur, quod lactis procreatricem facultatem obtinet. Medicamenta enim, Galeno libro quinto capite uigeſimo de Simpl. med. facul. teſte, quia pituitoſos humores calefacientia in ſanguinem uertunt, lac procreare ſolent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix non ſolum ijs qui à ſerpentibus morſi ſunt ſuccurrit pota cum uino, uerūetiam præſumentes eam ne feriantur facit. Idem præſtant folia & ſemen. Sedat etiam dolores lumborum, & cum uino aut ſorbitione ſumpta lac proritat.

EX PAVLO.

Echion ſpinoſa herba eſt, quæ non modo à ſerpente commorſis cum uino pota auxiliatur, ſed præſumentes quoq́ percuti non patitur.

DE ELEO-

ECHION

wyld buglosse

Wild ochſenzungen.

wyld Buglosse

APIVM
PALVSTRE.

Waſſer eppich.

DE ELEOSELINO. CAP. CIII.

A

NOMINA.

ΕΛΕΟΣΕΛΙΝΟΝ, ἢ ὑδροσέλινον Græcis, Apium paluſtre & ruſticum Latinis, Germanis Waſſer epff/oder Eppich/oder bauren eppich nominatur. Sic dictum Gręcis, quod in paludibus & aquoſis locis proueniat. *Apium paluſtre* *Eleoſelinon unde dictum.*

FORMA.

Apio ſatiuo maius eſt, caule tenero, concauo, folio molli, raro nec hirſuto, ſimile Apio ſapore, odore, floribus, ſemine & radice.

LOCVS.

Naſcitur in paludibus & aquoſis locis.

TEMPVS.

Iulio menſe floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Apium ſatiuum temperamentum obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eadem omnia quæ ſatiuum poteſt.

EX PLINIO.

Eleoſelino uis priuata contra araneas.

DE ELLEBORO ALBO. CAP. CIIII.

NOMINA.

ΕΛΛΕΒΟΡΟΣ λευκός Græcis, Elleborus candidus, & Veratrum album Latinis, officinis pariter Latinis Elleborus albus, Germanis weiß nießwurtz appellãt. Elleboron autem Græci dictum uolunt, quod cibũ corporis eripiat. Album à radice uocarunt, quæ nigri reſpectu candida eſt. *Elleborus cur dictus.* *Albus quare cognominatus.*

B

FORMA.

Plantagini ſimilia folia obtinet, aut Betæ ſylueſtris, breuiora tamen, nigriora, & colore rubentia. Caulem palmi altitudine, cauum, quum ſiccari incœperit corticibus ſeu tunicis inuolutum. Radices illi ſubſunt numeroſę, tenues, ab exiguo & oblongo capite cæparũ modo prodeuntes. Quod autem Dioſcorides dicit colore rubere folia, id de coſtis eorum intelligendum erit.

LOCVS.

Naſcitur in montanis locis frigidis & aſperis.

TEMPVS.

Radices eius per meſſem legendæ ſunt.

TEMPERAMENTVM.

In tertio ordine eſt excalefacientium & exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Optimus habetur qui mediocriter extentus eſt & albus, fragilis, carnoſus, non acuminatus, iunceusq́, aut quum frangitur puluerulentus, exilem interiorem medullam habens, guſtu non admodum ferũens, neq; ſaliuã confertim ciens. Huiuſcemodi autem ſtrangulat. Purgat uomitionib. uaria educens. Miſcetur collyrijs, quę claritati oculorum officientia purgare poſſunt. Menſes ducit, & fœtus in utero appoſitus enecat. Sternutamenta cit, & mures interficit, cum melle & polenta ſubactum. Carnes ſimul coctum minuit. Datur ieiunis per ſe & cum Seſamo, aut Ptiſanę ſucco, aut Alicæ, aut mulſa, aut pulte, aut lenticula, aut alia ſorbitione. Pani cõpinſitur & torrẽt. Apparatus & uictus ratio ab ijs tradita eſt, qui de ratione & modo dandi eius, dicato priuatim opere, ſcripſerunt. Potiſsimum autem Philonidi Siculo ab Ennã ſubſcribimus. Longum enim eſſet ei qui de medica materia agit, curandi quoq; rationem docere. Dant autem aliqui cum copioſa ſorbitione, aut ſuc-

.184

ELLEBORVS
ALBVS.

Weiß nießwurtz.

Whyte Hellebore

lingwort or
white hellebor

A co multo,aut modicum cibum dari præcipientes,ſtatim Elleborum offerunt,præ-
ſertim ijs in quibus ſuſpecta timendáue erit ſtrangulatio, aut corporis imbecillitas
imminet:tuto enim ea ſic peragitur purgatio,quod non intempeſtiuè medicamen-
tum corporibus cibo munitis accedat. Sedi etiam balani ex Elleboro ſubditæ cum
aceto,uomitiones eliciunt.

EX GALENO.

Elleborus extergentis ſimul & excalfacientis facultatis eſt. Quamobrem ad al-
phos,impetigines, ſcabies, leprasq́ accõmodus eſt. Quinetiam ſi in fiſtulam callo
induratam infundatur duobus tribúſue diebus, callum detrahit. Dentibus ſi cum
aceto colluantur prodeſt.

EX PLINIO.

Candidũ ueratrum uomitione, cauſasq́ morborũ extrahit:quondam terribile,
poſtea tam promiſcuum,ut pleriq́ ſtudiorũ gratia ad prouidenda acrius quæ com
mentabant, ſæpius ſumptitauerint. Carneadem reſponſurũ Zenonis libris: Dru-
ſum quoq́ apud nos,tribunorũ popularium clariſsimũ, cui ante omnis plebs ad-
ſtans plauſit,optimates uerò bellum Marſicum imputauere, conſtat hoc medica-
mento liberatũ comitiali morbo in Anticyra inſula. Ibi enim tutiſsimè ſumitur,quo
niam,ut diximus, Seſamoides admiſcent. Italia ueratrum uocat. Farina eius per ſe
& mixta radiculę qua lanas diximus lauari, ſternutamentũ facit,ſomnumq́. Legun
tur autem tenuiſsimæ radices breuesq́ ac ueluti decurtatæ etiam hæ. Nam ſumma
quæ eſt craſsiſsima, cepis ſimilis,canibus tantum datur purgationis cauſa. Antiqui
radicẽ corticemq́ carnoſiſsimũ eligebant, quò tenuior eximeretur medulla. Hanc
humidis ſpongijs opertam turgeſcentemq́, in longitudinẽ findebãt. Deinde fila in
umbra ſiccabãt,ijs utentes. Nunc ramulos ipſos à radice ſua grauiſsimi corticis, ita
B dantes. Optimũ quod acre guſtu, feruensq́ in frangendo puluerem emittit. Opti-
mum præterea quod celerrimè mouet ſternutamenta,ſed multo terribilius nigro,
præcipuè ſi quis apparatũ poturorũ apud antiquos legat,contra horrores, ſtrangu
latus,intempeſtiuas ſomni uires, ſingultus infinitos, aut ſternutamenta, ſtomachi
diſſolutiones,tardiores uomitus aut longinquiores,exiguos aut nimios. Sed anti-
quorum uitium erat,quod propter hos metus parcius dabant,cum celerius erum-
pat,quo largius ſumitur. Themiſon binas nõ amplius drachmas donauit. Sequen-
tes & quaternas dedere, claro Herophili præconio, qui Elleborum fortiſsimi du-
cis ſimilitudini æquabat. Concitatis enim intus omnibus, ipſum in primis exire.
Præterea mirum inuentum eſt, quod inciſum forficulis, cortex remanet. Hoc ina-
nito,medulla cadit. Hæc in nimia purgatione data, uomitiones ſiſtit. Cauendum
eſt felici quoque cura,ne nubilo detur die, quippe impatibiles cruciatus exiſtunt.
Nam æſtate potius quàm hyeme dandum, non eſt in dubio. Corpus ſeptẽ diebus
præparandũ cibis acribus,abſtinentia uini, quarto & tertio die uomitionibus,pri-
die cœnæ abſtinentia. Album è dulci datur, aptiſsimè uerò in lacte aut pulte. Nu-
per inuenere diſſectis raphanis inſerere Elleborum, rurſusq́ comprimere rapha-
nos, ut tranſeat uis, atq́ eo lenimento dare. Reddi poſt quatuor ferè horas incipit.
Totum opus ſeptenis peragitur horis. Medetur in morbis comitialibus,uertigini,
melancholicis,inſanientibus,lymphaticis,elephantię albæ,lepris,tetano,tremulis,
podagricis, hydropicis, incipientibusq́ tympanicis, ſtomachicis,ſpaſticis,clinicis,
iſchiadicis, quartanis quæ aliter non deſinant, tuſsi ueteri, inflammationibus, tor-
minibus redeuntib. Vetant dari ſenibus & pueris. Item mollibus & fœminei cor-
poris animęue exilibus,aut teneris,& fœminis minus quàm uiris. Item timidis,aut
ſi exulcerata ſint pręcordia,uel tumeant,minimeq́ ſanguinẽ excreantibus,uel late-
re uel faucibus. Medetur extra corpus eruptionibus,pituitæ cum axungia illitum.
Item ſuppurationi ueteri. Mures polenta admixtũ necat. Muſcæ quoq́ necantur
albo trito,& cum lacte ſparſo. Eodem & phthiriaſis emendatur.

DE ELLE-

ELLEBORVS NIGER ADVL TERINVS HORTENSIS.

[illegible] bearefote

Chriſtwurtz.

Baſtarde or blacke Hellebore

ELLEBORVS NIGER
ADVLTERINVS SYLVESTRIS

Leüßkraut.

DE ELLEBORO NIGRO ADVLTERINO. CAP. CV.

C

NOMINA.

Elleborus niger adulterinus cur dictus.

HERBAM hanc cuius picturam damus non eſſe uerum Elleborum facilè conſtabit, ſi eam ad deſcriptionẽ referas. Verum quum magna pars hodie medicorum pro Elleboro nigro, neq; tamen citra ſummam efficacitatem, utatur, adulterinum nigrum Elleborum appellare placuit. Germanis Chriſtwurtz dicitur, non alio ſanè nomine quàm quod circa ſeruatoris noſtri CHRISTI natalem diem flores, modo calido in loco ſita ſit herba, producat. Cæterum etſi genuinus Elleborus non ſit, tamen nõn admodum ab illo abludit deſcriptio, nec uiribus multo inferior eſt, ut in alterius inopia huius uſus citra errorem eſſe poſsit.

GENERA.

Duo eius eſſe genera deprehendimus. Vnum quod officinæ hodie Elleborum nigrum, Germani uerò Chriſtwurtz/ ut diximus, nominant. Nos certioris diſcriminis cauſa, Elleborum nigrum adulterinum hortenſem appellauimus, quod ſcilicet ſua ſponte, & niſi plantatum ſit, in hortis non proueniat. Alterum quod ſylueſtre ſit, & ſponte ſua naſcitur, Elleborum nigrum adulterinum ſylueſtrem nuncupauimus. Germanis Leüßkraut dicitur.

Hortenſis. *Sylueſtris.*

FORMA.

Hortenſis caulem, uel potius pediculum, habet oblongum & folijs nudum, niſi in ſummo, ubi folia oblonga, anguſta, pluribusq; diuiſuris inciſa, atque adeò in ambitu ſerrata producit. Florem habet herbacei coloris. Radices tenues, nigras, ueluti à capitulo ceparum pendentes. Sylueſtris priori non admodum diſsimilis eſt, niſi quia caulem obtinet craſsiorem, foliaq; minora. Florem etiam etſi herbaceũ habeat, tamen è medio eius, folliculi, aut ſiliquæ duæ aut tres, in quibus ſemen eſt, exeunt.

LOCVS.

D Hortenſis, ut dictum eſt, paſsim in hortis nunc prouenit: ſylueſtris in montibus aſperis, lapidoſis ac ſublimibus.

TEMPVS.

Hortenſis hyeme, circa CHRISTI nimirum natalem, ut comprehenſum eſt, floret. Sylueſtris autem uere & initio æſtatis.

TEMPERAMENTVM.

Quum experientia teſtetur Elleborum nigrum adulterinum, potiſsimũ hortenſem, eandem quam genuinus habere facultatẽ, idem etiam obtineat temperamentum neceſſe eſt. Calidus itaq; & ſiccus in tertio ordine erit.

VIRES.

Purgat perinde atq; genuinus inferiorem uentrem, pituitam & flauam bilem ducens. Prodeſt comitiali morbo laborantibus, melancholicis, inſanientibus, articulorum doloribus correptis, & reſolutis. Menſes in peſſo ſubditus trahit. Fœtus necat. Porrò cum illis etiam inſit extergendi uis, alphos, impetigines, ſcabiem, lepraſq; curant. Erodentibus medicamentis cõmiſcentur. Ideoq; ſylueſtris non temerè, quod pediculos interficiat, Leüßkraut à Germanis meis dicitur. Non uero pediculos tantum, uerum etiam oues & alia animantia comeſtus necat.

HELXINE

Tag vnd nacht.

parietaria pellytorye of the wall

Pellitor of the wall

C

NOMINA.

ΕΛΞΙΝΗ, ἡ περδίκιον græcè, Helxine & Vrceolaris latinè nominatur. Officinæ uocant Parietariam, & dempta una litera Paritariã. Vulgus Muralium & Muralem. Germani Tag vnd nacht/S. Peterskraut/oder Glaßkraut. Helxine autem ab aſpero ſemine quod tenaci nexu ueſtibus adhæret, dicta eſt. Perdicium uerò, quod ea perdices præcipuè ueſcantur. Vrceolaris autem, quod detergendis uitreis, urceolis uaſisq; efficax ſit. Muralis & Parietaria, quod muros ac parietes natales locos ſibi fecerit.

Helxine unde dicta. Perdicion. Vrceolaris. Muralis. Parietaria.

FORMA.

Cauliculos habet tenues, ſubrubentes, folia Mercuriali ſimilia, hirſuta, circa caules ueluti exigua ſemina, aſpera, ueſtibus adhærentia. Hæc ſanè pictura ſic plantæ illi reſpondet, ut nulla prorſus ſit nota quæ illi non adamuſsim conueniat. Eſt enim fruticoſa, cubitalis, cauliculis tenuibus, leniter rubeſcentibus, folijs Mercurialis herbæ, hirſutis, floribus purpureis minutiſsimis, exili per ambitum eius ſemine, aſpero, ueſtibus adhærente, radice ſubrubra, fibris capillata.

LOCVS.

Naſcitur in ſepibus, muris, macerijs, parietibus & uinetis. Nunc in hortis etiam plantata prouenit.

TEMPVS.

Iulio menſe floret.

TEMPERAMENTVM.

Facultas Perdicio ineſt abſtergendi & cõſtringendi cum humiditate ſubfrigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia refrigerandi cõſtringendiq; uim obtinent. Quare illita ſacros ignes ſanant,

D condylomata, aduſta, incipientes panos, inflammationes omnes, & œdemata. Succus eius ceruſſæ mixtus, ignibus ſacris & ijs quæ ſerpunt malis utiliter illinitur. Inungitur podagris cum cerato Cyprino, uel ſeuo hircino. Diuturnas tuſſes adiuuat, cyathi menſura abſorptus. Contra inflammatas tonſillas gargariſſatus & illitus prodeſt. Aurium quoq; dolores cum roſaceo infuſus iuuat.

EX GALENO.

Vim habet abſtergendi & paulatim conſtringendi ac refrigerandi. Quare phlegmonas omnes inter initia, & in augmento uſq; ad ſtatum ſanat, maximè calidas. Quinetiam incipientib. phygethlis cataplaſmatis ritu illinitur. Succus quoq; eius ad dolores phlegmonoſos mediocriter profuerit. Gargarizandũ item nonnulli exhibent ad pariſthmia. Aliqui etiam medicorum ijs qui diutina tuſsi uexantur, illam exhibuerunt. Certè euidens extergendi experimentum præbet & in uaſis uitreis.

EX AETIO.

Exterit alopecias & impetigines priuatim aſsiduè illita. Sedis hæmorrhoidas aperit, fiſtulis medetur, & ſinus cohibet trita & cum modico ſale appoſita.

EX PLINIO.

Hæc inficit lanas, ſanat ignes ſacros, tumores, collectionesq; omnes & aduſta. Panos ſuccus eius cum pſimmythio, & guttura incipientia turgeſcere. Item ueterem tuſsim cyatho hauſto. Et omnia in humido. Sicut tonſillas & uarices cum roſaceo. Imponitur & podagris cum caprino ſeuo ceraq; Cypria.

APPENDIX.

Monendi ſunt hoc loco medici ut rectum Helxines uſum diſcant. Nam hactenus non rectè eam in frigidis uitijs pro fomento uſurparunt, cum refrigerandi conſtringendiq; uim habeat. Cæterum cum abſtergendi quoque illi facultas inſit, poteſt etiam calculoſis, & ijs qui difficultate urinæ laborant exhiberi, potiſsimum ſi

aliquid

A aliquid conſimilem facultatem obtinens ei admiſceatur. Sic Aëtius ſedis hæmorrhoidas aperire tradit, ſi trita cum ſale, cui etiam abſtergendi uis ineſt, apponatur. Quare qui calculoſis hanc herbam propinant, curent ut aliquid quod abſtergendi facultatem habeat, commiſceant.

DE ERYTHRODANO. CAP. CVII.

NOMINA.

ΕΡΥΘΡΟΔΑΝΟΝ græcè, Rubia latinè uocatur. Officinæ Rubeam tinctorum appellant. Germanicè Rôte nominat. A rubore radicis, quo lanæ & coria tinguntur, factum illi utrunqꝫ nomen eſt. *Rubia cur uocata.*

GENERA.

Dioſcoridi & alijs duo Rubiæ ſunt genera. Altera enim ſatiua eſt, altera uerò ſponte prouenit, & ſylueſtris exiſtit: nec eſſe uidetur alia quàm quæ à noſtris Stellaria uocatur. *Satiua.* *Syluestris.*

FORMA.

Caules ſatiuæ quadranguli, longi, aſperi, ſimiles Aparinæ, multo tamē maiores robuſtioresqꝫ, folia per interualla in ſingulis geniculis habentes, ſtellarū modo in orbem circūiacentia. Fructus rotundus, per initia uiridis, mox ruber, poſtea cum maturuit niger. Radix tenuis, longa, rubra. Sylueſtris itidem caules quadrangulos, ut diximus, emittit, folia per interualla in ſingulis geniculis ſtellarum inſtar in orbem circumiacentia, flores candidos, radicem tenuem, longam & rubram, adeò ut ſuo colore tingere etiam uideatur.

LOCVS.

B Naſcitur in pleriſqꝫ nunc Germaniæ locis, agro potiſsimum Argentoracenſi & Spirenſi. Seritur autem propter emolumentū quod ex ea quęſtuoſiſsimū ſentitur.

TEMPVS.

Aeſtate colligitur fructus, & ſubinde etiam effoditur radix.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt in ſecundo ordine, & ſicca in tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix urinam ciet, qua de cauſa regio morbo laborantibus cum aqua mulſa auxiliatur: item iſchiadicis & reſolutis. Vrinam multam & craſſam ducit, nonnunquam etiam ſanguinem. Bibentes quidem quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam ſpectare. Aduerſus uenenatorū morſus ſuccum cum folijs bibere prodeſt. Semen ex oxymelite potum, lienem abſumit. Appoſita radix, fętus, menſes, & ſecundas trahit. Albas uitiligines ex aceto illita ſanat.

EX GALENO.

Rubia tinctorum radix acerba & guſtu amara eſt. Itaque quæcunqꝫ agere diximus ubi eiuſmodi coiuerint qualitates, ea omnia in hac radice luculenter conſpicies: quippe quum & lienem & iecur expurget, & urinam craſſam copioſamqꝫ, ac nonnunquam etiam ſanguinolentam moueat. Quin & menſes ciet, ac mediocriter quæ exterſionem poſtulant, extergit: proinde uitiligines albas cum aceto illita iuuat. Sunt qui eam iſchiadicis & reſolutis in potu cum melicrato exhibeant.

EX PLINIO.

Erythrodanum, quam nos Rubiam uocamus, qua tinguntur lanæ, pellesqꝫ perficiuntur, in medicina urinam cit, morbum regium ſanat ex aqua mulſa, & lichenas ex aceto illita: & iſchiadicos & paralyticos, ita ut bibentes lauentur quotidie. Radix ſemenqꝫ trahunt menſes, aluū ſiſtunt, & collectiones diſcutiunt. Contra ſerpentes rami cum folijs imponunt. Folia & capillum tingunt. Inuenio apud quoſdam morbum regium ſanari hoc frutice, etiam ſi adalligatus ſpectetur tantum.

RVBIA
SATIVA.

Rôte die zam.

RUBIA
SYLESTRIS.
Rö: die wild.

wild Mather

C

NOMINA.

Semen cur dicta Zea. *ζείδωρος ἄρουρα.* ZEIA Græcis, Zea & Semen Latinis, uulgo & Italis Spelta dicitur. Semen autem Latini à præſtantia frugis appellarunt. Hinc eſt quod Homerus etiã hanc celebrauerit dicens, ζείδωρος ἄρουρα. Quib. ſanè uerbis innuit aruum Zeam largiens, non ut nonnulli arbitrantur quod uitam donet, Plinio autore.

GENVS.

Duo Zeæ Dioſcorides facit genera. Vnum cuius grana in ſingulis tunicis ſeu *Δίκοκκος.* glumis gemina, quod Græcis eã ob cauſam δίκοκκος cognominatur. Germanis hoc genus Speltz/oder Dinckelkorn uocatur. Alterum ſimplicis eſt grani, & germanice nominatur Einkorn/oder S. Peters korn.

FORMA.

Primum genus. Primum genus culmo, geniculis & ſpica tritico ſimile eſt, duobúsque utriculis *Alterum.* iunctis duo grana ſimul fert. Alterum culmo & ſpica eſt breuioribus, grana ſingula in ſingulis tunicis duplici ordine ſeu uerſu diſpoſitis proferens, ac in ſummitate ariſtis ſuis planè hordeum refert.

LOCVS.

Lætum pingueq́ſ ſolum deſiderat.

TEMPVS.

Iunio menſe floret, Iulio autem maturitatem conſequitur.

TEMPERAMENTVM.

Zea media quodammodo eſt inter triticum & hordeũ, quatenus ad calefaciendi & refrigerandi facultatem attinet, placide uero exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

D Zea magis nutrit quàm hordeum. Ori ſuauis eſt. Digeſta in panificia minus quàm triticum alit.

EX GALENO.

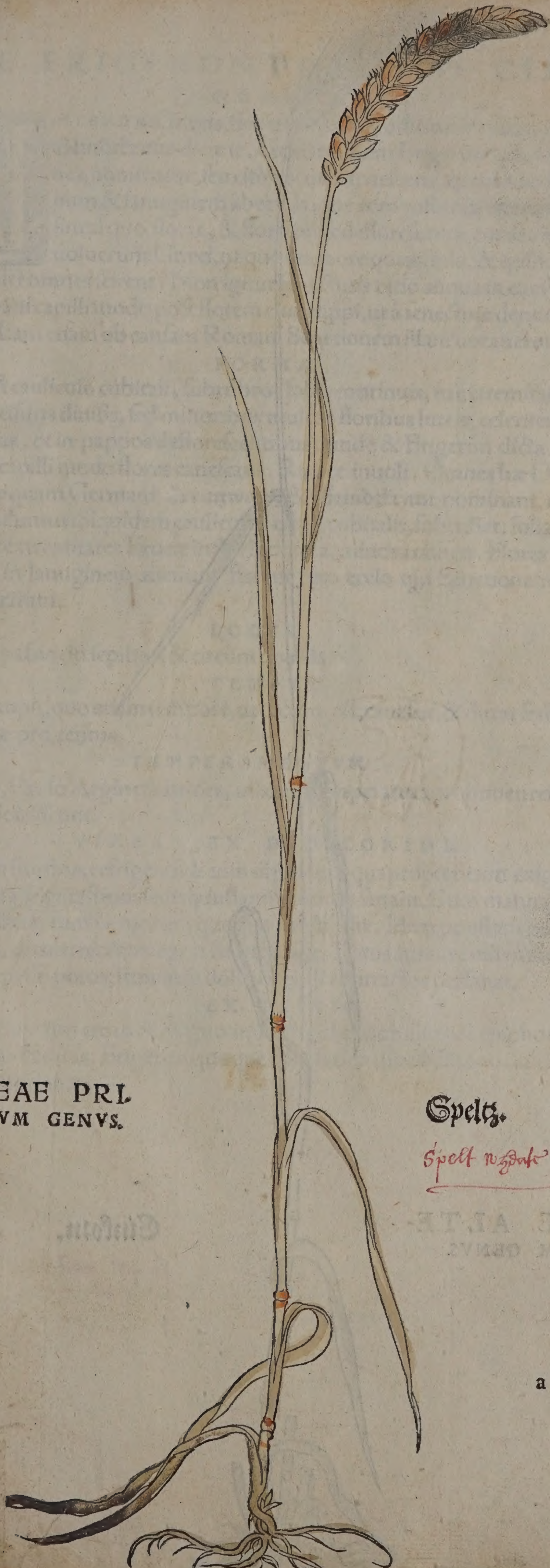
Zea uniuerſa ſua facultate quodammodo in medio eſt tritici & hordei: itaq́ ex illis cognoſcatur.

EX PLINIO.

Zeæ farina efficacior hordeacea uidetur, trimeſtris mollior. Ex uino rubro ad ſcorpionum ictus tepida, & ſanguinem excreantibus. Item arteriæ Tuſſi cum caprino ſeuo aut butyro. Ex Fœnogræco molliſſima omnium. Vlcera manantia ſanat, & furfures corporis, ſtomachi dolores, pedes & mammas cum uino & nitro cocta.

EX SYMEONE SETHI.

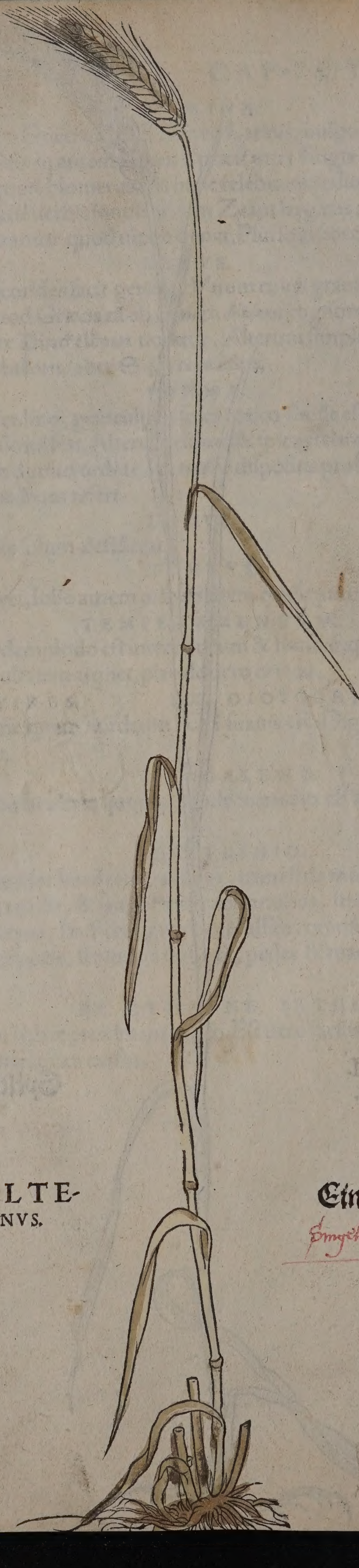
Zea facultatem habet proximam tritico. Eſt uero facilis concoctionis, [illegible]oni ſucci: ad hæc etiam emplaſtica exiſtit.

ZEAE PRI-
MVM GENVS.

Speltz.

Spelt wheate or beere barley

ZEAE ALTERUM GENUS.

Einkorn.

A

NOMINA.

ΗΡΙΓΕΡΩΝ Græcis, Senetio Latinis, officinis inuſitata, Germanis Grindtkraut dicitur. Græcis autem Erigeron quaſi uernus ſenex nominatur, ſeu citò uel uere ſeneſcens, quod celeriter in pappum & lanuginem abeat. Itaque compoſitione nominis, tempus ſimul quo floret, & floris mox defloreſcentis euentum, indicare uoluerunt Græci, ut quo tempore quærenda, & quibus notis inuenienda eſſet omnes ſcirent. Non igitur ſenectutis ratio aliqua in ea eſt, ſed caneſcentes humani capilli modo poſt florem eius pappi, ut à ſenectute denominaretur, effecerunt. Eam etiam ob cauſam Romani Senetionem illam uocauerunt.

Erigeron cur dicta.

Senetio.

FORMA.

Herba eſt cauliculo cubitali, ſubrubro, folijs continuis, in extremitatibus Erucæ modo inciſuris diuiſis, ſed minoribus multo: floribus luteis, celeriter ſciſsis dehiſcentibúsue, & in pappos defloreſcentibus: unde & Erigeron dicta eſt, quod uere ſcilicet capilli modo flores caneſcant. Radice inutili. Omnes hæ Dioſcoridis notæ, herbæ quam Germani Creutzwurtz & Grindtkraut nominant, reſpondere deprehenduntur. Siquidem cauliculus eſt illi cubitalis, ſubruber, folia continua habens, per extremitates Erucæ inſtar laciniofa, minora tamen. Flores lutei, qui ſciſsi ſtatim in lanuginem abeunt. Errant toto cœlo qui Senetionem Naſturtium eſſe garriunt.

Senetio non eſt Naſturtium.

LOCVS.

Naſcitur paſsim in ſepibus, & circum oppida.

TEMPVS.

Vere erumpit, quo etiam tempore, ut dictum eſt, caneſcit, & durat ferè tota æſtate eius herbæ prouentus.

B

TEMPERAMENTVM.

Erigeron, Paulo Aegineta autore, mixtam temperaturam obtinet; refrigerat enim & modicè diſcutit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus refrigerandi uim obtinent, quapropter cum exiguo uino, aut per ſe illita folia, teſtium ſedisq́ inflammationes ſanant. Cum manna, tum reliquis uulneribus, tum neruorum quoque medentur. Idem præſtant pappi per ſe ex aceto illiti, uerum recentes epoti ſtrangulant. Totus autem caulis in aqua decoctus, & cum paſſo potus, ſtomachi dolores à bili contractos perſanat.

EX PLINIO.

Lanugo eius cum croco & exiguo aquæ frigidæ tritæ illinitur epiphoris. Toſta cum mica ſalis ſtrumis. Erigeron quoque cum farina thuris & uino dulci, teſtium inflammationes ſanat.

SENETIO

Creützwurtz.

A

NOMINA.

HΔΥΟΣΜΟΣ, ἡ μίνθη græcè, Menta latinè dicit. Officinæ nomen latinum retinuerunt. Germanicè Müntz uocatur. Hedyoſmon Græci, quod ſuauem ſpiret odorem, nominauerunt. Menta autem dicta eſt, quod odore ſuo mentem excitet, aut quod grato, ut ait Plinius, odore menſas percurrat. *Hedyoſmon unde dictum.* *Menta.*

GENERA.

Mentæ in uniuerſum duo ſunt genera. Vna enim ſatiua & hortenſis eſt: altera ſylueſtris & fera. Satiuæ iterum quatuor præcipua ſunt genera. Vna eſt quam Germani Deyment ſimpliciter, uel krauß Deyment uocant. Altera, quam iidem krauß Balſam. Tertia, quæ iiſdem Balſammüntz appellatur, & vnſer Frawen müntz / oder ſpitz müntz: à noſtræ ætatis herbariis Romana uel Saracenica. Quartam Germani quidam Hertzkraut / nonnulli Balſamkraut uocant. Per me tamen licebit has ſpecies, quandoquidem facultatibus ſimiles ſint, ut cuiuis placuerit nominare. Nobis autem ut certius diſcernerentur prædictis nominibus appellare placuit. Sylueſtris, quæ Latinis Mentaſtrum uocatur, & uulgo equina Menta, germanicè Roßmüntz / wilder Balſam / oder wild müntz dicitur. Non ignoramus plures eſſe Mentæ ſpecies, nos tamen eas duntaxat quas uidimus, pictas exhibemus. *Satiuæ genera.*

FORMA.

Satiua prima caulem habet quadrangulum, à radice lentè punicantem, & lanugine pubeſcentem, folium ferè rotundum, ſerratum, molle & odoratum, floſculos purpureos internodia geniculatim coronantes, uerticillato ſemper ambitu. Altera priori per omnia ſimilis eſt, niſi quod illi ſubpurpureus flos circa cauliculorum faſtigia ſpicatur. Tertia folio longiore & acutiore conſtat, floſculis purpureis coliculorum cacuminib. ſpicatim inſidentibus. Quarta itidem longioribus foliis eſt, floribusque purpureis internodia geniculatim, haud ſecus quàm in prima, caules coronantibus. Mentaſtrum uerò foliis lanugine caneſcentibus, atque hirſutioribus, Siſymbrio procerius, odore magis uiroſo, floſculis ſpicatim coliculorum faſtigia coronantibus. *Prima.* *Secunda.* B

LOCVS.

Satiuæ paſsim in hortis proueniunt. Amant apricum locum, nō pinguem, non ſtercoratum, humidis facilius adoleſcunt. Sylueſtris autem, quæ Mentaſtrum alio nomine appellat, uliginoſis gaudet locis, paſsimque irrigua hoc Mentaſtro pubent.

TEMPVS.

Florent omnes menſe Auguſto.

TEMPERAMENTVM.

Vtraque, tam hortenſis ſcilicet quàm ſylueſtris, guſtu acris, & facultate calida eſt, ex tertio ordine excalefacientium. Infirmior tamen eſt hortenſis, minusque calefacit. Exiccat autem in ſecundo ordine: illi enim ex cultura aliquid humiditatis accedit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi, adſtringendi atque exiccandi uim habet Menta hortenſis. Proinde ſanguinem ſiſtit ſuccus eius cum aceto potus. Lumbricos rotundos enecat. Venerē concitat. Singultus, uomitiones, choleramque ſedant duo aut terni ſurculi cum acidi granati ſucco poti. Cum polenta illita abſceſſus diſcutit. Impoſita fronti, capitis dolores mitigat. Mammas quæ tendunt, aut lacte turgent, compeſcit. Cum ſale canum morſibus illinitur. Aurium doloribus eius ſuccus cum aqua mulſa ſubuenit. Mulieribus ante coitum admota, conceptioni reſiſtit. Linguæ ſcabritiem confricata leuigat. Lac coire denſarique in caſeum non ſinit, immerſis in eo foliis. In ſumma, ſtomacho utilis eſt, & in condimentis peculiarem uſum habet. Sylueſtris in ſanitate deterioris uſus eſt quàm ſatiua.

MENTA

Krauß deyment.

MENTA HORTENSIS SECVNDA.

Krauß balſam.

Curled mynte

MENTA
HORTENSIS TERTIA

Vnſer frawen müntz.

MENTA
HORTENSIS QVARTA

Hertzkraut.

MENTASTRVM

Roßmüntz.

Horse mynte

A

EX GALENO.

Menta ſatiua ad uenerem mediocriter excitat, id quod omnibus ineſt quæ humiditate ſemicocta & flatuoſa participant. Deniq; in abſceſſibus aliqui eam cum polenta imponunt. Habet etiam quiddam amarum in ſe & acerbum: illo quidem lumbricos interficit, acerbitate uero ſi cum oxycrato bibatur, recentes ſanguinis excreationes reprimit. Subſtantia eſt, ut ſi qua alia herba, tenuium partium. Aëtius addit, potum eius decoctum tribus ſeriatim diebus, colicos omnino ſanare.

EX PLINIO.

Mentæ hortenſis odor animũ excitat, & ſapor auiditatem in cibis: ideo in mammarum mixtura familiares ipſæ acceſſere, ut coire denſariq; lac nõ patiantur. Quare lactis potionibus additur, ne huius coagulati potu ſtrangulentur. Data in aqua & mulſo, eadem ui reſiſtere & generationi creditur, cohibendo genitalia denſari. Aeque maribus & fœminis ſanguinem ſiſtit, & purgationes fœminarum inhibet. Cum amylo ex aqua pota, cœliacorum impetus Syriation & uomicas uuluæ curauit. Ille & iecinorum uitia ternis obolis ex mulſo datis. Item ſanguinem excreantibus in ſorbitionem. Vlcera in capite infantiũ mirè ſanat. Arterias humidas ſiccat, ſiccas adſtringit, pituitas corruptas purgat in mulſo & aqua, Voci ſuccus ſub certamine utilis duntaxat, qui & gargariſatur uua tumente, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonſillas cum alumine, linguæ aſperæ cum melle. Ad cõuulſa intus per ſe, uitijsq; pulmonis. Singultus & uomitus ſiſtit cum ſucco granati, ut Democritus monſtrat. Recentis ſuccus narium uitia * ſpiritu ſubducto emendat. *Aliàs ſpiritus ſubductos. Ipſa trita choleras in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam impoſita cum polenta, & ſi mammæ tendantur. Illinitur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra ſcolopendras, & ſcorpiones marinos, & ad ſerpentes.
B Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item ſedis uitijs. Impetigines quoq;, uel ſi teneat̃ tantum, prohibet. Auribus cum mulſo inſtillatur. Aiunt & lieni mederi eam in horto guſtatam, ita ne uellatur. Aridæ quoq; farinam tribus digitis apprehenſam, & ſtomachi dolorem ſedare in aqua, & ſimiliter aſperſa in potionem, uentris animalia pellere.

APPENDIX.

Animaduertendum, ea quæ Plinius Mentaſtro tribuit, Calaminthæ deberi, ut ſatis liquet Dioſcoridem legenti. Neq; ſanè mirum, quandoquidem autores ſocietate quæ eſt inter Mentam, Mentaſtrum & Nepetam decepti, tum ſpecies, tum nomina confundunt.

APPENDIX ALTERA.

Cæterum appendicis etiam uice hic annotandum erit, Ariſtotelem ſectione xx. proble. ſecundo, cum aſſerit Mentam refrigerare poſſe corpora, non pugnare cum Galeno alijsq; medicis qui illam eſſe calidã affirmant. Per ſe nanq; calida eſt Menta: at quia eſa libidinem proritat, & hęc cum immodica fuerit corporis uires deijcit, atq; adeò animum & corpus refrigerat, ideo eam ex accidente, quia uidelicet ut in uenerem immodice ruamus efficit, refrigerare dixit Ariſtoteles.

EX SYMEONE SETHI.

Iuuat iecur frigidum, & uentrem corroborat ac ſtomachum, coctionem facit, uomitum ſedat & ſingultum. Prodeſt etiam ad cordis morſus, & appetitionem ſuſcitat. Flatus diſcutit, & lumbricos interimit, potiſſimum ſylueſtris Mentę ius. Venerem ſtimulat, & iecinoris obſtructiones tollit. Verum hoc ueſci ad ſatietatem non oportet, quoniam ſanguinem extenuat, & ſeroſum facit, & ipſum in flauam bilem mutat: dein efficit ut ſanguis qui maxime eſt tenuium partiũ diſcutiatur, & craſſus ac melancholicus relinquatur, atq; idcirco oportet bilioſos ab ea abſtinere. Cõtrita cum ſale, & morſui rabioſi canis impoſita, medicamentum fit ſalubre. Arida uero

Lingua Ceruina

HERMIONITIS

Hartestonge

Hirſzungen.

Harts tongue

A trita, & poſt cibum ſumpta, ad cõcoctionem facit, & lienoſos iuuat. Cum uino pota difficulter parienti ſuccurrit. Ferunt etiam quod manſa lippienti impoſita, fiat remedium: quodq́ eius decoctum abſorptum, confeſtim ſanguinem è faucib. eijcientes ſanet. Huius ſemen uentrem purgat, & pulmonem lædit.

DE HEMIONITIDE. CAP. CXI.

NOMINA.

HΜΙΩΝΙΤΙΣ, ἢ ἀσπλήνιον Grȩcis, Hemionitis Latinis, Plinio Teucrion, officinis & herbarijs Scolopendria & lingua ceruina, Germanis Hirſzung nominatur. Alia tamen eſt à Dioſcoridis Scolopendrio, quȩ Aſplenon alio nomine dicitur. *Scolopendria officinarum.*

FORMA.

Folium Dracunculo ſimile profert, lunatum. Radices uero illi multæ ſubſunt, tenues. Neq́ caulem, neq́ ſemen, neq́ florẽ fert. Ex qua deſcriptione ſatis liquet, eam herbam quã uulgus Scolopendriã uocat, eſſe Hemionitin, quod tota illi Dioſcoridis pictura, nulla reclamante nota, conueniat. *Scolopendria eſt Hemionitis.* Sunt enim illi folia Dracunculi ſeu Ari, inſtar lunȩ corniculantis falcata. Etſi enim interdum in altũ ſurgant, tamen inter initia potiſſimum incurua, & lunæ creſcentis modo falcata ſunt. Radicibus etiam cohæret multis exilibus, nunquam floreſcens, nec caulem, nec ſemen proferens. Non eſſe autem Phyllitim in primis folia docent, quȩ in ea ſunt recta, & minime ſicut in Lingua ceruina lunata. *Scolopendria nõ eſt Phyllitis.* Dein in tergo ueluti uermiculi, qui in Phyllitide penſiles, in Lingua ceruina autem ſeſſiles & nequaquã propendentes, ſed liratim digeſti ſunt. Tertio natales ipſi: Phyllitis enim in umbroſis opacisue, & hortis naB ſcitur, Scolopendria uero ſeu Hemionitis in petroſis. Quarto, quod me omniũ maxime mouet, Phyllitidi nulla prorſus lienem liquandi facultas ineſt, quam tamen Scolopendriȩ uulgari adeſſe præter cõmunem conſenſum, quotidiana etiam experimenta demonſtrant. His itaq́ de cauſis Phyllitis, Scolopendria uulgaris eſſe aut dici non debet. Dato enim quod deſcriptio per omnia conue[illegible]iret, facultates tamen ipſæ, quæ diuerſæ ſunt, aliam à Scolopendria eſſe manifeſt[illegible]ocerent.

LOCVS.

Naſcitur locis umbroſis, montoſis ac petroſis, copioſiſſime autẽ iuxta montem haud procul à Tubinga ſitum, quem Germanico uocabulo Farnberg nominant, prouenire ſolet. Nunc paſſim in hortis habetur.

TEMPVS.

Æſtate uſq́ ad autumnum abunde naſcitur.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringens ſimul & parum amara eſt, unde credibile eſt in primo ordine eſſe calidam, & in ſecundo ſiccam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba guſtu adſtringit. Hæc autem cum aceto pota lienem liquat.

EX GALENO.

Hemionitis ſimul & adſtrictionẽ & amaritudinem poſſidet: quamobrem cum aceto pota, lienoſis auxilio eſt.

EX PLINIO.

Medetur lienibus. Conſtatq́ ſic inuentum: cum exta ſuper eam proiecta eſſent, fertur adhæſiſſe lieni, eumq́ exinaniſſe. Ob id à quibuſdam Splenion uocat. Narrant ſues qui radicem eius edunt, ſine ſplene inueniri. *Splenion unde dictum.*

ERYNGIVM.

Jryngus

Manſtrew.

Se Holly

A

NOMINA.

Ηρυγγιον Græcis, Eryngiũ Latinis, officinis corrupto uocabulo Irin-gus uocatur. Pleriq; etiã Centumcapita nominant, à numero nimirum capitum quæ in ſummo obtinet. Plinij tamen Centumcapita, ab Eryn-gio eſt diuerſa, ut etiã Serapionis. Si quis enim diligenter eius deſcriptio-nem excutiat, eam planè eſſe deprehendet, quæ Dioſcoridi Aſter Atticus & Ingui-nalis appellatur. Vtriuſq; enim picturæ ſic ſibi reſpondent, ut planè una eſſe herba uideat. Germanis Eryngiũ nominatur Manßtrew / Brachendiſtel / & Raddiſtel. *Iringus.* *Centumcapita.* *Serapionis Centumcapita eſt Aſter.*

FORMA.

In genere aculeatarum ſtirpium eſt Eryngium, cuius folia initio ſale condîta ole-rum modo comeduntur. Sunt aũt lata, & in ambitu aſpera, guſtu odorata. Quum uero adoleſcunt, in multis caulium eminentijs ſpinis aculeanẽ: in quorum ſummi-tatibus globoſa capita, durarũ acutiſſimarumq; ſpinarum ambitu ſtellæ inſtar cir-cumuallantur, quorum color modo uiridis aut candidus, interdum cęruleus inue-nitur. Radix illi oblonga, lata, foris nigra, intus alba, pollicis craſſitudine, & odora-ta. E qua nimirum deliniatione omnibus perſpicuũ fit, ſpinam cuius picturã nunc exhibemus, eſſe Eryngium: aculeatis enim folijs & per extrema ſpinoſis conſpici-tur, odoratis, caule cubitali, in cuius uertice coacta in globum capitula, durorum & acutiſſimorum ſpiculorum uallo, ſtellę inſtar radiantur, quorum color in puber-tate uiridis, adultæ cœruleus, flacceſcenti candidus conſpicitur: radice pollicari, in-tus candida, foris nigra, ſed odorata.

LOCVS.

Naſcitur in campeſtribus & aſperis locis. Prope Argentoratum eius magna eſt copia.

B

TEMPVS.

Colligi hanc quidam, ut Plinius tradit, cum ſol Cancri hoſpitium tenet, hoc eſt, ſub ſolſtitio, iuſſere.

TEMPERAMENTVM.

Eryngium caliditate aut parum aut nihil ea quæ moderata & temperata ſunt ſu-perat. Siccitatem uero in tenui eſſentia conſiſtentem non exiguam obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet calefactoriam radix. Pota menſes & urinas pellit. Tormina & infla-tiones diſcutit. Cum uino iecinoroſis, uenenatorum morſibus, & ijs qui letiferum hauſerunt ſuccurrit. Bibitur aduerſus plurima cum Staphylini ſemine pondere drachmæ unius. Appenſa & illita tubercula diſcutere proditur. Radix cum hydro-melite pota, opiſthotonicis & comitialibus medetur.

EX AETIO.

Potum radicis decoctum colicis medetur. Mulſo addito calculos, ſtillicidia, diffi cultates urinæ, & renum uitia ſanat: quod per quindecim iugiter dies, & ieiunos, & in lectum ituros bibere oportet. Quod ſi cum eo Sium quoq; decoxeris, magis proficies. Affirmabat quidam aſſiduo Eryngij uſu, nunq; poſtea minxiſſe calculos, cum prius eo morbo frequentiſſime uexaretur.

EX PLINIO.

Clara in primis aculeatarum Eryngion eſt, contra ſerpentes & uenenata omnia naſcens. Aduerſus ictus morſuſq; radix eius bibitur drachmę pondere in uino: aut ſi plerunq; tales iniurias comitatur febris, ex aqua. Illinitur plagis, peculiariter effi-cax contra cherſydros ac ranas. Omnibus uero contra toxica & aconita efficacio-rem Heraclides medicus, in iure anſeris decoctam, arbitratur. Apollodorus ad-uerſus toxica cum rana decoquit, cæteri in aqua.

C

NOMINA.

Lactuca unde dicta.

ΘΡΙΔΑΞ Grecè, Lactuca Latinè: officinæ latinum nomen retinue-runt: Germanicè Lattich/oder Lactuck nominat. Dicta autem Lactuca eſt, quòd copia lactis, quod credebatur leniter mouere uentrem, exuberet: unde apud ueteres in primis epulis ueniebat, quod Martialis etiam ijs teſtatur uerbis:

Prima tibi dabitur uentri Lactuca mouendo Vtilis.

GENERA.

Lactuca primum in ſatiuam & ſylueſtrem deducitur. Satiuæ tria ſunt genera, criſpa nimirum, rotunda, & capitata. Nos una icone duo complexi ſumus genera. Folium enim quod ſtatim à radice erumpit, eam Lactucam refert quæ Latinis cri-ſpa, à folijs criſpiſſimis, Germanis krauſer Lattich/appellatur. Columella lib. xi. cap. iij. Cecilianam & Beticam à regionibus in quibus creſcit, nominat. Reliqua fo-lia eam quæ Rotunda à folijs rotundis uocatur, præ ſe ferunt. Germanicè breiter Lattich nominatur. Tertij generis Lactuca, quę Capitata dicitur, à folijs ſuis, quæ ubi parum à terra attolluntur, mâli cuiuſdam ſpeciem rotundam obtinent, & in-ſtar Braſſicæ capitatæ, in capitis ferè formam extuberant. Germanis groſſer Lat-tich/ uel weiſſer Lattich à ſemine candido nominat. Sylueſtris Lactuca ſatiuę op-ponitur, ſponte enim ſua in aruis naſcitur. Germanis wilder Lattich nuncupatur.

Criſpa Lactuca. Rotunda. Capitata.

FORMA.

Satiua prima, cuius imaginem hic damus, folia Intybo ſatiuo haud diſſimilia ha-bet, in rectumq; ſurgit, caulibus in ſummo brachiatum, in quorum cacumine flo-res ſunt lutei. Altera folijs, quę criſpa admodum ſunt, duntaxat à priori uariat, aliàs per omnia ſimilis. Sic etiam capitata non niſi folijs ſuis, idq; dum paulùlum creue-

D runt, à priorib. differt. Ideoq; duab. picturis, quę omnes referunt, contenti fuimus.

Lactuca ſylueſtris. Sylueſtris ſimilis eſt ſatiuæ Lactucæ, radice tamen breuior, proceriore caule, can-didioribus folijs, gracilioribusq;, aſperioribus, & guſtu amaris, quæ, ut addidit Theophraſtus, ubi cõſummata ſunt aculeantur. Ex qua deliniatione abunde con-ſtat, Lactucam ſylueſtrem eſſe eam herbam, quæ paſſim nunc ab officinis & herba-

Officinarum error. rijs, nõ ſine magno errore, Endiuia dicitur. Ea enim in aruis & uinearum limitibus ſponte naſcitur, folio Lactucæ, & cum adoleuit per oras aculeato, & laciniatim ſer-rato, caulib. bicubitali proceritate conſurgentibus, ſpinulis inhorreſcentibus, qui-bus ſuccus ineſt lacteus, amarusq;, flore ut Lactuca ſatiua luteo. Deſinant itaq; de-inceps ea herba pro Endiuia uti medici, ſi modo recte conſultum ægris cupiunt.

LOCVS.

Satiua in hortis prouenit. Sylueſtris in aruis & uinearum hortorumq; macerijs ſua ſponte naſcitur.

TEMPVS.

Florent Iulio menſe, atq; ſubinde ſemen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Lactuca ſatiua humidum eſt frigidumq; olus, non tamen extremè: ſiquidẽ eden-do non foret: uerum maxime ſecundum aquæ, ut ſic dicam, fontanæ frigiditatem. Symeon Sethi frigidam & humidam in tertio ordine ſtatuit. Sylueſtris autem mi-nus refrigerat & humectat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiua Lactuca ſtomacho accommodata eſt, refrigerat, ſomnũ conciliat, aluum mollit, lactis abundantiam facit. Elixa magis alit. Illota autem comeſta ſtomachicis prodeſt. Semen eius potum uenerem aſſidue ſomniantibus opitulatur, & concu-bitum arcet. Ipſæ tamen frequentiores in cibo, claritati oculorum officiunt. Con-diuntur muria. Quum in caulem prodierunt, uim quandam nanciſcuntur ſucco

aut

ACTVCA SATIVA CRISPA ET ROTVNDA.

Krauſer vnd breiter lattich

LACTVCA CAPITATA.

Groſſer lattich.

LACTVCA
SYLVESTRIS

ſow thyſtell hauke weed

Wild lattich.

wild letuse

C aut lacti ſylueſtris Lactucę ſimilem. Sylueſtris uirib. in totum Papaueri ſimilis eſt, unde aliqui eius ſuccum Meconio permiſcuerunt. Aquoſa per aluum purgat potus in poſca liquor obolorum duorum pondere. Exterit argema & caliginẽ. Cum lacte muliebri inuncta ad ambuſta prodeſt. In uniuerſum ſoporifera eſt, & dolorem leuat. Menſes trahit. Contra ſcorpionum ictus, & phalangiorum morſus bibitur. Semen haud ſecus quàm ſatiuę libidinum imaginationes in ſomno, ac uenerem arcet. Succus ad eadem ualet, ſed uiribus infirmior. Reponitur ſuccus eius in fictili uaſe, antea, ut in alijs liquaminibus moris eſt, inſolatus.

EX GALENO.

Lactuca ad calidas phlegmonas accõmoda eſt, & ad parua & leuia eryſipelata, maioribus tamen ſatisfacere minime idonea eſt. Eſt etiam edulium ſitim arcens. Semen potum genituræ profluuium cohibet: quamobrem etiam ijs qui libidinoſis ſomnijs uexantur, datur. Sic & ſylueſtris Lactucæ ſemen. Cuius quoq; ſuccus colligitur, argema & caliginem expurgans. Ad aduſtiones cum lacte mulierum inungitur. Omnibus alijs oleribus pauciſſimum ſanguinem & uitioſum generantibus, ex ſola Lactuca non multus quidem, nec uitioſus, haud tamen omni ex parte laudabilis gignitur. Vt plurimum cruda ipſa ueſcuntur. Æſtate autem cum in ſemen iam proruptura eſt, in aqua dulci præcoquentes, cũ oleo, garo & aceto aſſumunt, aut cum aliquo ex condimentis, obſonijsúe, præſertim ijs quæ caſeo conſtant. Pleriq; etiam antequam excauleſcat, in aqua elixa utunt: uti ego iam facio, ex quo dentes mihi deteriores eſſe cœperunt. Nam amicus quidam meus, quum olere hoc à longo tempore me ut familiari cibo uſum fuiſſe ſciret, uideretq; pòſt mandi à me citra magnam moleſtiam non poſſe, cocturæ rationem indicauit. In iuuentute enim, quoniam aſſiduo os uentriculi bile efferueſcebat, æſtus moderandi gratia Lactu-
D cis utebar. Quum autem ad prouectã ætatem perueniſſem, olus hoc contra quàm in iuuentute, ſomnum iam ſtudio & induſtria accerſenti mihi, auxilio fuit: quippe qui etiamnum iuuenis uigilijs dedita opera me aſſuefeceram, declinante iam ætate, ipſa ex ſe inſomni, grauius hoc incommodo moleſtabar. Aduerſus quod unicum mihi præſentiſſimum remedium Lactuca ueſpere cõmanducata ſemper fuit. Frigidum ergo humidumq; ſuccum profert, haudquaquam tamen uitioſum. Itaq; ſicut alia olera à iuſta concoctione non excidit, neq; aluum cohibet, uti neq; impellit. Atq; hęc illi non immeritò accidunt, quum nec auſtera, nec acerba ſit, quibus facultatibus in uniuerſum aluus ſiſtitur, quemadmodum à ſalſis, acribus, & omnino abſtergendi uim habentibus ad excretionem concitat, quorum nihil Lactucę ineſt.

EX PLINIO.

Eſt quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideo ęſtate gratæ à ſtomacho faſtidium auferunt, cibiq; appetentiam faciunt. Diuus certe Auguſtus Lactuca conſeruatus in ægritudine fertur, prudentia Muſæ medici, cum priores eam ob religionẽ minimè commanducarent, in tantum recepta commendatione, ut ſeruari etiam in alienos menſes eas oxymelite repertum ſit. Venerem inhibent, ęſtum refrigerant, ſomnumq; faciunt. Cruditatem ipſæ nequaquam faciunt, nec ulla res maiorem in cibis auiditatem incitat inhibetq;. Ambuſtis proſunt recentibus, priuſquam puſtulæ fiant, cum ſale illitæ. Vlcera etiam quæ ſerpunt, coërcent initio cum aphronitro, mox in uino tritæ. Igni ſacro illinuntur. Conuulſa & luxata caulib. tritis cum polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones papularum ex uino & polenta. In cholera quoq; coctas patellis dederunt, ad quod utiliſſimæ quammaximi caulis & amaræ. Quidam lacte infundunt. Deferuefacti ij caules & ſtomacho utiliſſimi traduntur, ſicut ſomno, & ſatiua maxime Lactuca, & amara lactensq;, quam Miconidem uocauimus. Hoc lac & oculorum claritati cum muliebri lacte utiliſſimum eſſe præcipitur, dum tempeſtiuè capiti inunguntur. Semen ſatiuarũ contra ſcorpiones dari, Se-

A ri. Semine trito ex uino poto & libidinum imaginationes in ſomno compeſci. Tentantes aquas non nocere Lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in cibo officere claritati oculorum tradiderunt.

DE THYMBRA. CAP. CXIII.

NOMINA.

Θυμβρα Grecis, Thymbra, Cunilaq; Latinis, Kunel Germanis appellat.

GENERA.

Thymbræ ſeu Cunilæ duæ ſunt ſpecies. Vna hortenſis ſeu ſatiua, quę quia minori eſt acrimonia, in cõdimentario genere edulijs cõcoquitur: hinc à ſaturando Satureia dici cœpit. Alij tamen à Satyris nomẽ traxiſſe putãt, quod ſcilicet marceſcentes coitus ſtimulet. Germanicè Saturon/Hünerfül/ Joſeplen/ Zwibel oder Gartenhyſop/oder Sergenkraut nominatur. Altera agreſtis ſiue ruſtica Cunila eſt, quæ peculiariter Thymbra nuncupatur. *Hortenſis.* *Satureia unde dicta.* *Syluestris.*

FORMA.

Thymbra ſimilis eſt Thymo, ſed minor atq; tenerior, ferens ſpicam floribus plenam, coloris uiridis. Satureia pedali altitudine ſurgit, fruticoſa, ſurculoſis utrinq; cauliculis, folio Hyſſopi, floſculis per interualla ex purpura candicantibus, odore ſaporeq; gratiſſimo. *Satureia.*

LOCVS.

Thymbra in tenui ſolo, & aſperis locis naſcitur. Satureia in hortis ſeritur paſſim.

TEMPVS.

Æſtate utraq; Cunila floret.

TEMPERAMENTVM.

B Thymbra calida & ſicca in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Thymbra eadem quæ Thymus præſtat ſi conſimiliter ſumatur. Vtilis etiam in ſanitate eius uſus. Eſt etiam ſatiua Thymbra, in cunctis ſylueſtri minor: ad cibum uero utilior, propterea quod non adeò efficax illi ſit acrimonia.

EX PAVLO.

Thymbra ſylueſtris eadem quæ Thymus præſtat. Hortenſis autem omnibus quidem imbecillior, ſed ad cibum laudatior.

EX PLINIO.

Nuſquam utrunq; Thymbræ genus additur, quippe ſimilis effectus.

EX HERBARIO ANTIQVO.

Farina eius ex uino pota, medetur pulmonis, thoracis, & ueſicæ uitijs. Ciet urinas, mẽſes pellit. Herba ipſa cum floribus Lethargicos excitat calfactu, aut coronę modo capiti impoſita. Succus cum roſaceo auribus infunditur. Cum triticea farina coxendicibus illinitur. Saturęiæ uſus marceſcentes coitus ſtimulat, quare à Satyris traxiſſe nomen putant. Stomachi concoctiones adiuuat, faſtidia diſcutit, hebetes oculos exacuit.

SATVREIA
SATIVA.

ſauorye

Joſeplen oder Saturon.

Garden ſauorye

NOMINA.

ΘΛΑΣΠΙ, ἢ θλασπίδιον, ἢ σίνηπι ἄγριον Græcis dicitur: Thlaſpi, Capſella, & Scandulaceum Latinis. Sunt huius temporis herbarij qui Naſturtium tectorum, & Sinapi ruſticum, quod digitis friatum ſinapim ſuboleat, appellent. Alij Burſam paſtoris uocant, non ſanè quod ſit reuera eius herbæ ſpecies, ſed quod ad formam illius quamproximè accedat. Sic antiquo herbario Burſam paſtoris appellare Thlaſpin placuit. Thlaſpi autem Græcis à fructus forma dictum eſt, qui Naſturtio ſimilis eſt, ſed latior, & uelut infractus & contuſus. θλᾶσθαι enim ijſdem contundi eſt & infringi, infringendoq́ʒ quod globoſum tumidúmue erat malleo, lapide, pedéue cum dilatatione exæquare.

Naſturtium tectorum. Sinapi ruſticum. Burſa paſtoris.

Thlaſpi unde dictum.

GENERA.

Duo Thlaſpis genera damus. Vnum latioribus folijs, quod ad Dioſcoridis deſcriptionē proximè accedit. Hoc germanicè Baurnſenff/ oder Kreß nominatur. Alterum folijs anguſtioribus conſtat, & germanicè Beſemkraut/ quod ſcoparum uices ſuppleat uocatur. Quare ſi quiſpiam hæc duo genera ab inuicem diſtinguere certis appellationibus uoluerit, primum Thlaſpi maius aut latifolium, alterum uero minus aut anguſtifolium appellet. Dioſcorides etiam duo Thlaſpios genera facit, unum latifolium, alterū anguſtifolium.

FORMA.

Herbula eſt anguſtis folijs ad digiti longitudinem, in terram uerſis, in extremitatibus inciſis, ſubpinguibus. Caulem tenuem, duorum drodantum emittit, adnaſcentes ſibi paucos ramulos habentē, & per totum eius ambitū fructus eſt in ſum-
B mo modicè latus, in quo ſemen exiguum Naſturtio ſimile, diſci figura, ueluti conquaſſatum, unde & nomen inuenit. Florem obtinet album, ſemenq́ʒ acre. Ex ea ſanè deſcriptione ſatis cōſtat, herbam hanc quam pictam damus eſſe Thlaſpin, anguſta enim folia habet, potiſsimū ſuprema eius parte, digitali longitudine, in terram ſe conuertentia, per extrema leniter inciſa, caulem duûm dodrantum, agnatis in eo paucis calycibus, breui pediculo nitentibus, quadam ligularum uel cochleariorum effigie, in quibus ſemen continetur Naſturtio ſimile, ſed latius & ueluti conquaſſatum, quod acerrimi eſſe guſtus deprehenditur, ita ut manſum Sinapis modo os & linguam uellicet.

LOCVS.

In foſsis, ſemitis, & ſepibus prouenit.

TEMPVS.

Maio & Iunio menſibus floribus & ſemine prægnans inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Semen calfacit & exiccat in quarto ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefacit, bilem per ſuperna & inferna purgat acetabuli menſura potū. Iſchiadicis in clyſtere infunditur. Potum ſanguinem ducit, & interiores abſceſſus rumpit, menſes cit, & fœtus necat.

EX PAVLO.

Semen Thlaſpi facultatē habet acrem, adeò ut internos abſceſſus potum diſrumpat. Menſes cit, & fœtus enecat. Per ſedem infuſum ſanguinolenta euacuans iſchiadibus prodeſt. Poteſt enim alioqui tum ſuperne, tum inferne bilioſos uacuare humores acetabuli menſura epotum. Infunditur & contra coxendicū dolores. Quinetiam potum ſanguinem trahit, & internos abſceſſus rumpit.

306

174

THLASPI
LATIFOLIVM.

Baurnſenff.

Treacle mustard

Burſa paſtoris Sheperds purse

THLASPI
ANGVSTIFOLIVM

Beſemkraut.

Beſem graſs

C EX GALENO.

Thlaſpi ſemen facultate acre eſt, adeò ut internos abſceſſus potũ rumpat. Menſes mouet, & fœtus necat. Per ſedem infuſum ſanguinolenta euacuans iſchiadibus prodeſt. Eſt enim alioqui tum inferne, tum ſuperne bilioſorum humorum euacuatorium, acetabuli menſura potum.

EX PLINIO.

Semen aſperi guſtus, bilem & pituitam utrinq; extrahit. Modus ſumendi acetabuli menſura. Prodeſt & iſchiadicis infuſum, donec ſanguinem extrahat. Menſes quoq; cit, ſed partus necat.

DE THERMIS. CAP. CXV.

NOMINA.

ΘΕΡΜΟΣ ἥμερος Græcis, Lupinus ſatiuus Latinis: officinæ latinum nomen retinuerunt: Germanis Feigbon appellatur.

FORMA.

Vnicum caulem obtinet Lupinus, folium quinquefariam aut ſeptifariam diſſectum, florem candidum, ſiliquas in quibus quina ſenáue intus grana, dura, lata, rufaq; continentur. Radicem luteam capillamentis fibratam.

LOCVS.

Exilem amat terram, arenoſam & rubricam præcipue. Limoſo agro non exit, culturamq; reformidat.

TEMPVS.

D Ter floret, primum Maio, deinde Iunio, & tertio Iulio menſe. Poſt unumquemque florem ſiliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Immenſa amaritudo euidenter calidum & ſiccum eſſe monſtrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Farina eius cum melle lincta lumbricos pellit. Ipſi quoq; macerati, & amari adhuc comeſti idem efficiunt. Decoctum eorundem cum Ruta & Pipere potũ idem facit: unde & lienoſis prodeſt. Eodem gangrænas, ulcera tetra, incipientẽ ſcabiem, alphos, maculas, exanthemata, & achoras perfundere utile. Menſes & fœtus idem decoctum cum myrrha & melle ſubditum trahit. Farina eorum cutem liuoremq; expurgat. Inflãmationes cum polenta & aqua mitigat. Iſchiades & tubercula cum aceto lenit. In aceto cocta & illita ſtrumas diſſipat, & carbunculos rumpit. Decocti pluuiali aqua donec in ſuccũ liqueſcant faciem abſtergunt. Cum radice nigri Chamæleonis ouium ſcabiei medentur, ſi tepido decocto abluantur. Radix cum aqua cocta & pota cit urinam. Vbi autem edulcati fuerint, triti cum aceto & poti ſtomachi faſtidium leniunt, & cibi auiditatem excitant.

EX GALENO.

Lupinus editur coctus, multis antè diebus maceratione in aqua amaritudinem deponens, fitq; tunc nutrimentum craſſi ſucci. Cæterum ut medicamen ita præparatus ex genere eſt emplaſticorum. Qui uero natiuam amaritudinem habet, huic extergendi & digerendi uis ineſt. Lumbricos occìdit illitus, & cum melle linctus, aut cum poſca potus. Quin & decoctum eius lumbricos eijcere poteſt. Foris identidem perfuſum, alphos, achoras, exanthemata, ſcabies, gangrænas, ulceraq; maligna iuuat, partim extergendo, partim digerendo, citraq; mordacitatem ſiccando. Expurgat iecur & lienem cum Ruta & Pipere ſuauitatis gratia aſſumptum. Elicit menſes ac fœtum cum myrrha & melle adpoſitum. Porrò Lupinorum etiam farina ſine mordacitate digerit: nec enim liuida tantum, ſed & ſtrumas & tubercula curat: atqui tunc in aceto, aut oxymelite, aut poſca hanc decoquere oportet,

pro

LVPINVS

Feigbon.

Lupinus

C pro laborantis nimirum temperamento, & affectus diuerſitate, quod ex uſu eſt inueniendo. Digerit item quæ liuida ſunt, & quæcunq; modo dictum eſt præſtare decoctum, eadem omnia efficit & farina. Sunt uero etiam qui Iſchiadicis cataplaſmatis modo illinunt.

EX PLINIO.

Ex omnibus quæ eduntur ſicco nulli minus ponderis eſt, nec plus utilitatis. Miteſcunt cinere aut aqua calidis. Colorem hominis frequentiores in cibo exhilarant. Amari cõtra aſpidas ualent. Vlcera atra, aridi decorticatiq; triti, ſuppoſito linteolo, ad uiuum corpus redigunt. Strumas, parotidas in aceto cocti diſcutiunt. Succus decoctorum cum ruta & pipere, uel in febri datur ad uentris animalia pellenda, minoribus triginta annorum. Pueris uero impoſiti in uentrem ieiunis proſunt. Et alio genere toſti, & in defruto poti, uel ex melle ſumpti. Iidem auiditatem cibi faciunt, faſtidium detrahunt. Farina eorum aceto ſubacta, papulas pruritusq; in balneis illita cohibet, & per ſe ſiccat ulcera. Liuores emendat. Inflammationes cum polenta ſedat. Si ad mellis craſſitudinem decoquantur, uitiligines nigras & lepras emendant. Rumpunt carbunculos impoſiti, panos & ſtrumas minuunt, aut maturant. Cocti ex aceto cicatricibus candidum colorem reddunt. Si uero cœleſti aqua decoquantur, ſuccus ille ſmegma fit, quo ſolent fouere gangrænas, eruptiones pituitę, ulcera manantia, utiliſſimum. Expedit ad lienem bibere, & cum melle menſtruis hærentibus. Lieni crudi cum fico ſicca triti ex aceto imponuntur. Radix quoq; in aqua decocta, urinas pellit. Medentur pecori cum Chamæleonte herba decocti, aqua in potum collata. Sanant & ſcabiem quadrupedum omnium in amurca decocti, utroq; liquore poſtea mixto. Fumus crematorum culices necat.

D

DE IO. CAP. CXVI.

NOMINA.

ION πορφυροῦ Græcis, Viola muraria uel purpurea Latinis, blaw Veiel oder Mertzen violen Germanis dicitur. Officinæ ſimpliciter Violam nominant.
Ion quare dicta. Nicander Ion Gręcis dictam credit, quod Nymphæ quædam Ioniæ, florē illum Ioui primum dedere muneri. Alij Græci Ion uocatum putant, quod cum Io in uaccam à Ioue conuerſa eſſet, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit.
Viola unde uocata. Latini quoq; detrita t litera, Violam quaſi uitulam imitatione græca uideri poſſunt appellaſſe.

FORMA.

Folium habet minus tenuiusq; quàm Hedera, nigrius tamen nec diſſimile. Cauliculus ſtatim à radice medius proſilit, in quo floſculus ſuauiter olens, purpureus. Humilis præterea eſt, ſtatimq; à numeroſa radice orbiculata folia ſine ramis exeūt. Semen quoq; minutum in folliculis uaſculiſue rotundis, ut pictura indicat, extrema ferè æſtate producit.

LOCVS.

Naſcitur in opacis & aſperis locis, ad radices maxime murorum, hortorum marginibus, & ſepibus.

TEMPVS.

Viret hæc perpetuò, Theophraſto teſte, ſi cultus adhibeatur: tamen uere, & Martio menſe floret, quo potiſſimum tempore colligi flores eiuſdem debent. Semina uero in æſtate, ut dictum eſt.

TEMPERAMENTVM.

Violæ folia aqueam & ſubfrigidam ſubſtantiam ſuperantem poſſident. Frigidę autem ſunt primo ordine, humidæ uero ſecundo.

VIRES.

VIOLA
PVRPVREA

Mertzen veiel.

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Refrigerandi uim obtinet. Folia eius per ſe & cũ polenta illita, ſtomacho ęſtuanti, oculorum inflammationibus, ſedisq́ procidentijs auxiliantur. Præterea id quod in flore purpureum eſt cum aqua potum, angina correptis, & puerorum comitialibus mederi affirmant.

EX GALENO.

Folia per ſe, aut cum polenta illita, calidas phlegmonas mitigant. Imponunt̃ & ori uentriculi æſtuanti, & oculis.

EX PLINIO.

Purpureæ uiolæ refrigerant. Contra inflammationes illinuntur ſtomacho ardenti. Imponuntur & capiti in fronte. Oculorũ priuatim epiphoris, & ſede procidente, uuluáue. Et contra ſuppurationes. Crapulam & grauedines capitis impoſitis coronis olfactúue diſcutiunt. Anginas ex aqua potę. Id quod purpureum eſt ex ijs comitialibus medetur, maxime pueris, in aqua potum. Semen ſcorpionibus aduerſatur.

EX SYMEONE SETHI.

Proſunt ad inteſtinorum dolores, cor uero offendunt. Dolores capitis qui fiunt à flaua bile ſopiunt potæ & odoratæ. Ventriculũ irritant, & flauã in eo inuentam bilem. Caput ſiccum humectant, calidumq́ refrigerant ſuo odoratu. Somnum inducunt. Humida capita deſtillationibus obnoxia reddunt.

DE VIOLA MATRONALI. CAP. CXVII.

NOMINA.

D Veteribus Græcis & Latinis cognitæ fuerint nec ne Violæ quæ hodie, quod eas matronę colere ſoleant, matronales uocantur, nondum compertum habemus. Quare uulgari & uſitato nomine, donec rectius inuentũ fuerit, utemur. Germanicè, quod raræ adhuc in Germania dum iſta ſcriberemus fuerint, welſch Veiel appellare uoluimus, ut nimirum hac nomenclatura à Leucoijs, de quibus ſuo dicemus loco, ſegregaremus. Poſſent etiam haud inepte Frawenueiel / ad imitationem latini nominis appellari.

GENERA.

Tria Violarum matronalium damus genera. Primi enim generis candida eſt, alterius punicea, tertij purpurea: nec differre admodum niſi ſolis floribus uidentur.

FORMA.

Fruticoſa eſt herba, cubitali altitudine, ramoſa, caule & folijs lanuginoſis, oblongis, anguſtis, mollibus ac caneſcentibus, floribus aut albis, aut puniceis, aut purpureis quadrifolijs, ſemine in oblongis ſiliquis lato ac tenui, radice longa, lignoſa, ſubrufa & acri.

LOCVS.

In hortis & cultis locis proueniunt.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calidas eſſe ſapor foliorum & radicis, qui acris eſt, abunde docet. Humiditatem autem multã, Galeno lib. 4. cap. 18. de ſimpli. medi. facul. teſte, eo quod amaræ non ſint, admiſtam habent.

VIRES.

Incidendi & digerendi per halitum uim obtinent. Ideoq́ radix aut folia decocta in aqua, cõuulſis, difficultate ſpirandi laborantibus, & ueteri tuſſi auxiliantur. Vrinam & menſes ducunt, ſudoresq́ ciendi facultatem habent.

DE IRIDE.

VIOLA
MATRONALIS ALBA

stocke geloflower

Weiß welſch Veiel.

Stocke gellofer

VIOLA MATRONALIS PVNICEA

Rot welſch Veiel.

VIOLA MATRONALIS PVRPVREA.

Braun welſch Veiel.

Storke gelofloures in graine bro

C

NOMINA.

IPIΣ Græcis, Iris Latinis appellatur: officinis ſuam appellationem retinuit. Germanis blaw Gilgen/ blaw Schwertel/ Veielwurtz dicitur. A cœleſtis arcus ſimilitudine, quam flores eius repræſentant, ut paulò pòſt dicemus, nomen accepit Iris. Sunt qui non ſine pudendo errore aliam aſsignent herbam recto, aliam caſui paterno, ita ut Iris ab Ireos, tanquã purpureus color à niueo, diſtingui putetur imperitis herbarijs. Promanaſſe autẽ hunc errorem ex græca uoce λέιριον, qua Lilium, quod candidos profert flores, genti illi ſignificatur, parum per unius literæ abiectionem deprauata, ueriſimile eſt. Primam nanque literam abijcientes, ultimam uerò in σ uertentes, ἔιρος dixerunt pro λέιριον. Sed hæc opinio indigna eſt quæ explodatur, cum Dioſcoridem & alios ueteres omnes ſeorſim de Iride & Lirio ſiue Lilio agere conſtet.

Iris unde dicta.

Cauſa uulgaris erroris.

FORMA.

Folia Gladiolo ſimilia fert, maiora tamen, latiora & pinguiora. Flores in caule æqualibus inuicem ſpacijs diſtantes, inflexi, uarij. Aut enim candidi, aut uirides, aut lutei, aut purpurei, aut cœrulei conſpiciuntur. Vnde ob hanc uarietatem arcui cœleſti aſsimilata eſt. Radices ſubſunt geniculatæ, ſolidæ, odoratæ: quæ ſimulatq; fuerint diſſectæ, ſiccantur in umbra, & filo traiectæ recondunt. Hæc Dioſcoridis pictura tota huic herbę, quam Irim hodie herbarij & officinæ uocant, ſuffragat. Siquidem ea radicibus nititur ſolidis, geniculatis & odoratis, adeò ut uiolarũ purpurearũ odorem prorſus referre uideatur, & hoc nomine à Germanis noſtris Veielwurtz/ hoc eſt, Violacea radix, ſit appellata. Folia Gladioli faciem ſimulant, maiora duntaxat, latiora & pinguiora. Caule recto ſeſquipedali, è cuius faſtigijs pari interuacante ſpatio flores erumpunt, inflexis mutuò foliorũ labris, qui nitent uaria colorum miſtura, inſtar cœleſtis arcus. Quemadmodũ enim aquarius ille arcus, qui eſt imago malè expreſsi ſolis, caua nube recepta, uarios mentitur colores, ſic ut cœruleas, uirides, luteas, purpureasq; lineas ducat, ita cauo calyculi ſinu uerſicolores lituras flores oſtendunt, qua diuerſa ſpecie cœleſtem æmulantur arcum. Falluntur itaque qui in toto floris ambitu huiuſcemodi uarietatem perquirunt, cum inflexa foliorum labra uel purpureus, uel cœruleus ſemper color inficiat.

Violacea radix.

D

LOCVS.

Paſsim in hortis & macerijs uinearum prouenit. Laudatiſsima tamen eſt quæ in Illyrio & Macedonia naſcitur, & melior inter has quæ denſa & breui radice conſtat, quæque frangenti contumax eſt, colore ſubruffa, admodum odorata, guſtuq; feruida.

TEMPVS.

Floret uere, Maio potiſsimũ menſe, quo ſanè tempore flores colligi debent. Radices autem ſuo tempore, hoc eſt, autumno.

TEMPERAMENTVM.

Iris in altero calefacit ordine, in tertio aũt deſiccat. Abſtergit quoq; & maturat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Irides omnes calefaciendi extenuandiq; uim obtinent. Contra tuſsim efficaces, humoresq; nõ facilè excreabiles extenuant. Biles ex hydromelite drachmarum ſeptem pondere potæ purgant. Somnum conciliant. Lachrymas cient. Torminibus medentur. Cum aceto potæ uenenatorum morſibus, lienoſis, conuulſis, refrigeratis, rigentibus, & quibus genitura effluit, auxiliatur. Menſes cum uino potæ ducunt. Decoctũ earum ad muliebria fomenta utile, molliens aperiensq; locos. Iſchiadicis infunditur. Fiſtulas & ſinus carne explent. Quinetiã glandis modo cum melle appoſitæ, fœtus extrahunt. Strumas ueteresq; durities coctæ & illitæ emolliunt.

IRIS
GERMANICA.

blew flowre delice

Blaw Gilgen.

Blew flower delice

C Aridæ ulcera explent, & cum melle purgant. Nudata oſſa carne operiunt. Doloribus capitis cum aceto & roſaceo utiliter illinuntur. Lentigines, cutis in facie uitia cum Elleboro albo, & duabus mellis partibus illitæ emendant. Peſsis, malagmatis & acopis miſcentur. In uniuerſum magni uſus ſunt.

EX PAVLO.

Iris tuſsi utilis. Humores in thorace nõ facilè excreabiles extenuat. Torminibus medetur, ulceraq́ ſordida expurgat. Cum mulſa pota aluum ducit.

EX PLINIO.

Infantibus eam circunligari ſalutare eſt. Dentientibus præcipua eſt & tuſsientibus, tinearúmue uitio laborantib. inſtillari. Cæterum ulcera purgat, capitis præcipuè, ſuppurationes ueteres. Aluũ ſoluit duabus drachmis cum melle. Tuſsim, tormina, inflationes, pota. Lienes ex aceto. Contra ſerpentiũ & araneorũ morſus, ex poſca ualet. Contra ſcorpiones, duarum drachmarũ pondere in pane uel aqua ſumitur. Contra canum morſus ex oleo imponitur. Et contra perfrictiones. Sic & neruorũ doloribus. Lumbis uerò & coxendicibus cum reſina illinitur. Vis ei concalfactoria. Naribus ſubdita, ſternutamenta mouet, caputq́ purgat. Dolori capitis cum Cotoneis mâlis aut Strutheis illinitur. Crapulas quoq; & orthopnœas diſcutit. Vomitiones cit, duobus obolis ſumpta. Oſſa fracta extrahit, impoſita cum melle. Ad paronychias farina eius utunt̃. Halitus oris cõmanducata abolet, alarumq́ uitia. Succo duritias omnes emollit. Somnum conciliat, ſed genituras cõſumit. Sedis rimas & condylomata, omniaq́ in corpore excreſcentia ſanat.

DE HIERACEO. CAP. CXIX.

D

NOMINA.

IÉPAKION, ἡ σογχίτης Græcis, Hieraceum Latinis dicitur: officinis inuſitatum. Germanicè, quum aliud nomen expiſcari non potueramus, Habichkraut appellauimus, ad græcam alludentes appellationem: neque enim alia ratione Greci hanc herbam Hieraceũ nominarunt, niſi quod accipitres, quos illi ἱέρακας dicunt, ſcalpendo eam, ſuccoq́ oculos tingendo, obſcuritatem cum ſenſere diſcutiant. Sonchites autem dicta eſt, quod Soncho nõ admodum diſsimilis ſit, maximè quod ad eius circunferentiam & extremam partem, in qua caules & flores ſunt, attinet. Hæc enim & illa cõcauo, & lacteum ſuccum emittente caule, luteiſq́ floribus eſt. Apuleius Lactucam ſyluaticam appellat. Plinius quoque libro uigeſimo, cap. ſeptimo, ut alij omnes ferè, in Lactucarum ſponte naſcentium numero, propter ſimilitudinem, Hieraceon hoc habet. Quàm autem inuicem ſimiles ſint Hieraceum & Lactuca ſylueſtris, utriuſq; icones & effigies collatæ monſtrabunt.

Hieraceum unde dictum. *Sonchites.* *Lactuca ſyluatica.*

GENERA.

Hieracij duo ſunt genera, maius nimirum & minus. Maius germanicè groß Habichkraut, minus autem klein Habichkraut nominatur.

FORMA.

Hieraceum maius. Hieraceum maius caulem habet aſperum, modicè rubentem, ſpinoſum, concauum. Folia per interualla rariuſculè diuiſa, Soncho per circunferentiam ſimilia. Flores in oblongis capitulis luteos. Quæ deſignatio prorſus hanc quam pictam damus herbam exprimit. Siquidem caulem emittit ſcabrum, ſubrubrum, ſpinulis horrentem, cauum, folia ex interuallis & rarò laciniata, Sonchi folijs non diſsimilia. Flores in longiuſculis capitulis luteos. *Hieraceũ minus.* Minus Hieraceum folia ex interuallis per

HIERACEVM
MAIVS.

dandelyon

Groß Habichkraut.

Greate Hawke weade

183

HIERACEVM
MINVS.

Klein Habichkraut.

yellow dimills bitt

A lis per ambitum diuiſuris ſciſſa obtinet. Caules de ſe emittit cauos, teneros & uirides, in quibus flores lutei circulum circunſcribentes. Quę itidem notæ omnes herbæ illi, cuius picturam exhibemus, conueniunt.

LOCVS.

Vtrunque in quibuſdam pratis prouenit.

TEMPVS.

In fine Iulij menſis, & per uniuerſum Auguſtum floret Hieraceum. Succus eius carpitur per meſſes inciſo caule.

TEMPERAMENTVM.

Maius Hieraceum plané Sonchi temperamento conſtare uidetur, refrigerat itaque & mediocris adſtrictionis eſt particeps. Minus in guſtu paulò maiorem amaritudinem refert.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Hieraceũ maius refrigerandi, & modicé adſtringendi, ideoque æſtuanti ſtomacho, & inflammationib. illitum prodeſt. Succus eroſionem eiuſdem in ſorbitione mitigat. Herba ipſa cum radice illita ſcorpionum ictibus auxiliatur. Minus facultates habet ſuperiori eaſdem.

EX PLINIO.

Succus ſanat omnia oculorum uitia cum lacte mulierum. Arcet nubeculas, cicatrices, aduſtionesque omnes, præcipuè caligines. Imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras. Idem ſuccus aluum purgat, in poſca potus ad duos obolos. Serpentium ictibus medetur in uino potus. Et folia toſta, thyrſique triti ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur, maximè contra ſcorpionum ictus. Verum contra phalangia, B commixto uino ex aceto.

APPENDIX.

Sunt qui tantam ineſſe huic herbæ uim contra oculorum uitia credant, ut radicem etiam à collo ſuſpenſam caliginem oculorum ſanare poſſe dicant.

DE HIPPVRI. CAP. CXX.

NOMINA.

IППОΥΡΙΣ Græcis, Equiſetum, herba aut ſalix equinalis Latinis, recentioribus herbarijs uerbum uerbo reddentibus Cauda equina, Germanis Roßſchwantz / Pferdtſchwantz / Roßwadel / Katzenwedel / Katzenzagel / Kantenkraut / Schaffthöw nominatur. Nomen tam Græcum quàm Latinum à caudæ equinæ imagine, quam comæ illius præ ſe ferunt, accepit. *Equiſetum.* *Cauda equina.* *Hippuris cur dicta.*

GENERA.

Eius duo ſunt genera. Vnum longius, quod nonnulli ætatis noſtræ herbarij ab aſperitate quam obtinet Aſprellam uocant. Hinc eſt quod materiarij fabri ligneã pectinum & aliorum minutorũ operum ruditatem huius herbæ ſcabritia in nitorem expoliant. Germanicè groß Roßſchwantz dicitur. Alterum breuius eſt, ad abſtergenda uaſa aptum. Germani klein Roßſchwantz appellant. *Aſprella.*

FORMA.

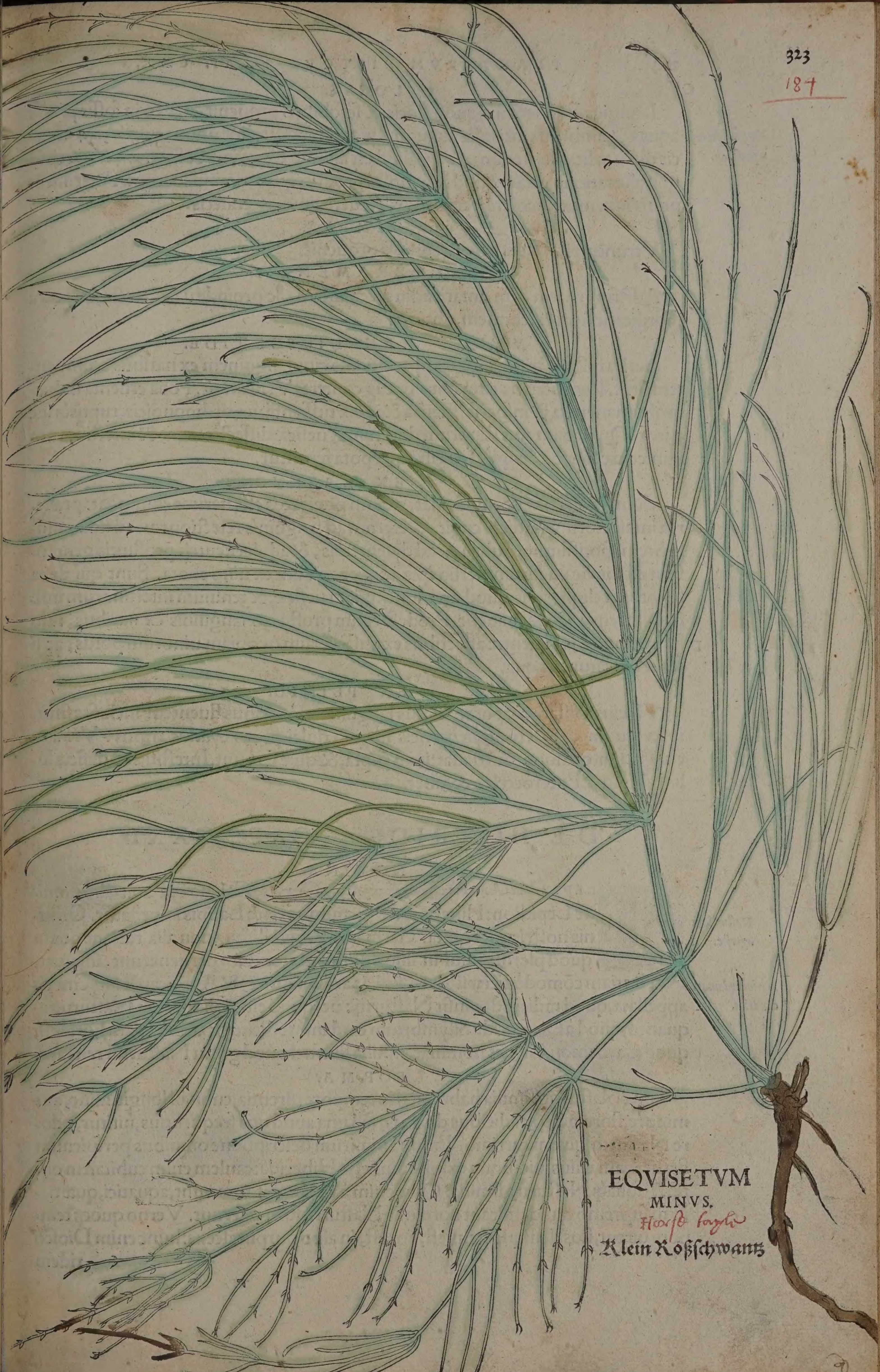
Primum Equiſeti genus cauliculos habet inanes, leniter rubentes, ſubaſperos, ſolidos, geniculis qui inuicem inſeruntur diſſectos, in quibus folia iuncea, crebra, & tenuia. In altitudinem adſurgit, ſcandendo proximas ſtipites comis circunfuſa dependet multis, nigris ut equorum cauda. Radix illi eſt lignoſa, dura. Alterũ comas per interualla habet breuiores, candidiores & molliores.

LOCVS.

EQVISETVM LONGIVS.

Groß Roßzagel.

EQVISETVM
MINVS.
Horse tayle
Klein Roßſchwantz

C

LOCVS.

Longius Equiſetũ in aquoſis locis & ſcrobibus prouenit, nec eo in foſſis prope aquas & umbroſis locis alia planta frequentior eſt, ut hoc nomine χαράδραιον Græcis dictum ſit. Neq; enim χαράδρα aliud eſt illis niſi terrę rima & fiſſura. ἔφυδρον etiam non alia ratione, quàm quod in aquoſis produceretur, nominauerunt. Alterum in pratis inuenitur, nec ferè frequentius occurrit, inuiſa fœniſecis.

Χαράδραιον. ἔφυδρον.

TEMPVS.

Vtrunq; æſtate ſuis in locis copioſe prouenit.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringentem cum amaritudine facultatem, ac proinde ualenter ſimulq; citra mordicationem exiccantem, obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipſa adſtringit, quapropter ſuccus eius ſanguinem ex naribus erumpentem ſiſtit. Dyſentericis cum uino potus confert. Vrinam cit. Folia cruenta uulnera glutinant trita & inſperſa. Herba & radix tuſſientibus, orthopnoicis, ruptisq; ſuccurrit. Quinetiam inteſtinorum diuiſiones, ueſicæ diſſectionem, & inteſtinorum ramicem coaleſcere cogiq; folia in aqua pota feruntur.

EX GALENO.

Vulnera maxima conglutinat, etiamſi præſectos eſſe neruos contingat: præterea inteſtinorum ramices cogit. Cæterum ad ſanguinis reiectionem, ad fluxũ muliebrem, potiſſimum rubrum, ad dyſenterias, & ad alia uentris profluuia generoſum eſt medicamentum herba ipſa aut ex aqua, aut ex uino epota. Sunt qui de ea ſcriptum reliquerunt, quod nonnunq; etiam ueſicæ, & tenuium inteſtinorum uulnera ſuccus ipſius ſanauerit. Prodeſt etiam profluuio ſanguinis ex naribus, tum
D fluxu obnoxijs in uentre affectibus ex auſterorum quopiam uinorum potus, ac ſi febre teneatur ex aqua.

EX PLINIO.

Vis eius ſpiſſare corpora. Succus ſanguinem è naribus fluentem incluſus ſiſtit, item aluum. Medetur dyſentericis in uino dulci potus cyathis tribus. Vrinam cit. Tuſſim, orthopnœam ſanat: item rupta, & quæ ſerpunt. Inteſtinis & ueſicæ folia bibuntur. Enterocœlen cohibet.

DE HIBERIDE. CAP. CXXI.

NOMINA.

IBERIS, ἢ καρδαμαντική, ἢ ἀγριοκάρδαμον Græcis, Galeno & Paulo alio nomine Lepidion: Hiberis, Naſturtium agreſte Latinis appellatur. Officinis noſtris incognita. Germanis Gauchblům/ non alia ratione quàm quod pleroſq; qui in illius notitiam nondum peruenerunt, infatuet. Poteſt etiam cõmodè dici wilder Kreß. Cardamantice, & Agriocardamũ Græcis appellata, quod radici odor inſit Naſturtij: uel quod eius folia partim Naſturtio aquatico, quod à Dioſcoride Siſymbrium cardamine dicitur, partim etiam hortenſi, quod Cardamon Græcis nominaẽ, ſimilia ſint: uel quod guſtu Naſturtiũ referant.

Naſturtium agreſte.

Agriocardamon cur dicta.

FORMA.

Folia Naſturtio ſimilia habet, uerno tempore uirentia, cubitali longitudine, aut minore, flore lacteo, radicibus duabus, ſed una apud nos frequentius, nititur, odore Naſturtij quam acerrimo. Ex qua nimirum deſcriptione omnibus perſpicuum fit, herbam cuius picturam exhibemus eſſe Hiberida: caulem enim cubitalem obtinet, foliaq; Naſturtio ſimilia. Quæ enim à radice ſtatim exeunt, aquatici, quæ uero in ſupremo caule emicant hortenſis Naſturtij folia referunt. Verno quoq; tempore uirent, flos deniq; lacteus eſt, hoc eſt, in albo purpuraſcens: hunc enim Dioſcoridem

NASTVRTIVM AGRESTE.

Gauchblům.

C ridem uocare lacteum florem, ſatis teſtatur quarta Ranunculi ſpecies, cuius etiam florem, qui colore huic ſimilis eſt, lacteum eſſe ſcribit. Semen quoque in ſiliquulis tam exiguum producit, ut, Plinio etiam teſte, uix aſpici poſsit: radicem autem exilem atque acrem, cui ineſt Naſturtij odor.

LOCVS.

Naſcitur incultis locis, circa itinera & prata.

TEMPVS.

Verno tempore apparet, Aprili potiſsimum menſe & Maio, duratq́ ad æſtatis initia, quo potiſsimum tempore lacteum florem fundit: initio enim purpureo colore maculatus uidetur: efficacioremq́ uſum obtinet, quod tum ſemen etiam in ſiliquulis proferat.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto eſt ordine calefacientium, ut Naſturtium, minus tamen eo deſiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix calefacit & adurit. Vtilis eſt ad coxendicis dolores cum ſuillo adipe ſalſo, emplaſtri modo quaternis horis illita. Deinde in balneū deſcendatur, & oleo cum lana locus perungatur.

EX GALENO.

Similis Naſturtio tum odore, tum guſtu, tum uiribus.

EX PLINIO.

Coxendicibus & articulis omnibus cum axungia modica utiliſsima, uiris plurimum quaternis horis, fœminis minus dimidio adalligata, ut dein in balneum deſcendatur in calidam, & poſtea oleo & uino corpus perungatur, diebusq́ uicenis interpoſitis idem fiat, ſi qua admonitio doloris ſuperſit. Hoc modo rheumatiſmos omnes ſanat occultos. Imponitur in ipſa inflammatione, ſed imminuta. Adalligata
D capiti cum Quinquefolio, epiphoras & ſi qua in oculis uitia ſunt, emendat.

APPENDIX.

Recentiores herbarij eius herbæ cuius picturam damus uſum probant contra pediculos ſi lixiuio incoquatur. Vnde colligere licebit, eam exiccandi & ex alto euocandi trahendiq́ facultatem, haud ſecus atq́ Naſturtiū aut Sinapi, habere. Nam, Galeno lib. i. de compoſit. med. ſecundum locos, cap. vij. teſte, medicamenta quæ phthiriaſi medentur neceſſariò exiccant atq́ ex alto trahunt. Vt iterum euidentiſſimum ſit hanc herbam, eo quod Naſturtij facultates obtineat, eſſe ueram Hiberida, non obſtante quod raró aut nunquã duabus, ſed una potius & exili nitatur.

DE HIPPOSELINO. CAP. CXXII.

NOMINA.

Officinarum error.

Hipposelinū unde dictum.

Olus atrū quare appellatum.

IΠΠΟΣΕΛΙΝΟΝ Græcis, Olus atrum Latinis dicitur: officinæ eius ſemine perperam pro Petroſelino macedonico utuntur. Germanis groß Epffich/oder groß Eppich appellatur. Hippoſelinon autem à magnitudine dictum eſt: ſiquidem Græci magnis & amplis rebus hippo præponere ſolent, adeò ut Hippoſelinū Latinis nihil aliud niſi grande Apiū ſit. Olus autem atrum uel pullum à folijs, quæ atro colore nitent, appellatum eſſe uidetur.

FORMA.

Maius eſt hortenſi Apio, caule cauo, alto, tenero, ueluti lineas habente, folijs latioribus, ſubpuniceis, Libanotidis coma, plena flore, in corymbos antequã defloreat cõgeſta, ſemine nigro, oblongo, ſolido, acri, odorato, radice odorata, intus candida, ori grata, pro caulis magnitudine non admodū denſa. Porrò ne mireris quod picturæ non ex omni parte reſpondeat deſcriptio: neq́ enim Hippoſelinum integrum, & quod ad perfectam peruenit ætatem, floresq́ & ſemen produxit, damus, ſed id

HIPPOSELINVM

Alexsaunder

Groß Epffich.

Elysand or great psely

C ſed id tantum quod primo erumpit. Radicem itaq; tantum & folia depingi curauimus, ut quæ Oleris atri, cuius ſæpè fit apud Dioſcoridem mentio, forma, ſaltem in folijs & radice, eſſet, cerneres. Annitemur tamen ut aliquando integram eius herbæ picturam exhibeamus.

LOCVS.

Naſcitur in umbroſis, & iuxta paludes.

TEMPVS.

Satum tardè prouenit, ideoq; factum ut integrè depictum dare nobis haud licuerit. Floret, Plinio teſte, æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in ſecundo ordine, ut Apium, & ſiccum in medio tertij.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eſtur olerum modo ceu Apium. Radix etiam cocta & cruda eſtur. Quinetiam folia & caules cocti manduntur, & per ſe aut cum piſcibus præparantur. Crudaq; ad ſalgama condiuntur. Semen potum in mulſo menſes ducit. Rigore concuſſos calfacit potum & illitum. Vrinæ ſtillicidio auxiliatur. Radix eadem præſtat.

EX GALENO.

Hipposelini ſimilis Apio uis eſt, ualidior tamen. Menſium autem & urinæ ciendæ potiſsimum facultatem habet, ut liquet ex capite eiuſdem de Smyrnio.

EX PLINIO.

Olus atrum quod Hipposelinum uocant, aduerſatur ſcorpionibus. Poto ſemine torminibus interaneis medetur. Itemq; difficultatibus urinæ ſemen eius decoctum ex mulſo potum. Radix eius in uino decocta calculos pellit, & lumborum ac lateris dolores. Canis rabioſi morſibus potum & illitum medetur.

D

DE IXO. CAP. CXXIII.

NOMINA.

IΞΟΣ Græcis, Viſcum Latinis & officinis, Germanis Miſtel / oder Affolter nominatur.

FORMA.

Planta eſt fruticoſa, lenta, ſemper uirens, intus porracei coloris, extrà ſubflaua, folijs buxi, acinis exiguis, ſine flore.

LOCVS.

Nunq; in terra, ſed ſemper in arbore, quercu præſertim, pyro, mâloq; prouenit.

TEMPVS.

Autumni initio cum ſuis acinis decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit cum acrimonia: ex plurima enim aëria & aquea, pauciſsima terrena conſtat. Igitur acrimonia in eo amaritudinem excellit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Diſcutit, emollit, attrahit: tubercula, parotidas, cęterosq; abſceſſus cum reſina & pari cæra mixtum, maturat. Epinyctidas in ſplenio curat. Cum thure antiqua ulcera, & malignos abſceſſus mollit. Lienes cum calce, aut gagate lapide, aut aſio coctum & impoſitũ minuit. Cum auripigmento aut ſandaracho illitum, ungues extrahit. Mixtum cum calce & fæce, uim ſuam intendit.

EX GALENO.

Valenter ex alto humores extrahit: nec tenues tantum, ſed & craſsiores, eosq; diffundit ac digerit. Eſt autem ex eorum genere quæ non protinus admota calfaciunt, ſed quæ tempus requirunt, uelut Thapſia.

DE ISA-

VISCVM

Miſtel.

C

NOMINA.

ΙΣΑΤΙΣ Græcis, Iſatis Latinis uocatur. Gallis, ut in cõmentarijs ſuis teſtatur Cæſar, Glaſtum olim dicebatur, nunc Guadum. Germanis autem ad hoc nomen alludentibus, Weydt nominaẽ. Arabibus Nil, Nilech, & Indicum, ut lib. i. Paradox. cap. uigeſimoſexto monſtrauimus. Barbari deprauata uoce Oſatim appellant.

Guadum. Nilech. Indicum. Oſatis.

GENERA.

Duo Iſatidis ſunt genera. Vna enim ſatiua, qua tingendis lanis infectores utuntur. Altera uerò ſylueſtris, qua lanarum infectores haud utuntur. Priorem Germani ſimpliciter Weydt/alteram uerò cum adiectione wild Weydt nominant.

FORMA.

Satiua. Satiua folia habet Plantagini ſimilia, ſed pinguiora, nigrioraq́, caulẽ duobus cubitis altiorẽ. Hęc Dioſcorides, qui reliquas notas, quę ſylueſtri ſimiles per omnia ſunt, cõmemorare noluit. Ex ſylueſtris tamen effigie facilè quales ſint æſtimare poteris: Sylueſtris. hęc em̃ teſte Dioſcoride, ſatiuæ ſimilis eſt, folia tamẽ maiora obtinet, ad Lactucę folia accedentia: caules etiã tenuiores, multifidos, rubicantes, qui in cacumine folliculos linguarũ figura multos dependentes habent, in quibus ſemen. Flos ei luteus & tenuis.

LOCVS.

Iſatis ſatiua copioſe in Germania prouenit, pręſertim agro Erphordiano, cui magnum quæſtum adfert. Viridem enim herbam truſatilibus molis premunt, ut herbaceã ſaniem excludant: dein abacto liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis cõputreſcere in æſtate feruente ſinunt. Hos cortinis infectoriæ coquunt officinæ, & laneos pannos, ac uellera demergunt, ut cœruleũ imbibant colorem. Sylueſtris ſua ſponte in quibuſdam Germaniæ locis naſcitur, ut Tubingæ, ubi omnes D uinearum maceries hac herba ſeptæ uidentur.

TEMPVS.

Maio & Iunio menſe florent, ac ſubinde ſemen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Iſatis ſatiua ualenter admodum exiccantis, nondum tamen mordentis facultatis eſt: amara enim ſimulatque adſtringens exiſtit. Sylueſtris uerò acre quiddam, tum guſtu, tum actione præfert: proinde ualentius quàm ſatiua deſiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Iſatidis ſatiuæ folia omnia œdemata & tubercula illita diſcutere poſſunt. Cruenta uulnera glutinant. Sanguinis profluuia ſiſtunt. Vlcera phagedænica, herpetas, eryſipelata, & putreſcentia ſanant. Sylueſtris eadem quæ ſatiua poteſt. Lienoſis etiam pota & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Satiua magna ulcera durorum corporum glutinat, etiamſi in capitibus muſculorum fuerint, & ſanguinis profluuio laborantibus partibus utiliter illinitur. Tumores œdematodeas mirificè diſcutit, ſimul & reprimit, omnibusq́ ulceribus malignis mirabiliter reſiſtit, etiamſi putreſcant, etiamſi erodantur. Quod ſi quando laborantis natura ualidior appareat, folijs eius tritis aut panem, aut hordeaceã farinam, aut triticeam, aut polentam, pro uincente in unoquoq́ affectu, miſcere oportebit. Sylueſtris uerò potentiſsimè humidis putredinib. obſiſtit, ad cętera uerò iam comprehenſa deterior: immoderatius enim & cum mordacitate deſiccat, talia nanque irritantur hoc pacto, & phlegmone grauari incipiunt. Cæterum ob facultatis robur lienoſis quoq́ utilis eſt, quum altera prodeſſe nondum poſsit.

EX PLINIO.

Iſatidis folia trita cum polenta, uulneribus proſunt. Sanguinem ſiſtit. Phagedænas & putreſcentia ulcera, & quæ ſerpunt, ſanat. Item tumores ante ſuppurationẽ. Contra ignem ſacrum, radice uel folijs prodeſt, uel ad lienes pota.

DE ITEA.

188

ISATIS
SATIVA.

Weydt.

Garden woad

ISATIS
SYLVESTRIS.

Wild Weydt.

A **NOMINA.**

ITEA Græcis, Salix Latinis, Weiden/ oder Felber Germanis appella-
tur. Salix uerò à ſaliendo dicta eſt, quod ea celeritate creſcat, ut quaſi ſa- *Salix cur dicta.*
lire uideatur. Sic etiam Iteam quaſi Salicem uocauerunt Græci. *Itea unde uocata.*

GENERA.

Tria Salicis genera Theophraſtus lib. iij. cap. xiij. de hiſtoria plantarũ recenſet.
Primã nigram nominari dicit, quod nigro aut puniceo cortice obducta ſit. Secun- *Salix nigra.*
dam candidam, quod candido obducatur cortice. Tertiam coactę breuitatis ac pu- *Candida.*
milam, Helicen Arcadibus appellari ſcribit. Plinius etiam lib. xvij. cap. xxxvij. tria *Pumila.*
Salicis nomina cõmemorat: Viminalem, eandemq́ purpureã: Vitellinam à colo- *Viminalis.*
re luteo, graciliorẽ priore: Gallicam, quæ ſit tenuiſsima. Lucius Columella lib. iiij. *Vitellina.*
cap. xxx. eiuſdem quoque tria facit genera, Græcam, Gallicam, & Sabinam, quam *Gallica.*
etiam Amerinam uocari à plurimis ſcribit. Grȩcam flaui coloris, Gallicam obſoleti *Græca.*
purpurei, tenuiſsimiq́ uiminis, Sabinam gracilibus uirgis atq́ rutilibus eſſe aſſerit. *Sabina.*
Quæ ſanè ſingula pulchrè cum ijs quæ Theophraſtus tradit, conuenire uidentur.
Nam primam Salicis ſpeciem, quam Theophraſtus nigram aut puniceam uocat, *Prima Salicis*
Plinius Viminalem, Columella uerò Sabinam & Amerinam appellat, Germani *ſpecies.*
rot Weiden nominant. Secundam ſpeciem, quam Theophraſtus candidam, Pli- *Secunda.*
nius Vitellinam, Columella autem Græcam uocat, Germani geel Weiden. Ter- *Tertia.*
tiam, quæ Theophraſto Helix dicitur, Plinius & Columella Gallicam appellant,
Germani uerò à tenuitate klein Weiden.

FORMA.

Salix breui caudice conſurgit, ramis longis, è trunco extremo ueluti à capite pro-
B deuntibus, lentis, flexilibus: folijs longis, ſubtus incanis, ſupernè uirentibus: flore
ſeu nucamento ſquamatim compactili, lanuginoſo, propendente, fructu qui facilè
ante maturitatem euaneſcat.

LOCVS.

Aquoſis lætatur, ideoq́ auctu perquam facilis.

TEMPVS.

Floret primo ſtatim uere. Ocyſsimè amittit fructum, antè quàm omnino matu-
ritatem ſentiat, ob id dicta Homero ὠλεσίκαρπος, hoc eſt, frugiperda, Odyſſ. κ. ubi
ſic canit: μακραί τ' αἴγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι. Fructum ſiquidem fert, Plinio autore,
abeuntem in araneam antequam percoquatur.

TEMPERAMENTVM.

Salicis tum folia, tum flores, citra mordacitatem exiccantis ſunt facultatis, ac mo-
dicè adſtringunt. Cortex tamen eius ſiccior.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Adſtringunt Salicis folia, fructus, cortex & ſuccus. Folia trita cum exiguo pipe-
re & uino pota ileoſis conueniunt. Per ſe etiam cum aqua ſumpta, præſtant mulie-
ribus ne concipiant. Fructus potus ſanguinẽ expuentibus prodeſt. Cortex eadem
prȩſtat. Vſtus & cum aceto ſubactus, clauos & callos illitus tollit. Ex folijs & cor-
tice ſuccus in putamine mâli punici cum roſaceo calfactus, aurium doloribus auxi-
liatur. Decocto eorum podagras foueri optimũ. Furfures exterit. Excipitur etiam
è Salice ſuccus exciſo cum floret cortice: in interiore enim eius parte concretus inue-
nitur. Vim autem habet exterendi quæcunq́ pupillæ claritati obſtant.

EX GALENO.

Salicis folijs ad cruenti uulneris glutinationẽ quis uti poſſet. Verũ floribus eius
maximè propè omnes utunt̃ medici ad exiccantis emplaſtri prȩparationẽ: eſt enim
uis eorum deſiccatoria: habent etiam quandam adſtrictionẽ. Sunt qui ſuccum ex
ea expreſſum, medicamen ſeruent mordacitatis expers & exiccatorium, ad multas
res uti-

PRIMVM SALICIS GENVS.

Rot Weiden.

ALTERVM SALICIS GENVS.

Geel Weiden.

TERTIVM
SALICIS GENVS.

Klein Weiden.

A res utile. Haud enim inuenias quid ad plures res utilius medicamento citra mordacitatem exiccante, quod paulum etiam adſtringat. Porrò arboris cortex ſimilem facultatem obtinet, tum floribus, tum folijs, niſi quod temperaturæ ſit ſiccioris, uelut omnes cortices. Sed hunc quidam comburunt, eiusq; cinere utuntur ad ea omnia quæ ualenter deſiccare oportet. Nam clauos quos uocant, callos, myrmeciasq; tollunt, aceto ipſum macerantes acri. Nonnulli autem dum floret Salix, corticem eius incidunt, & ſuccum quendam colligunt, utunturq; ad ea quæ pupillas obfuſcant, extergente uidelicet ſimulq; tenuium partium medicamine. Vti uerò illo ad multa alia quis poſſet, ſiquidem talis ſit.

EX PLINIO.

Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit. Sed ſi prius colligatur, ſanguinem reijcientibus prodeſt. Corticis è ramis primis cinis, clauum & callum aqua mixta ſanat. Vitia cutis in facie emendat, magis admixto ſucco ſuo. Eſt autē hic trium generum. Vnum arbor ipſa exudat gummi modo. Alterum manat in plaga cum floret, exciſo cortice trium digitorū magnitudine. Hic ad purganda quæ obſtant oculis, item ad ſpiſſanda quæ opus ſunt, ciendamq; urinam, & ad omnes collectiones intus extrahendas. Tertius ſuccus eſt detruncatione ramorū à falce deſtillans. Ex ijs aliquis cum roſaceo in calyce mâli punici calfactus, auribus infunditur: uel folia cocta, & cum cera trita imponuntur. Item podagricis. Cortice & folijs in uino decoctis fouere neruos utiliſsimum. Flos tritus cum folijs furfures purgat in facie. Folia trita & pota intemperantiam libidinis coërcent, atque in totum auferunt uſum ſæpius ſumpta.

B

DE CAPNO. CAP. CXXVI.

NOMINA.

ΚΑΠΝΟΣ Gręcis, Fumaria Latinis: officinis Fumus terrę, Germanis Erdrauch/Daubenkropff/Katzenkörbel appellatur. Fumaria uerò hæc herba dicta eſt, propterea quod ſuccus eius oculis inditus, ueluti fumus lachrymas mouet, oculosq; mordicat. *Fumus terræ. Fumaria unde dicta.*

FORMA.

Fruticoſa herbula eſt, Coriandro ſimilis, tenera admodum: folijs candidioribus, cineracei coloris, undiq; numeroſis: flore purpureo.

LOCVS.

Naſcitur in ſegetibus hordeaceis, hortis, uineis, ſepibus, & macerijs, alijsq; locis incultis atque pinguibus.

TEMPVS.

Carpitur in fine Maij menſis & Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Capnos calida & ſicca in ſecundo eſſe uidetur ordine, id quod ex guſtu patet: acris enim & amara eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius ſuccus acris eſt, uiſum acuit, lachrymas ducit, unde & nomen traxit. Illitus cum gummi duplices palpebrarum pilos renaſci non ſinit. Cōmanducata herba biliosam urinam trahit.

EX GALENO.

Capnos acris ſimul & amaræ qualitatis eſt particeps, nec tamen planè expers eſt acerbæ. Quamobrem bilioſam urinam multam prouocat, ſanatq; iecinoris obſtructiones & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit, non parum lachrymarū trahens, uelut ipſe fumus: nam hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea uti ſolebat ad ſtomachum roborandum, unaq; uentrem lubricandū. Siquidem herbam

FVMARIA Erdrauch.

fumus terre

A primum deſiccatam condebat: dein cum uti uolebat ſubductionis quidem gratia melicrato inſpergebat: roborandi uerò cauſa, uino nimirum diluto.

EX PLINIO.

Claritatē facit inunctis oculis, delachrymationemq́ ceu fumus, unde nomen accepit. Eadem euulſas palpebras renaſci prohibet. Bilem per urinam trahit.

DE CICI. CAP. CXXVII.

NOMINA.

KIKI, ἢ κρότων Græcis, Ricinus Latinis, Mauritanis Kerua, officinis nonnullis Cataputia maior, quibuſdã etiam Pentadactylon & Palma Chriſti, quod ſcilicet eius folia in humanæ manus effigiem articulentur: Germanis Wunderbaum/oder Creutzbaum dicitur. Croton autem & Ricinus à ſimilitudine animalis, quod ſemen eius referre uidetur, nominata eſt. Sunt enim Græcis κρότωνες, & Latinis Ricini, inſecta animantia, quæ canibus præſertim adhærent, quibus cibi nullus exitus eſt, colore liuido, nullis diſcreta membris, in globum continuè creſcentia, donec plenius ſaginata, poſt aliquot dies ſponte ſua decidant. Hinc eſt quod à Germanis noſtris Zeckenkörner nominentur.

Cherua. *Cataputia maior* *Croton & Ricinus unde dicta.* *κρότωνες.*

FORMA.

Arbor eſt paruę ficus magnitudine, folia Platano ſimilia habens, maiora tamen, læuiora & nigriora. Caudices uerò & ramos arundinis modo concauos. Semen in uuis racemiſue aſperis, quod cortice nudatum, Ricino animali ſimile eſt. Quæ deſcriptio ita picturæ quadrat, ut nihil magis.

LOCVS.

B Naſcitur nuſquam in Germania noſtra, niſi ſatum fuerit. Satum autem ſemel copioſe prouenit. Sine difficultate etiam paſsim iam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Carpitur Autumno dum ſemine abundat.

TEMPERAMENTVM.

Ricinus in ſecundo uel ſummum tertio ordine calefacientium & ſiccantium eſſe apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ex ſemine Ricini oleum nomine Ricininum exprimitur, ad edendum minimè aptum: alioquin tamen lucernis & emplaſtris utile. Grana triginta numero putaminibus purgata, trita & pota, pituitam, bilem, & aquam per aluum deijciunt. Vomitiones etiam mouent. Eſt uerò iniucunda admodum & laborioſa huiuſcemodi purgatio: ſtomachũ enim ualidè ſubuertit. Tuſa & illita uaros, maculasq́ ſole cõtractas purgãt. Folia trita cum polenta, oculorũ œdemata & inflammationes ſedant, mammasq́ turgentes cohibent. Per ſe aut cum aceto illita ignes ſacros reſtinguũt.

Oleum Ricininũ

EX GALENO.

Semen Ricini, quod etiam purgat, extergendi & digerendi facultatem obtinet. Sic uerò & folium, ſed undequaq́ debilius. Oleum quod ex ſemine cõficitur, tum calidius, tum tenuiorum partium, quàm eſt oleum commune, ac proinde quoque digerit.

RICINVS

Wunderbaum.

Bugloſſa

A

NOMINA.

KIPΣION græcè, Spina mollis, Bugloſſum magnum latinè nominatur: officinæ, necnon herbarij Bugloſſam uel Linguam bouis uocant. Cirſion autem eò quod uarices, quos Græci κιρσοὺς nominãt, ſanet, dicta eſt. Germanis Ochſenzung appellatur. Bugloſſa. Cirſion cur dictū.

GENERA.

Nos duo damus genera, quorum unum Germanicum, alterum uerò Italicum eſt, in quo omnia ſunt maiora.

FORMA.

Caulis eſt tener, duûm cubitorum, triangularis. Ab inferiore parte foliolis roſaceorum figura, angulos ſpinoſos per interualla, ſed molles habentibus. Folia Bugloſſo ſimilia, modicè hirſuta, longiora, albicantia, extremitatibus aculeata obtinet. Cacumen in caule orbiculatum, hirſutum, in quo capitula in ſummo purpurea, quæ in lanugines euaneſcunt. Hæc ſanè deſcriptio ſatis monſtrat, Cirſion eſſe Bugloſſam hodie uocatam, cum ei deliniationes omnes, nulla ferè reclamante nota, conueniant. Siquidem caulis ei tener, bicubitalis, triangularis, ſpinoſis per interualla angulis, ſed mollibus & innoxijs aculeis. Folia Bugloſſo ſimilia, longiora tamen, aut lege, μικρότερα, hoc eſt, minora, cum Plinio: ſubcandida, leniter hirſuta, in extremis partibus aculeata. Cacumen quoque caulis circinatum, hirſutum, in quo capitula purpurea. Etſi uero reliqua omnia conueniant, tamen capitula purpurea non abeunt in pappos neq; in noſtra, neq; in Italica. Bugloſſa noſtra. Locus Dioſcoridis emendatur.

LOCVS.

Producitur locis cultis & incultis, arenoſis potiſsimum & petroſis. Italicũ etiam B hodie in multis hortis magna copia naſcitur.

TEMPVS.

Carpitur Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

In primo calefacere & humectare ordine apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radicem Cirſij laboranti loco adalligatam, dolores uaricum ſedare Andreas ſcripſit.

EX PLINIO.

Hanc herbam radicémue eius adalligatam, dolores uaricum ſanare tradunt.

APPENDIX.

Non plures iam cõmemoratis facultates Cirſio, Dioſcorides & ueteres alij tribuunt. Videant igitur noſtrę ætatis medici, ne temerè Bugloſſæ ſuæ quas non obtinet uires adſcribant.

CIRSIVM GERMANICVM.

Teütſch Ochſenzung.

CIRSIVM
ITALICVM.
Welſch Ochſenzung.

Garden Buglosse
or langue de beefe

C

NOMINA.

ΚΟΡΙΟΝ, ἢ κορίαννον Grecis: Corion ſeu Coriannon Latinis, uulgo & of-
Coriandrum. ficinis Coriandrum, Germanis, qui latinam ſeu officinarum appellatio
Corion quare uocatum. nem imitantur, Coriander nominatur. Corio nomen feciſſe cimices
uériſimile eſt, quos folia & caules eius olent: κόρυς enim Græcis inſecti
κόρυς. id genus eſt, quod Latinis cimex dicitur.

FORMA.

Caulis Corianno exilis, ſeſquicubitalis, ramoſus. Folium dum primũ erumpit Adianti, dein Fumariæ, odore graui. Flores candidos. Semen rotundũ ac nudum, firmum & diutinum. Radicem breuiuſculam, ligneam, neq; admodum fibratam.

LOCVS.

Amat terram pinguem, Palladio teſte, ſed & macro ſolo naſcitur. Nunquam autem niſi ſatum prouenit.

TEMPVS.

Autumno dum ſemine prægnans eſt carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Coriandri temperamentũ minimè frigidum ac ſimplex eſt, ſed uariè coalitum & compoſitũ. Eſt enim copioſæ quidem amaritudinis particeps, quę in tenui ſimul ac terreſtri ſubſtantia fundaẽ: ſed & aquoſæ humiditatis tepidę ei nõ parum ineſt. Habet etiã adſtrictionis nõnihil, ſicut paulò pòſt ex Galeni uerbis clarius innoteſcet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hæc Dioſcoridis uerba paulò pòſt Galenus exibilat. Vim refrigeratoriã habet Coriandrum, unde illitum cum pane aut polenta eryſipelatis, & herpetibus medetur. Epinyctidas, teſtium inflammationes, carbunculosq; cum melle & uua paſſa ſanat. Cum lomento ſtrumas & tubercula diſcutit.
D Lumbricos ſemen cum paſſo potũ pellit, geniturámq; auget. Largius tamen ſumptum, mentem non ſine periculo mouet, quapropter copioſiorẽ & cõtinuum eius uſum cauere oportet. Succus cum ceruſſa, aut argenti ſpuma, necnon aceto & roſaceo illitus, ardentes in ſumma cute inflammationes iuuat.

EX GALENO.

Coriannon ſiue Corion, aut utcunq; uocare lubet. Vetuſtiores Græci Corian-
Dioſcorides reprehenditur. non nominabãt, ac recentiores omnes medici Corion appellitant, ſicut & Dioſcorides refrigeratoriã eſſe herbam dictitans, ſed perperã. Siquidem ex contrarijs conſtat facultatibus, plurimũ habens amaræ eſſentiæ, quam oſtendimus eſſe tenuium partium, & terrenam, nec modicum etiam aqueę humiditatis obtinentẽ, quæ eſt facultatis tepidæ. Habet autem & adſtrictionis pauxillum. Ex quibus omnibus uariè quidem agit ea quæ ſcribit Dioſcorides, & non tantum ex refrigeratione. Cæterum ego cuiuſq; particulatim actionis cauſam enarrabo, tametſi propoſitum fuerat mei unius duntaxat hoc in libro ſententiã expromere. Sed fortè nihil obſtabit, imò ſi uerum fatendum eſt, proderit nõnihil ſuperiores methodos, quæ in paucis medicamentis ſunt dictæ, hunc in modum repetere. Primum ergo nõ Dioſcorides tantum, ſed & alij complures medicorũ indeterminatè & citra limitationẽ de morbis pronunciant, ſicut ſanè hac quoq; tempeſtate non paucos reperias medicos inſignes, præter alia, hac in re maximè hallucinantes. Interdum enim atra, liuida, frigidaq; reddita parte quæ eryſipelas habuit, nec amplius refrigerantia poſcente medicamenta, ceu antea, ſed ea quæ infixum parti præter naturam humorem euacuent, ij tamen refrigerare perſeuerant. Aliquando autem ad digerentia quidẽ tranſeunt, cæterum eryſipelas ſanare dicunt. Et ſanè ſcribunt incipientibus etiamnum & creſcentibus eryſipelatis alia cõuenire medicamenta, aliaq; declinantibus. Verum res ita non habet. Neq; enim eryſipelas etiam uocari debet poſteaquam inflammatio

eius

CORIANDRVM

Corriandor

Coriander.

Coriander

C eius & feruor, ac bilioſum illud abierint: neq; quę facultate ſunt frigida, neq; quę illa ſanant, remedio eſſe putandum eſt, ſed uelut ſi uel initio protinus aut percuſsis, aut alia de cauſa quauis tumor in parte quapiã aut liuidus, aut niger extiterit, eum frigidum eſſe affectum exiſtimabis, & quæ digerant excalfaciantq; poſcere: ad eundem modum ſi calida affectio in frigidam reciderit, negligenda quidem prior eſt, ſed ſecunda alio nomine appellanda. Aut ſi diſplicet nominis mutatio, ſaltem ſicut aliqui alia ſcribunt principij, alia declinationis remedia, haud frigida eſſe autumantes declinationis remedia, concedendũ ſanè eſt, ſi cui ita placet, ut talis affectio etiam eryſipelas uocetur: ſed eam etiam calidã dicere ubi iam refrigerata eſt, id uerò neutiquam concedendum. Itaque ne quod tunc ei auxilio eſt, refrigeratorium eſſe credamus, ſicut Dioſcorides Coriannon, quod, ut ipſe ait, cum pane aut polenta illitum eryſipelas ſanet. Nam quod exquiſitum eſt eryſipelas, & iam utique inflammatum & flauum eſt, nequaquam cum pane ſanabit Coriannon, ſed illud quod iam refrigeratum eſt. Proinde nos ſuperioribus uoluminibus, quum determinata ac definita experientia cuiuſq; medicamenti facultatem explorandam cenſuimus, quammaximè fieri poſſet ſimpliciſsimum eligi affectum conſuluimus. At plerique medici, neq; quod uel plurimi morborum protinus ab initio compoſiti inuadant, norunt, neque quod alius affectus ſit eryſipelas exactum, alius uerò is qui uocatur ab omnibus nobis uſitatè, ut à ueteribus quoq;, phlegmone. Alij autem inter hos medij plurimi, partim ut ſic dicam eryſipelata phlegmonode, partim phlegmonæ eryſipelatodes. Ac inuenias nõnunquam ubi neutrum uincat, ſed ad unguem paria ſint. Quinetiam nõnunquam œdematodes eſſe eryſipelas cõſpicitur, ſicut aliud
D ſcirrhodes, ut compoſitorũ morborum haud paruus aceruetur numerus. De quibus copioſius cum alibi diſſeruimus, tum in libris de curandi ratione. Dicetur autem & nunc, quoad ſaltem eorum meminiſſe neceſſe eſt, quod exactum eryſipelas haud unquã ab antedicto cataplaſmate curari poſsit. Voco autem exactum, quum à billioſa fluxione pars impleta fuerit. Porrò quod longè à refrigeratione abſit Coriandrũ, uel ex ijs quæ ipſe ſcripſit Dioſcorides diſcere licet. Nam ſtrumas, inquit, cum lomento diſcutit. Quod uerò nullum refrigerantiũ medicamentorũ idoneum ſit diſcutiendis ſtrumis, uel ipſum Dioſcoridẽ non dubitare arbitror, ut qui ſexcenta ſcripſerit medicamenta ſtrumas ſanare potentia, quæ omnia temperie calida, & actionibus digerentia eſſe cõfeſſus eſt. Hactenus Galenus: cuius quidẽ, etſi prolixa ſint, uerba ideo recenſere placuit, ut uulgi & nõnullorum etiam medicorũ errorẽ detegeremus, qui pręter ueritatẽ Coriandri temperamentũ eſſe frigidum aſſerunt.

Libro xiiij.

Exquiſitum eryſipelas.

Deniq; ut ex hoc loco diſcerent ſtudioſi, quàm periculoſum ſit Dioſcoridis ac aliorũ ueterum ſcripta ſine limitatione ſequi. Admonitos quoq; lectores eſſe uolumus, hoc caput ex eorum eſſe numero, in quo Galenus à Dioſcoride diſſentit.

Periculoſum Dioſcoridis ſcripta ſine limitatione legere.

EX PLINIO VALERIANO MEDICO.

Non dubitanter Coriandro refrigeratrix poteſtas datur, nõ tamen ſimplex, ut prudentiſsimè Galeno uidetur, ſed cui quædã portio auſteritatis immixta ſit, inde quod quædã ex eo uitia curantur, quæ nunquã omnino curaret, ſi ſola uirtute frigida niteret. Cum melle & uua paſſa tritũ & impoſitũ, omnes tumores collectionesq; compeſcit. Præcipuè tamen iſto genere medicaminis doloribus teſtium ſubuenit. Succo mâli granati et oleo in potione permixtum, animalia interaneis innata perſequit. Semen ex aqua potum ſolutionẽ uentris ſtringit. Scriptũ à multis legitur tria Coriandri grana tertianas excludere ante acceſsionẽ ſi fuerint deuorata. Iiſdẽ quoq; repellendis efficax eſt ipſum Coriandrũ ante ſolis ortum ignoranti ceruicali uiride ſubiectũ. Mirum eſt quod Xenocrates tradit, ſi unum ſeminis granũ fœmina biberit uno die menſtrua cõtineri, biduo ſi duo, & totidẽ diebus quot grana ſumpſerit.

Eadẽ ferè ſunt quæ alter Plin. lib. naturalis hiſto. xx. cap. xx. ſcribit, ideoq; omittere placuit. Tantũ addit, Marcum Varronẽ putare Coriandro ſubtrito cum aceto, carnem incorruptã æſtate ſeruari.

APPEN-

A APPENDIX.

Non tranſeundum ſilentio erit quod Dioſcorides hic diligenter monet, Coriandri copioſum & cōtinuum uſum eſſe fugiendum. Ideoq; errare uehementer recentiores medicos, qui eo tam frequenter, potiſsimum ad caput roborandū, cui infenſiſsimum eſt, utuntur, manifeſtius eſt quàm ut probatione indigeat. A quo ſanè errore uel id ſaltem reuocare eos deberet, quod idem Dioſcorides, libro ſexto, Coriandrum inter uenena connumeret. *Coriandro nō copioſe & cōtinuò utendum.*

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonum eſt, & eundem corroborat. Cibos in uentriculo donec probè cōcoquantur retinet. Toſtum igne uentrem ſiſtit. Prodeſt ad phlegmonas & calidas temperaturas. Sanguinis profluuiū potum, & ſi imponatur, compeſcit. Cum uino potum, lumbricos educit: immodicus tamen eius uſus delirium facit. Huius etiam ſuccus potus uenenum eſt & occîdit. Qui enim hunc bibunt, muti fiunt, & deſipiunt.

DE CASSVTHA. CAP. CXXX.

NOMINA.

ΚΑΣΣΥΘΑ recentioribus Græcis: Caſſutha, y litera in u tranſeunte, ut ſæpè fieri ſolet, Latinis appellatur: officinis & herbarijs noſtræ ætatis hinc deflexa quadam priſtini nominis umbra, Cuſcuta dicitur, cum primum Caſſutha, dein cōuerſa Caſcutha, poſtremo Cuſcuta cœperit appellari. Sunt qui podagram lini uocant, quod quaſi compedibus id cui inſederit illiget, nec uinctum eo facilè poſsit extricari. Germanis Filtzkraut/oder Flachßſeiden/ *Podagra lini.*
B oder Todtern dicitur. Errant qui Dioſcoridis Androſacen eſſe putant, cum ueteres Græci, quod ſciam, de Cuſcuta hodie dicta, nihil memoriæ prodiderunt. Plinius tamen lib. xvi. cap. ultimo, eius uidetur meminiſſe ijs uerbis: ,, Eſt & in Syria herba quæ uocatur Caſſythas, non tantum arboribus, ſed ipſis etiam ſpinis circumuol,, uens ſeſe: Caſſytas enim legendum non Cadytas: ſic enim codices aliquot Pliniani, ut in ſuis annotationibus doctiſsimus Hermolaus admonet, ijſq; emendatiores, habent. Iam igitur memoria Plinij Caſſytas herba ſuo nomine Syriaco uenerat in Latium, quod multis poſtea ſeculis uſurpantes tam Pœni quàm Arabes, ſuis ſcriptis protriuerunt. Quod autem Plinius ſine ſpiritu protulit, id librariorum culpa factum eſſe ſuſpicor, qui inuertentes mutarunt Caſſytha in Caſſytas. *Androſace non eſt Caſſutha.* *Plinij locus emendatus.*

FORMA.

Herboſis fruticibus adnaſcitur, earum adminiculo fulta: radice nulla, ſed uelut ab alarum ſinu prodeunte cirro capillamentóue miræ longitudinis, ſtatim ab eius ortu ſeſe ramulis conuoluente. Quæ iam ueluti clauiculis nixa, ſenſim proſerpens herbarum faſtigia ſcandens, & crebris uolutionibus opere topiario per uertices rotata, comas herbarum complectitur: tam uolubilis illi natura eſt. Folijs uidua cernitur. Florem fundit album, ſemine quoq; ſcatet tenui. Cirri dilutiore rutilant purpura, nōnunquam ex rubro rufeſcunt, fidibus lyrarum craſsitie pares.

LOCVS.

Non in terra, ſed in herbis arboribusq; paſsim naſcitur Caſſytha, quas tam ſpiſſo ſæpius irretit cōtextu, ut tentorij modo herboſum ceſpitem à ſole uindicet. Non nunquam cacuminib. impendens ſtirpes humi deturbat, propriamq; parentē ſuis laqueis ſtrangulat, aut continuò materni alimenti ſuctu perducit ad tabem.

TEMPVS.

Aeſtate, Iulio potiſsimum & Auguſto menſibus, maximus illius in Germania prouentus eſſe ſolet: hoc enim tempore tanta eius eſt luxuria, ut mole ſua ſtirpes oneratæ ferè procumbere uideantur.

CASSVTHA

Flachß ſeiden.

Dodder

Dodder

A TEMPERAMENTVM.

In primo calefacientium abſceſſu ſeu ordine, & deſiccantium ſecundo ſtatuendum: quandam enim reſipit amaritudinem.

VIRES.

Abſtergendi naturam obtinet, & cum quadam adſtrictione roborandi facultate prædita eſt. Iecinoris impedimenta laxat, infarcti & obſtructi lienis expedit uitia, uenas pituitoſis atq; bilioſis exonerat humoribus, pellit urinam. Regio morbo ſubuenit qui iecinoris obſtructionibus contrahitur. Febribus ijs auxiliatur quæ pueros malè habent: ſed uſu nimio ſtomachum ſua aſtrictione grauat: uerum noxa tollitur, ſi Aniſi momentũ adijciatur. Natura eius flauam bilem per aluum exigere, ſed efficaciorem cum Abſinthio præbet effectum. Hæ quidem ex Pœnorum ac Arabum ſententia facultates Caſſuthæ tribuunt, qui utiq; uires illius longè magis gliſcere pollicentur, ſi parentis ingenium ei patrocinetur. Hinc eſt quod hanc forſitan ueteres Græci, quamuis triuialem, eo nomine ſubticuerunt, quod natiuas ſuæ merito parentis dotes adſciuiſſet, è ſinu cuius uernaculum ebibens humorem aleretur. Nam ut teſtatum ijdem Arabicæ factionis medici reliquerunt, ſi calidæ inſidet herbæ arborìue, calidam ſortietur facultatem, & ſi decubuerit frigidæ, uim ſibi frigidam uendicabit.

DE CESTRO. CAP. CXXXI.

NOMINA.

KΕΣΤΡΟΝ græcè, Betonica ſeu Vetonica latinè: in officinis antiquũ nomen retinuit, Braunbetonick germanicè appellaẽ. A uarietate autem B & copia remediorũ, Ceſtron à Græcis dicta eſt: hac ſiquidem uoce opus interpunctũ, acuue pictum nominauere. Libri etiam à uarietate ſubiecti, ab aliquot Græcis hoc titulo inſcripti ſunt. Plinius quoque aliquando Ebur ceſtrum, id eſt, picturatum dixit. Betonica uerò ab inuentoribus Vetonibus, Hiſpaniæ populis, nominata eſt.

Ceſtron unde dicta.

Betonica.

FORMA.

Herba eſt caulem tenuem obtinens, cubiti altitudine, aũt maiorem, quadrangulum. Folia longa, mollia, quernis ſimilia, per ambitum inciſuris diuiſa, odorata, prope radicem maiora. In ſummo caulium ſemen ueluti Thymbræ ſpicatum ineſt. Radices ſubſunt tenues ut Ellebori.

LOCVS.

Naſcitur in pratis, ſyluis, montoſis, frigidis & opacis locis, ideoq; Græcis ψυχότροφον uocata eſt.

ψυχότροφον.

TEMPVS.

In Maio & Iunio menſibus floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ſicca in primo ordine completo, aut in medio ſecundi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia Betonicæ carpunẽ & ſiccantur plurimos ad uſus. Radices cum hydromelite potę, pituitoſam uomitionẽ eliciũt. Folia dantur ruptis, cõuulſis, uuluæ affectionibus, & eiuſdẽ ſtrangulationib. drachmę unius pondere cum hydromelite. Ternę in uini ſextarijs duobus cõtra ſerpentiũ morſus ebibunẽ. Herba ipſa illita uenenatorũ morſib. prodeſt. Aduerſus etiã uenena drachma ex uino pota cõuenit. Hanc ſi quis præſumpſerit, letale hauſtũ uenenũ nihil nocebit. Vrinã cit. Aluum ſubducit. Medeẽ comitialibus & furioſis cum aqua pota. Iecinoris & lienis uitijs drachmę pondere cum aceto mulſo pota ſuccurrit. Concoctionẽ adiuuat, ſi quis à cœna eam

BETONICA Betonick.

A fabæ magnitudine cum melle cocto deuorauerit. Eodem modo & acida ructantibus propinat. Stomachicis eam manducare, & ſuccum deuorare proderit, ſi poſtea dilutum uino ſorbeatur. Datur ſanguinem excreantibus trium oboloru͞ pondere cum diluti uini cyatho uno. Iſchiadicis, renum & ueſicę dolorib. ex aqua. Hydropicis autem binis drachmis, febrientibus cum hydromelite, non febricitantib. cu͞ mulſo. Regio morbo laborantes recreat. Menſes ducit drachmæ pondere cum uino pota. Aluum purgant drachmę quatuor cum hydromelitis cyathis decem potæ. Cum melle tabidis, purulentis auxiliatur. Folia cum inaruerint trita ad hos effectus fictili uaſe reponuntur.

EX GALENO.

Vim habet incidendi, ut guſtus indicat. Amariuſcula enim eſt, & ſubacris ipſa herba, id quod & particulatim edita oſtendit actio. Nam conſiſtentes in renibus lapides rumpit, & pulmone͞ & thoracem & iecur expurgat, abſtergitq́. Menſes mouet, & comitialibus prodeſt. Rupta atq́ conuulſa curat, & omnibus beſtiaru͞ morſibus illita ulceri auxiliatur. Acidum ructantibus & iſchiadicis bibita ſuccurrit.

EX PLINIO.

Morſibus ſerpentum imponitur Betonica præcipuè, cui uis tanta perhibetur, ut incluſæ circulo eius ſerpentes, ipſæ ſeſe interimant flagellando. Datur & ad ictus ſemen eius denarij pondere cum tribus cyathis uini, uel farina drachmis tribus ſextario aquæ imponitur. Obolis tribus in aqua, contra purulentas, contraq́ cruentas excreationes facit. Faciles præſtat uomitiones radix eius Ellebori modo quatuor drachmis in paſſo aut mulſo. Iſchiadicos dolores & ſpinæ leuat eiuſdem farina ex aqua mulſa. Aluum ſoluit drachmis quatuor, in hydromelitis cyathis nouem. Folia ſiccantur in farinam plurimos ad uſus. Fit uinum ex ea & acetum, ſtomacho &
B claritati oculoru͞. Paralyſin ſanare dicitur. Eadem torpentibus membris prodeſt. Ad lateris & pectoris dolores farina eius bibitur.

DE BETONICA ALTERA. CAP. CXXXII.

NOMINA.

DVAS eſſe Betonicæ ſpecies præter Paulum Aeginetam lib. vij. Plinius etiam lib. xxv. cap. viij. abundè docet: & in aliquibus Dioſcoridis codicibus huius quoque ſecundæ Betonicæ mentio fit. Hanc itaque poſteriorem, tam officinæ quàm herbarij medici Tunicam, detractis à Betonica duabus literis prioribus, nomina͞t. Germanis Graßblůmen & Negelblůmen/ quod flores eius garyophylloru͞ odorem referant, appellare placuit. *Herba Tunica.*

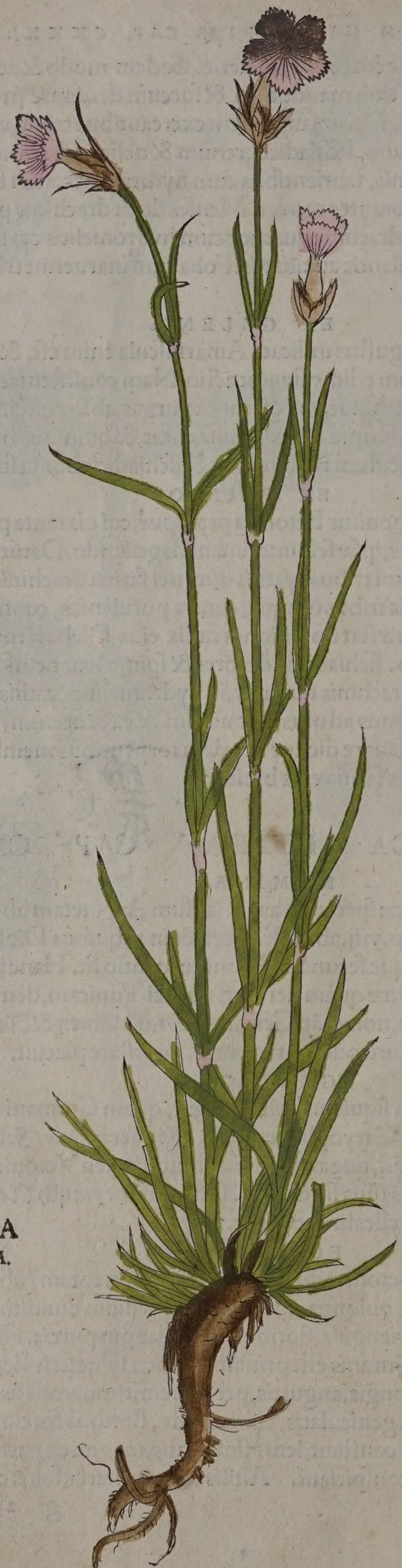
GENERA.

Duûm eſt generum. Vna ſiquidem ſylueſtris eſt, quam Germani wild Negelblůmen/ hoc eſt, ſylueſtrem Garyophylleam, & Dondernegele/ Feldtnegele/ & Blůtſtröpffle. Altera altilis eſt, quę alio nomine Betonica ſeu Vetonica coronaria, quod illius in coronis nimius uſus ſit, dicitur. Germani heymiſch Negelblůmen/ quaſi domi natam Garyophylleam appellant. *Sylueſtris. Altilis.*

FORMA.

Specie multum à priore Betonica differt. Radicem enim totam rubram, odoratamq́ habet. Folia porracea, oblonga, ſtamine quo medium diuiditur puniceo ac rubente, cum recto calamo triangula, floribus in uertice purpureis. Hæc Dioſcoridis deliniatio utriq́ generi co͞munis eſt: priuatim tamen ſylueſtris Betonica herba fruticoſa eſt, folijs porri, oblongis, anguſtis, per extremu͞ mucronatis, cæſijs, concoloribus calamis, teretibus, geniculatis, cubitalibus, floribus ſpecioſis, ſimplicibus, qui quinis, ſeniſue folijs conſtant, lentè fimbriatis, magna ex parte purpureis, quamuis & interdum niuei conſpicia͞nt. Altilis ſeu coronaria, folijs eſt porraceis, *Sylueſtris Betonica. Altilis ſeu coronaria Betonica.*

g 2 oblon-

BETONICA
SYLVESTRIS VNA.

Dondernegele.

BETONICA
SYLVESTRIS ALTERA.

Wildnegele.

Sops in wyne

BETONICA
ALTILIS.

gelyflower.

Negelblům.

Gelyflower

A oblongis, per extremum mucronatis, cõcoloratu cæſijs, teretibus cauliculis ſeſquicubitalibus, geniculatis, coëuntibus pyxidatim internodijs, floribus omnium ſpecioſiſsimis, Garyophyllorum odoratu, ſed longè ſuauiſsimo, quandoquidem alius cocco rutilat, alius ſaturata nitet purpura, alius candido, alius emaculato blanditur colore, alius uerſicolore uariatur cõmiſtu. Omnibus teres longiuſculusq́ calyx ſpectatur, orbiculo ſuperiore denticulatus, à quo quina ſenáue folia prodeũt, lentè quidem fimbriata. Nonnulli tamen flores frequentiore coma ſtipantur, geminis utrinque emicantibus ſtamineis apicibus.

LOCVS.

Syluestris in pratis, montibus, nitidisq́ locis naſcitur. Coronaria uerò paſsim in fictilibus uaſis alitur, necq́ facilè ædes inuenies, ante quas non expoſitam intuearis.

TEMPVS.

In æſtate utriuſq́ magna eſt copia. Coronaria tamen longiori tempore durat, atq́ æſtiuas, autumnales, hyemalesq́ ſtruit coronas.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe tum amaritudo, tum odor & alia multa declarant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Animas hominum & corpora cuſtodit. Contra nocturnas peregrinationes, loca inſidioſa, & difficiles ſomnos cõmendatur. In totum, ad omnem medendi rationem celebrata. Recens trita uulneribus capitis indita dolorem finit. Vulnera glutinat. Fracta oſſa extrahit, & hoc quotidie efficit, donec perſaneſcat. Dolori capitis medetur, ſi decocta ea ex aqua caput perfundatur, aut temporibus cum bitumine illinatur, aut radix eiuſdem ſuffiatur.

EX INCERTO.

B Farina eius tam aduerſus toxica quàm ſerpentũ & ſcorpionũ ictus ex albo uino bibitur. Quartanæ reliquarumq́ febrium horrores diſcutit. Comitialibus opitulatur ſub ipſam acceſsionem propinata. Eadem per ſe carcinomatis inſpergitˀ, quæ tamen præſtiterit herbæ ſucco prius abluiſſe. Eſtur contra uentris tineas. Succus peſtis arcet contagia, atque etiam hauſtus, ſi iam morbus inuaſerit, liberat. Fit ex flore oleum ad canis rabioſi morſus, ad fiſtulas & parotidas, quibus illitu medetur. Viſus aciem exacuit. Ieiuno ſumpta dolorem dentium ſedat, iure decocti colluto ore. Diſcutit grauedines. Partum, qui ſine febre ſit, accelerat. Neruorũ uulneribus imponitur. Præſumpta ebrietatem arcet. Intertriginem in itinere faciundo non ſentient qui ex uino biberint. Faſtidia cum aceto mulſo diſcutit. Iis qui ex morbis ſeſe recolligunt aluum ex aqua calida deijcit. Vomitiones cohibet. Dolores podagræ ac inflationes uentris ſedat. Venena rabioſi canis morſu impreſſa elicit plagæ diutius illigata.

APPENDIX.

Recentiores ſyluestris Betonicę ſuccum mirificè cõmendant in atterendo & educendo calculo, & medendis comitialibus. Altilis autem radicem contra peſtis contagia utilem eſſe tradunt. Hanc ob cauſam ex floribus etiam eiuſdem, medicamentum conficiunt, quod Conſeruam hodie uocant, quod ad eundem uſum adhibent.

COLCHICVM

Zeitloſen mit den blůmen.

wild saffron flowers

COLCHICI
FOLIA ET SEMEN.

Zeitloſen mit blettern vnd ſomen.

female wild saffron

C

NOMINA.

Hermodactylus. *Colchicum cur dictum.* *Ephemerum.*

KOΛΧΙΚΟΝ, ἢ ἐφήμερον Græcis, Bulbus agreſtis Latinis, officinis & herbarijs Hermodactylus dicitur. Germanis Zeitloſen. Colchicum à Colchide ueneni ferace, in qua naſcitur, nomẽ deſumpſit. Dictum uerò eſt Ephemerum, quoniam uno die ſumptum interficiat, atqueadeo ab altero Ephemero, quod minimè letale eſt, & de quo ſuo loco diximus, non ſolum figura, uerumetiam facultatibus differt. Etſi uerò Ephemeron Colchicum etiam ſignificet, tamen præcipuè id Ephemeron quod ueneno caret, hoc nomine intelligitur.

FORMA.

Autumni exitu florem ſubcandidum, crocino ſimilem profert. Poſt florem folia Bulbo ſimilia, pinguiora tamen. Caulem palmo altum, ruffum ferentẽ ſemen. Radicem habentem corticem in nigro ruſeſcentem, quę cortice ſuo nudata, alba, tenera, ſucco plena, & dulcis inuenitur. Habet Bulbus eius in medio rimam fiſſurámue unde flos erumpit. Huius deſcriptionis in uniuerſum notæ omnes ita Hermodactylo noſtro conueniunt, ut nemo, niſi Tireſia cæcior ſit, Dioſcoridis eſſe Colchicũ ambigere poſsit. Exitu enim autumni in pratis florem ædit albicantem, croci floribus ſimilem. Poſterius, Februario nimirũ menſe & primo ſtatim uere, folia Bulbi, ſed pinguiora. Caulem palmeũ ferentem ſemen rufum. Radicem cortice in nigro, colore rufeſcente, quæ decorticata candicat, teneraq́ꝫ, ſucco plena, & dulcis apparet. Bulbus etiam eiuſdem diuiſionẽ in medio obtinet, ex qua flos erumpit, ut pictura exquiſitè tibi monſtrat. His accedit, quod Serapio Arabs ſub nomine Hermoda-

D ctyli, Dioſcoridis Colchicon prorſus depingat. Alium tamen eſſe à noſtro Hermodactylo illum putamus, quem Aëtius, Paulus Aegineta lib. vij. & Actuarius peculiariter & priuatim articulorum doloribus conducere ſcribunt. Paulus enim ſeparatim tanquam diuerſorum mentionẽ fecit, & de Colchico & Ephemero diuerſa ab Hermodactylo capita conſtituit.

Hermodactylus recentiorum græcorum.

LOCVS.

Magnus Colchici in Meſſenia, & apud Colchos prouentus. Naſcitur & paſsim in omnibus pratis Germaniæ noſtræ.

TEMPVS.

Flores in Autumni exitu, ut diximus, apparent. Folia autem poſt flores generantur, & primo ſtatim uere è terra erumpunt. Semen in æſtate Iunio potiſsimũ menſe producitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum nonnulli Colchicum in ſecundo ordine ſeu à medio receſſu ſtatuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius comeſta fungorum modo ſtrangulando enecat. Hanc autem depinximus ne pro Bulbo deuorata aliquem lateat. Mirum eſt enim quantum ignaros propter ſuauitatẽ inuitet. Hæc Dioſcorides. Proinde ſatis liquet Hermodactyli huius noſtri uſum minimè tutum eſſe: uenenum enim eſt, & uſq; ad ſanguinis excretionem per inferna ſubducit. Eius tamen, radicis potiſsimum & foliorum, ad enecandos ac abigendos pediculos uſus eſſe poteſt.

REMEDIA CONTRA COLCHICVM.

Remedio ſunt edentibus quęcunq; contra fungos opem ferunt. Bubulum etiã lac potum, adeò ut quoties hoc affuerit, nullum pręterea quærendum præſidiũ ſit.

EX PAVLO.

Ephemeron, quod nonnulli Colchicon, eò quod in Colchide naſcatur, uocant, aut Bulbum agreſtem, epotum protinus totum corpus prurire facit, uelut urtica &

ſcilla

A ſcilla tactum irritatumq́: interiora erodit, ſtomachum urit cum ponderoſa grauitate. Inualeſcente autem malo, cruenta ſtrigmentis miſta per aluum egeruntur. Succurrendum, ut Salamandræ, uomitionibus & clyſteribus. Sed antequam uires ſibi adſciſcat uenenum, dari debet foliorum quercus, aut glandiũ, aut malicorij, aut ſerpylli decoctum cum lacte bibendum: aut Polygonij ſuccus, aut ſurculorum uitis, aut rubi, aut tenerarum ferularum medullæ, aut myrti cum uino. Benefacit etiam caſtanearum interior tunicula, ſi cum aliquo è ſuccis, quos prędiximus, aſſumatur. Origanum quoq; cum lixiuia potum, in idem efficax eſt. Adeò uerò exactum præſidium eſt lac uaccinum calidum potum, & ſimul in ore contentum, ut hoc præſente nullum aliud deſideretur.

DE CLEMATIDE DAPHNOIDE. CAP. CXXXIIII.

NOMINA.

ΚΛΗΜΑΤΙΣ δαφνοειδὴς Græcis, Clematis Daphnoides Latinis, Peruinca officinis, Vincaperuinca uulgo nominatur. Germanis, eò quod ſemper uireat, Ungrün / uel Syngrün. Clematida Græci, quoniam κλήματα, hoc eſt, ſarmenta ſeu uiticulas per terram ſpargat, dixerunt. *Clematis unde dicta.* Daphnoida uerò à foliorum Lauri, quam eius folia habent, figura. *Daphnoides.* Plinius lib. xxiiij. cap. xv. Clematida Ægyptiam nominat: libro autem xxi. cap. xi. Vincamperuincam, alioq; nomine Chamædaphnen dici tradit, quod ſcilicet humilis uideaẽ Laurus, ut nomen ſonat. *Chamædaphne.* Non eſt autem cur eam Chamædaphnen putes quæ Romanis Laureola aut Laurago dicta eſt: hæc enim à Vincaperuinca genere & facultatibus diuerſa eſt, & ſeorſim illam Chamædaphnen depingit Plinius lib. xxiiij. cap. B xv. ut hinc manifeſtiſsimũ ſit Plinio duplicem eſſe Chamædaphnen. *Plinio duplex Chamædaphne.* Vnam quam ſic appellant Dioſcorides, Galenus & alij Græci. Alteram quam priuatim Vincam peruincã alio nomine uocat Plinius. Sic autem, quod humi ſerpat, & ſe in modum funiculi porrigat uicina quæq; uinciens, appellat.

FORMA.

Sarmenta oblonga habet, iunceæ craſsitudinis. Folium exiguum, Lauro figura & colore ſimile, multo tamen minus. Iam ſi quis imaginem & effigiem Clematidis daphnoidis exquiſitius exploret, ea deprehendeẽ eſſe quæ hodie uulgò Vincaperuinca nominatur. *Vincaperuinca.* Hæc enim humiles & graciles ſpargit iuncos, foliaq; Lauri figura & colore obtinet, multo tamen minora: flore hyacinthino ſeu in purpuram cœruleo, inodoro, rotundo, folijs quinque ſed continuis diſtincto. Ea etiam, ut Plinius ait, ſemper uiret, in modum linec folijs geniculatim circundata. Hybernas ſua perpetua fronde texit coronas.

LOCVS.

Gignitur pingui, umbroſo, lætoq; ſolo, ſed inculto, in agrorũ uinearumq; marginibus.

TEMPVS.

Hæc etſi nunquam non uireſcat, uere tamen duntaxat floreſcere uidetur, Martio potiſsimum menſe & Aprili.

TEMPERAMENTVM.

Siccitas in Clematide, Paulo Aegineta teſte, cæteris qualitatibus præualet. Id quod guſtus etiam oſtendit: guſtanti enim adſtrictionem quandam & amarorem habere uidetur. Adſtringit autem modicè, ſed fortiter amara eſt. Siccat itaque, at citra mordicationem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius caules ac folia in uino pota, alui profluuia & dyſenterias finiunt. Vteri dolores cum lacte & roſaceo, aut cyprino in peſſo appoſita ſanant. Commanducata dentium

CLEMATIS
DAPHNOIDES.

Syngrün.

A dentium dolorem mitigant. Venenatorum morſibus impoſita proſunt. Feruntur & aſpidum morſibus cum aceto pota auxiliari.

EX GALENO.

Clematis daphnoides nequaquam eſt exulceratoria, neque acris, imò alui profluuijs & dyſenterijs cum uino pota prodeſt, dentiũq́ꝫ dolores manſa mitigat. Vteri doloribus in peſſo admotum uſui eſt, tantum abeſt ut urat aut ulceret.

EX PAVLO.

Clematis quibuſdam Daphnoides, alijs Myrſinoides, nõnullis Polygonoides, ſarmenta habet prælonga, craſsitudine iunci, folium uerò Lauri. Siccandi facultate pollet, qua alui fluores, difficultates inteſtinorum, & dentium dolores finit. Contra uenenatorum morſus prodeſt.

APPENDIX.

Iam cõmemoratæ facultates ſatis oſtendũt Clematida daphnoida eſſe Vincamperuincam: nam codex antiquus manuſcriptus, quem in rebus dubijs lubens cito & ſequor, eaſdem prorſus uires Peruincæ tribuit. Sanguinis enim è naribus profluuio mirũ in modum prodeſſe tradit. Item ijs qui ſanguinẽ uomunt aut ſpuunt. In ſumma omnem ſanguinis fluxum folia eius ſiſtere aſſerit, ita ut euidentiſsimum ſit Peruincam officinarum eandem eſſe cum Clematide hac noſtra. Quibus etiam accedit pictura & deſcriptio eiuſdem, quæ utraque adamuſsim Peruincæ noſtræ reſpondent.

DE CARDAMO. CAP. CXXXV.

NOMINA.

B KΑΡΔΑΜΟΝ græcè, Naſturtiũ ſatiuum latinè dicitur. Officinis latinum nomen retinuit. Barbari noſtrę ætatis herbarij Creſsionem hortenſem uocant. Germanicè Gartenkreß dicitur. Cardamũ uerò Græcis nonnulli dictum eſſe arbitrantur, ἀπὸ τῆς καρδίας, quod cor foueat, & in ſyncope illa, quam Cardiacam nominant, plurimum ualeat. Alij diuerſa ratione uſi, ſic dictum quod caput edomet, quaſi καρηδαμον, putant. Nam arcem mentis obſidens ſuo ferit acremento, & ignea ui præditum caput tentat. Sunt è Græcis qui παρὰ τὸ κόρας μύειν, id eſt, quod pupillas oculorum coëuntibus unà palpebris abſcondat, ita dici cenſeant. Nam luminibus admotum ſubinde cogit conniuere. A quo, ut uolunt, euentu καρδαμύττειν uerbum declinarunt, quod conniuere noſtra lingua dicimus. Naſturtium autem appellatum eſt, Varrone & Plinio teſtibus, à naribus torquendis, quod odore & ſeminis acrimonia ſternutamenta prouocet.

Creſsio hortenſis

Cardamum unde dictum.

καρδαμύττειν

Naſturtiũ quare appellatum.

FORMA.

Naſturtium caulibus aſſurgit ſeſquipedalibus, ſtatim à radice minutorũ foliorum pediculo, floribus candidis, ſemine per ramorum latera copioſo, firmo, calyculis orbicularibus contento, acri ſapore.

LOCVS.

Paſsim in hortis ſatum prouenit.

TEMPVS.

Floret æſtate, Iunio potiſsimũ menſe. Sequenti tempore ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Naſturtij ſemen calefacit & deſiccat ordine quarto. Herba quoque ſicca ſimilem ſemini facultatem poſsidet. Humida autem adhuc & uiridis propter aqueæ humiditatis admiſtionem multo inferior eſt, adeoq́ꝫ ſic mordacitas eius moderata eſt, ut cum pane ea uti liceat ceu obſonio.

NASTVRTIVM
HORTENSE.

Gartenkreß.

Garden Creſſes

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium ſemen calefacit, acre eſt, & ſtomacho inimicum. Aluum turbat. Lumbricos pellit. Lienem imminuit. Fœtus in utero enecat. Menſes cit. Venerem excitat. Sinapis & Erucæ ſemini ſimile eſt. Lepras & impetigines abſtergit. Lienem illitum cum melle extenuat & reprimit, & fauos expurgat. Sorbitionibus incoctum ea quæ in pectore ſunt educit. Potum ſerpentibus aduerſatur. Suffitu eaſdem fugat. Capillos deciduos continet. Carbunculos rumpit ad ſuppurationem ducens. Iſchiadicis cum polenta & aceto illitum confert. Oedemata & inflammationes diſcutit. Furunculos cum muria illitū ad ſuppurationes ducit. Herba omnia eadem, ſed minore effectu, poteſt.

EX GALENO.

Naſturtij ſemen adurentis eſt facultatis particeps ſicut Sinapi. Proinde coxendicis & capitis dolores, atque adeò quodcunque rubrificationē poſtulat, eo perinde atque Sinapi excalefaciunt. Miſcetur quoq; remedijs quæ exhibentur aſthmaticis, tanquam id quod craſſos humores ualenter incidere ualet, uelut & Sinapi. Nam per omnia ei ſimile eſt.

EX PLINIO.

Naſturtium Venerem ſtimulat, animum exacuit, aluum purgat. Detrahit bilem potum in aqua decem denariorū pondo. Cum lomento ſtrumis illitum, opertumq; Braſsica, præclarè medetur. Capitis uitia purgat, uiſum clarificat. Cōmotas mentes ſedat ex aceto ſumptū. Lienem ex uino potum, uel cum fico extenuat. Tuſsim ex melle, ſi quotidie ieiuni ſumant. Semen ex uino omnia inteſtinorū animalia expellit, efficacius addito Mentaſtro. Prodeſt & contra ſuſpiria cum Origano & uino dulci. Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos diſcutit cum pice,
B extrahitq; corpori aculeos. Et maculas illitum ex aceto. Contra carcinomata adijcitur ouorum album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus uerò è melle utiliſsimè. Seſtius adijcit hoc ſerpentes fugare, ſcorpionibus reſiſtere. Capitis dolores contritum, & alopecias emendare addito Sinapi: grauitatē aurium trito impoſito auribus cum fico. Dentium dolores infuſo in aures ſucco. Porriginem & ulcera capitis cum adipe anſerino. Furunculos concoquit cum fermento. Carbunculos ad ſuppurationē perducit & rumpit. Phagedænas ulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus & lumbis cum polenta ex aceto illinitur. Item licheni & unguibus ſcabris: quippe natura eius cauſtica eſt.

DE CRINO. CAP. CXXXVI.

NOMINA.

KPINON καὶ λείριον Græcis, Lilium ſiue Iunonis roſa Latinis, Lilium album officinis, weiß Lilgen/ oder Gilgen Germanis dicitur. Veteres Græcorū poëtæ fingunt è Iunonis lacte reſperſa terra natum Lilium. Nanq; cum Hercules puer, quem ex Alcmene ſuſtulerat Iupiter, Iunonis dormientis uberibus admotus eſſet, & lacte ſe repleſſet, poſt ſuctum digreſſus mamma lacte copioſe profluxit. Quod in cœlo à puero uago & incerto ſuctu perfuſum eſt, lacteam effecit uiam: quod humi ſparſum eſt, Lilium lacteo flore nitentē creauit, unde roſa Iunonis dictum. *Iunonis roſa quare dictum Liliū.*

FORMA.

Lilium caule ſimplici, raro duplici, tricubitali, comoſo, folijs longis, Satyrij effigie, ex herbaceo nitentibus, flore eximij candoris, folijs foris ſtriatis, & ab anguſtijs in latitudinem ſe paulatim laxantibus, forma calathi, reſupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius quàm flos odoris, conſtat.

206

LILIVM

whyte lylly

Weiß Silgen.

whyte lyllye

LILIVM
CROCEVM.

Goldtgilg.

orenge Colour Lyllye

C Flos ille languido ſemper collo eſt, nõ ſufficiente capitis oneri. Radix bulboſa. Hęc deſcriptio planè huic Lilio cõuenit, quod hodie candidum uocamus. Nos alterius etiam generis picturam adiecimus, quod Croceum appellauimus, à flore eius, qui non, ut in priore, candidus, ſed croceus eſt. Folia quoq; eius anguſtiora ſunt quàm prioris, aliàs ſimile, ut pictura luculenter oſtendit.

LOCVS.

Paſsim apud nos in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret initio menſis Iunij.

TEMPERAMENTVM.

Lilij flos temperaturã miſtam obtinet, partim ex tenui, partim ex terrena eſſentia, ex qua utiq; in guſtu amaritudinẽ habet, partim ex aquea, eaq; temperata. Radix autem & folia primi ordinis ſunt exiccantiũ & abſtergentium. Plus tamen ineſt abſtergentis facultatis in radice quàm in folijs.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lirinum oleum. Ex Lilij flore unguentũ fit quod ab alijs Lirinum, ab alijs Suſinum appellatur, ad emolliendos neruos, priuatimq; uuluarum durities aptum. Folia herbę illita, ſerpentium morſibus ſubueniunt. Feruefacta ambuſtis proſunt. Eadem in aceto condita uulneribus opitulantur. Succus foliorum cum aceto & melle in æreo uaſe coctus, cõtra uetuſta ulcera, & recentia uulnera medicamentũ fit. Radix aſſa, aut cum roſaceo trita ambuſtis medetur, uuluam emollit, menſtrua ducit, & ulceribus cicatricem inducit. Cum melle ſubacta neruorum præciſionibus & luxatis auxiliatur. Alphos, lepras, furfureſq; emendat. Achores abſtergit, faciemq; emendat & erugat. Teſticulorũ inflammationes trita cum aceto, aut Hyoſcyami folijs, & farina tri D ticea demulcet. Semen contra ſerpentiũ morſus potum ualet. Illinuntur ſacris ignibus ſemen & folia cum uino trita.

EX GALENO.

Quod ex flore Lilij conficitur oleum & unguentum, citra mordicationem digerendi ſimulq; emolliendi facultatem obtinet. Vnde fit ut uteri duritiebus ſit aptiſsimum. Porrò radix foliaq; per ſe trita deſiccant & abſtergunt & digerunt moderatè: proinde quoque ambuſtis competunt: ſiquidem hæc quoq; moderatè deſiccantem extergentemq; facultatem poſtulãt. Radicem ergo aſſam toſtámue, ac deinde cum roſaceo cõtritam, ambuſtis quoad obducatur cicatrix imponunt: quippe cum, alioqui & aliorum ulcerum omniũ bonum ſit inducendæ cicatrici remediũ. Quinetiam uteros emollit, menſeſq; prouocat. Folia uerò præcoquentes, & ipſa ad obductam uſq; cicatricem imponunt, non in ambuſtionibus duntaxat, ſed alijs quoq; uulneribus. Sed ſunt qui aceto ea cõdientes ad uulnera ſuo tempore utanẽ. Quum alphos, aut pſoram, aut lepram, aut achoras, aut aliquid id genus extergere uolumus, cõmiſcemus illi aliquid aliorum medicamentorũ ualidius extergentiũ, cuiuſmodi mel eſt. Cæterũ ſi id moderatè illi ac cõuenienter admiſceatur, & ad neruorũ diuiſiones competit, & ad alia uniuerſa quæ ualenter exiccari poſtulant abſq; morſu. Impoſuimus uerò etiam quandoq; & foliorũ ſuccum cum aceto & melle coctũ. Quinque partibus ſucci plus utroq; erat, atq; inſigne medicamen ad omnia ea quę exiccari poſtulant abſq; morſu fuit, ceu uulnera omnia ingentia, & maximè quæ in capitibus muſculorũ eueniunt, & quæcunq; humida flaccidáue, diuturna & ægrè ad cicatricem perducuntur.

EX PLINIO.

Lilij radices multis modis florem ſuum nobilitauerunt, contra ſerpentium ictus ex uino potæ, & contra fungorum uenena. Propter clauos pedum in uino decoquuntur,

A quuntur, triduoq́ non ſoluuntur. Cum adipe aut oleo decoctæ pilos aduſtis reddunt. E mulſo potæ inutilem ſanguinem cum aluo trahunt. Lieni & ruptis & uulſis proſunt. Et menſtruis fœminarum in uino decoctæ. Impoſitæq́ cum melle neruis præciſis medentur. Lichenas, lepras & furfures in facie emendant. Erugant corpora. Folia in aceto cocta uulneribus imponuntur. Epiphoris teſtiũ in melle cum Hyoſcyamo & farina tritici. Semen illinitur igni ſacro. Flos & folia ulcerum uetuſtati imponuntur. Succus qui flore expreſſus eſt ab alijs mel, ab alijs ſyrium uocatur, ad emolliendas uuluas utilis. Sudores mouet, ſuppurationes concoquit.

EX SYMEONE SETHI.

Odoratum frigido capiti prodeſt. Oleum uerò quod ex ipſo paratur, uim habet diſcutiendi & emolliendi. Huius autem radice quidam utuntur ad uulnerum ſanationem.

DE CVCVRBITA SATIVA. CAP. CXXXVII.

NOMINA.

ΚΟΛΟΚΥΝΘΑ ἐδώδιμος Græcis, Cucurbita Latinis uocatur: officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanis Kürbß. Græci ex aduerſo uocabulum impoſuere, κολοκύνθην nominantes, quod ſcilicet pumili breuesq́ ſint partus, quos ipſa paſsim enititur, cum tamen corporis mole omnes herbarum arborúmue fructus uideantur ſuperare. Cucurbitã uerò Latini à concuruatu hauddubiè dixerunt, quod facilè ſi quid obſtiterit aut fuerit impedimento quo minus extendatur, incurueſcat.

κολοκύνθα quare nominata.

Cucurbita cur dicta.

GENERA.

B Plinius lib. xix. cap. v. duo ſatiuæ Cucurbitæ genera facit. Vnam camerariã uocatam, quæ facili & admodũ flexibili ramorũ curuitate, tecta, pergulas & teſtudines operit. Alterã plebeiam, quæ ſcilicet ſuis flagellis humi repit. Nos ad formã reſpicientes tria eiuſdem genera fecimus. Vnam maiorẽ, altera uerò minorem. Maiorem uocauimus ſic à floribus & fructu, quos maiores habet. Minorem contrà, quę prædicta minora obtinet. Tertiam longiorẽ, à fructu oblongiore diximus.

FORMA.

Cucurbita amplexicaulis eſt, reptantibus flagellis in altum ſcandens, in ramosq́ uitis modo ſe diffundit: tamen ob caulis infirmitatẽ, humi ſpargitur, ni propius adſit cui caducus innitatur: folio rotundo, Perſonatiæ aut Aſari folijs haud diſsimili: flore candido, fructu coloris herbacei primum, flaui paulò pòſt, pyri forma turbinato, qui aut in longum prorogatur, aut in orbem collectus intumeſcit, aut in breue craſſamentũ cogitur. Cortex recenti tener, inueterato durus, quo carne prius exinanito peregrè proficiſcentes urceorũ uice frequenter utuntur in eo uina condentes, quo per iter ſe à ſitis iniuria uindicare poſsint.

LOCVS.

Amat rigua & aquoſa loca Cucurbita, nec niſi ſata prouenit.

TEMPVS.

Tardius in Germania ob ſoli frigiditatem fructus Cucurbitæ matureſcit, ideoq́ uix ante exactum autumnũ maturum eius fructum inuenies. Cibus autem quotidianus, donec ligneſcat, eſſe poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Cucurbita frigidæ humidæq́ temperaturæ eſt, utraq́ qualitate ſecundi ordinis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cucurbita cruda trita & illita, œdemata, abſceſſusq́ue mitigat. Ramenta eius

CVCVRBITA
MAIOR.
Groß Kürbß.

CVCVRBITA
MINOR.
Klein Kürbß.

CVCVRBITA
OBLONGA.
Lang Kürbß.

the longe gourd

A infantibus contra capitis ardorem, quam ſiriaſin uocant, in ſincipite utiliter illinuntur. Oculorũ inflammationes, podagrasq́ ſimiliter iuuant. Succus è ramentis contuſis per ſe, & cum roſaceo inſtillatus, aurium doloribus auxiliatur. Aduſtiones cutis inunctus adiuuat. Totius Cucurbitæ elixæ & expreſſæ ſuccus cum exiguo melle & nitro potus, aluum leniter ſoluit. Si quis in Cucurbitã crudam excauatã uinũ infundat, & ſub dio habeat, temperatumq́ ieiunus bibat, aluum leniter molliet.

EX GALENO.

Succus ramentorũ Cucurbitę ad aurium dolores cum phlegmone iunctos, cum roſaceo utentibus prodeſt. Sic tota quoq; illita calidas phlegmonas mediocriter refrigerat. Comeſta humida eſt, & ſitim arcet. Cruda cibo inſuauis eſt, ſtomacho perniciosa, & concoctu planè inexpugnabilis, adeò ut ſi quis alterius cibi inopia ingerere eam cõpellatur, ceu quidam iam auſus eſt, pondus cum algore uentriculo incumbere ſit ſenſurus, ſtomachumq́ euertet, & ad uomitionẽ concitabit, quæ una eum ab urgentibus ſymptomatis liberare poteſt. Hanc igitur, aliaq́ ex fugacibus cõplura, aut mox quàm elixata eſt, aut frictam in ſartagine, aut aſſam omnes homines eſſe conſueuerunt. Ipſa quantum in ſe eſt, humidũ frigidumq́ corpori alimentũ præbet, ac idipſum ea de cauſa exiguum, ſed leuiter per aluum ſubit, cum ob ſuæ ſubſtantiæ lubricitatem, tum ob cõmunem omnium humidorũ ciborũ rationem, qui ſcilicet citra adſtrictiones tales ſunt. Nec ſanè infeliciter cõcoquitur, modo non anteuertat corruptio. Plura lib. ij. de aliment. facult. Galenus.

EX PLINIO VALERIANO.

Veteres medici de Cucurbita ita ſenſerunt, ut eam aquam dicerent coagulatã. Galenus humidæ putat uirtutis & frigidæ, idq́ ex eo probat, quod ipſa in cibo ſumpta ſtomachũ relaxat, bibendi deſideria non excitat. Cætera etiam in Cucurbita talia ut apertè frigidæ poteſtatis exempla demonſtret. Crudæ & tritæ leniunt omnẽ

B tumorem. In cibo ſumptæ molliunt uentrem. Succus earum, ut Galenus ait, ad cõpeſcendum uelociter auriculæ dolorem tepefactus infunditur. Idem ſuccus & dolorem dentiũ mitigat, ſi diutius in ore teneatur. Sed & roſaceo mixtus, & unctioni corporis admotus, febriũ reſtinguit ardores. Cinis aridæ corticis efficaciter poteſt combuſta ſanare. Eundem cinerẽ didicimus ab expertis uulnera in uerretro iam in putredinem uerſa purgare, & ad cicatricem uſq; perducere. Semini ſicco illa uis traditur, ut in puluerem tuſum & inſperſum impleat uulnera quæ cauata ſunt. Quidam illud in uino bibendum dedere, ut ſolutiones alui fluentis inhiberet. Viticulæ quoq; Cucurbitę iam ſeneſcentes cum paſſo & aceto dyſentericis datæ, miro modo ſaucia inteſtina componunt.

EX SYMEONE SETHI.

Concoctu facilis, boniq́ ſucci eſt, & admodũ nutrit. Sitim ſedat, urinã cit, & uentrem mouet. Calidis & ſiccis tẽperaturis prodeſt, & inflãmationes uentris & iecoris ſedat. Pituitoſos autem lędit, colicosq́ affectus. Si malos humores aſſequitur, ab ijs corrumpitur, & malum ſuccum generat. Semen genitale minuit, & Veneris appetentiam extinguit. Sanguis ex ea procreatus, conſiſtentia tenuis eſt. Thoraci, pulmoni & ueſicæ prodeſt. Succus ramentorum eius, cum roſaceo impoſitus, ad aures inflammatione laborantes confert. Integra uerò illita, calidas inflammationes refrigerat.

DE CO-

COLOCYNTHIS
Coloquint.

NOMINA.

Κολοκυνθὶς Græcis, ſylueſtris Cucurbita Latinis, Coloquintida barbaris & officinis, Germanis wilder Kürbß/ uel Coloquint appellatur. Sic autem nominata eſt, quaſi parua Cucurbita. Nam ſi eius fructum cum fructu ſatiuæ contuleris, quantitate longe minor erit, ac pilæ forma in orbem coactus. Coloquintida. Colocynthis unde dicta.

FORMA.

Viticulas foliaq́ per terram ſtrata emittit, ſatiuo Cucumeri, ei nimirum quem Citrulum hodie officinæ uocant, ſimilia, diuiſuris ſciſſa, fructum rotundũ, mediocri pilæ ſimilem, uehementer amarum, fungoſa candidaq́ intus medulla: flores, quod Dioſcorides omiſit, palleſcentes ac luteos, Cucumeri iam nominato ſimiles.

LOCVS.

In Germania ſua ſponte non naſcitur, ſata tamen prouenit, ſed rariſsimè perfectionem attingit, quod frigidior ſit eius terra quàm quod in ea fructum proferre poſsit. In orientalibus enim & calidioribus locis nata ad nos defertur.

TEMPVS.

Eius flores in fine ferè æſtatis, fructus autem extremo autumno apparent, qui primum quidem herbacei, mox pallidi fiunt. Legendi uerò ſunt cum cœperint in pallidiorem colorem demutari. Et durat integris natura & uiribus ad quinq́ annos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & deſiccat in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Medulla fructus purgandi uim habet, quatuor obolorum pondere cum mulſa aqua ſumpta, & cum nitro, myrrha & melle coacta in catapotium. Arefactæ pilæ B tritæ, utiliter miſcentur clyſteribus iſchiadicorum, reſolutionis neruorum, & colico dolore affectorum, pituitam, bilem & ſtrigmenta, interdum etiam cruenta educentes. Appoſitæ fœtus enecant. Dentium dolores, ſi quis repurget hanc, & luto oblinat, & in aceto nitroq́ inferueſcat, & ad colluendos dentes det, tollit. Si uerò quis aquam mulſam aut paſſum in ea decoxerit, & ſub dio refrigeratum bibendum dederit, craſſos humores & ſtrigmenta purgat. Stomacho ſupra modum aduerſatur. Sedi etiam ex ea balani ſubijciuntur, ad excrementa eijcienda. Quinetiã uirentis ſucco, iſchiadici utiliter perfricantur.

EX GALENO.

Colocynthis guſtu amara eſt. Sed quæ amariſsimo dum potatur adſunt opera medicamento, ea euidenter efficere nequit, ob purgatoriam facultatem quam ualidam in ſe continet, nimirum cum ijs quæ expurgat, per aluum & ipſa excerni præuertens. Viridis ipſius ſuccus intritus iſchiadicis prodeſt.

EX PLINIO.

Herbacea arefacta per ſe inanit aluum. Infuſa quoque clyſteribus inteſtinorum omnium uitijs medetur, & renum, & lumborum, & paralyſi eiecto ſemine. Aqua mulſa in ea decoquitur ad dimidias, ſic tuſsienti infunditur obolis quatuor. Prodeſt & ſtomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto melle ſumptis. In morbo uerò regio utiliter ſemina eius inſumuntur, & protinus aqua mulſa. Carnes eius cum abſinthio & ſale dentium dolorem tollunt. Succus uerò cum aceto calefactus mobiles ſiſtit. Item ſpinæ & lumborum ac coxarum dolores, cum oleo ſi infricetur. Præterea, mirum dictu, ſemina eius ſi fuerint pari numero adalligata febribus, ſanare dicuntur quas Græci periodicas uocant.

COTONEA
MALVS.

Quince tree

Küttenbaum.

A NOMINA.

KΥΔΩΝΙΑ μηλέα Græcis, Mâlus Cotonea & Cydonia Latinis, officinis Citonia, Germanis Küttenbaum nominatur. Cydoniam uerò Græci à Cydone Cretæ oppido, unde primum aduecta eſt, dixerunt. Cotonea uerò à Sidonte Corinthi uico nominata eſt. Sunt tamen qui ſic uocatam uelint, quod mâla eius lana quadam tegi uideantur, quæ coton dicitur. Atqui in re non admodũ magni momenti, parum refert utram amplectaris ſententiã. *Cydonia unde dicta. Cotonea.*

GENERA.

Cotoneæ arboris mâla Dioſcoride & Galeno autoribus duûm ſunt generum. Alia enim minora, rotunda, odoratioraq́; ſunt, quæ uera Cotonea appellant̃. Alia autem maiora, dulciora, ac minus acerba, Galeno in fine libri ſexti de tuenda ſanitate teſte, Struthea nuncupantur. *Struthea.*

FORMA.

Arbor notior eſt quàm ut debeat repreſentari. Mâlo uulgari haud diſsimilis eſt, niſi quod infra magnitudinem illius ſubſidet, fructu ſcilicet incuruatos deprimente ramos, prohibenteq́; parentem creſcere. Folium quoque eius anguſtius à terra albicat. Poma tenui lanugine pubeſcunt, & inciſuris criſpantur, ut pictura affabre oſtendit.

LOCVS.

In cultis & hortis prouenit. Locum tamẽ peculiariter & frigidum & humidum deſiderat. Si in calido ſtatuitur, aſsidua irrigatione illi ſuccurri opus eſt: fert tamen mediocris ſitus, inter frigoris & caloris naturam, ſtatum. Planis & decliuis gaudet.

TEMPVS.

Autumno poma eius matureſcunt.

B TEMPERAMENTVM.

Mâla Cotonea frigido & terreſtri temperamento donata ſunt, propterq́; uincentem adſtrictionem minus cæteris mâlis humida exiſtunt. Frigida itaque ſunt primo ordine, & ſicca ſecundo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cotonea ſtomacho accõmodata ſunt, urinam mouent. Toſta mitiora fiunt. Cœliacis, dyſentericis, purulenta excreantibus, cholericis proſunt, præſertim cruda. Maceratorũ liquor potus ſtomachi atque alui fluxionibus opitulatur. Succus crudorum aſſumptus orthopnoicis auxilio eſt. Decocto eorum ſedes & uuluæ procidentes proluuntur. Quæ melle condiuntur, urinam cient, mel autem naturam eorum induit: quippe adſtringens & conſpiſſans obſtruénsue fit. Quæ autem cum melle coquunt̃, ſtomacho utilia ſunt, & guſtu iucunda, minus autem cõſtringunt. Cruda cataplaſmatis miſcentur ad cohibendam aluum, contraq́; ſtomachi ſubuerſionem & ardorem, mammarum inflammationes, lienes induratos & cõdylomata. Fit uinum ex ijs tuſis & expreſsis, ſed quo perduret, ſedecim ſextarijs ſucci, unus mellis adijcitur, alioqui aceſcit. Prodeſt autem ad omnia quæ dicta ſunt. Vnguentum etiam ex ipſis cõficitur, quod Melinum appellat̃, quo utimur quando adſtringenti oleo opus eſt. Eligi oportet uera, quæ parua, rotunda & odorata ſunt. Struthea autem uocata & magna, minus utilia. Flos & uiridis & ſiccus cataplaſmatis utilis, ijs potiſsimum quæ adſtrictionem deſiderant conueniens. Inflammationibus oculorum, ſanguinis reiectionibus, alui fluxionibus, menſiumq́; impetui cum uino potus prodeſt. *Vnguentum melinum.*

EX GALENO.

Eximium quid Cotonea præ alijs mâlis poſsident: nam & plus adſtringunt, & durabilem ſuccum habent, ſi cocta cum melle aſſeruare quis cupiat. Aliorũ ſuccus

C repoſitus aceſcit,utpote frigida humiditate multa redundans. Strutheorum quoq; ſuccus perennare poteſt ubi recte fuerit præparatus, quemadmodũ & Cotoneorum: uerũ hic minus ſuauis & iucundus eſt, maximeq; adſtringit, ita ut huius quoque aliquando uſus ſit idoneus ad uentris maiorem in modum diſſoluti robur reſtituendum.

EX PLINIO.

Cotonea cocta ſuauiora. Cruda tamen duntaxat matura, proſunt ſanguinẽ excreantibus, ac dyſentericis, cholericis, cœliacis. Non idem poſſunt decocta, quoniã amittunt cõſtringentem illam uim ſucci. Imponunt & pectori in febris ardoribus, &tum decoquuntur in aqua, ad eadem quæ ſupraſcripta ſunt. Ad ſtomachi autem dolores cruda decoctáue cerati modo imponuntur. Lanugo eorum carbunculos ſanat, cocta in uino, & illita cum cera. Alopecijs capillum reddunt. Quæ ex ijs cruda in melle cõdiuntur, urinam mouent. Mellis autem ſuauitati multum adijciunt, ſtomachoq; id utilius faciunt. Quæ uerò in melle condiuntur cocta, quidam ad ſtomachi uitia trita cum roſaceo folijs decoctis dant pro cibo. Succus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodeſt. Item mammis, condylomatis, uaricibus. Flos &uiridis & ſiccus, inflammationib. oculorum, excreationibus ſanguinis, menſibus mulierum. Fit & ſuccus ex ijs mitis, cum uino dulci tuſus, utilis & cœliacis & iecinori. Decocto quoque eorum fouentur, ſi procidant uuluæ & interanea. Fit & oleum ex ijs, quod Melinum uocauimus, quoties nõ fuerint in humidis nata. Minus utilia Struthea, quamuis cognata.

EX SYMEONE SETHI.

Stomachũ adſtringunt & corroborant, & ante cibum ſumpta uentrẽ cohibent, urinam prouocant. Si ad ſatietatẽ edantur, difficulter cõcoquuntur. Dulcia minus
D adſtringũt, acida uerò magis, uomitumq; compeſcunt. Poſt cibum ſumpta uentrẽ mouent: ſed quibus eſt imbecilla facultas uentris retentrix, &excretrix ualida, plus cibi accipiant. Manſa à potu, uini uaporẽ in caput diſtribui prohibent. Si qua prægnans, ut fertur, crebrius hæc comedat, puerum induſtrium & uerſutum pariet.

DE CASTANEA. CAP. CXL.

NOMINA.

KΑΣΤΑΝΑ, ἡ δίος βάλανος, ἡ σαρδιανὰ βάλανος, ἡ λόπιμον Græcis: Caſtanea, Sardiana glans, Iouis glans, Nuxq; caſtanea Latinis appellatur. Germanis noſtris Caſtani/uel Keſten uocant. Caſtaneæ autem à Caſtano Magneſiæ oppido, unde primum aduectæ ſunt, nominatas eſſe cõſtat. Sardianæ uerò glandes, quoniam in Sardinia optimæ naſcantur.

Caſtaneæ unde dictæ.

Sardianæ glandes.

FORMA.

Arbor eſt uulgò cognita, Iuglandi haudquaquam diſsimilis, folio tantum ueno ſiore & fimbriato. Nux quam producit intus ſolida, & plurimum plana, triplici tegminis ambitu ſepta, membrana primum amara, mox lento cortice, demum echinato calyce.

LOCVS.

Puram & reſolutã terram deſiderat, opacoq; & ſeptentrionali cliuo lætať. Montes & ualles diligit. In pleriſq; Germaniæ locis copioſiſsima prouenit.

TEMPVS.

Ineunte uere germinat, ſeriuſq; Vergiliarum occaſu fructificat.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringit & exiccat Caſtanea haud ſecus quàm aliæ glandes. Calida uerò & ſicca eſt primo ordine.

VIRES.

CASTANEA

Keſten.

C

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Caſtaneæ adſtringunt, eademq́ quæ glandes poſſunt. Potiſsimũ autem quę inter carnem & corticem membrana eſt. Caro his qui Ephemeron, hoc eſt, Colchicon, biberunt, accommodata eſt.

EX GALENO.

Caſtaneæ inter omnes glandes principatum tenent, ſolæq́ ſylueſtrium fructuũ alimentum memorabile corporibus præbent.

EX PLINIO.

Caſtaneæ uehementer ſiſtunt ſtomachi & uentris fluxiones, ſanguinẽ excreantibus proſunt, carnes alunt.

EX PLINIO VALERIANO.

Caſtaneæ ex omnibus fortiſsimũ quidem cibum corpori præſtant, ſed qui difficilẽ concoquatur. Coctæ autem in carbonibus, uel in fictili uaſe ſicco aſſatæ, & cum melle ieiunis datę, tuſsientibus proſunt. Aqua in qua cum ſuo cortice decoquũtur, cœliacis, dyſentericis, ſanguinemq́ excreantib. bibenda haud inutiliter propinat. Interior membrana quæ corticẽ fructumq́ diſcernit, ad tertiam partem decocta in aqua & potui oblata, mirẽ aluum fluentẽ refrenat, adeò ut Dioſcorides putet etiam cathartico dato, per hanc potionem iri obuiam poſſe, ſi pluſquã neceſſe ſit, purget.

EX SYMEONE SETHI.

Copioſum corpori alimentũm præbent, tardẽ tranſeunt, & difficulter coquuntur. Craſſum humorẽ, capitis dolorem, & flatus efficiunt, uentremq́ ſiſtunt. Si torreantur, aut ſiccentur, multum nocumenti deponunt.

APPENDIX.

Capitis dolores creant. Inflationes pariunt, cõcoctu difficiles. Toſtæ tamen crudis innocentiores ſunt. Arefactæ multum noxæ remittunt. Tritæ cum melle & ſale rabioſorum canum morſibus imponuntur. Mammarũ duritias diſcutiunt, cum hordeaceo polline & aceto impoſitæ, ijsq́ uino maceratis, & cum farina ſubactis, peſsi uice utuntur ad ſupprimendos menſes.

D

Juglans walnutt tree

DE CARYO BASILICO. CAP. CXLI.

NOMINA.

Caryon unde Græci appellarint.

KAPYON βασιλικὸν Græcis, Regia nux & Perſica, Iuglansq́ Latinis: officinis Nux ſimpliciter, Germanis Welſchnuß appellatur. Κάρυον autem Græcis à capitis grauedine uocatam eſſe notiſsimum eſt. Nam folia arboris huius grauem expirant halitũ, uiresq́ eius in cerebrum penetrãt, atque adeo eos ſopore tentans lædit qui ſub arbore decubuerint. Baſilicã uerò, Regiámue & Perſicam, eò quod è Perſide primum in Græciam à regibus delata ſit, dictam eſſe conſtat. Iuglandem à iuuando & glande nominatam exiſtimant.

Baſilica & Perſica cur dicta.

Iuglans.

FORMA.

Arbor eſt pręgrandis, multis prælongisq́ nixa radicibus, procero caudice, multis ſummatim ramis ingentibus brachiato, ad binûm ternúmue cubitorũ complexus ſæpius craſſeſcente, cortice hiulco, & in rimas altas dehiſcente, folijs latis, oblongis, è iucundo grauiter ſubolentibus, patulamq́ iaculantibus umbram & inſalubrem, per autumnum deciduis. Verni temporis initio ueluti quodam geſtiente foliorum conceptu, panicula prælonga, callo ſquamatim compactili protracta, ordine nucis pineæ protuberat, dehiſcitq́. Flaueſcens ſtatim quàm frondem facere cœpit, nutans caducaq́ prolabitur. Tum ſuper ramenti huius pediculũ flos erumpit, totidemq́ calyculacea tegumenta quot flores petiolo contrahuntur, ſingulisq́ ijs ſingulæ includuntur nuces, multis munitæ inuolucris, primum herbaceo cortice, mox ligneo putamine, dein tenui tunica. Criſpi intus nuclei quadripartitò digerun-

Vmbra Iuglandis arboris inſalubris.

z15

IVGLANS

walnut

Welſchnuß.

wall nutt

C geruntur, lignoſa intercedente membrana.

LOCVS.

Montibus lætat, aquasq́ odit. Paſsim in omnib. ferè Germaniæ hortis prouenit.

TEMPVS.

Germinat poſt afflatum Fauonij, non cacumine, ut maxima pars arborum, ſed lateribus impulſo priore pullulo. Fructificat autumno.

TEMPERAMENTVM.

Huius temperamentum ex uirium enarratione patebit. Virides uerò nuces primo ordine ſiccæ, ſecundo uerò calidæ cenſentur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Nuces iuglandes difficiles cõcoctu, ſtomacho inutiles, bilem augent, capitis dolorem faciunt, tuſsientibus inimicæ. Ad uomitiones ieiunis in cibo utiles. Præſumptæ & à cibo comeſtæ cum caricis & ruta letalibus uenenis aduerſantur. Largius eſitatæ latos lumbricos pellunt. Illinuntur mammarũ inflammationi, abſceſsibus, luxatisq́ cum exiguo melle & ruta. Cum cepa uerò, ſale & melle, canis hominisq́ morſui conferunt. Tormina cum putamine ſuo crematæ & umbilico admotæ ſedant. Cortex combuſtus, tritusq́ in uino & oleo, infantibus inunctus capillos elegantes efficit, alopeciasq́ replet. Siſtit menſes crematum tritumq́, & cum uino admotum quod intra nuces clauditur. Vetuſtarũ autem nucum nuclei illiti, gangrænas, carbunculos, ægilopas & alopecias cõmanducati & impoſiti celeriter ſanant. Fit etiam ex ijs contuſis & expreſsis oleum. Recentes nuces ſtomacho minus nocent, dulciores enim ſunt. Quam ob cauſam allijs miſcentur, ut acrimoniam auferant. Illitu liuores quoque tollunt.

EX GALENO.

D Arbor tum in germinibus, tum in folijs adſtrictionem quandam poſsidet. Cæterum euidentem & plurimam in nucis putamine recenti & ſicco: proinde eo fullones quoq́ utuntur. At nos ea exprimentes, ſucco ſimiliter ut mororum & ruborũ decocto in melle, ut ſtomatico medicamento utimur, & ad omnia reliqua ad quæ modo dicti ſucci cõueniunt. Porrò nucis ipſius quod edendo eſt, oleoſum eſt & tenuium partium, ideoq́ etiam facilè † exprimitur: & quo diutius reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrẽ oleum ex eo inueterato exprimere licet: tunc ſanè admodum diſcutiens fit, ut eo nõnulli gangrænas, & carbunculos, & ægilopas ſanent: nõnulli uerò etiam ad neruos uulneratos utuntur. Cæterum ſi recens ſit adſtringentis nõnihil qualitatis quoq́ obtinet. At quod imperfectũ eſt etiamdum, & nondum ſiccum, ueluti reliqui fructus omnes qui uirides ſunt, plenum eſt ſemicoctæ humiditatis. Cortex tamen eius ubi inaruit, tenuium partium & exiccatoriũ eſt medicamentum, morſus expers.

† Aliàs ἐκχολοῦται, in bilem uertitur.

EX PLINIO.

Arborum ipſarum foliorumq́ uires, in cerebrũ penetrant, hocq́ minore momento, ſed in cibis, nuclei faciũt. Sunt autem recentes iucundiores, ſiccæ unguinoſiores, & ſtomacho inutiles, difficiles cõcoctu, dolorẽ capitis inferentes, tuſsientibus inimicæ, & uomituris ieiunis aptæ in tenaſmo ſolo: trahunt enim pituitã. Eædem præſumptæ uenena hebetant. Item anginam cum ruta & oleo. Item aduerſantur cepis, leniuntq́ earum ſaporem. Auriũ inflammationi imponuntur cum mellis exiguo. Item cum ruta mammis & luxatis. Cum cepa autẽ & ſale & melle, canis hominisq́ morſui. Putamine nucis iuglandis, dens cauus inuritur. Putamen combuſtum tritumq́ in oleo aut uino, infantiũ capite peruncto, nutrit capillum: & ad alopecias ſic utuntur. Quo plures quis nuces ederit, hôc facilius tineas pellit. Et quæ perueteres ſunt nuces gangrænis & carbunculis medentur. Item ſugillatis. Cortex iuglandiũ lichenum uitio & dyſentericis prodeſt. Folia trita cum aceto, aurium dolori. In ſanctuarijs Mithridatis maximi Regis deuicti, Cn. Pompeius inuenit in peculiari cõmenta-

A mentario ipſius manu compoſitionẽ antidoti, duabus nucibus ſiccis, item ficis totidem, & rutæ folijs uiginti ſimul tritis, addito ſalis grano: & qui hoc ieiunus ſumat, nullum uenenum nociturum illo die. Contra rabioſi quoq; canis morſus, nuclei à ieiuno homine cõmanducati illitiq;, præſenti remedio eſſe dicuntur.

EX PLINIO VALERIANO.

Nux uiridis, utpote adhuc aquatioris humoris, ſtyptica & frigida uirtute cenſet̃. Poteſt deniq; & ſtomacho aliquid uigoris acquirere, & uentrẽ cum garo ſumpta mollire. Nuces autẽ ſiccæ, durę, cum caricis duabus, & uiginti rutæ folijs addito ſalis grano ſimul cõteruntur, nullisq; uenenis opprimi poterit ea die quiſquis ieiunus acceperit. Inter Calendas & Idus Iulij centum numero nuces ſtatim ut arbori dem ptæ ſunt cortice adhærente quaſſantur: his admiſcentur aluminis ſciſsi libræ tres, & in nouo fictili uaſe ponuntur: ſuper hæc infunduntur olei boni libræ tres, & diligenter in loco neq; humido, neq; nimium ſicco obruunt̃, poſt nonaginta dies dabunt oleum, quod fluentium capillorum damna reſtituit.

EX SYMEONE SETHI.

Virides uentrem mouent, quamobrẽ quidam ante cibum cum ſapo comedunt. Facilius etiam quàm amygdalæ concoquuntur. Aridæ in ore inflammationes & plagas efficiunt. Stomacho meliores fiunt, ſi cum caricis edantur. Ferunt etiam eum qui nuces cum caricis & ruta ante reliquos cibos eſitauerit, non magnopere à uenenatis medicamentis lædi. Cõcoquuntur facilè nuces in frigidis uentriculis, in calidis uerò in bilem magis mutantur. Faucium & capitis dolorem afferunt, & tuſſes augent. Ante alios cibos ſumptæ, uomitum adiuuant. Ad ſatietatem comeſtas, lumbricos educere ſcimus. Ad dentium pruritum utiles ſunt.

B DE CALTHA. CAP. CXLII.

NOMINA.

QVO nomine Græci plantam hanc appellauerint, fateor ingenuè mihi nondum conſtare. Latinis autem dicta uidetur Caltha uel Calthula, quam uocẽ deinde corrumpentes officinę, in Calendulam immutarũt. Quanquam ueriſimile etiam ſit, ſic nominatam eſſe, quod omnibus menſium Calendis fruticare comperiatur. Atque hinc fit quod nonnulli florem omnium menſium appellent. Germani Ringelblůmen uocant, ab intorto, & in circulum acto ſemine.

Calendula quarè dicta.

Flos omnium menſium.

FORMA.

Herba eſt fruticoſa, caule dodrantali, lignoſo, folijs longiuſculis, in anguſtum deſinentibus, floribus ſpecioſis, croceis luteisue, non ingrati, quamuis grauis, odoris, qua dote in coronamenta uenit: ſemine, cuius uágina ſcorpionis caudam imita tur: radice ſimplici, multo capillitio fibrata. Cur autem hanc herbam Caltham eſſe credam, facit inprimis Plinius, qui lib. uigeſimoprimo, capite ſexto, Caltham odore grauem eſſe ſcribit. Dein Virgilius qui Ægloga ſecunda ſic canit: Mollia luteola pingit uacinia Caltha. Luteolam, à luteo florũ hauddubiè colore, nominans.

LOCVS.

Prouenit in cultis, atq; uix hortum inuenies in quo non copioſe naſcatur.

TEMPVS.

Singulis ferè menſium Calendis, ut diximus, florere deprehenditur, Maio incipiens menſe. Magis autem autumno eiuſdem emicant flores.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe ſtatuunt, neq; id immeritò, quandoquidẽ dulcedine modica cum amaritudine coniuncta participet.

VIRES

Calendula

CALTHA

Ringelblům.

Marygoldes

buphthalmi vel bellis species

Marygolds

A VIRES EX RECENTIORIBVS.

Herba ipſa adhibetur condimentis & acetarijs. Flos ex uino potus ciet menſes: item herbæ ſuccus, quo in dentium dolore os præſentaneo remedio colluitur. Non parum etiam eius flos ad flauos reddendos capillos conducit. Idem, perinde atque ipſa herba, ſecundas educit mirificè, ſi aridus ſuffitibus admotus fuerit.

DE CARYOPHYLLATA. CAP. CXLIII.

NOMINA.

QVALITER Græcis & antiquis Latinis ſcriptoribus hæc herba nominata ſit, nondum compertum habeo. Cur enim Dioſcoridis Lagopum non eſſe credam, etſi paniculum pedi leporino prorſus ſimilem habeat, facit quod in manuſcripto & peruetuſto herbario ſeorſim deſcriptã & depictã utrancp herbam uiderim. Pictura autem Lagopi longè aliam herbam, quę in ſegetibus naſcitur, quàm ſit Caryophyllata, exprimit: de qua ſuo loco dicemus. Neq; deſunt qui herbam hanc de qua agimus, Geum Plinio dictam uelint, quorũ certè ſententia periculo uacat, quod eadem facultas utriſq; radicibus ſit. Sed ad inſtitutum reuertamur. Herbam quam recentiores Latini Caryophyllatam, ab odoris ſuauitate quam radices de ſe præbent, nominant, uulgus herbam Benedictam, à diuina ſua efficacia, & Sanamundam appellant. Germani Benedictenwurtz.

Caryophyllata nõ eſt Lagopus. *Benedicta.* *Sanamunda.*

GENERA.

Duo eſſe eius herbæ genera animaduerti, non tamen multum à ſe diſsidentia. Primum genus Caryophyllatam hortenſem uocauimus, cui ex cultura aliqua teneritas accedit in folijs, floribus & paniculis. Flos huic paulò minor & pallidior quàm ſylueſtri. Germanicè garten / oder heymiſch Benedictenwurtz appellari
B poteſt. Alterum huius herbæ genus Caryophyllatam ſylueſtrem diximus, quod ſcilicet citra culturam proueniat. Flores eius multo maiores, magiſq; ad croci colorem accedunt. Germanicè wild Benedictenwurtz nominari cõmodè poteſt. Differentiam tamen nemo rectius quàm ipſa pictura demonſtrabit.

Caryophyllata hortenſis. *Caryophyllata ſylueſtris.*

FORMA.

Caulis illi ſeſquicubitalis, geniculatus, anguſtus, terna è pediculo longo folia articulatim exeuntia, per ambitum ſerrata, bina etiam prioribus minora, ſingula genicula cingunt. E medio alarum ſinu ramuli funduntur tenues, quibus in ſummis flos luteus emicat, quo ſuccuſſo caput extuberat circinatis acinulis cumulatè ſtipatum, quaſi rudimentum eluceat naturæ fragum inchoantis. Radix multis luteis capillamentis fibrata, Caryophyllon olet.

LOCVS.

Primum in hortis plantatum prouenit. Alterum in montanis, opacis, & iuxta ſepes naſcitur.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores, & peruetuſtus etiam herbarius, calidam & ſiccam eſſe in ſecundo ordine ſtatuunt. Folia ſanè in guſtu non mediocrem adſtrictionem oſtendunt. Radix itidem haud paruam adſtrictionem obtinet.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Radix eius luto & ſordibus eluta ſiccatur, & imbre aceti reſperſa arcas & ueſtes iucundo cõmendat odore. Decoctum huius ſumitur ad perficiendas concoctiones, ſedandoſq; coli dolores. Radix eius pectoris laterisq; dolores & cruditates iucundo ſapore diſcutit. Manuſcriptus herbarius facultatem habere diſſoluendi, digerendi, & obſtructiones tollendi ſcribit. Fomentũ item ex uino decoctionis eius

menſes

CARYOPHYLLATA
HORTENSIS.

Garten Benedictenwurtz.

CARYOPHYLLATA
SYLVESTRIS.

Wild Benedictenwurtz.

C menſes ciêre. Contra uenena tritam cum uino ſumptam ualere. Cõcoctionem præterea roborare, dolorem uentriculi & inteſtinorũ à frigiditate aut flatibus ortum, decoctam in uino ſanare ait. Mirificè etiam ad interna uulnera huius herbæ decoctum confert. Externa uerò ex ea collui debent.

DE CENTAVRIO MINORE. CAP. CXLIIII.

NOMINA.

KENTAYPION μικρὸν, ἢ λιμνήσιον, καὶ λιμναῖον Græcis, Febrifuga & Fel terræ Latinis, officinis Centauria minor, Germanis klein Tauſendtguldenkraut/Fieberkraut/Erdtgall/& Biberkraut appellatur. *Centaurium unde dictum.* Centaurium, quod ea curatus dicĩt Chiron Centaurus, cum Herculis excepti *Limneſium.* hoſpitio pertractanti arma ſagitta excidiſſet in pedem. Limneſion & Limnæum, quod ſecundũ aquarum ſcatebras ac paludes, quas Græci λίμνας dicunt, naſcatur. *Febrifuga.* Febrifuga, eo quod febres fugat, & procul è corpore pellat. *Fel terræ.* Fel terræ, ob ſummam quam habet amaritudinem.

FORMA.

Herba eſt Hyperico Origanóue ſimilis, caulem habens altitudine ſupra dodrantem, anguloſum. Flores in puniceo colore ſubpurpuraſcentes, ad Lychnidis flores accedentes. Folijs paruis & oblongis ueluti Rutæ. Semen tritico ſimile. Radicem exiguam, inutilem & leuem.

LOCVS.

Propter lacus & rigua loca, Dioſcoride autore, naſcitur. Apuleio uerò teſte in ſolidis & fortibus quoque locis prouenit, id quod non raro in Germania noſtra ac-
D cidere compertum habeo.

TEMPVS.

Floret æſtate & autumno, quo maximè tempore, quia ſemine eſt prægnans, colligitur.

TEMPERAMENTVM.

In folijs & floribus uincit qualitas amara paululum obtinens adſtrictionis, atque propter eiuſmodi temperamentum admodum exiccatorium eſt medicamentum, expers mordacitatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipſa adhuc uirens tuſa & illita uulnera glutinat. Vlcera uetera purgat, & cicatrice obducit. Biliosa & craſſa per aluum ducit. Decoctum eiuſdem iſchiadicis cõmodè infunditur, ſanguinem educens, & à dolore leuans. Succus ad oculorum medicamenta perutilis, cum melle quæ pupillas obtenebrant expurgans. In peſſo admotus menſes ac fœtus educit. Priuatim potus neruorum affectibus ſuccurrit.

EX GALENO.

Centaurij minoris radix prorſus inefficax eſt. Rami uerò & potiſsimum folia quæ in ijs ſunt atque flores, utiliora. Vlcera magna herba ipſa adhuc recens illita glutinat. Vetera quoque & quæ ægrè ad cicatricem perduci poſſunt eodem modo utentibus cicatrice obducuntur. Arefacta glutinatorijs & deſiccatorijs miſcetur facultatibus, ijs uidelicet quæ ſinus & fiſtulas ſanare ſunt natæ, & ueteres durities emollire, tum ulcerum maligna ſanare. Miſcetur etiam ijs quæ rheumaticis affectibus medentur, in quibus ea medicamenta optima ſunt quæ uehementer deſiccantia cum quadam adſtrictione nullam habent mordacitatem. Decoctum herbę quidam iſchiadicis infundunt, ceu biliosa ac craſſa ducens: nam & talia purgat. Quanquam quum adeò uehementer operabitur ut cruenta euacuet, tunc magis proderit. Suc-

CENTAVRIVM
MINVS.

Centaury

Klein Tauſendtgulden.

Centaury

C rit. Succus porrò eius quum adſimilis ſit facultatis, hoc eſt, exiccatoriæ & abſterſoriæ, & reliqua iam dicta pulchrè efficere poteſt. Cum melle etiam oculis illinitur, menſesq́ & fœtum appoſitus in peſſo euocat. Sunt qui ipſum præbeant & ijs quibus nerui affecti ſunt, ut qui euacuet & deſiccet innoxiè quæ impleta ſunt. Optimũ etiam medicamentum eſt ad iecinoris obſtructiones ſoluendas. Bonum quoq́ lieni indurato foris impoſitum, & nihilo ſecius ſi quis bibere ſuſtinuerit.

EX PLINIO.

Purgat aluum ſuccus Centaurij minoris drachma in hemina aquæ cum exiguo ſalis & aceti, bilemq́ detrahit.

Faba

DE CYAMO. CAP. CXLV.

NOMINA.

KYAMOΣ Græcis, Faba Latinis dicitur. Officinæ Latinum nomen retinent. Germanis Bonen appellatur.

FORMA.

Sola Faba inter legumina ſine adminiculo nititur, folio carnoſo, Portulacę ſimili, flore criſtato, uerſicolore, partim albo, partim purpureo, atris quibuſdam maculis notato, quas M. Varro lugubres uocat literas: ſiliqua plerunque ſemipedali, fructu intus lato humani unguis effigie, colore non ſimplici, ſed aut fuluo, aut nigro, iam uerò etiam herbaceo & coccineo: radice ſingulari, lignoſa, & capillata fibris. Quæ hic à quibuſdam, quaſi noſtra non eſſet uera Faba, afferuntur argumenta, non tanti momenti ſunt ut confutatione indigeant: conſtat enim noſtram, eas quas ueteres illi adſcripſerunt, habere notas & facultates. Non tamen ne

D gamus in diuerſis terris maiorem aut minorem produci poſſe.

LOCVS.

Paſsim in hortis ſata prouenit. Lætatur loco pinguiſsimo & ſtercorato.

TEMPVS.

Floret æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Faba in refrigerando & exiccando ad mediam temperaturam propinquiſsimè accedit. Eſt itaque frigida & ſicca in primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Spirituoſa, inflans, concoctu pertinax, inſomnia tumultuoſa faciens. Tuſsi tamen confert, carnesq́ generat. Decocta in poſca, & cum cortice comeſta, dyſenterias & cœliacas fluxiones ſiſtit. Vtilis contra uomitiones in cibo ſumpta. Minus inflat priore aqua in decoctione effuſa. Viridis magis ſtomacho nocet, plusq́ inflat. Farina eius per ſe & cum polenta illita, ex plaga inflammationes mitigat, & cicatrices ad reliqui corporis colorẽ reducit. Mammis in quibus lac in grumos cogitur, & inflammatione laborantibus auxiliať, lacq́ extinguit. Cum melle & fœnigręci farina furunculos, parotidas ac ſugillata oculorum diſcutit. Cum roſa, thure, & oui albo, procidentes oculos, ſtaphylomata & œdemata compeſcit. Macerata in uino ſuffuſiones & ictus oculorum ſanat. Ad ſiſtendas fluxiones ſine cortice commanducata fronti imponitur. Teſtium inflammationes in uino decocta ſanat. Puerorum pubi illita diu impuberes ſeruat. Alphos exterit. Euulſos pilos ut non nutriantur & graciles fiant, cortices illiti efficiũt. Cum polenta, alumine & oleo ueteri illiti ſtrumas diſcutiunt. Decoctum illorum lanas tingit. Factas ab hirundinibus ſanguinis eruptiones, cortice ablato, Faba qua parte cohæret diuiſa, ſi dimidia apponatur, compeſcit.

EX GALE-

FABA — boane

Bonen. — Garden Beane

C

EX GALENO.

Caro Fabæ paulum quid abſtergentis facultatis cõtinet, ſicut cortex adſtringentis: idcirco medicorum nonnulli totam Fabam cum polenta decoctam dyſentericis, cœliacis & uomentibus exhibuerunt. Porrò ut edulium flatulenta eſt, & coctu difficilis, ut ſi quid aliud. Excreationibus quidem ex thorace & pulmone idonea. Vt medicamentum uerò foris impoſita ſine moleſtia exiccat. In podagricis ea ſæpenumero uſi ſumus ex aqua decocta, deinceps adipem ſuillum admiſcentes. Ad neruorum tum contuſiones, tum uulnerationes, farinam eius cum oxymelite impoſuimus. Ad eos qui ex ictu iam phlegmone occupabantur, cum polenta. Sed & teſtium & mammarum bonum eſt cataplaſma. Nam hæ partes cum phlegmone tenentur, moderatè refrigerari amant, maximè cum mammæ ex lacte in ipſis concreto phlegmonen patiantur. Quin lac quoque ab eo cataplaſmate extinguitur, ſicut puerorum pubes farina fabacea illita plurimo tempore glabra permanet. Manifeſtè fabacea farina cutis ſordes detergere conſpicitur, quod intelligentes mangones, ac mulierculæ, in balneis quotidie hac utuntur. Illinunt præterea & hac faciem quemadmodũ ptiſana: nam quæ in ſumma cute eminent lentes exterit, & maculas uelut ex ſole contractas.

EX PLINIO.

Faba hebetare ſenſus exiſtimata, inſomnia quoq; facere. Solida fricta, feruensq́; in acri aceto coniecta, torminibus medetur. In cibo freſſa, & cum allio cocta, contra deploratas tuſſes ſuppurationesq́; pectorum, quotidiano cibo ſumitur: & commanducata ieiuno ore, etiam ad furunculos maturandos diſcutiendóſue imponitur, & in uino decocta ad teſtium tumores & genitalium. Lomento quoq; ex aceto decocto, tumores maturat atq; aperit. Item liuoribus, combuſtis medetur. Voci eam prodeſſe, autor eſt M. Varro. Fabalium etiam ſiliquarum cinis, ad coxendices, & ad neruorũ ueteres dolores, cum adipis ſuilli uetuſtate prodeſt. Et per ſe cortices decocti ad tertias ſiſtunt aluum.

D

DE CONSOLIDA MEDIA. CAP. CXLVI.

NOMINA.

Conſolida media.

INTER multas alias herbas quibus uulnera glutinandi facultas ineſt, & hæc cuius picturam damus cõnumeratur. Hinc eſt quod uulgus herbariorum illam Conſolidam mediam nominet. Qua etiam appellatione nos uti uoluimus, quod nobis quo nomine ueteribus Græcis aut Latinis appellata ſit nondum conſtaret. Rectius tamen Solidago diceretur. Germanis Gulde guntzel nuncupatur.

FORMA.

Caulem habet quadrangulum, lanuginoſum, ex quo per interualla folia bina ex ſingulis geniculis in extremitatib. laciniata, Menthæ ſimilia emicant. A medio caulis ad faſtigium uſq; ex ſingulis foliorum alis, flores ſex aut ſeptem in purpureo cœrulei exeunt. Radix illi ſubeſt lignoſa, quæ multas à ſe exiguas radices capillamentorum inſtar per terram latè ſerpentes propagat.

LOCVS.

Paſsim in pratis naſcitur.

TEMPVS.

Floret copioſe Maio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Guſtu adſtringit & amara eſt, ut calidam & ſiccam eſſe nemo dubitare poſsit.

VIRES.

Vulnera glutinat. Sanguinis grumos ex caſu, uel cõtuſionib. coactos in corpore diſijcit

CONSOLIDA
MEDIA.

brown bugell

Gulde guntzel.

Centonica othon brusselsio /

Browne Bugell

C diſſicit & diſſoluit. Præſens remedium eſt aphthis & ulceribus in ore ſerpentibus. Decoctum eius tumoribus illitum eos diſsipat. Vſus etiam eius ad intertrigines, ulcera pudendorum, & inteſtinorum exulcerationes prodeſt.

DE CANNABE. CAP. CXLVII.

NOMINA.

KANNABIΣ Græcis, Cannabis Latinis, Barbaris & uulgo Canapus dicitur, Germanis autem Hanff.

GENERA.

χοινόστροφος. Cannabis duo ſunt genera. Vna enim ſatiua eſt, quam Greci χοινοστρόφον, quod magni in uita uſus ſit ad robuſtiſsimos funes texendos. Germanis zamer Hanff dicitur. Altera ſylueſtris, quam Latini Terminalem uocant, Germani wilden Hanff.

FORMA.

Satiua Cannabis Satiua Cannabis folia fert fraxino ſimilia, grauis odoris, caules longos, inanesq́ue, Syluestris. ſemen rotundum. Sylueſtris uerò uirgas fundit Altheæ ſimiles, nigriores, aſperiores & minores, cubitali altitudine. Folia ſatiuæ ſimilia, aſperiora & nigriora. Flores ſubrubeos, Lychnidi ſimiles. Semen & radicem Altheæ ſimilia. Eius effigiem uidere nobis nondum licuit.

LOCVS.

Satiua, in locis cultis ſata prouenit. Sylueſtris in ſyluis & aſperis locis, Apuleioq́ue teſte, iuxta ſemitas & ſepes naſcitur.

TEMPVS.

Herba ad uſus medicos carpitur dum maxime uiret. Semen autem eius, Plinio
D autore, cum maturum eſt, id quod prope autumni æquinoctium accidit.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calefacit & exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiuæ maiori copia ſumptum genituram extinguit. Ex uiridi autem ſuccus expreſſus, contra aurium dolores utiliter inſtillatur. Sylueſtris radix decocta illitaq́ue, inflammationes mitigat. Tumores diſcutit, & callos diſſicit. Huius cortex texendis funibus utilis eſt.

EX GALENO.

Cannabis ſemen flatus extinguit, adeoq́ue deſiccat, ut ſi pluſculum edatur genituram exiccet. Sunt qui ex uiridi ſuccum exprimentes, ad aurium dolores ab obſtructione, ut mihi uidetur, natos utuntur. Semen etiam cannabinum difficulter concoquitur, ſtomacho & capiti aduerſatur, prauosq́ue humores creat. Admodum excalfacit, ideoq́ue caput æſtuoſo ac medicamentoſo halitu ſurſum miſſo tentat.

EX PLINIO.

Semen Cannabis extinguere genituram uirorum dicitur. Succus ex eo uermiculos aurium, & quodcunq́ue animal intrauerit, eijcit, ſed cum dolore capitis. Tantaq́ue uis ei eſt, ut aquæ infuſa, coagulare dicatur, & ideo iumentorum aluo ſuccurrit pota in aqua. Radix cõtractos articulos emollit in aqua cocta. Item podagras & ſimiles impetus. Ambuſtis cruda illinitur, ſed ſæpius mutatur priuſquam areſcat.

EX SYMEONE SETHI.

Semẽ Cannabis comeſtum idem nocumentum quod Coriandrũ affert: immodicè enim ſi eſtur, ut illud, deliriũ facit. Folia uero arida pota, ueluti farina, aut magis pro potione hæc farina exiccata, ebrietatem quandam hoſpitalem facit, & quæ ab hauriente non ſentiatur. Apud Arabas enim pinſitur, ſubigiturue pro uino, & inebriat. Deſiccat uerò ſemen genitale ut Caphura.

APPEN-

CANNABIS
SATIVA.

Hempe

Zamer Hanff.

Hempe

C

APPENDIX.

Quum ex iam dictis cõſtet Cannabinum ſemen caput facilè tentare, atqueadeo lædere, imprudenter faciunt, qui uulgi errorẽ ſequentes, in morbis, ijsq́ maximis, capitis, ex hoc ſemine confecta iuſcula ægrotantib. magno eorum malo exhibent.

DE CARDIACA. CAP. CXLVIII.

NOMINA.

Cardiaca cur dicta.

QVO nomine herba hæc ueteribus ſit appellata, nondum nobis conſtat. Noſtri tamen temporis herbarij Cardiacam uocant. Germani Hertzgſpan/ oder Hertzgſpert. Cardiaca uerò hauddubiè à recentioribus nominata eſt, quod cordis palpitationi, quam illi perperàm καρδιακὴν appellant, mirificè conferre uideaẽ. Alia eſt hæc à Ballote, de qua ſuo loco diximus.

FORMA.

Cardiaca caulem ex ſe mittit quadrangulum, geniculatum, nigrum: folia laciniata, nigra, per interualla in caule ex ſingulis geniculis prodeuntia: flores in candido purpureos orbiculato ambitu caules circumiacentes: radicem luteam, intortam, capillamentis fibratam.

LOCVS.

Paſsim in ruderibus & circa ſepes naſcitur.

TEMPVS.

Iulio menſe floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum exiſtit, ut hoc nomine calidam eſſe in ſecundo ordine, & ſiccam in tertio conſtet.

D

VIRES.

Recentiores recte contra cordis palpitationem, conuulſionem & reſolutionem cõducere tradunt: poteſt enim quum amara ſit herba, ſua caliditate & ſiccitate craſſos humores qui in uenis & alijs partibus, neruoſis potiſsimum, ſunt, incidere, extenuare & diſcutere. Hac etiam ratione morbo comitiali confert, urinas mouet, & menſtrua educit, aliasq́ facultates quas Galenus libro quarto de ſimpl. med. facult. cap. xvij. amaris tribuit, obtinet.

CARDIACA

Hertzgſpan.

CAROS

Feldkümich.

A

NOMINA.

KAPOΣ Gręcis, Caron uel Careum Latinis, officinis Carui nominatur. Carui. Caraweyes
Germanis Mattkümich / oder Wyſenkümel dicitur. A Caria fortè Careum unde
regione, in qua laudatiſsimum naſcitur, appellationem accepit. dictum.

FORMA.

Caules emittit quadrangulos ab una radice multos, folia Staphylini, flores candidos, & in caulium ſummo ſemen anguloſum ac copioſum, radicem oblongam & luteam.

LOCVS.

Paſsim in pratis Germaniæ noſtræ prouenit. Optimum tamen eſt quod in Caria, ut diximus, naſcitur.

TEMPVS.

Iunio menſe floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Cari ſemen calfacit & exiccat tertio quodammodo ordine, moderatè acrem qualitatem poſsidens.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Cari calfacit, urinam cit, ſtomacho & ori gratum accõmodumq́. Concoctiones adiuuat. Antidotis & oxyporis utiliter miſcetur, Aniſo proportione reſpondens. Radix elixa Paſtinacæ ſylueſtris modo edendo eſt.

EX GALENO.

Flatus extinguit & urinas ciet, non ſemen tantum ſed & planta.

DE CARYO PONTICO. CAP. CL.

B

NOMINA.

KAPYA ποντικὰ, ἢ λεπτοκάρυα Græcis: Auellanæ nuces, & Præneſtinæ Latinis, Haſelnuß Germanis nominantur. Ponticæ autem uocantur, quod in Aſiam Græciamq́ è Ponto uenerunt. Paruæ, quod Iuglandibus minores ſint. Auellanæ. Ponticæ quare uocatæ. Paruæ.

GENERA.

Duo eius ſunt faſtigia. Vna enim eſt ſylueſtris, quam priuatim Germani noſtri Haſelnuß nominant. Altera uerò urbana ſeu domeſtica, quam ĳdem Rotnuß/oder Kürnuß appellant.

FORMA.

Corylus arbor in qua Auellana nux prouenit, caudice eſt multis infernè ſtolonibus fruticante, ſupernè ramis brachiato, uirgis breuibus, ſine alarum ſinu enodibus, craſsisq́ nõnullis, folĳs ab una parte nigris, altera uerò ſubalbis, per ambitum ſerratis, materia admodum lenta, cortice ſummo tenui, pingui, maculis albis uario, medulla tenui & flaua. Non floret, ſed floris uice quidam in eo peculiares compactili callo racematim cohærentes, & ueluti pręlongi uermes ſingulari pediculo penſiles iuli erumpunt, qui ineunte uere dehiſcunt ac defluunt cum folia proſiliunt, ac tum calyculacea tegumenta totidem ſummatim fimbriata, quot iuli ſupra pediculum exeunt, eorumq́ ſingulis nuces ſingulæ inſunt. Domeſtica non differt à ſylueſtri, niſi quod eius folium maius, & caudex procerior, melior fructus, rubra membrana incluſus. Corylus. Iuli. Domeſtica.

LOCVS.

Gaudet argilloſis & uligino ſis locis: naſcitur itaque in plano. Nemora etiam & montes Corylis ueſtiuntur.

TEMPVS.

Autumno leguntur Auellanæ nuces.

AVELLANA NVX SYLVESTRIS.

Haſelnuß.

Hasell nut

Hasell nutt

AVELLANA
DOMESTICA.

Filberd

Rotnuß.

Filbeul

C TEMPERAMENTVM.

Tum cortex, tum planta, tum fructus guſtanti auſterior quàm Iuglans apparet, plus itaque habet eſſentiæ terreſtris & frigidæ. Symeon Sethi calidas & humidas eſſe Auellanas aſſerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Stomacho aduerſantur Auellanæ. Tritæ in aqua mulſa, & potę ueterem tuſsim ſanant. Toſtæ uerò & cum exiguo pipere comeſtæ deſtillationem maturant. Totæ crematæ, tritæ cum axungia aut ſeuo urſino & inunctæ alopecias explent. Ferunt aliqui uſta earum putamina, & in puluerem redacta cum oleo cæſiorum oculorũ pupillas infantibus denigrare, perfuſo ſyncipite.

EX GALENO.

Valentiores ſunt Auellanæ quàm Iuglandes: nam denſior ſtrictiorq; his eſt ſubſtantia, ac minus oleoſa. Cætera magnæ nuci ſimilia ſunt.

EX AETIO.

Auellana, quę & Nux pontica nuncupatur, quod in Euxino ponto frequens ſit, præter quod frigidior, auſterior, terreſtriorq; eſt, in reliquis Iuglandi aſsimilatur. Comeſta dolorem capitis inuehit.

EX SYMEONE SETHI.

Magis nutriunt quàm Iuglandes nuces, difficiliusq; cõcoquuntur. Inflationes faciunt, &, ut quidam aiunt, ieiunum inteſtinũ lædunt. Facilius autem cõcoquuntur, minusq; uentrem ſiſtunt, ſi interior earum cortex abijciatᷣ. Dicitur quod ſi quis ante reliquos cibos cum ruta ſumpſerit, huic neq; morſus, neq; uenena officere illo die poſſe, & ſcorpiones ab ipſo fugere. Sumptæ cum caricis, iam à ſcorpione ictos

D iuuant. Ad aciditatem à nigro humore excitatam omnino confert.

DE CENTVMMORBIA. CAP. CLI.

NOMINA.

Centummorbia unde dicta. HVIC herbæ, ut alijs multis, nomẽ aliud imponere non licuit, quàm, quo uulgò hodie appellari ſolet, Centummorbiæ. Sic autem hauddubiè à chirurgis, qui illa quotidie utunt, à mirifica ſua quam in plurimis ulceribus medendis obtinet facultate, dicta eſt. Sunt qui à foliorũ ſimilitudine, quę nummi ſpeciẽ referũt, Nummulariã uocant. *Nummularia.* A nõnullis Hirudinaria, quod paſsim terræ hirudinis inſtar affixa ſit, dicitur. Nec deſunt qui Serpentariam appellent, quod compertum ſit ſerpentes hac herba ſi uulnerentur ſibi mederi. Germanicè Egelkraut/oder klein Naterzung/oder Pfennigkraut nominatur.

FORMA.

Serpit per terram, exiguiſq; radiculis è coliculis latis prodeuntibus nititur. Folia habet ex utroq; caulis latere rotunda, pinguiaq;: flores luteos.

LOCVS.

Prouenit in locis humidis, potiſsimum uerò circa fluenta.

TEMPVS.

Maio menſe apparet, Iulio autem floret.

TEMPERAMENTVM.

Guſtu admodum adſtringit, ut hinc conſtet ſecundi aut tertij ordinis exiccantium eſſe herbam.

VIRES.

Huius flores & folia trita adeò deſiccãt adſtringuntq;, ut quæuis ulcera glutinare ualeant. Ideoq; pota cum uino dyſenterias, uentris imbecillitates, fluxusq; ac humiditates ſanant. Cataplaſmatis ritu illita ulcerũ putredinoſa iuuant. Proſunt etiam ad ſan-

CENTVMMORBIA Egelkraut.

Toppenwort

C ad ſanguinis reiectiones, profluuia muliebria, & ad omnia interanea uulnera & ulcera, potiſsimũ pulmonis. Externis etiam ulceribus ſummè confert, ſi uino in quo herba hæc decocta eſt, lauentur atque abſtergantur.

DE COCCIMELEA. CAP. CLII.

NOMINA.

KOKKIMHΛEA Græcis, Prunus Latinis & officinis, Germanis eius arboris fructus Pflaumen/oder Prumen dicuntur.

GENERA.

Satiua Pruna. Duo ſanè Prunorũ habentur genera. Vnum ſatiuorũ, in quo genere ſunt nigra, candicantia, uerſicoloria, cerea, hoc eſt, ex candido in luteum palleſcentia, purpurea, Damaſcena, & ſi qua ſunt alia. Alterum ſylueſtriũ, quę Galeno lib. ij. de alimentorum facultatib. ἀγριοκοκκυμήλα, & in Aſia προῦμνα, Pruneola ſiue Prunula uulgo nominant, Germanicè Schlehen. Caue eorum amplectaris ſententiam, qui Poterium eſſe putant: neque enim facultates, neq; notæ Prunulis reſpondent.

Pruneola.

FORMA.

Prunus arbor eſt radicibus ſummo ceſpite uagantibus paucis, caudice ſubrecto, ſcabro, multis brachiato ramis, folio ex oblongo ferè rotundo, per oras minutim ſerrato, flore candido, foliato, pomo carne cuteq; ueſtito, oſſe intus duro in quo nucleus includitur.

LOCVS.

Satiua Prunus in hortis naſcitur. Damaſcena in Damaſco Syriæ, à quo cognominata ſunt. Sylueſtris autem paſsim in ſepibus reperitur.

TEMPVS.

D Satiua in æſtate poma ſua profert, ſylueſtris autem autumno.

TEMPERAMENTVM.

Satiuæ Pruni fructus mediocriter humectant & refrigerant. Sylueſtris adſtringunt, ut fuſius ex eorundem facultatibus innoteſcet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius pomum eſtur, ſtomacho tamen aduerſatur. Aluum mollit. Syriaca autem pruna, & præſertim in Damaſco genita, exiccata ſtomacho utilia ſunt, & aluum cohibent. Folia in uino decocta & gargariſſata columellam, gingiuas & tonſillas fluxione laborantes reprimunt. Præſtant idem & ſylueſtrium Prunorũ fructus cum maturuerunt ſiccati. Cum ſapa decocti ſtomacho utiliores, & ad cohibendam aluum aptiores redduntur. Gummi Prunorũ glutinat. Potum in uino calculos conterit. Ex aceto illitum, impetigines infantium ſanat.

EX GALENO.

Pruni fructus uentrem ſubducit, recens quidem plus, aridus uerò minus. Cæterum Dioſcorides, haud ſcio cur, Pruna Damaſcena ſiccata uentrem ſiſtere ait, quum tamen & ipſa palàm etiam ſubducant, minus tamen ijs quæ importantur ex Iberia. Damaſcena quidem magis adſtringunt: at quæ Iberia fert, dulciora ſunt. Quin & ipſæ arbores fructibus proportione reſpondent: minus enim adſtringunt quæ in Iberia naſcuntur, magis uerò quę Damaſci. Porrò ut in ſumma dicam, quarum in folijs aut germinibus adſtrictio quædam ineſſe apparet manifeſta, ijs decoctis phlegmonę in columella aut tonſillis exiſtentes colluuntur. Sylueſtriũ fructus euidenter adſtrictorius eſt, uentremq; ſiſtit. Gummi autẽ arboris ſunt qui dicant cum uino potum lapides confringere, cum aceto uerò puerorũ ſanare impetigines. Ac ſi id præſtat, clarum eſt incidendi tenuandiq; illi facultatem ineſſe. Raro fructum hunc auſterum aut acidum, aut omnino iniucundum inuenias, ubi exactam maturi-

PRVNVS
SATIVA.

Pflaumenbaum.

PRVNVS
SYLVESTRIS.

Schlehen.

A maturitatem fuerit aſſecutus. Priuſquam enim eò perueniat, nullus eſt fermè qui non acorem, aut acerbitatem præ ſe ferat: eſt qui & amaritudinem. Proinde ex hoc fructu minimum alimenti corpus accipit. Verum quum humectare & refrigerare mediocriter uentrem ſtatuemus, utilis erit: quem ſubducit humiditatis & lentoris ſui gratia. Prunis porrò æque ac ficubus conceſſum eſt, ut uel exiccata utilia permaneant. Damaſcenis prima laus bonitatis magna hominum opinione defertur. Proxima ijs quæ in Iberia & Hiſpania proueniunt. Probatiſsima in Damaſcenis ſunt, quæ cum mediocri adſtrictione magna laxaq; ſunt. At parua, dura, acerbaq; & in cibo permoleſta, & uentri ſubducendo minus idonea, cui officio Iberica maximè cõueniunt. In melicrato plus mellis habente, abundè uentrem molliunt, etiamſi ſola comedantur, & multo magis ſi melicratum ipſum ſubſorbeatur.

EX PLINIO.

Pruni folia decocta tonſillis, gingiuis, uuæ proſunt in uino decocta, & ſubinde ore colluto. Ipſa Pruna aluum molliunt. Syluestriũ quidem Prunorum baccæ, uel è radice cortex, in uino auſtero ſi decoquat, ita ut triens ex hemina ſuperſit, aluum & tormina ſiſtunt. Satis eſt ſingulos cyathos decocti ſumi. Et in ijs & ſatiuis Prunis eſt limus arborum, quem Græci Lichena appellant, rhagadijs & condylomatis mirè utilis.

DE CONIO. CAP. CLIII.

NOMINA.

B KΩNEION græcè, Cicuta Latinis & officinis, Germanis Wutzerling/ Wundtſcherling/ Schirling/ oder Wüterich/ quaſi tyrannus dicitur, quod ſcilicet hominẽ interficiat, ſi intra corpus ſumatur. Hinc eſt quod Athenienſes eius ſucco in interimendo ſapientiſsimo philoſopho Socrate, quem falſo Anytus & Melytus quaſi parum recte de Dijs ſentiret, accuſarunt, uſi ſunt. Cicuta.

FORMA.

Caulem profert geniculatum Fœniculi modo, magnum. Folia ferulæ, uel, ut Plinius ait, Coriandro ſimilia, anguſtiora tamen & graueolentia. In cacuminibus adnaſcentes ramulos & umbellã. Florem ſubalbum, ſemen Aniſo ſimile, albidius tamen. Radicem concauam nec profundam.

LOCVS.

Paſsim in pratis, locis incultis & umbroſis naſcitur.

TEMPVS.

Iulio menſe flores & ſemina profert.

TEMPERAMENTVM.

Summam habet refrigerandi uim Cicuta, atque adeo uenenum eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Inter letalia connumeratur Cicuta, ſua frigiditate enecans. Remedio eſt meraci uini potus. Succus exprimitur ex eius cacuminibus contuſis, priuſquam ſemen & coma areſcat, expreſſusq; in ſole denſatur. Multus aridi ad medendi rationem uſus eſt. Miſcetur utiliter collyrijs, quæ leuandi doloris gratia adhibentur. Herpetas & eryſipelata illitus reſtinguit. Herba cum coma trita & teſtibus circunlita, libidinum in ſomno imaginationibus auxiliatur, ſed genitalia illita reſoluit, languidaq; reddit. Lac extinguit, mammas in uirginitate increſcere prohibet. Puerorum teſticulos tabeſcere facit.

EX PLINIO.

Cicuta uenenum eſt, publica Athenienſium pœna inuiſa, ad multa tamen uſus non omittendi. Semini & folijs refrigeratoria uis, quæ ſi enecat, incipiunt algere

CICVTA

Hemlocke

Wüterich.

Hemlocke

algere ab extremitatibus corporis. Remedio eſt, priuſquam perueniat ad uitalia, uini natura excalfactoria. Sed in uino pota, irremediabilis exiſtimatur. Succus exprimitur folijs floribusq́: tunc enim maximè tempeſtiuus eſt & melior. Semine trito expreſſus, & ſole denſatus in paſtillos, necat ſanguinẽ ſpiſſando. Hæc altera uis. Et ideo ſic necatorũ maculæ in corporibus apparent. Ad diſſoluenda medicamenta utuntur illo pro aqua. Fit ex eo ad refrigerandũ malagma. Præcipuus tamen eſt ad cohibendas epiphoras æſtiuas, oculorumq́ dolores ſedandos circunlitus. Miſcetur collyrijs, & alios omnes rheumatiſmos cohibet. Folia quoq; tumorem omnem doloremq́ & epiphoras ſedant. Anaxilaus autor eſt, mammas à uirginitate illitas, ſemper ſtaturas. Quod certum eſt, lac puerperarum mammis impoſita extinguit, uneremq́ teſtibus circa pubertatem illita.

DE CYNOGLOSSO OFFICINARVM. CAP. CLIIII.

NOMINA.

ΚΥΝΟΓΛΩΣΣΟΝ græcè, latinè Lingua canina: officinæ græcam appellationem retinuerunt, Germanicè Hundßzung appellãt. Animaduertendum tamen nos non temerè adieciſſe officinarum: neque enim Dioſcoridis damus Caninam linguam, quæ uidua caule eſt, & uiribus etiam ab hac noſtra diuerſa. *Lingua canina.* *Dioſcoridis Cynogloſſon.*

FORMA.

Caulem obtinet cubitalem, & interdum longiorem, hiſpidum, ſurculoſum: folia anguſta, prælonga & lanuginoſa, non uenoſa, molliaq́: florem primum purpureum, dein cœruleum, ſtamina habentẽ purpurea: radicem oblongam, & profundè terram penetrantem.

LOCVS.

Paſsim circa itinera prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores herbarij frigidam & ſiccam eſſe ſtatuunt in ordine ſecundo.

VIRES.

Oris & alijs maleficis ulceribus medetur. Dyſenteriæ etiam prodeſt. Debet itaque illius herbę uſus eſſe in omnibus ulceribus, uulneribus, ſcabie Hiſpanica, & ſimilibus morbis. Auxiliatur etiam gonorrhϾ & deſtillationibus: atque hinc eſt quod catapotiorum compoſitioni, quorum nomenclatura eſt ad omnes morbos catarrhi, aut de Cynogloſſo, admiſceatur. *Catapotia de Cynogloſſo.*

DE CNICO.

CYNOGLOSSVM
OFFICINARVM.

Hundßzung.

231

CARTAMVS　　Wilder gartenſaffran.

Baſtard ſaffron

m

C

NOMINA.

Cartamus.
Crocus hortenſis.

KNIKOΣ græcè, Cnicus & Cnecus latinè nominatur. Officinæ Cartamum & Crocum hortenſem appellant. Germani Wilden gartenſaffran / ad differentiam Atractylidis, de qua ſuprà dictum eſt.

FORMA.

Folia habet oblonga, inciſuris diuiſa, aſpera, aculeata. Caules cubitales, in quibus capita oliuæ magnitudine. Florem ſimilem Croco, ſemen candidum & rufum, oblongum, anguloſum.

LOCVS.

Naſcitur in hortis & agris ſatus.

TEMPVS.

Floret Iulio & Auguſto menſibus, ac ſubinde ſemen etiam profert.

TEMPERAMENTVM.

Tertiȷ eſt ordinis excalefacientium eius ſemen, ſi quis foris eo uti uolet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius flore utuntur in obſoniȷs. Semen tundit̃ & ex eo exprimit̃ ſuccus qui cum hydromelite aut gallinaceo iure datus aluum purgat. Stomacho tamẽ aduerſatur. Fiunt etiam placentæ quæ aluum emolliunt, ſi ſuccus eius amygdalis, nitro, aniſo, & melli cocto miſceatur. Oportet autem ante cœnam in partes quatuor diuiſas Iuglandis nucis quantitate duas aut tres ſumere. Eas hoc modo conficere oportet. Sumatur Cnici candidi ſextarius, amygdalarũ toſtarum & decorticatarũ cyathi tres, aniſi ſextarius unus, aphronitri drachma una, caricarum triginta carnes. Seminis ſuccus lac cogit, & ad ſoluendum aluum efficacius efficit.

EX GALENO.

D Cnici ſemine duntaxat ad purgationes utimur.

DE CENCHRO. CAP. CLVI.

NOMINA.

Milium unde dictum.

KEΓXPOΣ Græcis, Milium Latinis & officinis, Germanis Hirß appellatur. Nomen, Feſto autore, à miliaria ſumma deriuatum.

FORMA.

Frumenti genus ſtipula cubito altiore, geniculata, folio arundinaceo, ſemine in iuba tereti & pendulo, folliculo concluſo, radice numeroſa, capillata, ac multiplici fruticante culmo.

LOCVS.

Satum in aruis prouenit. In frigido & aquoſo ſolo prius ſerendum, poſtea in calido præcipiunt. Gaudet ſolo limoſo uliginoſoq́;.

TEMPVS.

Auguſto menſe demetendum.

TEMPERAMENTVM.

Milium primo ordine refrigerat, exiccat autem tertio exoluto, aut certè ſecundo intenſo. Paululum etiam tenuium eſt partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Minus cæteris frugibus alit. In panes autem coactum, aut tanquam puls confectum aluum ſiſtit, urinam autem mouet. Toſtum uero ſaccis inditum & fomentilo co appoſitum, torminibus & aliȷs doloribus auxilio eſt.

EX GALENO.

Milium ut ferculum comeſtum inter omnia frumentacea edulia minimũ nutrimenti confert. Sed & uentrem deſiccat; Porrò foris impoſitum in ſacculis idoneum eſt fo-

232

MILIVM

Hirß.

Myllet

C eſt fomentum ijs quæ citra morſum exiccari poſtulant. Cataplaſmatis etiam modo illitum exiccare poteſt, attamen admodum friabile eſt, proinde difficilis eſt eius in cataplaſmatis uſus. Panis ex milio exigui eſt alimenti & refrigerantis. Conſtat inſuper præaridum & inſtar arenulæ aut cineris friabilem eſſe: caret enim penitus glutinoſo pingui: iure itaque aluum humentem deſiccat. Milium tamen ad omnia panico præſtantius, nam & ſuauius editur, facilius concoquitur, uentremque minus cohibet, ac magis nutrit. Huius farinam lacti incoctam eſitant, ueluti triticeam agricolæ: clarumque eſt id edulij tanto quàm illa quę per ſe ſola ſumuntur melius eſſe, quanto lac milij natura ad boni ſucci procreationem, aliaque omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, concoctionem, uentris ſubductionem, in totum corpus diſtributionem, adeoque ipſam in edendo ſuauitatem ac uoluptatem.

Panis ex milio.

EX PLINIO.

Milio ſiſtitur aluus, diſcutiuntur tormina, in quem uſum torretur antè. Neruorum doloribus & alijs feruens in ſacco ponitur, neque aliud utilius, quoniam leuiſſimum molliſsimumque eſt, & caloris capaciſsimum. Itaque talis uſus eius eſt ad omnia quibus calor profuturus eſt. Farina eius cum pice liquida, ſerpentium & multipedæ plagis imponitur.

EX SYMEONE SETHI.

Difficulter concoquitur, uentrem ſiſtit, parumque nutrit. Iuuat eos qui refrigeratione & exiccatione uentriculi indigent. Sumptum cum lacte, uel amygdala thaſia facilius concoquitur, & humidius fit.

Braſſica ſatiua

DE CRAMBE SATIVA. CAP. CLVII.

D

NOMINA.

KPAMBH ἥμερος græcè, Braſsica ſatiua latinè, officinis & uulgo Caulis, Germanicè Kõl appellaẗ. Crambe Gręcis dicta cenſetur quaſi κοράμβλη, quod pupillas oculorum, quas Gręci κόρας uocant, obtundat, hebetetque. In qua certè ſententia fuiſſe Columellam hoc eius de cultu hortorum carmen teſtatur:

Nunc ueniat quamuis oculis inimica Coramble.

Attici integro nomine κοράμβην protulerunt, alio ſed potiore etymi ſenſu, quaſi κορῶ ἀμβῆ, uel rectius αὐτήβη, id eſt, crapulæ ſatietatique contraueniat. Nam uino aduerſatur, ut inimica uitibus. Antecedens in cibis ebrietatem arcet, & poſtea ſumpta crapulam diſcutit.

GENERA.

Etſi plurima ſint Braſsicæ genera, ut ex ueteribus rei ruſticæ ſcriptoribus liquet, quatuor tamen duntaxat, quæ hodie uſitatæ ſunt, producemus: quarum una Græcis λεία, hoc eſt, leuis nominatur, grandibus & latis folijs, caule magno: Germanis breiter oder groſſer Kõl uocatur. Altera criſpa, quæ à ſimilitudine apij σελινοειδὴς, id eſt, Apiana nuncupatur. Vulgo criſpus caulis, Germanicè krauſer Kõl. Tertia propriè uocatur Crambe, minutioribus caulibus, & tenuioribus folijs, flore luteo, Germanicè kleiner Kõl/ ut ab alijs diſcernatur, nominari poteſt, aut ſimpliciter & ſine adiectiòne Kõl. Quarta ſeſsilis eſt, folio & capite patula. Vulgus caputos caules, quaſi capitulatos appellat, quoniam in capitis formam extuberant. Folia enim horum in orbem glomerantur, exterius calloſa & per ambitum rugata, multis intus carinarum uoluminibus, externis ſemper interiora complectentib. Huc alludentes Germani Cappißkraut uocant. Nonnulli à candore foliorum Braſſicam albam, & caules albos appellare maluerunt. Hoc genere Braſsicæ in pleriſque Germa-

Braßica leuis. Apiana. Crambe. Capitata.

BRASSICAE PRIMVM GENVS.

Breiter Köl.

Cawlworte

Red colewort

BRASSICAE SE
CVNDVM GENVS.

Krauſer Köl.

BRASSICAE TER
TIVM GENVS.

Kleiner Köl.

BRASSICAE QVARTVM GENVS.

Kappißkraut.

A Germaniæ partibus, Boioaria potiſsimum, per integrum anni curriculum quotidie uictitant, quod illic eius prouentus ſit uberrimus.

FORMA.

Caule eſt Braſsica leuiter rubente, craſſo, folio prægrandi, carnoſo, ex cæſio candicante, in latus utrinqꝫ diffuſo, prominulis uenarum toris fruticante, cyma patula, flore tũm luteo, tum albo, ſemine in ſiliquis.

LOCVS.

In hortis hodie paſsim proueniunt Braſsicæ. Frigidis uero & pluuijs regionibus poſitio earundem optima.

TEMPVS.

Auguſto menſe potiſsimum florent, ac ſubinde ſemen etiam proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Braſsica tum manducata, tum foris impoſita exiccat. Sicca uero & calida primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Braſsica ſatiua aluo eſt idonea, ſi leuiter ferueſacta edatur. Percocta uerò aluũ ſiſtit, & multo magis bis cocta, & in lixiuio decocta. Æſtiua ſtomacho nocet & acrior eſt. In Aegypto propter amaritudinẽ nõ eſtur. Obſcuritate uiſus laborantib. & tremulis comeſta auxiliať. A cibo ſumpta ex crapula & uino noxas reſtinguit. Cyma eius ſtomacho utilior, ſed acrior, & ad ciendã urinã ualidior. Cõdita ſale ſtomacho inimica eſt, aluumqꝫ cõturbat. Crudus eius ſuccus cũ iride & nitro deuoratus aluũ mollit. Cũ uino potus uiperarũ morſib. ſuccurrit. Cum Fœnigręci farina, podagricis & articulorũ doloribus correptis, ulceribusqꝫ ſordidis & uetuſtis illitus prodeſt. Caput purgat per ſe naribus infuſus. Menſes ducit cum loliacea farina inditus. Fo-
B lia per ſe aut cum polenta trita, omnibus inflammationibus & œdematis cõferunt. Eryſipelatis, epinyctidis & lepris medenť. Cum ſale carbunculos rumpunt. Capillorum incapite defluxũ retinent. Cocta autem & melli mixta gangrænarũ paſcentibus malis opitulanť. Cruda ex aceto comeſta lienoſis proſunt. Manſa uerò deuorato ſucco uocem amiſſam reſtituunt. Decoctũ eius potum, aluum & menſes mouet. Flos poſt conceptionẽ in peſſo ſubditus ſterilitatẽ facit. Semen eius, præſertim quæ in Aegypto naſcitur, potum lumbricos pellit. In antidota cœliacorũ additur. Faciem lentiginesqꝫ expurgat. Cauliculi uirides cum radice cremati, & adipe porci uetuſto excepti, diuturnos laterum dolores impoſiti mitigant.

EX GALENO.

Braſsica eſculenta deſiccandi uim habet tum eſa, tum foris impoſita, non tamen etiam admodum acrem. Alioqui & ulcera glutinat, & maligna ulcera ſanat. Præterea phlegmonas iam induratas, ac ægrè ſolubiles, & id genus quoque eryſipelata. Eadem facultate epinyctidas & herpetes ſanat. Habet quiddam etiam in ſe abſterſorium, quo lepras curat. Porrò ſemen eius potum lumbricos interficit, maximè Braſsicæ Aegyptiæ, quanto ea ſcilicet temperatura ſiccior eſt. Sanè amaræ qualitatis particeps ſemen eſt, ſicut uidelicet omnia alia medicamenta quæ ad lumbricos idonea ſunt. Secundũ eandem facultatem ephelidas, lentigines, & quæcunqꝫ alia modicã abſterſionẽ poſtulant, adiuuat. Caules Braſsicę combuſti, cineres efficiunt admodum deſiccantes, ut uidelicet iam & adurentẽ uim participent. Hac ratione ei ueterem adipem cõmiſcentes, ad inueteratos laterum dolores, & ſi quid eius fuerit generis, adhibent. Nam ualenter digerens medicamentum efficitur. Braſsicę quoque ſuccus purgandi quandam uim obtinet: contrà ſolidum eius corpus ſiccitatis ratione cohibere magis quàm incitare deiectionem poteſt. Proinde quum expellere alui excrementa propoſitum erit, aheno in quo elixa unà cum aqua fuit, propius admoto, ipſam eximere confeſtim, uaſculoqꝫ in quo paratur, oleum cum garo

inijce-

C inijcere oportebit. At humentē aluum ſiccare uolentes, quum mediocriter bulijſſe uidebitur, priore aqua effuſa repentè aliam calentem inijcimus, ac ita rurſus in ea diſcoquimus uſquedum tenera flaccidaq́ꝫ euaſerit.

EX PLINIO.

Cato criſpam maximè probat, dein leuem grandibus folijs, caule magno. Prodeſſe tradit capitis doloribus, oculorū caligini, ſcintillationibusq́ꝫ, uel ſtomachi doloribus, crudam ex aceto & melle, coriandro, ruta, mentha, laſeris radicula, ſumptā acetabulis duobus matutino. Tantamq́ꝫ eſſe uim, ut qui terant hæc, ualidiores fieri ſe ſentiant. Ergo uel cum uino tritam, ſorbendam, uel ex olei intinctu ſumendā. Podagræ autem, morbisq́ꝫ articularijs illini cum rutæ, coriandri & ſalis mica, hordei farina. Aqua quoque eius decocta, neruos articulosq́ꝫ mirè iuuari. Si foueantur uulnera & recentia & uetera, etiam carcinomata, quæ nullis alijs medicamentis ſanari poſſunt. Foueri prius aqua calida iubet, & bis die tritam, imponi. Sic etiam fiſtulas eluxatas, & tumores reuocari, quæque diſcuti opus ſit. Inſomnia etiam, uigiliasq́ꝫ tollere decoctam, ſi ieiuni edant quamplurimam ex oleo & ſale. Tormina, ſi decocta iterum decoquatꝫ, addito oleo & ſale, cumino, polenta. Si ita ſumatur ſine pane, magis profuturā. Inter reliqua bilem detrahit per uinum nigrum pota. Quin & urinam eius qui Braſsicā eſitauerit, aſſeruari iubet, calefactamq́ꝫ neruis remedio eſſe. Auribus quoq́ꝫ ex uino ſuccum Braſsicæ tepidum inſtillari ſuadet. Idq́ꝫ etiam tarditati audientium prodeſſe aſſeuerat. Et impetigines eadem ſanari ſine ulcere. Græci biles detrahere non percoctā putant. Item aluum ſoluere, eandemq́ꝫ bis coctam ſiſtere. Vino aduerſari, ut inimicam uitibus. Antecedente in cibis caueri ebrietatem. Poſtea ſumpta crapulam diſcuti. Hunc cibum & oculorū claritati conferre multum, ſucco uerò crudæ angulis uel tantum tactis cum Attico melle, plurimū.
D Hippocrates cœliacis, dyſentericis bis coctā cum ſale dari iubet. Item ad teneſmon, & renum cauſas. Lactis quoq́ꝫ ubertatem puerperis hoc cibo fieri iudicans, & purgationem fœminis. Crudus quidem caulis ſi edatur, partus quoq́ꝫ emortuos pelli. Inuenio & à podagra liberatos edendo eam, decoctæq́ꝫ ius bibendo. Hoc & cardiacis datum & comitialibus morbis addito ſale. Item ſpleneticis in uino albo per dies quadraginta. Contra uerò ſingultus cum coriandro, & anetho, & melle, ac pipere, & aceto. Illitam quoque prodeſſe inflationibus ſtomachi. Item ſerpentiū ictibus, & ſordidis ulceribus & uetuſtis, uel ipſam aquam cum hordeacea farina. Succū ex aceto, uel cum Fœnogræco. Sic aliqui & articulis, podagrisq́ꝫ imponunt. Epinyctidas ac quicquid aliud ſerpit in corpore, impoſita leuat. Item repentinas caligines: has & ſi mandit ex aceto. Sugillata uerò & alios liuores pura illita. Lepras & pſoras cum alumine rotundo ex aceto. Sic & fluentes capillos retinet. Epicharmus teſtium & genitalium malis hanc utiliſsimè imponi aſſerit. Efficacius eandem cum faba trita. Item conuulſis cum ruta. Et muris aranei morſus, foliorum aridorum farina alterutra parte exinanit. Stirpium Braſsicæ aridorum cinis, inter cauſtica intelligitur. Ad coxendicū dolores cum adipe peruetuſto. Plura de Braſsicæ uiribus uide apud Catonem de re ruſtica, cap. clvij.

EX SYMEONE SETHI.

Malum & melancholicū ſuccum procreat. Viſum hebetat, & ſomnū per contraria inſomnia interturbat. Succus eius aliquatenus purgat: corpus uerò eius uentrē ſiſtit. Quapropter in quibus humectā aluum exiccare uolumus, ipſam modicè decoquentes, aquamq́ꝫ primam abijcientes, confeſtim alteri aquæ feruenti indimus: nihil enim neque aëris, neque frigidæ aquæ quod bis coquitur tangere debet. Æſtiua Braſsica peioris ſucci eſt quàm hyberna. Cit uerò urinam, lumbricos interficit, & ijs qui ex uino crapula laborant auxiliatur. Fertur autem quod ab humiditate ortam hebetudinem ſanet. Cocta cum pingui carne, plurimum noxæ atque uitij amittit.

A amittit. Flos eius proprietate quadam ſemen genitale corrumpit, utero impoſitus, & mulieres concipere prohibet. Pulmonem lædit. Tradunt quoque ſi ante alios cibos aſſumpta fuerit, ebrietatem arcere. Et quod eius ſuccus cum melle ſumptus, magnificè defectiones uocis iuuet. Vulneribus impoſita, ea conglutinat, & maleſica ulcera, & induratas inflammationes ſanat.

DE CRVCIATA. CAP. CLVIII.

dwarfe gentian.

NOMINA.

Qvo nomine ueteres hanc herbam appellauerint nondum compertum habeo. Neque enim Iſatis eſt, quam uulgus Saponariam uocat, ut ſuo loco docebimus, ideoq; nomen quo illam nominaremus fingendum fuit. Ad imitationem autem Germanicæ nomenclaturæ Cruciatam diximus, quod eius radix in modum crucis transfoſſa ſit. Vt hoc etiam nomine græcè σταυρότυπος dici poſſet. Germanicè Creutzwurtz / Sperenſtich / & Madelgeer nuncupatur. *Cruciata cur dicta.* *σταυρότυπος.*

FORMA.

Caulem rotundum obtinet, dodrantalem, in ſummo rubentem, alas multas habentem, è quibus ſingulis bina folia craſſa, anguſta & oblonga, floresq; orbiculatim purpurei è ſiliquis coloris herbacei prodeunt. Radicem albam, longam, crucis inſtar ab utroq; latere perforatam, à qua illi nomen inditum eſt.

LOCVS.

Naſcitur locis incultis.

TEMPVS.

B Floret Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Admodum amara eſt, unde facilè colligere licet calidam & ſiccam eſſe.

VIRES.

Recentiores eius eſſe magnum contra peſtilentiæ uenena uſum tradunt. Item quod ea quæ in thorace ſunt educere ualeat. Quæ ſanè ſingula præſtare poſſe amarus ſapor qui illi ineſt abundè docet. Abſtergunt enim expurgantq; amara, & quæ in uenis eſt craſsitiem incidunt, Galeno libro quarto de ſimpl. medicamentorũ facultatib. cap. decimoſeptimo, autore. Quamobrẽ menſes etiam mouet, comitiali morbo competit, & alia quæ amaris ab eodem tribuuntur, præſtare poteſt.

Vulneribus etiam glutinandis mirificè conducit.

CRVCIATA

Madelgeer.

Dwarf gentian

NOMINA.

Kισσος grecè, Hedera latinè, Ephew Germanicè dicitur. Athenienſes Bacchum appellarunt Citton, quo nomine rigens Hedera quæ ſine adminiculo ſtat, ſola omnium generum ob id uocata eſt Ciſſos: è diuerſo nunquã niſi repens humi Chamæciſſos. Sic Dionyſia, hoc eſt, Bacchica nominata eſt à Baccho, qui primus ex Indis in Græciam Hederam aſportauit: uel quod in tutela eius fuerit. Nam ut ille iuuenis ſemper, ita hæc uiret. Nec ſecus omnia, ſicut ille mentes hominum, illigat. Hedera uerò dicta eſt, quod uetuſtis parietibus hæreat: uel potius quia edita petat, & altè diuagetur: uel quia id cui adhæſerit, edat atque corrumpat. *Ciſſos cur nominata.* *Dionyſia.* *Hedera unde appellata.*

GENERA.

Plurimas, Dioſcoride autore, ſigillatim habet ſpecies, ſed maximè generales tantum tres. Candida enim quędam dicitur, eo quod candidũ fert fructũ: hæc fœmina à Plinio uocat. Germanis weiſſer Ephew nominari cõmodè poteſt. Altera nigra, quæ nigrum producit fructum: hæc Plinio mas nominatur. Germanis ſchwartzer Ephew. Hæc etiã parietibus obrepit, murisq; pertinacius hæret quàm ut poſſit abire, hinc Maurephew Germanis uocatur, & Baumephew/quod ſcilicet arbores ſuo complexu ſtrangulet. Tertia priuatim Helix, id eſt, clauicula, & hederula nuncupatur. Germanis klein Ephew/oder Erdephew. *Candida.* *Nigra.* *Helix.*

FORMA.

Nigra, quæ in Germania noſtra prouenit, arbores & parietes radicoſis amplectitur brachijs, in totum fruticoſa, folia primùm cum pubeſcit anguloſa, complurimum in triangulam faciem exeuntia habens. Vetuſtiori rotundantur, pinguia, dura, immortali uirore: flore exili, uitigineo, non inodoro: baccis primum herbaceis, B mox atris, & nonnunquã croceis, longiori pediculo in uuæ modum dependentibus, ſparſioribus racemis non in globum candidæ modo coëuntibus, ſed in acinos diſcretis. Radice numeroſa, denſa, flexuoſa, cõtorta, ac ſurculoſa, nec admodũ profunda. Candida inter media folia emittit brachia, quibus arbores complectitur, maximè ramoſa & robuſta, corymbis, hoc eſt, racemis in orbem circumactis, aut folio albicat. Helix quantumuis diu uiuat, Theophraſto autore, nunquã fert fructum, adeoq; ſterilitate à cæteris diſtat. Parua tenuiáue huic folia, anguloſa & rubra, uiticulæq; tenues ſine corymbis. *Nigræ.* *Candidæ.* *Helicis.*

LOCVS.

Hedera aquis gaudet. Nigra paſsim circa muros creſcit. Helix uerò in ſyluis humi ſerpit.

TEMPVS.

Nuſquam non uiret Hedera.

TEMPERAMENTVM.

Hedera ex contrarijs cõpoſita eſt facultatibus: habet enim quiddam adſtringentis ſubſtantiæ, quæ terrena & frigida eſt. Habet etiam nõnihil acris, quæ calida eſt. Nec deeſt tertia, aqueam nanq; ſubſtantiam quandam tepidam obtinet, certè ſi uiridis ſit. Siquidem dum areſcit, hæc prima exhalet neceſſe eſt, manetq; quæ terrea eſt & frigida adſtringensq;, & ea quæ calida & acris.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hedera omnis acris & adſtringens eſt. Neruos tentat. Flores trium digitorum carptu, in uino bis die poti, ad dyſentericos faciunt. Ambuſtis cum cerato illiti proſunt. Tenera folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes ſanant. Foliorũ & corymborum ſuccus cum irino unguento, melle, aut nitro naribus infunditur. Et contra ueteres capitis dolores ualet, atque eo perfunditur caput cum aceto & roſaceo. Dolentibus & purulentis auribus cum oleo medetur. Nigræ hederę ſuccus,

hede[r] Jui[e]

HEDERA
NIGRA.

Maurephew.

Ivye

Blacke Ive

HEDERA HELIX. Klein Ephew.

Small or Barrd Ivie

C aut epoti corymbi imbecillitatẽ pariunt, mentemq́ turbant largius ſumpti. Pilulæ quinque corymborũ tritæ calefactæq́ in malicorio cum roſaceo ſi inſtillentur in contrariã aurem, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in uino decocta, omniũ ulcerum generi, etiamſi cacoëthe ſint, illinuntur. Vitia cutis in facie & ambuſta, uti iam diximus decocta, ſanant. Mouent menſes triti & ſubditi corymbi. Iidem poti poſt purgationes fœminarũ drachmę pondere ſterilitatem faciunt. Pediculus foliorũ melle irrigatus, ac uuluæ inditus, menſtrua & fœtus extrahit. Succus inſtillatus in naribus, graueolentiã & putredines expurgat. Lachryma eius depilat, pediculosq́ illita necat. Radicum ſuccus cum aceto potus, phalangiorum morſibus ſuccurrit.

EX GALENO.

Viridis, folijs eius in uino decoctis, ulcera grandia conglutinat, quæque maligna ſunt, ad ſanitatem reducit. Igne etiam factas exulcerationes cicatrice includit. Cum aceto decocta folia lienoſis proſunt. Flores autem quodammodo ualidiores ſunt, ut ad leuorem redacta cum cerato ambuſtis conueniant. Præterea ſuccus medicamentũ eſt, quod naribus infuſum capiti purgando idóneum exiſtit. Vetuſtas aurium fluxiones ſanat: ad hæc ulcera uetera tum in auribus, tum in naribus. Porrò ſi acrior appareat, aut roſaceo, aut dulci oleo miſceatur. Lachryma eius pediculos interimit, pilis nudat, uſqueadeo calidæ poteſtatis ut obſcurè adurat.

EX PLINIO.

Natura omnium Hederarũ in medicina anceps. Mentem turbat & caput purgat largius pota. Neruis intus nocet. Iiſdem neruis adhibita foris prodeſt. Eadem natura quæ & aceto, ei eſt. Omnia genera eius refrigerant. Vrinam ciunt potu, capitis dolorem ſedant, præcipuè cerebro: continentiq́ cerebrũ membranæ utiliter
D mollibus folijs impoſitis, cum aceto & roſaceo tritis & decoctis, addito poſtea roſaceo oleo. Illinuntur autem fronti, & decocto eorũ fouetur os, caputq́ perungitur. Lieni & pota & illita proſunt. Decoquuntur & contra horrores febrium, eruptionesq́ pituitæ, aut in uino teruntur. Corymbi quoque poti uel illiti lienem ſanant: iecinora autem illiti. Trahunt & menſes appoſiti. Succus Hederæ tædia nariũ graueolentiamq́ emendat, præcipuè albæ ſatiuæ. Idem infuſus naribus caput purgat, efficacius addito nitro. Infunditur etiam purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo. Cicatricibus quoque decorem facit. Ad lienes efficacior albæ eſt, ferro calefactus: ſatisq́ eſt acinos ſex in uini cyathis duobus ſumi. Acini quoque ex eadem alba terni, in aceto mulſo poti, tineas pellunt: in qua curatione uentri quoque impoſuiſſe eos utile eſt. Hederæ quam chryſocarpon appellauimus, baccis aurei coloris uiginti, in uini ſextario tritis, ita ut terni cyathi potentur, aquã quæ cutem ſubierit, per urinam educit Eraſiſtratus. Eiuſdem acinos quinq́ tritos in roſaceo oleo, calefactosq́ in cortice punici, inſtillauit dentium dolori à contraria aure. Acini, qui croci ſuccũ habent, præſumpti potu, à crapula tutos præſtant. Item ſanguinẽ excreantes, aut torminibus laborantes. Hederæ nigræ candidiores corymbi poti ſteriles etiam uiros faciunt. Illinitur decocta in uino omniũ ulcerum generi, etiamſi cacoëthe ſint. Lachryma Hederæ pſilothrum eſt, phthiriaſimq́ tollit. Flos cuiuſcunq́ generis trium digitorũ carptu, dyſentericos & aluum citam emendat, in uino auſtero bis die potus. Et ambuſtis illinitur utiliter cum cera. Denigrant capillum corymbi. Radicis ſuccus in aceto potus, contra phalangia prodeſt. Huius quoq́ ligni uaſe ſpleneticos bibentes ſanari inuenio. Et acinos terunt, moxq́ cõburunt, & ita illinunt ambuſta, prius perfuſa aqua calida. Sunt qui & incìdãt ſucci gratia, eoq́ utantur ad dentes eroſos, frangiq́ tradunt, proximis cera munitis ne lædantur.

Gummi etiam in Hedera quærunt, quod ex aceto utiliſsimum dentibus promittunt.

CERASVS

Kirſchen.

C

NOMINA.

KΕΡΑΣΟΣ Grȩcis, Ceraſus Latinis, Germanis Kirſchenbaum dicitur. Ceraſum autem arborem, ut Athenȩus refert lib. ij. Dipnoſoph. à Ceraſunte Pontica ciuitate, primus in Italiam Lucullus intulit, debellato Mithridate. Ille idem eſt qui etiam fructum cognomine ciuitatis appellauit Cerasium.

Ceraſus unde dicta.

GENERA.

Multa Ceraſiorum ſunt genera, in Germania tamen tria, quod ſciam, duntaxat proueniunt. Primi enim generis ſunt rotunda, ac maxime rubent, ſuaq́ue uoce illis dicuntur Amarellen. Alterius generis, quod ad figuram attinet, prioribus ſimilia ſunt, differunt autem colore, qui illis ad nigredinem accedit. Vocantur autem horum lingua Weichſel. Tertij generis prædictis minora ſunt ac longiora, partimq́ue rubent, partim nigricant: à nonnullis priuatim Kirſchen uel Kerſchen appellantur. Nos una icone omnia tria complexi ſumus. Quæ in utroq́ue genere nigra ſunt, ea ueſcentiũ manus & labra ſucco ſuo, qui ſanguineus eſt, mororũ inſtar inficiunt.

Primum. Secundum. Tertium.

FORMA.

Ceraſus folio ferè Meſpili, duro, latiore, & in ambitu ſerrato cõſtat, cortice lȩuo, in candido nigricante, flore albo racematim congeſto, fructu rubro aut nigro, magnitudine fabæ.

LOCVS.

Frequens eſt in omnibus hortis Ceraſus. Quȩ tamen poſterioris generis Ceraſia profert, in ſyluis nonnunquam & nemoribus etiam reperitur. Gaudet autem aquoſis montibus.

TEMPVS.

D

Iunio ac Iulio potiſsimum menſibus fructus maturitatem conſequitur. Flores primo ſtatim uere apparent.

TEMPERAMENTVM.

Ceraſorum non unum idemq́ue eſt temperamentum, quod ex eorundem facultatibus perſpicuum fit. Symeon tamen Sethi frigida & humida eſſe tradit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ceraſia quidem ipſa ſi uiridia ſumantur, uentri utilia ſunt. Eadem ſiccata aluum ſiſtunt. Gummi Ceraſorum cum uino diluto ſumptũ, uetuſtæ tuſsi medetur. Colorem commendat. Viſum exacuit. Appetentiam inuitat. Idem ex uino potũ calculoſis auxilio eſt.

EX GALENO.

Ceraſus arbor fructũ fert non paris adſtrictionis in omnibus particulatim plantis participem. Nam & in horum, ſicut etiam malorum granatorum, & malorum, quibuſdam auſtera qualitas, in quibuſdam uero dulcis, in nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipſorum dulcium ea quæ nondum concocta ſunt ac matura, quædam admodũ acerba ſunt, quædam ſimiliter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbã exuperat, in Ceraſijs non ſemper. Ergo quȩ dulcia ſunt, magis quæ in inteſtinis ſunt ſubducunt, ſed minus apta ſtomacho ſunt. Contrà auſtera. Quæcunq́ue uero acida ſunt, ea pituitoſis excrementoſisq́ue ſtomachis conueniunt. Siquidem auſteris magis exiccant, & nonnihil etiam incîdunt. Porrò ipſius arboris gummi cõmunem omnibus uiſcoſis & mordacitatem expertis medicamentis facultatem obtinet, quæ & ad arterias exaſperatas accõmoda eſt. Propriè autem (ſi quidem uerum eſt quod quidam ſcribunt) calculis uexatos cum uino potum adiuuat. Nam ſic illi tenuium partium quædam facultas ineſt.

EX PLINIO.

Ceraſa & aluum molliunt, ſtomacho utilia. Eadem ſiccata aluum ſiſtunt, urinã ciunt.

A ciunt. Inuenio apud autores, ſi quis matutino roſcida deuoret cum ſuis nucleis, in tantum leuari aluum, ut pedes morbo liberentur.

EX SYMEONE SETHI.

Ceraſia mali ſucci ſunt, uentrem ſubducunt, humidum uentriculũ lędunt, præſertim cum non ſunt matura. Proſunt autem calidis & ſiccis uentriculis ac temperaturis. Gummi uerò arboris cum uino ſumptum calculoſis auxiliatur.

APPENDIX.

Sunt qui tradunt gummi quod ex arbore deſtillat ueteri tuſsi mederi, exq; uino ſumptum gutturis lenire aſperitates, faſtidia diſcutere, & ciborum appetentiam moliri. Colorem cutis facere gratiorem, & oculis afferre claritatem. Lichenes infantium ex aceto ſanare.

DE CYANO. CAP. CLXI.

NOMINA.

KYANOΣ Græcis, Plinio & Latinis alijs Cyanus appellatur. Nonnullis Baptiſecula, quod ſecantibus & metentibus officiat, retuſa in eius occurſu falce. Nam & ſeculam ueteres falcem dixerunt. Rectius tamen Blaptiſecula uocaretur, quod βλάπτειν Græcis nocere ſignificet. Noſtri florem frumentorum, Germani autem blaw Kornblůmen nominant, quod ſcilicet in frumentario naſcat̃ agro. Cyanos uerò dicta eſt hæc planta, ob florem quem profert cœruleum, aut quod honorem nomenq; dederit cœruleo colori. Hinc eſt quod pueri in hodiernum uſque diem barbulas calycibus erutas, ex candido oui liquore terant, quo in pingendis grandioribus literis cœrulei nitorem mentiantur.

Baptiſecula.

Flos frumentorũ

Cyanos cur dicta

B

FORMA.

Caulis illi eſt anguloſus, folia anguſta & oblonga, calyces roſarum, ſed ſquaroſi atque triſtes, quos plurimæ cœruleæ ſtipant barbulæ. Radix oblonga, lignoſa, fibris quibuſdam capillata.

LOCVS.

Triuialis flos eſt, paſsim in frumentis naſcens.

TEMPVS.

Iunio potiſsimum menſe floret, nec parum gratiæ ſuo cœruleo colore frumentis adfert. Hinc eſt quod ruſticorum etiam coronis inſeratur, quanquam inodorus prorſus ſit.

TEMPERAMENTVM.

Frigidæ eſt temperaturæ atque adeo repellentis, id quod guſtus etiam facilè indicat, uiſcoſitatem manifeſtam, & nullum prorſus caloris indicium præ ſe ferens.

VIRES.

Recentiores rectè tradunt huic herbæ facultatem ineſſe, qua oculis alijsq; partibus inflammatione laborantibus proſit.

CYANVS

botgell blew bottell

Blaw kornblůmen.

Blew bothell

A Cepa

NOMINA.

KPOMMYON Græcis, Cepa, & in neutro Cepe, Latinis dicitur. Officinę genuinum nomen retinuerunt. Germanis Zwibel appellatur: quod ſanè uocabulum à Gallico detortum eſſe uidetur: quandoquidem Galli ſua lingua Cepam uocent Siboulam. Crommyon autem, Ariſtotele in problematis autore, dictum eſt, quod oculi pupillam comprimi cogat. Nam oculos uellicando expreſsis ſubinde lachrymis contrahi pupillas certum eſt. Itidem libro nono Dipnoſoph. teſtatur Athenæus. Cepa uerò à capitis magnitudine.

Crommyon unde dictum.
Cepa quare uocata.

FORMA.

Folia habet ferè porracea, intus concaua: caulem teretem rotundumq́, per cuius faſtigium flores primùm candidi, ac ſubinde ſemen, in orbem ſparguntur: radicem capitatam pluribus compactā tunicis, quę ſummatim prætenuibus rufisq́ ueſtitur membranis, uertice nigricantē, à quo fibræ capillitij modo fruticant.

LOCVS.

Terram Cepæ amant pinguem, uehementer ſubactam & irriguam, paſsimq́ hodie in omnibus plantantur hortis.

TEMPVS.

Floret Iulio potiſsimū menſe, & deinceps ſemen profert, quod non antè legendum, quàm cum nigrum colorem præ ſe feret. Siquidem eo colore perfectionem fatetur, nigritiaq́ maturitatis index eſt.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto eſt ordine excalefacientiū, eſſentiaq́ eius craſſarum eſt partium. Si ſuccum eius exprimas, quod reliquum eſt admodum terreæ ſubſtantiæ eſt, eiusq́ calidæ: at ſuccus aqueæ aëriæq́ caliditatis.

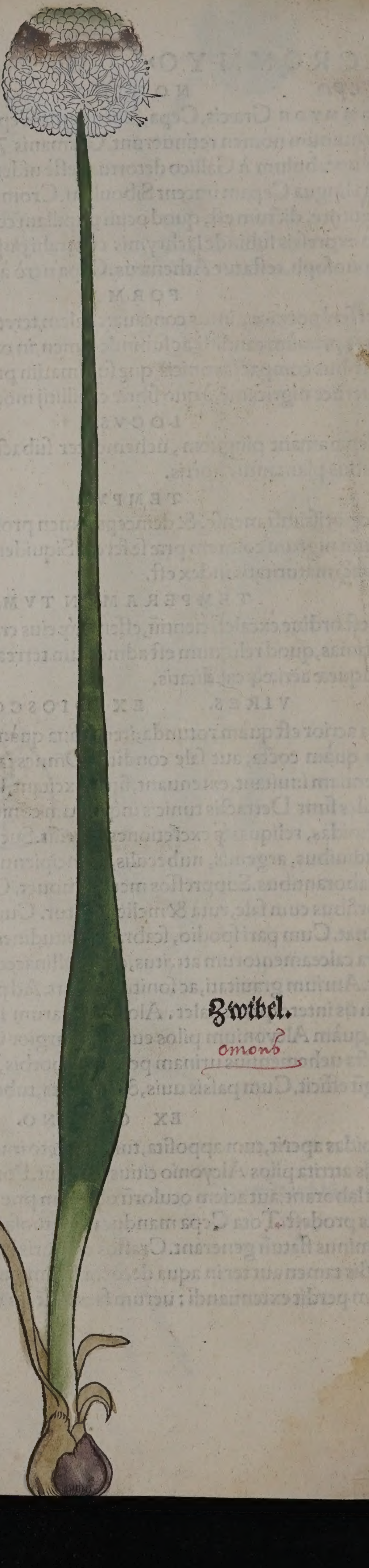
B

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cepa longa acrior eſt quàm rotunda, item flaua quàm candida, ſicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta, aut ſale condita. Omnes tamen mordicant, flatus gignunt, appetentiam inuitant, extenuant, ſitim excitant, faſtidium pariunt & expurgant. Aluo utiles ſunt. Detractis tunicis inq́ oleum coniectæ, ac pro glandibus ſubditæ, hęmorrhoidas, reliquasq́ excretiones aperiūt. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus ſuffuſionibus auxiliatur, anginaq́ laborantibus. Suppreſſos menſes mouet. Caput purgat naribus infuſus. Canis morſibus cum ſale, ruta & melle illinitur. Cum aceto autem in ſole inunctus alphos ſanat. Cum pari ſpodio, ſcabras lippitudines ſedat. Varos cum ſale reprimit. Contra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis eſt. Alui fluoribus prodeſt. Aurium grauitati, ac ſonitui confert. Ad purulentas aures, & eliciendam aquam in ijs interceptam ualet. Alopeciæ earum ſucco utiliter perfricantur: celerius enim quàm Alcyonium pilos euocat. Largior Ceparum cibus capitis dolores ciet. Cocta uehementius urinam pellit. In morbis, cocta etiam, copioſius comeſta, lethargū efficit. Cum paſsis uuis, & fico illita, tubercula cōcoquit & rumpit.

EX GALENO.

Hęmorrhoidas aperit, tum appoſita, tum cū aceto inuncta. In ſole alphos abſtergit, & alopecijs attrita pilos Alcyonio citius reſtituit. Porrò ſuccus eius ijs qui ſuffuſione oculorū laborant, aut aciem oculorū obtuſam præ craſsitudine humorū obtinent, inunctus prodeſt. Tota Cepa manducata flatuoſa eſt. Itaq́ quę temperatura ſunt ſicciore, minus flatuū generant. Craſſos corporis humores extenuat, glutinoſosq́ incidit. Bis tamen aut ter in aqua decocta, acrimonia ſpoliatur, quanquam ne ſic quidem uim perdit extenuandi; uerum facultatē quandam obſcuriſsimā alendi corpo-

CEPA

onyon

Zwibel.

onions

A corporis exinde acquirit, cuius antea quàm decoqueretur, nihil prorſus obtinebat.

EX PLINIO.

Cepæ olfactu ipſo & delachrymationi, & caligini medentur, magis uero ſucci inunctione. Somnum etiam facere traduntur, & ulcera oris ſanare, commanducatæ cum pane. Et canis morſus uirides ex aceto illitæ, aut ſiccę cum melle & uino, ita ut poſt diem tertium ſoluantur. Sic & trita ſanant. Toſtam in cinere epiphoris multi impoſuere cum farina hordeacea, & genitalium ulceribus. Succo & cicatrices oculorum, & albugines, & argemas inunxere, & ſerpentium morſus, & omnia ulcera cum melle. Item auricularum cum lacte mulierum, & in ijſdem ſonitū ac grauitatem emendantes, cum adipe anſerino, aut cum melle ſtillauere. Et ex aqua bibendum dederunt repente obmuteſcentibus. In dolore quoq; ad dentes colluendos inſtillauere, & plagis beſtiarum omnium, priuatim ſcorpionum. Alopecias fricuere & pſoras tuſis cepis. Coctas dyſentericis ueſcendas dedere, & contra lumborum dolores. Purgamenta quoq; earum cremata in cinerem, illinentes ex aceto ſerpentiū morſibus, inter ipſas quoq; multipedes ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuerſitas. Proximi inutilia eſſe præcordijs & concoctioni, inflationemq; & ſitim facere dixerunt. Aſclepiadis ſchola ad ualidum quoq; colorē profici hoc cibo. Et ſi ſuccum ieiuni quotidie edant, firmitatem ualetudinis cuſtodiri, ſtomacho utilia eſſe, ac ſpiritus agitationi, uentrem mollire, hæmorrhoidas pellere ſubditas pro balanis, ſuccum cum ſucco fœniculi contra incipientes hydropiſes mirè proficere. Item contra anginas, ruta & melle. Excitari eiſdem lethargicos.

EX SYMEONE SETHI.

Cepa lotium cit, & ſemen genitale gignit. Cibi appetentiam excitat. Capitis do-
B lores facit, & ſtomacho officit. Rationem etiam, ut aliqui ferunt, lædit. Si uero coquatur, plurimum malignitatis deponit, & utilis fit ad thoracis aſperitates, & tuſſes. Hæmorrhoidas impoſita aperit, & cum aceto inunctum alphos extergit. Etſi autem craſſarum partium ſubſtantiā habeat, humores tamen craſſos & lentos extenuat. Ventriculum uero inflat. Si crebrius quis ea utatur, in lienis uitia incidit.

DE CAMPANVLA. CAP. CLXIII.

NOMINA.

CVVM nobis non conſtet quo nomine ueteribus appellata ſit hæc herba, placuit illam Campanulam, à florum ſimilitudine, qui campanā planè referunt, nominare. Germanis Halßkraut, hoc eſt Ceruicaria, dicitur, quod ſcilicet ad oris, & ceruicis, fauciumq; mala mirifice conferat. *Campanula unde dicta. Ceruicaria.*

FORMA.

Caulem profert quadrangularem, hirſutum, rubeſcentē, folia oblonga, hirſuta, in extremitatibus inciſa & ſerrata, ad Vrticam proxime accedentia, flores purpureos campanæ aut calatho ſimiles, in medio luteum quid prominens obtinentes, quibus emarceſcentibus in rotundis capitulis ſemen prouenit. Radicem multifariam intortam, & candidam.

LOCVS.

Gignitur in pratis ſiccis, in quibus dumeta plurima exiſtunt. Propemodū enim nunquam niſi in dumetis reperiri poteſt.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Guſtu adſtringit, ut hinc exiccandi illi uim eſſe quiſq; conijcere queat.

VIRES.

Adſtringendi habet facultatem, ideoq; decoctum illius unicè ad oris exulcera-

tiones,

CAMPANVLA

fox glove, bell flower

Halßkraut.

A tiones, aliaq́ue eiuſdem mala quæ adſtrictione indigent, confert. Vtilis etiam haud-dubié ad alia quæuis ulcera, ob inſignem quam obtinet in exiccando facultatem.

DE CALAMINTHA. CAP. CLXIIII.

NOMINA.

KΑΛΑΜΙΝΘΗ Grecis, Calamintha Latinis, officinis Calamentum nominatur. Germanicas appellationes paulò pòſt indicabimus. Calamintha uerò dicitur quaſi uel bona, uel utilis mentha: nanq́ue nidore ſuo ſerpentes fugat. Quod teſtatur etiam Ariſtophanes ijs uerbis: σὺ δὲ ὄζεις καλαμίνθης, ὄφεως ἐλαστικῶ. Niſi quis exiſtimet à κάλου, hoc eſt, ligno, quaſi lignoſam appellari mentham. *Calamintha quare dicta.*

GENERA.

Calaminthæ Dioſcorides tria facit genera. Primum amat montes, ideo huius generis Calamintha montana uocatur. Germanis Stein oder Katzenmüntz dicitur. *Primum.* Alterum Latini proprié Nepetam, uulgus eò quod Pulegio ſimile ſit, ſylueſtre Pulegium nominat. Germani etiã uulgi opinionẽ ſequentes, wilden Poley & Kornmüntz uocant. Officinæ pro Calamento hoc ſolo genere utuntur. *Secundum. Pulegium ſylueſtre.* Tertium Mentaſtro ſimile eſt, Germanicè Geelmüntz cõmodè appellatur. *Tertium.*

FORMA.

Primum Calaminthæ genus folia Ocymo ſimilia habet, ſubalba, ramulos anguloſos, florem purpureũ. Alterum Pulegio ſimile eſt, maius tamen, propter quod quidam, ut dictum eſt, ſylueſtre Pulegium nominant, quoniam & odorem illius æmuletur. Tertium Mentaſtri ſimilitudine eſt, longioribus folijs, caule & ramis B prædictis maius, ſed minus efficax: flore luteo.

LOCVS.

Primi generis Calamintha in montibus & aſperis gignitur, unde & montana dicta eſt. Alterius in campeſtribus & agris. Tertij in aquoſis locis.

TEMPVS.

Florent Iunio, potiſsimum uerò Iulio, menſe.

TEMPERAMENTVM.

Calamintha eſſentia eſt tenui & calida, ſiccaq́ue in tertio quodammodo ordine. Horum manifeſta ſunt indicia, partim guſtu apparentia, partim experientia cognita. Guſtu quidẽ acris & palàm calida eſt, ac paulum omnino amaritudinis obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium folia guſtu feruentia admodum & acria. Radix inutilis. Pota aut illita demorſis à ſerpente opitulatur. Decoctum eius potum urinas & menſes expellit. Ruptis, conuulſis, orthopnoeæ, torminibus, choleræ, rigoribusq́ue auxiliatur. Præſumpta in uino uenenis reſiſtit. Regium morbũ expurgat. Lumbricos & aſcaridas cum ſale & melle pota, enecat. Nec ſecus cocta crudaq́ue ſi terat. Elephanticos eſitata adiuuat, ſi poſtea ſerum lactis bibatur. Folia trita & appoſita, menſes ducunt, & foetus interimunt. Accenſa aut ſubſtrata ſerpentes fugant. Nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. Sugillata tollunt. Iſchiadicis imponitur, ut humorem ex alto euocet, meatusq́ue tranſmutet, ſummam cutem exurens. Vermes necat ſuccus auribus inſtillatus.

EX GALENO.

Periclitantibus & corpori admouentibus extrinſecus impoſita, primũ quidem ualde excalfacit & mordicat, cutemq́ue laniat, poſtremo etiam ulcus efficit. In corpus autem intrò aſſumpta, tum ipſa per ſe ſicca, tum etiã cum melicrato, perſpicuò calfacit, & ſudorem ciet, omneq́ue corpus tum digerit, tum exiccat. Ea ratione ducti quidam ipſam contra rigores per circuitũ repetentes adhibuerunt, foris quidem oleo

CALAMINTHAE PRI
MVM GENVS.

Katzenmüntz.

CALAMINTHAE SE
GVNDVM GENVS.

Wilder Poley.

CALAMINTHAE
TERTIVM GENVS.

Seele Müntz.

A incoctam toti corpori inungentes cum frictione non ſegni, intrò uero aſſumentes, ſicuti eſt dictum. Quinetiã & coxendicibus eam quidam in ægritudinibus iſchiadicis tanquã ſtrenuum remediũ illinunt: trahit enim quæ in profundo hærent, totumq́ adeo articulum excalfacit, cutemq́ non obſcurè adurit, menſesq́ tum pota, tum appoſita admodũ efficaciter prouocat. Bonum etiam elephanticorũ remediũ, non eò tantum quod ſtrenuè tenues humores digerat, uerumetiã quia extenuet & incîdat ualenter craſſos, quales ſunt qui hunc morbũ procreant. Sic & cicatricibus atris candorem reddit, & ſugillata digerit. Sed ad talia recentem magis quàm arentem adhibere præſtat. Quippe arefacta uehementior redditur, & ad urendũ promptior. Porrò talis cum ſit, ad uenenatarũ beſtiarũ morſus aſſumitur, uelut etiã cauteria, & quæcunq́ medicamenta calida ſunt & acria, tenuiumq́ partiũ, quæq́ facilè ex alto ad ſeſe circumiacentẽ omnem humiditatẽ poſſunt attrahere. Cæterũ quæ illi ineſt amaritudo, planè exigua eſt, uerum ad quædã ita efficaciter agit, ut quæ ualentiſsima eſt, nimirũ quum cõiuncta ſit uehementi calori cum tenui eſſentia. Quare & aſcaridas & lumbricos ſuccus eius infuſus aut potus enecat. Eadem ratione aurium uermes, aut ſi alicubi in parte corporis ſinuoſa aut implicata quæ putredine tentetur, talis prouenerit affectus. Sic & conceptũ ſeu pota, ſeu admota interimit & eijcit. Igitur incidendi quidem ei uis adeſt propter calorẽ eius, tenuitatem, & amaritudinẽ: abſtergendi uero propter unicam amaritudinẽ. Itaq́ aſthmaticis ob omnia antedicta prodeſt. Ictericis uerò potiſsimum ob amaritudinẽ, ſicut alia ferè omnia amara, utpote abſtergentia & expurgantia in iecinore prouenientes obſtructiones. Ad omnia iam dicta efficacior eſt montana.

EX PLINIO.

Decocta in aqua ad tertias diſcutit frigora. Mulierũ menſtruis prodeſt. Aeſtate B ſedat calores. Vires quoq́ contra ſerpentes habet. Fumũ ex ea nidoremq́ fugiunt, quam & ſubſternere in metu obdormituris utile eſt. Tuſa ægilopis imponitur, & capitis doloribus recens, cum tertia parte panis temperata aceto illinit. Succus eius inſtillatus naribus ſupinis, profluuiũ ſanguinis ſiſtit. Item radix cum myrti ſemine in paſſo tepido gargarizata, anginis medetur.

hordeum

DE CRITHE. CAP. CLXV.

NOMINA.

KPIΘH Græcis, Hordeũ Latinis & officinis dicitur. Germanis Gerſten. Ex eo polenta, quam Græci ἄλφιτον nominant, & Ptiſana, medicamenta ueteribus uſitatiſsima, conficiuntur. *Polenta.*

GENERA.

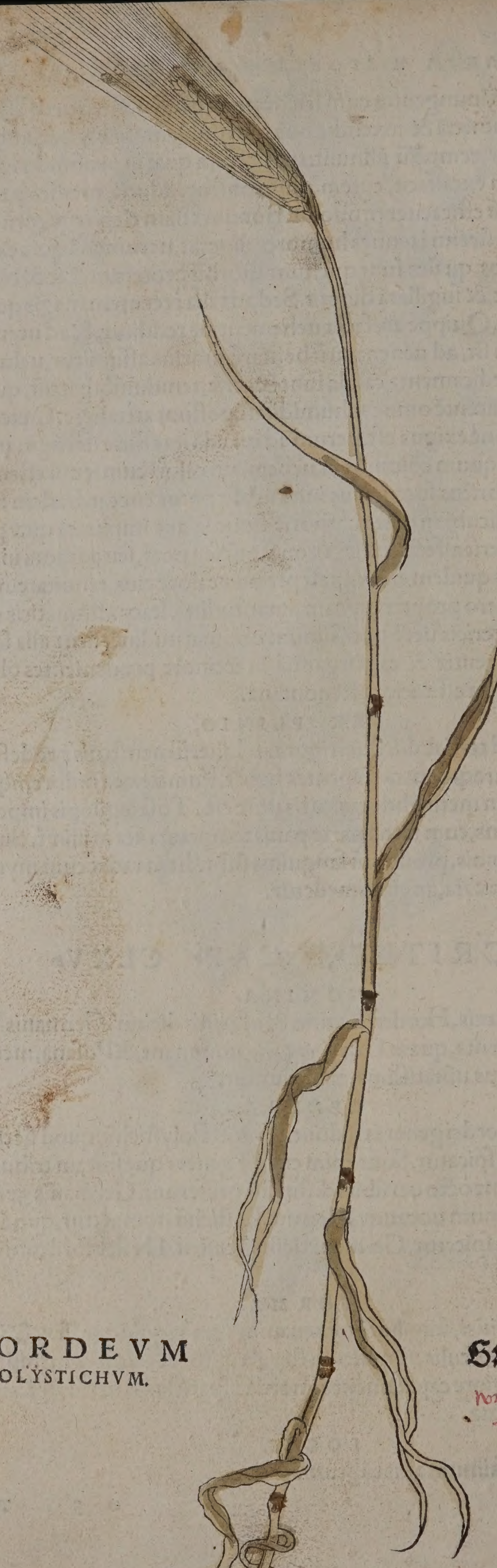
Ruſtici duo eſſe Hordei genera tradunt. Vnum Polyſtichũ, quod ſic dictum eſt quia in multos uerſus ſpicatur. Sunt enim ex hoc genere quę ſpicam tribus, interdũ quatuor, nunc ſex, nunc octo uerſibus diſtinctã proferunt. Germanis groß Gerſt/ hoc eſt, Hordeũ magnum uocatur. Alterum Diſtichũ nominatur, quod ſcilicet in duos duntaxat uerſus ſpicetur. Germani klein Gerſten/ id eſt, Hordeum exiguum appellant. *Hordeum polyſtichum.* *Diſtichum.*

FORMA.

Culmum habet tritici, fragiliorẽ tamen minoremq́, quinque, ſex, & interdum pluribus geniculatũ articulis, ſimplici in ſtipula folio, & eo quidem ſcabro ac lato. Grana ferè nuda, longiore capillamento, mordaciq́ ariſta. In uerſus ſpicatur, radice frequenti, capillis fibrata.

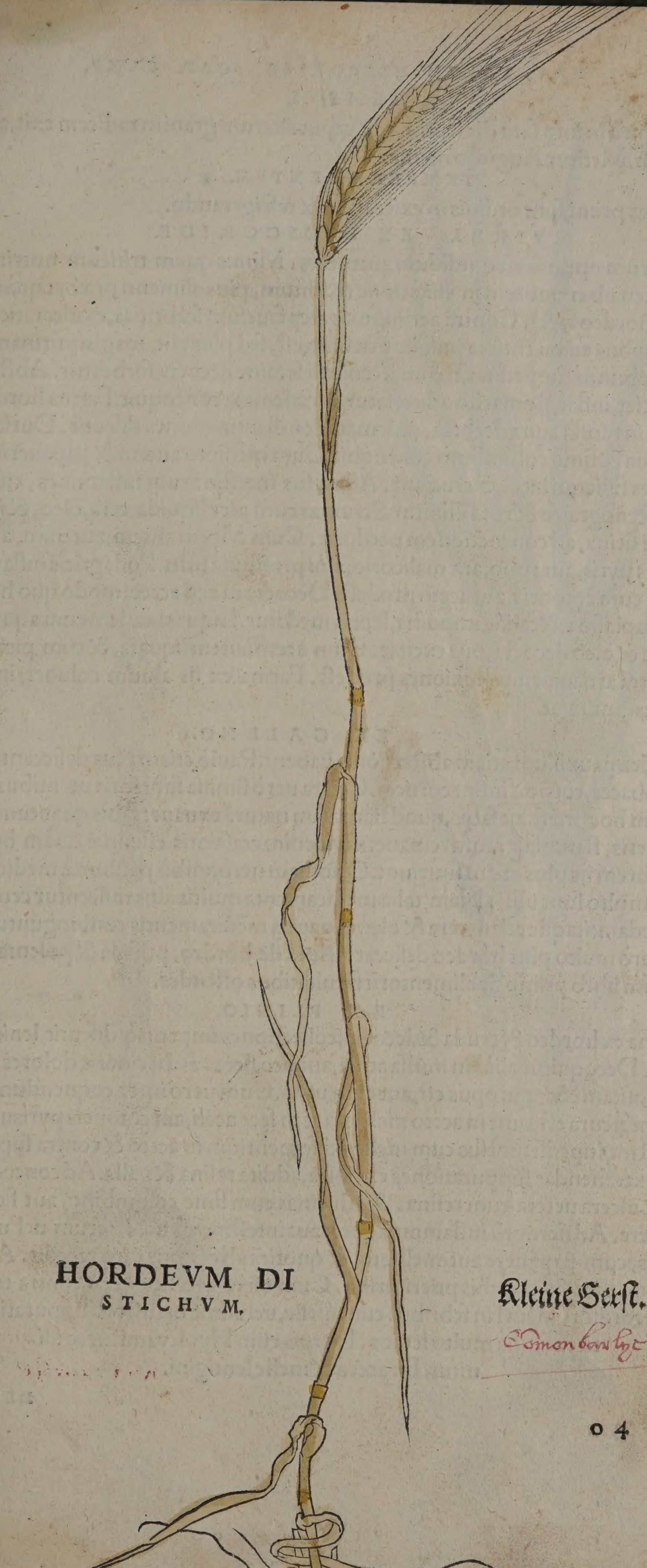
LOCVS.

Hordeum pinguiſsimum amat agrum.

HORDEVM
POLYSTICHVM.

Groſſe Gerſt.

HORDEVM DI
STICHVM.

Kleine Gerſt.

Comon barlye

TEMPVS.

C Erumpit à primo ſatu die ſeptimo, & caput alterum grani in radicem exit, alterũ in herbam. Metitur Auguſto menſe.

TEMPERAMENTVM.

Hordea primi ſunt ordinis in exiccando & refrigerando.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hordeum optimũ eſt candidum, purumq́. Minus quàm triticum nutrit. Ptiſana tamen ob cremorem in elixatione redditum, plus alimenti præbet quàm polenta ex hordeo facta. Contra acrimonias atq; faucium ſcabritias, exulcerationesq́ pollet, quibus etiam triticea ptiſana præſidio eſt, ſed plus alit, magisq́ urinam mouet. Lac abundè ſuppeditat, ſi cum Fœniculi ſemine decocta ſorbeatur. Abſtergit, urinam ciet, inflat, ſtomacho aduerſatur, & œdemata concoquit. Farina hordeacea cum fico in mulſa aqua decocta, œdemata & inflammationes diſcutit. Duritias cũ pice, reſina & fimo columbino concoquit. Cum meliloto autem & papaueris calyce dolores finit qui latus excruciant. Aduerſus inteſtinorum inflationes, cum lini ſemine, fœnogræco & ruta illinitur. Strumas cum pice liquida, cera, oleo, & impubis pueri urina, ad concoctionem perducit. Cum Myrto autem, aut uino, aut ſylueſtribus pyris, aut rubo, aut malicorio, alui profluuia ſiſtit. Podágricis inflammationibus cum cotoneis, aut aceto prodeſt. Decocta in acri aceto, modo quo hordeaceum cataplaſma, & calida impoſita, lepris medetur. Liquata eadem cum aqua, atq; cum pice & oleo decocta, pus excitat. Cum aceto autem liquata, & cum pice decocta, contra articulorum fluxiones prodeſt. Farina ex ijs aluum cohibet, inflammationesq́ mitigat.

EX GALENO.

D Hordea pauxillum etiam abſterſionis habent. Paulò etiam plus deſiccant quàm farina fabacea, cui non inſint cortices. Cętera uerò ſimilia ſunt foris utentibus. In cibo autem hoc præſtant fabis, quod flatuoſam naturã exuant: fabis quantumcunq; que coxeris, flatuoſa natura remanet: ſunt enim craſsioris eſſentiæ quàm hordea, quamobrem ijs plus etiam nutriunt. Quoniam uerò ambo paulum à medio receſſerunt, multo ſunt uſui. Nam talia medicamenta multis alijs miſcentur ceu materiæ quædam: itaque etiam cera & oleum paucis medicamentis coniunguntur. Polenta uerò multo plus hordeo deſiccat. Plura de hordeo, ptiſana & polenta apud Galenum libro primo de alimentorũ facultatibus offendes.

EX PLINIO.

Farina ex hordeo & cruda & decocta, collectiones impetusq́ diſcutit, lenit & concoquit. Decoquitur aliàs in mulſa aqua, aut fico ſicca. Ad iecinoris dolores eam in poſca poſitam cõcoqui opus eſt, aut cum uino. Cum uero inter coquendum diſcutiendumq́ cura eſt, tunc in aceto melius, aut in fęce aceti, aut cotoneis pyrisue decoctis. Ad multipedũ morſus cum melle, ad ſerpentium in aceto & contra ſuppurantia, ad extrahendas ſuppurationes ex poſca, addita reſina & galla. Ad concoctiones uero & ulcera uetera cum reſina. Ad duritias cum fimo columbino, aut fico ſicca, aut cinere. Ad neruorũ inflammationes, aut inteſtinorũ uel laterum uel uirilium dolores, cum papauere aut meliloto, & quoties ab oſsibus caro recedit. Ad ſtrumas cum pice & impubis pueri urina. Cum oleo & fœnogræco contra tumores præcordiorum, uel in febribus cum melle, uel adipe uetuſto. Suppuratis triticea farina multo lenior. Neruis cum Hyoſcyami ſucco illinitur. Ex aceto & melle lentigini.

DE CRO-

CROCI FLORES *Saffranblůmen.*

saffero

CROCI FOLIA. *Saffranbletter.*

Safferon

C

NOMINA.

ΚΡΟΚΟΣ Græcis, Crocus Latinis appellatur. Officinæ antiquũ nomen retinuerunt. Germani Saffran uocant ſimpliciter, aut cum adiectione, zamer Saffran. Sic uerò uocatus à Croco iuuene, qui propter amorem Smilacis uirginis, in florem ſui nominis uerſus eſt: quod Ouidius teſtatur, qui ſic ſcriptum reliquit:

Crocus unde dictus.

Et Crocum in paruos uerſum cum Smilace flores.

FORMA.

Crocus folio eſt anguſto aduſque capillamenti penè exilitatem: flore purpureo Colchici floribus non admodum diſsimili, in quo flammea Croci ſtamina: radice bulboſa, copioſaq́ ac uiuaci.

LOCVS.

Naſcitur in Coryco monte Ciliciæ optimus. Proxima nobilitas ei qui in Olympo Lyciæ monte prouenit. Dein ei qui ex Aegis Ætoliæ urbe affertur. Nunc in pleriſque Germaniæ locis plantari cœpit haud infeliciter, quod uiribus è locis iam cõmemoratis allatis haud cedat.

TEMPVS.

Florem ante folium ædit: per autumnũ nanq; Vergiliarum occaſu floret, neque ultra menſis ſpacium flores durant. Poſtquã autem hi decidunt, ſtatim folia anguſta & oblonga prodeunt, uirentq́ tota hyeme.

TEMPERAMENTVM.

Crocus paulum quid adſtringens obtinet, quod terreum frigidumq́ eſt: ſed ſuperat in eo calefaciens & qualitas & facultas, ut tota eſſentia ſecundi ſit ordinis excalefacientium, & primi exiccantium.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Crocus emollit, concoquit, leniter adſtringit, urinam cit, & coloris bonitatẽ efficit. Arcet crapulam cum paſſo potus. Fluxiones oculorũ cum lacte muliebri inunctus ſiſtit. Potionibus quæ pro interaneis parantur, utiliter miſcetur: item ĳs quæ uuluæ ſediq́ ſubĳciuntur & illinuntur. Venerẽ ſtimulat. Inflammationes eryſipelatoſas inunctus lenit. Aurium remedĳs utiliſsimus eſt. Letalem ſanè dicunt hunc ſi trium drachmarũ pondere cum aqua bibat. Radix eius cum paſſo pota, urinã cit.

EX GALENO.

Crocus concoquendi uim quandam habet, adiutante ſcilicet in hoc & pauca adſtrictione. Quippe quibus medicamentis, quum non admodũ excalfaciãt, paucula adeſt adſtrictio, ea parem facultatẽ habent eſſentĳs emplaſticis nominatis, quas cum iunctas caliditati non uehementi contigerit, concoquentes eſſe conſtat.

EX PLINIO.

Diſcutit inflammationes omnes quidem, ſed oculorũ maximè ex ouo illitũ. Vuluarum quoq; ſtrangulatus. Stomachi exulcerationes, pectoris & renum, iecinorũ, pulmonũ, ueſicarumq́, peculiariter inflammationi earum uehementer utile. Item tuſsi & pleuriticis. Tollit & pruritus. Vrinam cit. Qui Crocum prius biberint, crapulam non ſentient. Ebrietati eo reſiſtunt. Coronę quoq; ex eo mulcent ebrietatẽ. Somnum facit. Caput leniter mouet. Venerẽ ſtimulat. Flos eius igni ſacro illinitur cum creta Cimolia. Ipſum plurimis medicaminibus miſcetur.

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonus eſt, ciborumq́ concoctionẽ efficit. Obſtructiones tollit. Pituitoſa & lethargica uitia iuuat. Diſcutiendi quoque uim obtinet, & uiſceribus utilis eſt, ad ſpiritusq́ difficultatẽ conducit. Si quis illo mediocriter utatur, bonum colorem habebit: ſin uerò citra modum, pallorem contrahet, & capitis dolorem, cibiq́ inappe-

A inappetentiam faciet. Cum opio & lacte & roſaceo pedum doloribus impoſitus ubi dolent, ſummopere prodeſt, ſuperpoſitis Betæ folijs.

DE CYNOCRAMBE. CAP. CLXVII.

NOMINA.

ΚΥΝΟΚΡΑΜΒΗ, ἡ κυνία, ἡ λινόζωστις ἄγρια ἄῤῥην Græcis, Canina Braſsica, Cynia, & ſylueſtris mercurialis mas Latinis, wild Bingelkraut das mennle/Hundßkōl Germanis appellatur.

FORMA.

Caulem ex ſe mittit dodrantalem, tenerum & ſubalbidũ. Folia Mercuriali ſimilia, albeſcentia ex certis interuallis. Semen prope folia paruum, rotundum. Ex qua quidem deliniatione ſole meridiano clarius eſt, herbam cuius picturam damus eſſe Cynocramben. Siquidem ea caulem binûm palmorum altitudine habet, mollem & ſubcandidum. Folia Mercuriali ſimilia admodum, certis interſtitijs, ſubalbida. Semen item iuxta folia exiguum, rotundum, geminorũ inſtar teſticulorum connexum: & in ſumma, nihil eſt quod non in ea deſcriptioni adamuſsim reſpondeat.

LOCVS.

In ſyluis copioſe prouenit.

TEMPVS.

Semen ueris initio, nempe Aprili menſe, profert, matureſcit autem Maio.

TEMPERAMENTVM.

Quum guſtu nihil à ſatiua Mercuriali diſtet Cynocrambe, colligitur hinc idem quod illa obtinere temperamentum.

B

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Caulis & folia pota, & olerum modo comeſta aluum cient. Ius uero decoctorũ bilem & aquoſa detrahit.

APPENDIX.

Alia eſt Cynocrambe ab hac noſtra, ea cuius mentionem facit Galenus, Paulus & alij, adde etiam Dioſcorides, uerum ſub nomine Apocyni: quod lectorem, ne diuerſas herbas unam eſſe putaret, monere uolui.

DE COLY-

CYNOCRAMBE

Wild Bingelkraut.

A Sena.

NOMINA.

KOAYTEA Græcis, Colytea & Colutea Latinis dicitur: à nullo tamen, quod ſciam, ueterum, quàm à Theophraſto lib. iij. de plant. hiſt. cap. xvij. celebrata.

GENERA.

Duo eius ſunt genera. Vnum quod priuatim Colytea uocatur, officinis incognitum. Germani welſch Linſen appellant. Alterum officinis cognitum & frequenti uſu à medicis uſurpatū, Mauritano ſermone Sena nominatur. Germani ad eam alludentes appellationē, Senet nuncupant. Differunt autem inter ſe magnitudine: ſiquidem primū genus maius eſt altero, utpote quod quadriennio, Theophraſto loco paulò antè citato teſte, ſe in arborem efferat. Siliquæ etiam illius magis turgido ſpiritu diſtenduntur, Sena uerò ſiliquas profert lunatas, nec ita prætumidas. Semen deniq; Colyteæ rotundum, lentis obtinens ſimilitudinem: Senæ autem oblongum, cordisq; humani inſtar acuminatum. Colytea.

FORMA.

Frutex eſt ramis exilibus, folio fœnigræci, flore geniſtæ aut piſi luteo, membraneo folliculo, pellucente, prætumido, & ueluti quodam ſpiritu diſtendente turgido, ita ut digitis ſi prematur, crepitans diſsiliat, in quo ſemen atrum, durum, latum, lentis magnitudine, piſi guſtu, in ordinemq; digeſtum clauditur. Colyteæ deſcriptio.

LOCVS.

Satum utrunque in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Colytea Maio & Iunio menſibus, ac ſubinde in ſiliquis oblongis ſemen B profert.

TEMPERAMENTVM.

Arabes calidam in principio ſecundi, & ſiccam in primo ordine ſtatuunt.

VIRES. EX ACTVARIO.

Sene ſiliquoſus quidam fructus à barbaris appellatur, qui citra noxam drachmę ponduſculo potus, pituitam & bilem deijcit: poſt hos reliquos humores modeſtiſſimè purgat, retorridam atramq; bilem, eiusq; ſuffuſiones ex gallinaceo iure depellit. Vetuſto capitis dolori, ſcabiei, comitialibus, impetigini ſuccurrit. Sed ferueſacti ius potius quàm triti farina propinatur. Interaneorum obſtructiones tollit.

APPENDIX.

Quum non forma tantum, imò etiam ſapore duo hæc Colyteæ genera ſibi ſimilia ſint, facilè etiam hinc colligitur facultate inter ſe minimè differre. Quare utrunque citra moleſtiam atram bilem retorridamq; educit, caputq; ac cerebrum, & inſtrumenta ſenſuum à noxijs purgat humoribus. Quid multa? aduerſus omnia uitia ab atra bile nata ualet.

COLYTEA

Welſch Linſen.

SENA Senet.

Chony Sene

C

buck-horne

NOMINA.

Pes Cornicis. Coronopus unde dicta. Sanguinaria. Herba ſtellæ.

KOPΩNOPOYΣ, ἀςριον Græcis, Pes Cornicis & Sanguinaria Latinis dicitur. Officinis incognita herba. Germanis cõmodè Kräen oder Rappenfüß appellari poteſt. Coronopus enim non alia ratione dici cœpit, quàm quod Cornicis pedem effigie repræſentet. Sanguinaria autem Sanguinalisue uocata eſt, quod ſanguini ſiſtendo apta ſit herba. Sunt qui herbam Stellæ nominant, alludentes hauddubiè ad græcam appellationẽ aſtrion. Nonnulli quod folium eius multipartitò conſectum in ceruini cornu imaginem effigietur, Ceruinum cornu uocarunt.

Cornu ceruinum

FORMA.

Herbula eſt oblonga, per terram ſtrata, folijs fiſsis, radice gracili & adſtringente. Ex qua quidem deſcriptione, etſi conciſa admodum, ſatis liquet, herbam hanc cuius picturam damus eſſe Coronopum. Herbula enim eſt folijs oblongis & ſciſſis ac in multas partes laciniatis, atqueadeo cornicis pedem effigie referentibus, humi quoque ſemper ſparſa proſerpit: radice denique tenui admodum & adſtringente prædita. Quibus omnibus id quoque accedit, quod Dioſcorides Pſyllium folia Coronopo ſimilia habere ſcribit: quod ſi uerum eſſe ex utriuſque herbæ collatione experiri uolueris, ſenties Coronopi huius noſtri folia planè Pſyllij folijs ſimillima eſſe, potiſsimum ubi primum è terra erumpunt: imò quod ad folia, flores & ſemina attinet, omnia in utriſq; ſibi ſimilia deprehendes, in eoq; ſolo diſtare comperies, quod Pſyllium folia non fiſſa habeat, & in altum ſurgat, ſingulaq; iam dicta maiora producat: contrà Coronopus humi repat, minoraq; omnia proferat. Vtraq; igitur herba luteos obtinet flores, & ſemina in capitulis pulicibus ſimilia. Capitula uerò in Coronopo ſunt multo quàm in Pſyllio tenuiora ac longiora, id quod pictura
D graphicè monſtrabit. Ex ijs quoque manifeſtum fit errare illos toto cœlo, qui gramen aculeatum & Coronopum unam & eandem herbam eſſe contendunt, cum tamen forma non parum diſtare uideantur. Atque hinc eſt quod omnes ueteres tam Græci quàm Latini utranque herbam ſeorſim, & in diuerſis locis deſcripſerint. Plinius ſiquidem lib. xxiiij. cap. xix. aculeatum gramen in cacumine aculeos plurimum quinos habere, atqueadeo Dactylon uocatum eſſe hoc nomine, quod ſcilicet digitorum ſpeciem referat, ſcribit. Coronopus uerò neque quinos, neque in cacumine aculeos obtinet, ſed tantum folia fiſſa, uel ſi aculeos placet appellare has fiſſuras, non in cacumine, ſed in ambitu paſsim foliorum eas reperies: ut certum ſit Coronopum non eſſe aculeatum gramen.

LOCVS.

Dioſcorides in incultis, ſemitis, & iuxta domicilia naſci tradit. In Germania tamen, quod ſciam, nuſquam niſi ſata prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio menſe, ac ſubinde in oblongis capitulis ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Ex adſtrictione ipſa ſatis conſtat radicem ipſam ſiccandi ui præditam eſſe.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba cocta eſtur olerum modo. Radicem habet in cibo adſtringentem, quæ cœliacis conducat.

EX GALENO.

Coronopodis radix comeſta cœliacis prodeſſe creditur.

EX PLINIO.

Seritur interim Coronopus, quoniã radix cœliacis præclarè facit in cinere toſta.

DE CYCLA-

CORONOPVS

weybrede

Kråenfüß.

Buckhorne plante

C

NOMINA.

ΚΥΚΛΑΜΙΝΟΣ, ἰχθυόθηρον Græcis, Rapum & tuber umbilicusq́ terræ Latinis, Cyclamen officinis mutata uoce, Panis porcinus & terræ, atq́ Arthanita à noſtrę ętatis herbarijs, Germanis Erdwurtz oder Apffel/ Schwein oder Sewbrot dicitur. Cyclamino Græci nomen fecerunt, circumactã in orbem eius circinationẽ contemplati, ἀπὸ τοῦ κύκλου, quaſi ab orbe Cyclaminon, hoc eſt, orbicularẽ dixerunt. Fuitq́ hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. Ichthyotheron uerò ijdem, quod piſces ea necantur nominauerunt. Romani Rapum terræ, quoniam eius radix in terra uelut Rapum extuberat. Qua ſanè ratione terræ tuber, quod in molem quandam intumeat: aut umbilicum terræ, quoniam ut umbilicus circinata forma emergit, ſic & Cyclaminus ſub terra conſpicitur, etiam appellarunt. Panem porcinum hauddubiè primum uocarunt ſubulci, qui pecori ſuo radicem huius gratam pabulis cognouerunt. Cæteri antiquum Cyclamini nomen ignorantes, quod ſæpius radicem in orbem circumactã intuerentur, quæ non in globum intumeſcens, ſed ueluti preſſa ſeſe in latitudinem explicaret, qua forma quotidiano uſu panes uiſuntur, terræ panem cœperunt appellare.

Cyclaminus unde dicta. Ichthyotheron. Rapum terræ. Tuber terræ. Vmbilicus terræ. Panis porcinus. Panis terræ.

FORMA.

Folia Hederę habet, purpurea, uaria, ſuprà infraq́ albicantibus maculis. Caulem longitudine quatuor digitorũ, nudum, folijsq́ carentem, in quo flores roſarum effigie purpurei. Radicem nigram, rapo ſimilem, in latitudinem ſe pandentem.

LOCVS.

Naſcitur in umbroſis & uepribus, maximè ſub arboribus.

TEMPVS.

Cyclaminus ad finem Auguſti folia ſua quæ per integrũ retinuit, amittit, & ſubinde noua emittit, atq́ ſtatim inter ea flores oſtendit, qui integro durant autumno.

D

TEMPERAMENTVM.

Clarum eſt ex particularibus operationibus, quas ſtatim ſubijciemus, Cyclaminum eſſe calidam & ſiccam in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Cyclamini cum hydromelite pota, pituitam, aquamq́ per inferna trahit. Menſes pota & appoſita cit. Tradunt ſi prægnans mulier radicem tranſgrediatur, abortum fieri. Partum appenſa accelerat. Bibitur & in uino contra letalia, præſertim leporẽ marinum. Illita contra ſerpentiũ ictus remedio eſt. Immiſta uino ebrietatem facit. Regium morbum ſiſtit tribus drachmis pota cum paſſo, aut diluta mulſa. Sed oportet eum qui bibit cubiculo calido reclinare, multis ueſtibus cõtectum, quò ſudet. Eiectus uerò ſudor felleus colore inuenitur. Succus eius ad purgandum caput, naribus inſtillatur. Sedi etiam dejcienda excrementa in lana ſubijcit. Vmbilico, imo uentri & coxæ illitus ſuccus aluũ mollit, uerum abortũ efficit. Suffuſis & hebetibus oculis inunctus cum melle ſuccus prodeſt. Medicamẽtis abortũ inferentibus admiſcet. Sedem procidentẽ cum aceto inunctus ſuccus cõpeſcit. Exprimitur tuſa radice ſuccus, & ad mellis craſsitudinẽ decoquit. Radix cutem extergit. Exanthemata reprimit. Vulneribus per ſe ex aceto aut melle medet. Illita lienẽ minuit. Vitia cutis in facie à ſole & alopecias emendat. Decocto eius luxata, podagra, & capitis ulcuſcula, pernionesq́ utiliter fouent. Ipſaq́ in uetere oleo feruefacta, ad cicatricem perducit quæ oleo illo inuncta fuerint. Cauata radix oleo explet, & cineri feruenti imponit, adiecto interdũ thyrrhenicæ ceræ modico, ut ſtrigmenti craſsitudinem contrahat unguentũ, cum primis utile pernionibus. Radix Scillæ modo conciſa reponitur. Narrant ad amatoriam aſſumi cõtuſam, & in paſtillos conformatã.

EX GALENO.

Cyclaminus uarias uires obtinet, nam & extergit, & incidit, & ora uenarum aperit, & attrahit, & diſcutit. Clarum uerò id eſt ex particularibus operibus. Nam ſuccus eius

CYCLAMINVS
Schweinbrot.

C cus eius hæmorrhoidas reſerat, uiolenterq́ ad receſſum prouocat in floccis appoſitus. Sic etiam medicamentis tubercula, ſtrumas, aliasq́ durities diſcutientibus commiſcetur, ac ſuffuſis cum melle illitus competit: ad hæc quoq; per nares expurgat. Adeò eſt uehemens eius facultas, ut abdomine illito uentrem ſubducat, & fœtum interimat. Nam & alioqui ualidum interimendo conceptui medicamen eſt, in peſſo addita. Tota uerò radix ſucco imbecillior eſt, quanquam & ipſa uehemens ſit. Nam & menſes ſiuè epotã, ſiue appoſita euocat, & regio morbo prodeſt, non modo ipſum uiſcus expurgans, ſed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit, eam per ſudorem excernens. Proinde à potione omnibus modis ſudoris adiuuanda prouocatio eſt. Modus eius bibendi eſt drachmarum trium, ſiue cum melicrato, ſiue cum paſſo. Cutem extergit cum in alijs, tum quod alopecias, ephelidas, omniaq́ exanthemata curet. Lienem quoque induratum iuuat illita, tum recens, tum arida. Sunt qui radicem ſiccam aſthmaticis exhibeant.

EX PLINIO.

Cyclamini radix contra ſerpentes omnes bibitur. In omnibus ſerenda domibus, ſi uerum eſt, ubi ſata ſit, nihil nocere mala medicamenta: amuletũ uocant: narrantq́ ea ebrietatem repræſentari, addita in uinum radice. Et ſiccata Scillæ modo conciſa reponitur, decoquiturq́ eadem ad craſsitudinẽ mellis. Suum tamẽ uenenum ineſt ei, traduntq́ ſi prægnans radicem eam tranſgrediatur, abortum fieri. Radix denique tribus drachmis bibitur in loco calido, & perfrictionibus tuto: ſudores enim felleos mouet.

DE CYPERO. CAP. CLXXI.

NOMINA.

D KYPEPOΣ ἢ κύπειρος Grecis, Cyperus & Cypirus Latinis dicitur. Quum enim Græci quandoq; diphthongo, ut Theophraſtus, quandoq; uocali breui, quemadmodũ Dioſcorides, Galenus & alij quidam, penultimam ſcribant, fit ut aliqui e, alij uerò i retineant. Poëtæ qui e ex diphthongo retinuerunt, meritò penultimam in Cypero producunt. Officinæ latinũ nomen retinuerunt. Germanis wilder Galgan uocatur.

FORMA.

Cyperus porri folia habet, longiora tamen, graciliora & ſolidiora. Caulem cubitalem, & nõnunquam altiorẽ, anguloſum, ſchœno ſimilem, in cuius cacumine minutorum foliorum ac ſeminis productio eſt. Radices illi ſubſunt, quarum uſus eſt, oblongæ, oliuarum modo ſibi inuicem cõmiſſæ, aut rotundæ, nigræ, ſuauiter olentes, & amaræ: uel, ut Theophraſtus deliniauit, inæquales, partim craſſæ, carnoſæq́, partim graciles atq; ſurculoſæ. Ex qua deſcriptione omnibus eſſe perſpicuum arbitramur, ſtirpem cuius nunc picturã damus eſſe Cyperum. Siquidem folia fert porracea, longiora exilioraq́: caulem altitudine cubiti, aut altiorem, anguloſum, in cuius cacumine minuta folia prodeunt, inter quæ ſemen reſidet. Radices huic ſunt oblongæ, oliuarum modo inter ſe connexæ ac inuicem implexæ, aut rotundæ, nigræ, iucundè ſpirantes, guſtu amaræ. Præterea magna inæqualitate notantur, quod pars quædam craſſa carnoſaq́, quædam gracilis atque lignoſa ſit. Nemo enim non uidet radicis tenuitatẽ ſurculoſam protinus in oliuaria tubercula uerticillari. Naſcitur quoque è latere huius radicula, quod Theophraſtus etiam notauit, unde cauliculus erumpit alius, ut pictura affabrè monſtrat.

LOCVS.

Naſcitur in locis cultis & paluſtribus. In Germania certè non niſi cultus in hortis prouenit.

TEMPVS.

Minuta folia in cacumine cum ſemine Iunio & Iulio menſe producit.

TEMPE-

CYPERVS Wilder Galgan.

C

TEMPERAMENTVM.

Cyperi radices maximè uſui ſunt, excalfacientes pariter & exiccantes citra mordacitatem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radici Cyperi calefaciendi uis ineſt, urinamq́ mouendi. Calculoſis & aqua inter cutem correptis pota ſuccurrit. Aduerſus ſcorpionũ ictus remedio eſt. Refrigerationibus uuluæ & præcluſionibus fotu auxiliatur. Pellit menſes. Arida trita oris ulceribus, etiam ſi depaſcant, prodeſt. Malagmatis calefacientibus miſcetur, & unguentorum ſpiſſamentis accommodatur.

EX GALENO.

Cyperi radices maximè uſui ſunt, excalfacientes pariter & exiccantes citra mordacitatem. Itaq; ulceribus quæ præ nimia humiditate cicatricem difficulter admittunt, mirificè proſunt: habent enim quiddam etiam adſtringens, quapropter ulceribus item oris conueniunt. Quin & incidendi uim quampiam illis ineſſe teſtificandum, qua & calculo uexatis congruunt, & urinam menſesq́ mouent.

EX PLINIO.

Cypero uis in medicina pſilothri. Illinitur pterygijs, ulceribusq́ genitalium, & quæ in humore ſunt omnibus, ſicut oris ulceribus. Radix aduerſus ſerpentiũ ictus & ſcorpionum præſertim remedio eſt. Vuluas aperit pota. Largiori tanta uis, expellit eas. Vrinam ciet & calculos: ob id utiliſsima hydropicis. Illinitur & ulceribus quæ ſerpunt, ſed his præcipuè quæ in ſtomacho ſunt, ex uino uel aceto illita. Iunci radix in tribus heminis aquæ decocta ad tertias tuſsi medetur. Semen toſtum & in aqua potum, ſiſtit aluum & fœminarũ menſes, capitisq́ dolores facit.

D

DE LATHYRI. CAP. CLXXII.

NOMINA.

Cataputia minor quare dicta

ΛΑΘΥΡΙΣ Græcis, Lathyris Latinis, officinis Cataputia minor, quod in pilulis quibuſdam, ſeu potius catapotijs, ſemen ferat: aut, quod ueriſimilius eſt, quia granis eius ad aluum ſubducendam pro catapotijs utantur. Germani Springkraut/Springkörner oder Treibkörner appellant, quod ſemen ſcilicet niſi in tempore auferatur, ſua ſponte ex loculamentis ſaliendo excidat.

FORMA.

Caulem profert cubitalem, uacuum, digiti craſsitudine: in eius cacumine ſunt alæ. Folia in caule oblonga, amygdalinis ſimilia, latiora tamen & læuiora. Quæ uerò in ſummis ſunt ramulis, minora, Ariſtolochiæ aut oblongæ Hederæ figura. Fructum fert in ſummis ramis tribus loculamentis diſtinctũ, rotundũ ceu Capparin, in quo terna ſunt ſemina putaminib. inuicẽ diſcreta, rotunda, maiora eruis, quæ quũ corticibus exuunt, candida ſunt, & guſtu dulcia. Radix illi tenuis & inutilis. Totus autem frutex lacteo liquore, Tithymali modo, plenus eſt. Hanc certè deſcriptionẽ, ſi ſingula comparare uelis, ita Cataputiæ minori quadrare inuenies, ut nulla prorſus ſit nota, quam non pictura referat. Nam hæc caulem cubitali emittit longitudine, & digitali craſsitudine. Gignunt in faſtigio alæ, & folia in caule oblonga, amygdalæ proxima, latiora & læuiora. Quæ autem in ſummis emicant ramulis, minora ijs quæ caulem ambiunt conſpiciuntur, Ariſtolochiæ aut longioris Hederæ figura. In cacuminibus fructum gerit triplici cellula conceptaculóue diſtinctum, ceu Capparin rotundum, in cuius uentriculis grana tria intercurſantibus membranis diuiſa continentur, eruis maiora, rotunda, quæ corticibus exuta alba ſpectantur, guſtatu dulcia.

Cataputia minor

LOCVS.

LATHYRIS

Springkraut.

C

LOCVS.

Naſcitur locis cultis & ſabuloſis.

TEMPVS.

Carpitur autumno dum fructu prægnans eſt, ſemenq́ꝫ eximitur dum tuniculæ quibus includitur, inaruerunt.

TEMPERAMENTVM.

Calidam in tertio, & in primo ordine humidam ſtatuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Purgant aluum grana eius ſex uel ſeptem ſumpta in catapotio, aut comeſta, aut cum caricis aut palmulis deuorata, frigida ſuperpota aqua. Ducunt autem pituitam & bilem, & aquas. Succus Tithymali modo exceptus, eundem effectum præſtat. Folia cum gallinaceo aut oleribus decoquuntur ad eoſdem effectus.

EX GALENO.

Sunt qui Lathyrin dicant Tithymali eſſe ſpeciem, tum quod ſimiliter illis ſuccum habeat, tum quod eodem modo purget, uniuerſaq́ꝫ illis facultate ſimilis ſit, niſi quod ſemen guſtantibus uideatur dulce: quod ſanè etiam maximè purgatoriam uim obtinet.

EX PLINIO.

Grana uicena in aqua pura aut mulſa pota, hydropicos ſanant. Trahunt & bilem. Qui uehementius purgari uolunt, cum folliculis ipſis ſumunt ea, nam ſtomachum lædunt: itaq́ꝫ inuentum eſt, ut cum piſce, aut iure gallinacei ſumerentur.

DE LEVCOIO DIOSCORIDIS.

CAP. CLXXIII.

NOMINA.

D

Viola alba. Cheiri.

ΛΕΥΚΟΙΟΝ Græcis, Viola alba, uel Viola ſimpliciter Latinis, officinis Mauritana uoce Cheiri uel Keirim appellatur, Germanis Veiel. Non autem temerè adiectũ eſt Dioſcoridis: hac enim uoce à Leucoio Theophraſti, de quo ſuo loco dicemus, ſegregare uoluimus.

GENERA.

Etſi Leucoij nomine Viola ſignificetur candida, tamen & pro lutea, & cœrulea, & purpurea ſolet uſurpari. Quatuor itaque Violæ huius ſunt genera, quæ ſola florum diuerſitate inter ſe differunt. Alia enim candida, alia lutea, alia purpurea. Non eſt tamen quod per purpuream hic intelligas eam quæ Græcis ἴον, & Latinis propriè Viola dicitur: nam eius alia ab ea de qua hic agimus familia eſt, huicq́ꝫ tum qualitate tum facultate, adde etiam forma, contraria. Ea enim quæ ἴον Græcis uocatur, humilis eſt, ob id à nonnullis Seſsilis dicta, & latiore folio. Contrà noſtra illa, ut mox dicemus, cubitali eſt altitudine, & minimè ſeſsilis. Idem de candida dictum putes, nam ea quoq́ꝫ duplex eſt: una de qua hic fit ſermo, alia ſeſsilis, de qua in præſentia nihil dicemus. Nos tria duntaxat genera picta damus: cœruleas enim uidere non licuit. Quare ſuppoſititium hoc uerbum in Dioſcoride puto, maximè cum Plinius lib. xxi. ubi de ſatiuis Violis loquitur, purpurea ſcilicet, lutea & alba, nullam de cœrulea mentionem fecerit.

Viola purpurea duplex.

Viola candida duplex.

FORMA.

Cubitali altitudine proſiliunt, ramoſæ, caule Braſsicæ exiliore, folio longo, molli, caneſcente, flore quadrifolio, Violæ ſylueſtris odorem referente, non unius coloris, nam alij candidi, alij lutei, alij purpurei. Semen foliaceum tenuibus quidem, ſed quincuncialibus ſiliquis continetur.

LOCVS.

Vbiq́ꝫ ferè in hortis & cultis reperiuntur. Non enim naſcuntur magna ex parte niſi ſatæ fuerint.

LEVCOION

wall gelyflower

Weiß Veiel.

VIOLA
LVTEA.

Geel Veiel.

wall flower

VIOLA PVRPVREA.

Braun Veiel.

Damas violette ou giliflower

C

TEMPVS.

Primo uere & Maio potiſsimũ menſe, inter flores emicat Leucoion. Hoc itaque tempore flores carpendi. Semen inter æſtatis initia profert.

TEMPERAMENTVM.

Leucoion abſtergentẽ facultatem poſsidet, & tenuium eſt partium, Galeno autore, proinde ut calidum ſit neceſſe eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lutea in medicina præcipui uſus eſt. Huius flores aridi efferuefacti in deſeſsionibus, contra uuluæ inflammationes ualent, & menſtrua educunt. Cerato excepti rimas ſedis ſanant: cum melle oris ulcera. Semen eius duûm drachmarum pondere ex uino potum, aut cum melle appoſitum, menſes, ſecundas & fœtus educit. Radices cum aceto illitæ, reprimunt lienem, & podagricos iuuant.

EX GALENO.

Leucoij frutex uniuerſus extergentẽ facultatem obtinet, ac tenuiũ partium eſt, plus tamen flores, & inter hos qui ſunt ſicciores magis etiam quàm uirides, adeò ut & oculorum craſſas cicatrices extenuent. Tum menſes quoq; decoctũ eorum mouet, & ſecundas, fœtumq; emortuum elicit, & ſi bibatur, abortum facit. Eſt ergo id medicamentũ, ut ſi quod aliud, amarum. Quod ſi quis uirium eius uehementiam multa aqua admiſta mitiget, aut certè id genus aliquo, habebit & ad phlegmonas bonum medicamentũ. Sic decoctum eius ſi non merum fuerit, uteri phlegmonas identidem perfuſum ſanat, potiſsimum quæ diutino tempore ad ſcirri modum induruere. Sic cum cerato ulcera ægrè ad cicatricem peruenientia curat. Sunt uerò etiam qui cum melle ad oris ulcera adhibeant. Semen quum eiuſdem ſit facultatis, aptiſsimum eſt duarum drachmarũ menſura potum, tum menſibus ciendis cum
D melle appoſitum conuenire creditur, fœtumq; uiuentem interficere ac mortuum eijcere. Radices ſimilis quoque facultatis, niſi quatenus craſsioris ſunt eſſentiæ, & magis terrenæ, cum aceto lienes induratos ſanant. Nonnulli uerò & phlegmonas induratas ijs curant.

EX PLINIO.

Extenuant, menſtrua & urinã ciunt. Minor uis eſt recentibus, ideoq; aridis poſt annum utendũ. Lutea dimidio cyatho in aquæ tribus, menſes trahit. Radices eius cum aceto illitę ſedant lienem. Item podagram, oculorũ inflammationes, cum myrrha & croco. Folia cum melle purgant capitis ulcera, cum cera rimas ſedis, & quæ in humidis ſunt. Ex aceto uerò collectiones ſanant.

DE LAPATHO. CAP. CLXXIIII.

NOMINA.

Lapathum unde dictum. *λαπάζειν.*

ΛΑΠΑΘΟΝ Græci, Rumicem Latini, barbari Lapatium uocant. Lapathum autem ab effectu nomen accepit, quod ſcilicet exinaniat: etenim λαπάζειν uacuare uel exinanire Græcis eſt: omnium ſiquidem generum folijs decoctis aluus mollitur.

GENERA.

Primum. Huius quatuor genera facit Dioſcorides. Primum oxylapathon Græcis & Latinis dicitur. Officinæ Lapatium acutum, Germani Mengelwurtz/ Grindtwurtz/ Streyffwurtz/ Zitterwurtz/ Wildampffer nominant. Oxylapathũ, quamuis anceps in acidum saporẽ uel acutam figurã uideatur ſignificatio, tamen nomen hoc à folijs quæ in mucronẽ deſinunt accepiſſe uidetur. *Lapatium acutum.* *Secundum.* Secundũ genus hortenſe priori diſsimile, non quidẽ in uniuerſum, ſed duntaxat in folijs, quæ Serapione teſte, multo ſunt latiora. Hoc genus hauddubiè eſt Rhabarbarũ monachorum, quod paſsim hodie in hortis plantatur: Oxylapatho enim per omnia ferè ſimile eſt, folia tamen latiora obtinet, & ob cultũ paulò tenerius eſt. Cum autem primùm erumpũt folia, purpurea ferè ſunt, dein quotidie uiridiora fiunt, ut pictura ipſa monſtrat. *Tertium.* Tertium ſylue-

OXYLAPATHVM

Mengelwurtz.

RVMICIS SE
CVNDVM GENVS.

Münch Rhabarbarum.

RVMICIS
TERTIVM GENVS.

Güter Heinrich.

OXALIS

Saur Ampffer.

Sorrell

A ſylueſtre, paruum, plantagini ſimile, molle & humile eſt, quod uulgato nomine bonus Henrichus, germanicè güter Heinrich dicitur, id quod ex forma primùm colligitur: folia enim eius oxalidi, niſi quod ampliora ſunt, atqueadeo ad plantaginis nõnihil accedunt folia, ſimilia ſunt. Flores autem eius & ſemen ſic Oxylapathũ referunt, ut uix ab inuicẽ diſcerni queant. Dein uires etiam cõueniunt: uulneraria enim herba eſt Bonus Henrichus, ac mirificè ad ſordida purganda, ac glutinanda ulcera confert, ſic ut appenſa etiam, ac trita uulnerib. impoſita, uermes qui in ĳs nati ſunt excidere faciat. Quartũ genus Græci ὀξαλίδα, Latini Oxaliden, officinę Acetoſam, Germani Saur Ampffer nominant. Oxalis autem ideo dicta eſt, quod in guſtu acorẽ planè reſipiat, unde etiam uulgus Acetoſam uocauit. Hanc propriè Romani appellarunt Rumicẽ, forſitan quod ab ea ſuccus non aliter atq; mamma, quam Rumen ueteres dixerunt, ſitientibus exugi ſoleat. Galenus tria tantum genera Lapathi facit, Oxaliden, Oxylapathon & Hippolapathon, quod ſic Græci quaſi grande Lapathum dicunt, magnis ampliſq; rebus hippo præponere ſoliti, ab equo excellentis amplitudinis animali magnitudinem mutuantes. *Quartum.* *Acetoſa.* *Rumex undẽ dicta.* *Hippo.*

FORMA.

Oxylapathũ folĳs duris & in cacumine acutis, ſemine herbaceo acuminato ex minutiſsimis pediculis dependente, radice longa & lutea uel potius crocea. Secundũ genus Oxylapatho perquàm ſimile eſt, folĳs tamẽ latioribus ac teneriorib. conſtat, caule bicubitali interdum, ſtriato, floribus exiguis, luteis, ſemine ut Oxylapathon triangulari, radice longa & lutea ſeu crocea. Tertiũ genus, quod uulgus hodie Bonum Henrichũ uocat, foliũ Oxalidi, latius tamẽ, aut Aro, uel ut Dioſcorides inquit, plantaginiue ſimile obtinet. Aliqua enim Ari, aliqua autẽ plantaginis folia referũt. Caulẽ prioribus duobus humiliorẽ, in quo flores & ſemina racematim multa dependent. Radicẽ uerò longam & ſubflauã. Oxalis autẽ folia ſylueſtri & paruo humiliue Rumici ſimilia habet. Caulis eius nõ adeò grandis eſt, ſeſquicubitũ altus. Semen acuminatum, rubrum, quod foliaceo ueſtitur inuolucro, ſapore acri, quod in caule & adnaſcentibus coliculis naſcitur. *Oxylapathi.* *Oxalidis.* B

LOCVS.

Oxylapathon in paluſtrib. & circa foſſas potiſsimũ naſcitur. Secundũ genus hodie in multorũ hortis conſitum prouenit. Tertiũ paſsim in areis, ſepibus & circa itinera creſcit. Oxalis in omnibus pratis copioſiſsimè prouenit.

TEMPVS.

Æſtate antequam prata demetantur omnium copia haberi poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores Acetoſam ſtatuũt eſſe frigidã & ſiccã in ſecundo. Atqui quale huius & reliquarũ Rumicũ ſit temperamentũ, ex facultatibus earundem, quas mox dicemus, facilè deprehendent ſtudioſi. Secundi generis Rumex in folĳs manifeſtiſsimã aciditatem oſtendit, ut hinc etiam conĳcere liceat eſſe Rumicem, utcunq; monachi & cum ĳs multi quoq; medici, Rhabarbarum eſſe contendant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium Rumicũ olus decoctũ aluum mollit. Crudum illitũ cum roſaceo aut croco melicerides diſcutit. Semẽ ſylueſtris & Oxylapathi & Oxalidis cum aqua aut uino utiliter contra dyſenterias, cœliacos affectus, ſtomachi faſtidia, ſcorpionumq; ictus bibĩt. Si quis etiã in potu præſumat, nihil ictus patiẽt. Radices ipſarũ ex aceto & crudæ illitæ, lepras, impetigines, ſcabroſoſq; ungues ſanãt. Sed antea locus aceto & nitro in ſole perfricandus eſt. Pruritus decoctũ earum ſedat, ſi eo foueantur. Coctæ in uino ſi cum iure colluanẽ, aurium dentiumq; dolorẽ mulcent. Strumas parotidaſq; diſcutiunt ſi cum uino decoctæ illinanẽ. Lienes autẽ cum aceto. Aliqui utuntur radicibus contra ſtrumas, uinculo collo eas appendentes. Tritæ & appoſitę fœminarũ fluxiones ſiſtunt. Decoctę cum uino & potę regio morbo correptos emendant. Calculos ueſicæ cõminuunt. Menſes cient. Scorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon eaſdem antedictis Rumicum generibus uires obtinet.

EX GA-

EX GALENO.

C Lapathum moderatè digerentẽ facultatem habet, oxylapathum uerò miſtam: nam ſimul cum eo quod digerit, nõnihil quoq; reprimendi facultate participat. Semen eorum manifeſtam quandam adſtrictionẽ obtinet, adeò ut & dyſenterias, & alui profluuia ſanet, potiſsimum autem oxylapathi. Hippolapathon eaſdem dictis facultates obtinet, ſed imbecilliores.

EX PLINIO.

Syluestria Lapatha ſcorpionũ ictibus medentur, & ferire prohibent habentes. Radix aceto decocta ſi coletur, ſuccus dentibus auxiliatur: ſi uerò bibatur, morbo regio. Semen ſtomachi inextricabilia uitia ſanat. Hippolapathi radices priuatim ungues ſcabroſos detrahunt. Dyſentericos, ſemen duabus drachmis in uino potum, liberat. Oxylapathi ſemen lotum in aqua cœleſti, ſanguinem reijcientibus, adiecta acacia lentis magnitudine, prodeſt. Præſtantiſsimos paſtillos faciunt ex folijs & radice, addito nitro & iure exiguo. In uſu aceto diluunt. Sed ſatiuũ in epiphoris oculorum illinunt frontibus. Radice melicerias & lepras curant. In uino uerò decocta, ſtrumas & parotidas & calculos. Poto uino & lienes, cœliacos æque & dyſentericos & tenaſmos. Ad eademq; omnia efficacius ius Lapathi, & ructus facit, & urinã ciet, & oculorum caliginem diſcutit. Item pruritum corporis, in ſolia balnearũ additum, aut prius ipſum illitum ſine oleo. Firmat & cõmanducata dentes. Eadem decocta cum uino, ſiſtit aluum. Folia ſoluunt adiecto ſale.

APPENDIX.

Rhabarbari monachorum facultas. Alterius generis Rumicis, qui Rhabarbarũ monachorũ uocatur, radix purgandi etiam uim obtinet, ſi in puluerem redacta drachmæ pondere ſumatur. Neq; id mirum admodum, cum etiam Dioſcorides ipſe omnium Rumicum olus decoctũ D aluum mollire, atq; decoctas eorundem radices cum uino, regio morbo correptos emendare, ob bilis nimirum per inferna eductionem, teſtetur.

DE LIMONIO. CAP. CLXXV.

NOMINA.

Beta ſylueſtris unde dicta. ΛΕΙΜΩΝΙΟΝ Græcis, Limonion, Beta ſylueſtris & Tintinabulum terræ Latinis, uulgo Pyrola, Germanis Wintergrün / Holtzmangolt / Waldtmangolt / oder Waldtköl appellatur. Beta autem ſylueſtris hęc herba dicta eſt, quod in ſyluis & locis muſcoſis, hortenſi Betæ primum *Tintinabulum terræ.* erumpenti haud diſsimilis, proueniat. Tintinabulum, à floribus eius tintinabulo ſimilibus. *Pyrola.* Pyrola, quod eius folia arboris pyri folio ſimilia ſint.

FORMA.

Folia Betæ ſimilia habet, tenuiora tamen & minora, decem, aut plura. Caulem tenuem, rectum, lilio æqualem, ſemine rubro, guſtuq; adſtringente plenum. Ex qua ſiquidem deſcriptione abundè liquet, herbam quam uulgus Pyrolam uocat eſſe Limoniũ. Folijs enim Betæ ſimilis eſt, uerum tenuioribus & minoribus (legendum enim in Dioſcoride μικρότερα, & non μακρότερα, Plinio libro uigeſimo, capite octauo, teſte) decem, interim pluribus. Caule tenui, recto, lilio ſimili, pleno ſeminis rubri, quod guſtu adſtringit. Quibus accedit quod germanicè Waldtmangolt / id eſt, Beta ſylueſtris nominatur. Neque uires diſcrepant: adſtringit enim, uulnerariaq; herba eſt Pyrola, haud ſecus atque Limonium. Flores denique tintinabulo ſimiles ſunt, ut citra ullum diſcrimen Pyrolam Dioſcoridis eſſe Limonium aſſeuerare liceat.

LOCVS.

In umbroſis & ſylueſtribus prouenit locis.

TEMPVS.

LIMONIVM — *winter Greene or wild beetes*

Wintergrün. — *Pyrola*

C

TEMPVS.

Iunio menſe floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & ſemen guſtu uehementer adſtringunt, ita ut in tertio ordine ſiccitatis illud recte recentiores collocent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen tritum in uino potum acetabuli menſura, dyſentericis ac cœliacis auxiliatur. Rubrum fœminarum profluuium ſiſtit.

EX GALENO.

Limonij ſemen utpote auſterum, cœliacis, dyſentericis & ſanguinem ſpuentibus cum uino exhibent. Iuuat & profluuium muliebre. Satis autem eſt acetabuli menſura.

EX PLINIO.

Huius folia ambuſtis utilia, guttantia adſtringunt. Semen acetabuli menſura dyſentericis prodeſt. Aquæ è radice coctę maculas ueſtium eluere dicuntur, itemq́ membranarum.

EX RECENTIORIBVS.

Pyrolæ decoctum interna & externa uulnera potum ſanat. Item fiſtulis ac alijs malignis ulceribus medetur.

DE LAMIO. CAP. CLXXVI.

NOMINA.

Archangelica.

D

Vrtica mortua quare dicta.

LAMIVM Plinio lib. xxi. cap. xv. & lib. xxij. cap. xiiij. uocatur. Vulgo Vrtica iners & mortua. Sunt qui albam Vrticam nominent, & Archangelicam. Officinis inuſitatum, germanicè Todtneſſel / oder Taubneſſel dicitur. Iners & mortua cognominata, quod folijs non mordentibus ſit, & mitiſsima.

GENERA.

Vrticæ mortuæ tria inueniuntur genera. Vnum albis, quod propriè Lamium dicitur: alterum luteis, & tertium purpureis floribus conſtat. Nos, quia ſolis floribus differunt, nec in eorum folijs aliquod diſcrimen apparet, una icone omnia tria complexi ſumus genera.

FORMA.

Folijs conſtat Vrticæ pungentis, minoribus, fimbriatis, candidioribus, lanugine nequaquã mordaci, caule quadrangulo, flore albo, luteo, aut purpureo, radice ex interuallis cincinnis capillata. Graui odore tota fragrat. Innoxia eſt & morſu caret. Semen in caulibus per interualla copioſum & nigrum profert.

LOCVS.

Paſsim circa ſemitas & ſepes naſcuntur.

TEMPVS.

Vere primo, Maio potiſsimum menſe, floribus abundant, & tota ferè æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum eſt Lamium, ueluti etiam alia Vrticæ genera, id quod ex guſtu, eiusq́ facultatibus deprehenditur.

VIRES. EX PLINIO.

Medetur cum mica ſalis contuſis incuſsisq́, inuſtis & ſtrumis, tumoribus, podagris, uulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus ſacris medetur. Quidam è noſtris tempore diſcreuere genera. Autumnalis Vrticæ radice alligata in tertianis, ita ut ægri nuncupentur cum eruitur ea radix, & dicatur quæ, & cui, & quorum filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem contra quartanas pollere. Iidem

re. Iidem

urtica mortua

LAMIVM

blynd nettell

Taub Neſſel.

Arke angell

C re. Iidem radice urticæ addito ſale, infixa corpori extrahi. Folijs cum axungia ſtrumas diſcuti, uel ſi ſuppurauerint, erodi compleriq́.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores hac inerti Vrtica utuntur ſiſtendo ruentis è naribus ſanguinis impetu, imæ ceruici uel ſcapulis alligando, inde ſperant in aduerſum trahi cruoris manantis impetum. Vlceribus denique, putredinibus & fiſtulis mirificè conferre, ac mederi tradunt.

DE LINO. CAP. CLXXVII.

NOMINA.

AINON Græcis, Linum Latinis & officinis, Germanis **Lein / oder Flachß** appellatur.

FORMA.

Herba eſt tenui caule, folijs anguſtis, oblongis, & in ſummo acuminatis, floribus cœruleis, ſpecioſis, quibus decidentibus folliculus enaſcitur in quo ſemina continentur fulua.

LOCVS.

Linum agris noxium.

Gaudet pingui ſolo & modicè humido. Agris autem noxiũ eſt, deteriores enim eos facit, id quod ijs carminibus in Georgicis ſignificauit Virgilius:

Vrit enim lini campum ſeges, urit auenæ,
Vrunt letheo perfuſa papauera ſomno.

TEMPVS.

Vellitur æſtate ubi maturitatẽ conſecutum fuerit, quæ ſanè duobus argumentis
D intelligitur, intumeſcente ſemine, uel flaueſcente colore.

TEMPERAMENTVM.

Eſt in primo ordine calidũ, ac humiditatis & ſiccitatis quodãmodo in medio ſitũ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Lini eandem Fœnogræco facultatem obtinet. Omnem intus foriſq́ inflammationem diſcutit & emollit, cum melle, oleo, exiguaq́ aqua decoctum, aut melle cocto exceptũ. Vitia cutis in facie crudum, uaroſq́ cum nitro & ficu illitum. Cum lixiuia autem parotidas, duritieſq́ diſcutit. Herpetas in uino decoctũ, & fauos purgat. Vngues ſcabros cum pari modo Naſturtij & mellis eximit. Cum melle uice eclegmatis ſumptum, ea quæ in thorace ſunt educit. Tuſsim lenit. Venerem ſtimulat ſi cum melle & pipere mixtũ pro placenta largius ſumatur. Huius decoctũ inteſtinorum uteriq́ eroſionibus iniectum medetur, adq́ excrementorũ eductionem prodeſt. Ad uuluæ inflammationes in deſeſsionibus haud aliter quàm Fœnigræci perquam utile eſt.

EX GALENO.

Lini ſemen eſum flatuoſum eſt, etiamſi frigatur, adeò ſanè excrementitia humiditate plenum eſt. Viſceribus tamen quę circa hypochondria ſunt, ut ſi quid aliud, gratum exiſtit. Quidam hoc toſto inſtar obſonij non ſecus ac factitio ſale cum garo utuntur. In uſu eſt & melle conſperſum. Inſerunt nonnulli panibus quoque. Stomacho & concoctioni repugnat. Tenuiter corpus alit. Quod ſpectat ad deiectionem, nec laudandum, nec uituperandum, perexiguam tamen uim mouendæ urinæ tenet, quæ in toſto efficacior eſt. Idem quoque aluum magis ſiſtit. Ruſtici ſæpenumero torrefacto adiecta portione mellis utuntur.

EX PLINIO.

Lini ſemen cum alijs quidem in uſu eſt. Et per ſe mulierum cutis uitia emendat in facie. Oculorum aciem ſucco adiuuat. Epiphoras cum thure & aqua, aut cum myrrha. Cum uino ſedat parotidas. Cum melle, aut adipe, aut cera, ſtomachi ſolutiones

267

LINVM

Flachß.

Lin or flax

C tiones inſperſum polentæ modo. Anginas in aqua & oleo decoctum, & cum aniſo illitum. Torretur ut aluum ſiſtat. Cœliacis & dyſentericis imponitur ex aceto. Ad iecinoris dolores eſtur cum uua paſſa & ad phthiſin utiliſsimè. Semine fiunt & ecligmata. Muſculorum, neruorum, articulorum, ceruicum duritias, cerebri membranas mitigat farina ſeminis, nitro aut ſale, aut cinere additis. Eadem cum fico item concoquit ac maturat. Cum radice uero cucumeris ſylueſtris extrahit quæcunque corpori inhærent. Sic & fracta oſſa. Serpere ulcus in uino decocta prohibet. Eruptiones pituitæ cum melle emendat. Vngues ſcabros cum pari modo Naſturtij, & teſtium uitia & ramices cum reſina & myrrha, & gangrænas ex aqua. Stomachi dolores cum Fœnogræco ſextarijs utriſq; decoctis in aqua mulſa. Inteſtinorum & thoracis pernicioſa uitia, clyſtere in oleo & melle.

DE LICHENE. CAP. CLXXVIII.

NOMINA.

Hepatica. *Lichen quare dicta.* ΛΕΙΧΗΝ Græcis, Lichen Latinis, officinis & herbarijs Hepatica, Germanis Stein oder Brunnenleberkraut dicitur. Lichena autem Græci & Latini nominauerunt, quod cõtra Lichenas omnibus remedijs anteponatur: aut à re ipſa nomen dederunt, quoniam ſaxa quibus hæret linguæ modo lambat. Hepaticam uerò recentiores uocarunt, *Hepatica quare.* quod iecinorum fibris ſimilis conſpiciatur.

FORMA.

Folio ſucci pleno, craſſo & oblongo conſtat, rorulentis petris adhærente, ſub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula ſtellata habentes, exeunt.

LOCVS.

D Naſcitur in roſcidis & grauiter olentibus ſaxis.

TEMPVS.

Iulio menſe ea qua picta eſt forma decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Abſtergentem ac modicè refrigerantem facultatem, utranq; uerò reſiccantem habet. Abſtergentem quidem atq; exiccantem à petra, refrigerantem autem ab aqueo humore.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lichen illitus ſanguinis eruptiones ſiſtit, & inflammationes compeſcit. Impetigines ſanat. Inunctus cum melle regio morbo affectis prodeſt. Oris & linguæ defluxiones arcet.

EX GALENO.

Lichen qui in petris naſcitur, eſt ueluti muſcus quidam, ſed recte ex plantarum genere cenſeri poteſt. Sic nominatus uidetur, quod lichenas ſeu impetigines curet. Extergentem & mediocriter frigidam facultatem obtinet. Porrò quod ex talibus ſubſtantijs cõponitur, aduerſum eſſe inflammationi nihil mirum eſt. An uerò ſanguinis eruptiones ſiſtat, ut Dioſcorides ait, id neutiquam dicere queo.

EX PLINIO.

Sanguinem ſiſtit uulneribus inſtillatus, & collectiones illitus. Morbum quoq; regium cum melle ſanat ore illito & lingua. Stigmata etiam delet.

LICHEN Stein Leberkraut.

C

NOMINA.

Mercurialis.

ΛΙΝΟΖΩΣΤΙΣ, ἢ ἑρμοῦ βοτάνιον, ἢ πόα Græcis, Mercurialis Latinis & officinis dicit. Germanis Bingelkraut/ Mercuriuskraut/ oder Kuwurtz. Mercurialis dicta eſt, quod à Mercurio inuenta ſit.

Mercurialis cur dicta

GENERA.

Duo eius genera, mas & fœmina, quæ facilè ex eorundē deſcriptionibus diſcerni poterunt. Folia uerò maribus nigriora, fœminis candidiora.

FORMA.

Mercurialis folia Ocimo ſimilia habet, ad Helxines foliorum figuram accedentia, minora tamen. Ramulos geniculatos, alarū caua multa & denſa habentes. Fœmina ſemen fert racemoſum & multum. Mas uerò iuxta folia exiguum, rotundū, geminorum teſticulorum modo connexum. Totus frutex dodrantalis, & nonnunquam maior.

LOCVS.

Naſcitur in campeſtribus cultis, uinetisq́ʒ, aliquibus locis tam copioſa & efficax, ut ſapore ſuo uina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat.

TEMPVS.

Auguſto menſe ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam in primo ordine eſſe aſſerunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtraq́ʒ aluum mouet olerū modo comeſta. Cocta in aqua & epota aqua, bilem & aquoſa ducit. Creduntur præterea fœminæ folia trita & pota, aut poſt purgationem pudendis appoſita, ut fœminæ concipiantur efficere. Maſculæ uerò ſimiliter

D adhibita, mares progenerare.

EX GALENO.

Mercuriali omnes duntaxat ad uentris purgationes utuntur. Verumenimuero ſi quis eius facere periculum uolet in cataplaſmate, ſanè digerentis admodum facultatis eſſe experietur.

EX PLINIO.

Mirum eſt quod de utroq́ʒ eorum genere proditur: ut mares gignantur hunc facere, ut fœminæ illam. Hoc cōtingere ſi à conceptu ſuccus protinus bibatur in paſſo, edantúrue folia decocta ex oleo & ſale, uel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in nouo fictili cum heliotropio, & duabus aut tribus ſpicis, donec decoquatur. Decoctum dari iubent & herbam ipſam in cibo altero die purgationis mulieribus per triduū, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum uſu prædicauit illas. Easq́ʒ ad hunc modum adhuc medicorū nemo nouit. Ille eas uuluæ cum melle, uel roſaceo, uel irino, uel lirino admouit. Item ad ciendos menſes, ſecundasq́ʒ. Hoc idem præſtare potu fotuq́ʒ dixit. Inſtillauit auribus ſurdis ſuccum, inunxitq́ʒ cum uino uetere. Aluo folia impoſuit, epiphoris, ſtranguriæ & ueſicæ. Decoctum eius dedit cum myrrha & thure. Aluo quidem ſoluendæ, uel in febri, decoquitur quantum manus capiat, in duobus ſextarijs aquæ ad dimidias, bibitur ſale & melle admixto: necnon cum ungula ſuis, aut gallinaceo decoctum ſalubrius. Purgationis cauſa putauere aliqui utranq́ʒ dandam, ſiue cum malua decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahunt, ſed ſtomachum lædunt.

MERCVRIALIS
MAS.

Bingelkrautmennle.

MERCVRIALIS
FOEMINA.

Bingelkraut weible.

female mercury

DE LIBANOTIDE CORONARIA CAP. CLXXX.

A

NOMINA.

Λιβανωτὶς Græcis, Roſmarinus Latinis & officinis, Germanis Roſmarin appellatur. Libanotis uerò dicta eſt, quod odorem thuris reddat. Libanotida autem nō eam quæ ſimpliciter ſic nominatur à Græcis intellige, ſed eam quę cum adiectione, coronaria Libanotis appellatur. *Roſmarinus. Libanotis cur dicta. Libanotis coronaria.*

FORMA.

Roſmarinus qua nectentes coronas utunt̃, uirgas habet tenues, circa quas ſunt folia tenuia, crebra, oblonga & gracilia, intus candicantia, exteriore autem parte uiridia, grauiter odorata. Florem, quod Dioſcorides omiſit, in candido cœruleum, radicem nigram, multis fibris capillatam.

LOCVS.

Hodie paſsim in hortis & fictilibus uaſis plantatur. In Narbonenſi autem Gallia ſua ſponte prouenit tam copioſe, ut eius incolæ aliud lignum non urant.

TEMPVS.

Carpitur Maio menſe & deinde uſque ad Septembris medium. Floretq; bis annuatim, uere & autumno.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ſicca eſt, id quod ex guſtu & uiribus conijcere quiſq; poterit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calfacit. Regium morbum ſanat, ſi quis eam in aqua decoxerit, & ante exercitia bibendam dederit, dein poſt exercitia lauerit, & uino potauerit. Miſcetur etiam acopis, & muſteo oleo.

EX GALENO.

Libanotidis, quæ ad coronas eſt utilis, quam Romani Roſmarinū nuncupant, decoctum regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim Libanotides abſtergentis & incidentis facultatis ſunt participes.

B

APPENDIX.

Recentiores Roſmarinum ſuffitu tuſsim & deſtillationem ſedare tradunt. Et quod in primis nobile, tutam præſtare in peſtilentia domum crematam, nidore improbam aëris diluentem perniciem. Adijciunt & alias facultates, eas nempe: Roſmarinus corroborat cerebrum, ſenſus interiores, memoriam & cor. Succurrit tremori, reſolutioniq; partium. Loquelam amiſſam reparat, & alia multa poteſt, quæ cōmemorare ſuperuacaneum eſt.

ROSMARINVS

Roßmarin.

A

NOMINA.

LIGVSTRVM Plinio aliisq; Latinis nominatur. Officinis inuſitatum, Germanis Beinhöltzlin/ Mundtholtz/ Rein oder Schůlweiden dicitur. Quo autem nomine Græcis appellatum ſit, nondum certo nobis conſtat: neque enim ut ferè omnes hodie putant Cypros eſt, quæ Plinio libro duodecimo teſte, ſemen habet Coriandri, peregrinaq; exiſtit arbor. At Liguſtrum ſemen non Coriandro ſimile, quod rotundum ac ſubflauum eſt, ſed potius atrum, & altera parte latum modiceq; cõcauum in racemis profert. Nec arbor eſt peregrina, ſed ſponte in ſepibus & ſenticetis ubiq; prouenit. Mea tamen ſententia Phillyrea potius apud Dioſcoridem erit, quod hæc Cypro congener ac ſimilis ſit, eaſdemq; quas Liguſtrum facultates habeat. Iudicium tamen penes prudentem lectorem eſſe uolumus.

Liguſtrum non eſt Cypros.

Phillyrea uidetur eſſe Liguſtrũ

FORMA.

Liguſtrum arbor eſt parua, foliis Oleæ ſimilibus, floribus paruulis, candidis & odoratis, racematim florentibus, fructibus initio uirentibus, proceſſu temporis nigris, uuarum more congeſtis.

LOCVS.

Nihil frequentius Liguſtro in uepribus occurrit, nihilq; crebrius in dumetis inuenitur, ita ut hoc nomine contemptui habeatur. Quapropter huc reſpiciens Virgilius in Bucolico carmine, eius flores negligi à paſtoribus, ac inutiliter perire canit, dicens:

Alba liguſtra cadunt, uacinia nigra leguntur.

TEMPVS.

B Maio menſe floret, autumno autem cum maturis baccis nigreſcit.

TEMPERAMENTVM.

Etſi forma nõnihil à Cypro diſtet Liguſtrum, temperamento tamen eodem eſt præditũ. Eius enim folia & ſurculi mixta qualitate conſtant: diſcutiens enim quiddam cum aquea ſubſtantia, modicè calida, & quiddam etiam adſtrictorium ex terrena ſubſtantia frigida, & ſine morſu ſiccante, obtinent.

VIRES. EX PLINIO.

Succus eius neruis, articulis, algoribus, folia ubiq; ueteri ulceri cum ſalis mica, & oris exulcerationibus proſunt. Acini contra phthiriaſin, item contra intertrigines, foliáue. Sanant & gallinaceorum pituitas acini.

APPENDIX.

Recentiores Liguſtri ſuccum ulcera oris, ueretriq; ſanare tradunt. Idem etiam poſſe folia in uino decocta adiiciunt: ut hinc euidentiſsimũ ſit, foliis Liguſtri, haud ſecus atque Cypri aut Phillyreæ, adſtrictoriam ineſſe uim, propter quam cõmanducata & decocta, oris potiſsimum ulceribus opitulantur.

DE LV-

LIGVSTRVM

Beinhöltzlin.

A

CAP. CLXXXII.

NOMINA.

DIV multumq́; de huius herbæ nomenclatura fuimus ſoliciti, at utcunque multos interrogauerimus, tamen aliud nomen quàm idipſum quo nunc appellamus expiſcari haud potuimus. Vocetur itaque Lunaria minor, donec certiorem appellationem habere contigerit. Germanicè Klein Monkraut/ut ſit ad Latinam nomenclaturam alluſio quędam, nuncupetur. Lunaria minor.

FORMA.

Rotundo eſt caule, cui folia utrinq; ſeptem annexa, cordis ferè humani formam habentia: in ſummitate caulis ſemen Betæ ſimile profert.

LOCVS.

Naſcitur in montibus. Copioſiſsimè autem Tubingæ in pede montis Auſtriaci prouenit. Prope hanc nunquam nõ Ophris, de qua ſuo dicemus loco, inuenitur.

TEMPVS.

In fine Maij & Iunio menſe inuenitur, dein ſtatim euaneſcit.

TEMPERAMENTVM.

Terreſtre quid præ ſe fert guſtata, atque parum adſtringit, ut hinc mediocriter frigidam & ſiccam eſſe uериſimile ſit.

VIRES.

Vis foliorum eius hauddubiè uulneribus efficax, glutinandi nanque facultate prædita eſt. Chymicorum nugas, quibus eius herbæ uſus frequentiſsimus eſt, lubens prętereo. Cõſtat autem experientia, ad ſupprimendos menſes, & album muliebre profluuium, mirificè conferre hanc herbam.

LVNARIA
MINOR.

Lunarie or moonewort

Klein Monkraut.

Lunarye

A
NOMINA.

ΛΕΠΙΔΙΟΝ Græcis, Lepidium Latinis appellatur. Vulgus herbariorũ Piperitim nominãt. Quam denominationẽ ſequentes Germani noſtri *Piperitis.* Pfefferkraut uocant. Nomen uerò hoc à pipere traxit, cuius acrimoniam herba hæc guſtata refert. Diuerſa eſt uerò, ut obiter parum attentos moneam, ab ea planta quam Plinius Piperitim nuncupat, de qua ſuo loco dicemus copioſe. Sunt qui Lepidium alio nomine raphanum nominent, quod non alia *Raphanus cur dicatur Lepidium.* fit ratione, quàm quod herba hæc quod ad folia attinet, raphano ſylueſtri, quem Amoraciam alio nomine dicunt, admodum ſimilis ſit. Lepidium uerò appellatũ, *Lepidium unde dictum.* quod λεπίδας, hoc eſt, ſquamas & maculas in facie deleat & repurget.

FORMA.

Fruticoſum eſt, in cubitalem altitudinem ſurgens, folijs laurinis, ſed mollibus, & maioribus. Sic quidem Lepidion depingit Plinius & Paulus. Vnde ſole clarius fit, herbam cuius picturam damus eſſe Lepidion: cubitalis enim & interdum bicubitalis eſt, caule ſolido & rotundo, folijs oblongis & laurinis, maioribus tamen & mollioribus, guſtu piper referentibus & acribus, magnopereq́ linguam uellicantibus, floribus candidis exiguis admodum, ſemine paruo, radice oblonga. In ſumma, forma totius herbæ raphano, ut diximus, ſylueſtri ſimilis eſt.

LOCVS.

In hortis potiſsimum prouenit, in quibus uiuacitatem ſuam uſque ad multos annos prorogat.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, deinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

B In ordine quarto calefacit, ut Naſturtium, exiccat autem ipſo minus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Salgamorum more, ſale cum lacte conditur. Foliorum uis acris & exulceratrix eſt. Quapropter iſchiadicis præſenti remedio illinitur, tritum cum radice Inulæ, & quarta unius horæ parte impoſitum. Similiter & lienoſis prodeſt. Lepras idem pellit. Radix collo adalligata, dentium dolorem leuare creditur.

EX GALENO.

Facultate Naſturtio ſimile eſt.

EX PLINIO.

In facie cutem emendat exulcerando, ut tamen cera & roſaceo facilè ſanetur. Sic lepras & pſoras tollit ſemper facilè, & cicatricũ ulcera. Tradunt in dolore dentium adalligatum brachio quà doleat, compeſcere dolorem.

APPENDIX.

Lepidion craſſos & glutinoſos cibos & humores extenuare, & incidere ualet: ideoq́ culinaria eſt herba, & ſalſamentis idonea.

274

LEPIDIVM

wylde peper

Pfefferkraut.

wylde peper wort

A

CAP. CLXXXIIII.

NOMINA.

ΛΕΥΚΟΙΟΝ Theophraſti hoc loco deſcribimus, quod planè diuerſum eſt à Leucoio Dioſcoridis, quod ſuprà depinximus, id quod tamen plerique etiam docti uiri non animaduerterunt. Latinis Viola alba dicitur. *Viola alba.* Germanicè weiß Hornungßblůmen / oder Mertzenblůmen. Non autem ab re Viola alba dici cœpit: flos enim huius herbæ colorem album, & Violarum odorem refert. *Viola alba cur dicta.*

FORMA.

Folia habet Porro ſimilia, tenuiora tamen & molliora, ex radice bulboſa prodeuntia. Pediculum etiam profert dodrantalem, tenuem ac ferè iunceum, in quo candidus flos eſt, in medio croceus, Violarum purpurearũ odorem referens, quo decidente, capitula Nucis auellanæ quantitate erumpunt, in quibus ſemen Sinapi haud diſsimile continetur. Quod ſi ad hanc deſcriptionem adhibeas ea quæ de Viola alba Theophraſtus libro ſexto & ſeptimo de ſtirpium hiſtoria tradit, certè ſole manifeſtius erit herbam hanc cuius picturam damus eſſe eam, quam λευκόιον Theophraſtus uocat. Nam hæc prima florum ſe oſtendit. Emicat ubi cœlum clementius ſtatim, etiam non hyeme exacta: ubi uerò immitius, poſtea. Celeriter quoque euaneſcit. Radicem denique bulboſam & florem odoratum obtinet. Quę ſingula etiam de hac noſtra herba uerè dici poſſunt. Prima ſiquidem florum, hyeme etiam nondum exacta, Februario nimirum menſe, & die diuo Valentino ſacro, ubi cœlum clementius fuerit, apparet. In Aprili, ubi appropinquare iam cœperit Maius, euaneſcit. Flos item eius, Violarum purpurearum prorſus odorem refert. Radix etiam ad Bulbi ſimilitudinem orbiculata exiſtit, ut hoc nomine nemini dubium eſſe debeat, quin ſit Viola alba Theophraſti.

Theophraſti alba uiola. *Flos Februarij uocatus.*

B

LOCVS.

Prouenit in umbroſis ſyluis & locis, qualis eſt non procul à Tubinga paulò ſuprà & infrà monaſterium Bebenhuſum uocatum, ubi copioſiſsimè naſcitur. Plantatur nunc etiam paſsim in hortis.

TEMPVS.

In Februario ſtatim hæc erumpit, ut diximus, herba, & inter initia Martij ad perfectionem uenit. Semen in Aprili oſtendit in capitulis, ut in altera pictura uides.

TEMPERAMENTVM.

Folia ferè qualitatis omnis expertia, radix autẽ dulcis & glutinoſa eſt, ut hoc nomine adſtringat & exiccet, ut reliqui bulbi.

VIRES.

Digerentem leuiter, & cum hoc adſtringentẽ facultatem, ſicut reliquos bulbos, habere ex ijs quæ cõmemorauimus ſatis conſtat. Tamen nunc nullus, quod ſciam, eius ſtirpis uſus eſt.

275

VIOLA ALBA

Hornungßblům.

VIOLAE ALBAE FOLIA CVM SEMINE.

Weiß Hornungßblům mit dem ſomen.

NOMINA.

C

Milium ſolis.

Lithoſpermon unde dictum.

ΛΙΘΟΣΠΕΡΜΟΝ Græcis, Lithoſpermum Latinis, officinis & medicis hodie omnibus Milium ſolis appellatur. Germanis Meerhirß/ oder Steinſomen. Nomen à lapidea ſeminis duritia accepit: neque enim Lithoſpermon aliud ſonat Græcis, quàm lapideum ſemen. Quum itaque ſemina tanquam calculos ferat, candore & rotunditate margaritarum, duritia uerò lapidea, cõmodiſsima uoce Lithoſpermon dictum eſt. Milium uerò ſolis recentioribus nominatum puto, quod ſemen eius candore ſolis & lucis ſplendore fulgeat.

FORMA.

Folia habet Oleæ ſimilia, longiora tamen & latiora, & quæ in ima parte ſunt, humi iacent. Ramulos uerò rectos, tenues, craſsitudine Iunci acuti, ſolidos, lignoſosq́. In quorum cacumine bifidi diuaricatiq́ exortus, cauliculorum ſpeciem exhibent longa habentes folia, inter quæ ſemen lapideum, rotundum, paruum, eruo æquale. Plinius graphicè candore & rotunditate margaritas referre dixit. Noſtrum autem Lithoſpermon multo minus quàm Dioſcorides & Plinius tradiderunt ſemen profert, quod ſoli diuerſitati acceptum referendum erit. Radix etiam Lithoſpermi, quod adijciendum eſſe arbitror, exteriore ſui parte rubore perfunditur.

LOCVS.

Lithoſpermon aſperis & ſublimibus locis gaudet. Satum etiam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, eoq́ tempore ſemen etiam profert.

D

TEMPERAMENTVM.

Semen Lithoſpermi, cuius maximè uſus eſt, calidum & ſiccum eſſe facilè ex eiuſdem facultatibus conijcitur. Omnia ſiquidem urinam cientia, Galeno lib. v. de ſimpl. medicam. facult. cap. xij. teſte, calida & ſicca ſunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen cum uino albo potum, calculos frangit, & urinam ducit.

EX PAVLO.

Semen cum uino albo potum, calculos conterit, & urinas pellit.

EX PLINIO.

Lapillis eius drachmæ pondere potis uino albo calculos frangi pelliq́ conſtat, & ſtranguriam diſcuti.

DE LYSI-

milia solis
LITHOSPERMVM
gramineo

Meerhirß.
Small Gromwell

C

NOMINA.

ΛΥΣΙΜΑΧΙΟΝ græcè, Lyſimachia latinè, uulgò Salicaria, germanicè Weiderich nominatur. Lyſimachia uerò ab eius inuentore Lyſimacho appellata, aut quia uis tanta herbę, ut iumentis diſcordantibus impoſita iugo, aſperitatem cohibeat. Quare à diſſoluenda diſsidentium pugna, non ineptè Lyſimachia uidebitũ nominata. Salicaria uerò quod folia ſalicis, aut quod inter ſalices naſcatur, dicta eſt.

Lyſimachia unde appellata.

Salicaria.

GENERA.

Lyſimachię duo eſſe genera ex Dioſcoride & Plinio ſatis liquet. Plinij enim purpureum florem habet, hinc nos illam purpureã appellauimus, Germanicè braun Weiderich. Dioſcoridis uero rufos, hoc eſt, aureos, ut metipſe interpretatur, flores obtinet, ideoq; luteam nominauimus, Germanicè geel Weiderich. Et hæc quidem altera magis adſtringit, inq; uſu medico hoc nomine eidem præferenda.

FORMA.

Caules profert cubitales, aut etiam maiores, tenues, fruticoſos, quorum à geniculis folia exeunt gracilia, ſalici ſimilia, guſtum adſtringentia, flores rufos, aut ad auri colorem declinantes. Ex qua pictura nulli non notum fit, plantas quas pictas damus eſſe Lyſimachias. Caules enim emittunt cubitales, & multo quoque longiores, tenues & fruticoſos. Folia etiam habent ſalicis, cum lentore quodam adſtringentia. Flores hæc rufos, illa autem purpureos habet, ut non contemnendus autor eſt Plinius. His accedit locus natalis, & alia quæ referre non attinet.

LOCVS.

Naſcuntur paluſtribus locis, & prope aquas, potiſsimũ ubi ſalices proueniunt.

TEMPVS.

D Iunio & Iulio menſibus florent, ac ſubinde purpurea in ſiliquis oblongis ſemen producit, lutea uerò decidentibus floribus, ſemen exiguum, Coriandro haud diſſimile profert, quod guſtum non ſecus atque folia adſtringit.

TEMPERAMENTVM.

Superantem adſtrictoriam qualitatem, adeoq; exiccatoriam uim obtinent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus foliorum eius, cui adſtringendi facultas eſt, ad ſanguinis excreationes & dyſenterias potus & infuſus confert. Siſtit & mulierum fluxum appoſitus. Contra erumpentem è naribus ſanguinem herba ipſa utiliter inſeritur. Vulneraria etiam eſt, & ſanguinem compeſcit. Incenſa acerrimum habet fumum, ut ſerpentes quidem abigat, & muſcas enecet.

EX GALENO.

Vulnera glutinat, erumpentemq; ex naribus ſanguinem emplaſtri modo illita ſiſtit: quin & reliquas ſanguinis eruptiones compeſcere tum ipſa, tum ſuccus eius multò magis poteſt. Pota dyſenterias, ſanguinis reiectiones ac muliebrem fluxum ſanat.

EX PLINIO.

Vis eius tanta eſt, ut iumentis diſcordantibus iugo impoſita, aſperitatem cohibeat. Pota uel illita, uel naribus indita, ſanguinis profluuium ſiſtit. Vulneribus iȷs priuatim quæ calceamento facta ſunt contrita & arida infricata efficax eſt.

LYSIMACHIA
PVRPVREA.

Rot Weiderich.

LYSIMACHIA
LVTEA.

Geel Weiderich.

yellow Losestrife

A

NOMINA.

ΛΑΓΩΠΟΥΣ Grecis, Leporinus pes Latinis, Trifolium humile & Trinitas à tribus folijs herbarijs dicitur. Officinis noſtris ignota eſt herba. Germanis Haſenfüß/oder Katzenklee/oder Kätzle nominatur. Sic uerò Græci atque Latini hanc herbam appellarunt, quod Leporino pedi ſimilem paniculam habeat. *Trinitas.* *Lagopus cur dicta.*

FORMA.

A nullo, quod ſciam, Lagopus deſcribitur. Herba autem quam pro eo exhibemus, caules habet rotundos, hirſutos, folia Loto trifoliæ quæ in pratis gignitur ſimilia, ſemen in paniculis muſcoſis lanuginoſisq́, leporino pedi ſimilibus admodũ, adſtringentis guſtus.

LOCVS.

In ſegetibus, Plinio etiam authore, & in hortorum areis, ut teſtatur Dioſcorides, gignitur.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus potiſsimum apparet.

TEMPERAMENTVM.

Exiccandi facultatem obtinet, Galeno teſte, Lagopus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Lagopus herba ſiſtendi aluum cum uino pota. Febrientibus autem cum aqua danda. Alligatur eadem contra inguinum inflammationes.

EX GALENO.

Fluxus alui probè exiccat.

EX PLINIO.

B Lagopus ſiſtit aluum è uino pota, aut in febri ex aqua. Eadem inguini adalligatur in tumore.

APPENDIX.

Ex ijs omnibus abundè conſtat, herbam eam quam depictam damus eſſe Lagopum, ſiquidem & nomen & forma illi aptiſsimè reſpondent. Locus etiam conuenit: naſcitur enim copioſiſsimè in ſegetibus. Nec temperamentum abhorret, quod illi eſt adſtrictorium & exiccans. His omnibus accedunt uires: uulgò enim omnes hac planta in dyſenteria, & alui profluuio utuntur.

LAGOPVS

calles foxfoot or
hare foote

Katzenklee.

Cattes foxfoot or
Hares foote

A NOMINA.

ΛΑΡΙΞ Græcis, Larix & Larex Latinis, officinis & uulgò Larga, Germanis Lörchbaum appellatur. *Larix ſeu Larex*

FORMA.

Larix arbor eſt magna, Piceæ ſimilis, craſsior, læuiorique cortice, folio uilloſo pectinum modo, pingui & denſo, mollique flexu, materia præſtanti, rubente, odore acri. Hinc erumpit nonnihil liquoris melleo, Dioſcoride ac Plinio teſtibus, colore atque lento, nunquam dureſcentis. Eſt autem reſina quam Larignam, aut uerè Laricinam uel Lariceam uocant, qua hodie omnes ferè officinæ pro terebinthina, non ſine errore utuntur. *Reſina laricina hodie pro terebinthina utuntur officinæ.* C Terebinthina enim candida eſt, pellucida, & in modum coloris uitri cœrulea & odorata. Lignum eius propémodum ignibus inuictum, neque flagrat, neque in carbones recidit: nec alio modo ignis ui conſumitur, quàm ſaxum in fornace ad calcem coquendam adhibitum, quod quidem nec flammam recipit, nec carbonẽ remittit, ſed longo ſpacio tardè comburitur. E ramis eius panicularum modo nucamenta dependent, quod pictura affabre oſtendit.

LOCVS.

Larix, ut autor eſt Vitruuius, circa ripam fluminis Padi, & litora maris Adriatici naſcitur. Copioſiſsimè autem in Sileſia prouenit, unde Illuſtriſsimus Princeps GEORGIVS Marchio Brandenburgenſis dominus meus clementiſsimus, plures arbores Onoltzbachiũ transferre curauit, à quo ſanè hanc etiam cuius hic damus picturam ad me Tubingam tranſmiſit. *GEORGIVS Marchio Brandenburgenſis.* In Sileſia ex eius arboris ligno hypocauſta conſtruuntur, tantus illius ibidem prouentus eſt.

TEMPVS.

Larix nullo exhilaratur flore, ſed turgens tantum ædit germina.

B TEMPERAMENTVM.

Minimum in eius temperamento ignis & aëris, humoris autem terreni plurimum. Hinc cum non habeat ſpacia foraminum quà poſsit ignis penetrare, fit ut eius uim, quemadmodũ paulò antè diximus, reijciat, nec patiatur ab eo citò lædi. Adſtrictoriam itaque facultatem, haud ſecus atque piceæ, eius folia & cortices, ut ſtatim dicemus, obtinent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cortex eius adſtringit, ac intertriginib. tritus & illitus prodeſt, & ulceribus ſummam cutem occupantibus, ambuſtiſque cum lithargyro & manna thuris. Vlcera in teneris corporibus cerato myrtino exceptus ad cicatricem perducit. Tritus cum atramento ſutorio, ſerpentia cohibet. Fœtus & ſecundas ſuffitu eijcit. Potus aluum ſiſtit, & urinam mouet. Folia eius trita illitaque inflammationes leniunt, & uulnera ab inflammatione uindicant. Trita uerò & in aceto cocta, calida collutione dentiũ dolorem mulcent. Reſina eius, ut omnes aliæ, emollit, calefacit, diſcutit, expurgat. Tuſsientibus ac tabidis in ecligmate per ſe aut cum melle conuenit. Thoracis uitia expurgat. Vrinam etiam cit, maturat, & aluum mollit. Pilos in palpebris glutinat. Cõtra lepras cum ærugine, atramento ſutorio, & nitro inungitur. Auribus ſaniem ſtillantibus cum melle & oleo, & in genitalium pruritu. Miſcetur etiam emplaſtris, malagmatis & acopis. Lateris doloribus per ſe inuncta & impoſita auxiliatur.

EX GALENO.

Cortex eius uincentem habet adſtrictoriã facultatem uſqueadeo, ut & intertrigines belliſsimè ſanet, & uentrem potus ſiſtat. Sed & ambuſtis cicatricem inducit. In folijs arboris, ut quæ multo ſunt cortice humidiora, uis ineſt uulnerum glutinatoria. Reſina eius deſiccat & calefacit.

EX PLINIO.

Laricis folia trita & decocta in aceto, dentium dolori proſunt. Cinis corticum

LARIX Lörchbaum.

A intertrigini & ambuſtis medetur. Potus aluum ſiſtit. Vrinam mouet. Suffitu uuluas corrigit. Reſina larigna tuſsi efficax habetur, pollet**ꝗ́** contra uiſcerum ulcera.

DE MELISSOPHYLLO. CAP. CLXXXIX.

NOMINA.

MΕΛΙΣΣΟΦΥΛΛΟΝ, ἢ μελίφυλλον Græcis, Apiaſtrum ſiue Citrago Latinis, officinis Meliſſa dicitur. Germanis Meliſſen / Meliſſenkraut / Honigblům. Meliſſophyllum non alio nomine appellatum eſt, niſi quod apes eius folio magnopere delectentur: neq; enim μελισσόφυλλον aliud quàm apum folium ſignificat. Meliphyllon uerò, qua uoce Nicander uſus eſt, mellis folium indicat. Sic itaque nominari cœpit, quod hinc apes mellis materiam colligant. Pari ratione Latini Apiaſtrum hauddubiè dixerunt, quod ea herba apes plurimum lætentur, adeò ut ſi ea aluearia confricentur perunganturúe, detentum in eis examen non fugiat. Citraginem autem ab odore Citri: nares enim ſi conſulantur Citrium mâlum olebit.

Meliſſa. *Meliſſophyllum unde dictum.* *Apiaſtrum.* *Citrago.*

GENERA.

Duo ſunt ex uulgarium herbariorum ſententia Meliſſophylli genera. Vnum uerum: alterum adulterinum, quod Germani Wantzenkraut nominant, ut paulò pòſt dicemus.

FORMA.

Folia & cauliculi ueri Meliſſophylli, Balloti ſeu Marrubio nigro ſimilia ſunt, maiora tamen & tenuiora, nec ita hirſuta, citri mâli odore. Perperàm hodie officinæ B pro uera Meliſſa utuntur herba paſsim in hortis proueniente, quam Germani, ut diximus, quia cimices olere uidetur, Wantzenkraut nominant. Fœdus itaq; cum huius herbæ odor ſit, non eſt cur apes ea delectentur, neq; ei florenti inſident, ſed eam potius fugiunt. Contrà illa quam pro uera pictam damus unicè oblectantur, quod illius tam gratus odor ſit, ut in ædibus ſtrata, eas gratiſsimo odore compleat.

LOCVS.

Naſcitur in ſyluis uerum, adulterinum autem in hortis.

TEMPVS.

Carpitur æſtate, Iunio potiſsimum menſe, quo floribus prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Meliſſophyllon ex ſecundo ordine calefacientiũ cenſetur, deſiccat uerò non æquè, ſed ipſum quiſpiam in hoc primi ordinis eſſe poſuerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum uino pota aut illita, contra ſcorpionũ, phalangiorũ, canumq; morſus proſunt. Decoctũ eorundem, ſi eo perfundantur, idem poteſt. In inſeſsionibus ad ducendos menſes utile eſt. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dyſentericis iniectum prodeſt. Fungorũ ſtrangulationibus, folia cum nitro pota ſuccurrunt. Torminibus auxiliant̃. Dantur in eclegmate orthopnoicis. Illita cum ſale ſtrumas diſcutiunt. Vlcera purgant. Articularios dolores illita mitigant.

EX GALENO.

Meliſſophyllon Marrubio facultate ſimile eſt, ſed plurimũ ab eo uincit̃: quamobrem nec utitur illo quiſpiam. Superuacaneum ſiquidem foret præſente Marrubio, cuius tantus eſt ubiq; terrarum prouentus, uelle uti Meliſſophyllo. Cæterum ſi cui fortè ad manum quandoq; Marrubium non fuerit, illo ad quæcunque uti licebit, modo quanto ab hoc exuperetur cognitum habuerit.

EX PLINIO.

Meliſſophyllo ſiue Melittæna ſi perunguntur aluearia, non fugient apes: nullo

MELISSOPHYLLVM VERVM.

Meliſſen.

MELISSOPHYLLVM ADVLTERINVM.

Wantzenkraut.

C enim magis gaudent flore. Copia iſtius examina facillimè continentur. Idem præ‐ſentiſsimum eſt contra ictus earum ueſparumq́ꝫ, & araneorum, item ſcorpionum, remedium. Item contra uuluarum ſtrangulationes addito nitro. Contra tormina è uino. Folia eius ſtrumis illinuntur, & ſedis uitijs cum ſale decocta. Succus fœminas purgat, & inflationes diſcutit, & ulcera ſanat. Articularios morbos ſedat, canisq́ꝫ morſus. Prodeſt dyſentericis ueteribus, & cœliacis, orthopnoicis, lienibus, ulceribus thoracis. Caligines oculorum ſucco cum melle inungi eximium habetur.

EX SYMEONE SETHI.

Ad ſtomachi ex frigiditate morſus, & à nigra bile triſtitias & timores qui ſine ratione ex illa fiunt, confert. Hilaritatem efficit, & ad melancholicũ ac pituitoſum humorem prodeſt. Fertur quod induſtriam afferat, & quod ante ſomnum ſumptum, bona ſomnia faciat, contraria ratione cum Braſsica, quæ mala inſomnia affert. Bubones lædit.

DE MARATHRO. CAP. CXC.

NOMINA.

Marathrum cur appellatum.

Fœniculum.

ΜΑΡΑΘΟΝ græcè, Fœniculum latinè, officinæ antiquum & latinum nomen retinuerunt, Germanicè Fenchel dicitur. Marathrum Græcis dictum putant à marceſcendo, quod ad cõdienda plurima cum inaruerit cõmendatiſsimum ſit. Fœniculum autem dici exiſtimant, quod ſatum magno cum fœnore ſemen reddat.

FORMA.

D Fœniculum ferulacei generis eſt, hominisq́ꝫ plerunq́ꝫ proceritatem ſuperat, caule geniculato, fungoſa intus medulla, leui exterius cortice & herbaceo, folia Abrotoni, ſed longiore molliorıq́ꝫ, iucundo odore, umbella rotunda, ampla, lutea, in orbem radiatim circinato, in qua ſemen nudum dependet, radice candida, longa & odorata.

LOCVS.

Paſsim in hortis ſatum prouenit. Sua etiam ſponte interdum ceu Anethum naſcitur.

TEMPVS.

Colligitur caule turgeſcente. Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Fœniculum tam ualenter excalfacit, ut ex tertio ordine excalefacientium cenſeri poſsit. Exiccat uerò non æquè, ſed ipſum quiſpiam in hoc primi eſſe ordinis poſuerit. Proinde lac procreat, quod, ſi admodum deſiccaret, non ſanè efficeret.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fœniculi herba comeſta mammas lacte replet. Idem poteſt ſemẽ potum, aut decoctum cum ptiſana. Comæ decoctum ſubditum impoſitúmue, renum & ueſicæ uitijs utile: quippe quod urinam ciere poteſt. Contra ſerpentium ictus in uino potum prodeſt. Menſes ducit. In febribus nauſeam, & ſtomachi ardorem ex aqua frigida potum, ſedat. Radices contritæ & cum melle illitæ, morſibus canum medentur. Succus caulibus & folijs expreſsis in ſole ſiccatus, medicamentis quæ ad excitandam oculorum aciem cõficiuntur, utiliter adijcitur. Extrahitur etiam ſuccus ex ſemine uiridi, folijs, ramulisq́ꝫ, ad eadem utilis. Radix in prima germinatione exprimitur. In occidentali Iberia liquorem gummi ſimilem reddit. Caulem medium dum herba floret incolæ demetunt, igniq́ꝫ admouent, quo facilius ui caloris exudans gummi remittat. Hoc efficacius ſucco eſt ad medicamenta oculorum.

EX GALE‐

FŒNICVLVM

fenoll

Fenchel.

Fenell

C

EX GALENO.

Fœniculum lac procreat. Suffuſis auxiliatur. Vrinas menſesq́ cit. In condimentis aſsiduus Anethi uſus, Fœniculi uerò & in obſonijs. Apud nos in hoc reponunt, non ſecus ac Pyrethrum & Terebinthum condientes, ut in totum annum uſui ſit, quemadmodum & cepas & rapas & alia huiuſmodi quædam in ſolo aceto, alia in oxhalme aſſeruantes.

EX PLINIO.

Ad ſcorpionum ictus & ſerpentium, ſemine in uino poto ualet. Succus & auribus inſtillatur, uermiculosq́ in his necat. Idipſum condimentis propè omnibus inſeritur. Oxyporis etiam aptiſsimè. Quin & cruſtis ſubditur panis. Semen ſtomachum diſſolutum adſtringit. Nauſeam ex aqua tritum ſedat. Pulmonibus & iecinoribus laudatiſsimum. Ventrem ſiſtit cum modicè ſumitur, urinam excitat, & tormina mitigat decoctum, lactisq́ defectu potum mammas replet. Radix cum pti ſana pota renes purgat, ſiue decocto ſucco, ſiue ſemine ſumpto. Prodeſt & hydropicis radix ex uino cocta: item conuulſis. Illinuntur folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos ueſicæ pellunt. Genituræ abundantiam quoquo modo hauſtum facit. Verendis amiciſsimum, ſiue ad fouendum radice cum uino cocta, ſiue contrita in oleo illitum. Multi tumoribus & ſugillatis cum cera illinunt. Et radice in ſucco uel cum melle contra canis morſum utuntur. Et contra multipedē ex uino.

EX SYMEONE SETHI.

Lac procreat, & ſuffuſis remedio eſt. Vrinam cit, & menſes ducit.

DE MELANTHIO. CAP. CXCI.

D

NOMINA.

Nigella. Melanthion unde dictum.

ΜΕΛΑΝΘΙΟΝ Græcis, Papauer nigrum, Nigella & Gith Latinis dicitur. Officinæ omnes Nigellam appellant. Melanthion autem & Nigella, à nigro ſeminis colore hæc herba hauddubiè dicta eſt.

GENERA.

Etſi apud Dioſcoridem aliosq́ ueteres una duntaxat Nigellæ ſpecies reperiatur, nobis tamen domeſticas & hortenſes tres uidere contigit, quarum duæ quidem habent ſemina nigra, tertia uerò ſubflauum. Inter eas quæ habent ſemina nigra, primã ſchwartz Kommich germanicè appellauimus, alteram autem ſchwartz Coriander / quod folia eius Coriandri folijs non diſsimilia ſint. Tertia, quod ad folia & flores attinet, primæ per omnia ſimilis eſt, in ſemine tantum quod flaueſcit, ut diximus, diuerſa. Herbarij huius temporis Nigellam citrinam nominant. Præter has tres iam cõmemoratas eſt quarta, quæ ſylueſtris Nigella dicitur, quod ſcilicet ſua ſponte in aruis naſcatur. Germanis wild ſchwartzer Coriander nominatur. Videtur autem eſſe potius tertium genus Cumini ſylueſtris.

FORMA.

Melanthion. Melanthion frutex eſt puſillus, ramulis tenuibus, altitudiue palmorum duorum uel amplior, folijs paruis Senetionis herbæ ſimilibus, multo tamen exilioribus, capitulo in cacumine, exiguo ceu Papaueris, oblongo, intercurſantibus internè diſtinctionibus loculoſis quinque aut ſex, in ſummitate extrinſecus corniculatis, quibus ſemen nigrum, acre, odoratum includitur. Sylueſtre alteri hortenſi ferè ſimile eſt, folia ſiquidem anethi habet, flores primo ſimiles, niſi quod colore ſint elegantiores. Capitulum planè Aquileiæ reſpondet, atque in ſe ſemina nigra & odorata continet.

LOCVS.

MELANTHIVM HORTENSE PRIMVM.

Schwartz Kommich.

Garden Nigella

nigella

287

NIGELLA HORTEN
SIS ALTERA.

Schwartz Coriander.

Damasko nigella

MELANTHIVM
SYLVESTRE.

Wilder ſchwartzer Coriander.

Wild Nigella

C

LOCVS.

Melanthion domeſticum non niſi in hortis ſatum prouenit. Syluestre autem, ut dictum eſt, in agris ſua ſponte prouenit.

TEMPVS.

Melanthion floret Iunio menſe, Iulio autem & Auguſto ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Melanthium excalefacit atque deſiccat tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Capitis doloribus illitum fronti Melanthiũ, & incipientibus ſuffuſionibus cum irino tritum & naribus infuſum prodeſt. Tollit lentigines, lepras, œdemata uetuſta, duritiesq́ꝫ cum aceto illitum. Circunſcarificatos clauos excutit cum uetere uino impoſitum. Dentium doloribus cum aceto & teda decoctum, ſi eo colluantur, ſuccurrit. Rotundos uentris lumbricos expellit, ex aqua umbilico illitum. Tritum autem & in linteo colligatum & olfactum, deſtillatione laborantes adiuuat. Pluribus diebus potum, urinam, menſes & lac prouocat. Difficultatem ſpirandi cum uino potum finit. Phalangiorum morſibus drachmæ pondere cnm aqua hauſtum auxiliatur. Suffitu ſerpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

EX GALENO.

Tenuium eſt partium Melanthium, unde deſtillationes ſanat calidum in linteo admotum, atque aſsiduò olfactum. Quinetiam ſi intrò in corpus ſumatur, uel maximè flatus extinguit. Hinc conſtat eſſentiæ ipſum eſſe tenuis, & ad unguem à caliditate elaboratæ. Propterea ſanè etiam amarum eſt. Itaque mirum non eſt ſi lumbricos interimat non eſum modo, ſed etiam foris impoſitum. Neque ſanè etiam mirandum ſi lepras, clauos, myrmecias eĳciat. Sic uerò etiam orthopnœam iuuat, &
D menſes prouocat, qui ob craſsitiem aut uiſcedinem retenti fuerint. In ſumma, ubi inciſione, exterſione, deſiccatione, excalefactione eſt opus, præſtantiſsimum id rem[illegible]m eſt.

EX PLINIO.

Melanthion medetur ſerpentium plagis & ſcorpionum. Illini ex aceto & melle reperio, incenſoq́ꝫ ſerpentes fugari. Bibitur drachma contra araneos. Deſtillationem narium diſcutit tuſum in linteolo olfactum. Capitis dolores illitum ex aceto, & infuſum naribus mitigat. Cum irino oculorũ epiphoras & tumores lenit. Dentium dolores coctum cum aceto. Vlcera oris tritum & cõmanducatum. Lepras & lentigines ex aceto tritum emendat. Difficultates ſpirandi addito uino potum. Duritias tumoresq́ꝫ ueteres & ſuppurationes illitum. Lac mulierum auget continuis diebus ſumptum. Colligitur ſuccus ut Hyoſcyami. Oculos purgat, urinam & menſtrua ciet. Similiter largius uenenum eſt, quod miremur, cum ſemen gratiſsimè panes etiam condiat. Quinimo linteolo alligatis tantum granis triginta, ſecundas trahi reperio. Aiunt & clauis in pedibus mederi tritum in urina. Culices ſuffitu necare: item muſcas.

EX SYMEONE SETHI.

Eſt tenuium partium, lumbricos in uentre necat, flatus diſcutit, pituitamq́ꝫ incidit. Ad orthopnœas & defluxus capitis facit odoratum, præſertim poſtquam calefactum fuerit. Dicitur uerò quod ſi teratur, & cum aceto uentri imponatur, etiam ſic lumbricos necare. Et ſi cum melle fermentetur, & calida aqua hauriatur, calculos in renibus & ueſica minuit, urinam cit, menſes ducit, & ueluti remedium contra uenena eſt, ſi quis ipſum ieiunus aſſumat.

MALVA
HORTENSIS.

Holy hocke

Ernroſen.

Holy hocke

290

MALVA SYLVE
STRIS PVMILA.

Comon mallob

Genßpappel.

Small mallow

Z91

MALVA SYLVESTRIS
ELATIOR.

Roßpappel.

Great wild Mallow.

C

NOMINA.

Malua quare dicta. *μαλάττειν.*

ΜΑΛΑΧΗ græcè, Malua latinè, officinis latinum nomen retinuit, Germanicè Pappel dicitur. Malua autem Græcis ab emollienda aluo nomen traxit: μαλάττειν enim mollire ſignificat. Quinetiam Latinis Varro Maluam quaſi moluam, quod aluum molliat, dictam eſſe contendit. Antiqui enim ea utebantur in acetarijs cum Lactuca ad ſubducendam aluum. Vnde Martialis libro decimo ait:

Exoneraturas uentrem mihi uillica maluas
Attulit, & uarias quas habet hortus opes.

GENERA.

Maluarũ genera eſſe duo Dioſcorides & Galenus tradunt. Vna enim hortenſis, altera ſylueſtris Malua dicitur. Hortenſis, quæ in hortis ſata prouenit, Germanis Römiſche Pappel/uel Ernroß/quod ſcilicet meſsis tempore floreant, uel Herbſt roß nominatur. Huius iterum uaria ſunt genera: alia ſiquidem roſas purpureas, & has uel ſimplici uel multiplici foliorũ textura conſtantes, ut pictura monſtrat: alia candidas & iterum foliorũ textura differentes producit. Nos una pictura quatuor hæc hortenſis Maluæ genera complexi ſumus. Sylueſtris non quæ in ſyluis, aut aſperis locis, ſed quæ in incultis locis ſua ſponte naſcitur, intelligi debet: id quod græca uox χερσαία, qua Dioſcorides utitur, maximè docet. Hæc enim Græcis incultam & inelaboratã terram ſignificat, qualis in ſemitis, pratis, alijsq́ue huiuſcemodi ruris & agri partibus eſt. Erratica hæc ſeu ſylueſtris Malua itidem in duas diſtribuitur ſpecies: quædam enim pumila eſt, & humi ſerpens, hanc Germani Genß pappel/ Käß oder Haſenpappel uocant. Quædam altius attollitur, & ferè arboreſcit, hanc germanicè Roßpappel nominant.

Hortenſis Malua. *Sylueſtris.* *χερσαία.* *Pumila.* *Arboreſcens.*

D

FORMA.

Hortenſis.

Hortenſis Malua grandeſcit in arborem, eiusq́ue ſcapus tanta magnitudine proficit, ut baculi uſum præbeat. Folia huic ampla, circinatæ rotunditatis, multis in ambitu ſegmentis. Caudex ſimplex, luxurioſæ proceritatis attollitur, à medio ferè ad uerticem pulcherrimis floribus decoratus, breui admodum pediculo dependentibus, qui uenuſtate roſis non cedunt, & ſi ſuppeteret odor, de principatu certarent. Colore conſtant purpureo, uermiculatóue & candido. Capitula quędam breuibus innixa petiolis, & leuiter in mucronem faſtigiata primùm è caule proſiliunt, ijsq́ue paulatim intumeſcentibus, prægnantia florũ inuolucra fatiſcũt, in quibus dehiſcentes roſæ ſeſe pandunt, & explicant in folia quinq́ue, interdum ſtructili quadam ſerie, ut diximus, numeroſa, calycibus apices paucos cõplexis, qui lutei medijs emicant, quibus decidentibus erumpunt purpurea ſtamina. His fœtus ſuccreſcit multipliciter tunicatus, atq́ue in umbilici formam numeroſo ſemine coagmentatus, in quibus cum decuſſa ſunt folia, reliquarum Maluarũ modo ſemina recluduntur. Sylueſtris pumila & humi repens, folio rotundo, pingui, & in ambitu ſerrato conſtat: caule magno, floribus ex candido purpuraſcentibus, radice candida. Sylueſtris altior folio magis laciniato naſcitur, floribus ex cœruleo purpureis, radice candida.

Sylueſtris pumila. *Sylueſtris procerior.*

LOCVS.

Hortenſis in hortis ſata prouenit. Sylueſtris autem locis incultis, pinguibus potiſsimum, & humidis.

TEMPVS.

Hortenſis floret Iulio & Auguſto præſertim menſibus: neque enim flos is ut roſa fugax eſt, ſed diu uigor uitaq́ue durat. Sylueſtris pumila per totam æſtatem, & in maximam autumni partem durat. Arboreſcens autem Iunio & Iulio menſibus, floribus quammaximè abundat.

TEMPERA-

A TEMPERAMENTVM.

Malua ſylueſtris digerentis paululum, & emollientis leuiter eſt facultatis. Hortenſis uerò quanto plus habet aqueæ humiditatis, tanto facultate imbecillior eſt. Fructus eius tanto ualidior eſt, quanto & ſiccior. Inter Lactucã, Betam & Maluam id eſt diſcriminis, nempe quod ſicciora ſint ſylueſtria, ſatiua humidiora. Permiſtũ eſt Maluę ſucco aliquid glutinoſum, quo Lactuca caret. A refrigerãdi facultate manifeſtè abeſt, ut ante ſumptionẽ cernere licet, ſi ex ambobus particulatim oleribus, quemadmodũ factitare homines conſueuerunt, cataplaſma ad calidum quempiam affectum, qualis eſt eryſipelas, componas, molliuſcula folia diligenter tundens donec ad leuorem redacta ſint exactiſsimum. Tum nanque cognoſces Lactucam manifeſtè refrigerare, Maluam uerò modicum, & quaſi tepidum quendam calorem obtinere. Facilè hoc olus deorſum labitur, non tantum quia humidum eſt, ſed etiam quia glutinoſum. Si horum trium olerum ſuccos inter ſe compares, tenuis & abſterſorius Betæ, craſsior glutinoſiorq́ Maluæ, in utriuſq medio Lactucæ ſtatuetur. Hæc Galenus lib. ij. de alimentorũ facultatibus. *Sylueſtria ſatiuis ſicciora.*

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eſui aptior hortenſis multò quàm ſylueſtris. Stomacho noxia, aluum bonam efficit, præſertim caules, inteſtinis & ueſicæ utiles. Folia cruda illita, & cum modico ſale addito melle cõmanducata, ęgilopas ſanant. Verum in inducenda cicatrice, ea ſine ſale utendum eſt. Contra apum ueſparumq́ ictus illita prodeſt. Et ſi cruda tritaq́ cum oleo antea ſe inunxerit aliquis, non feritur. Achoras, furfureſq́ cum urina illita ſanat. Sacris ignibus & ambuſtis decocta folia tritaq́ utiliter cum oleo imponuntur. Eius decoctum uuluas inſeſsione mollit. Prodeſt eroſionibus inteſtinorum, uuluæ ſediſq́, clyſtere infuſum. Ius decoctæ cum radice ſua omnibus letalibus uenenis auxiliatur, ſi continuò à bibentibus reuomatur. Contra phalangiorum
B morſus remedio eſt. Lac proritat. Semen eius admixto Loti ſylueſtris ſemine potum cum uino ueſicæ dolores lenit.

EX PLINIO.

Maluæ contra omnes aculeatos ictus efficacior uis, præcipuè ſcorpionũ, ueſparum ſimiliumq́, & muris aranei. Quin & trita cum oleo qualibet earum peruncti antè, uel habentes eas non feriuntur. Folium impoſitum ſcorpionibus torporem affert. Valent contra uenena. Aculeos omnes extrahunt illitæ crudæ, aut cum †anetho potæ. Decoctę uerò cum radice ſua, leporis marini uenena reſtringunt: & ut quidam dicunt, ſi uomatur. De eiſdem mira & alia traduntur, ſed maximè, ſi quotidie quis ſucci ex qualibet earum ſorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis cariturum. Vlcera manantia in capite ſanant, in urina putrefactæ lichenas, & ulcera oris cum melle. Radix decocta furfures capitis & dentium mobilitates. Eius quæ unum caulem habet, radice circa dentem qui doleat punge, donec deſinat dolor. Eadem ſtrumas & parotidas panóſque, addita hominis ſaliua, purgat citra uulnus. Semen in uino nigro potum, à pituitis & nauſeis liberat. Radix mammarum uitijs occurrit, adalligata in lana nigra. Tuſsim in lacte cocta, & ſorbitionis modo ſumpta, quinis diebus emendat. Stomacho inutiles Sextus Niger dicit. Olympias Thebana, abortiuas eſſe cum adipe anſeris. Aliqui purgari fœminas, folijs earum manus plenæ menſura, in oleo & uino ſumptis. Vtique conſtat parturientes ſubſtratis folijs celerius ſolui, protinus à partu reuocanda, ne uulua ſequatur. Dant & ſuccum bibendum parturientibus ieiunis, in uino decocta hemina. Quin & ſemen tritum adalligant brachio, genitale non continentium. Adeóque eæ Veneri naſcuntur, ut ſemen unicaulis aſperſum genitali, fœminarum auiditates augere ad infinitum Xenocrates tradat. Item tres radices iuxta *† aliàs aceto.*

C adalligatas, tenaſmo & dyſentericis utiliſsimè infundi. Item ſedis uitijs, uel ſi foueantur. Melancholicis quoque ſuccus datur cyathis ternis tepidus, & inſanientibus quaternis. Decoctæ comitialibus heminæ ſucci. Hic & calculoſis, & inflatione, & torminibus, aut opiſthotonico laborantibus tepidus illinitur. Et ſacris ignibus & ambuſtis decocta in oleum folia imponuntur, & ad uulnerum impetus cruda cum pane. Succus decoctæ neruis prodeſt, & ueſicæ, & inteſtinorum roſionibus. Vuluas & cibo & infuſione mollit in oleo. Succus decoctę pori meatus ſuaues facit.

EX SYMEONE SETHI.

Ventriculum facilè ſubit, non ſolum propter humiditatem, uerumetiã glutinoſitatem, atq; inprimis ſi cum oleo & garo offeratur, uino quo editur tempore irrorata. Veſicam, thoracẽ, pulmonemq; iuuat, & raucam uocem lenit. Sylueſtris malua, ut ferunt, comeſta, dolores ex ueſparũ morſu tollit. Si quis morſus à ueſpis aut apibus, ſucco Maluæ, præſertim ſylueſtris, perungatur, confeſtim dolore leuatur. Dicitur etiam quod huius decoctum potum, lapides conterit, ſomnum conciliat, facilemq; partum præſtat, ſi mulier ea crebrius utatur. Illita inflammationes lenit, eaq; quæ indurata ſunt emollit. Illud Maluæ peculiare eſt, ut impoſita ictibus ueſparum & apum, dolores leuet.

DE MYRICE. CAP. CXCIII.

NOMINA.

Tamariſcus. ΜΥΡΙΚΗ Græcis, Myrice & Tamarix Latinis, officinis Tamariſcus, Germanis Tamariſck & Porſt nominatur.

GENERA.

D Dioſcorides duo Tamaricis genera facit. Vna enim ſylueſtris eſt, qualis eſt ea quæ in pleriſq; Germaniæ locis prouenit, quamq; hic pictam damus. Altera ſatiua, quæ priori in cæteris ſimilis eſt, niſi quod fructifera eſt, & minimè, ut illa, ſterilis.

FORMA.

Sylueſtris arbuſtum frutexue humilis eſt, ramis ex herbaceo fuluoq; colore uariegatis, folijs Sabinæ aut Erices, flore muſcoſo, qui demum in pappos euolat. Satiua cætera ſimilis eſt ſylueſtri, fructum tamen gallæ non diſsimilem profert, qui guſtu inæqualiter adſtringit.

LOCVS.

Proxime paludes, reſides ſtagnantesq; aquas naſcit. Sylueſtrisq; copioſa in Germania ad Rhenum & Iſarum, inſignes fluuios, prouenit. Satiua in Syria & Ægypto, ubi proceriſsimas æquat arbores, gignitur.

TEMPVS.

Perpetua coma frondet.

TEMPERAMENTVM.

Myrice abſtergentis eſt ac incidentis facultatis, abſq; perſpicua deſiccatione: habet uerò etiam adſtrictionẽ nonnullam. Cæterum fructus & cortex non paucam ſortita eſt adſtrictionẽ, adeò ut gallæ omphacitidi ſeu immaturæ proxima ſint, niſi quod acerbitas euidens eſt in galla, ſed Myrices fructui temperatura ineſt inæqualis: immiſta eſt enim naturæ eius multa partium tenuitas, atque uis abſtergendi, quod ſanè gallæ haud ineſt. Porrò Myricæ combuſtæ cinis admodum deſiccatoriæ facultatis eſt, plurimam abſtergendi facultatem habens, pauxillam adſtringendi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fructu uice gallę in oris oculorumq; medicaminibus utuntur. Cruentis ſputis in

potu

TAMARIX

Tamariſck.

C potu, cœliacis, fœminarũ fluxionibus, morbo regio, & phalangiorũ morſibus prodeſt. Oedemata illitus reprimit. Cortex eadem quæ fructus poteſt. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem minuit. Ad dolorem dentium in collutionibus ſalutare eſt, & mulierum fluxionibus in deſeſsionibus. Aptè his in quibus pediculi & lendes abundant circunfunditur. Cinis lignorum eius appoſitus profluuiũ ex utero ſupprimit. E trunco eius nonnulli potorios calices fabricant, quibus in lienoſis pro poculo utuntur, quò datus in ijs potus proficiat.

Calices potorij ex trunco tamaricis.

EX GALENO.

Myrice prodeſt admodũ lieni indurato, decoctis cum aceto aut uino radicibus, ſiue folijs, ſiue extremis ramulis. Sanat uerò etiam dentium dolores.

EX PLINIO.

Lenæus ſanari ea carcinomata in uino decocta tritaq́ꝫ cum melle dicit. Ad lienem præcipua eſt, ſi ſuccus eius expreſſus in uino bibatur. Adeoq́ꝫ mirabilem eius antipathiam cõtra ſolum hoc uiſcerum faciunt, ut affirment, ſi ex ea alueis factis bibant ſues, ſine liene inueniri. Et ideo homini quoque ſplenetico cibum potumq́ꝫ dant in uaſis ex ea factis. Lignum & flos & folia & cortex in eoſdem uſus adhibent, quanquam remiſsiora. Datur ſanguinem reijcientibus cortex tritus, & contra profluuia fœminarum, cœliacis quoq́ꝫ. Idem tuſus impoſitusq́ꝫ collectiones omnes inhibet. Folijs exprimitur ſuccus. Ad hæc eadem & in uino decoquuntur: ipſa uerò adiecto melle gangrenis illinuntur. Decoctum eorum in uino potum, uel impoſitum cum roſaceo & cera ſedat. Sic & epinyctidas ſanant. Ad dentium dolorem auriumq́ꝫ, decoctum eorum ſalutare eſt. Radix ad eadem, ſimiliter & folia. Hæc amplius ad ea quæ ſerpunt imponuntur cum polenta. Semen drachmæ pondere aduerſus phalangia & araneos bibitur. Cum altilium uerò pingui furunculis imponitur. Efficax
D & contra ſerpentium ictus, præterquam aſpidum. Necnon morbo regio, phthiriaſi, lendibusq́ꝫ decoctum infuſum prodeſt, abundantiamq́ꝫ mulierum ſiſtit. Cinis arboris ad omnia eadem prodeſt.

DE MECONE RHOEADE. CAP. CXCIIII.

NOMINA.

Papauer rubeũ. MHKΩN ῥοιὰς Græcis, Papauer rhœas, hoc eſt, fluidum aut erraticum Latinis, Papauer rubeum officinis & herbarijs, Germanis à ſtrepitu quem ludentes pueri harum folijs concauo pugno impoſitis, altera palma incuſſa ædunt, Klapperroſen/ quaſi dicas crepitaculares roſas, & Glitſchen/ & wild Maen/ ac Kornroſen appellant. Rhœas autem à flore, qui ei protinus decidit, dictum eſt.

Rhœas unde dictum.

FORMA.

Folia Erucæ, aut Cichorio ſimilia, & inciſa habet, longiora tamen & aſpera. Caulem †lanuginoſum, rectum, aſperum, cubitalem. Florem puniceum, & aliquando candidum, ſimilem ſyluestris Anemones flori. Caput oblongum, minus tamen quàm Anemones. Semen rufum. Radicem oblongam, ſubalbam, minoris digiti craſsitudine, amaram. Ex qua deliniatione omnibus perſpicuũ fit, herbam quam Papauer rubeum hodie uulgò nominant, eſſe Rhœada, quod ſit folio Erucæ, laciniato, ſcabro, & longiore: caule lanuginoſo, recto, aſpero, cubitali: flore ſyluestris Anemones puniceo, nonnunquã albo, oblongo capite: ſemine rufo, radice longa, ſubalbida, minoris digiti craſsitudine, guſtu amara. Errant itaque qui Anemonem eſſe arbitrantur, quod folia eius, quæ Coriandri ſunt, euidentiſsimè reclament. Nos Rhœadis utriuſque picturas damus. Vnius, atqueadeo primi, quod Erucæ folia habet, alterius quod Cichorij.

† aliàs iunceum

Papauer rubeũ nõ eſt Anemone.

PAPAVER ER-
RATICVM PRIMVM

Klapperroſen.

PAPAVER ERRATI
GVM ALTERVM.

Kornroſen.

[illegible] Red popye

A

LOCVS.

Naſcitur in aruis & ſegetibus paſsim.

TEMPVS.

Vere & æſtate dum frumenta meſſem appetunt, floret; quo etiam tempore decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, ut alia genera Papaueris.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius Papaueris quinque ſéxue capita cum tribus uini cyathis decocta donec ad duas reducantur, potui dabis quibus ſomnum accerſere uolueris. Semen acetabuli menſura cum aqua mulſa potum, aluum leniter emollit. Ad idem præſtandũ mellitis & dulciarijs immiſcetur. Folia cum calycibus illita inflammationes ſanant. Eorundem perfuſione & fotu ſomnus allicitur.

EX GALENO.

Papauer quoddã Rhœas nuncupatũ, quod ſcilicet celeriter flos eius defluat. Huius ſemen ualidius refrigerat, ita ut nequaquam eo quis innoxiè ſolo uti poſsit, ueluti ſatiuo melli admiſcens. Admodũ uerò ita ſumptum ſomnum conciliat. Sed & puſillum eius inſpergunt ijs quæ ex melle conficiuntur bellarijs, placentis & panibus.

EX PLINIO.

Aluum exinaniunt capita quinq; decocta in uini tribus heminis: pota ſomnum faciunt.

EX RECENTIORIBVS.

Sacro igni medetur. Mulierum menſtrua profluuia compeſcit. Sanguinem è naribus fluentem iecori impoſitum ſiſtit. Lingua ex decocto eius lota, ardorem faucium ſanat. B Pudendorũ tumores detumeſcere facit. Temporibus illitum, phreneticis ſomnum conciliat. Calidos oculorum dolores linteo impoſitum mitigat. Vnde rurſus omnibus liquet, Papauer hoc rubrum non eſſe Anemonem, quod ſcilicet hæc ipſa contrarias planè facultates obtineat.

DE MECONE SATIVO. CAP. CXCV.

Papaver Sativum
Garden Poppy

NOMINA.

MΗΚΩΝ ἥμερος græcè, Papauer ſatiuum latinè dicitur. Officinæ antiquũ nomen retinuerunt. Germanicè Magſomen oder Mån uocatur. Dictum autem Græcis μήκων à μὴ κονεῖν, hoc eſt, non miniſtrando, quod ſuis fungi munijs ueſcentes non patiatur. *Mecon quare appelletur.*

GENERA.

Satiui Papaueris duplex genus, albũ uidelicet, cuius flos & ſemen candidũ: & nigrum, quod ſemine nigro cõſtat. Nos utrunq; genus una pictura complexi ſumus.

FORMA.

Folijs conſtat longis, per ambitum ſerratis, nulloq; pediculo cauli adhærentibus: floribus uel candidis, uel ex candido leniter purpureis: capitibus oblongis, in quibus ſemen atrum uel candidum.

LOCVS.

Paſsim in hortis ſatum prouenit.

TEMPVS.

Æſtate floret, ac ſubinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, ſicut omnia alia Papaueris genera, in quarto ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cõmunis ipſis refrigerandi uis eſt; proinde folia & capita in aqua decocta fotu

PAPAVER
SATIVVM.

Magſomen.

A ſomnum accerſunt. Bibitur & decoctum contra uigilias. Capita trita & cũm polenta cataplaſmatis mixta, ignibus ſacris & inflammationibus proſunt. Oportet autem uiridia ipſa tundere, & in paſtillos conformare, ſiccatosq́ reponere ac uti. Capita per ſe etiam ad dimidias in aqua decocta, dein iterũ cum melle dum humor denſetur craſſeſcatq́ decocta, eclegma medicamentũ efficiunt, dolorẽ mitigans in tuſſi, fluxionibus arteriæ & cœliacis affectionibus. Efficacius redditur adiecto Hypociſtidis ſucco & Acacia. Papaueris nigri ſemen tritum cum uino bibitur contra fluxiones alui & fœminarum profluuia. In peruigilijs fronti temporibusq́ cum aqua illinitur. Eiuſdem liquor plus refrigerat, inſpiſſat, ſiccatq́. Erui quantitate ſumptus dolorem leuat, ſomnum conciliat & concoquit. Tuſsi atque cœliacis affectibus auxiliatur. Maiori autem copia hauſtus nocet, lethargicos efficiens, & interimit. Ad dolores capitis cum roſaceo perfuſus facit. Aures dolentibus cum amygdalino, myrrha & croco inſtillatur. In oculorum inflammationibus cum toſto oui luteo & croco. Igni ſacro & uulneribus cum aceto, podagris cum lacte mulieris & croco ſedi pro balano ſubditus, ſomnum allicit.

EX GALENO.

Satiui Papaueris ſemen panibus utiliter ceu dulciarium inſpergitur, non ſecus ac Seſamum. Candidius nigriore præſtat, uimq́ refrigerandi habet, ideoq́ ſomnificum eſt. Si uerò liberalius ſumatur, ſoporem etiam inducet, ægreq́ concoquetur. Tuſsim præterea ex thorace & pulmone compeſcit. Confert aduerſus tenues ex capite deſtillationes. Corpori nullum notatu dignum exhibet nutrimentum.

EX PLINIO.

Candidi ſemen toſtum in ſecunda menſa cum melle apud antiquos edebatur. Calyx ipſe teritur & bibitur ſomni cauſa. Semen elephantijs medetur. E nigro Pa-
B pauere lacteus ſuccus ſcapo inciſo exprimitur, qui denſatur, & in paſtillos tritus in umbra ſiccatur, non ui ſoporifera modò, uerum ſi copioſior hauriatur, etiam mortifera per ſomnum: opion uocant. Semine eius trito in paſtillos, è lacte utuntur ad ſomnum. Item ad capitis dolores cum roſaceo. Cum his aurium dolori inſtillatũ. Podagris illinitur cum lacte mulierum. Sic & folijs ipſis utuntur ad ſacros ignes. Item uulnera cum aceto. Ego tamen damnauerim collyrijs addi, multoq́ magis
C quas uocant lexipyretas, quasq́ pepticas & cœliacas. Nigrum tamen cœliacis in uino datur.

EX SYMEONE SETHI.

Melius eſt album quàm nigrum. Somnificam uim habet, & difficilis eſt concoctionis, parumq́ nutrit. Si autem cum melle edatur, ſemini genitali adijcit. Prodeſt & thoraci, & aſperæ arteriæ, ac tuſsi. Ventrem ſiſtit, etſi quidam falſo putauerunt ipſum mouere, cum contrariam habeat uim. Lædit caput, ſi copioſius ſumatur, idemq́ aggrauat. Sunt qui ipſum conterunt, & uigilantiũ fronti imponunt, in hoc ut ſomnum concilier. Cæterũ nigrum Papauer frigidius eſt, & magis ſomniferũ, adeò ut ſi quis eo immodicè utatur, ſomno profundo ſimiliter lethargicis capiatur. Cum roſaceo impoſitum capiti, eiuſdem dolores à calore ortos ſanat. Dicitur etiam quod illitum cum lacte muliebri & croco, podagricos iuuet. Huius lachryma uenenum eſt. Nigri autem ſuccus eſt uocatum opium.

PAPAVER
CORNICVLATVM.

Gelb ölmagen.

A

NOMINA.

Μηκων κεράτιτις Græcis, Papauer corniculatum Latinis, officinis Papauer cornutum, Germanis Gelb ölmagen appellatur. Corniculatum à fructu, quem producit, cornu modo inflexo nominatum eſt. *Papauer cornutum.*

FORMA.

Folia habet candida, hirſuta, Verbaſco ſimilia, per ambitũ Papaueris ſylueſtris modo ſerrata: caulem etiam ſimilem, florem luteum pallidúmue, fructum paruum ut cornu inflexum, fœnigræci corniculo ſimilem, unde & nomen inuenit. Semen puſillum, nigrum quale Papaueris. Radicem in ſuperficie terræ herentem, nigram, craſſam.

LOCVS.

Dioſcorides in maritimis & aſperis locis prouenire ait. In Germania tamen noſtra non niſi ſatum fuerit naſcitur.

TEMPVS.

Iunio floret menſe. Semen autem circa meſſes legitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum eſſe, facultates eius, & in guſtu nitroſitas, ſatis oſtendunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix ad dimidias cocta in aqua & pota, iſchiadas, & iecinoris affectus ſanare poteſt. His etiam qui craſſas & araneoſas faciũt urinas prodeſt. Semẽ acetabuli menſura cum aqua mulſa potum, aluum leniter purgat. Folia præterea floresq́; cum oleo illita cruſtas emarginant. Eadem inuncta iumentorum argema ac nubeculas emendant.

EX GALENO.

B Papauer corniculatũ nominatum quidem eſt à fructu leuem inuerſionẽ habente, ueluti & fœnumgræcũ, ut bouis cornu ſimile eſſe uideatur. Vim habet incidendi & abſtergendi. Proinde radix herbæ in aqua decocta ad dimidium, iecinoris affectus adiuuat. Folia & flores, ſordida admodum & maligna ulcera iuuant. Sed ab his abſtinere oportet ulceribus iam purgatis: adeò enim abſtergere ualent, ut & puræ quoque carnis nonnihil eliquent. Hoc facultatum robore non ſordes duntaxat, ſed & cruſtam ulceribus detrahit.

EX PLINIO.

Semen aluum purgat dimidio acetabulo in mulſo. Folia trita cum oleo, argemas iumentorũ ſanant. Radix acetabuli menſura cocta in duobus ſextarijs ad dimidias, datur ad lumborum uitia & iecinoris. Carbunculis medentur ex melle folia.

DE MORO. CAP. CXCVII.

NOMINA.

Μορέα, ἡ συκάμινος Græcis, Morus Latinis, officinis & uulgaribus herbarijs Morus celſi, Germanis Maulberbaum appellatur. *Morus celſi.*

FORMA.

Morus arbor notior eſt quàm ut deſcribi deſideret. Folia autem rotunda ferè habet, niſi quod in ſummo ſint acuminata, in extremitatib. ſerrata, & ad Menthæ hortenſis primi & ſecundi generis folia accedentia. Flores lanugineos, fructum ſtatim ab ortu candidum, cum pubeſcit rubrum, ubi maturuit atrum. Non eſt certè ſilentio tranſeundum, quod Mori folijs quadraginta ferè diebus à Vergiliarum exortu uſq; ad ſolſtitiũ paſti uermiculi, qui σῆρες Græcis, Latinis bombyces ac Seres nominantur, ſericeũ uellus, quo turget uterus, pedibus explicantes conficiunt: nulla enim in re alia natura ſagacior deprehendit, nec ars aliquid ab ijs accepiſſe uidebitur, in quo ingenioſius laborauerit, ſi tam multas dum id uellus perfici- *Seres uermiculi unde nutriantur, & eorundem miranda metamorphoſis.*

MORVS

molbbery

Maulberbaum.

Molberys tree

A tur naturæ mutationes, & artis dum ad uitæ uſum diſponitur labores æſtimemus. Appetente ſiquidem uere oua, piſcium ouis haud diſsimilia, linteolo chartæúe adhæreſcentia, quæ proximo autumno produxerunt, radijs ſolis exponuntur, aut calido in loco, hypocauſto nimirum, ſeruantur. Quo fit ut uermiculi excludantur exigui, qui mox Mori folijs nutriuntur, quoad grandiores facti fuerint: tum ſtatim penulæ cuiq; chartaceæ, uel potius inuolucra conficiuntur, quibus incluſi mirabili naturæ opere lanitio ſeſe inuoluunt, ac congeſto glomeri ſe condentes, poſtquam ſuum nendi obierunt munus emoriuntur, adeò ut ſemeſtris tantum illis apud nos uita ſit. Mortuis teſtacea ſubinde tunica inducitur, qua aliquot diebus obducti reuiuiſcunt, ac aſcitis ſibi alis in uolucres papiliones degenerant, qui aſsiduè inuicem inſidentes coëuntesq;, tandem relictis ouis milij forma & colore, quibus ſua rediuiua proles ſequente anno renaſcitur, iterũ moriuntur, atque adeo cum nullius præterea ſint uſus abijciuntur. Oua autem ad ueris uſq; initia ſeruantur. Hanc mirificam metamorphoſin quam nõ rarò ſumma cum admiratione ac delectatione ſum contemplatus, non potui non cõmemorare, quò ſtudioſis uermiculorum iſtorum qui Mori folijs paſcuntur natura prorſus perſpecta eſſet.

LOCVS.

Naſcitur in hortis quibuſdam. Amat autem inprimis loca calida ſabuloſaq;. Gaudet foſsione & ſtercore.

TEMPVS.

Nouiſsima urbanarũ germinat, nec niſi exacto frigore, ob id dicta ſapientiſsima arborum. Proinde cum hanc germinare uiderimus, frigus minimè timendum erit. *Morus ſapientiſsima arborũ.*

TEMPERAMENTVM.

Immaturus Mori fructus ubi exaruerit admodũ adſtringit. Maturus autem me
B diocriter adſtringit. Cortex radicis arboris amaritudinis cuiuſdam & purgantis facultatis particeps eſt. Folia & germina quodammodo media temperie inter adſtrictionem & purgatoriam facultatem ſunt prædita.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Mori fructus aluum ſoluit. Facilè corrumpitur. Stomacho inimicus eſt. Præſtat hoc idem eius ſuccus. Decoctus autem æreo uaſe, aut inſolatus, magis adſtringit. Admixto mellis exiguo, ad fluxiones, nomas & tonſillarũ inflammationes facit. Augetur uis eius adiecto ſciſsili alumine, galla, croco & myrrha, item tamaricis ſemine, iride & thure. Mora uerò immatura ſicca tuſaq;, Rhois uice obſonijs miſcent, & cœliacos iuuant. Radicis cortex decoctus in aqua & potus aluum ſoluit. Latos uentris lumbricos expellit: ijs quoq; auxiliatẽ qui aconitũ hauſerũt. Folia trita & cum oleo illita, ambuſtis igne medentur. Decocta in aqua cœleſti cum uitis & nigræ fici folijs capillos tingunt. Succus foliorum cyathi menſura potus, phalangiorum morſibus auxiliatur. Corticis & foliorum decocto colluuntur utiliter in dolore dentes. Colligitur per meſſem ſuccus, circũfoſſa & ſecta radice arboris: inuenitur enim po ſtridie concretus, qui in dolore dentiũ utilis eſt. Tubercula diſcutit, & aluũ purgat.

EX GALENO.

Mori fructus maturus uentrẽ quidẽ ſubducit: immaturus arefactus medicamen tum fit ſatis cõſtringens, adeò ut ad dyſenterias & cœliacos affectus, alioſq; omnes qui ex fluxionum ſunt genere efficax ſit. Contunditur autem & obſonijs miſcetur, ueluti Rhois fructus: aut ſi cui ita uideatur, ex aqua aut uino bibitur. Porrò quod maturorum ſuccus ad ſtomatica medicamenta ſit utilis, propter eam uidelicet quæ ineſt illi adſtrictionem, neminem latet. Preterea ad alia complura particularia, quæ mediocrem poſcunt adſtrictionẽ, competit. At immatura præter acerbitatẽ aciditate etiam participant. Tota quoq; arbor in omnibus ſuis partibus miſtam aliquam obtinere facultatem ex conſtringente & purgante compoſitam uidetur. Attamen in radicis cortice purgatoria cum quadam amaritudine exuperat, adeò ut & latum

C lumbricum interficiat. In alijs autem partibus conſtringens uincit. In folijs tamen & germinibus media quodammodo cōprimentis & ſubducentis facultas eſt. Cæterum Mora ubi in uentriculum purum, & prima fuerint ingeſta, citiſsimè per inteſtina tranſeunt, & alijs cibis ſuo ueluti ductu uiam ſtruunt. Verum ſecundo loco aſſumpta, aut prauum in uentre humorē inuenientia, celerrimè alijs unà cum cibis corrumpunt, extraneā quandam atq; inexplicabilem corruptelam inducentia ſimiliter Cucurbitis. Tametſi enim fugacibus hæc omnia ſint eſculentis innocentiora, corruptione tamen niſi uelociter deorſum concedant, non ſecus ac Pepones, uitiantur. Porrò quando uentriculi os ſqualidum calidumq; erit, tum ſicut peponibus, ita & Moris utendum. Tale nanq; iecur etiam tunc eſſe neceſſe eſt. Immatura Mora ab arbore decerpta, ſiccataq;, in hyemem reponunt, ut ſibi medicamē ex ijs parent, utile ad dyſenteriam, aluiq; diuturnum fluorem perſanandū. Quod quidem facilè deſcendant fortè eis uſuuenit ſola ſubſtantiæ humiditate & lubricitate, fortè etiam admiſtione acrioris facultatis, quæ ſtimulandę ad excretionem aluo ſit ſatis. Nam adſtringens qualitas adeò nihil ad deiectionem opitulatur, ut etiam reprimere ſtipareq; ſit nata. Proinde Moris exiguam quandam eius facultatis portiunculam ineſſe cōijcio, cuius permagna in purgantibus medicamentis habetur: quæ facit non ſolum ut facilè deijciantur, uerumetiā ut diutius morata in uentre corrumpantur. Quod ſi corruptionem effugiant, omnino quidem humectant, ſed non planè refrigerant, niſi frigida accipiantur. Parciſsimè corpus alunt, ſimiliter ut Pepones, haud tamen uomitum cient, nec ſtomacho utilli aduerſantur.

DE MYRRHIDE. CAP. CXCVIII.

D

NOMINA.

Cicutaria.

Error de duplici Cicuta.

MYPPIΣ ἡ μύῤῥα Græcis, Myrrhis Latinis, uulgaribus herbarijs Cicutaria, quod ſcilicet caule & folijs Cicutæ ſimillima ſit. Hac ſimilitudine quidam decepti, ueram eſſe Cicutam putauerunt, cum tamen ab ea, uiribus potiſsimū, diuerſiſsima ſit. Germanis Wilder koꝛffel appellatur.

FORMA.

Cicutæ caule & folijs ſimilis eſt, radicem obtinet longam, teneram, rotundam, odoratam, in cibo non inſuauem. Hæc tota Dioſcoridis deliniatio, nulla prorſus reclamante nota, herbæ cuius effigiem damus pictam ſuffragatur. Siquidem caule ſtriato, folijs & flore Cicutæ ſimillima eſt, adeò ut eam nonnulli à Cicuta diſcernere neſciant. Radicem etiam habet longam, teneram, rotundam, cibo iucundam & odoratam.

LOCVS.

Paſsim in hortis & pratis nonnullis prouenit.

TEMPVS.

Maio menſe loca in quibus naſcitur huius floribus quaſi candicant.

TEMPERAMENTVM.

Ex ſecundo eſt ordine excalfacientium, adiuncta partium tenuitate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Phalangiorū morſibus radix Myrrhidis ſuccurrit cum uino pota. Menſes purgat & ſecundas educit. Cocta in ſorbitione tabidis utiliter datur. Ferunt prætcrea aliqui eam bis térue die potam ex uino in peſtilentialibus conſtitutionibus, à morbo ſeruare incolumes.

EX GALENO.

Radix eius menſes mouet, quæq; in thorace & pulmone ſunt expurgat.

EX PLINIO.

Cit menſtrua & partus cum uino. Aiunt quoque eandem potam in peſtilentia ſalutarem

MYRRHIS Kex or
Kexes or aſſe parſeley

Wildkoꝛffel.
Coſſes or Coxes

C ſalutarem eſſe. Subuenit & phthiſicis in ſorbitione. Auiditatem cibi facit. Phalangiorum morſus reſtringit. Vlcera quoque in facie aut capite ſuccus eius in aqua triduo maceratæ ſanat.

DE MELILOTO. CAP. CXCIX.

NOMINA.

Sertula cur dicta. *Corona regia.*

ΜΕΛΙΛΩΤΟΣ Græcis, Melilotus, Sertula campana, & Corona regia Latinis dicitur. Meliloti nomen officinæ retinuerunt. Sertulam uerò dixerunt, quod flos eius coronamentis dicatus ſit, & quia ex ea antiquitus coronæ & ſerta factitata ſint. Coronam autem regiam, quoniam luteis floribus ſupernè coronetur.

GENERA.

Vulgaris Melilotus. *Primum genus nō eſt uera Melilotus.* *Germanica Melilotus.*

Tria Meliloti hodie faciunt genera. Primum uulgarē, ſtatim à radice fruticoſam, cubitalem, folio fœnigræci minuto ac lentè fimbriato, floſculo luteo, odoris ſuauis, tereti per ramos diffuſo ſemine. Hoc quanquam tertio generi, quod nos uerum eſſe putamus, folijs & floribus ſimile ſit, tamen cum nullam guſtu præ ſe ferat adſtrictionē, quam ſummè requirunt Dioſcorides, Galenus & alij ueteres medici, & præter amaritudinē haud exiguam acrimoniā habeat, fit ut inter Melilotos, meo quidem iudicio, rectè cōnumerari non poſsit. Hinc eſt quod nos infrà, hanc alio nomine dignati ſumus, Saxifragamq́ʒ luteam appellauerimus. Alterum aſpectu cano, Croci flore, folijs Trifolij, minutiſsimis, ut paulò pòſt fuſius dicemus. Hoc ſanè genus nos Melilotum germanicā uocauimus, quod illa, & non prior, in Germania noſtra pro uera Meliloto ſit uſurpanda, ob adſtrictionem illam manifeſtam quam guſtu præfert. Accedunt folia quæ pinguia ſunt, & flores Croci colorē referentes,
D quos Dioſcorides requirit. Sententiā noſtram confirmat antiquus manuſcriptus herbarius, qui hanc pro Meliloto pingit. Neqʒ obſtat quod hæc herba non admodum odorata ſit: fatemur enim non eſſe laudatiſsimam Melilotum, ſed eam quam Germania noſtra profert. Nam quum Plinio lib. xxi. cap. xi. teſte, Melilotus ubiqʒ naſcatur, ſuam quæuis habeat ferè regio neceſſe eſt. Nihil igitur mirum ſi huic herbæ non adſint ſingulæ notæ, quas illi ueteres Græci & Latini attribuunt. Satis autem eſt ei miſtam quandam, nempe adſtringentē & digerentem ineſſe facultatem, haud ſecus quàm optimæ. Germani hanc herbā nominant Vnſer frawen ſchůchlin/uel wilden klee.

Italica Melilotus Tertium genus nos optimam & legitimam eſſe arbitramur Melilotū, quam nos maioris diſcriminis cauſa Italicam nuncupauimus, quod mos ſit patrius Germaniæ noſtræ, omnia ferè peregrina uocare Italica. Germanicè itaqʒ haud ineptè welſcher Steinklee nominabitur.

FORMA.

Melilotus Germanica. *Italica.*

Vulgaris Meliloti deſcriptionē inuenies ſuo loco. Germanica, herba eſt humilis, palmi altitudine, folio pratenſis Trifolij, pingui & cano, flore piſi, minore tamē, luteo, ſemine in ſiliquis, radice rufa. Italica, quam è Campania allatam in Germaniam arbitror, caulem habet ſubrufum, rotundū, folium fœnigræci, in ambitu ſerratum, flore luteo, odorato, ſemine in ſiliqua lunata, ut pictura luculenter oſtendit. Tota etiam herba odorata eſt, ut hinc etiam conijcere liceat, ueram eſſe Melilotum.

LOCVS.

Germanica paſsim in pratis Germaniæ, montoſis potiſsimum, naſcitur. Italica in Germania, niſi ſata fuerit, non prouenit. In Campania uerò circa Nolam, Dioſcoride teſte, copioſe naſcitur.

TEMPVS.

Floret ferè per integram æſtatem utrunque genus. Siliquas tamen in fine Iulij & Auguſto menſe proferunt.

TEMPE-

MELILOTVS
GERMANICA.

meliloto

Vnſer frawen ſchůchlin.

~~Italian or spanish clover~~

Common Melilott.

MELILOTVS
ITALICA.

Welſcher Steinklee.

Ryght Melilott

TEMPERAMENTVM.

A Mixtæ eſt facultatis: habet enim quiddam adſtringens, ſed & diſcutit & maturat: copioſior enim in ea eſt ſubſtantia calida quàm frigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Melilotus adſtringendi facultatē obtinet. Mollit omnes inflammationes, præcipuè autem oculorũ, uteri, ſedis & teſtium in paſſo decocta & illita. Aliquando autē addito oui luteo aſſato, aut fœnigræci farina, aut lini ſemine, aut polline molario, aut capitulis Papaueris, aut Intybo. Recentes meliceridas per ſe cum aqua, & achoras cum creta Chia & uino aut galla illita ſanat. Stomachi dolorē cum uino cocta, & cruda cum antedictis leuat. Aurium etiam dolores crudæ expreſſus ſuccus, & cum paſſo inſtillatus ſedat. Capitis dolorem lenit, cum aceto & roſaceo inſperſa.

EX PLINIO.

Melilotos oculis medetur cum lacte, aut cum lini ſemine. Maxillarũ quoq; dolores lenit, & capitis cum roſaceo: item auriũ è paſſo, quæq; in manibus intumeſcunt uel erumpunt. Stomachi dolores in uino decocta, uel cruda tritaq;. Idem effectus eſt ad uuluas. Teſtes uerò & ſedem prociduam, quæq; ibi ſunt uitia, recens ex aqua decocta, uel ex paſſo. Adiecto roſaceo illinuntur ad carcinomata. Deferueſcit in uino dulci. Peculiariter & contra meliceridas efficax.

DE MANDRAGORA. CAP. CC.

NOMINA.

MANDRAGORAS, ἡ κιρκαία Græcis, ἀνθρωπόμορφος Pythagoræ, Latinis canina aut terreſtris mâlus, officinis Mandragora, Germanis Alraun dicitur. Qui Circæam uocarunt, nomen illi à Circe fecerunt, quoniam *Circæa quare dicta Mandragora*
B creditur radix eius ad amatoria conducere. Pythagoras hauddubiè ab humana forma, quam radix eius referre uidetur, Anthropomorphon appellauit. *Anthropomorphos cur nominata.* Hinc ſumpta occaſione, agyrtæ & impoſtores illi circũforanei radices humana effigie inſignitas circunferunt, quas Mandragoras eſſe teſtantur, cum tamen conſtet eas eſſe fictitias, & manu factas ex cannarum radicibus humana ſpecie ſculptis, poſtea plantatis. *Agyrtarum commentum.* Naſcuntur autem ſubinde radiculæ paruæ, quæ repræſentant capillos, barbam, pectinis pilos, & ex terra eum acquirunt colorem, ut radices eſſe appareant. Sunt & alia multa quæ nebulones illi fabulantur ut pecuniam ab imperitis extorqueant, quæ cõmemorare in præſentia nihil attinet. Terreſtrem mâlum Romani dixerunt, quod mâla proferat, nec in altum ut reliquæ arbores ſurgat. *Terreſtris mâlus*

GENERA.

Duo Dioſcoridi & Plinio Mandragoræ ſunt genera. Mas candida eſt, μώριον Græci uocant. *Mas.* Huius hic effigiē, citra tamen poma, quæ habere non potuimus, damus. Fœmina nigra, Grecis θριδακίας à ſimilitudine foliorum appellata. *Fœmina.* Theophraſtus tamen lib. vi. de hiſtoria plantarũ, cap. ij. tertium quoddam genus Mandragoræ conſtituere uidetur, cuius fructus ſit μέλας, καὶ ῥαγώδης, καὶ οἰνώδης τῷ χυμῷ, hoc eſt, niger, acinoſus, & ſapore uinoſus. *Locus Theophraſti explicatu difficilis.* Et niſi hoc genus à priorib. diuerſum eſſe ſtatuas, diſcrepare inter ſe non leuiter Theophraſtũ & Dioſcoridē neceſſe eſt fatearis. Nam Dioſcorides palàm aſſerit poma priorum duorũ generum uitellis ouorũ eſſe ſimilia, & pallida: contrà Theophraſtus nigra, acinoſa, ut diximus, & ſapore uinoſa eſſe tradit. Accedit quod idem Theophraſtus eodē loco Mandragoræ caulem tribuat, perinde atque Plinius, quem Dioſcorides penitus aufert: ut hoc nomine neceſſe ſit hæc omnia ad tertium hoc genus Mandragoræ referre, quod nos tamen infrà inter Solani genera recenſebimus, ubi etiam eius picturam offendes.

FORMA.

Fœmina anguſtiorib. & minoribus quàm Lactuca folijs eſt, grauiter odoratis & *Fœminæ.*

MANDRAGORA
MAS.

mandragora

Alraun mennle.

Mandrake

A uiroſis, per terram ſparſis, iuxtaq́ folia pomis uitellis oui ſimilibus, pallidis, odoratis, in quibus ſemen quale pyri, radicibus magnis, binis ternisue, ſibi inuicem implicitis, in ſuperficie nigris, intus candidis & craſsi corticis. Caulem uerò non fert. Maris folia ſunt magna, candida, lata, læuia ut Betæ. Mâla duplo maiora quàm fœminæ, croci colore, cum aliqua grauitate odorata, quæ comedentes paſtores quadantenus ſoporantur. Radix ſupradictæ ſimilis, maior tamen candidiorq́. Orbata & hæc eſt caule.

LOCVS.

Prouenit in ſyluis & umbroſis locis. Nunc in hortis etiam plantatur.

TEMPERAMENTVM.

Mandragora uincentem habet facultatem refrigeratoriam, adeò ut tertij ſit ordinis refrigerantium. Veruntamen nonnihil etiam caloris ineſt, & in pomis humiditatis. Radicis cortex non tantum refrigerat, ſed & deſiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus colligitur è cortice recentis radicis tuſo & prælis ſubiecto, quem inſolatum cum iam cõcreuerit, in fictili uaſe reponere oportet. Colligitur itidem è pomis ſuccus, ignauior tamen. Delibratur radicis cortex, & traiectus lino ad uſum ſuſpenditur. Quidam Mandragoræ radices in uino ad tertias decoquunt, & traiectũ per colum ius ſeruant, utentes cyathi unius menſura in peruigilijs, & doloribus, & in his quos ſine doloris ſenſu ſecare aut urere uoluerint. Potus obolorum duorũ pondere cum mulſa aqua Mandragoræ liquor, pituitam, nigramq́ bilem ueratri modo purgat. Verum maiore copia potus uitam adimit. Miſcet medicamentis ocularibus, & ijs quæ dolores finiunt, peſsis quoq; emollientibus. Per ſe ſemioboli pondere appoſitus, menſes & fœtus trahit. Sedi pro balano ſubditus ſomnũ facit. Radix ebur emollire fertur, ſi ſenis horis cum eo decocta ſit, & in quam uoluerit aliquis

B formam fingi & formari facilem reddere. Folia recentia, oculorũ & quas ulcera excitarunt inflammationibus cum polenta illita proſunt. Diſcutiunt eadem omnẽ duritiem, abſceſſus, ſtrumas, tuberculaq́, quinq; aut ſex diebus leniter cõfricata. Stigmata ſine ulceratione delent. Folia condîta ſale ſeruantur in eoſdem uſus. Radix autẽ trita ex aceto ignibus ſacris, & ſerpentium ictibus ex melle aut oleo medetur. Strumas atque tubercula ex aqua diſijcit. Articulorũ dolores cum polenta ſedat. Conficitur citra coctionẽ uinũ è cortice radicis. Ternæ minæ in uini dulcis metretã conijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui ſecari, aut uri debent, ut antè dictum eſt. Siquidẽ nullo tunc afficiuntur dolore, eò quod ſomno quodam preſsi torpeſcant. Mâla olfactu, & comeſta ſoporem afferunt. Poteſt idem & eorũ ſuccus. Nimius tamen eorundem uſus obmuteſcere facit. Semen mâlorum potum uterum purgat, appoſitumq́ cum ſulphure ignem non experto rubra fœminarum profluuia ſiſtit. Colligitur ex radice liquor, ea ſcarificata multifariam, & eo quod erumpit, in cauum uas recepto. Eſt autem liquor ſucco efficacior. Sed non ferunt omnibus locis liquorem radices, idq́ experientia oſtendit.

EX GALENO.

Soporem conciliandi uim habent Mandragoræ poma. Radicis cortex ualentiſſimus eſt, reliquum quod intus eſt imbecillum exiſtit.

EX PLINIO.

Succus fit & è mâlis & è caule, deciſo cacumine, & radice punctis aperta aut decocta. utilis hæc uel ſurculo. Conciſa quoque in orbiculos ſeruatur in uino. Succus non ubiq; inuenitur, ſed ubi poteſt, circa uindemias quæritur. Odor grauis eius, ſed radicis & mâli grauior. Mâla matura in ſole ſiccantur. Succus ex ijs ſole denſatur: item radicis tuſæ, uel in uino nigro ad tertias decoctę. Folia ſeruantur in murijs efficacius, aliàs recentium ſuccus peſtis eſt: ſic quoque uires noxiæ. Grauedinem

C afferunt etiam olfactu, quanquã mala in alijs terris mandantur, nimio tamẽ odore obmuteſcunt ignari. Potu quidem largiore etiam moriuntur. Vis ſomnifica pro uiribus bibentium. Media potio cyathi unius. Bibitur & contra ſerpentes, & ante ſectiones punctionesq́ᵹ, ne ſentiantur. Ob hæc ſatis eſt aliquibus ſomnũ odore quæſiſſe. Bibitur & pro Elleboro duobus obolis in mulſo. Ad ſtrumas radix Mandragoræ ex aqua bibit. Articulis proſunt folia cum polenta, uel radix recens tuſa cum cucumere ſylueſtri, uel decocta in aqua. Cum cerato apoſtemata & ulcera tetra, folia Mandragoræ recentia ſanant. Radix uulnera cum melle aut oleo.

DE MALIS INSANIS. CAP. CCI.

NOMINA.

QVAE mâla inſana hodie appellantur, & à Neapolitanis Melanzana, ab alijs amoris poma, à Germanis uerò Melantzan/num ueteribus cognita fuerint aſſeuerare non auſim. Non latet tamen Hermolaum in Corollario ſuo in ea eſſe ſententia, ut putet eſſe tertiã Mandragorę ſpeciem, quam Morion uocant. Quam tamen ſententiam cur non probem, facit inprimis Theophraſtus, qui lib. vi. de hiſtoria ſtirpium cap. ij. eius fructum eſſe nigrum, acinoſumq́ᵹ ſcribit, qualia mala inſana non ſunt. Dein quod Morij fructus letalis ſit, mala uerò inſana minimè, ut paulò pòſt dicemus. Mala autem inſana dicta ſunt, nõ quod letalia ſint, ſed quod difficulter concoquantur. Amoris autem poma, quod propter elegantiam & pulchritudinem digna ſint quæ amentur.

Mâla inſana non ſunt tertia Mandragoræ ſpecies.

Mâla inſana cur dicta.

Amoris poma quare uocata.

GENERA.

Duo ſunt malorum inſanorum genera. Aliqua enim purpurea ferè tota, aliqua
D uerò lutea, aut candorem aliquem præ ſe ferentia. Primi generis poma germanicè braun Melantzan/alterius autem, geel Melantzan uocantur.

FORMA.

Mala inſana in frutice naſcuntur, qui Perſonatiam propémodum caule & folijs refert. Differunt autem huius folia à Perſonatiæ, quod longiora, magisq́ᵹ laciniata ſint. Flores habet purpureos, ſpecioſos, ſex folijs è calatho ſtellatim radiatis, fructus oblongi mali forma & magnitudine, in quibus ſemen ſiliquaſtro non diſsimile. Radicem multis capillatam fibris luteamq́ᵹ.

LOCVS.

In hortis apud nos ſeruntur, ſed frequenter in fictilibus & penſilibus feneſtrarũ hortis. Et eodem cultu quo cucumeres & melones gaudent.

TEMPVS.

Floret Auguſto & Septembre menſibus, ac ſubinde fructum profert.

TEMPERAMENTVM.

In his malis hauddubiè ut in cucumere eſculento, aut fungo, frigida & humida temperies ſuperat.

VIRES.

Nullum, quod ſciam, in medicina uſum habent. Eduntur autem à nonnullis ex oleo, ſale & pipere fungorũ modo cocta. Alij ubi paululum inferbuerunt igni, in orbiculos uel taleolas digerunt, & in acetarijs ex oleo, uel pipere & aceto comedunt. Salgamarij in muria acida ſeruant, cibo per hyemem & uer ori grato, ſed tamen qui ægrius concoquatur. Quid multa? delicatorum & omnia deguſtare uolentium cibus eſt malum inſanum. Quare qui ſanitatis ſtudio aliquo tenentur, ij ſtatim nomine ipſo territi, uſum illorum euitabunt.

DE NYM-

MALA INSANA. Melantzan.

Madde or Ragh Appfel

C

NOMINA.

Nenuphar. ΝΥΜΦΑΙΑ Græcis, Nymphæa Latinis, officinis Nenuphar barbara uoce nominatur. Germanis Seeblům / Waſſermâhen. Nymphæa cur dicta. Nymphęæ autem nomen ſibi uendicaſſe uidetur, quod aquoſa amet loca: uel, ut ex ueteribus aliqui fabulati ſunt, à Nympha, quæ zelotypia Herculis intabuit & mortua eſt, inq́ paluſtrem hanc plantam mutata.

GENERA.

Candida. Duo eius genera. Vna enim à flore candido, Lilij ſimili, candida appellatur. Lutea. Germanicè weiß Seeblůmen. Altera itidem à floribus, qui lutei ſunt, lutea nominatur. Germanicè geel Seeblůmen. Poſſent etiam radicibus diſcerni, cum prior nigra, altera uerò candida cõſtet, adeò ut hoc nomine prima candida, altera autem nigra diceretur. Multò uerò conſultius eſt à floribus, quàm radice diſcrimen ſumere, quòd illi nunquam non oculis expoſiti ſint, radices autem non niſi effoſſæ intueri poſsint.

FORMA.

Prima, folia Ciborio ſimilia habet, minora tamen & longiora, quadantenus ſuper aquam eminentia, aliqua tamen etiam ſub aquis, plura ab una radice prodeuntia. Flos candidus, Lilio ſimilis, in medio quod croceum ſit obtinens. Hic cum defloruerit rotundus, & mâlo circunferentia, aut Papaueris capiti ſimilis, colore niger fit. In quo ſanè ſemen clauditur nigrum, latum, denſum, guſtu glutinoſum. Caulis illi læuis, minimè craſſus, niger, Ægyptiæ fabæ ſimilis. Radix nigra, aſpera, clauæ perſimilis. Hæ ſingulæ notæ alteri Nenuphari uocato quadrant. Folio enim conſpicitur orbiculato, læui, herbaceo, amplo, in ſtagnantibus aquis ſupernatante: flore candido, Lilio ſimili, in medio croceum habente, & cum defloruerit capite Papaueris, in quo ſemen latum, amarum, pingue. Caulis gracilis eſt & læuis. Radix nigra & ampla, dulcis, nodoſa, clauæ formam repræſentans. Altera folia antedictę ſimilia habet, ſed radicem albam & aſperam: florem luteum, ſplendentem, roſæ ſimilem. Quæ itidem notæ in uniuerſum omnes alteri Nenuphari, quæ luteis eſt floribus, reſpondent.

D

LOCVS.

Naſcitur in paludibus & aquis ſtagnantibus.

TEMPVS.

Flores in fine Maij & Iunio menſe colliguntur. Radices autem in autumno effodiuntur.

TEMPERAMENTVM.

Nympheæ tum radix, tum ſemen refrigerandi & citra morſum deſiccandi uim obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix prioris ſicca cum uino pota, cœliacis & dyſentericis prodeſt. Lienem abſumit. Stomachi ueſicæq́ doloribus illinitur. Alphos ex aqua exterit. Alopecias cum pice impoſita ſanat. Eadem contra Veneris inſomnia bibitur, ſiquidẽ ea compeſcit. Paucis diebus, ſi quis continuò bibat, genitale infirmat. Idem ſemen potum efficit. Alterius quæ lutea dicitur, radix & ſemen contra muliebria profluuia ex uino nigro bibuntur.

EX GALENO.

Nymphęæ radix & ſemẽ, uentris profluuia cohibent, ſemenq́ genitale ſiue per ſomnia, ſiue alio pacto immodicè profluens retinẽt. Iuuãt dyſentericos. Cęterũ Nymphæa quæ candidã radicẽ habet, potentioris eſt facultatis, ut & muliebri profluuio medea-

NYMPHAEA
CANDIDA.

Weiß Seeblůmen

whyte water lyllye

NYMPHAEA
LVTEA.

Geel Seeblůmen.

A medeatur. Verum & hæc, & ea quoque quæ atram habet radicem, ex uino nigro auſtero bibitur. Porrò nonnullam etiam abſtergendi uim obtinent, ita ut alphos & alopecias ſanent. Ad alphos uerò macerantur aqua, ad alopecias pice liquida. Sed ad hæc aptior eſt ea cuius radix nigra eſt, ſicut ad alia, cuius alba.

EX THEOPHRASTO.

Nymphæa trita plagæ impoſita ſanguinem ſiſtere traditur. Vtilis & ad difficultates inteſtinorum pota.

EX PLINIO.

Venerem in totum adimit Nymphea, ſemel in quadraginta dies pota. Inſomnia quoque Veneris à ieiuno pota, & in cibo ſumpta. Illita quoque radix genitalibus, inhibet nõ ſolum Venerem, ſed effluentiam genituræ: ob id corpus alere, uocemq́ dicitur. Semen cum uino potum dyſentericis auxilio eſt. Teneſmo radix eiuſdem ex uino bibitur. In uino quoque pota lienem conſumit. Dolores ueſicæ ſedat ex uino. Manantia ſanat ulcera. Maculas omnes emendat. Trita plagis imponitur. Vlceribus, priuatim ijs quæ calceamento facta ſunt, prodeſt arida infricata.

DE NAPY. CAP. CCIII.

NOMINA.

NAPY, ἢ σίναπι græcè, Sinapis & Sinapi latinè uocatur. Officinæ nomen retinuerunt. Perperã tamen faciunt, quod altero genere pro Eruca, quam ſuo loco depinximus, utunt. Germanicè Sam oder Gartenſenff nominatur. Sinapis autem nomen è Græcia uenit in Latiũ, cenſetq́ dictum Athenæus lib. ix. Dypnoſoph. Sinapi, ὅτι σίνεται τοὺς ὦπας ἐν τῇ ὀδμῇ, hoc eſt, quod olfa-
B ctum luminibus officiat. Pleraq́ Græcia Napy nominat quaſi Naphy, ut idem eodem in loco interpretatur, quoniam non ſine natura ſit, ſed acri & proinde incommoda donetur. Alij Napy per priuationem uidelicet νήπιον, quaſi immitè dici uolunt, quoniam acrimoniæ uehementis particeps ſit.

Officinarum error.

Sinapis unde dicta.

Napy cur uocatum.

GENERA.

Sinapis duo inueniuntur genera, folijs, floribus & ſemine diſtantia. Primum ſiquidem genus rapitiam frondem exprimit, floremq́ luteum obtinet, ac ſemen album profert. Nos à floribus luteis germanicè geelen Gartenſenff nominauimus. Alterum in Erucæ folium laciniatur, floreq́ albicante, & ſemine ueſco pulloq́ conſtat. Nos genus hoc ab albicantibus floribus weiſſen Gartenſenff appellauimus, ut eſſet huius aliqua ab Erucæ nomenclatura diuerſitas, quam Germani ſimpliciter weiſſen Senff uocant.

FORMA.

Primum caulem habet hirſutum, longum, ramoſum, folia rapi, minora tamẽ & aſperiora, flores luteos, ſiliquas rotundas ac hirſutas, plenas ſemine candicante. Alterum genus itidem hirſuto caule præditum eſt, minore tamen, folijs Erucæ, maioribus tamen ac latioribus, laciniatis, floribus albicantibus, crucisq́ effigiem referentibus, ſiliquis teretibus & oblongis, ſemine pullo rufeſcentéue refertis.

LOCVS.

Vtrunq́ in hortis ſatum prouenit. Et quamuis nullo cultu plerunq́ germinet, terram tamen aratam & congeſtitiam magis amat.

TEMPVS.

Floret utrunq́ Iunio ac Iulio menſibus, eodemq́ tempore ſemen in ſiliquis ſuis profert.

TEMPERAMENTVM.

Sinapi calefacit & deſiccat quarto ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calfaciendi, extenuãdi & extrahendi uim habet. Cõmanducatũ capitis pituitã elicit.

SINAPI PRIMVM GENVS.

muſtard ſeade

Geeler gartenſenff.

wyld Rockett dodo

SINAPIS ALTE RVM GENVS.

Weiß Gartenſenff.

C cit. Succus eius hydromeliti mixtus contra tonſillarum præduros tumores, ac ueterem calloſamq́ arteriæ ſcabritiẽ conuenienter gargarizatur. Tritum naribus admotum, ſternutamenta ciet. Comitialibus quoq́ auxiliatur. Fœminas uuluæ ſtrangulatu oppreſſas excitat. Lethargicis, deraſo capite, illinitur. Ficis ammiſtum & impoſitum donec rubeſcat locus, ad coxendicum cruciatus, lienes, & omnis generis diuturnos dolores confert, cum permutandæ paſsionis cauſa ex alto in cutis ſuperficiem aliquid trahere uoluerimus. Alopecijs illitum medetur. Faciem purgat. Sugillata cum melle, aut adipe, aut cerato delet. Ex aceto contra lepras, & feras impetigines perungitur. Aridum contra febrium circuitus bibitur, aut potui polentæ modo inſperſum. Extrahentibus emplaſtris, ſcabiemq́ extenuantibus utiliter ammiſcetur. Grauitati aurium & ſonitui, tritum cum fico impoſitum prodeſt. Succus ad hebetudines oculorum & palpebrarum ſcabritiem illinitur. Exprimitur autem ex uiridi adhuc ſemine ſuccus, & in ſole ſiccatur.

EX PLINIO.

Sinapi Pythagoras principatum habere ex his, quorum ſublime uis feratur, iudicauit: quoniam non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad ſerpentiũ ictus & ſcorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum uenena diſcutit. Contra pituitam tenetur in ore donec liqueſcat, aut gargarizatur cum aqua mulſa. Ad dentium dolorem manditur. Ad uuam gargarizatur cum aceto & melle. Stomacho utiliſsimũ contra omnia uitia, pulmonibusq́. Excreationes faciles facit in cibo ſumptum. Datur & ſuſpirioſis. Item comitialibus tepidum cum ſucco cucumerũ. Senſus atque ſternutamenta capitis purgat, aluum mollit, menſtrua & urinam ciet. Et hydropicis imponitur. Cum fico & cumino tuſum ternis partibus comitiali morbo. Et uuluarum conuerſionẽ ſuffitum excitat odore aceto mixto. Item lethargicos: & ſi uehementior ſomnus lethargicos premat, cruribus aut etiam capiti illini-
D tur cum fico & aceto. Veteres dolores thoracis, lumborum, coxendicũ, humerorum, & in quacunque parte corporis ex alto uitia extrahenda ſunt, illitum cauſtica ui emendat puſtulas faciendo. At in magna duritia ſine fico impoſitum: uel ſi uehementior urigo timeatur, per duplices pannos. Vtuntur ad alopecias cum rubrica, pſoras, lepras, phthiriaſes, tetanicos, opiſthotonicos. Inungunt quoq́ ſcabras genas aut caligantes oculos cũ melle. Succusq́ tribus modis exprimitur in fictili, caleſcitq́ in eo in ſole modicè. Exit & è cauliculo ſuccus lacteus, qui ita cum induruit, dentiũ dolori medetur. Semen ac radix cum immaduere muſto, conteruntur, manusq́ plenæ menſura ſorbentur ad firmandas fauces, ſtomachum, oculos, caput, ſenſusq́ omnes. Mulierũ etiam laſsitudines, ſaluberrimo medicinæ genere. Calculos quoque diſcutit, potum ex aceto. Illinitur & liuoribus ſugillatisq́ cum melle & adipe anſerino, aut cera Cypria. Fit & oleum ex ſemine madefacto in oleo expreſſoq́, quo utuntur ad neruorum rigores, lumborumq́ & coxendicum perfrictiones.

EX SYMEONE SETHI.

Sinapi uim habet diſſoluendi & diſcutiendi humiditates quæ in capite & ſtomacho ſunt. Confert etiã lienis affectib. à humiditate & flatu procreatis. Item quartanis morbis, qui ex aduſta pituita contracti ſunt: ad hæc & podagris à pituita factis. Officit uerò uiſui, & calido capiti, ac iecori. Adiuuat concoctionẽ & diſtributionẽ ciborum craſſarũ partium. Minuit quæ in uentriculo ſunt humiditates. Illitum lepris, eas in melius mutat. Linguas etiam humiditate grauatas ſiccat. Si cum melle ſumatur, tuſſes reſoluit. Cum caricis uerò iſchiadicis illitum, & lienoſis utile eſt: trahit enim quæ intus ſunt ad corporis ſuperficiem. Suffitum uerò & incenſum, ſerpentes fugat.

DE NE-

NERIVM

Oleander.

oleand or Rose bays

z

C

NOMINA.

Oleander.

Rhododaphne cur dicta.

Rhododendros quare.

ΝΗΡΙΟΝ, ἡ ῥοδοδάφνη, ἡ ῥοδόδενδρον Græcis, Nerion & Rhododendron Latinis, officinis & barbaris Oleander, Germanis Olander dicitur. Rhododaphnen autem Græci dixerunt à roſæ floribus & lauri folijs, quæ fruticis huius præcipuæ ſunt notæ. Nec refert quod Dioſcorides amygdalæ folijs eius folia cõparauerit, lauro enim & amygdalæ nõ diſsimilis magnopere foliorũ figura eſt. Fecit idem roſæ flos & arbor, ut eadẽ gens Rhododendrũ nominauerit.

FORMA.

Notus frutex, amygdalæ longiora & craſsiora folia habens, florem roſarum figura, fructum amygdalæ ſimilem, ueluti cornu, qui dehiſcens lanea natura plenus eſt, pappis acanthinis ſimili. Radix illi eſt acuminata, longa, lignoſa, guſtanti ſalſa.

LOCVS.

Naſcitur in hortis, maritimis, & ſecundum amnes locis.

TEMPVS.

Quo menſe floribus & fructu prægnans ſit Nerion, non ſatis conſtat: neque enim uel flores uel fructus eius nobis uidere licuit. Hinc eſt quod etiam pictura quam exhibemus ijſdem careat.

TEMPERAMENTVM.

Neriũ Arabes calefacere in principio tertij ordinis, & in ſecundo ſiccare tradunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Flores & folia canes, aſinos, mulos & quadrupedes plurimos enecant: hominũ uerò cum uino pota contra uenenatorũ morſus præſidia ſalutaria ſunt, præſertim ſi rutæ cõmiſcueris. Infirmiora uerò animantia, ut oues, capraſq́, ſi aquam biberint in qua folia eius maduerint, moriuntur.

D

EX GALENO.

Nerium aut Rhododaphne notus omnibus eſt frutex. Foris quidem illitus diſcutiendi uim obtinet. Intrò autem in corpus aſſumptus, pernicioſus ac uenenoſus non tantum hominibus, uerumetiam pleriſq; pecudibus.

EX PLINIO.

Rhododendros ne nomen quidem apud nos inuenit latinum: Rhododaphnen uocant, aut Nerium. Mirum, folia eius quadrupedum uenenum eſſe, homini uerò contra ſerpentes præſidium, ruta addita, & è uino pota. Pecus etiam & capræ ſi aquam biberint in qua folia ea maduerint, mori dicuntur.

DE OXYACANTHA. CAP. CCV.

NOMINA.

Berberis.

Oxyacantha unde dicta.

ΟΞΥΑΚΑΝΘΑ Græcis, Oxyacantha Latinis, officinis Berberis, Germanis Paiſſelbeer / Saurich / Erbſel / Verſich uocatur. Hauddubiè Græci à ſpinarum acuminatis cuſpidibus Oxyacanthan dixerunt.

FORMA.

Sylueſtri pyro ſimilis arbor eſt, ſed minor & nimis ſpinoſa. Fructum fert Myrto ſimilem, plenum conferctúmue, rubentem, fractu facilem, intus nucleos habentem. Radicem multifidam & altam. Huius deliniationis notę, nulla prorſus reclamante, arbori quam uulgò Berberim barbara uoce nominant, adamuſsim reſpondent. Nanque arbuſcula eſt pyri ſylueſtris aſpectu, ſed humilior, ramis ex interuallo ſpinoſis, folio lentè per ambitum aculeato, acinis rubentibus, in pediculo iuxta & racemo pendulis, guſtu acido & ſubauſtero, duobus intus granis, radice numeroſa.

OXYACANTHA

Berſich.

C

LOCVS.

Multis naſcitur locis, ſyluis nempe, frutetis, campeſtribus, montanis, ſiccis & aquoſis.

TEMPVS.

Germinat ineunte uere, ab occaſu autem Vergiliarũ fructifera. Per Septembrẽ itaque ac Octobrem menſes carpitur, campos ſyluasq́ exornans.

TEMPERAMENTVM.

Oxyacantha adſtringit & deſiccat, atqueadeo quorundam ſententia frigida & ſicca in ſecundo eſt ordine. Fructus tamen tenuium eſt partium, & paululum quid dam inciſiuum habet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius fructus potus & comeſtus, alui profluuium, & muliebrem fluxum ſiſtit. Radix trita & illita aculeos & ſpicula extrahit. Abortum facere tradunt, ſi ſenſim uenter ter radice feriatur aut perungatur.

EX GALENO.

Oxyacanthus arbor ut pyro ſylueſtri ſimilem habet ſpeciem, ita & facultates minimè diſsimiles. Quin & ipſi fructus. Pyri quidem ſylueſtris prorſum atq; abſolutè auſterus eſt, Oxyacanthes autem tenuium partium eſt, & modicè incîdit. Porrò arboris huius fructus, pyri ſylueſtris ſimilis non eſt, ſed Myrti potius fructui, rubens ſcilicet & † rarus. Habet uerò & nucleos. Cæterum non tantum eſus, ſed & bibitus omnes fluxionum affectus cohibet atque ſiſtit.

† ἁδρὸς uidetur legendum, ut eſt apud Dioſcor.

EX RECENTIORIBVS.

E baccis uinum exprimitur eodem ferè uſu, quo uinum ex mâlo punico. Condiuntur item acini uel melle uel ſaccharo ad reſtringendã ſitim, depellendamq́ febricitantium malaciam, quorũ moroſum nimis palatum cibum ferre quemcunq; reſpuit. Elangueſcens appetentia grato huius acore recreatur.

D

DE OSYRIDE. CAP. CCVI.

NOMINA.

ΟΣΥΡΙΣ Græcis, Oſyris Latinis, officinis Linaria, nonnullis herba urinalis appellatur. Germanicè Flachßkraut / Lynkraut / Harnkraut / Vnſer frawen flachß / Wildflachß / Krotenflachß / Nabelkraut. Linariam autem dixerunt recentiores à folijs quæ Lini faciẽ referre uident̃.

Linaria quare dicta.

FORMA.

Virgultum ſarmentúmue nigrum eſt Oſyris, tenues uirgas lentasq́ habens. In quibus foliola ſunt terna & quaterna, modo quina, interim & ſena, ceu Lini nigra initio, dein colore mutato ſubrubeſcentia. Iam ſi rem diligenter expendas, nullam deliniationis notam Oſyridi traditã, in Linaria dicta hodie deeſſe reperies. Siquidẽ hæc cauliculis fruticat nigricantibus, & qui ob ſuum lentorem haud facilè franguntur, tenuibus, atris quoque folijs, Lini facie. Concolori denique ſemine tantiſper dum matureſcit, poſtquam ematuruit rubeſcente. Seneſcentes quoque ramuli nigritiam in ruborem uertunt. His accedit antiqui & manuſcripti herbarij teſtimonium, qui Linariam eam eſſe herbam tradit, quæ Dioſcoridi Oſyris dicitur, floremq́ habere luteum inquit. Reſpondet etiam per omnia pictura.

LOCVS.

Paſsim in campeſtribus prouenit.

TEMPVS.

Floret æſtate tota & autumno.

TEMPE-

OSYRIS Harnkraut.

wild flaxe or Tode flax

C

TEMPERAMENTVM.

Oſyridi amara ineſt qualitas, & obſtructiones aperiendi, adeoq́; ut calida ſit neceſſe eſt. Amara nanq́;, Galeno lib. iiij. cap. x. de ſimpl. medicament. facult. teſte, qualitate prædita, omnia calida ſunt. Sic etiam eodem autore lib. v. cap. xi. eiuſdem tractationis, ſingula quæ poros & meatus expurgant, ab infarctuq́; liberant medicamenta, calida ſunt & tenuiũ partium. Vehementer itaque errant, qui Linariam frigidam & humidam eſſe aſſerunt. Et certè præter ea quæ iam dicta ſunt, uel hoc uno argumento erroneam illorum ſententiam confutare omnium maximè licebit. Cum etenim Linariæ urinam mouendi facultatem ineſſe ſcribant uulgares etiam herbarij, colligitur illam non eſſe frigidam & humidam, quandò Galeno libro iam citato cap. xij. atteſtante, omnia quæ urinam ducunt ex acrium atqueadeò calidorũ & ſiccorum ſint genere.

Linaria non eſt frigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius decoctum potum morbo regio affectos iuuat.

EX GALENO.

Oſyridi, ex qua medicamenta ad exterendam leuigandamq́; cutem, Græci κορήματα uocant, fieri ſolent, amara ineſt qualitas, & obſtructiones expediendi facultas. quare & in iecinore conſiſtentes obſtructiones adiuuat.

κορήματα enim nõ ſolum ſcopas, ut quidam arbitratur, uerumetiam κόσμητρα, Suida & Phauorino teſtibus, hoc eſt comptoria & uenuſtantia faciẽ medicamẽta græci dixerũt: è quorum ſanè numero Oſyris eſt, quæ cũ amara ſit, extergere etiã quæ ſunt in corpore, faciẽ potiſsimũ, maculas poteſt. Hinc rectè Plinius ex eius folijs mulieribus, utpote quæ plus alijs comere & uenuſtare faciem ſolent, ſmegmata fieri tradit.

EX AETIO.

Oſyris eſt herba ſubfruticoſa, tenuibus uirgulis, fractioni renitentibus, folijs Lino ſimilibus, nigris primo, poſtea ſubrubeſcentibus, guſtu amaris, undè regio morbo conferunt.

EX PLINIO.

Smegmata mulieribus ex Oſyridis folijs faciunt. Radicum decoctũ potum, ſanat arquatos. Eædem priuſquã matureſcit ſemen conciſæ, & ſole ſiccatæ, aluum ſiſtunt. Poſt maturitatẽ uerò collectæ, & in ſorbitione decoctæ, rheumatiſmis uentris medentur, & per ſe tritæ ex aqua cœleſti bibuntur.

DE OCIMO. CAP. CCVII.

NOMINA.

OKIMON Græcis, Ocimum Latinis, recentioribus Græcis βασιλικὸν, id eſt, regium appellatur, quod nomen apud omnes noſtræ ætatis herbarios & officinas uſurpatur. Sunt tamen quibus Ocimum gariophyllatũ nominetur. Germanicè Baſilien/uel Baſilgram dicitur. Ocimum autem quibuſdã à naſcendi celeritate dictum eſt, ſiquidem à ſatu tertio ſtatim die emicat. Quod uerius Ocymo uidetur conuenire, quod pabuli & farraginis quoddam genus eſt, ſic nominatũ ab ὠκὺς græca dictione, quæ citò ſignificat. Proinde ſunt qui ſignificantius per z ſcribendũ ducant Ozimum, ab ὄζω, quod redolere denotat, quoniam herba tota ſuauiſsimũ ſpiret odorem. Ab eodem odore, quod baſilica & regia domu dignum ſit, Baſilicum hodie nuncupatur.

Ozimum cur dictum.

Baſilicum.

GENERA.

Sunt qui duo Ocimi cõminiſcantur genera: unum latiora folia habens, quod priuatim Baſilicum: alterum anguſtiora, quod Ocimum gariophyllatum appellant. Nos tria tibi exhibemus ex uno promiſcuè ſemine nobis nata. Primũ maioris diſcriminis ratione Ocimũ exiguũ, Germanicè klein Baſilien/nominauimus. Alterum mediocre, Germanicè mittel Baſilien. Tertiũ magnum, Germanicè groß Baſilien uocauimus. Neq; enim niſi folijs ſolis diſtare uident, quæ in primo genere exigua admodũ ſunt, in altero uerò paulò latiora, in tertio primi reſpectu latiſsima. Odor autem omnibus tribus unus idemq́; eſt.

FORMA.

OCIMVM EXIGVVM. Klein Baſilien.

baſsell royall or baſſell gentle

Buſſle baſill . or ſmall baſill

OCIMVM
MEDIOCRE.

Mittel Baſilien.

Baſile

OCIMVM
MAGNVM.

Groß Baſilien.

Great baſill gentell

C

FORMA.

Ocimum pedali altitudine proſilit, ſurculoſum, ramulis rotundis, folio Mercurialis, diluti uiroris. Floret particulatim, primò parte inferiore, demum ſuperiore: floſculo candido, ſemine pullo nigróue, cui cortex obducitur. Radix una deſcendit in altitudinem, craſsior & lignoſa, cæteræ à lateribus funduntur exiles ac prolixæ.

LOCVS.

Paſsim in figulinis uaſis mulieres extra feneſtras ædium fouent Ocimũ. In hortis etiam ſatum prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret, dein ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

Ocimum ex ſecundo eſt ordine calefacientium, cum excrementitia quadam humiditate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Copioſe comeſtum oculorum aciem hebetat, aluum emollit, flatus mouet, urinam cit, lac euocat, ægreq; in uentre mutatur. Illitum cum polentæ farina, roſaceo & aceto, inflammationibus, mariniq; draconis & ſcorpionis ictibus auxilio eſt. Per ſe autem cum uino Chio oculorũ doloribus. Oculorum caligines ſuccus eiuſdem abſtergit, eorundemq; fluxiones exiccat. Semen potum quibus atra bilis gignitur, difficultati urinæ, inflatisq; conuenit. Olfactu per nares attractum, copioſa ſternutamenta mouet. Quod idem herba efficit. Porrò inſtante ſternutamento oculos comprimere oportet. Sunt qui Ocimum cauent minimeq; comedunt, quandoquidem manducatũ, & in ſole poſitum uermes gignat. Libyes autem adiecerunt, quod ſi feriantur à ſcorpione qui Ocimum ederint, nullo dolore conflictari.

D

EX GALENO.

Ocimum excrementitiã humiditatem habet, proinde nec cõmodum eſt quod in corpus ſumatur. Cæterum foris illitum, ad digerendum & concoquendũ utile eſt. Pleriq; hoc etiam ut obſonio utuntur, ex oleo & garo offerentes. Vitioſioris autem ſucci eſt. Admentiuntur ob hoc quidam dicentes, ſi tritum fictili nouo indatur, celerrimè intra paucos dies ſcorpiones gignere, præſertim ubi quis quotidie ollam ſoli expoſitam calfecerit. Sed hoc ſanè à uero abeſt. Id porrò uerè de eo dixeris, praui ſucci, ſtomacho inimicum, & concoctu pertinax olus eſſe.

EX PLINIO.

Ocimum Chryſippus grauiter increpuit, inutile eſſe dicens ſtomacho, urinæ, oculorum quoq; claritati. Præterea inſaniam facere, & lethargos, & iecinoris uitia, ideoq; capras id aſpernari: hominibus quoq; fugiendum cenſet. Adijciunt quidam, tritum ſi operiatur lapide, ſcorpionẽ gignere: cõmanducatum, & in ſole poſitum, uermes afferre. Alij uerò, ſi eo die feriatur quiſpiam à ſcorpione qui ediderit Ocimum, ſanari non poſſe. Quinimò tradunt aliqui, manipulo Ocimi cum cancris decem marinis uel fluuiatilibus trito, cõuenire ad eum ſcorpiones à proximo omnes. Diodotus in empiricis, etiam pediculos facere Ocimi cibum. Secuta ætas alacriter defendit, nam id eſſe capras. nec minus quàm mentham & rutam ſcorpionũ terreſtrium ictibus, marinorumq; uenenis mederi cum uino, addito aceto exiguo. Vſu quoq; cõpertum, deficientibus ex aceto odoratum ſalutarem eſſe. Item lethargicis, & inflammatis refrigerationi. Illitũ capitis doloribus cum roſaceo, aut myrteo, aut aceto. Item oculorum epiphoris impoſitum ex uino. Stomacho quoq; eſſe utile, inflationes & ructum ex aceto diſſoluere ſumptum. Aluum ſiſtere impoſitum. Vrinam ciere. Sic & morbo regio & hydropicis prodeſſe. Choleras eo & deſtillationes ſtomachi inhiberi. Ergo etiam cœliacis Philiſtio dedit, & coctum dyſentericis & colicis Pliſtonicus. Aliqui & in tenaſmo, & ſanguinẽ excreantibus, in uino. Contra duritiam pręcordiorũ illinitur mammis. Extinguit quoq; lactis prouentum. Auribus utiliſsi-

A utiliſsimũ infantium, præcipuè cum adipe anſerino. Semen tritum & hauſtum naribus, ſternutamenta mouet, & deſtillationes capiti quoq; illitum. Vuluas purgat in cibo ex aceto. Verrucas mixto atramento ſutorio tollit. Venerem ſtimulat.

EX SYMEONE SETHI.

Baſilica ocima olfacta cor & caput iuuant. Si aqua irrigantur, humidiora fiunt, & ſomnum conciliant. Semen eorum cardiacis affectibus ſuccurrit. Animi mœrorem ex atra bile ortam, in hilaritatem & lætitiam mutat.

APPENDIX.

Vides in referendis Ocimi facultatibus non parũ inter ſe diſſentire Dioſcoridẽ, Galenũ & Plinium, ita ut uix pugnantes illorum ſententias conciliare poſsis. Quare cõſultum erit ut hic, quemadmodũ in alijs etiam, Galeni amplectaris opinionẽ, qui quodammodo inter hos medius interiectus, cõmendat exteriorem eius uſum in ijs quæ σύμπεψιν καὶ διαφόρησιν, id eſt, concoctionem & diſcuſsionẽ deſiderant: damnat uerò internum, ob excrementitiũ humorem quo grauat & lædit interanea. Et ad hunc etiam ſcopum reſpiciens, pleraſq; alias Dioſcoridis & Plinij contradictiones tollere poteris.

DE ORIGANO. CAP. CCVIII.

NOMINA.

ΟΡΙΓΑΝΟΣ Græcis, Origanus uel Origanum Latinis, officinis nomen ſuũ retinuit, Germanis Wolgemůt/Doſten/Braundoſten/uel Bergmüntz nominatur. Origanum uerò quod montibus gaudeat appellationem apud Grecos inuenit, ἀπὸ τοῦ ὄρους, id eſt, monte, & χαρᾶς, gaudio. *Origanum unde dictum.* Herodianus quod uiſum exacuat nomen duxiſſe teſtatur, ab ὁρῶ uidere, & γανῶ
B clarifico, quaſi aciem oculorum illuſtrans. Theodorus grammaticus nomen ex aduerſo datũ putat, à ῥιγῶ, quod eſt algeo, fieri ῥίγανον, quaſi rigens, cenſet, & tandem aſcita litera principe, o, in Origanum eſſe confictum, contrario tamen ſenſu, quod minimè refrigeret.

GENERA.

Origani genera ſeu rectius cognomina quatuor eſſe conſtat. Eſt enim Heracleoticum, Onitis, Tragoriganũ, & ſylueſtre. *Heracleoticum.* Primum ab Heraclea Ponti dictum, cætera à pecoribus cognomenta deſumpſerunt. Onitis, quod ab aſinis impeteretur, ac in cibo gratum eſſet. *Onitis.* Tragoriganũ, quaſi hircinum Origanum, non alia forſitan ratione quàm quod eius pabuli uoluptate animal hoc caperetur. *Tragoriganum.* Sylueſtre, quod ſine cultura, & ſua ſponte proueniat, cognominatum fuit. *Sylueſtre.* Cæterum quum in tanta cum nomenclationũ tum hiſtoriæ ambiguitate uarietateq; tam Græcorum quàm Latinorum nõ facilè ſit quicquam in ſolidum de his ſtatuere, ſatis ſit unum genus, ſylueſtre nimirum & uulgare, pro omnibus pictum exhibere, quòd, ut Paulus ait, utcunque nominibus diſtinguantur, una tamen omnium ſit facultas, adeoq; in re admodum incerta, multum operæ aut laboris temerè inſumere minimè neceſſarium putaui.

FORMA.

Origanum uulgare fruticulus eſt, tam folijs quàm ramis Serpyllo ſylueſtri ſimilis, comante ſupra cacumen umbella, in qua flores haud ſecus quàm in Serpyllo in albo purpurei, odore iucundo prediti emicãt. *Vulgare.* Ex qua ſanè deliniatione ſatis liquet, Origanum hoc uulgare, Tragoriganũ, uel ſaltem eiuſdem ſpeciem quandam eſſe, quod hoc ut Dioſcorides refert, folijs & ramulis ſylueſtri Serpyllo ſimile exiſtat.

LOCVS.

Montibus cliuoſiſq; locis gaudet Origanum noſtrum, paſsimq; in his propter ſepes naſcitur.

ORIGANVM SYLVESTRE
SEV VVLGARE.

origanum

Wolgemůt.

wild origan

A

TEMPVS.

Floret Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Omnes Origani ſpecies, Galeno & Paulo teſtibus, calefaciunt & exiccant in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Heracleoticũ excalfacit, unde decoctum eius cum uino potum uenenatorũ morſibus prodeſt: cum paſſo autem ijs qui cicutam, aut meconiũ: cum oxymelite ijs qui gypſum aut ephemerũ hauſerunt. Ruptis, conuulſis, hydropicis cum fico manditur. Aridũ acetabuli menſura potum cum aqua mulſa, atros humores per aluum ducit, menſesq́ ciet. Linctũ ex melle tuſsibus medetur. Prurigines itidem, ſcabies, regiumq́ morbũ, decoctum eius cum in balnea deſcenſum eſt, iuuat. Succus eiuſdem adhuc uirentis, tonſillas, columellas, orisq́ ulcera ſanat. Per nares cum oleo irino infuſus trahit. Cum lacte aurium dolores mitigat. Conficitur ex eo & cepis, & rhu obſoniorũ uomitorium medicamentũ, omnibus ijs in ęre Cyprio ſub Canis ardenti æſtu per quadraginta dies inſolatis. Herba uerò ſubſtrata ſerpentes fugat. Onitis eadem quæ Heracleoticũ Origanum præſtat, non tamen eadem efficacia. Syluestre priuatim folijs & floribus cum uino potis, uenenatorũ morſibus auxiliatur. Omnia autem Tragorigani genera calefaciunt, urinã mouent, bonam faciunt aluum, ſi decoctũ eius bibatur: biliosa enim deijciunt. Lienoſis cum aceto pota utilia: cum uino autem his qui Ixiam hauſerunt. Menſes ducunt. Tuſsientibus, peripneumonicis, ex melle in eclegmate dantur. Eſt & efficax potio, quare cibum faſtidientibus, & ſtomacho male affectis, & acida ructantibus datur. Item ijs quibus † à maris iactatione nauſea, & hypochondriorũ calor excitatur. Oedemata cum polenta illita diſcutiunt. † aliàs repletione

B

EX GALENO.

Origanus Heracleotica efficacior eſt Onitide. Syluestris uerò utraq́ ualentior. Omnes autem incidendi, extenuandi & calfaciendi facultatem obtinent. Tragoriganus quippiam etiam adſtrictionis aſſumpſit.

EX PLINIO.

Origani priuatim uſus contra torſiones ſtomachi in tepida aqua, & cruditates. Contra araneos ſcorpionesq́ in uino albo. Luxata & contuſa in aceto & oleo & lana. Tragoriganũ urinam ciet, tumores diſcutit, contra uiſcum potũ uiperęq́ ictum efficaciſsimũ, ſtomachoq́ acida ructanti & præcordijs. Tuſsientibus quoque cum melle datur, & pleuriticis, & peripneumonicis. Heraclium ſerpentes fugat. Percuſſis eſui datur decoctũ. Potu urinã ciet. Ruptis, conuulſis medetur cum Panacis radice. Hydropicis cum fico, aut cum hyſſopo, acetabuli menſuris decoctũ ad ſextã. Item ſcabiem, pruriginẽ, pſoras, in deſcenſione balnearũ. Succus auribus infunditur cum lacte mulieris. Tonſillis quoq́ & uuis medetur. Capitis ulceribus. Venena opij & gypſi extinguit decoctũ, ſi cum cinere & uino bibatur. Aluum mollit acetabuli menſura. Sugillatis illinitur. Item dentiũ dolori, quibus etiã & candorẽ facit cum melle & nitro. Sanguinẽ narium ſiſtit. Ad parotidas decoquitur cum hordeacea farina. Ad arterias aſperas cum gallo & melle teritur. Ad lienem folia cum melle & ſale. Craſsiores pituitas & nigras extenuat coctum cum aceto & ſale ſumptum paulatim. Regio morbo tritum cum oleo in nares infunditur. Laſsi perunguntur ex eo, ita ut ne uenter attingatur. Epinyctidas cum pice ſanat. Furunculos aperit cum fico trita. Strumas cum oleo & aceto & farina hordeacea. Lateris dolores cum fico illitum. Fluxiones ſanguinis in genitalibus tuſum ex aceto illitum. Reliquias purgationum à partu.

ORCHIS MAS LA
TIFOLIA.

Ongeſprengt Knabenkraut mennle.

Dogges Cullion

ORCHIS MAS
ANGVSTIFOLIA.

Geſprengt Knabenkraut
mennle.

Dogges cullions or fooles
Cullions or dogges stone

ORCHIS FOE
MINA MAIOR.

Das gröſſer Knabenkraut
weiblin.

Dogges Cullion

ORCHIS SIVE CYNOSORCHIS
FOEMINA MINOR.

Knabenkraut weiblin
das kleiner.

C

NOMINA.

Teſticulus canis. Orchis cur dicta. Cynoſorchis.

ΟΡΧΙΣ ἢ κυνὸς ὄρχις Græcis, Orchis & Cynoſorchis Latinis, Teſticulus canis officinis, Germanis Knabenkraut uocatur. Orchis dicta hęc herba eſt, quod radices ſibi inuicem haud ſecus atque duo teſticuli cohæreant. Cynoſorchis uerò, quod canum teſticulis ſimilem radicē habeat.

GENERA.

Orcheos duo eſſe genera animaduertimus, marem nimirum & fœminam. Mas in uniuerſum maior quàm fœmina proceriorq́ eſt, ut pictura ipſa pulchrè declarat. Eſtq́ duorum generum. Vnum latioribus folijs & candicantibus ferè floribus, quod Orchin marem latifoliam uocauimus. Alterum quod anguſtioribus folijs, & maculoſis magis, floribusq́ purpureis conſtat. Nos maioris diſcriminis rationem habentes, Orchin marem anguſtifoliā nuncupauimus. Fœmina itidem duorum eſt generum: una enim maior, altera minor eſt, ut pictura ſatis demonſtrat.

FORMA.

Folia habet circa caulem & ima eius parte per terram ſtrata, oleæ molli ſimilia, anguſtiora tamen, leuia & longiora. Caulem dodrantali altitudine, in quo purpurei flores. Radicem bulbo ſimilem, oblongam, duplicem, in modum oliuæ anguſtam, ſuperiorem alteram, inferiorem alteram: & hanc quidem mollem ac rugoſam, illam uerò plenam.

LOCVS.

Naſcitur locis, Dioſcoride autore, petroſis & arenoſis. In Germania certè noſtra
D in hortis & pratis, locisq́ ſabuloſis copioſe prouenit.

TEMPVS.

In Maio & Iunij principio carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius maior calida & humida eſt, guſtantibusq́ dulcior eſſe apparet. Minor admodum elaborata eſt, ad calidius ſicciusq́ tendit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix editur ut bulbus cocta. Fertur de ea, ſi maiorem edant uiri, mares generari: minorem uerò fœminæ, fœminas. Addunt etiam in Theſſalia mulieres paruam cum caprino lacte bibendam dare, ut ad uenerea excitent: aridam uerò ad inhibenda atque diſsipanda. Alterum etiam alterius potu reſolui.

EX GALENO.

Radix maior Orchios multam uidetur habere humiditatem excrementitiam & flatuoſam: quapropter pota Venerem excitat. Altera uerò, minor uidelicet, contrà non modo non ſtimulat ad coitum, ſed planè cohibet ac reprimit. Eduntur bulborum more aſſæ.

EX PLINIO.

Tumores & uitia partium earum erumpentia, cum polenta illita radix ſedat, uel per ſe trita. Eadem ex lacte ouillo neruos intendit, & ex aqua remittit.

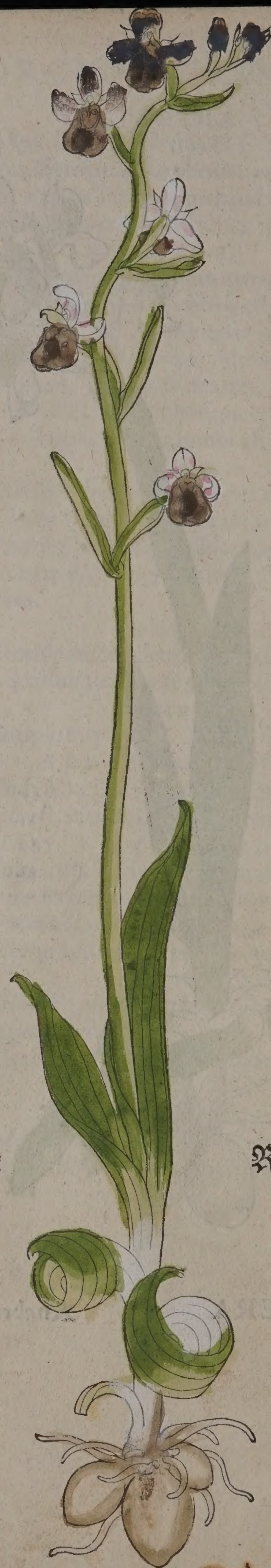
DE ORCHI

TRIORCHIS SERA
PIAS MAS.

Knabenkraut mennle das kleiner.

orchis serapias

TRIORCHIS
FOEMINA.

Ragwurtz weible.

A

NOMINA.

ORXIΣ σεράπιας, ἢ τριόρχις, Paulo & Aëtio teſtibus, Græcis dicitur. Orchis ſiue teſticulus Serapias Latinis. Officinæ eius cognitionē non habent. Germanicè Ragwurtz dicitur. Serapias autem ab Andrea medico ob multos radicis uſus, ut inquit Dioſcorides, appellata eſt. *Serapias quare dicta.* Sunt qui à Sarapi Alexandrinorū deo nominatā uelint, propter laſciuiā impudentē, qua is deus Canopi, ubi templum & cultu & religione excellens habebat, colebatur: de quo Strabo in xvij. ſuæ Geographiæ libro. Triorchis uerò, manifeſto ex ea appellatione argumento, quod non duabus, ſed tribus teſticulatis radicibus in terra nitatur. *Triorchis cur dicatur.* Qua una quidem re facilè à prioribus diſcriminantur Orchibus.

GENERA.

Duo eſſe Orchis Serapiadis ſeu Triorchis genera, res ipſa ſatis monſtrat. Etſi enim in folijs ac radicibus nihil aut parum diſcriminis habeant, tamen in floribus manifeſtè differre uidentur. Nam alterum genus, quod nos marem uocauimus, *Triorchis mas.* floribus conſtat purpureis, & parumper albicantibus. Alterum uerò, quod nos ut certius à priori diſcerneretur, fœminam nominauimus, flores obtinet diuerſis coloribus diſtinctos, *Triorchis fœmina.* purpureo uidelicet, candido, uiridi ac nigricante, inferioreq́ parte fuci planè effigiem exhibent.

FORMA.

Folia habet Porro ſimilia, oblonga, latiora & pinguia, in alarū cauis inflexa. Cauliculos dodrantales, ſubpurpureos flores. Radicem minimis teſticulis ſimilem.

LOCVS.

Prouenit in pratis & campeſtribus.

B

TEMPVS.

In fine Maij menſis & initio Iunij hoc genus apparet, dein nuſquam inueniri poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Valentius quàm primo ordine exiccat.

VIRES, EX DIOSCORIDE.

Radix illita tumores diſijciendi uim obtinet, atque ulcera expurgat. Herpetas cohibet. Fiſtulas abolet, inflammatione laborantia illita mitigat. Sicca nomas compeſcit, ulceraq́ putreſcentia & maligna oris ſanat. Cum uino pota aluum ſiſtit. Feruntur de hac etiam quæcunque de Cynoſorche dicta ſunt.

EX GALENO.

Orchis Serapias ad Venerem nō ſimiliter accōmodus eſt. Oedemata illitus diſcutit, & ulcera ſordida purgat, & herpetes ſanat. Siccatus multò magis deſiccat, adeò ut & putreſcentia contumaciaq́ ulcera ſanet. Habet etiam quippiam ſubadſtringens, ac proinde uentrem in uino potus ſiſtit.

EX PLINIO.

Eius radices ſanant oris ulcera, thoracis pituitas, aluum ſiſtunt è uino potæ.

DE OENAN-

OENANTHE

filipendula dropwort

Rot Steinbrech.

philipendula or drop worte

A

NOMINA.

OINANΘH, ἢ λεύκανθον Græcis, Oenanthe Latinis, Filipendula officinis, & Saxifraga rubea, Germanis rot Steinbrech nominatur. Oenanthe autem dicta hauddubiè eſt quod cum uino floreat. Leucanthon uerò à florum quos producit candore. Filipendulam à numeroſis illis & rotundis in radice capitibus tuberibúsue, quæ quaſi ex filo quodam pendere uidentur, appellatam eſſe conſtat.

Saxifraga rubea
Oenanthe quare dicta.
Filipendula.

FORMA.

Folia Paſtinacæ ſylueſtris habet, flores candidos, caulem craſſum, dodrantalem, ſemen Atriplicis, radicem magnam, multa habentem capita rotunda. Ex qua deſcriptione palàm apparet, Oenanthen eam eſſe herbam quam ætas noſtra Filipendulam uocat, quod nulla prorſus ſit nota quæ illi non conueniat. Folijs enim Paſtinacæ erraticæ eſt, quæ planè eius herbæ quæ uulgò Petroſelinon hodie appellatur folijs ſimilia ſunt. Hinc eſt quod in uulgaribus herbarijs ſcribatur folia Petroſelino ſimilia habere: quamuis Staphylino legendum eſſe putem. Manuſcriptus etiam herbarius Filipendulam folia Dauci agreſtis habere tradit. Flores denique illi albi, caulis craſſus, dodrantalis, Atriplicis ſemen. Radices quoque multa, quinque interdum aut ſex, nonnunquã etiam plura capita rotunda, tanquam à filo pendentia, ut ait antiquus herbarius, habentes: ita ut hinc eſſe Oenanthen abundè conſtet. Sed demus non eſſe, nihil tamen inde periculi erit, quod ſcilicet Oenanthe eaſdem quas Filipendula, ſicut ex paulò pòſt dicendis patebit, facultates obtineat.

LOCVS.

Naſcitur in petris & montibus aſperis. Tubingæ certè in monte Auſtriaco nominato copioſiſsimè prouenit, & in ſylua non procul ab arce eius oppidi diſtante.

B

TEMPVS.

Iunio menſe floret, quo ſanè tempore quia facilè ex floribus agnoſcitur, carpi poteſt. Radices tamen inter autumni initia colligendæ erunt.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum eſt Filipendula, ita ut non temerè hanc recentiores calidam & ſiccam in tertio ordine ſtatuant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Oenanthes ſemen, caulis & folia cũ mulſo ad ſecundas eijciendas bibuntur. Radix cum uino contra ſtranguriam conuenit.

EX PAVLO.

Oenanthe ſecundas eijcit, urinæ ſtillicidio, morboq́ regio medetur.

EX PLINIO.

Caulis eius & folia cum melle ac uino nigro pota, facilitatem pariendi præſtant, ſecundasq́ purgant. Tuſsim è melle tollunt. Vrinam cient. Radix ueſicæ uitijs medetur.

EX RECENTIORIBVS.

Filipendula in lotij ſtillicidio & urinæ remoratu, neque non renum doloribus, atque lapide eorundem, cõuenit. Eadem ſtomachi inflationes diſcutit, medetur & ſuſpirioſis & anhelantibus, & omnibus morbis quos cauſa frigida concitauit. Farinam eiuſdem cibis comitialium inſpergunt.

DE OXY.

alleluia
woodſorrell

OXYS

Saurer Klee.

woodſore/ſtubſore/wood ſorrell

wood ſorrelle or
ſorrelle de boyes

A Alleluia.

NOMINA.

ΟΞΥΣ græcè, Oxys Plinio & Latinis, Trifolium acetoſum & Alleluya officinis, uulgo Panis cuculi, uel quod cuculus auis eo ueſcatur, uel quia hoc erumpente, cuculus uocem ſuam ędere incipiat. Germanis Saurer klee/Bůchklee/Bůchampffer/Bůchbrot/Gauchklee/Guckgauchklee & Haſenklee appellatur. Oxys uerò ab acido ſapore dicta eſt.

Trifolium acetoſum. Alleluya. Panis cuculi.

Oxys quarè dicta.

FORMA.

Humilis herba eſt, longis tantum pediculis, tria ſummatim folia perinde atque Trifolium proferens, exigua, & in cacumine laciniata, ſapore acido. Florem habet candidum, in ſimplici ſtylo inter folia proſilientem: rufum in lunatis ſiliquis ſemen. Radicem in tranſuerſum longam, geniculatã ac rufam. Antiquus & manuſcriptus herbarius putat hanc herbam eſſe Lotum ſatiuã, cuius certè ſententiã, quòd à Dioſcoride non deſcribatur Lotus, neq; probo neq; improbo. Cur tamen non ſequar, facit quod herba quam Alleluya barbari uocant, non ſit ſatiua, ſed paſsim in ſyluis & alijs locis umbroſis naſcatur futuræ tempeſtatis prębuncia. Siquidem appropinquante aliqua tempeſtate, arrigitur contrà tanquam tempeſtati collucṫatura.

LOCVS.

Multis locis prouenit: nam in ſyluis circa petroſa & aquea loca naſcentem conſpeximus. Nullibi autem copioſiorem quàm Tubingæ in primo ſtatim conſcenſu montis Auſtriaci ad dextram prouenire uidimus.

TEMPVS.

Aprili atque interdum Maio menſe floret, dum ſcilicet cuculi uox primùm exauditur, atq; hinc Cuculi panem dictam eſſe puto, ut dictum eſt antea. Obſeruatũ autem eſt à nobis, atque adeo multorum aliorum experientia cognitũ, quod eius her-
B bæ copioſi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarum inundationes certò portendant: pauci contrà ſiccitatem.

TEMPERAMENTVM.

Quum acidum in guſtu ſaporem præ ſe ferat, idem cum Oxalide habere temperamentum, frigidum nempe & ſiccum, euidentiſsimum eſt.

VIRES. EX PLINIO.

Datur ad ſtomachum diſſolutum: edunt & qui enterocœlen habent.

EX RECENTIORIBVS.

Vlceribus, uulneribus & fiſtulis, potiſsimum autem oris, medetur. Sitim arcet, & ut ſummatim dicam, eaſdem quas Oxalis, acetoſam noſtri nominant, facultates obtinet.

DE OPHRI. CAP. CCXIII.

NOMINA.

OPHRIN hanc herbam nominare placuit, quod inuenerim plantã binis duntaxat folijs conſtantem hac appellatione inſigniri. Germanicum nomen nullum extorquere potuimus: neque enim ea eſt quæ Durchwachs/hoc eſt, Perfoliata uocatur, ideoq; hanc à geminis folijs Zweyblatt nominauimus.

Ophris.

FORMA.

Caulem à radice ſingularem ac rotundũ emittit, per bina quæ tantum habet folia penetrantem, à cuius medio ad ſummum uſque calyculi multi ſunt, & in his ueluti linguæ diſſectæ nutantes floſculi. Radix uerò illi ſubeſt tenuis, adnaſcentes ſibi radiculas multas, obliquas & odoratas obtinens.

OPHRIS Zweyblatt.

Double blade or twayblade

A

LOCVS.

Naſcitur in montibus, & nullibi maiori copia quàm Tubingæ in pede montis Auſtriaci prouenit.

TEMPVS.

Maio & Iunio menſibus floret, dein ſtatim euaneſcit. Quapropter hoc potiſsimum tempore colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Guſtanti glutinoſa eſſe apparet, & quodammodo dulcis, ideoq; calidam & ſiccam eſſe conijcere licebit.

VIRES.

Iuxta dictarum qualitatum miſtionem contrahendi & conſtringendi facultate præditam eſſe nemini non conſtat. Hinc eſt quod ad rupta, & uulnera cōglutinanda hac herba cōmodè utantur recentiores.

DE ORMINO. CAP. CCXIIII.

NOMINA.

ORMINON Græcis, Orminum & Geminalis Latinis, Gallitricum officinis, Germanis Scharlach appellatur. Orminon autem Græcis haud dubiè dictum eſt, quia Venerem extimulat. *Gallitricum. Orminon cur dictum.*

GENERA.

Ormini duo ſunt genera. Vnum ſatiuum, quod Gallitricum ſimpliciter nominant, & germanicè Scharlach. Alterum ſylueſtre, quod alio nomine Saluiam ſylueſtrem herbarij uocant. Germani wilden Scharlach/oder wilde Salbey. *Saluia ſylueſtris.*

FORMA.

B Orminum ſatiuum herba eſt folijs Marrubio ſimilis, caule quadrangulo, ſemicubitali, circa quem eminentiæ ſiliquis ſimiles prodeunt, ad radicem uerſus nutantes, in quibus ſemen eſt. Ex qua deliniatione abundè liquet herbã quam hodie Gallitricum uocant eſſe Orminum ſatiuum: hæc enim folijs Marrubio ſimilis eſt, niſi quod ſunt maiora & mirificè odorata: caule ſemicubitali, quadrangulo, ab imo ruſeſcente, calyculis circa caulem ſiliquarum effigie prominentibus, & ad radicem deorſum ſpectantibus, in quibus ſemen nigrum & oblongũ includitur: floſculis in candido purpureis, aut in dilutum ruborem inclinatis. Sylueſtre priori non admodũ diſsimile eſt, folijs ſatis ad Saluiam accedentibus, rugoſaq; aſperitate præditis: caule ſeſquipedali, leniter hirſuto, in quadrangulum ſtriato: floribus è cœruleo in purpureum uergentibus, ad aquilini roſtri effigiem falcatis, calyculis pluribus in terram inclinatis, in quibus ad ſummum quatuor ſemina, parua, rotunda & fulueſcentia reperiuntur. *Orminum ſatiuum. Sylueſtre.*

LOCVS.

Satiuum nuſquam non in hortis ſatum prouenit. Sylueſtre autem paſsim omnia prata exornat, ſuaq; ſponte in ijs naſcitur.

TEMPVS.

Vtrunque Iunio menſe floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Orminum calidum & mediocriter ſiccum eſt, id quod amaritudo atque adſtrictio in guſtu ſatis monſtrant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Creditur ſemen ſatiui cum uino potum Venerẽ ſtimulare. Cum melle argema & oculorum albugines purgat. Illitum cum aqua œdemata diſcutit. Surculos extrahit. Herba ipſa illita eadem poteſt. Sylueſtre uehementiorem facultatem habet, quare unguentis miſcetur.

ORMINVM
SATIVVM.

Scharlach.

ORMINVM SYLVESTRE. ocul: Christi

Wilder Scharlach.

oculy Christi

C EX PAVLO.

Orminon Venerem ſtimulat, oculorum craſsities cum melle repurgat, œdemata diſcutit, & extrahit aculeos. Syluestre domeſtico eſt ualentius.

EX PLINIO.

Semen ad Venerem ſtimulandam, & ad oculorum argema & albugines ualet. Vtroque genere tuſo extrahuntur aculei ex corpore, per ſe illito ex aqua. Folia ex aceto impoſita, panos per ſe uel cum melle diſcutiunt. Item furunculos, priuſquã capita faciant, omnesq́ acrimonias.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores etiam eaſdem facultates ſuo Gallitrico attribuunt: potiſsimum autem conferre ad albugines & oculorũ caliginem tradunt, ut hinc etiam colligi poſſit, herbam hanc Orminon eſſe Dioſcoridis.

DE OROBO. CAP. CCXV.

NOMINA.

ΟΡΟΒΟΣ Græcis, Eruum Latinis dicitur. Officinæ græcam appellationem retinuerunt. Germanis Eruen / ad imitationem latini nominis, appellari poſſunt.

GENERA.

Duo ſunt genera Erui: unum enim candidum, alterum autem rufum inuenitur. Nec inter ſe niſi floribus & radicibus differunt, quemadmodũ pictura affabre monſtrat. Rufum uerò ſylueſtre eſt, ſuaq́ ſponte in aruis, & inter dumeta prouenit.

FORMA.

D Exiguus frutex eſt, tenuis, anguſtis folijs, floribus uel candidis, uel in candido cœruleis aut puniceis, ſeminibus in ſiliquis ſine ſepto cylindraceis, quemadmodũ piſa, ſe inuicem tangentibus.

LOCVS.

Lætatur loco macro, non humido, quia plerunque luxuria corrumpitur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, ijſdemq́ ſemina profert.

TEMPERAMENTVM.

Deſiccat quidem Eruum exceſſu ſecundo intenſo, calefacit uerò primo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Capitis grauitatẽ facit Eruum, uentrem turbat, ſanguinemq́ per urinã ducit ſi comedatur. Coctum tamen appoſitũ boues ſaginat. Farina eius bonam facit aluũ, urinam cit, corporis colorem cõmendat. Frequentior in eſu aut potu ſanguinẽ cum torminibus per aluum & ueſicam ducit. Vlcera cum melle purgat, & lentigines, & aſpredinẽ cutis in facie, eiuſdemq́ maculas & reliquũ corpus. Nomas, gangrænasq́ cohibet, & mammarũ duritias emollit. Fera ulcera, carbunculos, fauosq́ rumpit. In uino macerata canum, hominũ, uiperarumq́ morſus illita ſanat. Cum aceto autem difficultates urinę, tormina & teneſmos lenit. Prodeſt etiã ijs qui cibo non nutriuntur, nucis magnitudine frixa & cum melle ſumpta. Decoctum eius fouendo perniones, & in corpore pruritus ſanat.

EX GALENO.

Orobus quatenus amaritudinis eſt particeps, eatenus incidit, extergit, atq́ obſtructiones expedit. Cæterũ ſi ſumatur copioſe, ſanguinẽ per urinas euocat. Hominum cibis prorſus hoc ſemen damnat: eſt enim & inſuauiſsimũ & praui ſucci. Eruo autem inſtar lupini præparato ex melle utimur, ut medicamento craſſos pulmonis thoracisq́ humores expurgante. Candidum minus eſt medicamentoſum, quàm id quod ad flauum aut pallidum colorem tendit.

ERVVM
SATIVVM.

Weiß Eruen.

Ortoling or birds peason

ERVVM
SATIVVM.

Rot oder wild Eruen.

A

NOMINA.

ΟΡΕΟΣΕΛΙΝΟΝ, ἢ πετροσέλινον ἄγριον Græcis, Sylueſtre Petroſelinum, & Apium montanũ Latinis, officinis & barbaram ſectantibus medicinã Petroſelinum dicitur. Id quod hinc accidiſſe puto, quod linguæ græcæ inſcitia, Oreoſelinum dictionem in Petroſelinum mutauerint: uel quia ſimpliciter enunciauerint quod cum adiectione nominandum erat Petroſelinũ ſylueſtre, ad differentiã nimirum Macedonici, quod uerè eſt Petroſelinum ueterum. Germani Peterſilgen uocant. Nos teutſch Peterſilgen/oder Peterlin nominauimus, ut diſcerneretur à Macedonico, de quo ſuo dicemus loco. *Apiũ montanũ. Petroſelinũ officinarum. Petroſelinum ſylueſtre.*

FORMA.

Caulem habet unum dodrantalem à radice tenui exeuntem, circa quem ramuli & capitula Cicutæ ſimilia, multò tamen tenuiora. In his ſemen oblongum, acre, tenue, odoratũ, Cumino ſimile. Ex qua ſanè deſcriptione ſole clarius apparet, Petroſelinum officinarum eſſe Oreoſelinum ueterum: caule enim uno prouenit dodrantali ex radice pertenui, qui per ambitum ramulos ſpargit capitulis Cicutæ, tametſi multò tenuioribus: in ijs ſemen, acrimoniã guſtu præferens, odoratum, tenue, Cumino proximum. Neque obſtat quod in pleriſque exemplaribus Dioſcoridis capitulorum Papaueris fiat mentio: error enim haud exiguus ſubeſt, quod ſcilicet non μηκωνίῳ παρεμφερῆ, hoc eſt, Papaueri ſimilia, ſed κωνείῳ, id eſt, Cicutæ legendum ſit. Id quod in primis confirmant ea quæ ſcribit Plinius libro xix. capite octauo, in hunc modum: Oreoſelinum eſt Cicutæ folijs, radice tenui, ſemine Anethi, minutiore tamen. Quod ſi tamen hæc ſententia minus arriſerit, nihil moror quin dicas Petroſelinum germanicum, cum forma parum admodum à uero Petroſelino diſtet, ut palàm ſit utriuſque picturas intuenti. *Dioſcoridis locus emendatur.*

LOCVS.

B Naſcitur in locis petroſis & montanis, unde etiam nomen accepit. In Germania uerò noſtra in hortis paſsim plantatur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſe floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in ſecundo gradu extenſo, ſiccum uerò in medio tertij.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & radix in uino pota urinam cient. Menſes etiam ducunt. Miſcetur antidotis, necnon medicamentis urinam cientibus & excalfacientibus. Non hallucinari nos oportet, exiſtimantes Oreoſelinum eſſe quod in petris prouenit: aliud enim ab hoc eſt Petroſelinum.

APPENDIX.

Vtcunque autem diligenter hoc monuerit Dioſcorides, tamen cauere non potuit quin poſteritas medicorum Oreoſelinum eſſe Petroſelinum certò crediderit.

EX GALENO.

Oreoſelini ſimilis Apio uis eſt.

EX PLINIO.

Oreoſelinum urinæ & menſtruis efficax. Eo etiam purgantur fœminæ è uino.

OREOSELINVM

mountaine parsley

Teutſch Peterſilg.

garden parsley

A

NOMINA.

OH Græcis, Sorbus Latinis, eſt arbor cuius fructus Græcis ὄα καὶ οὖα, Galeno teſte, Latinis uerò Sorba appellantur. Officinæ latinam nomenclaturam retinuerunt. Germanis Speierling/ uel Sporöpffel corrupta puto uoce pro Sorböpffel nominantur. Vel ſic ab auſteritate uocata ſunt, quaſi mâla auſtera. *Sorbus. Sorba.*

GENERA.

Sorborum duo genera tradit Theophraſtus lib. iij. de hiſtoria ſtirpium, cap. xij. fœminam fructiferam, & maſculam ſterilem. Differre quoque fructibus idem ſcribit, quod aliæ orbiculatum, aliæ ouatum ferant. Fructus autem orbiculati dulciores ſentiuntur, ouati ſæpenumero acidi, minusq́ odorati. Plinius lib. xv. cap. xxi. in Sorbo quatuor differentias Latinos noſſe memoriæ prodidit: alijs enim eorum, ait, rotunditas mâli eſt, alijs turbinatio pyri, alijs ouata ſpecies ceu mâlorum. Quartum genus torminale appellant. Nos picturam eius generis damus, quod turbinatum pyri inſtar fructum ædit, qui Germanis Spörbirn/ corrupta uoce pro Sorb birn/ aut quaſi auſterum pyrum dicitur. *Duo ſunt genera Sorborũ Theophraſto. Plinius quatuor differentias Sorborum ponit.*

FORMA.

Sorbus arbor eſt procera, recto caudice, cortice leui, pinguiuſculo, colore ad flauum albicante, cuius folia pediculo ſingulari, prolixo, neruaceoq́, in uerſus condita, alæ modo à lateribus exeuntia, tanquam ex omnibus unum fiat, ad neruum uſque laciniatum, uerum ampliuſculo interuallo diſtantia. Omnibus ramulis in extremo pediculi folium impar prominet, cuius acceſsione impar numerus efficitur. Figura laurum tenuifoliam imitantur, uerum ambitu ſerrata, breuioraq́ ſunt, nec B in extremum acutum mucronata, ſed in rotundius orbiculata. Flos racematim ſingulari petiolo, è multis minutis & candidis conſtans. Fructus uel orbiculatus, ut dictum eſt, uel ouatus, uel pyri inſtar turbinatus. Radices haud multas, nec altè deſcendentes, ualidas tamen & craſſas & incorruptibiles agit.

LOCVS.

Loca amat humida, montana & frigida, eodem Theophraſto autore.

TEMPVS.

Autumno fructus ſuos Sorbus oſtentat.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringentẽ obtinet qualitatem Sorbus, ſed multò imbecilliorem q̃ Meſpilus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sorba mâlorum colorem referentia, necdum matureſcentia, diſſecta & in ſole ſiccata, cum manduntur aluum ſiſtunt. Farina eorum cum mola teritur, polentæ loco in eundem uſum ſumitur. Poteſt idem & decoctum eorum.

EX GALENO.

Sorba quidem adſtringunt, ſed multò fortius Meſpila quàm Sorba. Quamobrem aluo fluenti in cibo accõmodatiſsimè exhibentur. Sorba maiori cum uoluptate ſumuntur: prorſus enim initio nihil acerbi uti Meſpila habent, ſed ſuccus eorum citra acerbitatẽ duntaxat auſterus eſt. Illud porrò neminem puto latêre, hæc omnia parcè, non largè ut ficus, uuasq́ eſſe comedenda. Nequaquam enim eis ut cibis, ſed magis ut medicamentis egemus.

DE OPHIO-

SORBVM OVATVM.

Speierling.

OPHIOGLOSSVM

Naterzünglin.

Adder or serpente tongue

adders tong

C

NOMINA.

ὀφιόγλωσσον cur dicta.

HERBA hæc appoſitiſsima uoce græcè ὀφιόγλωσσον appellari poteſt, non quod ſic eam ueteres aut recentiores greci nominauerint, ſed quod cum germanica nomenclatura optimè quadret. Necq; enim certò conſtat an Græcis, & ſub quo nomine herba illa cognita fuerit. Quapropter ut nouam ei inderemus appellationẽ neceſſum erat: meliorem uerò hac ipſa quam retulimus, inuenire haud potuimus. Latinè Ophioglоſſum, aut lingua ſerpentina dici poteſt: germanicè enim Naterzüngliu uocatur, à forma & figura quam refert. E ſingulis nanque folijs ſingulari pediculo prodit, quod ligulam ſerpentis forma ſua referre uidetur, ut pictura affabrè monſtrat.

Lingua ſerpentina.

FORMA.

Folium unicũ obtinet pingue, digiti longitudine, Plantagini aquaticæ uocatæ haud diſsimile, è cuius ſinu inferiore pediculus exit, cui quippiam herbacei coloris inſidet, quod ſerpentinæ linguæ uocati lapilli ſimilitudinẽ refert.

LOCVS.

Copioſe in monte prope Tubingã Auſtriaco nominato prouenit. Amat & alia prata in montanis ſita.

TEMPVS.

Maio menſe reperitur, ſubinde autem euaneſcit, ac nuſquam apparet.

TEMPERAMENTVM.

Citra caliditatem inſignem exiccat, id quod guſtus ſatis docet.

VIRES.

Vulneraria eſt herba, maligna ſiquidẽ & curatu difficilia uulnera ſanat. Tumores etiam diſcutit, & ferè Symphyti facultates obtinet.

D

DE XANTHIO. CAP. CCXIX.

NOMINA.

ΞANΘION, ἢ φάσγανον græcè, Xanthium latinè nominatur. Ab herbarijs noſtræ tempeſtatis Lappa minor & Lappa inuerſa uocatur. Germanicè Bettlerßleüß / oder Bübenleüß. Xanthion dictum, quod ξανθὰς, hoc eſt, flauos capillos faciat.

Lappa inuerſa.

Xanthion unde dictum.

FORMA.

Caulem habet cubitalem, pinguem, anguloſum, & in ipſo alas multas. Folia Atriplici ſimilia, inciſuras habentia, odore Naſturtij. Fructũ rotundũ ceu grandem oliuam, aculeatum ut Platani pila, contactu ueſtibus adhærentẽ. Ex qua quidem deliniatione nemo non uidet herbam cuius picturã damus eſſe Xanthion, quod illi omnes notæ ad amuſsim reſpondeant. Caule enim eſt cubitali, pingui, anguloſo, crebras fundente alas, folijs Atriplicis inciſuras habentibus, Naſturtium manifeſtiſsimè olentibus, fructu magnæ oliuæ modo rotundo, ut Platani pila ſpinoſo, contactu ueſtes apprehendente. Nucleus qui in echinata pilula clauditur à pueris eſtur dulci & grato cibo.

LOCVS.

Naſcitur lætis & pinguibus locis, & lacubus paludibúsue exiccatis.

TEMPVS.

Fructus Autumno matureſcit, quo ſanè tempore colligi debet.

TEMPERAMENTVM.

Cum diſcutiendi uires habeat, facilè colligitur temperamento eſſe calido & ſicco præditum, id quod ex ſapore etiam, qui eſt amarus & ſubacris, deprehendi poteſt.

VIRES.

XANTHIVM

Gystell burre

Bettlersleuß.

Lyttell burr or Clote burre

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Poteſt fructus antequam penitus inareſcat collectus, tuſus, & in fictili uaſe reconditus, capillos flauos reddere, ſi quis cum uſus exigit tryblij pondus ex eo ſumens, tepidaq́ue aqua madefaciens, nitro prius capite præparato illinat. Alij cũ uino tuſum ipſum reponunt. Fructus etiam cõmodè tumoribus illinitur.

EX GALENO.

Xanthion uocatur etiam Phaſganion. Fructus diſcutiendi facultatẽ obtinet.

DE XYLO. CAP. CCXX.

NOMINA.

Goſsipion. Cotum. Cotonium. Cotonum. Xylinæ ueſtes. Lana lignea.

XYLON & Goſsipium Plinio & alijs Latinis dicitur. Græci, quod ſciam, eius nuſquam meminerunt. Barbaris ac Arabibus Cotum & Bombax ſeu Bombaſum, Germanis Baumwoll appellatur. Linum eius cotonium uulgò uocatur, ſicut lanugo ipſa cotonũ. Ab huius generis planta ueſtes xylinæ, & lina xylina nominata ſunt. Iuriſconſulti lanam hanc ligneam nuncupant.

FORMA.

Frutex eſt exiguus, folio uitium, ſed minore, floribus luteis in medio purpuraſcentibus, fructu barbatæ nuci ſimili, lanugine pleno, quę netur in linum candidiſſimum, mollisſimumq́ue. Nux autem ipſa cum hiaſcens fatiſcit, lanuginis globos repræſentat.

LOCVS.

Superior pars Ægypti in Arabiam uergens, Plinio lib. xix. capite primo teſte, D fruticem hunc gignit. In Creta etiam naſcitur, & in Apulia, ac Maltha prope Siciliam inſula. Nunc in Germaniæ noſtræ hortis plantatur, ut plurima alia peregrina, nobis antea prorſus incognita.

TEMPVS.

Tam fertilis hic frutex eſt, ut ſimulatque adoleuit, quod duorum menſium ſpacio accidit, nunquam deſinat florem & fructum proferre, donec aſperitate & inclementia hyemis impediatur.

TEMPERAMENTVM.

Arabes, ut annotauit Serapion, fruticis huius lanuginem calidam & humidam eſſe ſtatuunt.

VIRES EX ARABIBVS.

Foliorum ſuccus medetur infantium alui profluuio atque torminibus. Semen tuſsi & thoracis uitijs. Oleo ſeminis emaculantur lentigines & faciei puſtulæ. Semen etiam eius genitale ſemen procreat.

DE PARTHE-

XYLON　　　Baumwoll.

cotton　　　Cotton or bombase

C

NOMINA.

Cauta.
Cotula fœtida.

ΠΑΡΘΕΝΙΟΝ, ἀμάρακον, χαμαίμηλον Græcis: Partheniũ, Amaracum, Solis oculus, Millefoliũ Latinis: Thuſcis Cauta, officinis & herbarijs Cotula fœtida dicitur. Germanis Krottendill / Hundßblům / wild Chamillen. Cæterum cogitabunt hoc loco ſtudioſi, Amaracum de quo nunc agimus diuerſum eſſe ab eo quem alio nomine Sampſychon Græci uocant, ut ſuo loco fuſius dicemus.

FORMA.

Folia Coriandro ſimilia habet tenuia. Flores per ambitũ candidos, in medio luteos, odore graui & ſubuiroſo, guſtuq; amaro. Hæc Dioſcoridis deſcriptio pulchrè & per omnia herbæ illi quæ hodie uulgò Cotula fœtida nominatur, reſpondet. Siquidem ea folijs eſt Coriandri tenuibus, flore per ambitum albo, intus luteo, odore graui, & ſapore amaro. Folijs autem Coriandri, non quidem iam erumpentis & paulò antè enati, necdum matureſcentis, quæ ſunt quadantenus lata & ſubrotunda, atque in extremitatibus inciſa: ſed maturi, cuius quidem in alto folia ad Chamæmeli aut Fœniculi foliorum formam accedunt, capillataq; ſunt, conſtare ſcias. Sic enim utriuſque folia ſimilia ſunt, ut Coriandrum Parthenij, & rurſus Parthenium Coriandri prorſus referre folia uideatur. Quod ut diſertè innueret Dioſcorides, φύλλα λεπτὰ, id eſt, folia tenuia dixit, ut ſcilicet hac uoce latiora, quæ in infima ſunt Coriandri parte, ſecluderet. Quod autem de ijs folijs Dioſcorides locutus ſit, ex tractandi ordine abundè liquet. De tribus ſiquidem herbis, Chamæmelo, Parthenio & Buphthalmo, quæ ſanè inter ſe congeneres, atque folijs admodum ſimiles ſunt, ordine agit, quod nunquã feciſſet ſi nulla inter has ſimilitudo intercederet fo-

D liorum, adde etiam florum. Buphthalmũ tamen folijs ad Fœniculi formam propius quàm reliquæ duæ accedit. Sententiam hanc noſtram confirmat, quod aliqui Parthenium, ob ſimilitudinẽ quam habet cum Anthemide, Chamæmelon dixerint. Tam ſimilis enim eſt Chamæmelo, ut frequenter etiam ab imperitis pro illa carpatur. His accedit & hoc, quod ob foliorum tenuitatem nonnullis Millefolium appellatum ſit Parthenium, quod fieri minimè potuiſſet ſi ad latiora Coriandri folia Dioſcorides reſpexiſſet. Præterea eſſe Parthenium Cotulam, nomen quod illi Thuſci indiderunt ſatis declarat: Cautam enim appellauerunt, unde diminutiuũ Cautula deductum eſt, & tandem corrupta uoce Cotula. Fœtidam autem eſſe, grauis odor qui in ea omnium maximè ſentitur, euidenter declarat. Nequaquã itaq; ea eſſe herba poteſt, quam Matricariã uulgò uocant, ut Hermolaus, & alij multi docti uiri hunc ſequentes putant: quòd huius folia latiora ſint, quàm ut cum Chamæmeli, Buphthalmi, aut Coriandri tenuibus folijs cõparari queant, tantum abeſt ut ſimilia ſint. Huc accedit, quod omnium maximè euertere uidetur aduerſariorũ ſententiam: nemo unquam ex recentioribus Matricariæ herbæ bilis & pituitæ per inferna tractricem facultatem tribuit, quam tamen Parthenio Dioſcorides, Paulus & alij ueteres aſsignant, ut etiam hoc nomine Parthenium non poſsit eſſe Matricaria herba dicta uulgò.

Cotula uox unde deducta.

Parthenium nõ eſt Matricaria.

LOCVS.

Naſcitur inter ſegetes & iuxta ſemitas, intermixta ferè ſemper Chamæmelo. In hortorum etiam ſepibus, Plinio teſte, prouenit.

TEMPVS.

Primo ſtatim uere, Maio potiſsimũ menſe, erumpit, ac totam æſtatem durat.

TEMPERAMENTVM.

Haud inſtrenuè, Galeno autore qui Amaracum uocat, calefacit, non autem uehementer deſiccat. Itaq; in caliditate tertij eſt ordinis, in ſiccitate uerò ſecundi.

PARTHENIVM

fether few or white A mother wort or S.^t peters wort

~~[illegible]~~

Krottendill.

fend foye

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sicca cum oxymelite, aut ſale pota, non ſecus atque Epithymum bilem atram & pituitam per inferna ducit. Aſthmaticis & melancholicis prodeſt. Herba ipſa floribus demptis à calculoſis & aſthmaticis utiliter bibitur. Decoctum eius ad inſidendum prodeſt in uuluæ duritia & inflammatione. Illinitur cum floribus ſacris ignibus, & inflammationi.

EX PAVLO.

Parthenium aridum in potu ſumptum atram bilem per inferna deducit.

EX PLINIO.

Siccatum cum melle & aceto potum, bilem trahit atram. Ob hoc contra uertigines utilis & calculoſis. Ad inſidendum decoctũ in duritia uuluarum & inflammationibus. Illinitur & ſacro igni, item ſtrumis cum axungia inueterata. Magi contra tertianas ſiniſtra manu euelli eam iubent, diciq́ cuius cauſa uellatur, nec reſpicere: dein eius folium ægri linguæ ſubijcere, ut mox in cyatho aquæ deuoretur. *Superſtitioſum.*

DE POLYGONATO. CAP. CCXXII.

NOMINA.

ΠΟΛΥΓΟΝΑΤΟΝ Græcis, Polygonatũ Latinis dicitur. Officinis, item herbarijs & uulgo, ſigillum Salomonis, Germanis Weißwurtz / hoc eſt, radix alba nominatur. Polygonatũ autem à radice geniculorũ frequentibus nodis ex interuallis tumente appellauerunt. *Sigillum Salomonis. Polygonatum cur dictum.*

GENERA.

Duo eius genera damus. Vnum uerum, latioribus folijs: alterum multò anguſtioribus, quemadmodũ pictura graphicè oſtendit. A folijs utrique nomina ſunt indita. D

FORMA.

Frutex eſt cubito altior, folia lauro ſimilia habens, latiora tamen & leuiora, ſapore mâli cotoneæ aut punicæ: guſtatum enim adſtrictionẽ quandam reſipit. Per ſingulos foliorum exortus candidos flores promit numero maiore quàm folia, ſuppu tatione à radice facta. Radicem habet candidã, mollem, longam, geniculis plenam, denſam, graueolentem, digiti craſsitudinẽ obtinentem. Iam ſi ſingulas Salomonij ſigilli notas libeat proſequi, omnes, ne una quidem reclamante, adeſſe comperies. Nanque in montibus gignitur, frutice cubito proceriore, folijs lauri latioribus, & læuioribus, quæ guſtata quendam mâli cotoneæ aut punicę ſaporem referant cum aliqua adſtrictione. Flores per ſingulas foliorum eruptiones exiliunt candidi, qui folia numero longè ſuperent, à radice ad cacumen ſupputata. Siquidem bini, terni, aut plures ab unoquoque foliorum ſinu prodeunt. Radix illi candida, mollis, longa, crebris nodis articulata, denſa, grauiter olens, digitali craſsitudine. Floribus excuſsis baccæ piſi ferè magnitudine dependent, ex uiridi nigricantes, & in quendam ordinem digeſtæ. *Sigillum Salomonium.*

LOCVS.

Naſcitur in montibus.

TEMPVS.

Maio menſe floret, quo etiam tempore carpi debet.

TEMPERAMENTVM.

Polygonatum miſtam habet qualitatem. Eſt enim in eo adſtrictionis pariter & acrimoniæ quippiam, necnon faſtidioſæ cuiuſdam amaritatis explicatu difficilis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix illita uulneribus auxiliatur. Quinetiã uultus maculas delet & aufert.

EX GALE-

POLYGONATVM
LATIFOLIVM.

Sigillū Salamonis Solomons Seale

Weißwurtz.

Brode leved whyte woorte

POLYGONATVM AN
GVSTIFOLIVM.

Schmale Weißwurtz.

Narrow leued whyte
wurte

A

EX GALENO.

Radicem Polygonati quidam uulneribus illinunt. Sunt etiã qui illo næuos maculasq́ in facie detergant.

APPENDIX.

Hodie quoq́ mulieres ſigillo Salomonis ſibi faciem extergunt & fucant, ut planè nullum ſubſit dubium, quin Polygonatum eſſe conſtanter credamus.

DE POLYPODIO. CAP. CCXXIII.

NOMINA.

ΠΟΛΥΠΟΔΙΟΝ græcè, Polypodiũ, Filicula latinè, officinæ græcam appellationem retinuerunt, Germanicè Engelſüß/ Baumfarr/ Dropffwurtz uocatur. Polypodio nomen à radice quæ polyporum modo cirros obtinet inditum eſt. Filiculam autem Latini à ſimilitudine foliorũ cum Filice nuncupauerunt.

Polypodium unde dictum.

Filicula.

FORMA.

Herba eſt palmi altitudine, Filici ſimilis, ſubhirſuta, inciſuris diuiſa, non tamen adeò tenuibus. Radix illi eſt hirſuta, cirros polyporum modo habens, minimi digiti craſsitudine. Deraſa hæc intus uiridis eſt, acerba, guſtu ſubdulcis. Parte auerſa folia fuluis maculis notata, ſine ſemine.

LOCVS.

Gignitur in muſcoſis petris, & in agreſtibus quercuum truncis.

TEMPVS.

Radix in fine Auguſti carpenda.

B

TEMPERAMENTVM.

Polypodium dulcem ſimul & auſteram habet uincentem qualitatẽ, ut facultatis ſit admodum deſiccantis, citra morſum tamen.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Purgandi uim obtinet. Coquitur autem cum gallina, aut piſcibus, aut Beta, aut Malua ad purgationem. Arida aquæ mulſæ inſparſa, bilem & pituitam ducit. Radix trita & illita luxatis confert, & ad fiſſuras quæ inter digitos ſunt.

EX PAVLO.

Polypodiũ exiccat admodum citra morſum, & potum per inferna purgat.

EX PLINIO.

Radix in uſu. Exprimitur ſuccus aqua madefacta, & ipſa conciſa inſpergitur oleri, & Betæ, & Maluæ, uel ſalſamento, uel cum pulticula coquitur ad aluum leniter ſoluendam, uel in febri. Detrahit bilem & pituitam. Stomachum offendit. Aridæ farina indita naribus Polypum conſumit. Illita luxatis medetur.

DE PRASIO.

POLYPODIVM Engelſüß.

A

NOMINA.

ΠΡΑΣΙΟΝ Græcis, Marrubiũ Latinis, Praſsium officinis uocatur. Germanis Andorn das weiblin/weiß Andorn/Marobel/Gottßvergeß. Marrubium. Praſſium.

FORMA.

Frutex eſt ab una radice ramoſus, ſubhirſutus, albicans, uirgis quadrangulis. Folium pollici æquale, ſubrotundũ, hirſutũ, rugoſum, guſtu amarũ. Semen per interualla in caulibus eſt. Flores aſperi uerticillorũ figura. Hæc deliniatio adamuſsim Marrubio hodie dicto reſpondet. Siquidem ſingulari radice, anguloſis ramulis fruticat, lanuginoſum: folijs ferè orbiculatis, pollicis magnitudine, incanis, hirtis, amaris, lacteo flore, uerticillato cinctu caulem ex interuallo amplectente, cui ſuccreſcit teres & aſperum ſemen. Marrubium.

LOCVS.

Naſcitur circa domicilia collapſa, & inter rudera.

TEMPVS.

Colligitur herba in æſtate, Iulio potiſsimũ menſe, dum ſemine eſt prægnans.

TEMPERAMENTVM.

Marrubiũ in caliditate quidem ſecundi ordinis iam completi eſt, in ſiccitate uerò tertij medij aut completi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius folia arida cum ſemine decocta in aqua, aut uiridium expreſſus ſuccus, datur cum melle aſthmaticis, tuſsientibus & tabidis. Craſſa è thorace cum iride ſicca ducunt. Datur mulieribus quæ non purgantur, ut menſtrua & ſecundas pellant. Item difficilè parientibus, his qui à ſerpentibus morſi ſunt, & qui letale quid biberunt. Veſicæ tamen & renibus nocent. Folia cũ melle illita ſordida ulcera purgant,
B pterygia nomasq; cohibent. Dolores laterum mitigant. Ad eadem pollet ex folijs contuſis expreſſus ſuccus & ſole coactus. Cum uino & melle illitus, oculorum claritatem exacuit. Morbũ regium per nares expurgat. Aurium doloribus per ſe, aut cum roſaceo inſtillatus prodeſt.

EX GALENO.

Praſium ut guſtu amarum eſt, ita ſi quis utatur conſentientẽ huic ſapori actionẽ habet, iecur ac lienem obſtructione liberans, & thoracem pulmonemq; expurgans, ac menſes promouens. Sed & illitum detergit ac diſcutit. Succo eius cum melle ad aciei oculorum claritatem utuntur. Quinetiam & per nares morbum regium purgant, & ad aurium dolores inueteratos adhibent, in quibus utique obſtructionem diſijcere, meatumq; ipſum & explantationes membranarũ expurgare neceſſe eſt.

EX PLINIO.

Huius folia ſemenq; contrita proſunt contra ſerpentes, pectorum & lateris dolores, tuſsim ueterẽ. Iis qui ſanguinẽ eijciunt eximiè utile, ſcapis eius cum panico aqua decoctis, ut aſperitas ſucci mitigetur. Imponitur ſtrumis cum adipe. Sunt qui uiridis ſemen, quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctũ, addito exiguo olei & ſalis, ſorbere ieiunos ad tuſsim iubeant. Alij nihil cõparant. In eadẽ cauſa Marrubij & Fœniculi ſuccis ad ſextarios ternos expreſsis, decoctisq; ad ſextarios duos, ſi cochlearij menſura in die ſorbeatur in aquæ cyatho. Virilium uitijs tuſum cum melle mirè prodeſt. Lichenas purgat ex aceto. Ruptis, conuulſis, neruorum contractionibus ſalutare. Potum aluum ſoluit cum ſale & aceto. Item menſtrua & ſecundas mulierũ. Arida farina cum melle ad tuſsim ſiccam efficaciſsima eſt. Item ad gangrenas & pterygia. Succus uerò articulis, & è naribus morbo regio, minuendæq; bili cum melle prodeſt. Item contra uenena inter pauca potens. Ipſa herba ſtomachũ & excreationes pectoris purgat. Cum iride & melle urinam ciet. Cauenda tamẽ exulceratæ ueſicæ, & renum uitijs. Dicitur ſuccus claritatẽ oculorũ adiuuare.

MARRVBIVM

Andorn.

A

NOMINA.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΕΩΝ, ἱερὰ βοτάνη grece: Verbenaca, Verbena, Columbaris ſeu *Verbenaca.*
Columbina, herba Sagminalis latinè, herbarijs & officinis Verbena uo *Verbena.*
catur. Germanicè Eiſenkraut/uel Eiſernhart/hoc eſt, ferraria, quod
nomen ut olim, ſic hodie quocꝫ habet. Periſtereon nomen inditũ à co- *Periſtereon cur*
lumbis, qui in ea uerſari plurimum delectantur. Hierobotane autem, hoc eſt, ſacra *dicta.*
herba ideo dicta, quod ea olim apud Romanos domus purgabatur, familia luſtra- *Hierobotane.*
batur, Iouis menſa ad ſacrificiũ & epulas uerrebatᷣ, & fœciales in ſacris legationibus
illa coronabantur, uel ut Dioſcorides inquit, quod in expiationibus ſuſpenſa & alli
gata mirè utilis ſit. Sagminalis uerò, quod inter ſagmina, hoc eſt, gramina ex loco *Sagminalis.*
ſacro, præſertim arce Capitolij, cum ſua terra euulſa, primum hæc honorē haberet.

GENERA.

Duo Verbenacæ & Græci & Latini fecerunt genera. Dioſcorides & alij Græci
à plantæ habitu rectam & ſupinam. Plinius à ſexu marem & fœminam. Recta Dio
ſcoridis, eſt Plinij mas, aliocꝫ nomine Criſta gallinacea, à ſerratis folijs quæ gallina *Criſta galli-*
ceæ criſtæ formam referunt, dicitur. Recta autem nominata eſt, quod rectis ramu- *nacea.*
lis aſſurgat. Supina autem Dioſcoridis apud Plinium fœmina eſt, Romaniſcꝫ Cin
cinnalis uocatur. Supinam uerò uocarunt, quod ſemper humi ſupinè procumbat.
Germani etiam per ſexũm genera illa diſtinguunt, uocantcꝫ rectam Verbenacam
Eiſenkraut das mennle/Supinam uerò das weible.

FORMA.

Recta ſiue mas herba eſt altitudinis palmi, aliquando etiam maioris. Folia huic *Recta.*
inciſa, ſubalbida, è caule prodeuntia, qui ei unus eſt magna ex parte, quemadmodũ
B & radix una. Flos luteus, quo ſolo ferè à fœmina differre uidetur. Hæc deſcriptio
pulchrè Verbenacæ mari reſpondet: eſt enim herba dodrantalis, interdum uerò
procerior, quemadmodũ ea eſt quæ in Germania noſtra prouenit: nunquam enim
aut rariſſimè palmi altitudinē non excedit. Folia habet inciſuris diuiſa, albeſcentia,
erumpentia è caule. Singularis denique illi, ut plurimum, caulis & radix una. Su- *Supina.*
pina ſeu fœmina ramos profert cubitales, aliquando etiam maiores, anguloſos, cir-
ca quos folia ſunt per interualla quernis ſimilia, anguſtiora tamen & minora, per
ambitum inciſa, colore ſubcæſio. Radicem habet oblongam, tenuem. Flores pur-
pureos, tenues. Cuius iterum deliniationis notæ Verbenæ fœminæ adamuſsim
conueniunt. Siquidem multis ſtatim à radice anguloſis coliculis conſtat, coma ſub
tus incana, folio querno non diſsimili, niſi quod minus eſt & anguſtius, multis per
ambitũ inciſuris: floſculo ex albore & purpura uerſicolore. Quibus omnibus ma-
nuſcripti codicis, qui Periſtereon interpretatur Verbenam, accedit teſtimonium,
& communis omnium conſenſus, à quo ſine manifeſtis coniecturis & rationibus
nunquam eſt diſcedendum.

LOCVS.

Vtraque in planis & aquoſis locis prouenit.

TEMPVS.

Mas citius quàm fœmina apparet. Colligi debent, potiſſimũ fœmina, circa Ca-
nis ortum, nam hoc tempore floret.

TEMPERAMENTVM.

Vtraque deſiccat & adſtringit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rectæ Verbenacæ folia cum roſaceo, aut adipe ſuillo recenti appoſita, uulua-
rum dolores finire putantur. Ignem ſacrum cum aceto illita reprimunt. Putreſcen
tia ulcera cohibent. Vulnera glutinant, ueteraqꝫ ex melle ad cicatricem perducunt.

VERBENACA RECTA
SIVE MAS.

Eiſenkrautmennle.

VERBENACA SVPINA SIVE FOEMINA.

Eiſenkraut weible.

C Supinæ autem folia & radix in uino pota illitaq́, aduerſus reptilia ſerpentésue faciunt. Eadem drachmæ pondere cum thuris obolis tribus, & uini ueteris hemina, quadragenis diebus ieiuno contra regium morbum bibuntur. Vetera œdemata, & inflammationes illita mitigant. Sordida ulcera purgant. Tota autem herba in uino decocta tonſillarum cruſtas abrumpit, & oris nomas gargariſſata cohibet. Fertur ſparſo aqua triclinio qua maduerit, lætiores conuiuas fieri. Datur potandum in tertianis febribus tertium à terra geniculum cum adiacentibus folijs: quartanis, quartum.

EX GALENO.

Vim habet adeò deſiccantem ut uulnera glutinet.

EX AETIO.

Verbenaca recta ad capitis dolores ſummo præſidio eſſe teſtatur Archigenes, ſi ea coronetur patiens, aut ſi teratur cum aceto & roſaceo & illinatur, aut oleo decoquatur, ac foueatur caput. Nec tantum capitis dolores ſedat, ſed capillos quoq; fluentes compeſcit. Radicis decoctum calidum ore retentum dentium dolores mitigat, ac mobiles firmat, oriſq; ulceribus medetur. Ad colicos radices ſemicontuſas in aqua ad dimidiam decoquito, & diebus quinque decoctum potandum dato: efficaciſſimum id eſſe experientia compertum eſt. Facit & ad calculos atq; ad inchoantem elephantiaſim, ſi cum melle propinetur. Vtere itidem ad epilepticos, & ad quotidiana, quartanáue febre laborantes. Ad podagricos uerò & coxendicũ morbo affectos uino decocta exhibetur. Succi è radice expreſſi collutio ad fiſtulas commodiſſima eſt. Et ſi mororum liquori ac melli mixtus exuratur, & acidus illinatur, fiſtulas ſanat. Poteſt etiam melle aſſumi, & fiſtulæ tanquam collyrium inijci, ac mirum in modum prodeſt.

D

EX PLINIO.

Aiunt ſi aqua ſpargatur triclinio qua maduerit Verbenaca, lætiores conuictus fieri. Aduerſus ſerpentes conteritur ex uino. Omnibus uiſceribus medetur, lateribus, pulmonibus, iecinoribus, thoraci, peculiariter autem pulmonibus, & quos ab ijs phthiſis tentat. Dyſenterias emendat ex aqua data carentibus febre, aut ex uino aminæo cochlearibus quinque, additis in cyathis tribus uini.

EX SYMEONE SETHI.

Verbenaca recta facit ad capitis dolores & defluentes capillos inuncta. Dentiũ dolores ſedat, & motos atq; concuſſos cõfirmat. Oris ulcera ſanat. Decoctum eius colicos & calculoſos iuuat. Pota ijs qui primum elephantia laborare incipiunt, & comitiali morbo affectis ſuccurrit. Item quotidiana & quartana laborantes ſimiliter iuuat. Podagricos uerò & coxendicis morbo captos, uulneratoſq; illita ſanat.

DE PTERIDE. CAP. CCXXVI.

NOMINA.

Filix. Pteris cur dicta. ΠΤΕΡΙΣ, ἢ πτέριον Græcis, Filix Latinis dicitur. Officinæ latino nomine utuntur. Germanicè Waldtfarn. Pteris autem & Pterion ab alis auiũ, quarum formã in ramulis diſpoſita eius folia referunt, Græcis dicitur: pennatus enim, & pennatis folijs frutex Filix eſt.

GENERA.

Pteris. Thelypteris. Duo Filicis ſunt genera, mas ſcilicet & fœmina. Mas Græcis ſimpliciter πτέρις, Latinis Filix mas, Germanis Waldtfarn mennle dicitur. Fœmina Grecis θηλυπτέρις, Latinis Filix fœmina, Germanis Waldtfarn weible appellatur.

FORMA.

FILIX MAS

fferen

Waldfarn mennle.

ffrand Ryall

FILIX
FOEMINA.
brake fearne

Waldfarn weible.
Brake or ferne woman

A

FORMA.

Filix maſcula folia habet ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, ex uno pediculo cubitali longitudine exeuntia, inciſa, alarum auium modo explicita, odore ſubgrauia. Radicem in terræ ſuperficie foris nigram, craſſam, oblongam, adnaſcentias appendicésue multas habentem. Ex qua ſiquidem deſcriptione ſatis conſtat hanc quam ſub hoc nomine pictam damus herbam eſſe Filicem maſculam: hæc enim neque caulem (quod enim in ea ſupra terram extollitur, pediculi foliorũ, non caulis rationem obtinet) neque florem, neque ſemen habet: folia ex uno pediculo cubitali à terra ſtatim, aut ex ſtipite eius exeunt, utroque latere pinnata, ſubgraui odore. Radix denique illi eſt per ſumma ceſpitum nigra, & ut Theophraſtus ait, craſſa, oblonga, multis adnatis & capillamentis fibrata, atque, ut ſummatim dicam, omnes illi notæ adamuſſim reſpondent. Filix fœmina folia priori ſimilia obtinet, non tamen uno ſingularíq; pediculo ut illa hærentia, ſed adnaſcentes ramulos multos altioresq; habentia. Radix illi longa, obliqua, in nigro colore ſubflaua, aliquando uerò rubeſcens. Quę deſcriptio iterum per omnia cum ea herba cuius picturam exhibemus ita conuenit, ut nulla prorſus ſit nota quæ illi non reſpondeat.

Filix maſcula.

Filix fœmina.

LOCVS.

Naſcuntur ubiq;, ſed maximè in montibus, ſyluis & ſaxoſis locis.

TEMPVS.

Effodiuntur Vergilijs occidentibus, hoc eſt, autumno.

TEMPERAMENTVM.

Amaræ ſunt Filices, paululum habentes adſtrictionis, ut euidentiſſimum ſit has calefacere & exiccare poſſe.

B

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Filicis maſculæ radix pellit latos lumbricos pondere drachmarum quatuor cum aqua mulſa pota. Melius autem ſi cum Scammoniæ, aut ueratri nigri quatuor obolis detur: ueruntamen oportet ſumentes allia præſumpſiſſe. Lienoſis ut reſtituantur prodeſt pota. Radix etiam cum axungia illita contra ictus ab harundine factos utilis eſt. Eius autem hæc probatio. Peribit Filix quam per ambitum copioſior harundo coronet: & contrà euaneſcet harundo, quam obſepiens multa Filix in orbem cinxerit. Fœminæ radices cum melle in eclegmate ſumptæ, latos lumbricos pellunt. Cum uino autem pondere trium drachmarum potæ, rotundos lumbricos eijciunt. Mulieribus datæ ſterilitatem faciunt. Et ſi prægnans ſumat, abortum. Siccæ & in farinam tritæ, humidis & ijs quæ difficulter ſanantur ulceribus inſperguntur. Medentur iumentorum ceruicibus. Folia eius nuper prodeuntia olerum modo elixa comeduntur, aluumq; molliunt.

EX GALENO.

Filix mas radicem habet maximè utilem: latum enim lumbricum interficit, ſi quis eam quatuor drachmarũ pondere in aqua mulſa ſumpſerit. Ad eundem modum fœtum quidem uiuum necare, mortuum autem eijcere mirum non eſt. Visceribus impoſita ualenter deſiccandi facultatem obtinet, nõ tamen mordax eſt. Similem ei uim habet Thelypteris nominata.

EX THEOPHRASTO.

Thelypteris ſeu fœmina Filix, contra lumbricos uentris & latos & graciles utilis eſt. Contra latos quidem cum melle mixta, contra tenues autem in uino dulci cum polenta data. Quinetiam mulieri ſi detur, prægnanti quidem abortum: ſimpliciter autem fœminis ſterilitatem facere affirmant.

EX PLINIO.

C

EX PLINIO.

Vſus radicis in trimatu tantum, neque antè neq; poſtea. Pellunt interaneorum animalia. Ex his tineas cum melle, cætera ex uino dulci triduo potæ. Vtraque ſtomacho inutiliſsima. Aluum ſoluit, primo bilem trahens, mox aquam. Melius tineas cum Scammonij pari pondere. Radix eius duûm obolorũ pondere ex aqua, poſt unius diei abſtinentiã bibitur, melle prægustato, contra rheumatiſmos. Neutra danda fœminis, quoniam grauidis abortum, cęteris ſterilitatem facit. Farina earum ulceribus tetris inſpergitur. Iumentorum quoque ceruicibus. Folia cimicem necant, ſerpentem non recipiunt, ideo ſubſterni utile eſt in locis ſuſpectis. Vſtæ etiam fugant nidore.

APPENDIX.

Filix ſemine prorſus caret.

Falſum & cõmentitium hauddubiè eſt quicquid neoterici aliqui de Filicis ſemine fabulantur: quod ſcilicet una ſolſtitiali nocte floreat, eademq; hora cum defloruit maturum in terram ſemen cadat, ideoq; niſi quiſpiam tunc affuerit, nec uideri florem, nec colligi ſemen poſſe, tum quia incredibilia ſunt, tum quod omnes, Theophraſtus ſcilicet, Galenus, Dioſcorides, Plinius, ſterilem & ſine ſemine dixerunt. Neq; etiam medici uel Arabes uel Perſæ ad magicas uanitates nati, ſeminis huius meminerunt. Quapropter omnia hæc agyrtarum cõmenta eſſe uidentur humanæ ignorantiæ ad quæſtum impudenter illudentium, quæ certè uel una hac ratione abundè ſatis confutari poſſunt, quod cuncta illa fieri & obſeruari natali nocte diui Ioannis Baptiſtæ præcipiunt, cum natalis ea nox & ſolſtitialis illa duodecim dierum numero nunc inter ſe diſtent.

D

DE PEVCEDANO. CAP. CCXXVII.

NOMINA.

Fœniculus porcinus.

Peucedanus unde dicta.

Pinaſtellus.

ΠΕΥΚΕΔΑΝΟΣ Græcis, Peucedanus Latinis, officinis & herbarijs noſtræ ætatis Fœniculus porcinus dicitur. Germanis Harſtrang/ Sewfenchel/ oder Schwefelwurtz/ quod lachryma è radice ſulphuri aut thuri ſimilis exudet. Peucedanum autem nomen inuenit à pinu, quæ Græcis πεύκη dicitur, cui folio par eſt. Hinc poſteriores Latini Pinaſtellum eum uocauerunt.

FORMA.

Caulem emittit tenuem, macilentum, Fœniculo ſimilem. Comam habet circa radicem copioſam & denſam. Florem luteum, radicem foris nigram, intus albam, graui odore, craſſam, liquore plenam. Hæ ſanè omnes notæ, nulla prorſus reclamante, huic quam pictam exhibemus herbæ conueniunt. Officinæ, quæ non rarò adulterinas pro genuinis uendũt herbas, Peucedanũ oſtendunt radice nõ ſuccoſa, ſed lignoſa, nec graui odore, ſed iucundo: unde ſatis cõſtare poteſt uerum non eſſe.

Officinarũ Peucedanus non eſt genuina.

LOCVS.

Gignitur in montibus opacis, potiſsimum in monte prope Tubingam, cui olim arx impoſita fuit, in itinere uerſus Rotenburgum ſito.

TEMPVS.

Floret Iulio & Auguſto menſibus, atque deinceps ſemen producit. Radix foditur exitu autumni.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit ordine ſecundo iam completo: deſiccat uerò tertio iam incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radice adhuc tenera Peucedani cultello inciſa liquor effunditur, profluensq; ſtatim in umbra reponitũ: in ſole ſiquidem langueſcit. Facit cum colligitũ capitis dolores & uertigines, niſi quis antea roſaceo nares præungat, & caput irrigat. Radix aſſata inutilis

inutilis

PEVCEDANVS

hogge fennell

Harſtrang.

Horestrange or sulphur wort

C inutilis fit. Colligitur & ex caulibus & ex radice ſicut è Mandragora liquor atq; ſuc
cus. Minus tamen efficax ſucco liquor, & uelocius expirat. Interdū etiam cōcreta in
uenitur lachryma thuri ſimilis, caulibus radicibusq; adhærens. Ex aceto & roſaceo
inunctus lethargicis, phreneticis, uertiginoſis, comitialibus, diuturnis capitis dolo
ribus, reſolutis, iſchiadicis, conuulſis: in uniuerſumq; neruorū affectionib. ex oleo
& aceto inungitur. Strangulatu uuluæ laborantes olfactus, ſoporeq; profundo cor
reptos reuocat. Suffitu ſerpentes fugat. Aurium doloribus cum roſaceo inſtillatus
prodeſt. Cauis dentium eroſis inditus eorundem dolores mitigat. Contra tuſsim
in ouo ſumptus facit. Difficultati ſpirandi, torminibus & inflationibus ſubuenit.
Aluum leniter mollit. Lienem minuit. Difficiles partus egregiè adiuuat. Ad ueſicæ
renumq; dolores & diſtentiones potus confert. Aperit uuluam. Radix ad eadem
utilis eſt, ſed inefficacior. Eius decoctum bibitur. Sicca trita ſordida purgat ulcera,
oſsiumq; ſquamas detrahit, ueteraq; cicatrice obducit. Ceratis malagmatisq; cale-
faciendi ui præditis miſcetur. Eligi debet recens, non carioſum, ſolidum, odoris
plenum. Succus ad potiones amaris amygdalis, aut ruta, aut pane calido, aut ane-
tho diſſoluitur.

EX GALENO.

Peucedani radice quidē maximè, ſed tamen etiam ſucco & liquore utimur. Sunt
autē hæc omnia eiuſdē ſpecie facultatis, ſed ualentior liquor, admodū excalfaciens
& digerens. Quare affectibus omnibus circa neruos conſiſtentibus conuenire cre-
ditur, tum morbis in pulmone & thorace ex craſsitudine atque uiſcoſitate humorū
factis. Et intrò quidem in corpus ſumpta, ſed tamen etiam olfactu proſunt. Porrò
quod incidat atque extenuet, ſæpe etiam dentium perforatorū dolores cauitati im-
poſitus protinus ſedauit, quia uidelicet eſt tenuiū partium, & excalfactorius. Quin
D etiam lienes induratos iuuat, nempe incidendo, digerendo & extenuando craſſos
humores. Sed & radice ad hæc uti licebit, quæ & ſquamas ab oſsibus celerrimè de-
trahit, quia uidelicet ualidè deſiccat, minus tamen quàm ſuccus excalfaciens. Et ul-
ceribus malignis arida illita optimum eſt remedium; ipſa enim expurgat, carnem
generat, & ad cicatricem perducit.

EX PLINIO.

Peucedani radices conciduntur in quaternos digitos oſſeis cultellis, funduntq;
ſuccum in umbra, capite prius & naribus roſaceo perunctis, ne uertigo ſentiatur.
Et alius ſuccus inuenitur caulibus adhærens, inciſisq; manat. Probatur craſsitudi-
ne mellea, colore ruffo, odore ſuauiter graui, feruens guſtu. Et hic in uſu & radix,
& decoctum eius pluribus medicamentis. Succo tamen efficaciſsimo, qui reſolui-
tur amaris amygdalis, aut ruta, bibiturq; contra ſerpentes, & ex oleo perunctos tue
tur. Idem pectoris doloribus ſubuenit. Pituitam & bilem detrahit Peucedani ra-
dix. Eadem decocta lieni & renibus prodeſt. Perungunt & radicē ſudoris cauſa eli-
ciendi, quoniam cauſtica uis ei eſt. Peucedano ad recentia uulnera tanta uis eſt, ut
ſaniem oſsibus extrahat. Cum ſemine Cupreſsi bibitur, ſi ſanguis per os redditus
eſt, fluitq; ab infernis. Strangulatus uuluæ nidore uſtum recreat, laxanturq; ſuffo-
cationes eo: ſed quidam ammiſcent in uino ſemen Cupreſsi cōtritum. Potum cum
coagulo uituli marini æquis portionibus comitiales ſanat. Succus infantium rami-
ci, & umbilicis eminentibus inungitur. Stranguriæ cum melle medetur.
Item ſemine lethargici excitantur, & ut perhibent ex
euphorbio naribus tactis Peuce-
dani ſucco.

PERSICA

Pferſichbaum.

C

NOMINA.

ΠΕΡΣΙΚΗ μηλέα Græcis, Perſica mâlus Latinis: antiquum nomen herbarij uulgares retinuerunt: Germanis Pferſichbaum appellatur. Perſica fortè dicta, quod ex Perſide primum aduecta ſit.

Perſica cur dicta.

FORMA.

Perſica folijs amygdalæ maioribus conſtat: flore ſubpuniceo, pomo carnoſo, ſucculento, foris lanuginoſo, dura intus & ſcabra nuce, in qua nucleus qualis amygdalis.

LOCVS.

Paſsim in hortis, uineis potiſsimū, naſcitur. Gaudet autem aquoſis.

TEMPVS.

Floret primo ſtatim uere, fructus uerò eius autumni ferè exitu matureſcit, celerrimè marceſcens.

TEMPERAMENTVM.

Perſica arbor in germinibus & folijs uincentem amaram qualitatē habet, ut hoc nomine calidam eſſe nemo dubitare poſsit. Fructus eius in ſecundo ordine frigidus & humidus exiſtit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Perſica poma ſtomacho grata ſunt, matura bonum faciunt aluum, cruda uerò aluum conſtringunt. Siccata uehementius adſtringunt. Siccorum decoctum hauſtum ſtomachi & uentris fluxiones ſiſtit.

EX GALENO.

Folia Perſicæ trita & ſuper umbilicum impoſita lumbricos necant. Alioqui ſanè etiam diſcutiens medicamentū eſt. Pomorum uerò eius ſuccus & ueluti caro facilè corrumpitur, omninoq; noxam infert, quapropter haud poſt alios cibos ultimoq;, ſicut nonnulli ſolent, illa offerri oportet: nam in ſummo natantia corrumpuntur. Huius uerò, quod omnibus cōmune eſt, meminiſſe oportet: quæcunq; uitioſi ſucci, quæ humida & lubrica ſunt, facileq; deſcendunt ſecedúntue, præ alijs comedenda eſſe: ſic enim & ipſa celeriter ſubeunt, & alijs præeunt, ac quaſi iter muniunt. Poſtremò autem ſumpta, unà ſecum alia quoq; in corruptionem trahunt.

D

EX PLINIO VALERIANO.

Perſicorū cibus eſt quidem ſtomacho inutilis, eò quod citò ſuccus eius inaceſcat, & caro æque in digeſtione uitietur, uerum minimè grauis, dum non diutius in inteſtinis moratur, & ad ima ſemper exitu celeri feſtinat. Perſicorum cibus negatur à medicis membra nutrire. Sed & Galenus ſuadet nunquam omnino poſt cibum ſumere, corrumpi affirmans ſi cibis cæteris innatent. Perſicorū folia trita & impoſita uentris animalia perimunt & expellunt. Eadem ſicca & in puluerem tuſa, recentes plagas cruentorū uulnerum claudunt. Nucleus perſicorum capitis dolori cum oleo & aceto tritus illinitur: quamuis quidam cum ſolo roſaceo terere maluerint. Gummi gutta quam Perſici truncus illachrymat, fluenti aluo medetur. Eadem mixta cum uino etiam in ueſica lapillos frangit. Trita ex aceto impetigines reprimit. Decocta cum croco tumores faucium mitigat. Aſperam arteriæ canalem leuiorem facit. Excreantibus ſanguinem miro modo ſubuenit. Thoracis obſtrictos ſinus reſerat: uitia pulmonis expurgat.

APPENDIX.

Flores Perſicæ ſaccharo condîti, inſtar roſarum aut uiolarum, aluum haud leuiter mouent atque ſubducunt.

PEPLOS

Wolffsmilch.

peti spurge

DE PEPLO. CAP. CCXXIX.

C

NOMINA.

Eſula rotunda.

ΠΕΠΛΟΣ Græcis, Peplos Latinis, officinis & uulgo Eſula rotunda, Germanis Teufelßmilch appellatur.

FORMA.

Exiguus frutex eſt albo liquore plenus: folijs paruis ut Rutæ, latioribus tamen. Tota eius coma dodrantalis, rotunda, humi fuſa: ſemine ſub folijs paruo & rotundo, minore quàm candidi papaueris. Radice una, ex qua totus frutex prouenit.

LOCVS.

Naſcitur in hortis & uineis.

TEMPVS.

Colligitur meſsibus, ſiccaturq́ in umbra, & continuè uertitur.

TEMPERAMENTVM.

Idem cum Tithymallis habet temperamentũ, atque adeo ex quarto calefacientium ordine eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipſa multos habet uſus, radix uerò inutilis. Semen eius tuſum, feruidaq́ aqua madefactũ reconditur. Pituitam & bilem acetabuli pondere cum hydromelitis cyatho potũ ducit. Obſonijs mixta herba aluũ conturbat. Conditur in muria.

EX GALENO.

Peplos frutex liquorem ſimilem Tithymallis habet, cum in alijs, tum quia purgat ceu illi.

EX AETIO.

Pituitam ac bilem ducit acetabuli menſura cum mulſæ cyatho bibitum Pepli ſe-
D men. Sale etiam herba maceratur, flatusq́ diſcutit, ut Hippocrates aſſerit. Summopere igitur confert flatuoſis affectibus, qui in melancholia dominantur, item diuturnis lienis & uteri & coli flatibus, tumefactisq́ œdematibus in abdomine.

EX PLINIO.

Semine Pepli poto aluus ſoluitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio eſt acetabuli menſura, in aquæ mulſæ heminis tribus. Et cibis inſpergitur obſonijsq́ ad molliendam aluum.

DE PILOSELLA. CAP. CCXXX.

NOMINA.

QVO nomine ueteribus Grecis aut Latinis nominata ſit hæc herba, ingenuè fateor me ignorare. Neq; enim eſt μυὸς ὦτος Dioſcoridis. Cum itaque græco & latino nomine deſtitueremur, barbaro uti nobis neceſſe fuit, niſi planè herbam hanc uulneribus glutinandis mirè utilem, prætere uoluiſſemus. Herbarij itaq; noſtræ ætatis à copioſis pilis quibus ueſtitur, Piloſellam, Germani Meußörlin/uocant.

Piloſella unde dicta.

GENERA.

Maior.

Duo eius herbæ genera reperiuntur, in nullo ferè niſi floribus diſtantia. Vnum genus maioribus folijs, & quæ ſe à ſolo ſuſtollunt, floribusq́ luteis, maior Piloſella nominatur, Germanis propriè Nagelkraut. Alterũ minoribus folijs, in terra ſeſſilibus, floribus purpureis, & quaſi in pappum euaneſcentibus, Germanis Meußörlin/oder Haſenpfätlin peculiariter appellatur. Sic etiam ſuam Piloſellam manu ſcriptus herbarius in maiorem & minorem digeſsit.

Minor.

FORMA.

Herba eſt folijs in terram graminis modo ſparſis, piloſis, albicantibus à terra, ſupernè

PILOSELLA
MAIOR. Great mouse eare

Nagelkraut.
Great pilosella

PILOSELLA MINOR. leſſer mouſe Eare

Meußörlin. ſmall piloſella

A ſupernè uirentibus, floribus luteis aut purpureis, radice in exilitatē multam extenuata. Ex qua deſcriptione ſole clarius fit, eam herbam quæ à Græcis Myoſotis, à Latinis autem Auricula muris dicitur, non eſſe Piloſellam: nam, ut reliqua taceam, neque maior neque minor Piloſella cœruleum floſculum uelut Anagallis obtinet: ut non parum errent herbarij noſtri temporis qui Piloſellam alio nomine Muris auriculam appellari tradunt. *Myoſotis non eſt Piloſella.* *Auricula muris non eſt Piloſella.*

LOCVS.

Naſcitur utrunque genus locis montoſis & collibus terrenis. Maior autem inuenitur etiam in aſperis & incultis agrorum limitibus.

TEMPVS.

Maio & Iunio potiſsimū menſe florent. Minor tamen Piloſella paulò poſt initia Iunij menſis diſperit, & nuſquam ſubinde inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Eſſe calidas & ſiccas Piloſellas guſtus palàm declarat: habent enim adſtrictionē cum exigua quadam acrimonia coniunctam, ut hoc nomine ad purificanda ac ſubinde glutinanda uulnera ſint mirificè utiles.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Ferunt foliorum farinam uulnera mirum in modum glutinare. Herbæ recentis ſuccum exprimunt ad cohibendos quartanæ febris horrores. Eodem tingunt gladiorum aciem, ut omne ferrum aliud domet, ſecetq́ue: ferrum enim quod huius ſucco cōmaduit tantam contrahere duritiam, tamq́ue magnū induere robur produnt, ut chalybis aciem reſpuat. Has certè omnes facultates manuſcriptus herbarius Piloſellæ adſcribit. Recentiores huius herbæ radicem Maio menſe effoſſam, ſiccatā, & in puluerem redactam, ac ſubinde potam, aut in cibo datam, efficaciſsimū eſſe ad B uerſus ramicem remedium tradunt.

DE PIMPINELLA. CAP. CCXXXI.

NOMINA.

VT appellata ſit Græcis aut Latinis herba hæc quam hodie uulgus herbariorum & officinæ Pimpinellam uocant, nondum nobis certò ſcire licuit. Sunt qui Pampinulam & Bipennulam nominent, Germani Bibinellen & Bibernellen appellant. *Pampinula.*

GENERA.

Duûm eſt generum Pimpinella. Vna maior, radice admodū longa, folijs multifariam ſciſsis, Siſaro haud diſsimilibus, caulibus anguloſis, floribusq́ue in ſummo exiguis & candidis. Altera minor, caulibus rufeſcentibus, folijsq́ue minoribus, & non diſſectis multifariam, ſed ſerratis tantum, aliàs priori per omnia ſimilis.

FORMA.

Herba eſt folio mucronato, diſſecto, aut in extremitatibus ſerrato, caulibus ab eadem radice binis aut trinis, anguloſis, & interdum rubentibus, in quorum ſummo naſcuntur flores minuti & candidi, & ijs decidentibus ſemen exiguum Oreoſelini ſemini ſimile. Radice craſſa, longa, & ſubrubente, acri admodum.

LOCVS.

Lucis & opacis locis minus, in pratis autem maius, affatim citra cultū erumpit.

TEMPVS.

Æſtate in autumnum uſque floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum acrimoniam non exiguam in guſtu præ ſe ferat, hauddubiè in ſecundo ordine calida & ſicca erit, imò ſecundum calefaciendi ordinem excedere credibile eſt, & ad tertium ferè accedere.

PIMPINELLA
MAIOR.
Groß Bibinel.

pympernell

+ ſaxfrage

PIMPINELLA
MINOR.

Klein Bibinell.

Small saxifrage

C

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Pimpinellæ ſuccus bibitur contra ſerpentium morſus. Ex uino pota calculos terit. Stranguriã etiam decocta leuat. Succus eius potus omne uenenum diſcutit. Aqua eius ignis ui expreſſa oculorũ caliginem diſcutit. Hæ ſunt facultates quas illi antiquus herbarius tribuit. Alij tradunt ſuccum eiuſdem faciei maculas detergere poſſe. Eſt autem radicis Pimpinellæ tum uſus præcipuus, quum ſæuientis populatim peſtilentiæ contagia arcere conamur: unicè enim uenenis aduerſatur, & corpora ab hac lue uindicat, ut adfirmant, ſi tantum in ore teneatur. Quod certè non poteſt ea quam hodie Sanguiſorbã uocant herba. Quare mirum in modũ errant, qui hanc cum Pimpinella confundunt, ut fuſius ſuo dicemus loco.

Sanguiſorba nõ eſt Pimpinella.

DE PASTORIA BVRSA. CAP. CCXXXII.

NOMINA.

QVO nomine herba quam uulgus Paſtoriam burſam appellat græcis & latinis medicis dicta ſit, ignorare me ingenuè fateor. Sunt qui peram etiam paſtoris nominent, à folliculis in exiguæ uulgæ ſimilitudinem compreſsis, turbinata cordis effigie. Germanis Deſchelkraut & Hirtenſeckel uocatur.

Burſa aut pera paſtoris cur dicta.

FORMA.

Herba raro pede altior, ramoſa, Erucæ folia habens, at minora. Flores exiguos, candidos. Semen in uulgis minutum & nigrum. Radicem candicantẽ & oblongã.

LOCVS.

Naſcitur propter uias paſsim, & in parietinis.

D

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus legitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & adſtringit.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Ex aceto trita collectionum inflammationes refrigerat, ac eò confluentes humores cohibet. Imponitur ſacris ignibus, & quibus ſtomachus æſtuat. Succus eius purulentis auribus infunditur. Cruenta ſanat uulnera. Medetur dyſentericis, ſanguinem excreantibus, necꝫ non muliebri profluuio. Manuſcriptus herbarius addit hanc ſanguinem è naribus profluentem ſiſtere mirificè poſſe. Herbam quoque manu tantum geſtatam, mox idem efficere tradit. Quid multa? mirè efficax eſt in comprimendis omnibus ſanguinis eruptionibus.

DE PEDE

PASTORIA
BVRSA.
Shepardes purſe

Deſchelkraut.
Shepardes purse

PES LEONIS

Synaw.

podeshen ladies mantell or greate sanicle or lions foote

DE PEDE LEONIS. CAP. CCXXXIII.

A NOMINA.

QVAM uulgus herbariorũ Pedem leonis nominat, non eſt Dioſcoridis Leontopodion, id quod deſcriptio ſatis monſtrat. Quo uerò nomine Græcis & Latinis appellata ſit, mihi nondum conſtat. Sunt ex barbaris qui Alchimillam, alij etiam qui plantam leonis nominant. Sic autem dicta, quod folia habeat inſtar leonini pedis lata & rotunda. Germanis Synnaw/ Löwentapen/ Löwenfüß/ & vnſer frawen mantel uocatur.

Leontopodion Dioſcoridis non eſt Pes leonis herbariorum.
Alchimilla.
Pes leonis cur dicta.

FORMA.

Dodrantalis eſt herba, folia lata, criſpa & rotunda octo ſerratis inciſuris diſtincta, non tamen ad pediculos uſque, qui ſtatim è radice exeunt, fiſſa habens. Flores item exiguos & luteos profert. Radicem digito craſsiorem, & ſeſquipalmo longiorem, ſubrubeſcentem.

LOCVS.

Paſsim in pratis, in alto potiſsimum ſitis, naſcitur.

TEMPVS.

Maio menſe erumpit, ac inter Iunij initia floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & radix adſtrictione uehementi participant, atque adeo exiccant. Recentiores idipſum in ſecundo efficere ordine tradunt.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Vulneribus glutinandis aptiſsima eſt. Decocto enim illius lauant̃ utiliter omnia uulnera. Linteum quoque in eo madefactum illis cõmodè imponitur. Mulierum mammas impenſe laxas linteum decocto eiuſdem intinctum & impoſitum, duras ſolidasq́ efficit. Decoctum denique hoc epotum interanea uulnera, rupturasq́ glu-
B tinat. Et quod dictu mirum eſt, tanta eius plantæ in glutinando uis eſt, ut ramices inteſtinorum, in pueris potiſsimum, ſanare poſsit.

DE POLYGONO MARE. CAP. CCXXXIIII.

NOMINA.

ΠΟΛΥΓΟΝΟΝ ἄῤῥεν græcè: Proſerpinaca, Seminalis à ſeminis multitudine, & Sanguinalis à cohibendo ſanguine nominatur. Officinis Corrigiola & Centumnodia. Germanicè Weggraß/ Denngraß/ Wegdritt appellatur. Polygonon à geniculorum frequentia, & multitudine dictum eſt.

Seminalis cur dicta.
Sanguinalis.
Corrigiola.
Centumnodia.

FORMA.

Herba eſt ramis tenuibus, teneribus, copioſis, geniculis interſectis, in terra graminis modo repentibus. Folijs Rutæ ſimilibus, longioribus tamen. Iuxta ſingula folia ſemine, unde maſculum uocatur. Flore albo aut puniceo.

LOCVS.

Naſcitur paſsim, quotidieq́ pedibus conculcatur, ſua ſponte in aggeribus & ſemitis proueniens.

TEMPVS.

Æſtate floret, quo etiam tempore legitur.

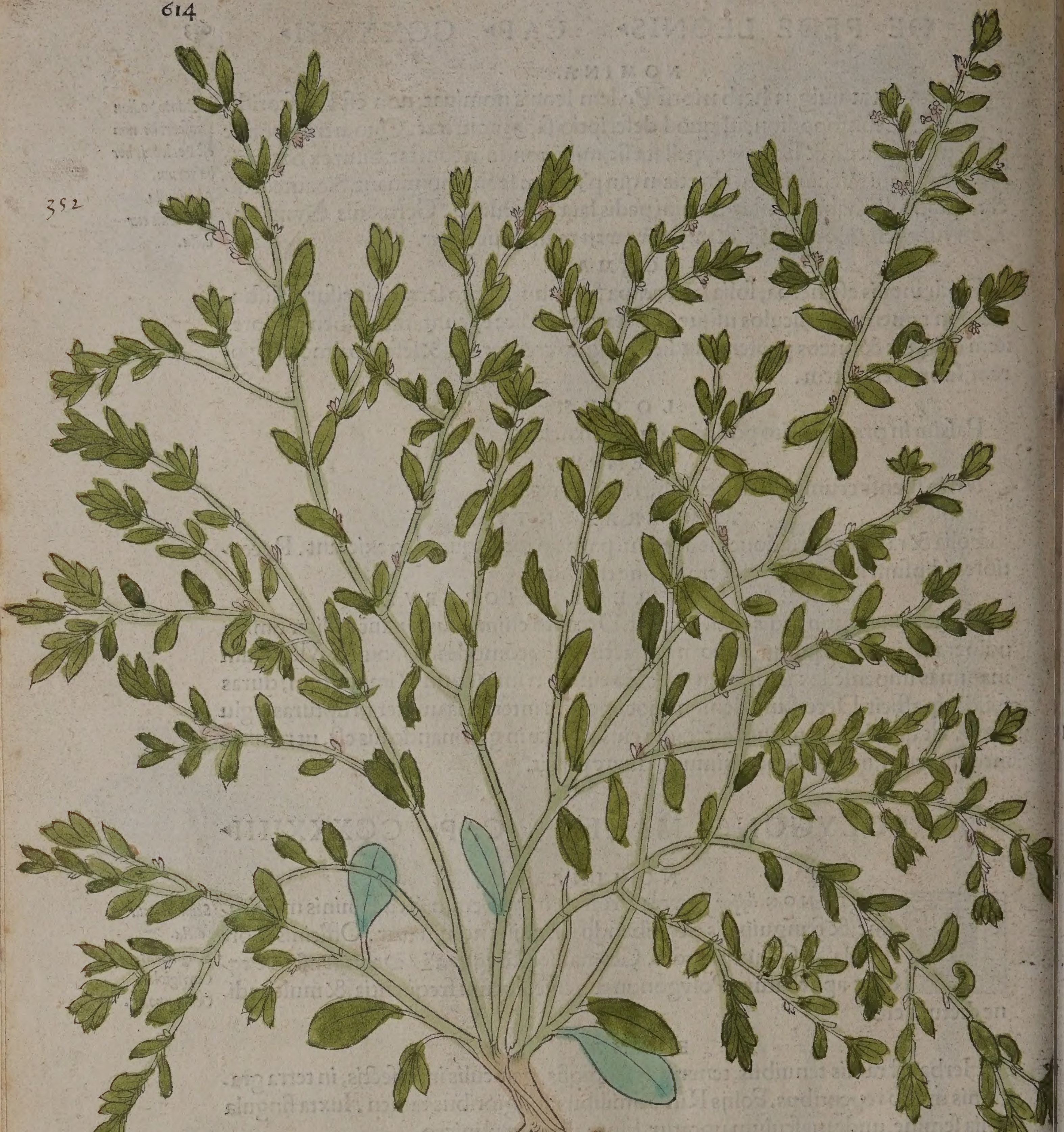
TEMPERAMENTVM.

Vti adſtrictionẽ quandam obtinet Polygonum, ita ſanè uincit in eo aqueum frigidum, ut uidelicet ſecundi ſit ordinis medicaminũ refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Eſt etiam exiccatorium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet adſtringendi & refrigerandi ſuccus Polygoni potus. Prodeſt ſangui-

352

POLYGONVM
MAS.

knot grasse

Weggraß.

Male knot or swynes grasse

A nem expuentibus,&aluí defluxionibus,cholericis & urinæ ſtillicidio. Vrinã enim euidenter ducit. Cum uino potus uenenatorũ morſibus auxiliatur. Valet etiam ad febrium circuitus una hora ante acceſsionẽ ſumptus. Muliebre profluuium appoſitus ſiſtit. Aurium doloribus,& purulentis auribus inſtillatus confert. Cum uino decoctus melle adiecto,eximiè ad genitalium ulcera facit. Folia contra ſtomachi ardorem,ſanguinis reiectionem, herpetas, ignes ſacros, inflammationes, œdemata, & uulnera recentia illinuntur.

EX GALENO.

Polygonũ ijs ſanè quibus ſtomachus æſtu feruet extrinſecus illitum auxiliatur: ueluti etiam ignes ſacros & calidas phlegmonas iuuat. Porrò tale cum ſit,& fluxiones reprimit, & hac ratione uidetur exiccatorium eſſe. Quare cum herpetum,tum ulcerum, aliorumq; bonum eſt remedium: efficaciſsimũ autem inflammatione & fluxione laborantium partium. Eſt & cruentorum uulnerum glutinatoriũ. Sed & auriũ ulceribus prodeſt:& ſi uel ſatis puris inſit, hoc tamen etiam deſiccat. Eaſdem ob facultates & muliebre profluuium,& dyſenteriã,& ſanguinis eiectiones,& undecunque aliunde immoderatiores impetus ſiſtit. Refert Dioſcorides quod & urinam prouocet exhibitum ſtillicidio affectis. Non tamen affectum exactè diſcriminat in quo dari ipſum expediat.

EX PLINIO.

Succus eius infuſus naribus ſupprimit ſanguinem, & potus cum uino, cuiuslibet partis profluuium excreationesq; cruentas inhibet. Vis eius ſpiſſare ac refrigerare. Semen aluum largius ſumptum ſoluit, urinam ciet, rheumatiſmos cohibet: qui ſi non fuere,non prodeſt. Stomachi feruori folia imponuntur. Veſicæ dolori illinuntur,& ignibus ſacris. Succus & auribus purulentis inſtillatur,& oculorũ do-
B lori per ſe. Dabatur &in febribus ante acceſsiones,duobus cyathis in tertianis quartanisue præcipuè. Item cholericis,dyſentericis,& in ſolutione ſtomachi.

DE PEGANO. CAP. CCXXXV.

Ruta hortenſis

NOMINA.

ΠΗΓΑΝΟΝ κηπευτὸν græcè, Ruta hortenſis latinè: officinæ retinuerunt nomen latinum: Rauten & Weinrauten germanicè uocatur. Peganon Græci, Plutarcho libro tertio ſui ſympoſij teſte, à facultate, quod calore ſiccitateq; geniturã coagularet, dixerunt: πήγνυσθαι enim coagulare, & quaſi in glaciem contrahere eſt. Hinc uterum geſtantibus inimica etiam coronis inſerta putatur. *Peganon unde dictum.*

FORMA.

Frutex eſt Ruta hortenſis grauiſsimi odoris, ſemper ferè uirens: folio exiguo, penè rotundo, cæſij coloris, denſo, ſurculoſis ramis: flore luteo ,anguloſis calycibus, in quibus ſemen album continetur.

LOCVS.

Prouenit paſsim in hortis,amat aprica & ſicca loca.

TEMPVS.

Floret æſtate, ſemen autem Autumno matureſcit, quo etiam tempore carpendum uenit.

TEMPERAMENTVM.

Guſtu non ſolum acri,ſed & amaro eſt,ex tertio ordine excalfacientium, & ſtrenuè deſiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrit, calfacit, exulcerat, urinam mouet, menſtruáque ducit. Aluum ſiſtit pota

RVTA HORTENSIS.

garden rewe

Weinraut.

Herbe grace ou grande Rue

A & comeſta. Letalium uenenorũ antidotum eſt, ſi ſemen acetabuli menſura in uino bibatur. Folia per ſe ante cibum ſumpta, & cum nucibus iuglandibus, aridíſq; ficis, inefficacia uenena reddunt. Contra ſerpentes ſimiliter ſumpta proſunt. Genituram tam in cibo quàm potu extinguit. Coctum cum anetho ſicco, tormina ſiſtit. Facit etiam ad lateris thoracíſq; dolores, difficultatẽ ſpirandi, tuſſes, pulmonis inflammationem, coxendicum, articulorumq; cruciatus, rigores circuitibus certis repetentiũ febrium, uti prædictũ eſt, pota. Ad inflationes coli, uteri & recti inteſtini, decocta cum oleo & infuſa. Vuluæ ſtrangulatu liberat trita cum melle, ſi à genitali uſq; ad ſedem imponatur. Feruefacta cum oleo & pota, lumbricos excutit. Articulorũ doloribus cum melle, aquę inter cutem, quæ hypoſarca dicitur, cum ficis illinitur. Eiſdem pota auxiliatur, in uino decocta ad dimidias partes, & ſi ea abſtergantur. Cruda, ſaleq; condita ac comeſta, uiſus aciem exacuit, & oculorũ dolores cum polenta illita ſedat. Cum roſaceo & aceto capitis doloribus ſuccurrit. Sanguinis narium profluuia trita & impoſita ſiſtit. Teſtium inflammationibus cum Lauri folijs illita, & exanthematis cum myrto & cerato prodeſt. Cum uino autem, pipere, & nitro confricta, albæ uitiligini medetur. Cum ijſdem illita thymos & myrmecias tollit. Cum melle & alumine impoſita lichenibus prodeſt. Succus in malicorio calfactus & inſtillatus aurium doloribus ſuccurrit. Oculorũ hebetudinibus cum ſucco Fœniculi & melle inunctus ſubuenit. Ignes ſacros, herpetes & achores cum aceto, ceruſſa & roſaceo inunctus ſanat. Ceparum & alliorum acrimoniam cõmanducata domat.

EX GALENO.

Ruta incidere atque digerere craſſos lentoſq; humores poteſt. Ob eam autem uim & urinas mouet. Quinetiã tenuium eſt partiũ, flatuſq; extinguit. Quare ad inflationes prodeſt, ac Veneris appetitum cohibet. Diſcutit atq; exiccat ſtrenuè: eſt B enim ex eorum medicamentorũ numero quæ ualenter exiccant.

EX PLINIO.

Quęcunq; Ruta & per ſe pro antidoto ualet, folijs tritis & ex uino ſumptis. Contra aconitũ maximè & ixiam. Item fungos, ſiue in potu detur, ſiue in cibo. Simili modo contra ſerpentiũ ictus, utpote quũ muſtelæ dimicaturæ cum his, Rutam prius edendo ſe muniant. Valent & cõtra ſcorpionũ ictus, & araneorũ, apum, crabronũ, ueſparũ aculeos, & cantharidas, ac ſalamandras, canísue rabioſi morſus, acetabuli menſura ſi ſuccus è uino bibitur, & folia trita uel cõmanducata imponunt cum melle & ſale, uel cum aceto & pice decocta. Succo uerò perunctos, aut etiã habentes, negant feriri ab his maleficijs. Serpenteſq;, ſi uratur Ruta, nidorem fugere. Efficaciſſima tamen eſt ſylueſtris radix cum uino ſumpta: eandem adijciunt efficaciorẽ eſſe ſub dio potam. Pythagoras oculis noxiam putauit falſo, quoniam ſculptores & pictores hoc cibo utuntur oculorũ cauſa. Cum pane quoq; uel naſturtio ſatiuæ atq; ſylueſtris propter uiſum. Vt aiunt, multi ſucco eius cum melle attrito inuncti diſcuſſerunt caligines, uel cum lacte mulieris puerum enixæ, uel puro ſucco angulis oculorũ tactis. Epiphoras cum polenta impoſito. Lenit autem capitis dolores pota cum uino, aut cum aceto & roſaceo illita. Si uerò ſint cephalæa, cum farina hordeacea, uel aceto. Eadem cruditates diſcutit, mox inflationes, dolores ſtomachi ueteres. Vuluas aperit, corrigítq; conuerſas, illita in melle toto uentre & pectore. Hydropicis cum ficu, & decocta ad dimidias partes, potaq; ex uino. Sic bibitur & ad pectoris dolores laterumq;, & lumborũ, tuſſes, ſuſpiria: pulmonũ, iecinorũ, renum uitia: horrores frigidos. Ad crapulæ grauedines decoquuntur folia poturis. Et in cibo uel cruda uel decocta conditáue prodeſt. Item torminibus in Hyſſopo decocta, & cum uino. Sic & ſanguinem ſiſtit interiorem, & narium, indita: ſic & collutis dentibus prodeſt. Auribus quoque in dolore ſuccus infunditur, cuſtodito ut diximus modo. E ſylueſtri uerò contra tarditatẽ & ſonitum cum roſaceo, uel cum lau-

reo oleo,aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritæ inſtillatur in tem pora & cerebrum. Adiecerunt aliqui & Serpyllum,& Laurum,illinentes capita & colla. Dederunt & lethargicis ex aceto olfaciendũ. Dederunt & comitialibus biben dum decoctæ ſuccum in cyathis quatuor ante acceſsiones,quarum frigus intolera- bile eſt. Alſioſisq́ crudam dari in cibo. Vrinam quoque uel cruentam pellit. Fœ- minarũ etiam purgationes, ſecundasq́, etiam emortuos partus, ut Hippocrati ui- detur, ex uino dulci nigro pota. Itaque illitam & uuluarum cauſa etiam ſuffire iu- bet. Diocles & cardiacis imponit ex aceto & melle cum farina hordeacea. Et contra ileum decocta farina in oleo,& uelleribus collecta. Multi uerò & contra purulen- tas excreationes ſiccæ drachmas duas, ſulphuris unam & dimidiam ſumi cenſent. Et contra cruentas, ramos tres in uino decoctos. Datur & dyſentericis cum caſeo in uino contrita. Dederunt & cum bitumine infrictam potioni propter anhelitum. Ex alto lapſis ſeminis tres uncias,ex olei libra,uiniq́ ſextario. Illinitur cum oleo co- ctis folijs partibus quas frigus aduſſerit. Si urinam mouet, ut Hippocrati uidetur, mirum eſt quoſdam dare uelut inhibentem potui contra incontinentiã urinæ. Pſo- ras & lepras cũ melle & alumine illita emendat. Item uitiligines uel rugas,ſtrumas, & ſimilia, cum hircino & adipe ſuillo, ac taurino ſeuo. Item ignem ſacrum ex aceto & oleo,uel pſimmythio. Carbunculum ex aceto. Nonnulli laſerpitiũ unà illini iu- bent,ſine quo epinyctidas puſtulas curant. Imponunt & mammis turgentibus de coctam,& pituitæ eruptionibus cum cera. Teſtium uerò epiphoris cum ramis lau- reæ teneris, adeò peculiari in uiſceribus his effectu, ut ſylueſtri Ruta cum axungia ueteri illitos ramices ſanari prodant. Fracta quoque membra ſemine trito cum cera impoſito. Radix Rutæ ſanguinem oculis ſuffuſum,& in toto corpore cicatrices aut maculas illita emendat. Ex reliquis quoque quæ traduntur, mirum eſt, cum feruen tem Rutæ naturam eſſe conueniat, faſciculum eius in roſaceo decoctum addita un- cia aloës, perunctis ſudorẽ reprimere. Itemq́ generationes impediri hoc cibo, ideo profluuio genitali datur, & Venerẽ crebrò per ſomnia imaginantibus. Præcauen- dum eſt grauidis, abſtineant hoc cibo, necari enim partus inuenio. Eadem ex omni bus ſatis quadrupedũ quoq́ morbis in maximo uſu eſt, ſiue difficilè ſpirantibus, ſi- ue contra maleficorum animalium ictus, infuſa per nares ex uino: aut ſi ſanguiſu- gam exhauſerit, ex aceto, & quocunque in ſimili morborum genere, ut in homine temperato.

EX SYMEONE SETHI.

Incidit craſſos & tenaces humores, perq́ urinam uacuat, & ad inflationes condu cit, appetentiamq́ Veneris compeſcit, ac ſtrenuè exiccat. Ad inflatas aquas inter cu tem, & anaſarcam, morſos à uipera, ſuccum Papaueris aut aconitum bibentes, co- licosq́, pota & iniecta. Traditur quod comeſta uiſum acuet, ob id antiqui pictores hanc aſsiduè deguſtabant. Nonnulli & ſuccum eius melli cõmiſcentes, medicamen tum ad oculorũ aciem acuendam cõficiunt. Succurrit difficultati urinæ ſi cum oleo coquatur, & ea ueſica foueatur. Item difficulter ſpirantes cum melle data, confe- ſtim iuuat. Lethargicis pota, & per clyſteres iniecta remedium fit. Inteſtina corro- borat, non ſolum caliditate, ſed proprietate quadã. Fertur etiam quod ſi prægnans mulier ex eius ſucco bibat, abortiat. Et ſi in dies quindecim folia aſſumat, idem fa- cit. Obſtructiones iecoris & lienis tollit. Si ieiunus quiſquam ipſam aſſum- pſerit, eo die à ueneno non lædetur.

DE POTEN-

POTENTILLA

wyld tanſy

Genſerich.

Silu weede or wyld tanſye

C

NOMINA.

Potentilla. Tanacetum ſylueſtre.

QVo nomine Græci & Latini hanc herbam appellarint, à nullo, quod ſciam, adhuc proditum eſt. Recentiores herbarij Potentillam, aliqui ob ſimilitudinẽ Agrimoniam & Tanacetum ſylueſtre nuncupant. Germani, quod herba illa anſeres in cibo delectentur, Genſerich uocant.

FORMA.

Herba Eupatorio, quod Agrimoniam hodie uocant, haud diſsimilis. Caules ex una radice multos profert, humi ſtratos. Folia Eupatorio ſimilia, supernè uiridia, infernè candicantia. Flores luteos ſingulari pediculo pendentes. Radicẽ extrinſecus rufeſcentem, intus candidam.

LOCVS.

Naſcitur paſsim circa ſemitas & loca aquoſa, atque in fluuiorum ripis ac marginibus.

TEMPVS.

Æſtate floret, quo etiam tempore legi debet.

TEMPERAMENTVM.

Quum folia eius & radix adſtringant, temperamento à Pentaphyllo ſeu Quinquefolio nihil differre uidetur. Quare hæc, potiſsimum autem eius radix, ex tertio ordine deſiccatoria eſt, minimumq́ꝫ euidentis caliditatis habet. Errant itaq́ꝫ mirum in modum recentiores, qui hanc humidam eſſe ſtatuunt, nulla alia moti ratione quàm quod in humidis locis proueniat: quaſi uerò Naſturtium aquaticum, quod Siſymbrium cardamine Dioſcoridi uocatur, haud obſtante quod in aquoſis naſcitur, non etiam in tertio deſiccet ordine. Debuiſſet certè illos ab hac ſententia deterrere non leuis illa adſtrictio, quę certiſsimus eſt ſiccitatis index: adſtringentia enim, Galeno libro quarto de ſimpli. medicament. facult. capite ſexto teſte, terrena ſunt & craſſa corporis conſiſtentia, atque adeo ſicca.

Potentilla nõ eſt humida.

D

VIRES.

Recentiores Potentillã fluxionibus & puncturis oculorũ prodeſſe, recentia uulnera glutinare, & exedentia ſanare, mulierũ menſtrua cõpeſcere, artus & membra cõfirmare, rectè tradunt: nam idipſum poſſe, adſtrictio, quæ in hac herba haud modica eſt, abundè docet. Et cum habeat Quinquefolij temperamentũ, eius etiam facultates obtineat neceſſe eſt. Dentiũ itaq́ꝫ dolorẽ finit. Exedentia oris ulcera ſanat. Dyſentericis & alui profluuijs, coxendicis articulorumq́ꝫ doloribus ſubuenit. Sanguinis eruptiones ſiſtit, aliaq́ꝫ poteſt quæ à Dioſcoride Quinquefolio tribuuntur. Quod uerò adijciunt hanc etiã lumbricos exterminare poſſe, id minus rectè faciũt. Ea ſiquidem facultas non huic, ſed illi ineſt herbæ quæ uerè Tanacetũ dicitur, quæ quidem eſt tertia, ut ſuo diximus loco, Artemiſiæ ſpecies. Proinde non ſine magno errore, Potentillam cum ea quæ propriè Tanacetum uocatur herba confuderunt.

Herbarij Potentillam cum Tanaceto confuderũt.

DE PRV-

PRVNELLA Braunellen.

prunell

DE PRVNELLA. CAP. CCXXXVII.

C

NOMINA.

NONDVM nobis conſtat quo nomine hæc herba ueteribus tum Græcis tum Latinis appellata ſit. Vulgus tamen medicorũ & herbariorũ Prunellam nominant. Germani Braunnellen oder Gottheyl. *Prunella.*

FORMA.

Caules habet in medio ſtriatos, pingues & hirſutos: folia Ocimo ſimilia, coloris herbacei, & acuminata. Flores in ſummis caulibus ſpicatos, Lauandulæ uocatę herbæ non diſsimiles. Radicem tenuem, multis capillamentis fibratam.

LOCVS.

Naſcitur paſsim in pratis.

TEMPVS.

Maio & Iunio menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe conſtat, id quod ex guſtu patet: glutinoſa enim admodũ, & modicè amara eſt.

VIRES.

Vulnerariam eſſe herbam euidentiſsimũ eſt. Succum eius cum aceto & roſaceo mixtum, uehementes capitis dolores ſedare recentiores uno conſenſu tradunt, ſi tempora ex eo inungantur. Aphthas & oris ulcera, fauciumq; uitia ſuccus eiuſdem ſanat.

DE PENTAPHYLLO. CAP. CCXXXVIII.

D

NOMINA.

ΠΕΝΤΑΦΥΛΛΟΝ Græcis, Quinquefoliũ Latinis & officinis, Germanis Fünffingerkraut/oder Fünffblatt appellatur. Nomen à numero foliorũ habet: in unoquoq; enim pediculo quinq; eſſe deprehendũt. *Quinquefolium unde dictum.*

GENERA.

Etſi Dioſcorides unum duntaxat Pentaphylli genus faciat, tamẽ nos ad noſtras reſpicientes terras tria eius genera in uniuerſum produximus. Vnũ quod maius appellauimus, prorſus ad Dioſcoridis picturã accedẽs, ut hoc nomine uerũ eſſe Quinquefoliũ putemus. Eſtq; duûm generũ: unum quod pallidos ſeu candidos flores obtinet, hinc eſt quod Quinquefoliũ maius candidum appellauerimus, Germanicè groß weiß Fünffingerkraut. Alterum floribus ornatur auri colorẽ æmulantibus, ſeu luteis. Nos ut diſcerneremus à priori, Quinquefoliũ maius luteum nominauimus. Dioſcorides etiã hæc duo genera innuere uidetur, cum inquit florem habere uel candidum uel auri æmulũ. Tertiũ minus diximus, quod priori haud diſsimile eſt, non tamen paſsim ut illud quinque folia obtinens. Hoc, cum non haberemus aliud nomen quo ipſum appellaremus, inter Quinquefolij genera connumerare placuit. Videtur uerò Hippocrates etiam duo Quinquefolij genera nouiſſe, unũ humilius, alterũ procerius, ut hoc nomine nobis etiã liceat minus & maius ſtatuere. *Maius Pentaphyllon.* *Minus.*

FORMA.

Ramulos habet feſtucarũ inſtar graciles, dodrantales, & in ijs ſemen. Folia Menthæ ſimilia, in ſingulis pediculis quina, rarò plura, per ambitum ſerræ modo inciſa: florem in candido pallidum, auri æmulũ. Radicem ſubrubrã, oblongam, Elleboro nigro craſsiorẽ. Ex qua ſanè deſcriptione omnibus liquet, maius Quinquefoliũ eſſe legitimum. Ex una ſiquidem radice ſubrubra & oblonga, ramulos profert tenues, ac prorſus feſtucaceos, & in ijs ſemen, folia Menthę, quina in ſingulis pediculis, per ambitum ſerræ modo crenata, florem luteum, aut aureum. Quibus accedũt natalis locus (in riguis enim naſcitur) & immenſa adſtringendi facultas: quæ quidem ſingula ue- *Maius Quinquefolium eſt uerum Pentaphyllon.*

QVINQVEFOLIVM
MAIVS CANDIDVM.

Groß weiß Fünffingerkraut.

ffyve foyle whyte Cinquefoile

QVINQVEFOLIVM
MAIVS LVTEVM.

Groß Fünffingerkraut.

yellow cinkefoyle

QVINQVEFO
LIVM MINVS.

Klein Fünffingerkraut.

yellow Cinkefoyle

C gula uerum eſſe Quinquefoliũ docent. Adeoq́ mirari ſatis non poſſum, cur nonnulli adulterina hæc eſſe Pentaphylla ſibi perſuaſerint.

LOCVS.

Prouenit aquoſis locis, & iuxta aquæductus. Interdum etiam in incultis, ſiccis & arenoſis locis.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio menſibus potiſsimum.

TEMPERAMENTVM.

Vtriuſq; certè folia, flores & radices uehementer adſtringunt: atqueadeo, ut Galenus ait, radix, cuius multus eſt uſus, ex tertio eſt ordine deſiccantiũ, minimum habens euidentis caliditatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radicis Quinquefolij decoctum ad tertias depreſſum deductúmue, ſi in ore retineatur, dentium dolores ſedat. Putreſcentia oris ulcera collutione ſiſtit. Arteriæ aſperitates gargarizatum emendat. Contra alui profluuia, & dyſenterias auxiliatur. Item articulorũ & coxendicũ dolores potum ſanat. Cocta in aceto & illita, herpetas cohibet. Strumas diſcutit, duritias, œdemata, aneuryſmata, abſceſſus, eryſipelata, digitorum pterygia, condylomata, ſcabiesq́ ſanat. Teneræ radicis ſuccus, contra iecinoris pulmonisq́ affectiones & uenena prodeſt. Folia cum hydromelite, aut uino diluto, & exiguo pipere, contra febrium circuitus bibuntur: in quartana quidem quaternorũ ramulorum folia, in tertiana uerò trium, in quotidiana unius. Tricenis diebus pota comitiali morbo medentur. Succus foliorũ per dies aliquot triũ cyathorũ menſura potus, celeriter regiũ morbum ſanat. Vulneribus ac fiſtulis cum ſale & melle illita medentur. Enterocelicis, id eſt, inteſtinorum ramice laborantibus ſuccurrunt. Sanguinis eruptiones potum & illitum Quinquefoliũ ſiſtit. Inci-
D ditur ad expiationes luſtrationésue, ſanguinis profluuia & caſtimonias.

EX GALENO.

Pentaphylli radix deſiccat uehementer, minimum uerò acris eſt: quare in multo eſt uſu, uelut alia quoque omnia, quæ quum ſint tenuium partium, citra morſum deſiccant.

EX PLINIO.

Quinquefoliũ adhibetur purgandis domibus. Strumis medetur, & pectoris uitijs. Idem iſchiadicis bibitur & imponitur. Panos ſanat. Impoſitũ articulis utiliſsimum. Fiſtulis quæ in omni parte ſerpunt auxilio eſt cum ſale & melle. Phalangio aduerſatur, lichenas emendat. Succus de Quinquefolio potus cyathis tribus anginę medetur. Idem iecinoris & pulmonis uitijs, ſanguinemq́ reijcientibus, cuicunq́ ſanguinis uitio intus occurrit. Multi ſupra omnia laudant ad deploratos dyſentericos Quinquefoliũ, decoctis in lacte radicibus & potis. Item decoctum ad tertias in uino ictericis dari atq; illini utiliſsimũ eſt. Eius folia ex aqua comitiales ſanant. Item contrita ex uino ſumpta triginta diebus in betonicæ farinæ pondo denariorũ tredecim cum aceti ſcillitici cyatho, comitialibus morbis liberant. Celerrimè ſuccus regio morbo medetur, tribus cyathis cum ſale & melle potus. Quinquefolij folia quidam terna tertianis dedêre, quaterna quartanis, plura cæteris, omnibus obolis tribus cum pipere ex aqua mulſa.

DE PISIS.

PISVM
Groß Erbß.

peſen great peaſen

C

NOMINA.

Piſum quare dictum.

ΠΙΣΟΝ, ἀλέκυθος græcè, Piſum latinè dicitur. Officinis hoc nomine notum. Germanicè Erbß/oder Erweyſſen. Sic autem à Piſa loco in quo olim copioſiſsimè naſcebatur, nominatum eſt.

GENERA.

Duo apud nos genera Piſorum reperiuntur. Vnum in aruis caducũ, humi ſerpens, quod genus Germani klein feld Erweyſſen nominant. Huius, utpote uulgaris, picturam haud damus. Alterum in altum ſcandit, arboribus aut palis quibus accubet adfixis, quibus ſeſe capreolis uinciens illigat. Hoc Germani groß garten Erweyſſen uocant. Genus hoc pictum exhibemus.

FORMA.

Caules in terram ſpargit concauos, ramoſosq́ prætenui ſurculo: folio frequenti præter cæterorũ morem longiuſculo: flore papilionis forma, circa umbilicum purpureo: ſiliqua oblonga ſeu cylindracea: granis rotundis, &, ut Plinius lib. xviij. capite xij. ait, angulos multos inæquales habentibus: radice imbecilla: ut mirari ſatis non poſsim, unde pleriſq; ſuſpicio orta ſit, ut Piſum noſtrum legitimum eſſe dubitauerint. Scio autẽ eſſe qui legumen hoc quod hodie paſsim Piſum appellatur, putent eſſe Cicer arietinũ, quod ſcilicet ualuulæ ſeu ſiliquæ eius cornu arietini formã habeant. Quorum certè ſententiam probare non poſſum, quòd, Plinio teſte, Cicer arietinũ ſic non ſit dictum quia ualuulæ effigiẽ arietini cornu exprimant, ſed quia legumen ipſum ſeu granum Ciceris arietino capiti ſimile ſit. Eam autem formã legumen hoc quod Piſum nominamus non refert.

LOCVS.

Apricis gaudet locis, frigorum nanq; impatientiſsimũ. Tepidum itaque locum,
D & cœlum frequentis humoris deſiderat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret, & ſubinde etiã ſemina in ualuulis profert.

TEMPERAMENTVM.

Quũ Piſum ſimile quid tota ſubſtantia cum faba, ut teſtatur Galenus, obtineat, neceſſe eſt ut non multum à medio temperamento in refrigerando & exiccando recedat.

VIRES EX GALENO.

Simile quid tota ſubſtantia cum fabis obtinent Piſa, nec alio quàm illæ modo manduntur. In duobus autem euariant. Non enim ſimiliter ac fabę inflant, nec abſtergendi facultatẽ habent, ideoq́ ſegnius quàm illæ per aluum ſecedunt.

EX PAVLO.

Piſum molle quidem & laxum eſt, non tamen adeò inflat.

DE POLYTRICHO APVLEIANO. CAP. CCXL.

NOMINA.

Polytrichũ Apuleij cur dictum.

NON temerè adiectũ eſt Apuleij, ne ſcilicet quiſpiam Dioſcoridis & aliorum Græcorum intelligeret Polytrichon, quod ſanè forma ab eo quod nunc deſcribimus alieniſsimũ eſt. Germanicè à colore aureo quam habet, guldiner Widerthon uocatur. Officinis incognita eſt hæc herba. Polytrichon dicta eſt à ramulis, qui capillorum inſtar tenues ſunt.

GENERA.

A

GENERA.

Duo Polytrichi Apuleiani damus genera. Vnum maius, alterum minus: neq; enim differunt niſi ſola magnitudine.

FORMA.

Ramulos habet capillorũ inſtar tenues, colore aurum referentes, circumq; hos folia multa capillacea, in ſummo capitula lentis aquaticæ ferè forma, eiuſdem cum ramulis coloris.

LOCVS.

Maius naſcit̃ in pratis humidis & uliginoſis. Minus in petris ac muris humidis.

TEMPVS.

Menſe Iulio utrunque reperitur.

TEMPERAMENTVM.

In caliditate & frigiditate ſymmetra ſunt: deſiccant tamen, extenuant & digerũt.

VIRES.

Decoctum eorundem in aqua aut lixiuia capillorũ radices firmat, ideoq; in alopecia caput glabrum capillis ueſtit. Potum, uiſcoſorum craſſorumq; è thorace pulmoneq; excreationibus non mediocriter confert: lapides frangit, & urinas ducit. Morbo regio correptis & lienoſis auxiliatur. Strumas diſcutit, & in ſumma eadem quæ Adiantum poteſt. Recentiores ſuperſtitione quadam ducti, illis multa ridicula & incredibilia tribuunt.

Maius Polytrichum Apuleij.
Das groß guldin Widerthon.

Minus Polytrichum Apuleij.
Das klein guldin Widerthon.

PERSICARIA

arssesmart

Flöhkraut.

Arssesmart

A

NOMINA.

NON clàm me eſt quàm uariè à multis diuinatum ſit, quo nomine Perſicaria uocata ueterib. ſit. Sed mea quidẽ ſententia, in uniuerſum omnes coniecturis uſi non ſatis firmis, decepti ſunt. Et ego quidem fateor ingenuè, nec mihi conſtare num à ueteribus deſcripta ſit, tantum abeſt ut ſcire queam quo illam appellauerint nomine. Vulgus herbariorũ uno conſenſu hodie, quod folia Perſicæ habeat, Perſicariã nominant. Germani Flöhkraut. *Perſicaria.* *Perſicaria unde dicta.*

FORMA.

Folia Perſicæ arboris habet, fuſca in medio macula plumbaginéue: caule geniculato, rubente, longo: flore ſpicaceo, primùm candido, dehinc purpureo: ſemine minuto, radice lutea, numeroſa.

LOCVS.

In humidis & paluſtribus locis frequentius prouenit.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floribus ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Frigidam & admodum ſiccam eſſe guſtus abundè monſtrat: mirificè enim guſtata adſtringit.

VIRES.

Vulnerariam herbam eſſe temperamentũ eius ſatis docet. Rectè itaq; iuniores medici in uulneribus, & maximè fiſtulis curandis utuntur. Vtilis hauddubiè in dyſenteria, alijsq; malis quæ refrigerationẽ & adſtrictionem requirunt.

B

DE PERFOLIATA. CAP. CCXLII.

NOMINA.

AN hæc herba ueteribus cognita fuerit Græcis & Latinis, affirmare certò non poſſum. Ego planè Cotyledonem putarem Dioſcoridis, niſi radix in diuerſam me traheret ſententiam, quæ oliuæ inſtar rotunda non eſt. Hodie tamen, quòd caulis eius ſingula folia diſſecat atq; penetrat, Perfoliata ab omnibus appellatur. Germanicè Durchwachß & Bruchwurtz dicitur. *Perfoliata cur dicta.*

FORMA.

Caulis illi rotundus, rubeſcens, folia ſingula penetrans, quæ Piſorum folijs haud diſsimilia ſunt, tenuia admodum & glabra. In ſummo coliculorum capitula, & in ijs flores lutei, & ſemina formam ferè Tithymalli, quam uulgo Eſulam nominant, præ ſe ferentia. Radix candida, fibris capillata.

LOCVS.

Naſcitur in hortis ſata, & interdum ſua ſponte in arenoſis locis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iulio menſe, & ſubinde ſemina producit.

TEMPERAMENTVM.

Amara modicè eſt & adſtringit, ut hinc colligi liceat calidam & ſiccam eſſe.

VIRES.

Vulneribus & ulceribus tam externis quàm internis curandis aptiſsima eſt herba: hæc enim glutinat. Valet autem potiſsimum ad ramices puerorum ſanandos. Auxiliatur etiam exulcerationibus & prominentijs umbilici. Plurimus huius apud chirurgos uſus.

PERFOLIATVM Durchwachß.

Thorow wax or thorow leafe

NOMINA.

ΠΡΑΣΟΝ Græcis, Porrum Latinis & officinis, Germanis Lauch appellatur. Porrum autem dictum putant, quod porrò eat, & longè lateq́; graſſetur. *Porrum unde dictum.*

GENERA.

Porri duo genera ſignauit antiquitas. Vnum capitatum, ſic nominatum quod eius radix in caput increſcat atque extuberet. Alterum ſectiuum, cui frondens coma ſuper terram eminens aufertur amputatúrue. Hoc Germani pulchrè ad nomen latinum alludentes, Schnittlauch nominant, & Bryßlauch. *Capitatum Porrum. Sectiuum.*

FORMA.

Capitatũ ſimplici capite ex albæ ceruicis anguſtijs extuberante conſtat, fronde ſuper terram carinata, & in angulum oblonga. Sectiuo uerò caulis eſt longus, intus cauus, multis in uertice floribus aceruatim collectis, & in ſpeciẽ abſoluti orbis conglomeratis, id quod in bimo accidit: quod etiam ſementeſcit, ſparſo per eius cacumen ſemine, & emoritur. Radix candicans, craſſa, multis fibris capillata, ac tunicis quibuſdam ueſtita.

LOCVS.

Læto ſolo gaudet, odit rigua.

TEMPVS.

Duodeuigeſimo die à ſatu prorumpit, bimatumq́; perfert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & extenuat perinde atque cepa, ut ex eius facultatibus euidentius innoteſcet. Symeon Sethi calidum & ſiccum in ſecundo facit ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Porrum capitatum inflationẽ facit. Noxium ſuccum creat, difficilia inſomnia pa-
B rit. Vrinam ciet. Aluo accõmodum. Extenuat. Oculorum obſcuritatẽ facit. Menſes pellit, ueſicam exulceratã, renesq́; lædit. Cum ptiſana uerò coctum & comeſtũ, ea quæ in thorace ſunt educit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in deſeſsionibus ad præcluſiones uuluæ & duritias, utilis habetur. Vna & altera aqua coctũ, aut aqua frigida maceratum, dulceſcit, & multò minus inflat. Semen acrius eſt, & quandam adſtrictoriã uim habet. Quare ſuccus eius cum aceto, addito thure aut manna, ſanguinem, maximè è naribus prorumpentẽ, ſiſtit. Venerẽ ſtimulat. Contra omnia thoracis uitia pro delinctu efficax eſt, & ad tabem comeſtũ. Purgat etiam arteriam. Sed ſi aſsiduè eſtur, uiſus obſcuritatẽ inducit. Stomacho aduerſatur. Succus ex melle potus, contra beſtiarũ morſus auxilio eſt. Idem quoque illitus poteſt. Cum aceto, thure & lacte, aut roſaceo inſtillatus, aurium doloribus & ſonitui prodeſt. Varos tollunt folia, cum rhoë obſoniorum illita. Epinyctidi medentur. Cruſtas ex ſale illita rumpunt. Veteres ſanguinis reiectiones cohibent ſeminis drachmæ binæ cum æquali baccarum Myrti pondere potæ.

EX GALENO.

Corpus calefacit, & craſſos in eo humores extenuat, glutinoſosq́; incidit. Bis tamen aut ter in aqua decoctum, acrimonia ſpoliatur: quanquam ne ſic quidem uim perdit extenuandi.

EX AETIO.

Porri capitati acris ſaporis ueluti & cepe ſunt, cuius ratione corpus calefaciunt, craſſosq́; humores attenuant, ac lentos incidunt, urinam prouocant, ſanguinẽ purgant. Præſtantiſsimus uſus eorum qui bis coquuntur: ita enim acrimoniam deponunt, neque amplius deprauatum ſuccum retinent.

EX PAVLO.

Porrũ mali ſucci eſt & acre. Vt autẽ Dioſcorides ait, grauia facit inſomnia, aluũq́; bonam, urinã cit & extenuat. Habet & abſtergendi uim aliquã, cum ptiſana: ſiquidem

PORRVM CA PITATVM.

Lauch.

PORRVM SE-
CTIVVM.

Schnittlauch.

C dem coctum, ea quæ in thorace ſunt educit. Semen uerò eius nephriticis miſcetur medicamentis. Folia etiam nõnihil adſtringunt, ob eamq́ue cauſam ſuccus ipſorum ſanguinem ſupprimit.

EX PLINIO.

Porro ſectiuo profluuia ſanguinis ſiſti in naribus, contrito eo obturatis, uel gallæ mixto, aut menthæ. Item ex abortu profluuia, poto ſucco cum lacte mulierum. Tuſsi etiam ueteri, ac pectoris & pulmonis uitijs medetur. Illitis folijs ſanantur ambuſta, epinyctides: ita uocatur ulcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humor emanans. Quidam eodem nomine appellãt puſtulas liuentes, ac noctibus inquietantes. Et alia ulcera cum melle trito. Vel beſtiarũ morſus ex aceto. Item ſerpentium. Aurium uerò uitia cum felle caprino, uel pari menſura mulſi. Stridores cum lacte mulieris. Capitis dolores, ſi in nares fundatur, dormituriſue in aurem, duobus ſucci cochlearibus, uno mellis. Succus & ad ſerpentiũ ſcorpionumq́ue ictus in potu bibitur cum mero, & ad lumborũ dolores cum uini hemina potus. Sanguinem uerò excreantibus & phthiſicis, deſtillationibus longis, uel ſuccus, uel ex ipſo cibus prodeſt. Item morbo regio, uel hydropicis. Et ad renum dolores, cum ptiſanæ ſucco acetabuli menſura. Idem modus cum melle, uuluas purgat. Toſtus uerò editur & contra fungorum uenena, imponitur & uulneribus. Venerem ſtimulat, ſitim ſedat, ebrietatẽ diſcutit. Sed oculorũ aciem hebetare traditur, inflationẽ quoque facere, quæ tamen ſtomacho non noceat, uentremq́ue molliat. Capitato maior eſt ad eadem effectus. Sanguinem reijcientibus ſuccus eius cum caule aut thuris farina, uel acacia datur. Hippocrates & ſine alia mixtura dari iubet, uuluasq́ue contractas aperiri putat. Fœcunditatẽ etiam fœminarum hoc cibo augeri. Contritum ex melle ulcera purgare. Tuſsim & deſtillationes thoracis. Pulmonis & arteriæ ſanat
D uitia, datum in ſorbitione ptiſanæ: uel crudum, præter capita, ſine pane, ita ut alternis diebus ſumatur: uel ſi purulenta excreentur. Sic uoci uel Veneri, ſomnoq́ue multum confert. Capita bis aqua mutata cocta, aluum ſiſtunt, & inflationes ueteres. Cortex decoctus illitusq́ue, inficit canos.

EX SYMEONE SETHI.

Vrinam cit, & mali ſucci eſt. Aſsiduè comeſtum uiſus hebetudinẽ efficit. Difficilia inuehit ſomnia, & ſtomacho nocet. Semen genitale calefacit, & capitis dolores excitat. Iecur, renes & ueſicam lædit. Confert ad hæmorrhoidas. Bis uerò aqua coctum, & aceto, garo & oleo, cuminoq́ue condîtum, ſalubre eſt ijs qui frigido ſunt ſtomacho.

DE PVLMONARIA. CAP. CCXLIIII.

NOMINA.

Pulmonaria cur nominata.

Vt ueteribus Græcis & Latinis nominata ſit hæc herba, nondum ſcire licuit. Hodierni temporis medici & herbarij Pulmonariam uocant, Germani Lungenkraut. Sic autem hauddubiè appellari cœpit, quod pulmonum uitijs, exulcerationibus potiſsimum eorundem, præſens remedium ſit.

FORMA.

Folia mollia habet, inuicem incumbentia, leniter laciniata, cauis multis prædita, ſuperiore parte uiridia, inferiore in luteo albicantia, ac ueluti punctis aut puſtulis quibuſdã notata, atq́ue hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia: unde etiam Pulmonariam dictam eſſe conijcimus.

LOCVS.

Prouenit in quercu arbore, & ſaxoſis locis.

TEMPVS.

PVLMONARIA Lungenkraut.

C

TEMPVS.

Tota æſtate inuenitur locis iam monſtratis.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores frigidam & humidam eſſe, mea quidem ſententia, falſo ſtatuũt: admodum enim adſtringit, ut hoc nomine idem cum quercu in qua naſcitur habeat temperamentum. Deſiccat itaque & paulò infra media calefacit, in genere eorum quæ tepida ſunt.

VIRES.

Deſiccandi & adſtringendi facultatem obtinet, quamobrem uulnera recentia glutinat, potiſsimum autem pulmonis. Ad incipientes quoque ac creſcentes phlegmonas utilis: nam quæ iam uehementes ſunt, adſtringentia reſpuunt. Confert autem hauddubiè etiam ad muliebre profluuium, & ſanguinis expuitiones, & diuturnos alui fluores.

DE PTARMICE. CAP. CCXLV.

NOMINA.

Sternutamentaria. Syluestre Pyrethrum. ΠΤΑΡΜΙΚΗ Græcis, Sternutamentaria Latinis dici poteſt. Sunt qui ſylueſtre Pyrethrum nominent, quod ſcilicet Pyrethri modo, quanquam mitius, linguam uellicet. Atque hinc eſt quod nonnulli pro uero Pyrethro, ſeducti eius titillante acrimonia, deſcripſerint. Germanis wilder *Ptarmice cur dicta.* Bertram appellari poteſt. Ptarmice dicta eſt, quod flores eius naribus obiecti ſternutamenta eliciunt.

D

FORMA.

Breuis frutex eſt, paruis, multis, teretibus, & Abrotono ſimilibus ramulis, circa quos folia multa, oblonga, oleaginis ſimilia. In ſummo Chamæmeli capitulũ, paruum, rotundum, olfactu acre, ſternutamenta ciens, unde & nomen inuenit. Hactenus Dioſcorides. Quod ſi itaq; naturam atque imaginem eius fruticis rectè expendas, undiquaq; ei plantæ cuius picturã damus, hæc deſcriptio quadrabit. Nam ſurculis fruticat exiguis, multis, rotundis, Abrotono non diſsimilibus, lentè ruſeſcentibus, qui folijs frequentibus, longiuſculis, oleæ ſimilibus, anguſtis, utrinq; leniter ſerratis ambiuntur, cacumine Anthemidis umbellam obtinente, quæ acri ſuo odore nares feriens ſternutamentum irritat.

LOCVS.

Inuenitur ſæpius in montibus altis & ſaxoſis locis.

TEMPVS.

Floret æſtate: radix eius extremo effoditur autumno.

TEMPERAMENTVM.

Eius temperies eſt calida & ſicca, uiridis etiamnũ ordine ſecundo, ſiccatæ tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus illita ſugillata emendare poſſunt. Flores ſternutamenta efficaciſsimè mouent.

EX GALENO.

Ptarmices flores ciendæ ſternutationis uim obtinent, unde & herbæ nomen. Sugillata & reliquas ecchymoſes diſcutit.

EX PAVLO.

Ptarmices folia ſternutamenta mouent. Totus autem frutex uiridis ſugillata, liuoresq; alios diſijcit.

DE PYRE-

PTARMICE

Engliſh pellitorye. or sneesingwort

Wilder Bertram.

wild pellitory

C

NOMINA.

ΠΥΡΕΘΡΟΝ græcè, Saliuaris latinè dicitur. Officinæ græcam appellationem retinuerunt. Germanicè Bertram nominatur. Pyrethron autem à feruido, ac ignis ſimili, qui in eius radice eſt ſapore, Greci dixerũt. Saliuaris uerò, quod manſa uel ore tantum detenta eius radix, copioſam ſaliuam eliciat, Romanis appellata eſt.

Pyrethron cur dictum.
Saliuaris herba quare nominata.

FORMA.

Herba eſt caulem foliaq; ſylueſtris Dauci, & Fœniculi inſtar proferens. Vmbellam Anetho ſimilem orbiculatam. Radicem pollicis craſsitudine, longam, ſapore feruidiſsimã. Hæc Dioſcorides. Vbi nobis monendus uenit lector, Pyrethrum noſtri ſoli non ex omni parte huic deſcriptioni reſpondere. Non enim umbellam anetho ſimilem, ſed anthemidis potius orbiculatum capitulum, quod Ptarmici tribuit Dioſcorides, habere deprehenditur. Cætera omnia adamuſsim reſpondent. Siquidem habet Pyrethrum caules & folia Dauci ſylueſtris & Fœniculi, radicem pollicis craſsitudine, guſtus ardentiſsimi.

Pyrethrum noſtrum Ptarmices flores obtinet.

LOCVS.

In Germania noſtra, quod ſciam, non niſi plantatum prouenit.

TEMPVS.

Floret æſtatis maxima parte.

TEMPERAMENTVM.

Excalfacit & ſiccat in tertio ordine, uel ut aliqui putant, in quarto.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Pituitã elicit radix: ideoq; dentium doloribus decocta in aceto, colluto inde ore,
D auxiliatur. Manſa pituitam extrahit. Sudores ciet, inuncta ex oleo. Diuturnis rigoribus efficax. Contra refrigeratas partes corporis ac reſolutas eximiè conducit.

EX GALENO.

Pyrethri radice potiſsimũ utimur urentem facultatem obtinente, quã utiq; dentium etiam refrigeratorum dolores mitigat. Et ad rigores ante circuitum cum oleo infricatur. Ad hæc ſtupidos & reſolutos adiuuat.

EX PAVLO.

Pyrethri radix adurentem poteſtatem occupat, dentium qui frigori patuerunt dolores lenit. Item ad febrium rigores ante circuitum infricatur cum oleo. Ad hæc ĳs quorum corpora ex refrigeratione ſtupent, & reſoluta ſunt, efficaciſsimè adhibetur.

PYRETHRVM

pollitory of Spayne

Bertram.

Baſtard politory or Bartram

BVXVS

boxe

Buchßbaum.

~~The Box tree~~

A

NOMINA.

ΠΥΞΟΣ Græcis, Buxus Latinis, Germanis Buchßbaum dicitur.

FORMA.

Arbor immortali coma uirens: folio Myrti, exiguo, ſubrotundo: flore herbaceo: ſemine ruſo & rotundo, omnibus animantibus inuiſo.

LOCVS.

Gaudet frigidis & apricis, plurimaq; ubiq; Buxus.

TEMPVS.

Perpetua fronde uiret, neque ei ullo tempore decidunt folia. Quo nomine potiſsimum hanc celebrat germanica illa cantilena, eiuſdem ac Salicis contentionem continens.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores temperatam eius arboris eſſentiam eſſe ſtatuunt, id quod ob multas cauſas, quas recenſere ſuperuacuum eſt, non uidetur ueriſimile. Hauddubiè uerò adſtringit, atqueadeo exiccat.

VIRES.

Non admodum magnus, Buxi in medicina uſus eſt. Folio eius in lixiuio decocto rufant, aut flaueſcere efficiunt capillos. Scobem eius decoctam in aqua alui profluuium ſanare tradũt. Somnum capere ſub hac arbore, cerebro uehementer incõmodat, quod eius odor naturæ prorſus aduerſetur. Ferunt ſerpentes uulneratas eius radice deguſtata, ſtatim ſanitatem recuperare.

DE PETASITE. CAP. CCXLVIII.

B Butter burre

NOMINA.

ΠΕΤΑΣΙΤΗΣ Grecis, Petaſites Latinis appellaẽ. Officinis penitus ignota. Germanis Peſtilentzwurtz nominatur, quod nimirum eius radix præſentaneum ſit contra peſtilentiales febres remedium. Petaſites autem à petaſo, pileum ſignificante, dicta eſt, quod foliũ eius pediculo ſuperpoſitum, petaſi modo amplum, ut fungus dependeat. *Petaſites quare dicta.*

FORMA.

Pediculus eſt cubito maior, craſsitudine pollicis, in quo petaſi figura folium magnum, ut fungus dependet. Ex qua ſanè deſcriptione ſatis perſpicuũ fit, herbam cuius picturam damus eſſe Petaſiten. Hæc enim ſtatim inter initia Martij, flores ſuos in albo purpureos, agglomeratos, & botri figuram referentes profert, citra quidem folia, quod Dioſcorides omiſit. Hi marceſcentes ſine fructu abeunt ac decidunt. Poſtea purpureos emittit pediculos, cauos, hirſutos, quibus folia ſuperpoſita ſunt magna, pilei ampli figuram obtinentia, ſupernè uiridia, infernè uerò candicantia: quæ in tantam creſcunt amplitudinem, ut unum interdum, orbicularẽ menſam prorſus tegat. Radix illi craſſa & longa, intus candida, uehementer odorata & amara. Quibus accedit quod uires huius herbæ à uiribus Petaſites, ut ex ſequentibus patebit, non diſcrepent: ut hoc nomine nihil euidentius ſit, quàm eam herbam eſſe planè ueterum Petaſiten.

LOCVS.

Naſcitur copioſiſsimè in pratis humidis & iuxta riuulos ſitis.

TEMPVS.

Initio Martij menſis, ut comprehenſum eſt, floribus ſuis conſpicua eſt herba, qui Aprili imminente ſtatim citra fructum decidunt. Quo facto folia cum pediculis ſuis prodeunt.

PETASITES

Peſtilentzwurtzel.

TEMPERAMENTVM.

A Ex tertio eſt ordine deſiccantiũ, id quod amaritudo eius, quam guſtu deprehendimus, facilè monſtrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Facit ad maligna & phagedænica ulcera tritum & illitum.

EX GALENO.

Ad maligna & phagedænica ulcera, ea utuntur. Idem etiam de Petaſite tradit Paulus.

APPENDIX.

Experimento comprobatũ eſt radicem hanc mirificè cõferre peſtilentialibus febribus, quod ſudorẽ uehementer moueat, ſi in puluerẽ redacta cum uino ſumatur. Nec minori efficacia bibitur à mulieribus quas uteri tormina & præfocationes exercent. Valet etiam unicè ad enecandos lumbricos. Succurrit quoq; ijs qui ſpiritus difficultate laborant. Ducit urinã & menſes. Efficax eſt ad uulnera præhumida, & ad reliquas cutis fœditates. Hęc uerò poſſe, amaritudo eius euidentiſsimè docet, cuius quidem hæ ſunt facultates, ut ex ijs quæ ſæpe iam diximus, & Galenus lib. iiij. de ſimpl. medi. facult. cap. xvij. fuſius docet, manifeſtum eſt.

DE PERICLYMENO. CAP. CCXLIX.

NOMINA.

ΠΕΡΙΚΛΥΜΕΝΟΝ Græcis, Volucrũ maius Latinis, Scribonio Largo Syluæ mater, uulgo Caprifoliũ & Materſylua, & nonnullis Lilium inter ſpinas dicitur. Germanis Geyßblatt / Speck oder Waldtgilgen / & Zeunling. Sic ſanè dictum, quod circumuoluendo ad ſe uicinas arbores aut frutices uocet. B

Syluæ mater. Caprifolium. Lilium inter ſpinas. Periclymenon unde dictum.

FORMA.

Simplex frutex eſt, ex interuallis folia ſpargens ipſum amplectentia, ſubcandida, Hederę ſimilia: flores candidos, Fabę ſimiles, ſubrotundos, quaſi in folium procumbentes: ſemen durum, & quod difficilè uellitur: radicem craſſam, rotundã. Ex qua quidem deſcriptione perſpicuũ fit, fruticem quem pictum exhibemus eſſe Periclymenon: ſiquidem caulibus ſuis uicina amplectitur, gemina per interualla umbilicata folia habens, à terra cæſijs, ſupernè herboſis, ad Hederæ ſimilitudinẽ: flores albos, Fabæ non diſsimiles, ſubrotundos, potiſsimum antequam dehiſcant, baccas hederaceas aut Ruſci, radicem craſſam.

LOCVS.

Naſcitur in aruis ac ſepibus, conuoluens ſe uicinis fruticibus. Nunc in hortis etiam paſsim plantatur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer calefacit & deſiccat, id quod guſtu etiam ipſo deprehenditur. Folia ſiquidem acrimoniam quandam præ ſe ferunt guſtata.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius ſemen poſtquã maturuit collectũ, & in umbra ſiccatũ, drachmæ pondere datur in uino quadraginta diebus, ut liene minuat abſumátue, & laſsitudinẽ diſcutiat. Orthopnœę & ſingultui prodeſt. Vrinã cit à ſexto die cruentã. Partum accelerat. Habent eaſdem uires & folia: quæ trigintaſeptem diebus pota, ſterilitatẽ facere produntur. In periodicis febribus cum oleo inuncta, earũ horrores mitigant.

EX GALENO.

Periclymeni utilis eſt tum fructus, tum folia, adeò uehementer incidentis & excalefa-

PERICLYMENVS

Geyßblatt.

Honyſucke

A calefacientis facultatis, ut ſi pluſculum bibantur, urinam ſanguinolentã efficiant. Principio quidem urinam tantum mouent: porrò foris cum oleo illita calfaciunt. Iuuãt & lienoſos, & difficulter ſpirantes. Cõpetens potionis menſura eſt, drachmæ unius pondus cum uino. Cæterum deſiccat quoque ſemen. Et quidam aiunt, ſi copioſius bibatur, ſterilitatẽ omnino bibentibus afferre. Sunt etiam qui certũm dierum numerum ad talem potionem præfiniunt, quemadmodũ Dioſcorides, qui ſeptem & triginta dies eos tradi refert. Hic quoque cruentam urinam reddi à ſexto die memorat.

EX PLINIO.

Semen eius in umbra ſiccatum tunditur, & in paſtillos digeritur. Hi reſoluti dantur in uini albi cyathis tribus, tricenis diebus ad lienem, eumq; urina cruenta, aut per aluum abſumit, quod intelligitur à decimo ſtatim die. Vrinam cient & folia decocta, quæ & orthopnoicis proſunt.

APPENDIX.

Ex iam cõmemoratis facultatibus nemo non intelligit fruticem hunc eſſe Periclymenon: cum enim guſtu acrimoniã præ ſe ferat, neceſſe eſt omnia hæc quæ ueteres Periclymeno tribuunt, poſsit. Quibus accedit, quod recentiores etiam herbarij ſuo Caprifolio eaſdem uires aſsignent. Exiccare enim ipſum tradunt ulcera humida & ſordida, ſanare impetigines, & alias cutis fœditates, lienem abſumere, difficultati ſpirandi conferre, partus celeritatem facere, calculos pellere, faciei maculas abſtergere, & alia poſſe quæ non attinet referre.

DE PYRO. CAP. CCL.

NOMINA.

B ΠΥΡΟΣ Græcis, Triticum Latinis dicitur. Officinæ antiquum latinum nomen retinuerunt. Germanis Weyſſen appellatur. Triticum uerò dicitur, quod tritum ex ſpicis ſit, ut autor eſt Marcus Varro. *Triticum unde dictum.*

GENERA.

Tritici ſumma genera tria obſeruant qui frumentariæ rei periti ſunt. Primum quod Robus dicitur, quoniam & pondere & nitore præſtet. Germanis ſimpliciter Weyſſen nominatur. Secundum trimeſtre, & nonnullis Sitanium dicitur. Trimeſtre quidem, quod tertio ferè ſatum menſe matureſcat: id quod tamen noſtro in orbe non fit, in quo Martio menſe ſatum, quinto tandem, hoc eſt, Iulio menſe metitur. Germanis Amelkorn dicitur, hauddubiè non alia ratione, niſi quod ex hoc genere tritici amylum optimum conficiatur. Eius picturam dare hoc tempore non potuimus. Tertiũ genus tritici, non undiquaq; notum, Germanis welſcher Weyſſen / & Weyſſenkolb dicitur. *Primum. Secundum. Tertium.*

FORMA.

Primum tritici genus culmo eſt quàm hordeũ altiore, tribus geniculis conſtante, folio arundineo, ſpica à folijs remotiore, incondita, & in nullos uerſus diſpoſita. Exteritur in area, ut alia quædã frumenta. Alterũ culmo, geniculis, granisq; priori ſimile, nec ab eo differt, niſi quod ſpicam multis ariſtis uallatam, & in duos uerſus diſpoſitam obtinet. Tertium genicula habet quaterna, aliàs præcedenti per omnia propemodum ſimile.

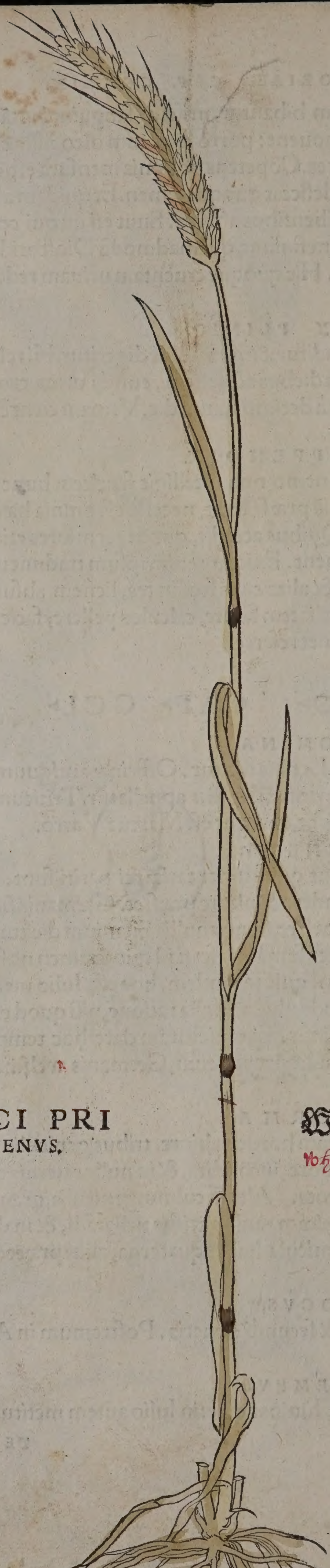
LOCVS.

Paſsim prouenit Triticum primi & ſecundi generis. Poſtremum in Alſatia, & agro Tubingenſi gignitur.

TEMPVS.

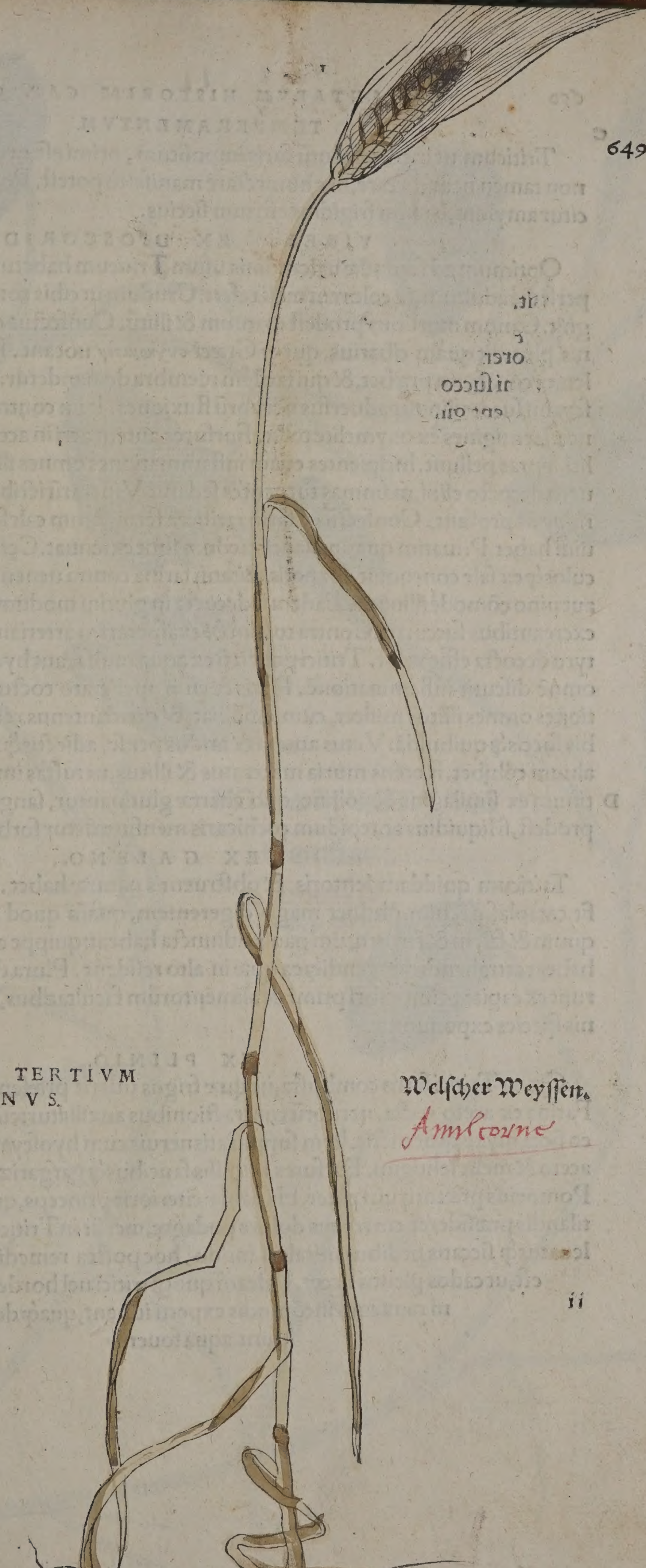
Floret, ut alia ferè omnia frumenta, Iunio menſe: in Iulio autem metitur.

TEMPERA-

TRITICI PRI
MVM GENVS.

Weyſſen.

TRITICI TERTIVM GENVS.

Welſcher Weyſſen.

Amelcorne

C TEMPERAMENTVM.

Triticum ut medicamentũ foris impoſitum, primi eſt ordinis excalefacientiũ, non tamen nec reſiccare, nec humectare manifeſtò poteſt. Porrò quod ex eo conficitur amylum, eo tum frigidius eſt, tum ſiccius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Optimum ad ſecundæ ualetudinis uſum Triticum habetur quod recens & iam perfectè adultum, & colorem mâli refert. Crudum in cibis rotundos lumbricos gignit. Canum morſibus prodeſt manſum & illitũ. Confectus ex eius ſimilagine panis, plus alit quàm cibarius, quem Græci συγκομιστὸν uocant. E Sitanĳ farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facilè in membra demandetur. Farina eius cum hyoſcyami ſucco illinitur aduerſus neruorũ fluxiones. Item contra inteſtinorũ inflationes. Lentigines ex oxymelite tollit. Furfures autem acri in aceto elixi & calentes illiti, lepras pellunt. Incipientes etiam inflammationes omnes illiti leniunt. In Rutæ uerò decocto elixi, mammas turgentes ſedant. Viperarũ ictibus auxiliantur, & torminoſis proſunt. Confectũ ex farina triticea fermentum calefaciendi extrahendiq́ uim habet. Priuatim quæ in plantis pedum ſunt extenuat. Cętera tubercula, furunculosq́ ex ſale concoquit, & aperit. Sitanĳ farina contra uenenatos ictus cum aceto aut uino cõmodè illinitur. Eadem ſi decocta in glutini modum delingatur, cruenta excreantibus ſuccurrit. Contra tuſsim & exaſperatam arteriam, cum menta & butyro decocta efficax eſt. Tritici pollen ſi ex aqua mulſa, aut hydrelæo decoquatur, omnẽ diſcutit inflammationẽ. Panis & cum melicrato coctus & crudus inflãmationes omnes illitus mulcet, cum emolliat, & quadantenus refrigeret, mixtus herbis ſuccisq́ quibuſdã. Vetus autem & aridus per ſe, adiectisq́ alĳs quibuſdã, citam aluum cohibet. Recens muria maceratus & illitus, uetuſtas impetigines ſanat. Glu-
D tinum ex ſimilagine & polline, quo chartæ glutinantur, ſanguinem excreantibus prodeſt, ſi liquidius ac tepidum cochlearis menſura detur ſorbendum.

EX GALENO.

Triticum quiddam lentoris, & obſtruentis naturæ habet. Quod uerò ex pane fit cataplaſma, uim obtinet magis digerentem, quàm quod ex Tritico: nimirum quum & ſalem & fermentum panis adiuncta habeat: quippe cum fermentum uim habeat attrahendi digerendiq́ ea quæ in alto reſident. Plura de Tritico petenda erunt ex capite primo, libri primi de alimentorum facultatibus, quo in loco uarię panis ſpecies exponuntur.

EX PLINIO.

Grana Tritici ferro combuſta, ĳs quæ frigus uſſerit præſentaneo ſunt remedio. Farina ex aceto cocta, neruorũ contractionibus auxiliatur: cum roſaceo uerò & fico ſicca myxisq́ decoctis. Item ſuppuratis neruis cum hyoſcyami ſucco illinitur. Ex aceto & melle lentigini. Furfures tonſillis faucibusq́ gargarizatione proſunt. Sex. Pompeius prætorĳ uiri pater, Hiſpaniæ citerioris princeps, quum horreis ſuis uentilandis præſideret, correptus dolore podagrę, merſit in Triticum ſeſe ſuper genua, leuatusq́ ſiccatis pedibus mirabili modo, hoc poſtea remedio uſus eſt. Vis tanta eſt, ut cados plenos ſiccet. Paleam quoq́ tritici uel hordei calidam imponi ramicum incõmodis experti iubent, quaq́ decoctæ ſunt aqua foueri.

DE POTA-

POTAMOGETVM

Samkraut.

pondweede
or water graſſe

DE POTAMOGETONE. CAP. CCLI.

C

NOMINA.

Potamogeton unde dicta.
Stachyites.

ΠΟΤΑΜΟΓΕΙΤΩΝ, ἢ σταχυίτης græcè, Fontalis & Potamogeton Latinis dicitur. Officinis ignota eſt herba. Germanis Samkraut uocatur. Potamogeton autem quaſi fluminibus uicina dicta eſt: ſiquidem aquoſis & paluſtribus locis naſci amat. Stachyites uerò quaſi ſpicata, ob caulem quem ex ſe mittit floribus & ſemine ſpicatum.

FORMA.

Folium Betæ ſimile habet, denſum, & paulum extra aquã eminens. Ex qua quidem breui admodum deliniatione ſatis intelligi poteſt, herbam cuius picturam damus eſſe Potamogetona. Caulem nanq; rotundũ habet, geniculis interſectũ, è quibus pediculi exeunt folijs Betæ aut Plantaginis ueſtiti, paulum ſupra aquam eminentibus. Flores etiam ſpicatos, Plantaginis inſtar, profert, ac ſubinde ſemẽ. Quid multa? folia huius herbæ planè referunt folium Indum uocatum officinis.

LOCVS.

Naſcitur in lacuſtribus & aquoſis locis.

TEMPVS.

Floribus prægnans eſt Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, ut guſtus etiam abundè docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Refrigerat & adſtringit: pruritibus, ulceribusq; uetuſtis, & ijs quæ paſcendo ſerpunt, confert.

EX GALENO.

D Adſtringit & refrigerat ſimiliter Polygono, ſed eſſentia eius craſſior quàm Polygoni eſt.

EX PLINIO.

Potamogeton ex uino dyſentericis & cœliacis medetur. Peculiariter refrigerat, ſpiſſat. Vſus in folijs, cruribus uitioſis utilia, & contra ulcerum nomas, cum melle uel aceto.

DE PEDE ANSERINO. CAP. CCLII.

NOMINA.

Pes anſerinus cur dicta.

QVO nomine ueteribus tum Græcis tum Latinis ſit appellata hæc planta, nondum cognoſcere potui: quapropter nouam ut illi nomenclaturã inderem neceſſe fuit. Aliam autem & cõmodiorem non licuit inuenire præter eam, quam alludentes ad germanicam appellationem impoſuimus. Nam ſi folia eius ſpectes in ambitu laciniata, planè anſerini pedis formam ac ſimilitudinẽ repræſentant. Hinc appoſitiſsimè Germanis noſtris uocata eſt Genßfüß/ oder Genßfüßle. Quum uerò eadem herba ſuibus inimica admodum ſit, atqueadeo mortem inferat, factum eſt ut à mulierculis etiàm ſit nominata Sewtod/ & Schweinßtod. Etſi uerò in officinis eius herbæ nullus ſit uſus, tamen quia paſſim naſcitur, & temerè fortaſsis à nonnullis uires eius ignorantibus uſurpari poſſet, eam ſilentio tranſire noluimus, quò ſcilicet facultas tam uulgaris herbæ omnibus patefieret.

FORMA.

Caulem profert cubitalem, ſtriatum: folia ad Halicacabi formam accedentia, in ambitu tamen laciniata, atqueadeo anſerini pedis ſpeciem referentia: flores exiguos ruben-

PES ANSERINVS.

Genßfüß.

Goose foote

C rubentes,ſemen racematim,ueluti in atriplice ſylueſtri,ſingulis ramis inſidens : radicem obliquam,multasq; adnaſcentias habentem.

LOCVS.

Paſsim in hortis,alijsq; locis ubi fimum reponitur,naſci ſolet.

TEMPVS.

Iulio menſe potiſsimum floret.

TEMPERAMENTVM.

Hauddubiè in ſecundo refrigerat ordine,non ſecus atque Solanum hortenſe.

VIRES.

Suibus exitium affert herba hæc comeſta, id quod experientia cognitum eſt. In humano corpore idem poteſt quod Solanum hortenſe. Quare facultates eiuſdem ſuo quæres loco.

DE PETROSELINO. CAP. CCLIII.

NOMINA.

Apium ſaxatile.

Officinarum erratum.

ΠΕΤΡΟΣΕΛΙΝΟΝ Græcis, Apium ſaxatile Latinis, & Petroſelinum appellatur. Germanicè frembder Peterſilien nominari commodè, ad alterius quod Oreoſelinum eſt,ut ſuo diximus loco,differentiam,poteſt. Officinæ eius herbæ cuius nunc picturam damus ſemine pro Amomo utuntur, non tamen ſine magno errore, quum conſtet omnibus, modò conferre inter ſe utriuſque hiſtoriam non pigeat, Amomum ab ea herba eſſe diuerſiſsimum. Nos ut tandem ſciremus è qua ſtirpe ſemen hoc decerperetur, terræ illud mandauimus, & hæc cuius pictura formã oſtendit herba erupit,quam nos uerum eſſe Pe-
D troſelinum,ut paulò pòſt oſtendemus,credimus.

FORMA.

Dioſcorides negligentiæ inſimulatur.

Petroſelinum, inquit Dioſcorides, ſemen Ammi ſimile obtinet: odoratius tamen, acre, & aroma olens. Breuis quidem deliniatio hæc eſt, atque imperfecta, ut nihil mirum ſit, nos hactenus quod uerum eſſet Petroſelinum non potuiſſe cognoſcere. Meritò itaque hoc loco,ut compluribus etiam alijs,Dioſcorides negligentiæ inſimulari poteſt,ut qui mancas ac mutilas pleraſq; poſteritati relinquere ſtirpium hiſtorias uoluerit. Si uerò quiſpiam paucas etiam has notas expendat, hauddubiè herbam hanc cuius picturam oculis ſubiecimus,Petroſelinum eſſe comperiet. Semen enim eius Ammi tam ſimile eſt, ut ab eo uix diſcerni queat: odoratius etiam exiſtit,& acre, ac aroma olet. In ſumma,nulla eſt nota quę illi nõ reſpondeat,ut hoc nomine uerum Petroſelinum eſſe credam. Quinetiam tota eius herbæ forma,quæ non multum à noſtro & Germanico Petroſelino abeſt,atque odor,Selini ſpeciem eſſe docent, ut pro Petroſelino uſurpare hanc ipſam officinæ tutò poſsint: ſemen enim quo hodie utuntur,non Macedonicum Petroſelinum,ſed Hippoſelinum,ut ſuo diximus loco,exiſtit.

LOCVS.

In Macedonia frequens optimumq; naſcitur,hinc Macedonicũ dicitur: inq; ſaxis & prærruptis potiſsimũ locis,unde cœpit appellari Petroſelinũ. Naſcitur & alijs in locis,ut lib. i. de antidotis teſtatur Galenus,at minus laudatum.

TEMPVS.

Floret Auguſto menſe,atque ſubinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Petroſelinum ut guſtu acre eſt cum amaritudine,ſic & in operibus calidũ. Fuerit itaq; & ipſum tertij ordinis tum excalfacientium,tum deſiccantium.

VIRES.

PETROSELINVM

Frembder Peterſilien

perſole ſtone parſelye

C

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrinam cit, & menſtrua ducit. Stomachi & coli inflationibus auxiliatur, & torminibus. Laterum quoque, renum & ueſicæ doloribus in potu ſumptum ſuccurrit. Miſcetur antidotis urinam cientibus.

EX GALENO.

Petroſelini ſemen maximè uſui eſt, quum tota etiam herba unà cum radice ſimilem, ſed imbecilliorẽ, facultatem ſortiatur. Incidendi etiam uim habet: hinc menſes & urinas largiter prouocat. Flatus quoque extinguit.

APPENDIX.

Sunt qui hanc herbam quam pro Petroſelino damus, Siſona eſſe putent: quorũ ſententiæ cur non magnopere repugnẽ, facit in primis Dioſcorides, qui Siſona perinde atq; Petroſelinũ ſuis notis haud deſcripſit. Dein quod uiribus nõ diſcrepent, atque adeo in uſu huius aut illius nullum ſit periculũ. Nos tamen noſtram ſententiam propter adductas paulò antè rationes deſerere, niſi euidentibus conuicti argumentis, non poſſumus.

DE ROSA. CAP. CCLIIII.

NOMINA.

Rhodon cur dictum.

ΡΟΔΟΝ græcè, Roſa latinè, officinis eodem ſeruato nomine appellatur. Germanicè Roſen. Rhodon autem Græcis, Plutarcho autore, nominatur, quod largum odoris effluuium emittat.

GENERA.

D

Theophraſtus libro ſexto, cap. vi. de plantarum hiſtoria, genera roſarum multa eſſe tradit, quæ foliorũ multitudine, paucitate, aſperitate, leuitate, colore & odore differunt. Plinius etiam lib. xxi. capite quarto, ex loci diuerſitate multa roſarum genera colligit. Nos ſimpliciter duo duntaxat illarum genera faciemus, ſylueſtres ſcilicet & domeſticas. Sylueſtres, quæ etiã Caninæ roſę uocantur, aſperiores tum uirgis, tum folijs ſunt, ac odore, colore, magnitudine à domeſticis ſuperantur. Germani Heydroſen/ & Wildroſen uocant. In utroque uerò genere duplices exiſtunt, puniceæ nimirum & candidæ. Nos utrunque genus una pictura complexi ſumus.

FORMA.

Vulgò omnibus nota eſt Roſa. Virgas ſiquidem fuſcis maculis tinctas, & aculeis plenas emittit: folia inciſuris diuiſa, nigricantia & aſpera. Germinat primum incluſa granoſo cortice, quo mox intumeſcente, & in uirides alabaſtros faſtigiato, paulatim rubeſcens dehiſcit, ac ſeſe pandit, in calycis medio ſui ſtantis complexa luteos apices ſtaminaq; capillamentis inſidentia, quæ propriè flores dicuntur. Syluestris ſpongiolas etiam producit, quas pleræq; officinæ Germaniæ noſtræ, non ſine deteſtando errore pro Bedegar uſurpant: fructum quoq; parit rotundũ, initio uiridem, dein puniceũ.

LOCVS.

Domeſtica paſsim in hortis prouenit. Syluestris etiam nuſquam non in campeſtribus & dumetis naſcitur.

TEMPVS.

Roſa ut nouiſsima inter uernos flores erumpit, ita etiã ſtatim deficit. Decerpenda itaq; erit Iunio menſe ubi primum erupit, ne mox nuſquam compareat.

TEMPERAMENTVM.

Roſarum uis ex aquea calida ſubſtantia duabus alijs qualitatibus, adſtringenti uidelicet & amaræ miſta, compoſita eſt. Flos earũ magis etiam ipſis Roſis adſtringit, ac proinde ſanè exiccatorius eſt.

VIRES.

ROSA

Roſen.

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Roſa refrigerat & adſtringit, ſed ſicca magis adſtringit. Succus recentibus folijs *Vnguis.* exprimendus, detracto forfice ungue. Sic appellatur quod candidũ eſt in folio: reliquũ mortario premi & teri debet in umbra donec denſetur, & ita ad oculorũ circumlitiones recondi. Siccantur etiam folia in umbra crebrò uerſata, ne muceſcant. Ex aridis roſis in uino decoctis expreſſus liquor, ad capitis, oculorum, aurium, gingiuarum, ſedis, recti inteſtini ac uuluę dolores penna illitus, collutus infuſúsue, conducit. Eadem ſine expreſsione contuſa & illita, præcordiorum inflammationibus, ſtomachi humiditati, & ſacris ignibus medentur. Siccæ ac tritæ femoribus inſperguntur. Miſceri ſolent compoſitionibus quas antheras uocant, & uulnerarijs antidotis. Vruntur folia ad honeſtandas palpebras. Flos qui in medijs Roſis inuenitur ſiccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inſpergitur. Capita pota, aluum profluentem, & ſanguinis reiectiones ſiſtunt.

EX PLINIO.

Vſus ſucci ad aures, oris ulcera, gingiuas, tonſillas, gargarizatu: ſtomachũ, uuluas, ſedis uitia, capitis dolores. In febre per ſe, uel cum aceto ad ſomnos, nauſeas. Folia uruntur in calliblepharum. E ſiccis femina aſperguntur. Epiphoras quoque aridas leniunt. Flos ſomnum facit. Inhibet fluxiones mulierum, maximè albas, in poſca potus, & ſanguinis excreationes. Stomachi quoque dolores, quantum in uini cyathis tribus. Semen his optimum crocinum, nec anniculo uetuſtius, & in umbra ſiccatur. Nigrum inutile. Dentium dolori illinitur. Vrinam ciet. Stomacho imponitur. Item igni ſacro non ueteri. Naribus ſubditum caput purgat. Capita pota, ſanguinem & uentrem ſiſtunt. Vngues Roſæ epiphoris ſalubres ſunt: ulcera enim oculorũ Roſa ſordeſcunt, præterquàm initijs epiphoræ, ita ut arida cum pane im-
D ponatur. Folia quidem uitijs ſtomachi, roſionibus, & uitijs uentris, & inteſtinorũ, & precordijs utiliſsima uel illita. Cibo quoque Lapathi modo condiuntur. Cauendus quoque in ijs ſitus celeriter inſidens. Et aridis & expreſsis aliquis uſus. Diapaſmata inde fiunt ad ſudores coërcendos, ita ut à balneis inareſcant corpora, dein frigida abluantur. Syluestris cum adipe urſino alopecias mirificè emendat.

EX SYMEONE SETHI.

Odorata calidis capitibus prodeſt, humida uerò offendit, eaq; deſtillationi obnoxia reddit. Sumpta uerò ad febres ex flaua bile procreatas iuuat, & roborat ſtomachum & iecur. Proprietate autem quadam teſtes lædit, prohibetq; acres exhalationes ne ad caput ferantur.

APPENDIX.

Spongiolæ ac fructus Cynorrhodi ſeu ſylueſtris Roſæ mirificè ualent contra calculum, & urinæ difficultates, ſi leuigatæ in puluerem exhibeantur.

DE RAPHANO. CAP. CCLV.

NOMINA.

ΡΑΦΑΝΟΣ, ἢ ῥαφανὶς Græcis: Raphanus, Radix, Radicula Latinis dicitur. Hæc autem generis ſunt nomina, ideoq; errant non pauci noſtræ *Raphanus unde dictus.* ætatis medici & herbarij, qui Radiculæ nomen ad ſatiuũ duntaxat Raphanum transferunt. Raphanus autem ſibi nomen ἀπὸ τοῦ ῥᾷ φαίνειν, id *Radix.* eſt, quod facilè appareat, adſciuit: nam die tertio à ſatu proſilit. Radicis uerò nomen ſibi arrogauit, quod cæteras amplitudine corporis ſuperet, uel quampauciſsimis magnitudine cedat. Etenim plerunq; in tantam molem coaleſcit, ut frigidis locis quibus gaudet, ſicut in Germania, Plinio lib. xix. cap. v. teſte, infantium puerorum magnitudinẽ æquet. Et memini me ſtupendæ magnitudinis Raphanos Erfordię, Turingiæ celeberrimo oppido, uidiſſe.

GENERA.

RAPHANVS SATIVVS.

Rettich.

Garden radishe

RAPHANVS
SYLVESTRIS.

Merretich.

Raifort ou montagne
Radiste

GENERA.

A Raphani Græci duo faciunt genera, ſatiui & ſylueſtris. Satiuus officinis hodie peculiariter Raphanus minor dicitur, Germanicè Rettich. Sylueſtris Latinis Armoracia appellatur. Germani ad uocem Romanā alludentes, Merretich & Kren nominant. Noſtri hodie herbarij, ſua potius quàm ueterum autoritate freti, Radicem ſimpliciter, generis nomine, uocant. Nonnulli Raphanū maiorem appellant, propter folia ipſa, quæ ſatiui folia magnitudine ſuperant: aut quia acrimonia maiore, aut uiribus efficacioribus præditus eſt.

Raphanus minor. *Armoracia.* *Raphanus maior*

FORMA.

Radix ſatiua caudice uno aſſurgit nonnunquā arboreo, radice ad Rapi ſimilitudinē, folijs laciniatis, anguliſq; horrida: floribus candidis, & ſemine in ſiliquis. Sylueſtris dicta Armoracia fronde copioſior quàm corpore, folia ſatiuæ ferè ſimilia habet, magis tamen ad Lampſanæ formā accedentia, longa & acuta: radicē gracilem, mollem, Sinapi inſtar acerrimā, adeò ut caput tentet, & lachrymas incitet.

Satiua radix. *Sylueſtris.*

LOCVS.

Raphanus in hortis naſcitur. Amat autem terram pinguem, Palladio lib. ix. cap. quinto teſte, ſolutam & diu ſubactā. Sylueſtris etiam hodie in hortis habetur, ſicq; translatus ad culta, edomita feritate miteſcit meliorq; fit. Creſcit aliàs circa margines itinerū, & loca arenoſa, inq; pratis nonnunquā ſua ſponte copioſe prouenit, ut fit in prato ad oppidum Tubingam ſito, ſacrificorū uocato.

TEMPVS.

Cum frigoris patientiſsimus ſit Raphanus, non ſolum æſtate, uerumetiā hyeme colligi poteſt. Eſtq; illius uſus quotidianus. Floret æſtate.

TEMPERAMENTVM.

B Raphanis ſatiua excalefacit quidem ordine tertio, deſiccat uerò ſecundo. Sylueſtris autem in utroq; efficacior eſt. Quin & ſemen ipſum planta efficacius eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Raphanus ſatiuus excalfacit, flatus gignit, ori ſuauis eſt, ſed ſtomacho inimicus. Ructus & urinam cit. Bonam facit aluum. Si quis à cibo ipſum ſumpſerit, diſtributioni eius magis conferet. Prȩſumptus autem, cibum ſubleuat. Prodeſt ante cibum datus uomituris. Senſus exacuit. Decoctus contra ueterem tuſsim, & craſsitiem in thorace natam prodeſt. Cortex eius cum oxymelite ſumptus maiori efficacia uomitiones citat. Hydropicis utilis. Illitus lienoſis etiam confert. Cum melle ea quæ ſerpendo paſcunt ſiſtit. Sugillata tolit. Contra uiperarum ictus auxiliatur. Alopecias pilis explet. Lentigines cum farina loliacea exterit. His qui à fungis ſtrangulantur ſubuenit. Menſes trahit. Semen eius uomitum proritat, urinamq; mouet. Cum aceto potum lienem extenuat. Coctum cum oxymelite calido angina laborantibus utiliter gargarizatur. Contra Ceraſtis morſum ex aceto potum auxilio eſt. Cum aceto illitum gangrænas efficaciter diſrumpit ſcarificátue. Sylueſtris tam folia quàm radix olerum modo in cibo coquuntur. Excalefacit autem, urinam cit, æſtuoſus eſt.

EX GALENO.

Facultas ineſt Raphano diſcutiendi, itaque ad ſugillata, & alios id genus liuores ob eam facultatem conducit. Radix eius ex eorum numero eſt quæ obſonij potius quàm nutrimenti nomine frequenter comeduntur. Vis illi extenuatoria, cum qua conſpicuè unà excalfacit: acris enim in ea qualitas exuperat. Verno tempore caulem in altum aſſurgentem producere ſolet, ceu alia quæ nata ſunt excauleſcere. Hic elixus eſtur ex oleo, garo & aceto, ut Rapæ caulis, Sinapi & Lactucæ. Et ſanè caulis hic magis quàm crudus Raphanus nutrit, ut qui acrimoniam in aqua deponat: quanquā minimam ſanè & ipſe alendi poteſtatem habeat. Quidam non ſolum caulem, ſed

C lem, ſed unà Raphanos ipſos elixantes comedunt Raparũ modo. Cæterum cum medicos, tum idiotas illos mirari ſubit, qui à cœna crudos eos concoctionis iuuandæ gratia edunt. Ipſi quidem ſe experientia id abundè compertũ habere dicũt, nullus tamen exemplum illorum ſine damno imitari potuit. Hactenus Galenus, cuius equidem uerba eò libentius recitauimus, quod uulgi errorem Raphanos à cœna comedentis lepidè notare uideantur.

EX PLINIO.

Raphani decocti mane poti ad ternos cyathos, cõminuunt & eijciunt calculos. Iidem in poſca decocti, contra ſerpentiũ morſus illinuntur. Ad tuſsim etiam mane ieiunis prodeſt Raphanus cum melle. Semen eorum toſtum, ipſumq́ꝫ cõmanducatum ad lagonoponon: In aqua folijs eius decoctis, bibere uel ſuccum ipſius cyathis binis. Contrà phlegmoni ipſos illinire tuſos utile. Inchoantibus autem recentem corticẽ cum melle, ueternoſis uerò quamacerrimos mandere. Semenq́ꝫ toſtũ, dein contritũ cum melle ſuſpirioſis. Iidem & contra uenena proſunt. Cæterum ceraſtis, ſcorpionibus aduerſatur, uel ipſo ſemine infectis manibus impunè tractantibus. Impoſito Raphano ſcorpionibus, moriuntur. Salutares & contra fungorũ aut hyoſcyami uenena ęquè, ut Nicander tradit. Et contra ixiam quoqꝫ dari duo Apollodori iubent, ſed Citieus ſemen ex aqua tritum, Tarentinus ſuccum. Lienem item extenuant, iecinori proſunt & lumborum doloribus. Hydropicis quoque ex aceto & ſinapi ſumpti, & lethargicis. Praxagoras & ilioſis dandos cenſet. Pliſtonicus & colicis. Inteſtinorũ ulcera ſanant. At purulenta pręcordiorũ, ſi cum melle edantur. Quidam ad hæc coquere eos in luto illitos malunt, ſic & fœminas purgari. Ex aceto & melle ſumpti inteſtinorũ animalia detrahunt. Item ad tertias decocto eorum poto cum uino enterocelis proſunt. Sanguinem quoque inutilem ſic extrahunt.
D Medius ad hæc & ſanguinẽ excreantibus coctos dari iubet. Et puerperis ad lactis copiam augendã. Hippocrates capillos mulierũ defluos fricari Raphanis, & ſuper umbilicum imponi, contra tormenta uuluæ. Reducunt & cicatricẽ ad colorem. Semen quoque ex aqua impoſitũ ſiſtit ulcera quæ phagedænas uocant. Democritus Venerem hoc cibo ſtimulari putat, ob id fortaſsis uoci nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in oblongis tantum naſcuntur, excitare oculorum aciem dicuntur. Vbi uerò acrior Raphani medicina admota ſit, Hyſſopũ dari protinus imperant. Hæc antipathia eſt. Et aurium grauitati ſuccum Raphani inſtillant. Nam uomituris, ſummo cibo eſſe eos, utiliſsimũ eſt. Sylueſtri, urinæ duntaxat eijciendæ utilior.

DE RIBE. CAP. CCLVI.

NOMINA.

Ribes. GRAECIS cognitus fuerit nec ne frutex ille, nondum compertũ habeo. Mauritanis & officinis hodie Ribes nominatur. Germanis S. Johanſʒ treublin oder beerlin/ quod ſcilicet circa diui Ioannis Baptiſtæ diem fructus eius fruticis ad maturitatem pertingant.

FORMA.

Frutex eſt nullis ſpinis horridus, ſed topiarius magis, uitis puſillæ folijs, baccis rubentibus ex pediculis longis dependentibus refertus, ut pictura ipſa abundè docet. Vnde manifeſtum fit Mauritanorũ Ribes à noſtro diuerſum eſſe, quod non uitis, ſed lata potius, magna, rotunda & uiridia folia habeat. Quanquam non lateat Arabes etiam in Ribes deſcriptione non admodum concordes eſſe.

RIBES

Red, Currans.

S. Johans beerlin.

Redd gusberyes

C

LOCVS.

Paſsim in hortis naſcitur, ac eorundem puluinos & areas ſepit.

TEMPVS.

Circa diui Ioannis Baptiſtæ natales ferias, & Iulio potiſsimũ menſe, baccis ac uuis rubentibus frutex ille ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Folia & fructus uehementer adſtringunt. Mauritani frigidum & ſiccum faciunt in ſecundo ordine.

VIRES EX MAVRITANIS.

Baccæ acido ſapore placent. Refrigerant æſtuantẽ ſtomachũ: ſitim reſtinguunt, quæ cum alios, tum maximè febricitantes excruciat. Cibi faſtidia diſcutiunt, & appetentiam inuitant. Fœdam uentris proluuiem cohibent. Vomitiones ſiſtunt, ſtomachum firmant. Alui profluuiũ quod bilis attulit, retinent: eroſiones & uellicationes eiuſdem tollunt. Sanguinis feruorẽ demulcent, & bilis acrimoniã domant. Seplaſiarij ſuccũ eius fructus condiunt, ad anni totius uſum, Rob de ribe appellantes.

DE RHODIA RADICE. CAP. CCLVII.

NOMINA.

Rhodia radix cur dicta.

ΡΟΔΙΑ ῥίζα græcè, Rhodia radix latinè nominatur. Officinis ignota, germanicè Roſenwurtz uocatur. Rhodiam autem tam Græci quàm Latini dixerunt, quoniam contrita Roſas redolet. Quapropter Roſæ, quas Græci ῥόδα nominant, non Rhodus inſula, ut imperiti putant, huic radici nomen fecerunt.

D

FORMA.

Radix rhodia Coſto ſimilis eſt, leuior tamen minoriſq; ponderis, & inæqualis, odorem Roſarũ cum teritur reddens. Reliqua eius facies Telephiũ refert, niſi quod flore & ſemine carere uidetur, id quod Galenus etiã aſſerit, & in Corollario ſuo annotauit Hermolaus. Dioſcorides etiam illorum nullam facit mentionem.

LOCVS.

Naſcitur potiſsimũ in Macedonia. Nunc in multis Germaniæ hortis plantatur.

TEMPVS.

Radix autumno effodienda.

TEMPERAMENTVM.

Rhodia radix in calefaciendo ſecundi ordinis, aut certè tertij incipientis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtilis eſt capitis doloribus, ſi madefacta fronti & temporibus cum modico roſaceo imponitur.

EX GALENO.

Tenuium partium, & diſcutientis eſt facultatis.

DE SAMPSV-

RHODIA RADIX

Roſenwurtz.

Rose wort or Rhodia

C

NOMINA.

Maiorana.

Duplex Amaracus.

SAMΨΥΧΟΝ, ἢ ἀμάρακον Græcis: Maiorana, Amaracus Latinis: officinæ latinam appellationem retinuerunt, Germanis Maioran / uel Meyran dicitur. Animaduertendũ autem nos hic de Amaraco ea loqui quæ iucundo placet odore. Duplex enim Græcis Amaracus eſt. Vna quæ Dioſcoridi alio nomiue Parthenium dicitur, ingrato prorſus & uiroſo odore prædita, meritoq́ ea de cauſa hodie Cotula fœtida nominata. Altera de qua hic agimus, odorata, quam Sampſuchon Græci priuatim nominant. Id, ne imperitis uox illa πολύσημον imponeret, monendum eſſe duximus.

FORMA.

Herba eſt Sampſuchum ſurculoſa, per terram ſerpens: folijs hirſutis & rotundis, Calaminthę tenuifoliæ ſimilibus, admodum odoratis. Hæc deliniatio adamuſſim herbæ Maioranæ uulgò dictæ fauet: eſt enim ſurculis lentè rubentibus, folijs piloſis, & rotundis, iucundo odore, ſemine copioſo, quod bullulis quibuſdam continet: flore candido & exiguo. Serpit etiam per terram: uerum id non ubiq; fit, interdum enim rectà ſurgit in altum.

LOCVS.

Paſsim in hortis & fictilibus uaſis prouenit. Gaudet autem locis umbroſis, aqua & fimo.

TEMPVS.

Æſtate dum floribus prægnans eſt carpitur.

TEMPERAMENTVM.

D Sampſuchum tenuium partium, & digerentis eſt facultatis: deſiccat enim & calefacit ordine tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi uim obtinet, & coronamentis apta. Decoctũ eius potum, incipienti aquæ inter cutẽ prodeſt, & ijs quos urinæ difficultas, & tormina diſcruciant. Arida folia ex melle illita, ſugillata tollunt. In peſſo ſubdita menſes ducunt. Cõtra ſcorpionis ictum ex ſale & aceto illinuntur. Luxatis cerato excepta imponuntur. Similiter & œdematis. Aduerſus oculorum inflammationes cum polline polentæ illinitur. Miſcentur acopis & malagmatis calefaciendi gratia.

EX PLINIO.

Sampſuchum ſcorpionibus aduerſatur ex aceto & ſale illitum. Menſtruis quoque multum confert impoſitum. Minor eſt eidem poto uis. Cohibet oculorum epiphoras cum polenta. Succus decocti tormina diſcutit. Vrinis & hydropicis utile. Mouet & narium ſternutamenta. Fit ex eo oleum quod Sampſuchinum uocatur, aut Amaracinum, ad excalfaciendos emolliendosq́ neruos. Vuluas calefacit. Et folia ſugillatis cum melle, & luxatis cum cera proſunt.

Oleum Amaracinum.

AMARACVS

Maioran.

Maioran

Sweet Marierom

C

NOMINA.

ΣΠΑΝΑΧΙΑ Græcis recentioribus, Spinacia uel Spinaceum olus Latinis appellari poteſt. Arabicæ factionis principes Hiſpanach, hoc eſt, Hiſpanicum olus nominant. Germani Spinet / oder Spinnat. Spanachiam hauddubiè ab oleris raritate dixerunt Græci: raró enim illo utebantur medici, quod cibo magis forſitan, quàm medicinæ nata eſſet, nec quicquam illuſtre ſortita. Vel, quod etiam ſimile ueri eſt, ab aliјs nationibus emendicato ſpinaceo nomine. Spinacia uulgò dicta eſt ab inſigni ſeminis ſpiculorum nota: etſi enim herba ipſa glabra & mollis ſit, ſemen tamen in ſpinas occaleſcit. Hiſpanicum uerò olus nominauere, forſitan quod inde primum duxerit originē, ad cæteras tandem nationes translata.

Spanachia cur dicta.

Spinacia unde uocata.

Hiſpanicum olus

FORMA.

Exit ſeptem diebus à ſatu, folio primùm triangulo, molli, mox intybi, plerunq; quà pediculo cohæret laciniato, inerti ſapore, exigua radice, tenuibus capillamenmentis fibrata, caule cubitali, nonnunquā altiore, intus cauo: floribus in uertice rotundis, racematim coëuntibus, exiguis: ſemine ſpinulis horrido.

LOCVS.

Nullum ſolum reſpuit, ſed ubicunque ſatum fuerit hic lætiſsimè prouenit.

TEMPVS.

Seritur Septembri menſe, non horrens hyemis frigora, ut uerno tempore cibū ſuppeditare poſsit. Martio etiam menſe ſeritur, Iunio autem & Iulio menſibus ſemen & flores profert.

TEMPERAMENTVM.

D Spinachia primi refrigerantium & humectantium ordinis eſt.

VIRES.

Aluum emollit. Melius Atriplice ſuppeditat alimentū, ſed aluo parum hærens facilè exigitur. Flatus colligit, & uomitiones concitat, niſi excrementitius humor abiјciatur. Ventrem decoctæ ius proluit. Stomacho inutile. Et cæteras ferè omnes Atriplicis uires ſibi fertur arrogaſſe.

DE SANI-

SPANACHIA

ſpynage

Spinet.

ſpinache

SANICVLA
FOEMINA.

Sanickel weible.

ſanycle

Sanicle

SANICVLA
MAS.

Sanickel mennle.

C

NOMINA.

Diapenſia.

Sanicula cur dicta.

HERBA quam omnes hodie Saniculã uocant, à nullo, quod ſciam, ueterum deſcripta eſt, ſed à recentioribus inuenta, ut multæ aliæ uulnerariæ herbæ. Sunt autẽ qui Diapenſiam nominent. Germanis Sanickel dicitur. Nomen Saniculam à ſanandis uulneribus traxiſſe uulgò conſtat.

GENERA.

Duûm eſt generũ. Vna quæ propriè appellatur Sanicula, ideoq; marem, ut certius eſſe diſcrimen, appellauimus. Germanicè Sanickel mennle. Altera ab omnibus ferè herbarijs pro ſpecie Oſteritij uulgò uocati habetur, ſed falſo, quando neq; in folijs, neque in radice ulla appareat acrimonia, ſed perinde atque in mare Sanicula, amaritudo & adſtrictio. Germanis errore etiã quodam die klein Meiſterwurtz nominatur. Nos eandem cum & forma & facultate ad ueram Saniculam, quam marem fecimus, proximè accederet, Saniculam fœminam nuncupauimus. Germanicè Sanickel weible.

FORMA.

Sanicula uera, atque adeo mas herba eſt folio uitis, aũt Apij, in quinq; partes diſſecto, rubentibus in fine ſectionũ maculis quibuſdam: ſurculis quoq; rubris ad radicem, quæ multis ei capillamentis fibrata ſubeſt: capitulis in ſummis coliculis puſillis, herbacei coloris & ſubnigris. Fœmina quod ad folia attinet priori ſimilis, rubentibus tamen maculis caret, itemq; rubris ad radicem ſurculis, quod in ea hæc ſingula candida ſint. Flores in ſummo candidos, ac ſubinde ſemen ſtriatum & oblongum profert.

LOCVS.

Naſcitur in ſyluis & umbroſis locis.

D

TEMPVS.

Carpenda cum ſuis capitulis Maio & Iunio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Non eſt ſimplicis naturę, ſed, ut indicio eſt guſtus, adſtringit ſimul & amara eſt, ut hoc nomine calefactoriam & exiccatoriam eſſe nulli dubium ſit. Statuunt autem calidam & ſiccam ordine ſecundo.

VIRES.

Saniculæ herbæ ſuccum uulneratis in potu mirificè conferre experientia compertum eſt. Tumores quoque reprimere decoctam herbam impoſitam, aut eius ſuccum illitum tam in homine quàm in pecoribus conſtat. Neque enim aliud præſentius eſt auxilium, cum ad fauces uel pulmones uitium decubuit. Et in ſumma, omnia quæ Symphyton, præſtat etiam Sanicula. Potiſsimũ uerò ſanguinis ſputo, dyſenteriæ, renumq; uitijs medetur.

DE SONCHO.

A

NOMINA.

ΣΟΓΧΟΣ græcè, Sonchus, Cicerbita latinè dicitur. Sunt qui Lactucellã & Lacteronem appellent, quod ſcilicet caulis eius diſſectus copioſo diffluat lacte. Germanicè Moß/oder Genßdiſtel uocatur. Sonchus autem ſibi nomen uendicauit ἀπὸ τοῦ σῶον χέον, eò quod ſalubrem fundat ſuccum, *Sonchus cur dicta.* utpote qui ſua ſorbitione ſtomachi roſiones leniat, & lactis abundantiam nutricibus ſumminiſtret, genitalibusq́; locis collectione laborantibus præſidio ſit. Cicerbitę tamen uocabulũ, quo omnis Hetruria adhuc utitur, recens eſſe adiectitiumq́;, *Cicerbita.* & ex non multo tempore Dioſcoridi accreuiſſe uidetur.

GENERA.

Sonchi duo ſunt genera. Alterum ſylueſtrius, aculeatius, & nigrius, quod Genß diſtel germanicè uocatur. *Sonchus aſpera.* Alterũ tenerius eſculentumq́;, ac minus nigrum, Germanis Haſenkôl dicitur. *Non aſpera.* Et Apuleio Lactuca leporina, quod cum leporẽ animus defecit æſtu, hac ſibi herba mederi ſoleat.

FORMA.

Cubitalis & anguloſus Soncho caulis eſt, cauus & aliquando rubeſcens, & qui fractus copioſo lacte manat. Folia habet per interualla in ambitu ſciſſa. Florem luteum, qui, ut Senecionis, breui digeſtus abit in pappos, uaneſcitq́; in lanugines.

LOCVS.

Vbiq́; ferè in macerijs hortorum, potiſsimũ autem in uineis Sonchus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus Sonchus uterq́;.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentũ eius quodammodo mixtum eſt: conſtat enim ex aquea terreaq́; B eſſentia, utraq́; leuiter frigida. Nam & adſtrictionis cuiuſdam eſt particeps. Et ſiue cataplaſmatis in morem imponatur, ſiue edatur, manifeſtè refrigerat. Poſtea uerò quàm planè reſiccatus fuerit, terreſtre eius temperamentũ redditur, modicam habens caliditatem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis utrique Soncho refrigeratoria, modiceq́; adſtringens. Proinde ſtomacho æſtuanti & inflammationibus illiti proſunt. Succus eorum in ſorbitione datus ſtomachi roſiones morſusúe mitigat, & lactis abundantiã efficit. In lana appoſitus, ſedis ac uuluæ inflammationibus opitulatur. Tam herba quàm radix illita ſcorpionum ictibus ſubuenit.

EX GALENO.

Sonchus ubi adoleuerit, ex ſpinoſis plantis eſt. Cæterum uiridis etiamnũ & tener eſtur perinde ut cætera olera ſylueſtria.

EX PLINIO.

Albus qui è lacte nitor, utilis orthopnoicis Lactucarũ modo. Eraſiſtratus calculos per urinam pelli eo monſtrat, & oris graueolentiam cõmanducato corrigi. Succus trium * cyathorũ menſura in uino albo & oleo calefactus adiuuat partus, ita ut ** al. obolorum* à potu ambulent grauidæ. Datur & in ſorbitione. Ipſe caulis decoctus facit lactis abundantiã nutricibus, coloremq́; meliorẽ infantiũ: utiliſsimus ijs quę lac ſibi coire ſentiant. Inſtillatͬ auribus ſuccus, calidusq́; in ſtranguria bibitur, cyathi menſura: & in ſtomachi roſionibus cum ſemine Cucumeris, nucleisq́; pineis. Illinitͬ & ſedis collectionibus. Bibitur cõtra ſerpentes ſcorpionesq́;, radix uerò illinitur. Eademq́; decocta in oleo punici mâli calyce, auriũ morbis præſidium eſt. Hæc omnia ex albo. Cleomporus nigro prohibet ueſci, ut morbos faciente, de albo conſentiens. Agathocles etiam contra ſanguinem tauri demonſtrat ſucco eius uti. Refrigeratoriã tamen uim eſſe cõuenit nigro, & hac cauſa imponendũ cum polenta. Zeno radice albi ſtranguriã docet ſanari.

SONCHVS
ASPERA.

Genßdiſtel.

Sow thystle

Rough milke thystle

SONCHVS
NON ASPERA.

Haſenköl.

Tender or smoth milke thystell

C

NOMINA.

ΣΕΡΙΣ Græcis, Seris & Intubus Latinis uocatur. Reliqua quæ illi ſunt nomina, in generum diſtinctione mox dicemus.

GENERA.

Serin Græci in duo faſtigia partiuntur, in ſatiuam & ſylueſtrē. Sic &
Satiuus Intubus. Intubum Latini in duo genera digeſſerunt, in ſatiuū & erraticum. Satiuū, qui non
Erraticus. niſi cultu & humana diligentia prouenit. Erraticū uerò, qui ſuæ ſpontis & liber, ſub nulla olitoris lege uagatur & errat, dixerunt. Satiuus Intubus, quem priuatim, Plinio lib. xx. cap. viij. teſte, Serin nominarūt ueteres, in duas diſtrahitur ſpecies. Vna latiore folio conſtat, Lactucæ ſimilior. Hæc corrupta ab Intybo uoce, in Hetruria
Endiuia. paſsim Endiuia appellatur. Et debet in omnibus pro uera Endiuia uſurpari officinis. Nam qua hodie ſub hac uoce utuntur, non eſt uera Endiuia, ſed Lactuca ſylueſtris, ut ſuo diximus loco. Germanicè Endiuien uocari poteſt. Altera anguſtiora
Seriola. folia habet, & ſubamara eſt. Hæc diminutiuo à Seris nomine Seriola dicitur, quod
Scariola. deinde corrumpentes recentiores Scariolam fecerunt, germanicè Scariol appellari poterit. Erraticus iterum Intybus in duas ſpecies, Plinio loco antea citato autore, degenerat. Vna, quæ Græcis ab inſigni amaritudine πικρὶς, ἢ κιχώριον nomina-
Cichorea. tur, Latinis autē Ambubeia. Vulgus herbariorū & officinæ Cichoreā uocant, Germani Wegwarten/quaſi uiarum cuſtodem, uel Wegweiß/quod peregrinis quaſi
Hedypnois. uiam indicare uideatur. Altera, quæ latiore folio prodit, Plinio Hedypnoïs nominatur, hauddubiè non alia ratione, niſi quod ſuauiter dormire, ſomnumq́ irrepere faciat. Vel, ſi paulò durior hæc uidetur interpretatio, quod flos eius pręter alias Se-
D rides ſuauiter admodū ſpiret. Theophraſto libro ſeptimo de plantarū hiſtoria, ca-
Aphaca. pite ſeptimo, & Plinio lib. xxi. cap. xv. Aphaca alio nomine appellatur: diuerſa tamen ab ea quam ſuprà deſcripſimus, & quæ aliàs Vitia ſylueſtris dicitur. Vulgo
Dens leonis. Dens leonis, quod folium ſinuatim per lacinias denticulatū ſit, & Roſtrum porci-
Roſtrum porcinum. num nominatur. Officinis noſtris, quę barbaris delectantur uocibus, Taraxacon,
Taraxacon. aut Altaraxacon dicitur, Germanis Rözlkraut/Pfaffenrözlin/Pfaffenblatt.

FORMA.

Satiuus Intubus. Satiuus Intubus caulem edit magnum, rotundum, ſtriatum, frequentibus ſurculis brachiatū. Germinat foliatu ſtatim à radice uenoſo. Flos illi in ramuſculis cœruleus, & nonnunquam etiam candidus emicat. Prima autem eius ſpecies, ut diximus, folio latiore, altero anguſtiore conſtat. Erratici Intubi genus primum, quod
Cichorium. Cichorium uocant, germinat à radice poſt Vergilias, folio Betæ laciniato, ferè ſemper in ſolo procumbente: caule magno, fiſtuloſo, frangi cōtumace, multis ramulis brachiato, ad uinctum quoque lentis: flore cœruleo, interdum albo, particulatim uſque in autumnū erumpente, qui nubilo etiam die ſolis exortu panditur, & cum eo circumagitur in occaſum, noctu ſemper compreſſus, & interdiu hiſcens. Hinc panditur rudiſsimus quorundā error, qui hanc herbā quam Germani Wegwart nominant, Heliotropiū eſſe cōtendunt, cum tamen primum folia repugnent, quæ non ſunt Ocimo ſimilia, neque candida, ſed nigricantia magis. Deinde non candidum, ſed magna ex parte cœruleū florem habet. Radix denique eius, ut Heliotropij, non inutilis, ſed, experientia teſte, mirè efficax. Quibus omnibus accedit manifeſta cum alijs ſatiuis Intubis ſimilitudo, quæ una ſatis docet Intubū eſſe ſylueſtrē, & non Heliotropiū. Vt quorundam temeritatē non ſatis mirari queam, qui contra apertam ueritatem, & omnium medicorum cōſenſum, ſecus pronunciare audent.
Leonis dens. Alterum, quod Leonis dens nominatur, folijs multis conſtat, utrinq; denticulatis, in terra ſeſsilibus, cauliculis dodrantalibus, concauis, leuibus & enodibus, flore luteo, ſti-

INTVBVM SATIVVM
LATIFOLIVM.

Endiuien.

INTVBVM SATIVVM
ANGVSTIFOLIVM.

Scariol.

Garden Succorie

INTVBVM SYL-
VESTRE.

Wegwart.

HEDYPNOIS

Körlkraut.

A teo, ſtipantibus in circulum foliolis coronato, qui ſeneſcens euaneſcit in lanuginẽ, quæ cum aura raptim fertur.

LOCVS.

Satiuus non prouenit niſi in hortis cultu & diligentia humana: haud tamen difficulter ubi ſatus fuerit, emergit. Erratici prima ſpecies paſsim iuxta itinera naſcit. Altera in hortis, & paſsim ferè etiam ſponte ſua gignitur.

TEMPVS.

Satiuus Iunio & Iulio menſibus floret. Cichoriũ eodem ferè tempore incipit florere, & in autumnum uſque durat. Hedypnoidis in Martio erumpunt flores, & in æſtatem uſque perdurant.

TEMPERAMENTVM.

Seris olus eſt ſubamarũ, & magis quod ſylueſtre eſt, quod ob idipſum Picrida quidam nuncupant, quidam uerò Cichorium appellant. Eſt autem ea ſiccæ frigidæq; temperaturæ, utrunq; ſecundo abſceſſu. Porrò domeſtica magis etiam quàm ſylueſtris refrigerat. Sed & humiditatis multæ admiſtio ſiccitatem extinguit. Vtraque autem adſtringentis qualitatis particeps eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnes adſtringunt & refrigerant, & ſtomachũ adiuuant. Aluum ſiſtunt coctę, ſi cum aceto aſſumantur. Sylueſtres autem ſtomacho meliores. Comeſti imbecillũ & æſtuantem leniunt. Cardiacis per ſe, aut cum polenta utiliter illinuntur. Podagris & oculorũ inflammationibus ſuccurrunt. Herba & radix illita, percuſsis à ſcorpione ſubuenit. Ignibus ſacris cum polenta medetur. Succus eorum cum ceruſa & aceto utiliter ijs quæ refrigerationem deſiderant inungitur.

EX PLINIO.

B Intubi quoq; nõ extra remedia ſunt. Succus eorum cum roſaceo & aceto capitis dolores lenit. Idemq; cum uino potus, iecinoribus & ueſicæ & epiphoris imponit. Cichoriũ refrigerat. In cibo ſumptum & illitum collectiones, ſuccusq; decocti uentrem ſoluit. Iecinori & renibus, & ſtomacho prodeſt. Item ſi in aceto decoquatur, urinæ tormina diſcutit. Item morbum regium è mulſo, ſi ſine febre ſit. Veſicam adiuuat. Mulierum purgationibus quidem decoctũ in aqua adeò prodeſt, ut emortuos partus trahat. Adijciunt magi, ſucco totius cum oleo perunctos fauorabiliores fieri, & quæ uelint facilius impetrare. Hedypnois ſtomachum diſſolutũ adſtringit cocta: crudaq; ſiſtit aluum. Et dyſentericis prodeſt magis cum lente. Rupta & conuulſa utroque genere iuuantur. Item quibus genitura ualetudinis morbo effluat. Seris utraq; ſtomacho utiliſsima, præcipuè quem humor uexat. Cum aceto in cibo refrigerant uel illitæ, diſcutiuntq; & alios quàm ſtomachi. Cum polenta ſylueſtrium radices ſtomachi cauſa ſorbentur, & cardiacis illinuntur ſuper ſiniſtrã mammam ex aceto. Omnes hæ & podagricis utiles, & ſanguinẽ reijcientibus. Item quibus genitura fluit, alterno dierum potu. *Hedypnoidis facultates.*

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonum eſt Intubum, ſi cum aceto quis eo utatur. Poſtquam decoctũ eſt, aluum ſiſtit. Obſtructiones auferendi uim habet, ut nullum aliud olus. Sanguinis feruorem ſedat, & inflammationes iecoris diſcutit, & ictericos iuuat. Iecur proprietate quadã corroborat. Mediocriter ſomnũ inducit. Tradunt quidã poſt uenæ ſectionẽ, aut cucurbitas, ſi quis cum aceto utatur, iecinoris ſanitatẽ conſeruare. Veneris appetentiã extinguit, & ſemen genitale in ijs qui frigidam habent temperaturam, minuit. Vtile eſt ad ſanguinis excreationẽ. Huius etiam decoctum iecinori admodum utile. Semen febres ex flaua bile ortas iuuat: at lieni nocet.

DE STAPHY-

PASTINACA SATI
VA PRIMA.

Zam Paſteney.

yellow Carrett

ASTINACA SATI
VA ALTERA.
Geelrüben

parsenops Redd Carrott

PASTINACA ER
RATICA.

Wilde Paſteney.

wyld carett

A

NOMINA.

ΣΤΑΦΥΛΙΝΟΣ græcè, Paſtinaca latinè dicitur, Germanicè Paſtiney/ oder Paſtnachen. Paſtinacæ uerò nomen à paſcendo dictum uidetur: natura enim ei calens, ſapor uehemens, alit corpus, & Venerem cit. *Paſtinaca unde dicta.*

GENERA.

Duplex Paſtinacę genus. Vna enim ſatiua eſt, quæ iterum duorum eſt generũ. Vnum genus quod uulgò Carota dicitur, Germanicè zam Paſtiney / & rot Rüben. Alterũ, quod quidam inter Rapa connumerant. Hinc eſt quod Germani geel Rüben uocant. Syluestris altera, quæ propriè Staphylinus Gręcis nominatur, germanicè autem wild Paſtiney/oder Vogelneſt.

FORMA.

Folia Gingidij habet Paſtinaca ſylueſtris, latiora tamen & ſubamara. Caulem rectum, aſperumq́, umbellam Anetho ſimilẽ obtinentẽ, in qua flores candidi, exiguum quiddam purpurei in medio habentes, & ferè ad croceũ accedentis. Radix digiti craſsitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta mandit. Hortenſes ſylueſtribus per omnia ſimiles ſunt, niſi quod flores in medio purpureũ quiddam non habeant, & radix unius in ſuprema ſui parte purpurea ſit, alterius autẽ magis lutea.

LOCVS.

Paſsim circa itinera, loca petroſa, & hortorũ maceries ſua ſponte proueniunt erraticæ. Satiuæ in hortis naſcuntur.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus flores & ſemina Dauco ſimilia producit utraq́.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & abſtergit utraq́, magis tamen ſylueſtris.

B

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Erraticæ ſemen potum aut appoſitũ menſes ducit. Vrinæ difficultatibus, hydropicis, & pleuriticis in potu confert. Contra uenenatorum morſus & ictus utile. Ferunt non lædi à uenenatis qui id pręſumpſerint. Cõceptus adiuuat. Radix ipſa urinam cit, & Venerem ſtimulat. Fœtus ex utero pellit appoſita. Folia trita cum melle impoſita ulcera depaſcentia expurgant. Hortenſis Paſtinaca cibo aptior eſt. Ad eadem, ſed minori efficacia, prodeſt.

EX GALENO.

Paſtinaca ſatiua imbecillior, ſylueſtris ad omnia potentior. Vrinas mouet, & menſes prouocat cum herba quidem tota, tum maximè ſemen & radix. Habet porrò etiam abſterſorium in ſe quippiam: quamobrem paſcentia ulcera quidam folijs eius cum melle, quò pura reddant, illinunt.

EX PLINIO.

Paſtinacæ erraticæ ſemen contritum, & in uino potum, tumentẽ aluum, & ſuffocationes mulierũ doloresq́ lenit in tantum ut uuluas corrigat. Illitum quoq́ è paſſo uentri earũ prodeſt. Viris uerò cum panis portione æqua tritum. Ex uino potum contra uentris dolores. Pellit & urinã, & phagedęnas ulcerũ ſiſtit recens cum melle impoſitũ. Vel aridæ farinę inſperſam radicẽ eius Dieuches cõtra iecinoris & lienis, ilium, lumborũ & renũ uitia, ex aqua mulſa dari iubet. Cleophantus & dyſentericis ueteribus. Philiſtion in lacte coquit, & ad ſtranguriã dat radicis uncias quatuor. Ex aqua hydropicis, ſimiliter & opiſthotonicis, & pleuriticis, & comitialib. Habentes eam feriri à ſerpentibus negantur, aut qui antè guſtauerint, non lædi. Percuſsis imponit cum axungia. Folia contra cruditates mandunt. Orpheus amatoriũ ineſſe Staphylino dixit, fortaſsis quoniã Venerem ſtimulari hoc cibo certum eſt: ideo cõceptus adiuuare aliqui prodiderũt. Ad reliqua & ſatiua pollet, efficacior tamen ſylueſtris. Semen ſatiuæ quoq́ contra ſcorpionũ ictus, ex uino aut poſca ſalutare eſt. Radice eius circunſcalpti dentes, dolore liberantur.

SOLANVM HORTENSE.

Nachtſchatt.

HALICACABVM
VVLGARE.
Judendocken.

HALICACABVM PEREGRINVM.

Welſch Schlutten.

Blacke winter cherie

SOLANVM
SOMNIFERVM.

Dollkraut.

greate night shade or dwale

STRAMONIA.

Rauch öpffelkraut.

Apples of peroue

A

NOMINA.

ΣΤΡΥΧΝΟΣ græcè, Galeno per unius literæ abiectionem τρύχνος, Solanum latinè, officinis Solatrum, uulgo Cuculus, Vua lupina, Vua uulpis, Morellaq́ꝫ dicitur. Germanicè Nachtſchatt. *Solatrum.* *Morella.*

GENERA.

Quatuor, Dioſcoride & Galeno autoribus, Solani ſunt genera. Primũ hortenſe dicitur, quod ſcilicet olim in hortis cum alijs oleribus quæ edendo ſunt, ſeminabatur. Hodie ſua ſponte, & inuitis cultoribus prouenit. Nigrum alio nomine, à nigris nimirum folijs, aut in extrema maturitate fructu nigro, appellatur. Germanis ſimpliciter Nachtſchatt uocatur. *Solanum hortenſe.* Secundum, quod priuatim Halicacabum nominatur. Veſicariã quoqꝫ uocant à folliculis quos producit, ueſicarum in animantibus ſpeciem imitantibus, uel quod ueſicę caclulis medeatur. Officinæ Arabes ſecutę, corrupto Halicacabi nomine, Alkakengi appellant. Germani noſtri Judenhütlin / oder Docklin / Judenkirſen / Schlutten / Boberellen / Rot Nachtſchatten. *Halicacabum.* *Veſicaria.* *Alkakengi.* Eſt præterea alia Halicacabi ſpecies nuperrimè inuenta, & aliunde in Germaniam allata, cuius nemo antiquorum ſcriptorum, quod ſciam, mentionem fecit. Nos diſcriminis gratia Halicacabũ peregrinũ nominauimus. Germanicè welſch Schlutten non ineptè nuncupauimus. Tertium Solanum ſomnificũ, ab effectu ſcilicet nominant. Sunt qui Solatrum dormitoriũ uel marinum dicant, quod rupibus non longè à mari inueniatur. *Solanum ſomnificum.* Quartum Gręcis μανικὸν, hoc eſt, furioſum nominatur, officinis Solatrum mortale. *Solanum furioſum.*

FORMA.

B Solanũ hortenſe frutex eſt eſculentus, exilis, alas multas habens, folia nigra Ocimo maiora & latiora, fructum rotundũ, uiridem, cum autem maturuerit nigrum, aut rufum. Flos huic candicat. *Hortenſe.* Halicacabũ folijs priori ſimile, latioribus tamen. Caules eius poſtquam increuerunt in terram inclinant. Fructum fert in folliculis rotundis ueſicis ſimilibus, rufum, rotundum, leuem, uuarum acinis ſimilem, quo coronarij utuntur texentes coronas. *Halicacabum.* Peregrinum planta eſt pergulis operiendis aptiſsima: latiſsimè enim ſuis clauiculis ſeſe diffundit. Folia habet oblonga, & laciniata. Flores candidos, ueſiculas Halicacabo ſimiles, in quibus ſemen includitur piſis aut ciceribus ſimile, in cuius medio effigies ueluti cordis humani inſculpta & inciſa apparet. Somnificum frutex eſt ramos habens multos, denſos & lignoſos, difficile fragiles, folijs pinguibus refertos, mâli cotonei ſimilitudine, florem rubrũ, grandem. Semen in ſiliquis croceum. Radicem corticem habentem ſubrubrum, grandem. *Somnificum.* Furioſum folium obtinet Erucæ ſimile, maius tamen, ſatis ad ſpinam quam Pæderota uocant accedens. Caules à radice proceros decem aut duodecim emittit, ulnarũ cubitorúmue quatuor altitudine, capitulum effigie oliuæ inſidens, ſed hirſutum ut Platani pilulæ, maius tamen & latius. Florem nigrum, poſt hunc fructum racemoſum, rotundum, nigrum, denis aut duodenis acinis conſtantem, Hederæ corymbis ſimilibus, mollibus ut uuæ. Radicẽ candidam, craſſam, cauam, cubitalem. *Furioſum.* Cæterum plantatur nunc in hortis Germaniæ herba Italis uocata Stramonia, & pomum ſpinoſum, quam nonnulli inter Solani ſpecies numerant, non quod deſcriptioni reſpondeat, ſed quod eius folia opij odorem referre uideantur. Quare ut alijs occaſionem daremus cogitandi de hac planta, hoc loco eius picturam inſerere placuit. Flores huius herbæ ſuauem Lilij ſpirant odorem. Videtur uiribus parum à poſterioribus generibus Solani diſtare. Germanicè à pomis appellare libuit, ſtechend oder rauch öpffelkraut.

C LOCVS.

Hortenſe paſsim in opacis locis, & ſemitis obuiũ eſt. Naſcitur & in hortis. Halicacabum in uineis copioſiſsimè prouenit. Somnificũ in ſaxoſis nec procul à mari locis producitur. Furioſum in montanis, ac uento perflatis locis, & ubi Platani naſcuntur.

TEMPVS.

Hortenſe tota ferè æſtate floret, autumno autem fructus eius matureſcit. Halicacabum ueſicas illas ſuas in fine Auguſti, & inter initia Septembris menſis colore primum uiridi, mox paulatim rubeſcente profert.

TEMPERAMENTVM.

Hortenſe refrigerat & adſtringit in ſecundo ordine, medium autem abſolutè in humectando & exiccando, Galeno lib. v. ſimpl. cap. ix. teſte. Idem faciunt Halicacabi folia. Somnificum tertij eſt refrigerantiũ ordinis. Manici ſeu furioſi cortex radicis refrigerat ſecundo ordine incipiente, & deſiccat in ſecundo iam completo, & tertio incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hortenſe refrigerandi facultatẽ obtinet, quapropter folia ignibus ſacris, herpetibus cum farina polentæ illita proſunt. Per ſe autem trita & impoſita ægilopas, capitisq; dolores ſanant. Stomacho æſtuanti auxiliantur. Parotidas cum ſale trita & illita diſcutiunt. Succus eius ualet aduerſus ignes ſacros, & herpetas, cum ceruſa, roſaceo & lithargyro. Ad ægilopas uerò cum pane. Infantium quoq; ardori, quem ſyriaſin uocant Græci, cum roſaceo perfuſus proficit. Miſcetur collyrijs pro aqua aut ouo contra acres fluxiones ad inunctiones. Aurium dolori inſtillatus prodeſt. Muliebria profluuia in lana appoſitus ſiſtit. Succus fuluo gallinarum in domibus oberrantium fimo ſubactus & linteo appoſitus ægilopis remedio eſt. Halicacabum uim uſumq; hortenſis Solani habet, uerum non comeditur. Fructus eius potus, eò quod urinã mouet, regium morbum expurgat. Vtrorumq; herba exprimitur, & ſuccus ſiccatus in umbra reponitur, ad eadem utilis. Somnifici radicis cortex in uino drachmæ pondere potus ſomnificam facultatẽ obtinet Papaueris ſucco mitiorem. Fructus uehementer urinam cit. Corymbi eius ferè duodecim hydropicis dantur. Plures autem poti ecſtaſin faciunt. Remedio eſt aqua mulſa copioſa potui data. Succus eius medicamentis dolorem leuantibus & paſtillis miſcetur. In uino decoctus & in ore retentus dentiũ doloribus ſuccurrit. Radicis ſuccus cum melle inunctus oculorũ hebetudines tollit. Furioſi radix in uino drachmæ unius pondere pota nõn illepidas neq; iniucundas imagines ſpecieſue efficit. Duarũ uerò drachmarum pondere pota, ad tres uſq; dies ecſtaſin affert. Quatuor autẽ drachmæ hauſtæ interimunt. Remedio eſt aqua mulſa maiore copia pota, & uomitione reiecta.

D

EX GALENO.

Solanum eſculentũ quod in hortis naſcitur, notũ eſt omnibus, utunturq; illo ad omnia ea quæ refrigerari & adſtringi poſtulant. Cæterorũ uerò non eſculentorum unum quidem nuncupatur Halicacabum, fructum habens rufum, acino uuæ tum figura, tum magnitudine adſimilem, quo etiam ad coronas utuntur. Alterũ autem fruticoſum, quod ſomnificũ, & tertium quod furioſum dicitur. Halicacabum igitur in foliorũ facultate hortenſi ſimile eſt, fructum habens ciendæ urinæ idoneum: proinde multis compoſitis facultatibus quæ ad iecur, ad ueſicam & renes accõmodantur, miſcetur. Solani uerò ſomnifici cortex radicis ſi cum uino bibatur, ſomnũ accerſit drachmę pondere ſumptus. Sed & ad cætera Papaueris ſucco perſimilis eſt, niſi quod eouſq; imbecillior eſt, ut ipſe tertij habeatur ordinis refrigerantiũ, quum hic in quarto ſit conſtitutus. Huius ſemen urinã mouendi facultatem habet. Si autem plus

A tem plus duodecim corymbis hauſeris, dementiã furiámue adſciſcet. Porrò quod reliquum eſt ex dictis Solanis, ad medicationes quę intrò in corpus adhibentur, inutile eſt. Nam ſi quatuor eius drachmæ ſumantur, mortem inferent: ſi pauciores, inſaniam. Vna certè innoxiè offertur, cæterũ nec ipſa utile quid obtinet. Verum ſi foris corpori illinatur, ulcera maligna & depaſcentia curat. Sed ad talia radicis cortex optimus eſt.

EX PLINIO.

Strychno, quam quidam Trychnon ſcripſere, utinam nec coronarij in Ægypto uterentur, quos inuitat Hederæ florũ ſimilitudo, in duobus eius generibus. Quorum alterum cui acini coccinei, granoſi folliculi, Halicacabũ uocant. Noſtri autem ueſicariam, quoniam ueſicæ & calculis prodeſt. Frutex eſt ſurculoſus uerius quàm herba, folliculis magnis latiſq́ꝫ, & turbinatis, grandi intus acino, qui matureſcit Nouembri menſe. Tertio folia ſunt Ocimi, minimè diligenter demonſtranda. Remedia enim, non uenena tractamus: quippe inſaniam facit paruo quoq́ꝫ ſucco. Quanquam & Græci autores in iocum uertêre. Drachmæ enim pondere luſum pudoris gigni dixerunt, ſpecies uanas imagineſq́ꝫ conſpicuas obuerſari demonſtrantes. Duplicatum hunc modum, legitimã inſaniam facere. Quicquid uerò adijciatur ponderi, repræſentari mortem. Hoc eſt uenenum quod innocentiſsimi autores ſimpliciter Dorycnion appellauere, ab eo quod cuſpides in prælijs tingerentur illo paſſim naſcente. Quin & alterum genus ſoporiferum eſt, atq́ꝫ etiam opio uelocius ad mortem. Laudatum uerò à Diocle & Euenore: quippe præſentaneum remedium ad dentes mobiles firmandos, ſi colluerentur: huic tamen exceptionem addidere, ne diutius id fieret: delirationem enim gigni eo. Cõmendatur & in cibis tertium genus, licet præferatur hortenſis ſaporibus. Et nihil eſſe corporis malorum, cui non B ſalutare ſit Strychnos, Xenocrates prędicat. Somnifici radicem bibunt qui ſunt uaticinandi callentes, quod furere ad confirmandas ſuperſtitiones aſpici ſe uolunt. Remedio eſt (id enim libentius retulerim) aqua copioſa mulſa calida potui data. Nec illud præteribo, aſpidum naturæ Solanũ ſomnificum in tantum aduerſum, ut radice eius propius admota ſoporentur, illud ſopore enecante uim earum. Ergo trita ex oleo percuſsis auxiliatur. *Veſicaria.*

APPENDIX.

Quod nos ſomnificum eſſe dicimus Solanum, aliqui hortenſe non ſine maximo errore eſſe putant, plurimumq́ꝫ ſuibus conferre, ac eaſdem à letalibus morbis præſeruare aſſerunt. Nos tamen non laboramus magnopere quomodo ſuibus ſuccurrat, ſed quid in homine poſsit magis conſideramus, quum conſtet pleraque alijs animantibus eſſe cibum, quæ homini uenenum ſunt. Experientia uerò cognitum eſt, geminos pueros ſtatim ex eſu acinorum huius generis Solani mortuos eſſe. Quod ſanè exemplum nos mouet ut ſomniferum eſſe credamus, potiſsimũ cum in uniuerſum ferè illi deſcriptio quadret, uno hoc dempto, quod ſemen non habet in ſiliquis croceum. Sunt autem notæ quædam in hortenſis etiam deliniatione quę illi non conueniunt. Neque enim exilis eſt frutex, ſed propémodum arboreſcens: neque etiam florem candidum, ſed ſpadiceum obtinet. Quod uerò ad flores & fructum attinet, uidetur accedere ad hiſtoriã Solani furioſi, ut ſuſpicio ferè ſit duorum horum generum hiſtorias eſſe confuſas: quam quidem auget Theophraſtus, qui in eorundẽ deſcriptione nonnihil à Dioſcoride uariat. Quicquid uerò ſit, certum eſt Solani eſſe ſpeciem, quod forma ipſa foliorũ abundè docet: atq́ꝫ huic uehementẽ refrigerandi uim, maximè ſi paulò copioſius ſumat̃, ineſſe, ut hoc nomine pro ſomnifero Solano eius uſus medicis nullo periculo eſſe queat. Nos uulgi ſententiã ſequuti, appellauimus Dollkraut. Poſſet etiam germanicè uocari Schlaff Nachtſchatt. Sunt qui Sewkraut nominant. Quod ſi tamẽ hæc nõnullis haud ſatisfecerint, certè neceſſe erit Mandragoræ ſpeciem eſſe fateantur tertiã, quam pingit Theophraſtus lib.

C ſtus lib. vi. de hiſt. plant. cap. ij. ijs uerbis: ἴδιος δὲ ὁ καρπὸς τοῦ μανδραγόρου τῷ μέλανι καὶ ῥαγώδης καὶ οἰνώδης εἶν τῷ χυμῷ. hoc eſt, fructus Mandragoræ peculiaris, quia niger, acinoſusq́, & uinoſus ſuo ſapore ſentitur. Hæc enim omnes notæ in fructu huius fruticis reperiuntur. Sed plura ea de re in capite de Mandragora diximus.

DE SYMPHYTO MAGNO. CAP. CCLXV.

NOMINA.

ΣΥΜΦΥΤΟΝ, ἢ σύμφυτον μέγα Græcis, Symphytũ & Solidago Latinis, officinis & herbarijs Conſolida maior, Germanis Walwurtz/Schwartz wurtz/Schmerwurtz/groſſe beynwell. Nomen illi apud Græcos Latinosq́ egregia conſtringendi & conglutinandi uis fecit.

Symphytum cur dictum.

FORMA.

Caulem emittit binûm cubitorum, aut maiorem, leuem, craſſum, anguloſum, Sonchi modo inanem, circa quem folia ſunt non magnis interuallis diſtantia, hirſuta, anguſta, oblonga, ad Bugloſsi foliorum figuram accedentia. Habet caulis ſecundum angulos eminentias quaſdam productas. Folium tenue ex ſingulis alis prodit. Flores lutei, & ſemen Verbaſci. Totus uerò caulis & folia quandam lanuginẽ modicè aſperam, tactu pruritum mouentem, habent. Radices in ſuperficie extrãue nigræ, intus candidæ & glutinoſæ, quarum eſt uſus. Hæc ſiquidem deliniatio adamuſsim huic herbæ quæ uulgò Conſolida maior appellatur, competere uidetur, quod nulla prorſus ſit nota quę illi non quadret. Sed obtrudet quiſpiam, florum colorem non reſpondere, quem Dioſcorides luteum eſſe dicit, quum in noſtra Conſolida alius ſit. Cui ita reſponſum uolo. Coloris iſta in floribus diuerſitas non tanti momenti eſt, ut aliud à Conſolida maiori Symphyton eſſe, conuincere poſsit: neque enim ubique terrarum, etiam earundem herbarum, flores ſimiles ſunt. Exemplo eſt Bugloſſum, quod Boraginem hodie officinæ uocant: hoc enim interdũ albos, quos nos Norimbergæ & Culmachij ſæpe uidimus: magna autẽ ex parte purpureos producit flores. Sic quoque Symphytum frequenter flore ſubrubro, uel leniter purpuraſcente, ut Onoltzbachij, rarius candido conſpicitur. Tubingę tamen omnia flore albo uiſuntur. Luteis floribus nullum in Germania uidiſſe me memini. Quod autem alios quàm luteos nonnunquam proferat flores Symphytum, ſatis docet Apuleius in cõmentariolo illo quem de herbis conſcripſit, qui illius flores nigros eſſe tradit, ſubrubros aut ſubpurpureos hauddubiè innuens. Nos una pictura utroſq́ flores exhibemus. Germani candidis floribus Symphytum fœminã, ſubrubris uerò marem appellant. Cæterum non eſt quod in Symphyti deſcriptione te perturbet aut remoretur, quod idem caulis ſimul leuis & anguloſus dicitur: id enim ſic intelligendum uenit, quod caulis nõ perpetuò leuis aut anguloſus ſit, ſed modo hunc, modo illum producat pro ſoli diuerſitate.

Conſolida maior

Obiectio diluitur

D (marginal letter at "ti momenti eſt")

LOCVS.

Locis aquoſis, paluſtribusq́ abundè prouenit.

TEMPVS.

Per integram æſtatem floret. Radix tamen in autumno carpenda uenit.

TEMPERAMENTVM.

Modicè, ordine ſcilicet ſecundo, calefacit, exiccat & contrahit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices tritæ & potæ cruenta expuentibus, ruptisq́ proſunt. Recentia uulnera illitæ glutinant. Carnes ſi unà coquantur cogunt. Inflammationibus, ſedis potiſsimum, cum Senecionis folijs utiliter illinuntur.

EX GALE-

SYMPHYTVM MAGNVM.

Walwurtz.

C EX GALENO.

Symphytũ magnum ſimilem petræo facultatem habet, non tamen guſtantibus dulce, neq; odorantibus odoratum apparet, ſed ijs ſanè ab illo diuerſum eſt. Cæterum quatenus uiſcoſitatẽ quandam & mordacitatẽ obtinet, Scillæ ſimile eſt. Vtitor eo ad omnia quæ petræo. Poteſt autem petræum collectũ in thorace, pulmoneq; pus expurgare. Habet etiam contrahendi uim, qua ſanguinis eiectionibus auxiliatur. Enterocelijs imponitur, & ad conuulſa & rupta cum oxymelite bibitur. In uino decoctum ad dyſenteriam, & profluuium muliebre rubrum conſtringendum exhibetur.

EX PLINIO.

Symphyti radix illita, enterocelas cohibet. Vulneribus ſanandis tanta præſtantia eſt, ut carnes quoq; cum coquuntur, conglutinet addita, unde & Græci nomen impoſuere. Oſsibus quoque fractis medetur.

SYMPHYTI PETRAEI VIRES.

Quum Dioſcorides & Galenus ad Symphyti facultates lectorem in Symphyti magni hiſtoria ablegent remittantq;, neceſſe eſt ut illas ordine cõnumeremus more quidem noſtro primum ex Dioſcoride, deinde ex Galeno & Plinio.

EX DIOSCORIDE.

Decoctum in aqua mulſa & potum Symphytũ petræum, quæ in pulmone ſunt expurgat. Sanguinẽ reijcientibus & renum doloribus cum aqua datur. Ad dyſenteriam & rubra fœminarum profluuia in uino decoctum bibitur. Ad conuulſa & rupta ex aceto mulſo ſumitur. Cõmanducatum ſitim arcet. Gutturis aſperitatibus prodeſt. Recentia uulnera glutinat, & inteſtinorũ ramices illitum coërcet. Carnes

D cum unà coquitur conglutinat.

EX GALENO.

Symphytũ petræũ ex contrarijs conſtat facultatibus: habet enim incidendi uim quampiã, qua collectũ in thorace & pulmone pus expurgare poteſt. Habet etiam quandam contrahendi facultatem, qua eiectionibus ſanguinis auxiliatur: & tertia ad eas ineſt humiditas quædam non immodicè calida, per quam guſtantibus dulce apparet, & odoratu iucundum. Manſum ſitim extinguit, & arteriæ aſperitates ſanat. Porrò ſecundum omnium dictarũ uirium miſtionẽ ſimul digerere abundè poteſt, ſimulq; corpora contrahere & conſtringere. Proinde enterocelijs imponitur, & ad conuulſa & rupta cum oxymelite bibitur. Cæterum qui ipſum in uino decoctum ad dyſenteriam, & rubrum muliebre profluuium exhibent, tanquam deſiccante & contrahente utuntur. Qui uerò ad nephritin renúmue dolorem, tanquam expurgante & incidente.

EX PLINIO.

Vtiliſsimũ lateribus, lienibus, renibus, torminibus pectoris, pulmonibus, ſanguinem reijcientibus, faucibus aſperis. Bibitur radix trita, & in uino decocta, & aliquando ſuperlinitur. Quin & cõmanducata ſitim ſedat, præcipueq; pulmonem refrigerat. Luxatis quoque imponitur & cõuulſis, lieni, interaneis. Aluum ſiſtit coacta in cineres. Detractis quoq; folliculis trita cum piperis nouem granis, & ex aqua pota. Vulneribus ſanandis tanta præſtantia eſt, ut carnes quoque cum coquuntur, conglutinet addita, unde & Græci nomen impoſuerunt. Oſsibus quoq; fractis medetur.

DE SICY

CVCVMIS SATIVVS VVLGARIS.

Cucumern.

CVCVMIS TVR-
CICVS.

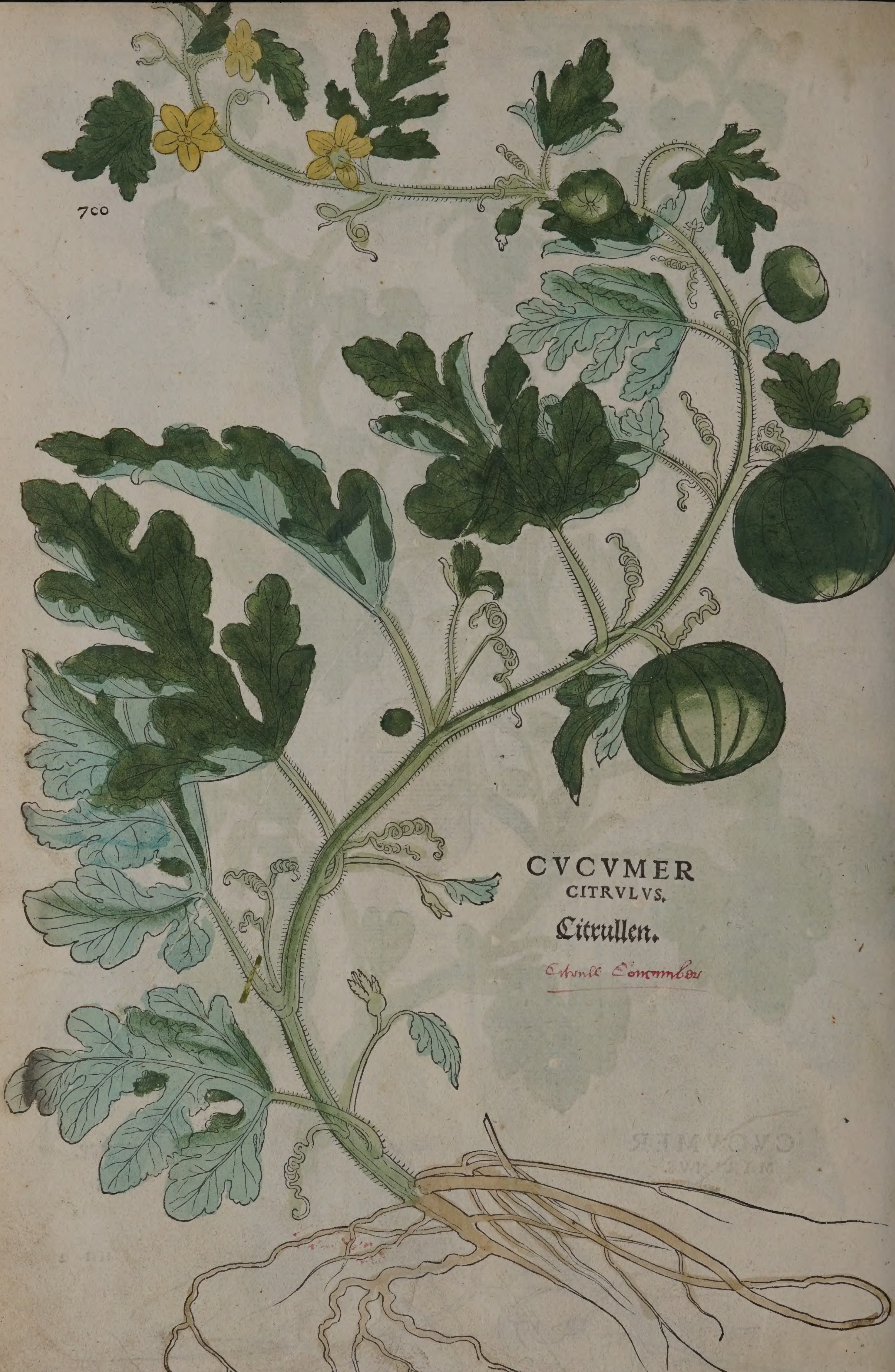
Türckiſch Cucumer.

CVCVMER
MARINVS.

Meer Cucumer.

Ronnd Melonb

CVCVMER
CITRVLVS.

Citrullen.

Citrulle Cowcumber

PEPO

Pfeben.

C

NOMINA.

Cucumer unde dictus. *Sicys.* *Adagium.* *Textrices magna ex parte impudicæ.*

SIKYΣ, καὶ σίκυος ἥμερος Græcis, Cucumis & Cucumer Latinis dicitur. Officinæ latinam appellationẽ retinuerunt. Aëtius Anguriũ etiam uocari tradit. Germani Cucumern uocant. Cucumer autem, ut Varroni placet, dicitur à curuore, quaſi Curuimer. Sicyn uerò Gręci ex aduerſo ἀπὸ τοῦ σεύειν καὶ κύειν, quod ſcilicet appetentiã concumbendi minimè ſtimulet, nominaſſe uidentur. Hinc celebratum Græcis prouerbiũ eſt, ut ex Athenæo annotauit Hermolaus: Texens pallium mulier cucumerẽ deuoret. quòd textrices magna ex parte, ſi Ariſtoteli credimus, impudicæ ſint, & opportunæ Veneri. Vt ergo ĳs impetus infrenet̃ & elangueſcat, adagiũ edendos cucumeres textricibus conſulebat.

GENERA.

Pepones. *Melopepones.* *Melones cur dicti.* *Cucumis.* *Anguria.*

Cucumerũ genera ſunt Pepones & Melopepones, in quos ſtatim degenerant, figura tantum & quantitate inter ſe diſsidentes. Siquidem qui magnitudine excedunt, aut in longitudinẽ procedunt, quales multis locis naſcuntur, Pepones quondam uocati fuerunt. Sed qui formam & effigiẽ mâli referunt, & humi rotundantur, Melopepones Gręcis uocantur, facto ex Pepone & mâlo nomine: neq; inter Pepones & Melopepones aliud quàm quod ſumitur ex figura quondam, ut diximus, diſcrimen fuit. Totum hoc genus Palladius Melones, quaſi μήλωνας, id eſt, pomeos, à mâlorum figura appellauit, quo nomine maior pars hodie medicorũ ſimul cum officinis utitur. Sunt itaq; in uniuerſum tria Cucumerũ ſatiuorum genera. Primum genus abſolutè Cucumis, à noſtræ ætatis herbarĳs, cum adiectione Cucumis citrinus, hoc eſt, flauus, à colore quem habet cum maturuerit, appellatur. Aëtius, quod equidem ſciam, primus Anguria uocari tradit, quæ ueteribus σίκυα, id eſt, Cucumeres nominantur. Horum ſanè plura ſunt genera, nos quatuor potiora

D

cõmemorabimus, quorũ etiã picturas exhibemus. Primi generis eſt uulgaris Cucumer, fructũ obtinẽs oblongũ & maculoſum, germanicè uocat̃ gemeyn Cucumern. Sunt qui illum priuatim Anguriã appellent. Ad quod ſanè nomen alludentes Germani noſtri, alio nomine Gurchen nominant. Alterius generis Cucumer eſt peregrinus, quem uulgus Turcicũ nuncupat, priori multò maior ac procerior folĳs, floribus & fructu, qui ut in primo nõ eſt maculoſus, ſed tamen oblongus etiã. Germani Türckiſch Cucumern appellant. Fructus eius admodũ flauus exiſtit, hinc eſt

Citreoli aut Citruli.

quod multi eundẽ priuatim Citrulum & Citreolũ, quaſi citrinũ, hoc eſt, flauũ uocent. Huius ſemina alba & lata ſunt. Tertĳ generis Cucumer eſt qui marinus dicitur, Turcico, quod ad folia, flores & ſemina attinet, ferè ſimilis, niſi quod in hoc omnia ſint minora. Fructus uerò rotundus, ut pictura monſtrat. Vulgus Zucco marin uocat. Germani meer Cucumer. Officinis perinde atq; Turcicus ignotus. Quarti generis Cucumer eſt, quem officinę hodie Citrulũ uocant. Folia habet ferè Colocynthidis, multifariã diſſecta & inciſa: fructũ rotundũ, herbacei coloris, & in eo ſemina lata, & colore ſpadicea, hoc eſt, in rufo atra. Nos officinas reſpicientes nominauimus hunc Cucumerẽ citrulũ, germanicè Citrullen. Alterũ genus Cucumeris

Pepo. *Melon.*

eſt, qui nunc ſimpliciter Pepon, ἀπὸ τοῦ πεπαίνεσθαι, hoc eſt, matureſcere dicit̃. Is enim mitis ac tener maturitate flacceſcit. Germani Pfeben appellant. Tertiũ genus Cucumeris hodie Melon ab omnibus uocatur, Germani Melaun nominant. A priore forma & ſuauitate differt: rotundior ſiquidẽ & mâli cotonei quaſi formã referẽs, mitiorq; exiſtit. Diſcrimen hoc ſentientes poſteriores Græci σίκυον ſimpliciter dixerunt, quem nos priuatim modo Cucumerẽ uocamus. Adiecta autem Peponis uoce, hunc quem noſtra ętas priuatim Peponẽ nominat, σίκυον πέπονα, id eſt, Cucumerẽ Peponẽ dixerunt, mitẽ ſcilicet & maturitate tenerũ Cucumim innuentes. Sub quo eum etiam, quem à tereti ac rotunda mâli effigie μήλωνα peculiariter dixerunt, complexi ſunt.

FORMA.

Cucumis.

Cucumis ſarmentis uiticuliſq; prælongis ſerpit, in ramoſq; uitis modo ſe diffundit, ta-

A dit, tamen ob caulis infirmitatē humi ſpargitur, ni propius adſit cui caducus incumbat: folio anguloſo, flore luteo, fructu cartilagineo, & interdum maculoſo, coloris tum herbacei, tū citrini, tum nigri. Pepo uite ſerpit prælonga, flagellis ultro citroq́ reptantibus, uitigineis ferè frondibus, ſcabris, flore luteo, fructu cartilagineo, orbiculatim ſtriato, prominulis puluinorū toris, ſtrigilibus in uertice pomi & umbilico coëuntibus, ibidemq́ ſtellatim decuſſatis, cute aſpera uelut lentiginibus occupata, carne intus ſuaui, ſeminibus in utero liratim digeſtis. Pepo.

LOCVS.

Pingui gaudet ſolo, locisq́ apricis uberior prouenit Cucumis. Naſcuntur & pepones bene cultis locis, eoq́ lætius ſi ſubinde rigentur. Amant tamen aprica loca, & ſole irradiata: ideoq́ cum annus eſt pluuioſus & nubilus, non æquè ut in ſiccis annis proueniunt. Libertate etiam gaudent, qua poſsint ultro uagari. Magna copia Peponum & Melonum apud Norimbergam, celeberrimū Germaniæ noſtræ oppidum, prouenit.

TEMPVS.

Æſtatis fine, Iulio potiſsimū menſe, matureſcunt. Citius tamen Melones, quàm priuatim Cucumeres dicti.

TEMPERAMENTVM.

In Cucumeribus ſuperat humida & frigida temperies, non tamen uehementer, ſed quaſi in ſecundo cenſetur ordine. Attamen ſi quis aut ſemen aut radicem arefaciat, haud etiam humidæ fuerit naturæ, ſed iam deſiccantis, idq́ in primo quodammodo ordine, aut in ſecundo incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiuus Cucumis bonam facit aluum, ſtomachoq́ accōmodatus eſt. Refrigerat, B nec corruptionē ſentit. Prodeſt ueſicæ. Olfactu animo deficientes reſtituit. Semen eius mediocriter urinā cit. Cum lacte aut paſſo ueſicæ exulcerationibus ſubuenit. Folia eius cum uino illita, morſus canum ſanant, cum melle uerò epinyctidas. Peponis autem caro comeſta urinam cit. Inflammationes oculorum illita ſedat. Superior eius cortex contra aduſtionem infantiū, quam ſiriaſin uocant, ſyncipiti imponitur. Fronti ut oculorū fluxiones auertat, imponitur. Mixtus farinæ, & cum ſemine in ſole ſiccatus ſuccus, ſmegma fit ad extergendā cutem, & nitorem in facie conciliandum. Radix ſicca, & cum hydromelite drachmæ pondere pota, uomitiones mouet. Quod ſi quis modicè à cœna uomere cupiat, gemini oboli ſatis erunt. Sanat & ulcera in modum faui concreta, ceria uocant, cum melle illita.

EX GALENO.

Cucumis eſculentus maturus quidē tenuioris eſſentiæ eſt, qui uerò immaturus eſt, craſsioris. Sed & abſtergendi & incidendi facultate participant, quare & urinā mouent, & corpus ſplendidum reddunt: at magis ſi quis ſemine arefacto contuſoq́ atq́ cribrato, uice pulueris abſterſorij utatur. In ſemine & radice maior abſtergendi facultas, quàm in fructus ipſius carne. Vniuerſa Peponū natura frigidior cum larga humiditate exiſtit. Habent & quandā abſtergendi uim, ideoq́ urinam cient, & deorſum expeditius quàm Cucurbita & Melopepones rapiuntur. Quod porrò abſtergant, diſcere licet ſordidam cutem defricando. Quamobrē maculas etiam ſolis calore factas, & lenticulas faciem occupantes, & in ſuperficie alphos extergere poſſunt. Semen quod in eorum ueluti carne continetur, ad hoc efficacius, adeò ut renibus etiam calculo infeſtatis ſit accōmodatum. Gignit in corpore uitioſum ſuccum, potiſsimū quando non rectè concoquitur. Tum uerò morbū etiam qui cholera dicitur, inducere conſueuit. Etenim priuſquam ad corruptionem peruenit, uomitioni quoque idoneus eſt: largiusq́ ingeſtus, niſi quis aliquid eorum quæ boni ſunt ſucci ſupermandet, omnino uomitum concitabit. Melopepones minus hu-

C midi quàm Pepones ſunt, nec adeò praui ſucci, ſegnius item prouocant urinam, tardiusq́ deorſum deſcendunt. Ad uomitũ excitandum non eandem uim Peponibus obtinent, ſicut nec celeriter in uentriculo, quando illic prauus humor coaceruatur, aut alia corruptionis cauſa illum infeſtauerit, corrumpunt. Ventriculo haudquaquam ceu Pepones officiunt. Cucumeres autem urinam mouendi facultatem, perinde atque Pepones habent, ſed imbecilliorem: minus nanque ſubſtantia humidi, ideoq́ nõ facilè, ut illi, in uentriculo corrumpuntur. Inuenias qui hos ceu alia multa, quæ bonæ hominum parti concoqui non poſſunt, conficiant, ob totius ſcilicet naturæ cum eis proprietatem.

EX PLINIO.

Pepones qui uocantur, refrigerant, maximè in cibo, & emolliunt aluum. Caro eorum epiphoris oculorum, aut doloribus imponitur. Radix ſanat ulcera concreta in modum faui, quæ ceria uocant. Eadem contra uomitiones ſiccatur, in farina tuſa datur, quatuor obolis in aqua mulſa, ita ut qui biberit, quingentos poſtea paſſus ambulet. Hæc farina & in ſmegmata adijcitur. Cortex quoque uomitionẽ mouet, faciem purgat. Hoc & folia cuiuſcunq́ ſatiui illita. Eadem cũ melle epinyctidas ſanant: cum uino canis morſus. Cucumis odore defectum animi.

EX SYMEONE SETHI.

Anguria, quæ Cucumeres dicuntur, ſecundum uerò cõmunem ſermonem Tetrangura, ob frigidũ & humidum temperamentũ noxia ſunt, & mali ſucci. Ex ijs autem parua magnis anteferre oportet. Hæc urinã ducunt, & ſi in aceto macerentur, in acutis præſertim febribus, mitiorẽ calorem reddunt. Crebrior uerò horum uſus ſemen genitale minuit, in Veneremq́ impetũ aufert. Semen autem horũ de-
D ſiccatũ, caliditatem quandã poſsidet, contrariamq́ his actionẽ efficit, urinamq́ magis prouocat. Pituitã glutinoſam Tetrangura in uentriculo gignunt, quę cruda per uenas diffunditur. Propterea qui his crebrius utuntur, illi propter humores temporis ſpatio in uenis, & alijs corporis cauitatibus coactos, longis corripiuntur febribus. Semen uerò horum urinã cit, ſed minus quàm Peponũ, quoniam celerius in uentriculo corrumpuntur. Meliora in his ſunt quæ habent ſemen exiguũ. Calidos autẽ & ſiccos ſtomachos iuuant, & ſi in ardente febre cum aceto porrigantur, ualde proſunt. Propriũ uerò horum eſt nauſeas uentriculi calore excitatas, ſedare. Horum autem interiora eſſe oportet: nam quę foris ſunt, mali ſucci exiſtunt, & difficulter admodũ concoquuntur, & ferè uenenata. Habent uerò & alias proprietates, ut animo deficientes propter excedentẽ calorẽ reficiant. Si autẽ pituitã in uentriculo nanciſcant, nauſeas faciunt, & colicos affectus, & hypochondriacas paſsiones.

DE SICY SYLVESTRI. CAP. CCLXVII.

NOMINA.

Cucumis anguinus. Cucumer aſininus.

ΣΙΚΥΣ ἄγριος, ἢ ἐλατήριον, ſic autẽ propriè uocatur ſuccus eius Græcis, Cucumis anguinus, ſylueſtris & erraticus Latinis, officinis & barbaris Cucumer aſininus, Germanis wild Cucumer / uel eſels Cucumer appellatur.

FORMA.

Solo fructu à ſatiuo Cucumere diſtat, quem multo minorẽ habet, glandibusq́ longiuſculis ſimilem. Folia & ſarmenta ſatiuo ſimilia. Radicem albam & magnam. Totus frutex amarus.

LOCVS.

Ruderibus ſabuloſisq́ locis prouenit. Nuſquã tamen in Germania, quod ſciam, niſi ſatus naſcitur.

TEMPVS.

CVCVMIS SYL-
VESTRIS.

Wild Cucumer.

The wild spurting Cucu

C

TEMPVS.

Auguſto menſe floret, atque ſubinde autumno fructum tempeſtiuũ producit, qui ſeminibus ac ſucco plenus eſt, qui decerpto pediculo confeſtim exilire ſolet.

TEMPERAMENTVM.

Calidus & ſiccus eſt Cucumis ſylueſtris, ut ex uiribus latius patebit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Foliorũ ſuccus inſtillatus aurium dolori conuenit. Illita ex polenta radix omne uetus oedema diſcutit. Impoſita cum reſina terebinthina, tubercula rumpit. Decocta ex aceto & illita podagras diſcutit. Iſchiadicis infunditur eius decoctum, eoq; in dolore dentes colluuntur. Arida trita, alphos, lepras & impetiginẽ abſtergit. Cicatrices nigras, & in facie maculas expurgat. Radicis ſuccus ſeſquioboli pondere, & item cortex acetabuli quarta parte, bilem pituitamq; deijciunt, præſertim in hydropicis. Purgat uerò citra ſtomachi iniuriam. Radicis ſelibram accipere oportet, inq; duobus uini, præſertim Libyci, ſextarijs conterere, ac dandi ex eo terni cyathi, donec tumor abundè ſubſederit. Quod uerò Elateriũ uocatur, ex fructu huiuſce Cucumeris paratur ad hunc modum. *Elaterij confectio.* Eligito Cucumeres qui tacti ſaliendo ſuccum ex ſe profundunt, ac nocte una repoſitos dimitte. Poſtridie cribrum rarius neque crebra foramina habens crateri ſuperponito, ſupinoq; cultro ſurſum uerſus aciem habente ſigillatim Cucumeres utriſq; manibus prehendens diuidito, & per cribrum in ſubiectum craterem humorem exprimito, ſimulq; carnoſum in eis quod iam cribro adhæret exprimito, ut & illud deſcendat. Quæ expreſſa ſunt in paratã peluim cõijcito. Coaceruatis autem in cribro quæ antea diſſecta fuerunt, ea dulci aqua perfundito, & cum expreſſeris abijcito. Humorẽ in pelui agitatum, & linteo opertum, ſoli exponito, dumq; ſteterit totam ſupernatantẽ aquam, cum humore cõcreto, per

D colato. Facitoq; id ſæpius donec ſupernatans aqua ſubſidat, quam cum diligenter excolaueris, coniectum in mortarium ſedimentũ terito, & in paſtillos conformato. *Vires Elaterij.* Elaterium uerò à bimatu ad decenniũ purgationibus utile. Integra quantitas obolus eſt, minima ſemiobolus, pueris chalci duo. Copioſius enim potum, periculũ affert. Pituitã & bilem per inferna pariter & ſuperna trahit. Optima autem per ipſum difficulter ſpirantibus fit purgatio. Quod ſi itaque in animo eſt per aluum purgare, adiecto ſalis duplo, & ſtibij quod colorari ſufficiat, ex aqua catapotia erui magnitudine dato. Poſtea cyathus unus aquæ tepidæ ſorbeatur. Ad citandas uerò uomitiones aqua diluens Elaterium, ſubiectas linguæ partes penitiſsimè penna oblinito. Quod ſi quiſpiam difficilius uomat, oleo aut unguento irino diluito. Somnum inhibeto. Porrò ijs qui ſupra modum purgantur, uinum cum oleo mixtum continuò dare conuenit: etenim uomendo emendantur. Quod ſi uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, poſca, poma, & quæ ſtomachum denſare poſſunt offerenda ſunt. Ciet Elateriũ menſes. Foetus enecat in peſſo ſubditum. Morbo regio medetur, cum lacte naribus infuſum. Diuturnos capitis dolores finit. Efficaciter anginalaborantibus inungitur, cum uetere oleo, melle, aut felle taurino.

EX GALENO.

Cucumeris ſylueſtris, & fructus ipſius ſuccus, quem Elaterium uocant, & non minimè radicis ac foliorũ, ad medicationes perutilis eſt. Elateriũ itaq; menſes ciet, & foetum interimit appoſitum, ceu alia omnia amara & ſubtilium partiũ, maximè ſi aliquam habeant caliditatẽ, ueluti Elaterium. Summè ſiquidem amarum eſt, leuiter calidum, ut ex ſecundo ſit ordine calefacientiũ. Porrò tale protinus quoq; digerendi uim obtinet. Sic igitur eo angina laborantes inungunt quidam cum melle, aut oleo uetere. Bonũ item eſt regio morbo affectis fuſum cum lacte in nares. Hoc etiam uſu dolores capitis ſanat. Atq; Elateriũ quidem eiuſmodi eſt. At radicis ſuccus, ut & foliorum, licet ſimilem uim habeat, imbecilliorẽ tamen. Sed & ipſa radix adſimi-

A adſimilem facultatem poſſidet, abſtergit nanque, digerit atque emollit. Porrò cortex eo potentius deſiccat.

EX PLINIO.

Ex Cucumere ſylueſtri fit medicamentũ quod uocatur Elaterium, ſucco expreſſo è fructu. Cuius cauſa niſi maturius incidatur, ſuccus exilit, oculorũ etiam periculo. Obſcuritates & uitia oculorũ ſanat, genarumq́ ulcera. Tradunt hoc ſucco tactis radicibus uitium, non attingi uuas ab auibus. Radix autem ex aceto cocta podagris illinitur, ſuccoq́ dentium dolori medetur. Arida cum reſina impetiginẽ & ſcabiem, quam pſoram & lichenas uocant. Parotidas & panos ſanat, & cicatricibus colorem reddit. Et foliorum ſuccus auribus ſurdis cum aceto inſtillatur. Nullum ex medicamentis Elaterio longiore æuo durat. Incipit à trimatu. Melius autem quo uetuſtius erit, quod iam ducentis annis ſeruatũ eſſe autor eſt Theophraſtus. Et uſq; ad quinquageſimũ lucernarũ lumina extinguit. Hoc enim ueri experimentum eſt, ſi admotũ prius quàm extinguat, ſcintillare ſurſum ac deorſum cogat. Efficax eſt contra ſcorpionũ ictus Elateriũ, & ad purgandũ uterum, aluumq́. Modus portione uirium à dimidio obolo ad ſolidũ. Copioſius necat. Sic & contra phthiriaſin bibitur & hydropiſes. Illitũ, anginas & arterias cum melle, & oleo uetere ſanat.

DE SMILACE HORTENSI CAP. CCLXVIII.

NOMINA.

ΣΜΙΛΑΞ κηπαία græcè, Smilax hortenſis latinè, officinis inuſitata: recentiores Græci ac herbarij, & qui Arabum, præſertim Serapionis & Auicennæ, ſectantur placita, Phaſiolos uel Faſeolos. Galenus & alij ueteres Græci Dolichos appellant. Germani Faſelen / welſch oder wild Bonen uocant. B *Phaſioli. Dolichi.*

FORMA.

Folia Hederæ ſimilia habet, molliora tamen: caules tenues, & capreolos uicinis fruticibus ſe implicantes, in tantum increſcentes, ut tabernacula effingere poſſint. Fructum Fœnogræco ſimilem profert, longiorem tamen maioremq́, in quo ſemina renibus ſimilia, non unius coloris, ſed ex parte ſubrufa continentur. Ex qua certè deliniatione ſole clarius fit Smilacem hortenſem Dioſcoridis non eſſe niſi phaſeolos uulgò uocatos, cum ſint folijs Hederæ, mollioribus atque uenoſis, cauliculis tenuibus, clauiculis propinquis fruticib. ſe implicantibus, ramis incremento ſuo tentoria & hortorũ cameras fornicéſue facientibus, ſiliquis Fœnogræco haud diſsimilibus, longioribus autem & maioribus, ſeminibus intus uerſicoloribus, & renibus in uniuerſum ſimilibus. Quę certè unica nota ad docendum Smilacẽ hortenſem eſſe Phaſeolos ſufficere poſſet. Accedit quod Phaſeolorũ apud Serapionẽ deſcriptio non ſit alia quàm apud Dioſcoridẽ Smilacis hortenſis, id quod manifeſtè patebit utraſq; conferenti. Cæterum etſi duo Phaſeolorũ uideantur eſſe genera: ſunt enim aliqui candidi, nonnulli uerò rubentes, tamen quia in folijs nulla eſt prorſus diuerſitas, & Dioſcorides quoque innuat ſemina hæc non eſſe unius coloris, ſed ut Serapion interpretatur, quædam ad candorẽ, quædam uerò ad ruborem accedant, ideo ſub unica pictura utriuſq; coloris Phaſeolos exhibemus: neq; enim diſtant alia ratione, quàm quod albi producant flores candidos, rubentes uerò purpuraſcentes. Licet non ad candidos & rubentes tantum hæc Dioſcoridis uerba, οὐκ ἰσόχροα, referenda eſſe exiſtimem, ſed ad alios etiam: ſunt enim nõnulli fuſci, alij uerò giluí, cœrulei & cæſij, alij maculis & orbibus atris uariegati, niſi quis omnes iam dictos colores ſub candido & rubro, ex quibus ij cõmixti eſſe uidentur, complecti uelit. *ἰσόχροα.*

LOCVS.

SMILAX HORTENSIS.

Welſch Bonen.

Kidney beane or garde smilax

A LOCVS.

Smilax de qua hic agimus, ut ex nomine ſatis conſtat, in hortis ſata prouenit, & cum longis ſerpat flagellis, propè poni ridicę paliue debent, quas capreolis ſuis, ubi increuerit, complectatur.

TEMPVS.

Æſtate florent, ac ſubinde ſiliquas & in ijs ſemen producunt.

TEMPERAMENTVM.

Symeon Sethi & Mauritani in primo ordine calidos & humidos eſſe Phaſeolos ſtatuunt. Galenus etiam in libro primo de alimentorũ facultatib. humidiores natura eſſe aſſerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Olerũ modo eſui apta eſt ſiliqua cum ſemine Aſparagi modo elixa. Vrinam pellit, inſomniaq́ grauia & tumultuoſa facit.

EX GALENO.

Dolichi non minus quàm Piſa nutriunt, ſimiliter etiam flatu carent: ſed quod ad ſuauitatẽ attinet & deiectionẽ, peiores ſunt. Alibiles itaq; ſunt, niſi quando integri & etiamnũ uirides unà cum ſuis ſiliquis ex oleo & garo ab hominibus ingeruntur. Aliqui uinum etiam adijciũt. Sed horum in repoſitione, ut Piſorũ, nullus eſt uſus: quippe quum natura ſint humidiores, citò corrumpi cõſueuerunt. Attamen ſi quis hos tutò reponere cupiat, ſiccare prius diligenter & exactè oportebit. Siquidem eo modo & à putrefactione, & à corruptione tota hyeme uindicantur, eundem quem nobis Piſa uſum exhibentes.

EX AETIO.

Siliquæ ſeu Lobi qui nunc paſsim uocant, apud omnes antiquos Dolichi & Phaſioli appellati, de genere Piſorum ſunt, ſimiles illis quantũ ad minimam flatus generationem: quantum uerò ad iucunditatẽ cibi & egeſtionem, peiores. Peculiariter autem Lobi dicuntur, quoniam ferè iſti tantum eorum omniũ quæ ſiliqua ueſtiuntur, cum ſiliquis ſuis comeduntur. B

EX SYMEONE SETHI.

Qui ex ijs magis rubri ſunt, calidiores. Manifeſta quoque in ijs humiditas, quod citò putreſcant. Humorẽ generant craſſum & pituitoſum. Medium locum habent, ut ait Galenus, inter ea quæ facilè & difficulter cõcoquuntur, celeriter & tardè tranſeunt, inflant & non inflant, parum & multum nutriunt. Ante alios cibos cum ſapa ſumpti, uentrem proritant. Cum ſinapi oblati, plurimum noxæ deponũt. Albi igitur Phaſioli craſſiores, & difficilioris coctionis, ac humidiores ſunt quàm rubri. Proprietate autem quadam turbulenta ſomnia facit, ſed ad bonam habitudinẽ corporis conferunt, & urinas mouent. Et horum decoctum menſes mouet.

DE SATYRIO TRIFOLIO. CAP. CCLXIX.

NOMINA.

ΣΑΤΥΡΙΟΝ τρίφυλλον Græcis, Satyrium trifolium Latinis, officinis noſtris incognitum aut inuſitatũ: uulgo Teſticulus uulpis aut ſacerdotis, *Teſticuli uulpis.* Germanis Stendelwurtz nominatur. Satyrio autem nomen fecerunt *Satyrium unde dictum.* Satyri, qui primi ſylueſtres dij colludentes nymphis per ſyluas & antra, ad firmiorem Venerem herbam hanc inuenerunt. Trifolium uerò, quoniam tria *Trifolium.* fert folia ad terram uerſa.

FORMA.

Folia tria fert Rumici aut Lilio ſimilia, minora tamen & rubentia. Caulem nudum, longum, cubitalem. Florem Lilio ſimilem, album. Radicem bulbo ſimilem,

SATYRION
TRIFOLIVM.

gander goſſe

Stendelwurtz.

Gander goſſe or Haros ſtones

A mâli modo extuberantẽ, foris rũfam, intus oui modo albam, guſtu dulcẽ & ori gratam. Quod uerò hic dicimus Lilio ſimilem, non ſic intelligendũ uenit quaſi quantitate & tota figura Lilio ſimilis flos ſit, quando euidentiſsimũ ſit Lilium quantitate ſua Satyrij florem multis modis ſuperare. Deniq; nec figura etiam per omnia reſpondet: quare hæc ſimilitudo ad colorem & floris eſſentiam referri potius debet, quæ planè eadem eſt cum Lilij colore & eſſentia, id quod conferenti hos duos flores manifeſtum fiet.

LOCVS.

In montoſis & apricis naſcitur.

TEMPVS.

In Iunio menſe potiſsimum compâret.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & humidum eſt, quamobrem guſtu dulce apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix in uino auſtero, nigro, ad opiſthotonũ bibitur. Ferunt etiam hanc impetum ad Venerem excitare.

EX GALENO.

Satyrion excrementitiã & flatuoſam humiditatẽ poſsidet, quocirca ad Venerẽ incitat. Hæc uerò & herbę ipſius radix præſtare poteſt. Porrò ut nonnulli ſcribunt, cum uino nigro auſtero potum opiſthotonum ſanat.

EX PLINIO.

Radix cum Satyrio gemina ſit, eius inferior pars & maior mares gignit, ſuperior ac minor fœminas.

B

DE SATYRIO BASILICO.
CAP. CCLXX.

NOMINA.

ΣΑΤΥΡΙΟΝ βασιλικὸν poſterioribus Græcis, Satyriũ regium Latinis, officinis Palma Chriſti, Arabibus Bucheiden, Auicennæ Digiti citrini, Germanis Kreutzblůmen uocantur. Palmã Chriſti propter ſimilitudinem quam eius radix cum humana habet manu, dixerunt. *Palma Chriſti. Digiti citrini.*

GENERA.

Duo eius ſunt genera, quorum alterum mas folia non maculoſa, floresq; purpureos habet. Alterum fœmina maculoſis eſt & paulò latioribus folijs, floribus in purpureo albeſcentibus. Radicum etiam in colore eſt differentia, quod maris quidem radix flaueſcat citra albedinem, fœminæ autem cum albedine. Quam ſanè differentiam Auicenna etiam expreſsiſſe uidetur, dum unam ex flauo & albo cõmiſtam eſſe colore, alteram uerò ex flauo ſine albedine inquit. *Mas. Fœmina.*

FORMA.

Folia cum reliqua ſuperficie Cynoſorcho ſimilia ſunt. Radix tamen ei ſubeſt lutea aut flaueſcens, inſtar manus ramoſa: modo enim quatuor, modo quinque, modo ſex aut plures radices prodeunt, quæ ferè humanos digitos imitari uidentur.

LOCVS.

Prouenit in montibus, & locis ſoli expoſitis.

TEMPVS.

In Maio & Iunio menſibus inuenitur. Mas quidem Iunio, fœmina uerò Maio.

TEMPERAMENTVM.

Vtrunq; amarũ eſt, magis tamen amarum quod maculoſis conſtat folijs. Ideoq;

SATYRIVM BASI
LICVM MAS.

Kreutzblům mennle.

Satyrion Royall

SATYRIVM BASILI
CVM FOEMINA.

Kreutzblům weible.

C non perperàm cenſent Auicenna & alij quidam ex recentioribus medicis, qui calidum eſſe & ſiccum in ſecundo ordine tradunt.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Vſus eius ad erugandã cutem, ad neruorũ dolores, & contra noxia medicamenta. Fertur & amuletum eſſe radix geſtata. Semen ex uino ſumptum nouem diebus, comitiales ſanat. In eundem effectum uinum diluitur herbę decocto. Scobs radicis propinatur in uino ad arcendam quartanã, quam & uomitione curat paulò ante acceſsionem pota. Plura in præſentia reſcire de huius facultatibus non licuit.

DE SVCCISA. CAP. CCLXXI.

NOMINA.

Succiſa.

QVO nomine ueteres aut poſteriores Græci appellauerint hanc herbam, cognitamq́ illam habuerint necne, nobis nondum conſtat. Nonnulli Geum eſſe arbitrant̃. Nos Succiſam nominare uoluimus, partim quod id nominis latinum eſſet, & pulchrè huic herbæ quadraret, cuius radices circunroſæ ſunt, partim quod antiquus manuſcriptus herbarius ſic uocaret. Vulgus ſuperſtitione quadam motum credit cacodęmona, tantæ efficacię radicem inuidere hominibus, atque hac ratione ubi ſuccreuerit ſtatim eam undiquaq; circunrodere. *Morſus diaboli.* Hinc eſt quod Diaboli morſum appellitent. Quam etiam ſuperſtitionem pluſquam muliebrem ſecuti Germani, Teuffels abbiſſʒ/hoc eſt, præmorſam à diabolo, nominant.

FORMA.

D Binûm cubitorum faſtigiatur altitudine, folijs Plantaginis minoris, aut Cirſij leuioribus, ſolidioribusq́, leniter laciniatis. Floribus purpureis. Radicib. ſubnigris, ſucciſis & circunroſis.

LOCVS.

Naſcitur locis incultis & montanis, ſaltibus, ac interdũ etiam pratis & dumetis.

TEMPVS.

In Auguſto eius magna eſt paſsim in locis iam dictis copia.

TEMPERAMENTVM.

Supra modum amara eſt, unde calidam & ſiccam eſſe ſatis conſtare cuiuis poteſt.

VIRES.

Præſentaneo remedio ad maturandos, atque adeo ſanandos carbunculos adhibetur, ſi herba uiridis trita imponatur, aut uinum in quo decocta fuerit bibatur. Radix per ſe eſtur, aut uinum eius decocti in uuluę doloribus bibitur. Hæc manuſcriptus herbarius. Hodie, cum habeat facultatem diſcutiendi & incidendi, utuntur ea ad diſſoluendos ſanguinis grumos.

SVCCISA

Teuffels abbiſſz.

Devills Bitt

SCABIOSA.

Apoſtenkraut.

A

NOMINA.

ET hæc herba quo nomine Græcis uocetur, fatemur nos ignorare. Sunt qui Aëtio ψώραν dictam uelint: uerum cum nomine tenus eam tantum proſequatur non adiecta deſcriptione, nihil certi conſtitui poteſt. Vulgus Scabioſam uocat, quo nomine nobis utendum erit donec legitimũ *Scabioſa.*
compertũ fuerit. Germani Scabioſen/oder Apoſtemkraut nominant. Scabioſam *Scabioſa unde*
uerò aut à ſcabro herbæ habitu, aut quod ſcabiei medeatur appellatam eſſe euiden- *dicta.*
tiſsimum eſt: id quod etiam Pſora uox prætendere uidetur. Stœben Dioſcoridis *Scabioſa non eſt*
non eſſe multis argumentis conſtat, quæ prætereo. *Stœbe.*

FORMA.

Folia carnoſa, Erucæ modo laciniata & multifida habet, ſubhirſuta, non tamen aculeis horrentia. Flores ſpecioſos, diuturnos, coloris ex cæſio aut purpureo albicantis. Radicem craſſam.

LOCVS.

Paſsim in omnibus, potiſsimũ autem humidis pratis prouenit.

TEMPVS.

In Iunio, antequã gramine denudentur prata, paſsim floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum ſit uehementer amara, calidã & ſiccam eſſe nemo neſcit, idemq́ cum Succiſa temperamentum habet.

VIRES.

Eaſdẽ quas Succiſa facultates obtinet. Potiſsimũ autem ſcabiem & tuſsim ſanat.

B

DE SMILACE ASPERA. CAP. CCLXXIII.

NOMINA.

ΣΜΙΛΑΞ τραχεῖα Dioſcoridi, μίλαξ Galeno, Smilax aſpera Latinis dici- *Smilax et Milax*
tur, officinis noſtris incognita, germanicè groß ſtechend oder ſcharpff Windt/ab aculeis quos habet, nominari aptè poteſt.

FORMA.

Folia habet Peryclimeno ſimilia, uel, ut Theophraſtus ait, hederacea: ramulos multos, tenues, Paliuri aut Rubi modo aculeatos. Circumuoluitur arboribus ſurſum deorſum ſe circũagens. Florem candidũ, fructum racemoſum fert, cum maturuerit rubentem, guſtu leuiter mordentẽ. Radicem craſſam & duram.

LOCVS.

In paluſtribus & aſperis naſcitur, Plinio autem teſte in conuallibus opacis.

TEMPVS.

Smilacẽ quidem aſperam naſcentem, non uidi: ſicca enim aliunde ad me tranſmiſſa eſt, ita ut certò indicare quo tempore floreat aut fructum producat, haud poſſim. Id quod ideo referre uolui, ne nos calumniandi anſam habeat oſor peruerſus, ſi non ex omni parte picturam natiuæ ipſius herbæ formæ reſpondere uiderit. Cogitet enim non uiridem, ſed ſiccam nos pingendam tantum dediſſe. Theophraſtus tamen libro iij. cap. ult. de hiſtor. plant. hanc uerno tempore florere ſcribit.

TEMPERAMENTVM.

Quale ſit eius temperamentũ, uires ſatis declarant, & folia ipſa atq; fructus, quæ ſingula in guſtu lenem quandam mordicationẽ præ ſe ferunt, ut calidam eſſe & ſiccam haud dubium ſit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius folia & fructus ſi antè & pòſt bibantur cõtra letalia uenena efficacia ſunt.

Traditum

SMILAX
ASPERA.
Groß ſtechend Windt.
Rough bind wede

A Traditum eſt, quod ſi quis tritum eorum aliquid nuper genito infanti bibendũ dederit, nullum illi poſtea uenenum nociturũ. Conciditur etiam in alexipharmaca.

EX GALENO.

Milax aſpera clauiculis plena eſt, ut arboribus ſurſum deorſum diuerſimodè circumuoluatur. Folia guſtata acrimoniã aliquam habent, & alioqui ſi illis utaris calefaciunt.

EX PLINIO.

Coronam ex ea factam impari foliorũ numero, aiunt capitis doloribus mederi. Contra uenenata efficaciſsimi acinorũ corymbi, in tantum ut acinorũ ſucco infanti bus ſæpe inſtillato, nulla poſtea uenena nocitura ſint.

DE SMILACE LEVI. CAP. CCLXXIIII.

NOMINA.

ΣΜΙΛΑΞ λεία Dioſcoridi, μίλαξ Galeno & Paulo dicitur. Latinis Smilax lęuis. Officinis & herbarijs Volubilis maior, à nõnullis Campanella, & Funis arborum, Germanis Windenkraut/glatte Winden/oder weiß Glocken uocatur. Læuis autem non alia ratione, niſi quod aculeis careat, dicta eſt.

Volubilis maior. Funis arborum. Smilax læuis cur nominata.

FORMA.

Hederæ ſimilia folia habet, molliora tamen, læuiora & tenuiora. Ramulos ſupra dictæ ſimiles, aculeis carentes. Conuoluitur & hæc arboribus, ut prior. Fructũ fert Lupino ſimilem, nigrum, paruum, ſuper quem ſemper flores albi, copioſi, & orbiculati per totam Smilacẽ exeunt. Æſtate tabernacula per ipſam fiunt, autumno autem folia cadũt. Ex qua deſcriptione planum fit omnibus, herbam hanc quam uul- B gus herbariorũ Volubilem maiorem uocat, eſſe Smilacem læuem, quod illi ſcilicet ſingulæ notæ à nobis cõmemoratę conueniant. Id quod etiã pictura Smilacis aſperæ, ſi cum hac cõferas, ſatis demonſtrat, quam uno hoc nomine dedimus, ut ex eiuſdem collatione manifeſtius lęuis ipſa agnoſceretur. His accedit antiqui & manuſcripti herbarij teſtimoniũ, qui Smilacem lęuem, Volubilẽ maiorẽ interpretatur. Eius etiam pictura, Volubilem quam maiorem appellamus, penitus exprimit.

LOCVS.

Naſcitur paſsim per fruteta, & ſepibus ſeſe inuoluit. Amat culta, & in ijs etiã potiſsimum gignitur.

TEMPVS.

Æſtate floret, autumno ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Modicam amaritudinem in guſtu præ ſe fert.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius ſemen cum Dorycnio, & utrunq; trium obolorũ pondere potum, ſomnia multa & turbulenta facere fertur.

EX GALENO.

Milax læuis facultate quodammodo prædictæ ſimilis eſt.

EX PLINIO.

Nullius eſt effectus.

APPENDIX.

Empirici hodie ſucco Volubilis maioris ad calidas utuntur paſsiones, capitis potiſsimum & oculorum.

DE SISYM-

SMILAX
LEVIS.

Groß glatte Winde

A NOMINA.

ΣΙΣΥΜΒΡΙΟΝ Grecis, Siſymbriũ Latinis appellatur. Siſymbriũ dici putat Varro à Siſymbrio, quæ fuit ueteribus comœdijs meretricula. Coronam etiam Veneris nõnulli dixerunt, uel quod ob odoris ſuauitatẽ quam pre ſe fert, eo iuuentus quę amoribus gaudet coronata, in comesſationibus ſuis blando odoris oblectamento ſuas illecebras cõmendaret. Vel potius, quod Siſymbrij caulis articulatim per internodia uerticillato florum ambitu concinnè coronetur. *Corona Veneris cur dicta.*

GENERA.

Siſymbrij duo ſunt genera. Vnum quod ſimpliciter Siſymbriũ dicitur: hoc ſeplaſiarij Balſamitã, ut manuſcriptus etiam teſtatur herbarius, uulgus autem Menthã aquaticam, Germani Fiſchmüntz / Waſſermüntz / oder Bachmüntz uocant. Alterum cum adiectione Siſymbriũ cardamine nominatur. Officinis Naſturtiũ aquaticum, Germanis Brunnenkreß. Sic uerò dictum, quod ſapore Cardamum, hoc eſt Naſturtium, imtietur. *Balſamita. Mentha aquatica. Naſturtiũ aquaticum.*

FORMA.

Siſymbriũ hortenſi Menthę ſimile, quadrato caule, quadantenus purpuraſcente, folijs Menthæ, ſerratis, latioribus & odoratioribus: floribus internodia geniculatim coronantibus, uerticillato ſemper ambitu. Siſymbriũ cognomento cardamine folia inter initia orbiculata habet, cum autẽ creuerint ut Erucę folium laciniatim finduntur. Caule proſilit cauo, ſeſquipedali, ima ſui parte pluribus radicularum fibris ſubinde capillato, è cuius alarũ cauis cirri frequentes ſinuatim erumpunt. Flore candido. Semine Erucæ inſtar in ſiliquis acri & exiguo. *Siſymbrium. Siſymbrium cardamine.*

B LOCVS.

Vtrunque riguos tractus amat. Primum autem potiſsimũ circa ſtagna & piſcinas naſcitur. Alterum nuſquam non in aquatilibus.

TEMPVS.

Æſtate, potiſsimũ uerò Auguſto menſe, cum Mentha florent.

TEMPERAMENTVM.

Siſymbriũ primũ excalfacit atque reſiccat in tertio ordine. Alterũ autẽ quum ſiccũ eſt, itidem tertij eſt ordinis excalfacientiũ & exiccantiũ: quum humidũ & uiride, ſecundi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Siſymbrium primum uim calfaciendi obtinet. Semen eius ad ſtrangurias & calculos cum uino potum prodeſt. Tormina & ſingultus ſedat. Folia temporibus & fronti illinuntur contra capitis dolorem. Aduerſus etiam apum & ueſparum ictus ualent. Vomitiones potum ſiſtit. Alterum cardamine cognominatũ calefacit, urinam ciet. Comeditur quoque crudum. Lentigines & cutis à ſole nigriciem & aſperitatem exterit tota nocte illitum, mane autem ablutum.

EX GALENO.

Siſymbriũ primum tenuiũ partium eſt, digerentis, calefacientis & exiccantis facultatis. Semen quoque eius tenuium partium eſt & calidum. Quocirca ipſum quidam cum uino exhibent ſingultientibus, & tormina patientibus. Siſymbriũ quod quidã Cardaminen uocant, quandoquidẽ Cardamo, id eſt, Naſturtio ſimile quiddam guſtu præfert, eadem ferè poteſt.

EX PLINIO.

Vtrunque Siſymbriũ efficax aduerſus aculeata animalia, ut ſunt crabrones & ſimilia. Sedant capitis dolorẽ, item epiphoras. Alij panẽ addunt. Alij per ſe decoquunt in uino. Sanat & epinyctidas, cutisque uitia in facie mulierum intra quartum diem noctibus impoſitũ, diebusque detractũ. Vomitiones, ſingultus, tormina, ſtomachi

SISYMBRIVM

balmemynte or water
myntе

Fiſchmüntz.

watermynt

SISYMBRIVM
CARDAMINE.

Brunnenkreß.

Great water cresse

C diſſolutiones cohibet ſiue in cibo ſumptum, ſiue in ſucco potum. Non edendũ grauidis niſi mortuo conceptu. Quippe etiam impoſitum eijcit. Mouet urinam cum uino potum. Sylueſtre & calculos. Quos uigilare opus ſit excitat infuſum capiti cum aceto.

DE SIO. CAP. CCLXXVI.

NOMINA.

SION, ἢ ἀνάγαλλις ἔνυδρος Græcis: Sion, Lauer & Anagallis aquatica Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis Waſſerpungen/ Bachpungen/ oder Pungen appellatur. *Sion unde dictũ.* Sion autẽ nomen ſibi adſciuit à concuſſu, quod Græci σείειν dicunt: nam excutiendi uim nactum eſt, utpote quod à renibus calculos pellat, urinã & menſes ducat. *Anagallis aquatica.* Anagallis aquatica, quod flores eius Anagallidis fœminæ floribus per omnia reſpondeant. *Lauer.* Lauer nomen hauddubiè à lauando cõtraxit, quod ſonantibus aquis enatũ ſemper elui gaudeat.

FORMA.

Puſillus eſt frutex, rectus, pinguis, folijs latis, Oluſatro ſimilibus, minora tamen, & odorata. Quæ deliniatio prorſus aſtipulatur huic herbæ quam Germani Waſſerpungen nominant. Hæc enim riuulis gaudet, frutex puſillus pinguisq́ eſt, latis folijs, Hipposelino ſimilibus, & digitis leniter friata iucundũ expirantibus odorẽ. Floribus cœruleis, Anagallida fœminam referentibus.

LOCVS.

Inuenitur in aquis citato lapſu repentibus, aut etiam reſedibus. Sæpe uerò intumeſcentibus demerſum uidetur.

D

TEMPVS.

Iunio menſe floribus prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Quum amara admodũ ſit hæc herba, ut calefaciat & exiccet neceſſe eſt. Atq́ hinc iterum colligere licebit, ut patebit ex uerbis Aëtij, eam eſſe Sium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sij folia cocta crudaq́ comeſta calculos cõminuunt & excernũt. Vrinas mouent. Fœtus & menſes educunt. Dyſentericis utiliter comeduntur.

EX GALENO.

Sium quantum guſtu odoratũ eſt, tantum etiam calefacientis facultatis eſt particeps. Digerit autem & urinã mouet, & calculos renum frangit, & menſes euocat.

EX AETIO.

Sium quatenus guſtũ odoratũ eſt, eatenus calefacit, & exiccat. Diſcutiendi etiã uires habet, urinã mouendi, calculos in renibus diſſoluendi, ac menſes ciendi.

EX PLINIO.

Prodeſt urinis, renibus, lienibus, mulierumq́ menſibus, ſiue ipſum in cibo ſumptum, ſiue ius decocti, ſiue ſemẽ è uino drachmis duabus. Calculos rumpit, aquisq́ quæ gignunt eos, reſiſtit. Dyſentericis prodeſt infuſum. Item lentigini illitum, & mulierum uitijs in facie, noctu illitũ momento cutem emendat, & ramices lenit, & ſcabiem equorum.

APPENDIX.

Veterinarij in hodiernũ uſq́ diem hac herba in tumoribus diſcutiendis, & ſcabie equorum ſananda utuntur, ut hinc manifeſtũ fiat illam eſſe Sium.

DE STRATIO-

SIVM Waſſerpungen.

Brokelime sea persolaine

DE STRATIOTE MILLEFOLIA.

C

CAP. CCLXXVII.

NOMINA.

Millefolium.

Stratiotes unde dicta.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ὁ χιλιόφυλλος Græcis, Stratiotes millefolia Latinis, officinis & herbarijs Millefolium, Germanis Garben/ Schafgarben/ Schafripp/ Tauſendtblatt / & Gerwel nominatur. Stratiotes uerò Grecis, id eſt, militaris dicta eſt, quod uulnera ferro facta ſanet, atqueadeo in militia & caſtris multus eius uſus ſit.

FORMA.

Frutex eſt exiguus, dodrantalis & maior. Folia habet pulli auium pennis ſimilia. Suntq́ꝫ foliorum exortus admodũ breues, inciſuris diuiſi. Breuitate uerò & aſperitate Cumino ſylueſtri maximè aſsimilantur, & etiamnum breuiora. Huius denique umbella denſior & plenior: ſurculos enim in cacumine paruos habet, in quibus Anethi modo umbellæ ſunt. Flores illi candidi & exigui ſunt.

LOCVS.

Naſcitur in agris aſperis, & præcipuè circa uias ac ſemitas.

TEMPVS.

Per integram floret æſtatem.

TEMPERAMENTVM.

Nonnihil adſtrictionis habet, atqueadeo exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eximiè utilis eſt herba ipſa ad ſanguinis eruptionẽ, & ad ulcera ũetera ac recentia: item ad fiſtulas.

EX GALENO.

D Vulnera glutinare poteſt, & ulcerib. utilis eſt. Sunt qui ea ad ſanguinis eruptiones utantur, & ad fiſtulas.

EX PLINIO.

Hetruria Millefolium appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo folioſam, eximij uſus ad uulnera. Boum neruos abſciſſos uomere, ſolidari ea, rurſusq́ꝫ iungi addita axungia affirmant.

APPENDIX.

Recentiores ad eoſdem uſus Millefolium ſuum adhibent, ad ſananda nimirum omnis generis uulnera, diſſoluendum ſanguinem concretũ, & ad conſtringendos menſes. Vnde à Stratiote millefolia non eſſe diuerſum omnibus perſpicuũ fit.

DE SARRA-

STRATIOTES
MILLEFOLIA.

Garben.

SOLIDAGO
SARRACENICA.

Heydniſch Wundkraut.

ſaraſens conſounde

A

DE SARRACENICA SOLIDAGINE. CAP. CCLXXVIII.

NOMINA.

CVM nobis non conſtet quo nomine ueteribus nominata ſit herba hęc, placuit uſitatã ac tritam noſtri temporis herbarijs appellationẽ uſurpare, donec ueriorem comperire contingat. Non tamen latet à nonnullis corrupta uoce Cartafilaginẽ, uel magis deprauata Filaginem nominari, cum dicendum eſſet Ceratophylacẽ, quia nimirum partem oculorũ ceratoida, hoc eſt, corneam, defendat, ſalutiq́ꝫ percuſſam ac læſam reſtituat. Cur uerò hoc nomine non appellandã cenſeam, facit in primis quod deſcriptio Ceratophylacis illi non conueniat. Dein quod pictura eiuſdẽ in manuſcripto herbario illi herbę quam Fortem uocant, prorſus non reſpondeat. Herbam itaq́ꝫ Fortem, uel ut alij habent Sortis, nominamus eam quæ Germanis heydniſch Wundkraut uocatũ, quod fortè à Sarracenis reperta putetur. Hinc, ni fallor, à quibuſdã Conſolida Sarracenica dicitur. Fortis uerò à uehementi odore.

Herba Fortis nõ eſt Cartaſilago, ſeu ut rectius dicam, Ceratophylax.

FORMA.

Caulem rubeſcentẽ, duûm triúmue cubitorum ac cauum habèt, è quo prodeunt folia oblonga, in extremitatibus ſerræ modo inciſa, Saliciq́ꝫ ſimilia. Flores luteos in pappos euaneſcentes. Radicẽ multifidam, foriſq́ꝫ rubentem.

LOCVS.

Naſcitur in ſyluis & in montibus altis. Copioſe autem in monte poſt arcem Tubingenſem, quem germanico nomine die öden burg uocant, prouenit.

TEMPVS.

Auguſto menſe floret.

B

TEMPERAMENTVM.

Guſtu adſtringit, modiceq́ꝫ amara eſt, atque adeo ſiccare euidentiſsimũ eſt.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Vulneraria herba eſt, id quod germanica appellatio abundè ſatis monſtrat. Impoſita itaq́ꝫ uulneribus carnem primum generat, dein ſtatim glutinat. Sicca in puluerem trita recentia uulnera, ſi inſpergatur, celeriter ſanat. Fiſtulis etiam medetur, malignaq́ꝫ ulcera mundificat, ac confeſtim ſanat.

DE SAXIFRAGA. CAP. CCLXXIX.

NOMINA.

ΣΑΞΙΦΡΑΓΟΝ, ἢ σαρξίφαγον, ἢ ἔμπετρον Græcis, Saxifragon & Saxifraga Latinis. Officinis quibuſdam perperàm Capillus Veneris dicitur, ut in Adianto docuimus. Rectius muraria ruta uocaretur. Sunt qui Saluiã uitam hodie nominent. Germanis Maurrauten & Steinrauten appellatũ. Saxifragon, quod calculos è corpore pellat frangatq́ꝫ. Empetron uerò, quoniam in ſaxis proueniat. Officinę hodie alias præter hanc latinorũ Saxifragas oſtendunt, de quibus ſuo dicemus loco.

Officinarũ error

Saxifragon cur dictum.

Empetron.

FORMA.

Surculoſus frutex ſaxis hærens, iuncis tenuibus, Epithymi non diſsimilibus, nigris, breuibus, folijs Trichomanis, maioribus, interius leuibus, auerſa uerò parte annexa puncta habentibus, ſine flore, ſine ſemine, radice nigra, ſuperuacua.

LOCVS.

In ſaxis & aſperis locis prouenit. Ideo eius magna copia inuenitur apud uetuſta ædificia, in lapidum cõmiſſuris.

TEMPVS.

SAXIFRAGA

Maurrauten.

A TEMPVS.

Vere & æſtate inuenitur, potiſsimum autem Iunio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Satis ex facultatibus eius guſtuq́, in quo manifeſta quædam adſtrictio apparet, colligitur hanc herbam calidam & ſiccam eſſe.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

In uino cocta & pota, febricitantibus opitulatur, ſtranguriæ & ſingultui medetur. Lapides ueſicæ frangit, & urinam mouet.

EX PAVLO.

Saxifraga urinam ciet, & calculos conterit.

DE SILIQVASTRO. CAP. CCLXXX.

NOMINA.

SILIQVASTRVM conuenientiſsimo nomine à Plinio lib. xx. cap. xvij. dicta eſt herba hæc, à ſiliquis nimirũ magnis & oblongis quas producit. Eadem etiam ab eodem Piperitis, quod ſemen eius guſtatum piperis ſaporem & acrimoniã præ ſe ferat, nominatur. Alia tamen eſt ab ea quam uulgò Piperitim appellant, ut ſuprà etiam monuimus. Sunt qui piper Hiſpanum, alij piper Indianum, nonnulli etiam piper ex Chalechut uocant. Auicenna uidetur appellare Zinziber caninum. Germanicè dici poteſt Chalechutiſcher oder Indianiſcher Pfeffer. Siliquaſtrum. Piperitis. Piper Indianum. Zingiber caninum.

GENERA.

Maius & minus eſt Siliquaſtrũ. Maius ſiliquas producit maiores, & colore ſub-
B nigras, aut fuſcas. Minus contrà minores profert, & colore puniceas. Nos tamen utrunq́ genus una pictura complexi ſumus, utq́ hiantes duæ pingerentur ſiliquæ curauimus, non ſanè quod ſponte ſua ſic rumpantur, ſed ut quale intus eſſet ſemen cerneretur. Præter hæc, genera alia ſunt bina, quorum unum longiſsimas & colore puniceas, alterum uerò latiores multoq́ breuiores producit ſiliquas. Damus itaq́ quatuor Siliquaſtri diſtincta genera, ut ex pictura manifeſtiſsimè deprehendĩt. Horum primum diſcriminis gratia maius, alterum minus, tertium longum, quartum latum appellauimus Siliquaſtrum.

FORMA.

Herba eſt caule rubro & longo, crebris geniculis, folijs Lauri, floribus candidis, ſemine in ſiliquis oblongis & magnis albo, uel potius flaueſcente, tenui, guſtu Piperis acerrimo. Radice unica, ſubalba, capillamentis fibrata. Ex qua nimirum delineatione ſatis conſtat herbam cuius picturam damus eſſe Plinij Siliquaſtrum ſeu Piperitim. Caule ſiquidem, ut ex Caſtore collegit Plinius, rubro & longo, denſis etiam geniculis, unde folia Lauri folijs ſimilia erumpunt, ſemine albo, tenui admodum, guſtu piperis. Quibus omnibus etiã Siliquaſtri & Piperitidis nomenclaturæ, quæ huic optimè quadrant, accedunt.

LOCVS.

In Germania iam in fictilibus ac teſtaceis ſatum paſsim ferè prouenit. Perpaucis antè annis Germanis incognitum fuit.

TEMPVS.

Æſtate quidem floret, atque mox decidente flore ſiliquæ primum herbacei, dein punicei aut fuſci coloris ſubnaſcuntur, plenæ ſemine.

TEMPERAMENTVM.

Valenter excalfacit atque deſiccat, id quod ſeminis immenſa acrimonia, & foliorum amaritudo euidentiſsimè monſtrat: ut certè non temerè plerîq́ hoc ſemine loco ueri

co ueri

SILIQVASTRVM
MAIVS ET MINVS.

Calechutiſcher Pfeffer.

Indian pep

SILIQVASTRVM TERTIVM.

Langer Indianiſcher Pfeffer.

longe indian peper

SILIQVASTRVM QVARTVM.

Breyter Indianiſcher Pfeffer.

A co ueri Piperis utantur: eaſdem enim facultates hauddubiè habet, quas etiã ex Dioſcoride ſumptas ſubijciemus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Piper cõmuniter calefaciendi facultatẽ habet, urinã mouendi, cõcoquendi, extrahendi, diſcutiendi, & quæ pupillas oculorũ obtenebrant exterendi. Prodeſt rigoribus circuitu certo inuadentibus potũ & inunctũ. Venenatorũ morſibus ſuccurrit. Fetus ex utero ducit. Tuſsi & omnibus thoracis affectib. in eclegmate & potu ſumptum auxiliat. Cum melle inunctũ angina correptos iuuat. Tormina cum teneris Lauri folijs potũ ſoluit. Pituitã ex capite purgat cum Staphyſagria cõmanducatũ. Dolores leuat, ualetudinemq́ tuetur. Appetentiã mouet. Concoctionẽ adiuuat ad intinctus additũ. Strumas cum pice exceptũ diſcutit. Cum nitro alphos abſtergit.

EX PLINIO.

Siliquaſtrũ utile gingiuis, dentibus, oris ſuauitati, & ructibus.

APPENDIX.

Auicenna Zinziber caninum abſtergere cutis & faciei maculas, lentesq́ tradit. Item ſtrumas aliosq́ tumores, eius ſemen digerere ſcribit, ut hinc etiã eaſdem cum uero Pipere habere facultates colligere liceat.

DE SCORODO. CAP. CCLXXXI.

NOMINA.

SKOPOΔON græcè, Allium latinè appellatur. Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanicè Knobloch/oder Knoblouch. Scorodon autẽ *Scorodon unde*
dicit, ut nõnullis placet, quaſi σκαιὸν ῥόδον, id eſt, rudis Roſa, quod aſpe- *dictum.*
B rè ſupra modum redoleat, & olfacientiũ nares offendat. Latini Allium *Allium.*
à Græco fortaſsis uerbo ἅλλεσθαι, id eſt, exilire, uocãt, quod nimirũ exiliendo creſcat.

GENERA.

Tria in uniuerſum Allij ſunt genera. Vnum hortenſe & ſatiuũ domeſticúmue, *Allium hortenſe.*
quod Germani garten oder heymiſch Knoblouch uocant. Alterũ ſylueſtre, quod
Græci ὀφιοσκόροδον, id eſt, anguinũ Allium nominant, in aruis ac campeſtribus ſpon *Anguinũ Allium*
te naſcens. Cuius nos duo genera damus, quorum primũ Germanis wilder Knob
louch dicitur, alterum uerò Feldknoblouch. Tertium itidem ſylueſtre, urſinum co- *Vrſinum.*
gnominant, in ſyluis proueniens, Germanis Waldknoblouch appellatur.

FORMA.

Allium hortenſe fronde uiret cępitia, caule tereti & inani. In cacumine flores in *Hortenſe.*
globum circumaguntur, in quo ſemẽ emicat. Radicis bulbus tenuis, uelatur membranis, mox pluribus coagmentatur nucleis, & ijs ſeparatim ueſtitis, in cuius uertice complures fibræ cirrorum exemplo criſpantur, tedioſo habitu, & aſpero ſapore.
Sylueſtre folijs conſtat prælongis, teretibus, intus concauis, iunceã ſpeciem repræ- *Sylueſtre.*
ſentantibus, caule procero, leni, purpureos flores oſtentante, cacumine tum colore tum forma conſpicuo, radice bulboſa & capitata, nucleis ſpicatim cõpactilibus in-
tumeſcente, ſummo uertice capillamentis fibrato. Vrſinũ odore molli, folijs gran- *Vrſinum.*
dibus, & Ephemeri non letalis folijs ſimilibus, floribus in ſummo candidis, capite prætenui.

LOCVS.

Hortenſe paſsim in hortis ſatum & plantatũ prouenit. Sylueſtre ſponte in aruis, ut diximus, & campeſtribus naſcitur. Vrſinũ autem in nemoribus.

TEMPVS.

Hortenſe & ſylueſtre æſtate florent. Vrſinũ autẽ uere, Aprili & Maio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Allia deſiccant & calfaciunt quarto exceſſu.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Facultas Allio eſt acris, calfacit, flatus excernit, aluum turbat, ſtomachũ exiccat.

ALLIVM
HORTENSE.
garlyke

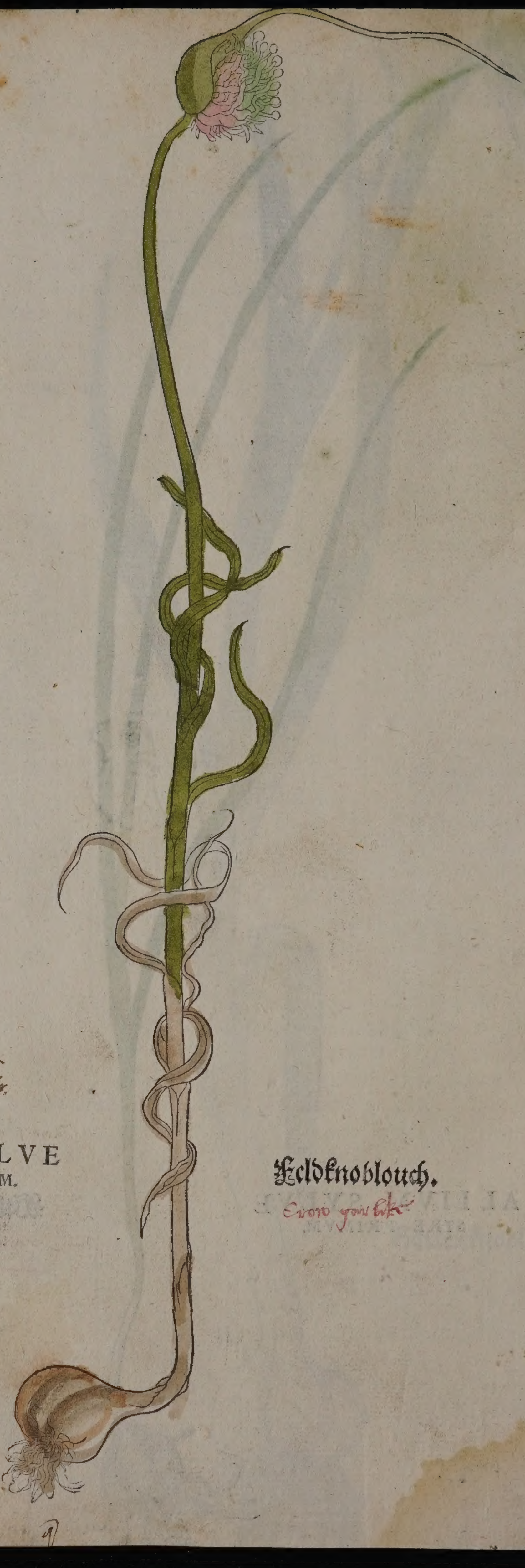
Gartenknoblouch.
Garlik

ALLIVM SYLVE
STRE PRIMVM.

Wilder Knoblouch.

wild garlike

ALLIVM SYLVE
STRE ALTERVM.

Feldknoblouch.

Crow garlike

ALLIVM VR-SINVM.

Waldknoblouch.

Ramsons

C Sitim efficit. Inflationes permutat alterátue, & ſummam corporis cutem exulcerat. Eadem poteſt Anguinum allium. Comeſtũ latos uentris lumbricos expellit. Vrinas ducit. Contra uiperarũ morſus & hæmorrhoidũ prodeſt, ita ut non aliud magis, ſi uinum iugiter ſumatur, aut in eodem tritum bibatur. Contra rabioſorũ morſus utiliter illinitur. Allium ipſum in cibo ſumptum contra aquarũ mutationes confert. Aſperas arterias clarificat. Veterem tuſsim crudum & coctum comeſtũ lenit. Cum Origani decocto potum, pediculos & lendes enecat. Vſtum & cũ melle ſubactum illitumq́, hypopya & alopecias ſanat. Exanthemata cum nardino unguento, ſale & oleo curat. Alphos, impetigines, lentigines, achoras, lepras, furfuresq́ eximit. Cum teda & thure decoctum, ſi in ore contineatur, dentium dolorem leuat. Contra muris aranei morſus cum ficulneis folijs, & Cumino illinitur. Comæ decoctum in inſeſsionibus menſes & ſecundas trahit. Eiuſdem gratia ſuffitur. Factum ex eo & nigra oliua intritum, quod Græci μυτ̃ωτὸν uocant, urinã cit, & obſtructiones aperit. Vtile etiam hydropicis.

Legendũ in Dioſcoride, καὶ ἐπιφανείας σωμάτων ἑλκωτικόν

EX GALENO.

Excalefacit corpus, craſſos in eo humores extenuat, glutinoſosq́ incîdit. Bis tamen aut ter in aqua decoctũ, acrimonia ſpoliatur: quanquã nec ſic quidem uim perdit extenuandi, uerum facultatẽ quandam obſcuriſsimã alendi corporis acquirit, cuius antea quàm coqueretur, nihil prorſus obtinebat. Cæterũ Allium non modo ut obſoniũ, uerumetiam ut medicamentũ ſanitati accõmodum, quod obſtructa ſoluere & diſcutere poſsit, uſurpatur. Eſt autem Allium ex eorum ciborũ genere, qui & flatum diſcutiant, & minimè ſitim inferant. Ophioſcorodon domeſtico, uel reliqua omnia ſylueſtria, ualentius eſt.

EX AETIO.

D Allium comeſtũ flatus diſcutit, ſitim reprimit, craſſos & lentos humores incîdit. Habet tamen quidpiã uiroſum, & mali ſucci, quod amittit ſi aqua elixetur. Ab eius aſsiduo uſu præſertim calidas temperaturas cauere oportet.

EX PLINIO.

Allio magna uis, magnæ etiam utilitates contra aquarũ & quorumlibet locorũ mutationes. Serpentes abigit & ſcorpiones odore: atq́, ut aliqui tradidere, beſtiarum omniũ ictibus medeẽ, potu uel cibo, uel illitu. Priuatim contra hæmorrhoidas prodeſt, cum uino redditũ uomitu. Ac ne contra araneorũ murum uenenatũ morſum ualere miremur, aconitũ, quod alio nomine pardalianches uocatur, depellit: item Hyoſcyamũ: contra canũ morſus, inq́ uulnera cum melle imponitur. Ad ſerpentiũ quidem ictus potũ cum reſtibus ſuis, efficaciſsimè ex oleo illinitur. Attritisq́ corporũ partibus, uel ſi ueſica intumuerit. Quin & ſuffitu eo, ſecundas partus euocari exiſtimauit Hippocrates: cinere eorũ cum oleo, capitis ulcera manantia ſanitati reſtituens. Suſpirioſis coctum, aliqui crudum id dedêre. Diocles hydropicis cum Centaurea, aut in fico duplici ad euacuandã aluum: quod efficacius præſtat uiride, cum Coriandro in mero potum. Suſpirioſis aliqui & tritũ in lacte dederunt. Praxagoras & contra morbũ regiũ uino miſcuit: & contra ileum in oleo & pulte, ſic illinens. Strumis quoque. Antiqui & inſanientibus dabant crudum. Diocles phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi & gargarizare prodeſt. Dentiũ dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit: uel, ſi decocta aqua colluantur, addaturq́ ipſum in caua dentiũ. Auribus etiam inſtillatus ſuccus cum adipe anſerino. Phthiriaſes & prurigines potum, tuſum item in aceto & nitro. Cõpeſcit & deſtillationes cum lacte coctũ, uel tritum permixtúmue caſeo molli: quo genere & raucitatem extenuat: uel phthiſin, in fabę ſorbitione. In totum autẽ coctum utilius eſt crudo, elixumq́ toſto, ſic & uoci plus confert. Tineas & reliqua animalia interaneorũ pellit, in aceto mulſo coctũ. Tenaſmo in pulte medetur. Temporũ doloribus illitum, elixum, & puſtulis coctum cum melle, deinde tritum. Tuſsi cum adipe uetuſto deco-

A ſto decoctũ, uel cum lacte. Aut ſi ſanguis etiã excreetur, uel purulenta ſint. Et pituitæ ſub pruna coctum, potum, & cum mellis pari modo ſumptũ. Cõuulſis & ruptis cum ſale & oleo. Nam cũ adipe tumores ſuſpectos ſanat. Extrahit fiſtulis uitia cum ſulphure & reſina, etiam harundines cum pice. Lepras, lichenas, lentigines exulcerat, ſanatq́ cum origano, uel cinis eius ex oleo & garo illitus. Sic & ſacros ignes. Sugillata aut liuentia ad colorẽ reducit, cõbuſtum ex melle. Credunt & comitialẽ morbum ſanare, ſi quis in eo cibo utatur aut potione. Quartanas quoq́ excutere potũ caput unum cum Laſerpitij obolo. In uino auſtero tuſsim, & alio modo acceptum. Suppurationes quantaslibet ſanat, fractæ incoctũ fabæ, atq́ ita in cibo ſumptum, donec ſanitatẽ reſtituat. Facit & ſomnos, atq́ in totum rubicundiora corpora. Venerem quoq́ ſtimulat cum Coriandro uiridi tritum, potumq́ è mero. Cæterũ contra pituitam & gallinæ & gallinaceis prodeſt. Mixtum farre in cibo, iumentis urinam reddere, atq́ non torqueri tradunt, ſi eo trito natura tangatur.

EX SYMEONE SETHI.

Cõmodiſsimũ eſt craſſum & tenacẽ, aut crudum humorẽ aggregantibus: eum enim incîdit, & obſtructiones ab eo factas tollit. Habet uerò quippiam mali ſucci, quod decoctũ aqua abijcit. In frigidis temperaturis ſæpe ſanitatẽ præſeruat. Temperatura uerò calidos, lædit, & maximè oculos, caput, pulmonem, & renes eorum. Proprietate autem quadã ſitim à ſalſo humore factam ſedat, & lumbricos eijcit, & flatus diſcutit. Etſi uerò ſanum uiſum offendat, nihilominus tamen eius hebetudinem propter humiditatẽ ortam ſanat. Semen in calidis corporibus exiccat. In frigidis uerò & humidis corporibus idem calefacit, Veneremq́ excitat. Eſt etiam remedium contra uenena, & morſus uenenatorũ, perinde atq́ theriaca: unde & Galenus hoc theriacam ruſticorum uocat. Hoc ipſum fugiunt ſerpentes, tanquam Rutam.
B Quapropter Perſæ coquinas ipſorum Allijs replent. Non ſolum autem flatus diſcutit, ſed etiam horum generationẽ prohibet. Colicos affectus à flatibus ortos, & diuturnos coxendicũ qui à pituita proueniunt dolores, iuuat. Alimentũ & ſanguinẽ extenuat, & faciem rubificat, aſperamq́ arteriam purgat. Si uerò aſſetur, & corroſis dentibus aut propter humiditatẽ dolentibus imponatur, prodeſt. Non ſolum uerò ſumptum ad uenenatorũ morſus confert, ſed etiam poſtquã tritum eſt, ſuperpoſitum. Lædit prægnantes & lactentes, menſesq́ ducit.

DE SANCTI IACOBI FLORE.
CAP. CCLXXXII.

NOMINA.

NVM herba hæc ueteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, nondum certò affirmare aut inficiari audeo. Vulgus tamen herbariorũ ſancti Iacobi florem aut herbam nominat. Officinis incognita eſt. Germani S. Jacobs blům appellant.

FORMA.

Herba eſt fruticoſa, cauliculo rubente, multifariã ſtriato, folijs exiguis, Erucæ inſtar conſectis, floribus luteis, forma Chamæmeli floribus haud diſsimilibus, radice adnaſcentias multas habente.

LOCVS.

Naſcitur in agrorũ marginibus, & aquarum ripis, locisq́ arenoſis.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Amara eſt & adſtringit, ideoq́ calidam & ſiccam eſſe conſtat.

VIRES.

S. IACOBI HERBA.

S Jacobs wort

S. Jacobs blům.

S Jacobs wort

A VIRES.

Recentiorũ medicorum experientia cognitũ eſt, herbam hanc uulneribus mirificè mederi, & ad interanea prodeſſe. Fiſtulas quoque iĳdem curare, & ne ultrà ſerpant prohibere, impoſitam tradunt. Quæ ſanè omnes facultates pulchrè eius temperamento reſpondere uidentur.

DE SELINO HORTENSI. CAP. CCLXXXIII.

NOMINA.

ΣΕΛΙΝΟΝ κηπαῖον Grȩcis, Apium hortenſe aut ſatiuum Latinis uocatur. *Apium hortenſe*
Officinæ latinum retinuerunt nomen. Germanis Epffich/oder Eppich nominatur. Selinon autem Græci uocant, quaſi ἕλεσ σευόμενον, hoc eſt, paludibus impulſum: paludoſis enim gaudet, & in iĳs enatum lætius exurgit. *Selinon quarè dictum.*

FORMA.

Apium hortenſe ſæpe cubitalem æquat altitudinẽ: caule rotundo, tenuiter ſtriato, multisq; ramulis brachiato: foliĳs tripartitò diſſectis, & leniter criſpis, in extremitatibus laciniatis: floſculis candidis, & quibus minores haud temerè reperias: ſemine exiguo: radice ſingulari, longa, capillata. Hæc itaq; herba, cuius picturã damus, eſt uerum Apium, quod illi omnes reſpondeant notæ, adeò ut temerè nonnulli putent eſſe uulgare noſtrum Petroſelinum.

LOCVS.

In hortis ſatum prouenit: amat autem loca potiſsimũ aquoſa. Hinc eſt quòd ſua
B ſponte nõ procul à Canſtadio Ducatus Vuirtenbergenſis oppido in paludoſis proueniat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret ac ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in ſecundo ordine, & ſiccum in medio tertĳ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ad oculorũ inflammationes cum pane aut tenui polenta illitũ prodeſt. Æſtum ſtomachi mulcet. Mammas grumis induratas diſĳcit. Crudũ aut coctum comeſtũ urinã mouet. Decoctum eius radicumq; potum, letiferis medicamẽtis aduerſatur, uomitũ ciens. Aluum cohibet. Semen efficacius urinam cit. Succurrit & ferarũ morſibus, & iĳs qui lithargyrũ hauſerunt. Inflationes diſcutit. Miſcetur etiam utiliter medicamentis dolorem leuantibus, theriacis, & tuſsi medentibus.

EX GALENO.

Apium uſqueadeo calidũ eſt, ut & urinas & menſes cieat. Flatus quoq; diſcutit, & magis ſemen quàm herba ipſa. Ori, ſtomachoq; gratiſsimum.

EX PLINIO.

Rami Apĳ largis portionibus per iura innatant, & in cõdimentis peculiarẽ gratiã habent. Oculis illitũ cum melle, ita ut ſubinde foueant̃ feruenti ſucco decocti, aliĳsq; membrorũ. Epiphoris per ſe tritum, aut cum pane, aut polenta impoſitũ, mirè auxiliatur. Piſces quoq; ſi ægrotent in piſcinis, apio uiridi recreantur. Verũ apud eruditos non aliud erutum terra in maiore ſententiarũ autoritate eſt. Ad cibos non eſt admittendũ, imò omnino nefas: nam id defunctorũ epulis feralibus dicatũ exiſtimant. Ipſius quoq; uiſus claritati inimicũ. Eos qui ederint ſterileſcere mares fœminasq; tradunt. In puerperĳs uerò ab eo cibo comitiales qui ubera hauriunt. Innocentiorẽ tamen eſſe marem. Eaq; cauſa eſt, ne inter nefaſtos frutices damnet̃. Mammarum duritiã impoſitis foliĳs emollit. Suauiores aquas potui incoctũ præſtat. Succo maximè radicis cum uino lumborũ dolores mitigat. Eodem iure inſtillato grauitatem

APIVM

Epffich.

ſmalache

A uitatem aurium. Semine urinã ciet, menſtrua ac ſecundos partus. Et ſi foueantur ſemine decocto ſugillata reddit colori, cum oui albo illitum. Aut ex aqua coctum potumq́ renibus medetur. In frigida tritum oris ulceribus. Semen cum uino, uel radix cum ueteri uino ueſicæ calculos frangit. Semen datur ex tribus cyathis ex uino albo.

EX SYMEONE SETHI.

Vrinam cit, obſtructiones tollit, non inflat, magis uerò flatus diſcutit, & menſes ducit. Difficulter autem concoquitur, atq; ob eam cauſam oportet ipſum in medio ciborũ ſumi. Paululum quid uentrem ſiſtit. Proprietate uerò quadam comitiales lædit, & oportet hos omnino abſtinere. Sæpe enim quidam qui ferè ex hoc morbo conualuere, parati autem eum incidere, ex eius uſu iterum comitiales facti ſunt. Offendit etiam teſtes. Semen autem quàm folia ualidius & efficacius, & eo radix. Prodeſt ad ſingultus à craſsis excrementis profectos. Abſtergit renes & ueſicã. Obſtructiones in uenis & arterijs factas aperit. Semen præſumptũ, ebrietatem arcet. Confert etiam ad bonum * corporis odorem, multiq́ crebriore huius uſu grauem * corporis odorem abegerunt. Mulieres ad rem uenercam promptiores facit. Si in huius decocto calculoſi deſidant, calculos, ut ferunt, eijcit, & difficultatẽ urinæ ſanat, & renes curat. Lactantes mulieres oportet ab eius uſu abſtinere: minuit enim lac. *al. oris *oris

S. BARBARAE HERBA. CAP. CCLXXXIIII.

NOMINA.

B NEQVE huius herbæ aliud nomen, quàm quo uulgò appellatur, afferre potuimus. Superſtitione enim quadam ducti prioris temporis herbarij, diuæ Barbaræ herbam nominarunt. Nec nos aliud nomen utcunque inueſtigantes ex herbariæ rei peritis extorquere potuimus. Germanis S. Barbara kraut uocatur. S. Barbaræ herba cur dicta.

FORMA.

Caulem habet rotundũ, ſolidum, ſtriatum, folia Erucæ modo laciniata, flores luteos, ſiliquas teretes, ſemine refertos, radicem ex obliquo prodeuntẽ, & oblongam.

LOCVS.

Paſsim in campeſtribus naſcitur.

TEMPVS.

Maio & Iunio menſibus floret, ac ſubinde in ſiliquis ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Guſtanti primum ſubacris eſſe, dein parum etiam adſtringere uidetur, ut calidã & ſiccam eſſe nemo dubitare debeat.

VIRES.

Vulnerariam herbam eſſe & temperamentũ eius & experientia docet. His uerò potiſsimũ ulceribus medetur quæ impura ſunt, & in quibus caro ſupercreſcens fuerit: nam quia ualenter ſiccat, ideo ſordes extergere, & carnes minuere poteſt.

S. BARBARAE
HERBA.

S.Barbara kraut.

Winter Creſſe

SAXIFRAGA MA
IOR SEV ALBA.

saxfrag

Hoher Steinbrech.

whyte saxfrage

C

DE SAXIFRAGA MAIORE.

CAP. CCLXXXV.

NOMINA.

AN ueteribus Græcis & Latinis herba hæc cognita fuerit, nondum mihi conſtare ingenuè fateor. Vulgus herbariorũ & officinę Saxifragã maiorem, & albam, quod ſcilicet mirificam in cõminuendis frangendisq́ calculis uim, ac flores albos habeat, hodie uocant. Germani hohen Steinbrech/uel weiſſen Steinbrech appellant.

FORMA.

Caulem habet lanuginoſum, ſubrubicundũ, folia exigua, rotunda, in extremitatibus inciſa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri ſeminis quantitatem referentia adhærent, partim alba, partim rubea, quibus officinæ pro ſemine eius utuntur.

LOCVS.

In pratis & montibus, potiſsimum ſiccis, prouenit.

TEMPVS.

Maio menſe floret, dein ſtatim euaneſcit.

TEMPERAMENTVM.

Quum flores, folia & radix guſtanti amara ſint, calidam & ſiccam in ordine tertio eſſe uériſimile exiſtit.

VIRES.

Vrinã mouet, calculos frangit & conterit. Stranguriæ itaque confert: abſtergit enim expurgatq́, & quæ in uenis eſt craſsitiem, ſicut omnia alia quæ amara ſunt, incîdit. Menſes quoque cit, craſſaq́ ac glutinoſa ex thorace educit.

D

DE SAXIFRAGA LVTEA.

CAP. CCLXXXVI.

NOMINA.

NOMEN hoc in pręſentia fingere adlubuit, cum ſcilicet aliud quo herbam hanc appellaremus non occurreret, ut hac ratione à priori diſcerni poſſet. Saxifragã autem uocare placuit, quod nimirũ calculos frangat. Ad quod ſanè nomẽ alludentes Germani Steinklee nominant, quod idem ualet, ac ſi Trifolium frangens lapidem dicerent. Alio nomine gulden oder geelen klee/&, quod ſententiam noſtram confirmat, Steinbrechen/à cõminuendo lapide appellant. Luteã uerò diximus à luteis floribus, uolentes eam ab alba diſcriminare Saxifraga. Cõmodiſsimè itaq́ germanicè geeler Steinbrech uocabitur. Perperàm ea officinæ nõnullæ pro Meliloto uſurpant, ut ſuo etiam loco indicauimus.

Saxifraga cur dicta.

Officinarum error.

FORMA.

Caulem cubiti ferè altitudine obtinet, folia fœnogræco ſimilia, in quouis pediculo tria: floribus piſi, multò tamen minoribus, luteis, odoratis, deorſum nutantibus, ſemine per ramulos diffuſo rotundo, radice ſubcandida.

LOCVS.

Paſsim in aruis & ſegetibus prouenit.

TEMPVS.

Floret tota æſtate, potiſsimũ autem Iulio menſe, in quo ſemen etiam producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe guſtus abundè docet: amara enim & ſubacris exiſtit.

VIRES.

Abſtergit, expurgat, & quę in uenis eſt craſsitiẽ incîdit, atque adeo obſtructiones

iecinoris

SAXIFRAGA
LVTEA.

Groſſer Steinklee.

Comon melilott

C iecinoris & lienis tollit. Vrinã mouet, menſes cit, lapidem frangit, & quæ in thorace ſunt glutinoſa extenuat & educit. Rectè itaq; recentiores in obſtructionibus renum & ueſicæ, earundemq; partiũ calculis hac herba utendum eſſe docent. Succus etiam eius herbæ ac florum eiuſdem ad caliginẽ oculorum inſtillatus confert.

DE SISARO. CAP. CCLXXXVII.

NOMINA.

Siſer. ΣΙΣΑΡΟΝ Græcis, Siſer Latinis, uulgo Paſtinaca, quod ei congener ſit, appellatur. Sunt qui extritis priorib. literis diminutrice forma Serullũ, aut Seruillam, aut Cheruillã, pro Siſerculo nominent. Germani ad corruptam hanc appellationẽ reſpicientes, Gerlin & Geirlin uocant. *Serullum pro Siſerculum.*

GENERA.

Duo ſunt Siſari, Plinio lib.xx.cap.v. autore, genera. Vnum ſatiuũ, quod iterum duûm eſt generum: unum enim magnum dicitur, Germanis groß zam Moren. Alterũ uerò minus, quod ijdem priuatim Geirlin/weiß Morelen/klein zam Moren/uel Morchelen nominant. Alterum erraticum, quod wild Moren appellant. *Baucias.* Officinis nonnullis Baucias dicitur.

FORMA.

Siſaron ſatiuum. Siſaron ſatiuũ caulem habet anguloſum, folia oblonga, & in extremitatibus inciſa, flores magnũ luteos, minus uerò candidos, ſemen latum & foliaceũ, radices intus candidas, iucundi guſtus, eſuiq; gratiſsimas. *Erraticum.* Erraticũ caule eſt bicubitali, folijs Pimpinellæ, ſed maioribus, flore luteo & umbella Anethi, ſemine lato & rotundo, ut ſatiuum, radice tenui ac longa.

D LOCVS.

Copioſe in Germania noſtra prouenit: gaudet enim frigidis locis. Satiuum quidem in hortis, erraticũ uerò paſsim in incultis, uberius autem in apricis pratis.

TEMPVS.

Vtrunq; æſtate floret, atque ſubinde ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

Siſaron Paulus in tertio ordine, Galenus autem rectius in ſecundo calidum eſſe ſtatuit. Satiuum autem ſiccum quidem ſimul in primo ordine, quandoquidẽ Venerem ſtimulat: erraticum uerò, quoniam adiectam habet amaritudinẽ quandã cum leuicula adſtrictione, ſiccius exiſtit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Suauis ori elixa Siſari radix, ſtomacho utilis, urinã cit, & appetentiã excitat.

EX GALENO.

Siſari radix cocta, ſtomacho grata eſt, & urinam mouet.

EX PAVLO.

Siſari radix cocta, ſtomacho utilis eſt, & urinæ ciendæ. Semen tenue eſt & diſcuſſorium, ualidumq;: idcirco ijs quos ſingultus & tormina male habent, cum uino exhibetur.

EX PLINIO.

Siſer erraticum ſatiuo ſimile eſt & effectu. Stomachũ excitat, faſtidium diſcutit. Ex aceto laſerpitiato ſumptum, aut ex pipere & mulſo, uel ex garo, urinam ciet, ut Opion credit, & Venerem. In eadem ſententia eſt Diocles. Præterea cordi conuenire conualeſcentiũ, aut poſt multas uomitiones perquam utile. Heraclides contra argentum uiuum dedit, & Veneri ſubinde offenſanti, ægriſq; ſe recolligentibus. Satiui priuatim ſuccus cum lacte caprino potus, ſiſtit aluum.

DE SYCE.

SISARVM SATIVVM MAGNVM,

or comon Englissh parsneppe.

Groß zam Moren.

Garden parsnep

SISER
SATIVVM.

This semeth rather to be skerwitte then that wh is pictured fol: 232. under the name of Dawcus: alterum.

Gerlein.

Skyrwortes

SISER SYL-
VESTRE.

Wild Mozen.

wild parsenep

C

NOMINA.

Ficus. ΣΥΚΗ ἥμερος Græcis, Ficus ſatiua Latinis & officinis, Germanis Feigenbaum dicitur.

FORMA.

Ficus ſatiua arbor eſt non magnopere procera, quanquã amplißimæ quædam inueniantur, uel pyris ęmula magnitudine, caudice breui, cortice leui, medulla carnoſa, folio perquam magno umbroſoq́;, profundè admodũ laciniato, ſine flore, pomo quod ſupra folij pediculũ naſcitur, tubinato, molli, intus granoſo, ſucco cum matureſcit lacteo, poſtea melleo: radicibus multis, obliquis ac longis.

LOCVS.

Iam in pleriſq; Germaniæ noſtræ hortis plantatur, at in paucißimis fructus maturos producit. Calidiora & aprica loca amat: arbor enim omniũ ferè tenerrima & delicatißima, gelicidia & glacies horret.

TEMPVS.

Germinat ſub Arcturum poſt uer, aut paulò ante ſolſtitium.

TEMPERAMENTVM.

Ficus arbor calidæ temperaturæ eſt, tenuiumq́; partiũ, ceu indicant tum liquor eius, tum foliorum ſuccus. Valenter enim eorum uterq; calidus eſt. Ficus quoque recentes & aridæ primo ordine completo calefaciunt, aut ſecundo incipiente: deſiccant uerò in medio primi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fici maturę, teneræ recentésue ſtomacho noxiæ. Aluum ſoluunt, ſed facilè ab eis contracta fluxio ſiſtitur. Exanthemata & ſudores prouocant. Sitim ſedant, calorẽ reſtinguunt. Siccæ nutriunt, calefaciunt, ſitim magis afferunt, bonam faciunt aluum. Fluxionibus tamen ſtomachi & uentris inutiles: arteriæ uerò, ueſicæ & renibus utiles. Amicæ etiam ijs quos longa ualetudo decolorauit, aſthmaticis, comitiali morbo laborantibus & hydropicis. Decoctæ cum Hyſſopo & potæ, quæ in thorace ſunt purgant. Veteri tuſsi, & diuturnis pulmonis affectibus proſunt. Aluum molliunt, tuſæ cum nitro & croco manducatæ. Decoctũ earum arteriæ & tonſillarum inflammationibus gargarizatu confert. Cum hordeacea farina cataplaſmati miſcetur, & in muliebria fomenta cum fœnogræco, aut ptiſana. Cum Ruta decoctæ, in torminibus infundunt. Coctæ, tritæ illitæq́;, duritias diſcutiunt, parotidas ac furunculos emolliunt. Panos maturant, maximè iride, nitro, aut calce addita. Crudæ cum antedictis tuſæ, eadem efficiunt. Cum malicorio, pterygia purgant. Cum atramento ſutorio difficiles curatu & maleficas tibiarum fluxiones ſanant. Quin cum uino decoctę, addito abſinthio & hordeacea farina, hydropicis illitæ auxiliantur. Crematæ & cerato cõmixtæ, perniones ſanant. Crudæ & tritæ ſinapi humido exceptæ, ac auribus impoſitæ, ſonitus & prurigines curant. Succus tam ſylueſtris quàm ſatiuę Fici, coaguli modo lac coagulat, concretumq́; ut acetum diſſoluit. Exulcerat corpora, ac uenarum ora aperit. Soluit aluum. Vterum laxat, cum Amygdala trita potus. Menſtrua ciet cum luteo oui appoſitus, aut tyrrhenica cera. Podagricorũ cataplaſmatis cum farina fœnigræci & aceto utilis. Lepras, lichenas, diſcolorem à ſole cutem, alphos, ſcabies, achoras, cum polenta expurgat. Inſtillatum plagæ percuſsis à ſcorpionibus, uenenatorũ ictibus, & rabioſi canis morſibus auxiliatur. Dentium doloribus lana exceptus prodeſt, & cauis eorum inditus. Myrmeciam tollit cum adipe circunlita in ambitu carne.

D

EX GALENO.

Fici arboris liquor, & ſuccus foliorũ eius non mordicat tantũ, aut abſterget uehementer, ſed & ulcerat, & ora uaſorũ reſerat, & myrmecias eijcit. Verum & purgare poteſt.

FICVS SATIVA.

Feigenbaum.

Fygge tree

C poteſt.Ficus aridæ tumores duros concoquunt,eosq; ſtatim diſcutiunt. Atq; ipſæ per ſe illitæ eiuſmodi uim obtinent.Sed & decoctũ earum eiuſdem utiq; naturę eſt. Verum ubi magis cõcoquere conſiliũ eſt,miſcenda eſt farina triticea:ubi uerò plus digerere, hordeacea. Panis horum in medio eſt. In præſentiarũ hæc de caricis nouiſſe ſufficiat. Scire uerò oportet, quod quæ pinguiores ſunt,magis poſſunt concoquere:quæ uerò guſtu acriores,magis tum extergere,tum diſcutere. Cæterũ quod ex ijs plurimũ in aqua coctis efficitur,ſimile eſt melli non ſolum conſiſtentia, ſed & facultate. Porrò Ficus uirides comeſæ propter admiſtam humiditatẽ facultatis ſunt imbecillioris:ſubducunt tamen aluum utræq; tum humidæ tum ſiccæ. Præterea Ficus cõmeabiles ſunt, & facilè in totum corpus peruadunt, penetrantq;. Nam & abſtergendi ui pollent haud obſcura:cuius gratia cõmanſæ,è calculoſis renibus arenularũ uim propellunt. Caricę licet multiplici utilitate cõmendentur,ſi quis tamen crebrò largiterq; eſitauerit,ſentiet non eſſe innoxias. Non admodũ enim probum ſanguinẽ gignunt, quapropter pediculorũ quoq; agmen eas comitatur. Incidendi extenuandiq; uim habent,quo nomine aluum ſtimulant ad excretionẽ, renesq; expurgant. Iecori autem lieniq; inflammatione obſeſsis officiunt,uelut Ficus quoq;, cõmuni ratione omniũ dulcium epularũ, non peculiari quadam eximia facultate. Obſtructis autẽ illis,aut ſcirrho tentatis,ipſæ ex ſeſe proprijs uiribus nihil proſunt, nec obſunt:ſed incidentibus,extenuantibus,& abſtergentibus iunctæ,non mediocriter auxiliantur:ideoq; medici nonnulli in dictis lienis iecorisq; affectibus eas longè ante cibum cum thymo,aut pipere, aut zingibere, aut pulegio, aut ſatureia, aut calamentha, aut origano, aut hyſſopo dare ſoliti ſunt. Ad eundẽ modum cum alio quouis acrem qualitatem, aut omnino incidendi extenuandiq; uim gerente caricas aſſumere,nõ ſolum ita affectis,ſed ſanis quoq; ex uſu fuerit. Siquidẽ iecoris meatus,
D per quos fertur alimentũ,patentes apertosq; ſeruari non ſolis laborantibus,ſed benè ualentibus etiam tutiſsimũ eſt. Proinde hoc pacto Ficus extenuante ſale, aceto garoq; conditas uulgò comedunt, experimento id utile eſſe cõpertum habentes.

EX PLINIO.

Fici ſuccus lacteus,aceti naturã habet: itaq; coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatẽ pomi,& in umbra ſiccat̃ ad aperienda ulcera, cienda menſtrua, appoſitus cum luteo oui,aut potus cum amylo. Podagris illinitur cum farina fœnigræci & aceto. Pilos quoq; detrahit,palpebrarumq; ſcabiẽ emendat. Item lichenas & pſoras. Aluum ſoluit. Lactis ficulni natura aduerſatur crabronũ,ueſparumq;,& ſimilium uenenis, priuatim ſcorpionũ. Idem cum axungia uerrucas tollit. Folia & quæ non maturuere Fici ſtrumis illinuntur,omnibusq; quę emollienda ſunt diſcutiendáue. Præſtant hæc & per ſe folia. Et alij uſus eorũ, tanquam in fricando liene & alopecijs,& quæcunq; exulcerari opus ſit,& aduerſus canis morſus. Ramorũ teneri cauliculi cuti imponunt̃. Iidem cũ melle ulceribus quæ ceria uocantur,illinuntur. Extrahunt infracta oſſa cum Papaueris folijs ſylueſtris. Canum rabioſorũ morſus,folio trito ex aceto reſtringunt. E nigra Ficu candidi cauliculi illinuntur furunculis,muris aranei morſibus cum cera. Cinis earum è folijs,gangrænis,conſumendisq; quæ excreſcunt. Fici maturæ urinã ciunt,aluum ſoluunt, ſudorẽ mouent, papulasq;. Ob id autumno inſalubres, quoniã ſudantia huius cibi opera corpora refrigeſcunt. Nec ſtomacho utiles, ſed ad breue tempus. Nec uoci contrariæ intelliguntur. Nouiſsimæ ſalubriores quàm primæ. Medicatæ uerò nonnunquã iuuenum uires augent. Senibus meliorem ualetudinẽ faciunt, minusq; rugarũ. Sitim ſedant,calorem refrigerant:ob id non negandæ in febribus conſtrictis, quas ſtegnas uocãt. Siccæ Fici ſtomachũ lædunt,gutturi & faucibus magnificè utiles. Natura ijs excalfaciendi. Sitim afferunt. Aluũ molliunt, rheumatiſmis eius & ſtomacho contrariæ. Veſicæ ſemper utiles,& anhelatoribus,ac ſuſpirioſis. Item iecinorũ,renum, lienum uitijs. Corpus & uires adiuuant, ob id antè athletæ hoc cibo paſcebantur.

Pythago-

A Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos tranſtulit. Recolligentibus ſe à longa ualetudine utiliſsimæ. Item comitialibus & hydropicis, omnibusq; quæ maturanda aut diſcutienda ſunt, imponuntur. Efficacius calce aut nitro admixto. At coctæ cum hyſſopo pectus purgant, pituitam, tuſsim ueterem. Cum uino autem ad ſedem, & tumorẽ maxillarum, & furunculos, panos, parotidas, decoctæ illinuntur. Vtiles & decocto earum fouere fœminas. Decoctæ quoq; eædem cum fœnogræco utiles ſunt pleuriticis & peripneumonicis. Cum Ruta coctæ, torminibus proſunt. Tibiarũ ulceribus cum æris flore. Pterygijs cum punico mâlo. Ambuſtis, pernionibus cum cera. Hydropicis coctæ in uino, & cum abſinthio & farina hordeacea, nitro addito. Aluum ſiſtunt manducatæ. Scorpionũ ictibus cum ſale tritæ illinuntur. Carbunculos extrahunt in uino coctæ & impoſitæ. Carcinomati, ſi ſine ulcere eſt, quampinguiſsimã Ficum imponi, penè ſingulare remediũ eſt: item phagedænę. Cinis non ex alia arbore aciem purgat acrior, conglutinat, replet, adſtringit. Bibitur & ad diſcutiendũ ſanguinem concretũ. Item percuſsis, præcipitatis, cõuulſis, ruptis, cyathis ſingulis aquæ & olei. Datur tetanicis & ſpaſticis. Item potus uel infuſus cœliacis, dyſentericis. Et ſi quis eo cum oleo perungat, excalfacit. Item cum cera & roſaceo ſubactus, ambuſtis cicatricẽ tenuiſsimã obducit. Luſcioſos ex oleo illitus emendat, dentiumq; uitia, crebro fricatu. Produnt etiam, ſi quis inclinata arbore, ſupino ore aliquem nodum eius morſu abſtulerit nullo uidente, atq; in aluta illigatum licio è collo ſuſpenderit, ſtrumas & parotidas diſcuti. Cortex tritus cum oleo, uentris ulcera ſanat. Crudæ groſsi uerrucas & thymos nitro farinaq; additis tollunt, ſpodijq; uicem exhibet fruticum à radice exeuntiũ cinis. Bis toſtus adiecto pſimmythio digeritur in paſtillos, ad ulcera oculorum & ſcabritiam.

EX SYMEONE SETHI.

B Ficus admodũ nutriunt, non tamen adſtrictam & robuſtam carnem efficiunt, ut panis ac caro, ſed laxam. Ventrem flatibus implent, niſi probè coquantur. Minus uerò quàm cætera opora ſunt mali ſucci, & uentrem proritant, & facilè exeunt. Effatu dignã extergendi facultatẽ obtinent: proinde arenoſa multa ſi edantur nephreticis excernũtur. Maturæ Ficus nihil ferè obſunt, proximeq; ad caricas accedunt, quæ multa utilia habent. Malum hoc illis ineſt, quod ſanguinem non admodũ bonum gignunt, unde & pediculi procreantur. Oportet autem poſt uſum Ficuum, alimentum quod extenuet, ingerere. Ad hæc Fici pulmonem & thoracem iuuant. Aiunt inſuper cõtra uenena facultatẽ habere, ſi quis ſingulis diebus ieiunus ijs utatur. Caricæ pectus iuuant, & tuſſes. Vrinam ciunt, ſatisq; nutriunt, corporis etiam bonam habitudinẽ efficiunt. Ante cibum ſumptę, uentrem irritant, ſed niſi celerius uentrem pertranſeant, non bonum ſanguinẽ gignunt. Quapropter ſi ad ſatietatem uſque eduntur, ſcabiem & pruritum excitant. Cibus autem bonus eſt, & aduerſus uenena remedium, ſi cum nucibus aut amygdalis comedantur. Renes expurgant, & iecoris, lienisq; obſtructiones auferunt, uerum calefaciunt, & ſitim inferunt, & flauam in calidioribus temperamentis bilem procreant. Impoſitæ parotidibus & reliquis abſceſsibus, emolliunt & concoquunt, potiſsimum in ijs quibus ſunt carnes molliores. Podagricis cum fœnogræco & aceto impoſitæ, non parum iuuant.

SPARTVS

bromd

Pfrimmen.

ſpromſto brome

A

NOMINA.

ΣΠΑΡΤΟΝ, ἡ σπαρτίον Græcis, Spartum Romanis uocatur. Officinis incognitum. Germanis Pfrimmen appellari poteſt. Sparton uerò dixerunt, quod funiculi ac uinculi uſum in alligandis uitibus præbeat. *Spartum unde dictum.*

FORMA.

Frutex eſt uirgas longas proferens, ſine folijs, ualidas, difficulter fragiles, quibus uites ligant. Siliquas phaſelorum modo fert, & in ijs ſemina lentis formam habentia. Florem luteum, ueluti Leucoion.

LOCVS.

Aridùm ſolum amat, eſtq; ueluti terræ iuncus.

TEMPVS.

Floret circa Idus Iunias, ac ſubinde ſiliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum eſſe, & guſtus & uires indicant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sparti ſemen & flores in aqua mulſa pota quinq; obolorũ pondere, per ſuperna cum intenſione ueluti Elleborus citra periculũ purgat. Semen per inferna purgat. Quinetiam maceratis in aqua uirgis eius, deinceps uerò tuſis & expreſsis, ſi ſuccus cyathi unius menſura ieiunis bibatur, iſchiadicis & angina laborantibus auxiliatur. Quidam etiam muria, aut marina macerantes, iſchiadicis clyſterem infundunt. Strigmenta autem cruenta elicit.

EX GALENO.

Sparti, quo & uites apud nos alligant, tum ſemen, tum uirgarum ſuccus, non inſtrenuè trahentis eſt facultatis.

B

EX PAVLO.

Sparti, quo uites ligant, & ſemen & flos cum mulſa pondere quinque obolorum pota, per ſuperiora purgant ueratri modo ſine periculo. Semen per inferiora quoque purgat. Virgæ ipſius ad coxendicum dolores proficiunt.

EX SYMEONE SETHI.

Sparti, quo uites ligantur, ſemen & flores cum aqua mulſa ſi bibantur pondo obolorum quinque, per ſuperna purgant, ut Elleborus albus, ſine periculo. Semen autem per inferna purgat. Virgæ uerò iſchiadicis proſunt.

DE SMYRNIO. CAP. CCXC.

NOMINA.

ΣΜΥΡΝΙΟΝ Græcis, Smyrnion Latinis, officinis Leuiſticũ, Germanis Liebſtöckel dicitur. Smyrnion dictũ, quod huic idem ſit odor qui Myrrhæ. Errant qui Leuiſticum hodie nominatã herbam, eam eſſe putant quæ Dioſcoridi Liguſticum appellatur. Neq; enim caulem geniculatum, neque etiam folia Meliloto ſimilia profert. Tolerabilior eſt ſententia eorum qui arbitrantur ſecundam eſſe Dauci ſpeciem. *Smyrnion cur dictum. Leuiſticum non eſt Liguſticum.*

FORMA.

Caulem habet Apio ſimilẽ, adnaſcentias obtinentẽ multas. Folia latiora Apio, ad terram confracta, ſubpinguia, robuſta, cum acrimonia odorata, medicataq;, & colore ſublutea. Vmbellã ſupra caulem Anetho ſimilem. Semen rotundũ, nigrum, ſapore acre. Radicẽ acrem, odoratã, teneram, ſuccoſam, fauces mordentẽ, foris nigram, intus pallidam, aut ſubalbidã. Cæterũ ſi quis ſingulas has notas uelit expendere, facilè perpendet Smyrniũ eam eſſe herbam quam hodie Leuiſticũ nominant. Siquidẽ ea ut Apiũ caulem profert concauũ, ac ſtolones multos. Folia quoq; Apij, *Smyrnium eſſe Leuiſticum.*

SMYRNIVM

Liebſtöckel.

Comon lovage

A at latiora, ad terram confracta, ſubpinguia, firma, cum quadã acrimonia odorata, odore tamen medicato, colore in luteum languido: muſcariũ in capitibus caulium Anetho ſimile: ſemen rotundũ, nigrum, acri ſapore: radicem odoratã, acrem, guſtu fauces mordentem, ſuccoſam, mollem, foris atram, intus ſubalbidam, aut pallidam. His accedit quod Leuiſticũ forma & odore Apio ualde ſimile eſt, ita ut nonnulli hac ratione moti putauerint eſſe Apij ſpeciem quandã: ut congenerẽ eſſe herbam, quemadmodũ teſtatur Galenus, nemini dubiũ eſſe debeat. Vnde iterum liquidò colligi poteſt eſſe Smyrnion, quòd certè ſtatim ab Apio Dioſcorides, tanquã ſimilem congeneremq; herbam, idipſum deſcribat. Conueniunt etiam utrarunque herbarum facultates, ut paulò pòſt monebimus. Item Dioſcorides ſcribit Pæoniam fœminã folia Smyrnij habere. Quid uerò folijs Pæoniæ fœminæ, quàm folia Leuiſtici hodie nominati magis ſimile? ut nemo dubitare debeat ſubinde Smyrnion eſſe Leuiſticum. *Leuiſticũ forma et odore Apio ſimile.*

LOCVS.

Naſcitur hodie paſsim in hortis. Humida autem loca amat.

TEMPVS.

Floret æſtiuo tempore.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi facultatem habent radix, herba & ſemen. Olerũ modo comeduntur folia muria macerata, aluumq; ſiſtunt. Radix ſerpentiũ morſibus pota ſuccurrit. Tuſſes & orthopnœas mitigat. Vrinæ difficultati medetur. Illita recentia œdemata, phlegmonas, & duritias diſcutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Feruefacta
B & ſubdita, abortus facit. Semen eius lienis, renum & ueſicæ uitijs prodeſt. Menſes & ſecundas pellit. Cõmodè datur iſchiadicis cum uino. Inflationes ſtomachi lenit. Sudores & ructus ciet. Potũ peculiariter hydropicis, & febriũ circuitibus prodeſt.

EX GALENO.

Smyrnion eſt eiuſdem generis cum Apio & Petroſelino: fueritq; Apio quidem ualidius, Petroſelino autem imbecillius. Menſes itaque & urinas mouet. Cilices in Amano monte natum Petroſelinũ uocant. Eſt quidem & ipſum Smyrnion, minus uerò Petroſelino & Smyrnio acre eſt. Proinde & ulceribus imponi poteſt, quia uidelicet ſine moleſtia deſiccat. Sed & digerere quæ indurata ſunt, ualet. Reliqua facultas eius Apio & Petroſelino ſimilis eſt. Quocirca & ſemine utimur ad menſes, urinas & aſthmata. Hæc Galenus. Ex ijs Galeni uerbis liquidò apparet duplex eſſe Smyrnion, unum quod alio nomine Hippoſelinon, de quo ſuo diximus loco, dicitur: alterum autem quod in Amano naſcitur monte, de quo hic nobis ſermo eſt.

EX PLINIO.

Vrinã & menſes ciunt folia & radix. Aluum ſiſtit ſemen. Radix ſuppurationes recentes, & collectiones diſcutit: item duritias illita. Prodeſt contra phalangia, ac ſerpentes, admixto cachry aut polline, aut apiaſtro in uino pota, ſed particulatim, quoniam uniuerſa uomitiones mouet, qua de cauſa nonnunquã cum ruta datur. Partus adiuuat, & ſecundas pellit. Medetur tuſsi & orthopnœæ radix uel ſemen. Item thoracis, lienis, renum & ueſicæ uitijs. Radix autem ruptis, conuulſis auxiliatur. Sudores ciet & ructus, ideo inflationem ſtomachi diſcutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Datur iſchiadicis in uino cum crethmo. Exprimitur ſuccus radicis, utilis fœminis, thoracis & præcordiorũ deſiderijs: calefacit enim, concoquit, & purgat. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & ſuccus illinitur. Concoctiones facit. Sapore ſimillima piperi, ideo ad obſonia utuntur cum mulſo, oleo & garo, maximè in elixis carnibus.

C APPENDIX.

Confer cum iam dictis facultatibus eas quas Leuiſtico recentiores tribuunt, & comperies prorſus eaſdem eſſe. Tradunt enim eius ſemẽ mouere menſes & urinas, inflationes tollere, ſerpentiũ morſibus mederi, calculos confringere, ſudores ciere, uulnera conglutinare, lienisq; obſtructiones auferre: adeò ut hinc iterum conſtet, Leuiſticum à Smyrnio non eſſe, ſaltem uiribus, diuerſum.

DE SILPHIO. CAP. CCXCI.

NOMINA.

ΣΙΛΦΙΟΝ Græcis, Laſer, & Laſerpitium Latinis dicitur. Vulgo & officinis corrupta uoce, deflexa tamen quadam à Laſerpitio priſtini nominis umbra, Oſteritiũ uocatur. Primùm ſiquidẽ, ut dictum eſt, Laſerpitium, dein deprauata nomenclatura, Oſteritiũ, poſtremo Oſtritium cœpit appellari. Qui ſanè lapſus facilis admodum fuit. Abiecta
Oſtritium cur dictum. nanq; prima litera, Aſteritium, & dein a mutato in o, Oſteritiũ, ac poſtremo magis conciſe Oſtritium nominare imperiti cœperũt. Veteribus Germanis hauddubie Laſerwurtz dicta eſt hæc herba, quam quidem uocem, utpote ſemilatinã, poſteri non rectè intelligentes, in Meyſterwurtz mutarunt. Qua quidem appellatione adhuc hodie omnes utuntur Germani.

FORMA.

Caulem ferulæ ſimilem habet, folia uerò Apij, aurei coloris, ſemen latum, foliaceum, radicem quæ corticem nigrum obtinet, à qua liquor etiam modicè rubens, translucidus, myrrhamq; redolens, ac odoratus deſtillat. Ex qua quidẽ deſcriptio-
D ne luce clarius conſtat, herbã hanc cuius picturã damus, eſſe Laſerpitiũ, ſaltem ger
Laſerpitium germanicum. manicũ. Caulis enim ei fœniculaceus, ſeu ferulæ, hoc eſt, geniculatus, folia Apij in auri colorẽ langueſcentia, ſemen foliaceũ & latum, nempe quod figura exile foliolũ exprimit: radix craſſa & multa, foris nigricans, intus candida, miraq; flagrans iucunditate, quę ſi uulneratur, liquor profluit lentus, ac modicè rufus, ſuauiſsimumq; ſpirans odorem, & linguam ſua acrimonia uellicans, ut ſanè nulla ſit prorſus nota quæ reclamare uideatur. His accedit quod facultates Oſtritij nominati à Laſerpitij uiribus non diſcrepant, quemadmodum ex ſequentibus patebit.

LOCVS.

Naſcitur in Syria, Armenia, Media & Aphrica. Quod ex Armenia & Aphrica affertur ſuauiſsimum odorem habet, præſertim Cyrenaicum, unde & ὀπὸς, id eſt,
Succus Cyrenaicus. ſuccus Cyrenaicus appellatur. Nec hoc Laſerpitium aliud eſt quàm concretus ille
Belzuinum eſt Laſerpitium. ſuccus, quem officinæ Belzuinum, uel Ben Iuinum uocant. Quod uerò ex Media & Syria affertur, Dioſcoride teſte, uiroſum odorem obtinet, ac putrilaginẽ reſipit,
Aſa fœtida. ideoq; uidetur eſſe id quod hodie officinę paſsim Aſam fœtidam nominant. Quod etiam hinc colligi poteſt, quod in hodiernum uſque diem ex Syria Alexandrina, & hinc Venetias deportatur. Noſtrum in montoſis locis prouenit, ac in omnibus ferè hortis nunc plantatur.

TEMPVS.

Iunio menſe flores admodum exiguos ac candidos, inſtar Aniſi, profert, atque ſubinde ſemen latum.

TEMPERAMENTVM.

Silphij liquor calidiſsimus eſt. Verumenimuero & folia, & caulis, & radix ſat ſtrenuè excalfaciunt. Noſtrum etiam Laſerpitiũ in uniuerſum calidius atq; acrius eſt pipere ipſo, adeoq; calefacit & exiccat in tertio ordine. Radix autem & ſemen, folia & caulem ſuperant, ut in eo etiam efficaciſsimus omnium aliarum partium ſit liquor, ſecundo loco folia, poſtremo caulis.

VIRES.

LASERPITIVM
GERMANICVM.

pelletory of Spayne

Meyſterwurtz.

pelletory of Spayne
or masterwort

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Laſerpitij liquor acris eſt, inflat. Inunctus cum uino, pipere & aceto, alopecias ſanat. Oculorũ aciem exacuit. Incipientes ſuffuſiones cum melle inunctus diſsipat. Cauernis dentium in eorundem dolore inditur, aut cum thure in linteo circunponitur, aut colluitur eo os cum Hyſſopo, & Ficis coctis in poſca. His prodeſt, quos beſtia in rabiẽ efferata momorderit, uulneribus impoſitum. Valet aduerſus omnia animantia quæ uirus eiaculantur, uenenata tela, potus aut inunctus. Scorpionum plagis oleo dilutus circunlinitĩ. Gangrænis † antea ſcarificatis immittitur. Carbunculisq́ cum ruta, nitro & melle, uel per ſe. Clauos, callosq́ prius circunſcarificatos tollit, cerato, aut aridorũ Ficuum carne præmollitus. Recentes lichenas ex aceto ſanat. Excreſcentias carnis, polyposq́, ſi aliquot diebus cũ atramento ſutorio aut erugine illinatur. Extuberantia cum forfice extrahit. Diuturnis aſperæ arterię aſperitatibus opitulatur. Vocem ſubitò exaſperatã irrauceſcentémue, dilutus aqua & abſorptus confeſtim reſtituit. Vuam cum melle inunctus reprimit. Angina laborantibus ex aqua mulſa utiliter gargarizatur. Coloris bonitatẽ ijs qui eo ueſcunt̃ auget. In ſorbili ouo datus tuſsi auxiliatur, pleuriticisq́ in ſorbitionib. Suffuſis felle, & hydropicis cum aridis Ficis utiliter exhibetur. Cum pipere, thure & uino potus, rigores ſoluit. Neruorum diſtentione laborantibus, opiſthotonicisq́ datur oboli pondere deuorandus. Hærentes gulæ hirudines, gargarizatũ cum aceto deijcit. Ad lac intus in grumos concretũ. Comitialibus ex oxymelite ſumptus ſuccurrit. Menſes ciet cum pipere & myrrha potus. Cœliacos in acino uuæ ſumptus iuuat. Cum lixiuio potus, repentinis conuulſionibus & rupturis prodeſt. Ad potiones diſſoluitur amaris amygdalis, aut ruta, aut calido pane. Foliorũ liquor eadem poteſt, ſed multò minori efficacia. Cum oxymelite manditur ad expediendam aſperam arteriam, præſertim amiſſam uocem. Vtuntur eo cum Lactucis, pro eruca comedentes.

† προκαταχα- ραχθέντων legendum.

D EX GALENO.

Omnes Silphij partes flatulentæ magis ſunt eſſentiæ, ac proinde concoctu difficiles. Foris tamen impoſitæ corpori, efficaciores, & omnium potiſsimũ liquor, admodum trahentẽ facultatẽ obtinens. Attamẽ excreſcentias imminuendi, & liquandi uim quandam propter iam dictam temperiẽ habent. Liquor Cyrenaicus quidẽ omnes & caliditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiam omniũ maximè diſcutit.

EX PLINIO.

Folia Silphij ad expurgandas uuluas, pellendosq́ emortuos partus, decoquuntur in uino albo odorato, ut bibatur menſura acetabuli à balneis. Radix prodeſt arterijs exaſperatis, & collectionibus ſanguinis illinitur. Sed & in cibis concoquitur ægrè. Inflationes facit & ructus. Vrinæ quoque noxia. Sugillatis cum uino & oleo amiciſsima, & cum cera ſtrumis. Verrucæ ſedis crebriore eius ſuffitu cadunt. Liquor eius per ſe algores excalfacit. Potum neruorum uitia extenuat. Fœminis datur in uino. Et lanis mollibus admouetur uuluæ ad menſes ciendos. Pedum clauos circunſcarificatos ferro, mixtus ceræ extrahit. Vrinam ciet ciceris magnitudine dilutus. Andreas ſpondet, copioſius ſumptum nec inflationes facere, & concoctioni plurimum conferre ſenibus & fœminis. Item hyeme quàm æſtate utilius, ueruntamen aquam bibentibus, cauendumq́ ne qua intus ſit exulceratio. Ab ægritudine recreationi efficax in cibo. Tempeſtiuè enim datus, cauterium obtinet: aſſuetis etiam utilius quàm expertibus. Ad extera corporum, indubitatas confeſſiones habet. Venena telorum & ſerpentiũ extinguit potus: ex aqua uulneribus his circunlinitĩ. Scorpionum tantum plagis ex oleo. Vlceribus uerò non matureſcentibus, cum farina hordeacea, uel fico ſicca. Carbunculis cum ruta, uel cum melle, uel per ſe uiſco ſuperlitũ ut hæreat. Sic & ad canis morſus. Excreſcentibus circa ſedem, cum tegmine punici mâli ex aceto decoctus. Clauis pedũ, qui uulgò morticini appellant̃, nitro mixto, antè ſubactus. Carnes replet cũ uino & croco, aut pipere, aut

murium

A murium fimo & aceto. Perniones ex uino fouet, & ex oleo coctum imponitur: ſic & callo. Clauis pedum ſuperraſis præcipuè utilitatis. Contra aquas malas, peſtilentes tractus, uel dies. In tuſsi, uua, fellis ueteri ſuffuſione, hydropicis, raucitatibus: confeſtim enim purgat fauces, uocemq́ reddit. Podagras, in ſpongia dilutus poſca lenit. Pleuriticis in ſorbitione uinum poturis datur, contractionibus, opiſthotonicis, ciceris magnitudine cera circunlitus. In angina gargarizatur. Anhelatoribus & in tuſsi uetuſta, cum Porro ex aceto datur, atq; ex aceto his qui coagulum lactis ſorbuerint. Præcordiorũ uitijs, ſyntecticis, comitialibus in uino, in aqua mulſa linguæ paralyſi. Coxendicibus & lumborum doloribus cum decocto melle illinitur. Non cenſuerim, quod autores ſuadent, cauernis dentiũ in dolore inditum cera includi, magno experimento hominis qui ſe eadem cauſa præcipitauit ex alto.

APPENDIX.

Laſerpitiũ noſtrum ex traditione recentiorũ unicè uenenis aduerſatur. Item peſtilentiæ populariter graſſantis arcet contagia. Lentitiam pituitoſorũ humorum incidit ac diſcutit: quapropter tuſsi quam frigus attulit, medet. Craſſa quæ in thorace coëunt, diſcutit. Coloris corporis bonitatẽ ijs qui eo ueſcuntur, efficit. Concretum in corpore lac & ſanguinem reſoluit. Stomachũ eſu corroborat. Pituitam uentriculi deijcit, & elangueſcentẽ appetentiam inuitat. Menſes & urinam ciet. Rabioſi canis morſu, aut ſerpentis ictu liberat, ſi contrita folia uulneri indantur. Hypochondriorũ uitijs auxiliatur. Item lumborum doloribus. Carbunculos cum polenta tritum & impoſitũ ſanat. Cum uino potum rigores diſcutit. Herba ipſa in uino & aqua cocta uulnera interna glutinat: & in ſumma, omnia quæ Angelica uocata herba, & maiori efficacia, poteſt. Vt hinc etiam conſtet Oſteritium à noſtris nominatum, eaſdem habere quas ueterum Laſerpitium, inefficaciores tamen, facultates. *Laſerpitij germanici facultates.*

B Quare cum metus ſit ne Laſerpitiũ adulterinum, aut ſaltem non optimũ ad nos afferatur, præſtat noſtro uti, quod ſcilicet exigua admodũ pecunia comparari poſsit, & uiribus ſatis efficax ſit. Nam eadem quæ Dioſcorides & Plinius Laſerpitio aſsignant, recentiorum teſtimonio præſtare ualet.

DE STACHY. CAP. CCXCII.

NOMINA.

ΣΤΑΧΥΣ Gręcis, Stachys Latinis dicitur, officinis ignota. Germanis riechender Andorn nominatur. Stachys uerò dicta, quod uerticillato florum ambitu, & orbibus ſpicarum caules cingentibus coronetur. *Stachys unde dicta.*

FORMA.

Frutex eſt Marrubio ſimilis, ſed altior, folia ferens plura, ſed rara, hirſuta, dura, odorata, incana. Virgas ab una radice plures emittit Marrubio candidiores. Ex hac deſcriptione perſpicuum fit omnibus, herbam quam pictam damus, eſſe Stachyn: eſt enim fruticoſa, Marrubijq́ ſimilitudinem refert, niſi quod altior eſt: folia quoq; plura, at rara obtinet, item hirſuta, dura, odorata & albicantia. Virgulas denique, etſi pictura idipſum non oſtendat, ab una radice plures emittit, candidiores quàm Marrubium. Quibus omnibus florum purpureorũ uerticillatus accedit ambitus, ac orbes ſpicarum, qui caules circundant.

LOCVS.

Aſperis locis, montibus ac collibus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Stachys guſtu acri & amaro eſt, tertijq́ ordinis excalfacientiũ. Vnde iterũ liquet hanc herbam eſſe Stachyn, quod guſtata acris & amara uideatur.

VIRES.

STACHYS

Riechender Andorn.

mountayne hore hound

or mountayne sage

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet excalfactoriã & acrem. Ideoq; decoctum foliorum eius potum, menſes & ſecundas pellit.

EX GALENO.

Menſes prouocat, abortum facit, & ſecundas eijcit.

EX PLINIO.

Pellit menſtrua.

DE SECALE. CAP. CCXCIII.

Rye

NOMINA.

SECALE dicitur Plinio lib. xviij. cap. xvi. & Farrago, Germanis Rocken & Korn nominatur. Magno in errore uerſantur qui hoc frumenti genus Siliginem eſſe exiſtimant. Siquidem ex hac, Plinio lib. xviij. cap. ix. teſte, lautiſsimus fit panis, tener, candidus, & primatum tenens: ex illo cibarius, ater, & pondere precipuus, ad arcendam pauperum famem tantum utilis, qui ueteraſcens acorem etiam contrahit. Item Siligo habet ſpicam erectam, Plinio loco iam citato, cap. x. autore, nec rorem continet, quæ rubiginem faciat: hoc uerò procumbentẽ, & ideo quod imbres retineat, rubigini opportunũ. Siligo præterea grano eſt candido, leui, & multipliciter tunicato: hoc contrà nigro, ſtriato, & glumis ferè explicito. Deniq; Siligo ſine ariſta eſt, hoc uerò ariſtis horret. Poſtremũ ex Siligine piſtrinarũ opera fiunt laudatiſsima, ex Secale nullum ferè tentatũ eſt. His itaque rationibus euidentiſsimũ eſſe puto, hoc frumenti genus quod Germani noſtri Rocken uocant, non eſſe Siliginem. *Secale non eſt Siligo.*

B FORMA.

Secale frumenti genus uulgò notiſsimũ, ſtipula eſt culmo triticeo, graciliore & proceriore, geniculis ut plurimũ quatuor, ſpica innocentiorib. ariſtis horrente, non erecta, ſed ſemper propémodum procumbente, grano glumis explicito, & ob id caduco, triſti, nigricante, ſtrigoſo. Plinius cap. xvi. libri xviij. ſcribit, Secale fœcunda, ſed gracili ſtipula eſſe præditũ, nigritia triſte, ſed pondere præcipuũ. Quæ ſingula ſatis monſtrãt, frumentũ quod Rocken uocant Germani, eſſe ſecalen, & nõ ſiliginẽ.

LOCVS.

Gignitur qualicunque ſolo, ideoq; paſsim in Germania, præſertim Rhetia, & Vindelica ſeritur.

TEMPVS.

Floret Iunio menſe, metitur autem Iulio.

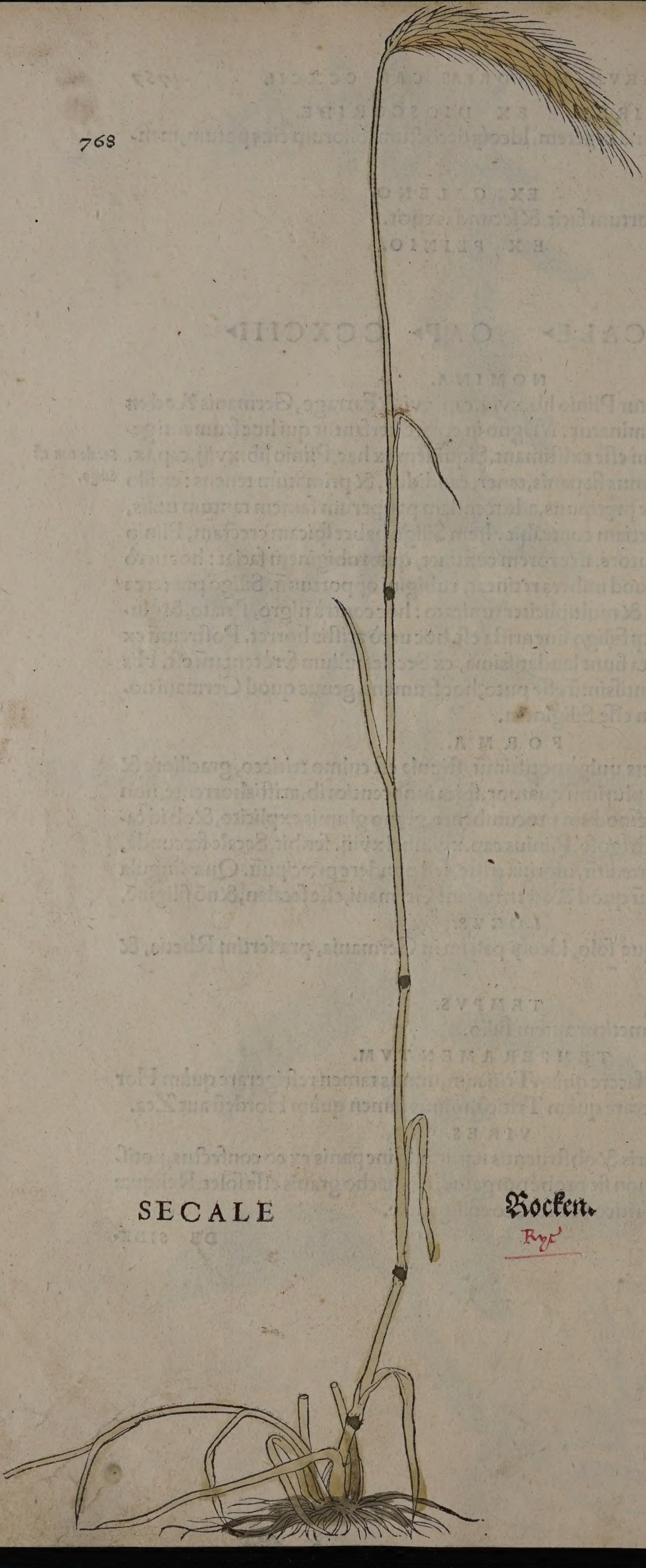
TEMPERAMENTVM.

Magis uidetur excalfacere quàm Triticum, minus tamen refrigerare quàm Hordeum. Magis item exiccare quàm Triticũ, minus tamen quàm Hordeũ aut Zea.

VIRES.

Habet aliquid lentoris & obſtruentis naturæ. Hinc panis ex eo confectus, potiſſimum ſi à furfuribus non ſit probè purgatus, ſtomacho grauis eſſe ſolet. Reliquæ uires ex capitibus de Tritico & Hordeo colligendæ.

DE SIDE-

SECALE

Rocken.

Ryf

SIDERITIS
PRIMA.
wall or stone sage

Glidkraut.
Herba Judaica
a kind of bawme

DE SIDERITIDE PRIMA.

CAP. CCXCIIII.

C

NOMINA.

Chamæpitys adulterina.

Sideritis cur dicta.

ΣΙΔΗΡΙΤΙΣ Græcis, Sideritis prima Latinis dicitur. Magna officinarũ pars hac herba pro Chamẹpity uera utitur, non ſine errore, cum ſatis ex forma illius conſtet, ut paulò pòſt monſtrabimus, non eſſe Chamæpityn. Germanis Glidkraut appellatur. Sideritis uerò nominata, quod glutinandis uulneribus apta, præcipuum in bello habeat uſum.

FORMA.

Herba eſt folia Marrubio ſimilia habens, longiora tamen, ad ſaluiæ aut quercus figuram accedentia, uerum minora & aſpera. Caules fundit quadratos, dodrantales, aut longiores, guſtu non iniucundos, aliquo modo adſtringentes, in quibus per interualla uelut in Marrubio uerticilli in orbem circumacti, & in his ſemen nigrum. Ex qua quidem deliniatione ſole clarius cõſtat, herbam cuius hic picturam exhibemus, eſſe Sideritin primam. *Sideritis prima.* Siquidẽ folia Marrubij habet, ſed longiora, ad ſaluiæ ſimilitudinem aſpera & rugoſa, minora tamen. Caulem quadratum & hirſutum, non iniucundi guſtus, aliquantum ſubadſtringentis, quem per interualla uerticillati orbes coronant, ut in Marrubio uidere licet, in quibus flores ſubcandidi ac lutei, & ſubinde ſemen nigrum. Radicem exiguam & ſubluteam, quod ſilentio tranſiuit Dioſcorides. *Sideritis non eſt Iua arthritica.* Non eſſe uerò hanc herbam Iuam arthriticam, nec Chamæpityos generibus poſſe annumerari, hinc conijcere licebit: primũ, quod non ſit pumila, ſed in altum ſurgat, fruticis uerius quàm herbæ ſpecie. Quod uerò neque primum neq; ſecundũ genus Chamẹpityos dici queat, hinc manifeſtũ fit, quod utrunque folijs Semperuiui minoris ſit, à quibus ſaluiæ, qualia hæc habet, diuerſiſsima ſunt. Neq; etiam tertium, quia folia eius non ſunt exilia.

D

LOCVS.

Naſcitur aſperis, petroſis & incultis locis.

TEMPVS.

Iunio menſe florere incipit, nec deſinit niſi in Autumni fine.

TEMPERAMENTVM.

Sideritis habet quandam abſtergendi facultatẽ, id quod amaritudo eius ſatis indicat: & pauculam adſtrictionem. Plurima tamen eius pars humida eſt, & mediocriter frigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia eius illita uulnera glutinare, & inflammationẽ arcere poſſunt.

EX GALENO.

Phlegmonem ſedat, & glutinandi uim obtinet.

EX PLINIO.

Sideritis tantam uim habet, ut quamuis recenti gladiatoris uulneri illigata, ſanguinem claudat.

SORGI

Welscher Hirß.

Indian panicke

C

NOMINA.

PEREGRINVM eſt hoc genus frumenti, & ex Italia ad nos allatũ, ideoq; Germani welſchen Hirß uocant. Alij Sorgſomen / quod ſcilicet in Italia Sorgi nominetur. Neq; conſtat quo nomine ueteribus ſit appellatum, niſi farris genus ſit, quod in Gallia nunc rubrum & barbatũ frumentum nuncupant. Probè enim illi hęc nomenclatura uidetur couenire, quod nimirum eius ſpica rubra & barbata ſit. Certò tamen nihil affirmare audemus, nam Panicum etiam referre, quamuis magnitudo repugnet, uidetur.

FORMA.

Culmos habet quatuor aut quinq; altos, craſſos, geniculatos, rubicundos, folijs ueſtitos longis, latis, & in ſummitate acuminatis, harundini non diſsimilibus: ſpicã quàm Panicũ maiorẽ ac denſiorẽ, rufam & barbatã, in qua ſemen rufum, rotundũ, lentis magnitudine, & acuminatũ. Florem luteum. Radicem multis fibris capillatã.

LOCVS.

Non prouenit niſi ſatum, & nunc in multorũ hortis colitur ac plantatur, non tamen facilè emergit.

TEMPVS.

Floret Iulio & Auguſto menſibus, flore, ut diximus, luteo, nec niſi extrema ferè autumni parte ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Semen dulce eſt, & Panicum planè in guſtu refert, ideoq; temperamento ab hoc minimè differre putamus.

VIRES.

Tametſi de illius facultatibus nihil comperti habeamus, tamen quia Panicũ gu-
D ſtu refert, eaſdem illi facultates obtinere exiſtimamus, quas ſuo loco inuenies.

DE SERPENTARIIS OFFICINARVM. CAP. CCXCVI.

NOMINA.

QVO nomine ueteribus medicis Græcis & Latinis appellatæ ſint, nemo hactenus, quod ſciam, indicare potuit. Recentiores herbarij & officinę non ſine magno & intolerando errore Serpentarias uocant, non certè quod in nomenclatura tantum ſit ſitum, ſed quod forma & uiribus plurimum ab ea herba quam Græci δρακόντιον, Latini autem Dracunculũ ac Serpentariam nominant, plurimum diſcrepent, ut ſuo loco latius demonſtrabimus. Germani noſtri has herbas Naterwurtz ſuà lingua appellant.

Officinarum erratum.

GENERA.

Duo ſunt Serpentariæ recentiorũ & officinarũ genera, forma non multum uariantes. Vnum quod leuibus admodũ folijs, & radice in ſe contorta conſtat. Hinc eſt quod herbarijs noſtri temporis Biſtorta dicatur. Nos certioris diſcriminis gratia marem fecimus, germaniceq; Naterwurtz mennle uocauimus. Alterum rugoſioribus folijs, maioriq; radice, & minus intorta, ac multum capillata uidetur. Vulgares herbarij Colubrinã nuncupant. Nos fœminã cõſtituimus, ideoq; germanicè Naterwurtz weible uocauimus. Serpentarias uerò utrunq; genus dixerunt, propterea quod ubi primum è terra prodeunt, linguæ ſerpentinæ pelle tenui ueſtitæ, formam obtinent.

Mas. Biſtorta. Fœmina. Colubrina.

FORMA.

Cauliculo conſtant tenui ac iunceo, glabreſcente, per ima tantum foliato, ſpicoſo florũ uertice, quibus dilutioris purpuræ color ineſt: folio Rumicis à terra cæſio, ſupernè

SERPENTARIA MAS
SEV BISTORTA

Naterwurtz mennle.

Small Bistort

COLVBRINA SEV SERPENTARIA FOEMINA.

Naterwurtz weible.

Great Biſtort

A pernè uiridi & herbaceo: radice, mas quidem draconis modo inuoluta & contorta, fœmina uerò oblonga, maiore ac capillata, extrà nigricante, intus rubeſcente.

LOCVS.

Naſcuntur locis umbroſis & humidis, pratis potiſsimũ Martianæ ſyluæ.

TEMPVS.

Florent Maio menſe & Iunio, quo maximè tempore, ut omnes aliæ quę floribus ornantur plantæ, dignoſci ac inueniri poſſunt.

TEMPERAMENTVM.

Vtriuſq; radix mirificè adſtringit, ut refrigerandi ac exiccandi facultate præditas eſſe nemini ſit dubium. Antiquus manuſcriptus herbarius frigidas & ſiccas eſſe in tertio ordine cenſet.

VIRES.

Radices illarum glutinant uulnera, fœtum in utero retinent, uomitũ bilioſum reprimunt, dyſenteriã ſanant. Hæc antiquus herbarius. Noſtræ uerò ætatis medici, aliorũ errata impudenter ſectantes, ad longè diuerſos uſus Serpentariæ utriuſq; radices adhibent, nempe ad eos ad quos Dioſcorides, Galenus & alij ueteres ſuum Dracontiũ, cum tamen uiribus inter ſe maximè diſcrepent, quod guſtus etiã abundè teſtatur, cum Dracontij radix acris ſit, illarũ uerò uehementer adſtringat. Vt igitur errorẽ hunc relinquant, ſubinde medicos & ſeplaſiarios hortor, niſi fortè perdere magis quàm ſanare in delitijs habeant: ſciantq; Serpentarias ſuas non alias quàm Britannicã habere facultates, adſtringendi nimirum, priuatim ad ea quæ in ore & tonſillis ſunt depaſcentia ulcera accõmodatas, & ad omnia alia quibus adſtrictione opus eſt. Folia etiam in farinam trita labiles dentes confirmant.

DE SCORDIO. CAP. CCXCVII.

B

NOMINA.

ΣΚΟΡΔΙΟΝ Græcis, Latinis Trixago paluſtris dicitur. Officinis ferè omnibus incognita. Germanis alluſione quadam ad Romanã appellationem aptè Waſſerbatenig nominabitur. Scordion autem Gręcis ab Allijs dicta eſt herba hæc, quod nimirũ eius folia affricta, Allij, quod Græcis Scorodon uocatur, odorẽ referant. Ab hoc mali & ingrati odoris ſenſu, ijſdem etiam δύσοσμον appellata eſt. Vt uerò Trixago dicta ſit, ſimilitudo fecit: Trixagini enim, quæ Græcis Chamædrys nominatur, ſimilis eſt. Paluſtris autem, quoniã humentibus ac paluſtribus locis naſcatur.

Scordion unde dictum.

Dyſoſmon.

Trixago paluſtris cur uocata.

FORMA.

Folia Trixagini ſeu Chamædryi ſimilia habet, maiora tamen, nec ſic in ambitu inciſa, odore aliquantũ Allium referentia, guſtu adſtringentia & amara. Caules quadrangulos, in quibus flos ſubrubeſcens. Hæc deliniatio ſic refert herbã hanc, cuius picturã damus, ut ouum ouo non ſit tam ſimile. Folio ſiquidem eſt Trixaginis, maiore, & per ambitum non ita profundè ſerrato & inciſo, odore aliquatenus Allium reddente, adſtringentis & amari guſtus, quadrangulis caulibus: flore in caulibus, inſtar Chamædryos & Teucrij, ſubrubro, & minimè in ſummis caulibus, ut aliqui putant, quemadmodũ pictura ipſa abundè docet. Hæc itaque herba in theriacos paſtillos inſerenda erit, & non ſylueſtre Allium, ut maximo in errore uerſentur ſeplaſiarij inſtitores, qui pro re tam ſalutari atq; omnibus putridis marcoribus, Galeno lib. i. de antidotis autore, aduerſante, ſylueſtre Allium uſurpant. Sed indignius erratum, quàm quod multis explodi debeat. In hunc autem eoſdem uicinitate uocabulorũ potiſsimũ incidiſſe errorem, libro primo Paradoxorũ, cap. xxiiij. abundè monſtrauimus.

Seplaſiariorum error.

SCORDIVM

Waſſerbatenig.

A LOCVS.

Naſcitur in montanis & humentibus locis. Nec inter ſe pugnant Dioſcorides & Plinius, dum hic in campis humidis pinguibusq́, ille autem in montanis naſci ſcribit. Vterq́ enim uerum dixit: in campeſtribus ſiquidem & montanis, non tamen omnibus prouenit, ſed, quod Dioſcorides etiam adiecit, humentibus tantum. Plantatum autem Scordium non difficulter naſcitur, & poſſunt de uno duntaxat ramo complures prouenire, modò ſolo humido cõmittantur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret, flos tamen non niſi diem unum durare uidetur, ſic continuò unus alium ſequitur.

TEMPERAMENTVM.

Tum ex ſaporibus, tum etiam facultatibus paulò pòſt exponendis ſatis conſtat Scordiũ calidum eſſe. Nam, Galeno etiam teſte, amarum quid obtinet, & acre.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba uim calefaciendi habet, & urinam cit recens trita & pota. Arida quoque cum uino decocta contra ſerpentiũ morſus, & letalia uenena bibitur. Ad ſtomachi roſiones, dyſenteriã, & urinæ difficultatẽ pondere duarum drachmarũ cum hydromelite. Purgat craſſa purulenta è thorace. Facit ad ueterẽ tuſsim, rupta, conuulſa, cum naſturtio, melle & reſina in eclĩgmate arida cõmixta. Hypochondriorũ uetuſtas inflammationes excepta cerato lenit. Succurrit eadem podagris cum acri aceto circunlita, aut ex aqua illita. Menſes ſuppoſita mouet, uulnera glutinat, uetuſta ulcera purgat, & cum melle ad cicatricẽ ducit. Siccata carnium excreſcentias reprimit. Succus præterea ex ea expreſſus ad prædicta uitia bibitur.

EX GALENO.

Expurgat ſimulq́ excalfacit uiſcera, tum menſes urinamq́ mouet. Preterea conuulſa ruptaq́ & laterũ dolores ab obſtructione & frigore natos ſanat potum. Deniq́ uiride illitum magna uulnera conglutinat: uerum ſordida purgat, & maligna ad cicatricem perducit, illitum aridum.

B

EX PAVLO.

Scordium uarium exiſtit, ut quod amarũ, acerbũ & acre ſit. Purgat igitur ſimul & calfacit uiſcera, urinas & menſtrua cit, refrigerata omnia recalfacit, uulnera glutinat, repurgatq́, aridum illitum cicatricem inducit.

DE STICHADE. CAP. CCXCVIII.

NOMINA.

ΣΤΙΧΑΣ græcè, Stichas uel Stœchas latinè appellatur. Officinæ cognomento Arabicam uocãt. Germanis nominatur Stichaskraut. Stichas uerò nomen accepit à Stœchadibus ex aduerſo Maſsiliæ ſitis Galliæ inſulis, in quibus prouenit. Arabe factionis autores patriam Stichada reliquis omnibus prætulerũt, hinc ſequaces illorum gentili cognomento Arabicã nuncuparunt. *Stichas arabica. Stichas unde dicta. Arabica quare uocata.*

FORMA.

Herba eſt tenuibus ramulis, comam ſimilem Thymo habens, longiore tamen folio, & guſtu acris, & aliquantũ ſubamara. Hactenus Dioſcorides, qui flores atq́ ſpicam prorſus omiſit. Sunt autem flores, ut pictura abundè monſtrat, exigui & cœrulei, ſpica uerò flaueſcit, ſemine referta exiguo, triquetro, & coloris ſpadicei. Radix illi eſt tenuis & lignoſa.

LOCVS.

Naſcitur, ut antea eſt cõmemoratũ, in inſulis Galliæ è regione Maſsiliæ, quę Stichades appellantur, à quibus etiam gentilitiam appellationẽ accepit. Prouenit etiã in Arabia, alijsq́ cõpluribus locis, & in multis etiam Germaniæ noſtræ hortis.

TEMPVS.

STICHAS

styckadoll

Stichaskraut.

Sticadoll or frenche lavender

A

TEMPVS.

Floret eo quo Lauandula tempore, nimirum ante Solſtitium æſtiuum, hoc eſt, Iunio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Stœchadis qualitas guſtu quidẽ amara eſt, & mediocriter ſubadſtringens. Temperamentũ uerò compoſitum ex terrena eſſentia frigida exigua, unde ſanè adſtringit: & ex tenui, altera, quæ terrena eſt, copioſiore, à qua utiq; amara eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius, quemadmodum & Hyſſopi, ad thoracis uitia efficax eſt. Miſcetur antidotis utiliter.

EX GALENO.

Obſtructione liberare, extenuare, extergere, roborareq́; tum omnia uiſcera, tum totum corpus eſt nata.

EX PLINIO.

Menſes cit potu, thoracis dolores leuat. Antidotis quoq; miſcetur.

DE STRVTHIO. CAP. CCXCIX.

NOMINA.

ΣΤΡΟΥΘΙΟΝ Gręcis, Radicula, ſiue Lanaria herba Latinis, Mauritanis & officinis Condiſi, nonnullis herba fullonum, uulgò Saponaria, Germanis Seyffenkraut dicitur. Vnde uerò Græci hanc herbam Struthiũ appellauerint, non ſatis conſtat, niſi fortè à foliorũ poſitura, quæ auium alas quadantenus imitant̃, nomen illi indiderint. Nam gens ea στρουθὸν & στρούθιον paſſerem, & minores alias aues appellat. Vel forſitan quod Venerem ſtimulet. Græci
B enim, ut dictum eſt, στρουθὸν paſſerem uocant, & ab eius auis ſalacitate laſciuos, & in Venerem procliuiores homines στρουθὸς, quaſi paſſeres uocant. Porrò ſtrutheum, ut eſt apud Feſtum, nuncupant obſcœnã uirilem partem. Qua imitatione Martialis & Catullus paſſerem pro uirili membro in ſuis uerſibus uſurpaſſe uidentur. Lanariam uerò dixerũt, quod ad candorem & mollitiem lanarũ ea uſa fuerit antiquitas. Nam cum ſuccidæ lanæ œſypo ſpurcatæ colores reſpuerent, prolutæ huius radicis ſucco, ad quoſcunq; ſuffectus imbibendos præparabantur, quibus œſypum erat impedimento. Sic ſordeſcentes lanas ueteres hac herba eluebant, ad munditiẽ contrahendam, quæ primum ab infectoribus quærebatur, ſordidis colores aſpernantibus. Sic quoq; à præcipua & utiliore parte, Radicula Romanis eſt appellata. Saponaria recentiorib. dicta eſt, quoniam eluendis ueſtimentorũ maculis, ſordibusq́; lanarum expurgandis, ſaponis uicem exhibet. Herba autem fullonũ nominata eſt, quod ea interpollandis ueſtibus, & mangonio poliendis fullones utantur.

Radicula. Lanaria. Condiſi. Saponaria. Struthium unde nominatum. στρουθοί. Lanaria cur dicta. Radicula quare appellata. Saponaria cur uocata. Herba fullonum.

FORMA.

Struthion herba eſt caule lanuginoſo, folijs oleæ prodeuntib. ex interuallo quaſi geniculatim, plerunq; quinis in unum coëuntibus, in ſummo coliculorũ floribus candidis: radice, quam ſummo ceſpite non in altum ultrò citroq; per longitudinem fundit, magna, tereti & oblonga, quæ conciditur purgandis lanis.

LOCVS.

Naſcitur in Aſia Syriaq;, ſaxoſis & aſperis locis præcipuè. Nunc in hortis quibuſdam plantatur.

TEMPVS.

Floret æſtate, Iunio maximè menſe, ſed per duos cõtinuos menſes floribus prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum temperamento, ex quarto quodammodo ordine.

VIRES.

STRVTHIVM Seyffenkraut.

Soape wurt fullers wort.

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius acris eſt, urinam cit, iecinoroſis auxiliatur, tuſsi & orthopnœis cum melle cochlearis menſura ſumpta. Aluum ſubducit. Eadem cum Panace & Capparis radice ſumpta, calculos frangit, & per urinam exturbat. Lienem induratũ minuit. Subdita menſes elicit, & fœtum manifeſtè enecat. Cum polenta & aceto illita, lepras tollit. Cum farina hordeacea in uino elixa, tubercula diſcutit. Miſcetur præterea collyrijs & malagmatis quæ ad claritatẽ oculorũ conficiuntur. Sternutamenta cit, & trita cum melle naribus infuſa, per os purgat.

EX GALENO.

Struthij radice potiſsimũ utimur, guſtu acri quidem exiſtente. Sed & abſtergit, & irritat, ideoqꝫ ſternutamenta mouet, ceu cætera omnia quæ guſtu acria ſunt, & temperamento calida.

EX PLINIO.

Medetur morbo regio ipſa radix decocta, & ius potum: item thoracis uitijs. Vrinam cit, aluum ſoluit, & uuluas purgat. Ea & ex melle prodeſt magnificè ad tuſsim orthopnœæ cochlearis menſura. Cum polenta uerò & aceto lepras tollit. Eadem cum Panace & Capparis radice calculos frangit, pellitqꝫ. Panos diſcutit, cum farina hordeacea & uino decocta. Miſcetur & malagmatis & collyrijs, claritatis cauſa. Ad ſternutamenta utilis inter pauca. Lieni quoqꝫ ac iecinori. Eadẽ pota denarij unius pondere ex mulſa aqua, ſuſpirioſos ſanat.

DE SCILLA. CAP. CCC.

NOMINA.

B ΣKIΛΛA Græcis, Scilla Latinis, Squilla, exemplo Varronis, omnibus nunc officinis uocatur. Germanis autem Meerzwibel.

FORMA.

Scillæ radix cæpæ modo multipliciter tunicata corticoſaqꝫ, ex qua prius, ut in croco, caulis proſilit, tum ex eo flos in luteo candidus emergens inſidit, qui cum ſenuerit folia demum multis pòſt diebus emicant lata, nullo nixa pediculo, cæpitia quadam ſpecie, & pleraqꝫ ex ijs in terram deflexa.

LOCVS.

Scilla undique, ut cæpæ & allia, prouenit.

TEMPVS.

Scillam ter florere, triaqꝫ tempora ſationũ oſtendere, Theophraſtus libro ſeptimo capite duodecimo tradit. Primum enim florum prouentũ, arandi primum tempus ſignificare ſcribit, ſecundũ medium, tertiũ nouiſsimũ. Quot enim fuerint iſti, totidem & arari tempora fermè occurrunt. Scillæ præterea flos, ut eſt Berytius autor, uirgata ſpecie proſiliens, modò celeriter nõ emarceſcat, largos frugum prouentus, ac uberem annonam nobis promittit.

TEMPERAMENTVM.

Admodũ incidentem facultatẽ obtinet, non tamen admodũ calidam, ſed ſecundum hoc eam quiſpiam ſecundi ordinis cenſeat excalfacientiũ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim acrem & feruentẽ habet. Aſſata uerò multiplicẽ obtinet uſum. Paſta aut luto oblita, in clibanũ conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec circunlita paſta ſufficienter toſta fuerit. Qua amota, ſi non emolleſcat, altera paſta aut luto circunlinitur, & eadem quæ prius fiunt. Nam quæ ita non aſſatur, noxia magis eſt, præſertim interaneis data. Torretur item in olla indito operculo, & in clibanũ coniecta. Sumitur ex ea, abiectis extimis partibus, quod maximè mediũ eſt, quod conciſum, effuſa priore aqua, coquitur, nouaqꝫ ſuperinfuſa uſqꝫ dum nec amaritudinẽ, neque

SCILLA

Squill

Meerzwibel.

Sea onion

A acrimoniam habeat aqua. Siccatur autem in umbra diſſecta, & lino traiecta, ita ut ne taleolæ inuicem ſe contingant. Sic igitur ſecta, ad oleum, uinum, acetumq́ſcilliti cum utimur. Ad rimas uerò pedum crudæ Scillæ interanea pars in oleo feruefacta, aut cum reſina liquefacta imponit̃. Decocta in aceto demorſis à uipera cataplaſma eſt. Aſſæ eiuſdẽ pars una toſti ſalis partibus octo ſubigitur, daturq́ ieiunis cochlearis unius duorúmue pondere ad emolliendã aluum. Additur potionibus & odoramentarijs medicamentis, & ijs cum quibus urinam ciere uoluerimus, hydropicisq́ & ſtomachicis, quibus innatant cibi, & morbo regio, torminibus, in uetere tuſſi, aſthmaticis, cruenta reijcientibus. Trium uerò obolorum pondus in delinctu ex melle ſumpſiſſe ſatis eſt. Coquitur eadem cum melle, ſumiturq́ in cibo ad eadem, maximè coctionẽ adiuuans. Strigmentitia per aluum ducit. Cocta & ſimili modo ſumpta, idem poteſt. Cauendus Scillæ uſus ijs, quibus interaneũ aliquod exulceratum erit. Prodeſt uerrucis & pernionibus aſſam inungere. Semen eius tritum, cum caricis aut melle exceptum, ſi manditur, aluum emollit. Pro foribus domus ſuſpenſa tota amuletum eſt.

EX GALENO.

Præſtat aſſam aut elixam ſumere: ſic enim uirium eius uehementia exoluitur.

EX PLINIO.

Scillarum in medicina alba eſt quæ maſculus, fœmina nigra. Scilla quę candidiſſima fuerit, utiliſsima erit. Huic aridis tunicis direptis, quod reliquũ è uino eſt, conſutum ſuſpendit̃ lino modicis interuallis, poſtea arida fruſta in cadum aceti quàm aſperrimi pendentia immerguntur, ita ne ulla parte uas cõtingant. Hoc fit ante Solſtitium diebus quadraginta octo. Gypſo deinde oblitus cadus, ponitur ſub tegulis, totius diei ſolem accipientibus. Poſt eum numerũ dierum tollitur uas, Scilla eximitur, acetum transfunditur. Hoc clariorẽ aciem facit. Salutare eſt ſtomachi laterumq́ doloribus, parum ſumptum binis diebus. Sed tanta uis eſt, ut auidius hauſtum extinctæ animæ momento aliquo ſpeciem præbeat. Prodeſt & gingiuis & dentibus, uel per ſe cõmanducata. Tineas & reliqua uentris animalia pellit ex aceto & melle ſumpta. Linguæ quoq́ recens ſubiecta præſtat ne hydropici ſitim ſentiant. Coquitur pluribus modis in olla, quæ conijciatur in clibanum aut furnum, uel adipe aut luto illita, aut fruſtatim in patinis. Et cruda ſiccatur, deinde cõciditur, coquiturq́ in aceto, tum ſerpentium ictibus imponitur. Toſta quoq́ purgatur, & medium eius iterum in aqua coquitur. Vſus ſic coctæ ad hydropicos. Ad urinam ciendam tribus obolis cum melle & aceto potę. Item ad ſpleneticos & ſtomachicos, ſi non ſentiant ulcus, quibus innatet cibus. Ad tormina, regios morbos, tuſsim ueterem cum ſuſpirio. Diſcutit & ex folijs ſtrumas, quadrinis diebus ſoluta. Furfures capitis, & ulcera manantia illita, ex oleo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maximè uti coctionem faciat. Sic & interiora purgat. Rimas pedum ſanat in oleo cocta, & mixta reſinæ. Semen eius lumborũ dolori ex melle imponitur. Pythagoras Scillam in limine ianuę ſuſpenſam, malorum medicamentorum introitum pellere tradit.

STAPHIS AGRIA

Stamis aker

Bißmüntz.

Stamis aker

A

DE STAPHIDE AGRIA.

CAP. CCCI.

NOMINA.

ΣΤΑΦΙΣ ἀγρία Græcis, herba Pedicularis & Pituitaria Latinis, officinis Staphiſagria, Germanis Biſʒmüntʒ. Pedicularis autem Pituitariaq́ue Latinis à uiribus quas habet, dicta eſt: erumpentibus enim è corpore pediculis ex oleo inuncta aduerſatur, & cõmanducata feruore multam pituitam trahit.

Pedicularis quare dicta.
Pituitaria unde.

FORMA.

Folia habet Labruſcæ, inciſuris diuiſa, coliculos rectos, molles, nigrosq́ue, flores Iſati ſimiles, ſemen in uaſculis uiridibus ſimilibus Ciceri triangulũ, aſperum, in nigro ſubrufum, intus candidũ, guſtu acre. Hæc deſcriptio herbæ huic cuius hic effigiem damus per omnia quadrat, floribus tantum exceptis, qui minimè Iſati ſimiles ſunt, neq́ue in colore, neq́ue in quantitate. Iſatis enim flores lutei ſunt, & exigui, huius contrà ſubcæſij, ac multò maiores, ut hinc ferè ſuſpicer eam herbam non eſſe quam ueteres pingunt Staphida agrian. Cæterũ cum proximè tamen ad picturam accedat, neque uiribus diſtet admodũ, inter Staphidis agrias ſpecies rectè à pleriſq́ue hodie herbariæ rei ſtudioſis cõnumeratur. Folia enim fert plerunq́ue ſeptem, aliquando etiam paucioribus inciſuris diuiſa, coliculos rectos, nigros, & in folliculis herbaceis ſemen triquetrum, in nigro ſubrufum, intus candidum, guſtu acre, ita ut illi omnes notæ, demptis floribus, reſpondeant.

LOCVS.

Naſcitur, Plinio authore, in opacis. Ea cuius picturam exhibemus, nunc paſsim in hortis plantatur.

B

TEMPVS.

Floret æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Quum urendi uim habeat Staphis agria, conſequitur eandem in quarto ordine eſſe excalfacientium & deſiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius grana quindecim ſi quis trita in aqua mulſa dederit, craſſa per uomitũ purgant. Sed qui biberint, ambulare debent. Quinetiam aſsiduè attendere oportet, & aquam mulſam potui dare, quod ſtrangulationis pericula inferant, & fauces deurant. Trita eadem, & ex oleo inuncta, pediculationi, prurigini & ſcabiei auxiliatur. Plurimã cit pituitã cõmanducata. Decocta in aceto, dentium dolori, ſi ea colluantur, ſubuenit. Gingiuarũ rheumatiſmũ ſiſtit. Vlcera oris, aphthas nominant, cum melle ſanat. Miſcetur præterea urentibus malagmatis.

EX GALENO.

Vehementer acrem obtinet facultatẽ, adeò ut ex capite purget pituitam, abſtergatq́ue ualenter. Itaq́ue ad ſcabiẽ accõmodata eſt. Sed & urendi uim aliquam habet.

EX PLINIO.

Nucleis eius ad purgationes uti non cenſuerim propter ancipitẽ ſtrangulationẽ, nec ad pituitã oris ſiccandã: fauces enim lædunt. Phthiriaſi caput & reliquũ corpus liberãt triti. Facilius admixta ſandaracha. Item pruritu & pſoris. Ad dentiũ dolores decoquuntur in aceto. Ad auriũ uitia, rheumatiſmũ gingiuarũ, ulcera oris manantia. Flos tritus in uino contra ſerpentes bibitur. Semen enim abdicauerim, propter nimiam uim ardoris. Quidam eam Pituitariã uocant, & plagis ſerpentium utiq́ue illinunt. Item phthiriaſi, qua Sylla dictator conſumptus eſt. Naſcuntur quoq́ue in ſanguine ipſo hominis animalia exeſura corpus. Reſiſtitur Staphidis agrias ſucco, cum oleo perunctis corporibus. Hæc quidem in aceto decocta, etiam ueſtes eo tædio liberat.

SESELI
MASSILIENSE.
Seſel.

Seſely

A

CAP. CCCII.

NOMINA.

ΣΕΣΕΛΙ τὸ μασσαλεωτικὸν Græcis, Seſeli Maſsilienſe Latinis, officinis Siler montanũ dicitur. Semen tamen quod à ſeplaſiarijs hoc nomine uenditur, non Maſsilienſis, ſed, ſi amaritudinẽ reſpicias, Æthiopici, uel, quod magis uero ſimile eſt, Peloponneſiaci (neutrius enim integram imaginẽ uidimus) Seſeli ſemen eſt: latius enim, odoratius, & carnoſius Maſsilienſi exiſtit. Germanis incognita hactenus planta fuit, ob id Seſel rectè illam appellabunt. *Siler montanũ.*

FORMA.

Folia gerit Fœniculi, craſsiora tamen. Caulem uegetiorẽ, umbellam Anetho ſimilem, in qua ſemen eſt oblongum, anguloſum, & deguſtanti confeſtim acre: radicem longam, & odoratam. Ex qua Dioſcoridis deliniatione ſatis conſtat ſtirpem, cuius picturam damus, eſſe Seſeli Maſsilienſe, quod huic nimirum, nulla prorſus nota reclamante, tota deſcriptio ſuffragetur. Quid multa? dato etiam quod ſingulæ illi non reſponderent notę, tamen cum eas quas ueteres Seſeli attribuerunt facultates obtineat, citra omne periculum pro eo uſurparetur.

LOCVS.

Optimũ iuxta Maſsiliam, teſte Dioſcoride, Galliæ urbem naſcitur, unde etiam cognominatũ eſt Maſsilienſe. Prouenit autem alijs quoq; in locis calidioribus, & nunc in pleriſq; Germaniæ hortis, ſed non niſi ſatum & cultum.

TEMPVS.

Floret æſtate, & ſemen ſubinde producit.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & deſiccat in ſecundo ordine.

B

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & radix calefaciendi uim obtinent. Stranguriæ, orthopnœæ, uteri ſuffocationibus & comitialibus pota medentur. Menſes & fœtus ex utero ducunt. Interaneis omnibus proſunt, & diutinas tuſſes ſanant. Ipſum ſemen cum uino potum coctioni confert, tormina diſcutit, & epialis febribus utile eſt. Ad arcenda in itinere frigora cum pipere & uino bibitur. Datur capris alijsq; quadrupedibus bibendũ, ut partus iuuet.

EX GALENO.

Seſeli & radix & ſemen uſqueadeo excalfacit, ut admodum urinã mouere queat. Sed & tenuium eſt partium, ut & comitialibus, & orthopnœis competat.

EX PLINIO.

Prodeſt homini ad tuſsim ueterẽ, rupta, cõuulſa, in uino albo potum. Item opiſthotonicis, & iecinorũ uitijs, & torminibus, & ſtranguriæ, duarum aut trium ligularum menſura. Sunt & folia utilia, ut quæ partus adiuuent etiam quadrupedum. Hoc maximè paſci dicuntur ceruæ pariture. Illinitur & igni ſacro. Multum in ſummo cibo concoctionibus confert, uel folio, uel ſemine. Quadrupedum quoque aluum ſiſtit, ſiue tritum potui infuſum, ſiue mandendo cõmanducatum è ſale. Boum morbis medetur, uel ſi contritum infunditur.

SANGVISORBA
MAIOR.

Groß Kölbleskraut.

wild burnett

SANGVISORBA
MINOR.

Klein Kölbleskraut.

Garde Brunett

C

NOMINA.

CVVM ignoraremus quo nomine ſtirpem hanc ueteres Græci & Latini, ſi modo ijs cognita fuit, appellarint, maluimus interea uulgari uti nomenclatura, donec aliud certius nomen inueniremus. Elatinen tamen eſſe iudicarem, ſi folia puſilla, piloſa, & rotunda obtineret. Nunc quum neque puſilla, neque piloſa, neque rotunda, ſed mucronata eſſe uideantur, certi ſtatuere nihil poſſum. Sanguiſorba uerò dicta eſt hæc herba, non quod uulneribus iniecta ferrũ & ſpicula facilè & citra ſenſum doloris exigat, ut nõnulli arbitrantur: idipſum enim non poſſe mirifica quæ illi ineſt adſtringendi facultas abundè oſtendit: ſed potius quod ei in ſiſtendo ſanguine undecunque emanarit, mira admodũ inſit efficacia, adeò ut hunc ipſum quaſi abſorbere uideatur. Erroris autem huius nulla alia cauſa eſt, niſi quod hanc ſtirpem multi cum ea quæ hodie Pimpinella uocatur, confundant, quæ certè propter caliditatẽ quam obtinet haud exiguam, quandã etiam trahendi facultatẽ habere uidetur, adeò ut infixa corpori extrahere facile queat. Quod uerò cum Pimpinella confuderint non alio factum eſt nomine, quàm quod huius folia proximè ad Pimpinellæ folia, quæ itidem ut hæc ſerrata ſunt, accedere uidentur. Sed hæc confuſio non caret errore, ut paulò pòſt dicemus. Germanis hæc herba Kölbleskraut / à capitellis quæ ruffeſcentibus punctis maculata ſunt, dicitur. Nõnulli etiam Germanorum Hergots bårtlin nominant. Quidam etiam à ſiſtendo ſanguine Blůtkraut.

Sanguiſorba cur dicta.

Error eorum qui Pimpinellã cum Sanguiſorba confundunt.

GENERA.

Duo ſunt eius herbæ quæ Sanguiſorba uocatur genera. Vna enim maioribus conſtat folijs ac longioribus, coliculis tamen tenuioribus, ideoque ab hac foliorũ forma maior à nobis dicta eſt. Altera minoribus folijs, coliculis autem maioribus eſſe deprehenditur, quare ab iſta foliorũ effigie rectè minor appellari poteſt, ut inter eas aliquod diſcrimen eſſe herbariæ rei ſtudioſi hac ratione animaduertant.

Sanguiſorba maior.

D

Minor.

FORMA.

Herba eſt à radice craſſa & longa, ſtatim folioſa, minor potiſsimũ, coliculos habens plurimos rubentes, folia aſpera, in extremitatib. latè crenata & ſerrata, in ſummo coliculorũ capitella ruffeſcentibus punctis maculata, quæ ſi hiant flores exeunt herbacei, in medio croceam comam oſtendentes.

LOCVS.

Naſcuntur locis incultis, aridioribus, & ſoli expoſitis. Vnde iterum colligere licebit non eſſe Elatinen, utcunque à facultatibus illius non diſcrepet, quòd Dioſcoride & Plinio teſtibus, Elatine in cultis & ſegetibus proueniat.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Guſtantibus adſtrictionẽ haud uulgarem ac uiſcoſitatem herba præ ſe ferre uidetur. Quapropter ſiccam admodum conſiſtentiã nacta eſt, ſimulque corpora contrahere, & conſtringere poteſt, atque adeo emplaſticam, eo quòd glutinoſa ſit, facultatem obtinet.

VIRES.

Ex ijs quæ diximus abundè conſtat utranque Sanguiſorbam in reſtringendis ac ſupprimendis ſanguinis profluuijs eſſe efficaciſsimas, adeò ut nonnulli conſtanter aſſerant, eas etiam manibus geſtatas ſanguinem undecunque manantẽ ſiſtere poſſe. Experientia certè compertũ eſt ad muliebre profluuiũ ſanandũ, nullum poſſe repe riri præſentius ijs ſtirpibus præſidiũ. Glutinant etiam uulnera illarũ folia, carcinomatiſque & fiſtulis medentur. Generoſum denique ac ſtrenuum remediũ eaſdem eſſe ad dy-

A ad dyſenterias, & reliquos uentris fluxus, ſi ex aqua aut uino bibantur, nemini non notum eſt. Quid multa? Elatines herbæ, cuius certè hæ duæ ſtirpes genus eſſe uidentur, facultates habent. Quare toto cœlo errant qui herbas has, ut ſuprà etiam cõmemoratum eſt, cum Pimpinella confundunt, quod hæc ipſa acris admodũ ſit & multum calida: illæ contrà ſapore, haud ſecus atq; Elatine, adſtringente. Verum non tantum differunt facultatibus, imò etiam odore, coloreq; foliorũ, maximè uerò florũ diuerſitate, ut quiuis ex utriuſq; herbę picturę collatione ſtatim deprehendet.

Pimpinella nõ ſolum facultatibus, uerumetiam forma à Sanguiſorba diuerſa.

DE SCOLYMO. CAP. CCCIIII.

NOMINA.

ΣΚΟΛΥΜΟΣ Græcis, Carduus & Strobilus Latinis, Columellæ Cinara dicitur. Sunt qui hodie Arcocum corrupta uoce nominent, primam uocis ſyllabam articuli uice præponentes. Alij paulò rectius Alcocalum uocant: Cocali ſiquidem nomine, nux pinea, cui Scolymi capitulum ſimile eſt, uenit. Nunc uulgo herbariorũ ab articulo ſtatim duabus interiectis literis Articocalus, aut expuncta uocali a, Articoclus, uel magis curtato, ut ferè fit, uocabulo, Articols uel Articoca nuncupatur. Germani inſtar uulgi Articoca nominabunt, aut Strobildorn. Strobilum autem Romani hanc ſtirpem non alia ratione dixerunt, quàm quod eius capitulum, ut diximus, ſtructili nucleorũ ſerie pineam nucem referre uidetur. Cinaram uerò ſunt qui appellatã putent, quod ſatum & cultum cineribus gaudeat. Alij à Cinara potius puella, quæ in eius ſpeciei Carduum mutata eſt, dictam eſſe uolunt.

Carduus. Strobilus. Cinara. Alcocalus. Cocalus. Articocalus. Articoca. Strobilus cur dicta. Cinara quare appellata.

FORMA.

B Folia habet Chamæleontis, & ſpinæ albæ uocatæ ſimilia, nigriora tamen ac craſſiora. Caulem emittit oblongum, folioſum, in quo capitulũ ſpinoſum. Radicẽ uerò nigram & craſſam. Hæc Dioſcorides. Cæterum caput eius & uertex in ſquaroſum extuberat globum, corticoſis unguibus turgentẽ, ſpicisq; ſquamatim coagmentatum, quorũ orbis exterior uiret, interior niueo candore niteſcit. Flos purpureo rutilat colore, qui tandẽ euaneſcit in pappos. Caput uetuſtate tandem diſsilit in corticeas laminas, ſemen oſtendens Cnici figura. Nos tamen integrã Scolymi faciẽ ac picturã hoc tempore dare non potuimus, quod primo anno fructum ſuum nõ oſtendat. Curabimus autem alio tempore ut ſtudioſi integram eius habeant picturam.

LOCVS.

Nuſquam, quod ſciam, in Germania prouenit Cinara, niſi ſata & culta. Quare Scolymus qui in hortis colitur & plantatur, uerè Cinara exiſtit. Quod ideo monendum eſſe duximus, quia inter Græcos eſſe conſtat, ut eſt Paulus & Aëtius, qui Scolymum à Cinara diſcriminãt. Non eſt autẽ aliud inter eas ſtirpes diſcrimen, quàm quod Scolymus ferus eſt & ſylueſter, Cinara uerò domita cultu, ideoq; à nonnullis Carduus altilis nominatur.

Scolymus hortenſis propriè Cinara dicitur. Scolymus. Cinara. Carduus altilis.

TEMPVS.

Quum Solſtitiũ æſtiuum agitur, Scolymi flos erumpit, Heſiodo in lib. ij. cui titulus Opera & dies, teſte, qui ea florente cicadas acerrimi cantus eſſe, & mulieres libidinis auidiſsimas, uirosq; in coitum pigerrimos, capite, genibus, ac toto corpore præ Sirij æſtu areſcentibus, ſcribit.

TEMPERAMENTVM.

Quæ ſecundum qualitatẽ editur actio, calidum in ſecundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamentũ indicat, ſiccum uerò in ſecundo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Scolymi illita graueolentiã alarũ, & totius corporis emendat. Item ſi decocta in

SCOLYMVS

Strobüdorn.

A ctà in uino bibatur. Vrinã etiam copioſam fœtidamq́ pellit. Herba cum recens naſcitur tenereſcitue, aſparagorum modo in olera tranſit.

EX GALENO.

Scolymi radix copioſam urinam graueolentẽ elicit, ſi quis eam in uino coctã bibat: ideoq́ graueolentiã ſanat, tum alarum, tum totius corporis. Atq́ hoc ſanè medicamẽto ex tota ineſt eſſentia, utpote eius ſucco exiſtente purgatorio. Et in libro ſecundo de alimentorũ facultatibus: Praui ſucci edulium eſt Cinara, pręcipuè cum iam durior euaſerit: tum enim billioſi humoris copia abundat, totaq́ eius ſubſtantia durior exiſtit, adeoq́ ut ex ipſa melancholicus, ex ſucco uerò eius tenuis & bilioſus humor producatur. Proinde coctam edere præſtiterit adiecto Coriandro, dein ex oleo, garo, uinoq́ ſumatur. Si tamen in patina aut ſartagine ad eſum præparetur, abſq́ ijs comedatur. Plerique enim ſic eius ueluti cacumina comedunt, quæ ſpondylos nominant.

EX PLINIO.

Vrinam ciere Scolymum præcipuè traditur. Sanare lichenas & lepras ex aceto. Venerẽ ſtimulare in uino, Heſiodo & Alcęo teſtibus, qui florente ea cicadas acerrimi cantus eſſe, & mulieres libidinis auidiſsimas, uirosq́ in coitũ pigerrimos ſcripſere, uelut prouidentia naturæ hoc adiumento tunc ualentiſsimo. Item graueolentiã alarũ emendat radicis emedullatæ uncia, in uini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, itemq́ poſt cibum cyathis ſingulis pota. Mirũ eſt, quod Xenocrates promittit experimento, uitium id ex alis per urinam effluere.

DE SPHATVLA FOETIDA. CAP. CCCV.

B

NOMINA.

HERBA quam officinæ Sphatulam fœtidam uocant, quod grauem exhalet odorẽ, quomodo ueteribus ſit appellata nondum certò ſcire poſſum. Nomen quidem ipſum Xiphij ſeu Gladioli ſpeciem eſſe docet: Sphata ſiquidem Latinis gladium ſignificat. Non eſſe autem Xiphium radix eius euidenter admodũ oſtendit, quæ non eſt bulboſa, nec gemina, ita ut altera alteri inſideat, ſed capillamentis fibrata. Neq́ etiam Sparganiũ eſſe partim folia eius quæ in terram non procumbunt, partim etiam ſemina, quæ non in pilulis, ſed folliculis aut ſiliquis profert. Non uidetur etiam eſſe Xyris, quod illa radicem habeat longam & rufam, Sphatula uerò fœtida nec longam nec rufam, ſed rotundam, albam & capillatam. Tamen quicquid ſit gentilem ijs eſſe foliorum ſimilitudine conſtat. Germani eam Wandtleußkraut/ à necandis cimicibus appellant.

Sphatula fœtida cur dicta. *Sphata.* *Sphatula fœtida non eſt Xiphiũ.* *Non eſt Sparganium.* *Non eſt Xyris.*

FORMA.

Folia Iridi ſimilia habet, minora tamen & anguſtiora. Caulem ex ſe mittit, in cuius ſummo folliculos aut ſiliquas Pæoniæ fœminæ non diſsimiles profert, quibus dehiſcentibus ſemen in ijs apparet rotundum & rubrum. Radicem obtinet capillamentis multis fibratam.

LOCVS.

Circa ſepes & dumeta naſcitur, frequens in Italia, nuſquã tamen in Germania, quod ſciam, niſi ſata prouenit.

TEMPVS.

Fructum ſeu ſiliquas ſuas autumno profert, ac ſubinde in ijs, ubi dehiſcunt, ſemen oſtendit.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer acrem qualitatẽ obtinet, adeò ut guſtata, fauces quaſi urere uideatur. Proinde calidam & ſiccam admodum eſſe conſtat.

SPHATVLA
FOETIDA.
Wandtleußkraut.
wild wrob ſpurgewort

A

VIRES.

Non multum à Staphidis agriæ uiribus abeſſe apparet: ualenter enim abſtergit. Hinc ad ſcabiem, eius potiſsimũ ſuccus, abigendam utilis eſt. Surculos etiam & ſpicula, perinde atque Xiphium & Xyris, ſine dolore extrahit. Cimices quoque necat atque fugat.

DE TRICHOMANE. CAP. CCCVI.

NOMINA.

ΤΡΙΧΟΜΑΝΕΣ græcè, Trichomanes, Capillaris latinè uocatur. Officinis Polytrichon falſo dicitur: id enim nominis Adianto herbę, quam hodie Capillum Veneris uocant, Dioſcoride & ueteribus alijs teſtibus, debetur. Germanicè Widertodt/oder Abthon appellatur. Trichomanes autẽ à facultate ſua Græci nominauerunt, quod ſcilicet fluentem capillum expleat, & ſubnaſci faciat: μανὸν enim ea gens rarum uocant, τριχὰ autem capillum. Hoc etiam nomine Capillarem Latini dixerunt.

Polytrichon officinarum.

Trichomanes cur dictum.

Capillaris.

FORMA.

Filici ſimile eſt Trichomanes, paruum admodum. Ex utraq; parte ordine quodam folia habet tenuia, Lentis figura, contraria inuicem, in ramulis tenuibus, ſplendeſcentibus, ſubnigris & auſteris. Cuius equidem deſcriptionis notæ omnes, nulla penitus reclamante, herbæ illi quam hodie officinæ Polytrichon uocant, pulchrè quadrant. Siquidem cauliculis iunceis, quincuncialibus, à radice ſtatim penè foliatis conſtat, folijs rotundis, lenticulæ forma, aduerſis inter ſe pediculis, ramulis ſub-
B nigris & nitentibus, ſine flore, ſine ſemine.

LOCVS.

Naſcitur in paluſtribus atque umbroſis locis, humentibus muris, & iuxta fontes, haud ſecus atque Adiantum.

TEMPVS.

Carpitur æſtate & autumni initio.

TEMPERAMENTVM.

Trichomanes in caliditate quidem & frigiditate ſymmetrum eſt, uerum deſiccat, extenuat & digerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eadem poteſt quæ Adiantum. Cum itaque Adiantum aliunde in Germaniam ſit deportandũ, & Trichomanes paſsim proueniat, licebit hoc in alterius inopia uti. Et conſultius multò ut Trichomane utantur officinæ, quàm Adianto adulterino. Prodeſt igitur Trichomanis decoctũ potum aſthmaticis, dyſpnoicis, felle ſuffuſis, lienoſis, urinæq; difficultatibus. Calculos frangit. Aluum ſiſtit. Venenatorũ morſibus, & ſtomachi fluxionibus in uino potum medetur. Menſes & ſecundas ducit, ſanguinis autem reiectiones ſiſtit. Crudum illinitur uenenatorũ morſibus. Alopecias explet, ſtrumas diſijcit. Furfures & achores cum lixiuio exterit. Cum ladano, myrtino, ſuſino, aut hyſſopo & uino capillos defluentes continet. Decoctũ etiam eius cum lixiuio & uino ſi eo abſtergantur, idem poteſt.

EX GALENO.

Alopecias denſat, & ſtrumas & abſceſſus diſcutit, lapidesq; frangit potum. Viſcoſorum craſſorumq; ex thorace pulmoneq; excreationibus non mediocriter confert. Ventris profluuiũ ſiſtit, nullam tamen manifeſtam caliditatẽ affert, ſicut nec frigiditatem.

EX PLINIO.

Calculos è corpore mirè pellit, frangitq;, utique nigrum. Quà de cauſa potius quàm quod in ſaxis naſceretur, & à noſtris Saxifragum appellatum crediderim.

capillus veneris

TRICHOMANES

maydenheer

Widertodt.

Como mayde heer

A Bibitur è uino quantum terni decerpſere digiti. Vrinam cient. Serpentiũ & araneorum uenenis reſiſtunt. In uino decocti aluum ſiſtunt. Capitis dolores corona ex ijs ſedat. Contra ſcolopendræ morſus illinuntur, crebrò auferendi ne pereant. Hoc & in alopecijs. Strumas diſcutiunt, furfuresq́ in facie, & capitis manantia ulcera. Decoctum ex his prodeſt ſuſpirioſis, & iecinori, & lieni, & felle ſuffuſis, & hydropicis. Strangurię illinuntur, & renibus cùm Abſinthio. Secundas cient & menſtrua. Sanguinem ſiſtunt ex aceto, aut Rubi ſucco poti. Infantes quoque ulcerati perunguntur ex ijs cum roſaceo & uino prius. Folium in urina pueri impubis, tritum quidẽ cum aphronitro, & illitum uentri mulierum, ne rugoſus fiat, præſtare dicitur. Perdices & gallinaceos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis, pecoriq́ eſſe utiliſsimos.

DE TELI. CAP. CCCVII.

NOMINA.

ΤΗΛΙΣ, κεραΐτις, αἰγόκερως, βούκερως Græcis, Fœnumgræcũ Latinis: officinæ genuinum nomen retinuerunt: Germanis Bockshorn / oder Kůhorn dicitur. Magna græcarum appellationũ pars à ſiliquarum quas producit figura deſumpta eſt: hę enim corniculis ſimiles exiſtunt. Hinc Ceraitis à cornu ſimpliciter dici cœpit: κέρας enim Græcis cornu eſt. Ægoceros autem à caprini cornu ſimilitudine, quemadmodum à bubuli Buceros, quod ſanè nomen Theophraſtus libro quarto de hiſtoria plantarum illi impoſuit. Cum itaque corniculis ſimiles habeat ſiliquas, factum eſt ut illam Columella ſimpliciter Siliquã nominauerit, Plinius Siliciam, Varro Siliculam.

Ceraitis cur dicta.
Aegoceros; Buceros.

B

FORMA.

Cauliculis emicat exilibus, rubicundis, folio penè Trifolij, flore candido & exiguo, ſemine in ſiliquis oblongis, ac cornu inſtar incuruis fuluo. Radice ſubrotunda & oblonga innititur.

LOCVS.

Satum Fœnogræcum paſsim ferè prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret, & unà ſiliquas producit. Semen tamen in Auguſto maturum legitur.

TEMPERAMENTVM.

Fœnumgræcum calidum eſt ſecundi ordinis, deſiccat primo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Molliendi & diſijciendi facultatem habet Fœnogræci farina. Facit ad inflammationes quæ intus foriſq́ ſunt ſi cum aqua mulſa decocta trita illinatur. Lienem cum nitro & aceto ſubacta & illita minuit. Decoctũ eius inſeſſu ad muliebria mala, quæcunque per inflammationes aut præcluſiones conſiſtunt, utile eſt. Expreſſus Fœnogræci in aqua decocti ſuccus, capillos, furfures & achores exterit. Cum anſerino adipe peſsi uice apponitur, loca quæ iuxta uterum ſunt emolliens & relaxans. Viride cum aceto imbecillis & exulceratis locis prodeſt. Decoctũ eius aduerſus teneſmos, & grauiter olentia dyſentericorũ excrementa confert. Oleum eius cum myrtino capillos & in genitalibus cicatrices abſtergit.

EX GALENO.

Fœnumgræcũ feruentes inflammationes irritat. Quæ uerò minus ſunt calidæ, & magis duræ, eas digerendo curat.

EX AETIO.

Fœnumgræcũ habet etiam abſtergendi uires. Varijs modis comeditur, ſed copioſius ſumptum caput tentat. At cremor decocti Fœnogræci cum modico melle

FOENOGRAECVM

𝔅𝔬𝔠𝔨𝔰𝔥𝔬𝔯𝔫.

A exhibitus, omnes deprauatos inteſtinorũ humores educit. Permodicũ eſſe oportet quod permiſcetur mel, ne erodat. In diuturnis uerò doloribus qui ſine febri thoracem infeſtant, pingues ſimul palmulæ elixantur, inde ſucco expreſſo melleq́ꝫ admixto ſuppoſitis carbonibus rurſus decoquuntur uſqꝫ ad congruam conſiſtentiam. Datur id diu ante cibum, obſeruariq́ꝫ oportet ne ijs exhibeatur quibus facilè caput dolet; palmulæ enim capiti infeſtæ ſunt.

EX PLINIO.

Vis eius ſiccare, mollire, diſſoluere. Succus decocti fœminarum pluribus malis ſubuenit: ſiue duritia, ſiue tumor, ſiue contractio ſit uuluę, fouentur, inſidunt. Infuſum quoqꝫ prodeſt. Furfures in facie extenuat. Spleni addito nitro decoctum & impoſitum medetur. Item ex aceto. Sic iecinori decoctũ. Diocles difficilè parientibus ſemen eius dedit acetabuli menſura tritum in nouem cyathis ſapæ ad tertias partes bibere, ut qui biberent in calida lauarentur. Et in balneo ſudantibus dimidiũ ex relicto iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro ſummo auxilio. Farinã Fœnogræci cum hordeo aut lini ſemine decoctam aqua mulſa cõtra uuluę cruciatus ſubiecit. Itemq́ꝫ impoſuit imo uentri. Lepras, lentigines, ſulphuris pari portione miſta farina curauit, nitro antè pręparata cute, ſæpius die illinens, perungiq́ꝫ præcipiẽs. Theodorus Fœnogræco miſcuit quartã partem purgati Naſturtij acerrimo aceto ad lepras. Damion Fœnigræci ſemen acetabuli dimidia menſura cum ſapæ & aquæ nouem cyathis ad menſes ciendos dedit potu. Nec dubitatᷓ quin decoctũ eius utiliſsimum ſit uuluis, interaneiſqꝫ exulceratis, ſicuti ſemen articulis atqꝫ pręcordijs. Si uerò cum Malua decoquatur, poſtea addito mulſo potus, ante cætera uuluis interaneiſqꝫ laudatur: quippe cum uapor quoque decocti plurimũ proſit. Alarum etiam graueolentiã decoctum Fœnogræci ſemen emendat. Farina porrigines capitis fur-
B fureſqꝫ cum uino & nitro celeriter tollit. In hydromelite autem decocta addita axungia genitalibus medetur. Item parotidi, podagrę, chiragrę, articulis, carnibuſqꝫ quę recedũt ab oſsibus. Aceto uerò ſubacta luxatis. Illinitur & lieni decocta in aceto, & melle tantum. Carcinomata ſubacta ex uino purgat, mox addito melle perſanat. Sumitur & ſorbitio è farina ad pectus exulceratũ, longamq́ꝫ tuſsim. Diu decoquitur donec amaritudo deſinat, poſtea mel additur.

DE TELEPHIO. CAP. CCCVIII.

NOMINA.

TΗΛΕΦΙΟΝ, ἢ ἀείζωον ἄγριον Grecis, Telephiũ & Illecebra Latinis, officinis & uulgo Craſſula maior appellatur. Sunt qui Fabam craſſam, à foliorũ quam cum faba habent ſimilitudine, nominẽt. Germanis Wundkraut/ Knabenkraut/ Fotzwang/ Fotzwein dicitur. Telephiũ uerò dictum eſt, quod ulceribus malignis & deploratis, quibus Telephus Myſiæ rex ab Achille uulneratus conſenuit, quæ eam etiam ob rem Telephia uocantur, auxilietur.

Craſſula maior. Faba craſſa. Telephium unde dictum. Telephia ulcera.

GENERA.

Dioſcorides duo genera facit. Vnum floribus albis, quod nobis Telephiũ album nominare placuit, germanicè Wundtkraut das weible. Alterum floribus luteis, quod Norimbergæ me uidiſſe memini. Damus pro illo Telephiũ purpuraſcentibus floribus emicans, quod ad differentiã prioris Telephiũ purpuraſcens appellare uoluimus, germanicè Wundkraut das mennle. Præter flores qui in primo candidi ſunt, in hoc autem purpuraſcentes, foliorum etiam colore differunt, qui in candido uiridis & herbaceus exiſtit, in purpuraſcente autem paulò pallidior. Cætera omnia in ijs ſimilia apparent, folia potiſsimũ, quę fabacea prorſus ſunt, niſi quod pinguiora, & craſsiora exiſtunt.

Telephium album. Telephium purpuraſcens.

TELEPHIVM
ALBVM.

orpher

Wundkraut weible.

orpen prickmaddam the greate
or great ſtone Cropp

TELEPHIVM
PVRPVRASCENS.

Wundkraut mennle.

C

FORMA.

Folĳs & caule Portulacæ ſimilis herba Telephium. Alas binas in ſingulis foliorum geniculis inhærentes habet. Ramuli à radice ſeni ſeptenìue prodeunt, referti folĳs cœruleis,craſsis,glutinoſis,carnoſis:flores illi lutei,uel albi,uel purpuraſcentes:radix ima, quod Dioſcorides omiſit, innumeris tuberibus ſcatet. Non eſt autē cur diuerſum Telephiū hoc nomine ab ea herba, quam herbarĳ hodie Craſſulam maiorem nominant,ſuſpicemur,cum omnes reliquæ notæ à Dioſcoride cōmemoratæ,illi adamuſsim conueniant. Et ſolenne certè eſt Dioſcoridi ut multas notas, in his potiſsimū herbis quæ ipſe non uidit, atqueadeo ex aliorū fide pingit, easq; maximè quidem neceſſarias omittat,& ſilentio tranſeat. Quibus etiā accedit locus natalis,& facultates Telephĳ,quæ eædem ſunt cum ĳs quæ Craſſulæ maiori recentes herbarĳ adſcribunt. Sunt qui alterum acetabulū eſſe putent, quorum ſanè ſententiam non admodum abſurdam eſſe iudico.

LOCVS.

Naſcitur inter uites, locis cultis & incultis humidis.

TEMPVS.

Vere ſtatim proſilit,Iulio autem & Auguſto menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Telephiū exiccat ordine ſecundo intenſo, aut certè principio tertĳ,nō tamen inſigniter calida,uerum in hoc forſan quiſpiam ipſum primi eſſe ordinis cenſeat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia ſenis horis illita,albas uitiligines ſanant:ſed oportet poſtea hordeacea farina illinere locum. Quinetiā alphos tollunt cum aceto in ſole inuncta. Sed ubi inaruerint,abſterguntur.

D

EX GALENO.

Telephiū detergendi & exiccandi facultate eſt præditū: proinde ad putrida ulcera conuenit,& leucas & alphos cum aceto ſanat.

EX PLINIO.

Illinitur lentigini, & cum inaruit teritur. Illinitur & uitiligini, ternis ferè menſibus ſenis horis noctis aut diei,poſtea farina hordeacea illinitur. Medetur & uulneribus & fiſtulis.

APPENDIX.

Recentiores herbarĳ ſua Craſſula maiori in curandis uulneribus,& ſiſtendo ſanguinis profluuio utuntur,ut eandem eſſe cum Telephio uel hoc ſaltem nomine nemo dubitare debeat. Magnam autem efficaciā habere in internis potiſsimū uulneribus & ulceribus,mirificeq; herniofis prodeſſe ĳdem tradunt.

DE TRINITATIS HERBA.
CAP. CCCIX.

NOMINA.

Iouis flos. *Herba Trinitatis unde dicta.* *Iacea.*

QVO nominè priuatim planta hæc Græcis aut Latinis appellata ſit medicis, ignorare me fateor. Conſtat tamen Violæ inodoræ genus eſſe, & mea quidem ſententia Iouis florem. Vulgus à triplici colore floris, herbam Trinitatis nominat. Sunt qui Iaceam, & herbam clauellatā appellent. Germani Dreyfeltigkeyt blůmen/ & Freyſchamkraut uocant.

FORMA.

Herba hæc folio eſt initio rotundo, per ambitum ſerrato, proceſſu temporis oblongiore, cauliculo triangulo, intus cauo, leuiter ſtriato, ex interuallis geniculato, prodeuntibus ex alarum ſinu pediculis longis, in quibus ſummatim elucent flores figura

HERBA TRI
NITATIS.

Herb trinity pances

Freyſchamkraut.

pance or harts ease

C figura & ſpecie uiolarum purpurearũ, ſuperiore parte purpurei, in medio candidi, inferiori uerò lutei, radijs quibuſdam nigris diſtincti. Quibus decidentibus ſemina protuberant.

LOCVS.

Sua ſponte in aruis interdum prouenit. In hortis tamen ut plurimum plantatur, ſpecioſiorq́ naſcitur.

TEMPVS.

Vere uiola hæc poſt purpuream emicat, & tota æſtate floret.

TEMPERAMENTVM.

Herba in guſtu lentorem quendam, atque modicam acrimoniam ſeu mordacitatem præ ſe fert, atqueadeo à Symphyti temperamento non admodũ abeſſe uidetur, id quod etiam ex facultatibus quas illi recentiores tribuunt facilè deprehenditur. Calida itaque & ſicca eſt.

VIRES.

Quum acrimoniȩ ratione incidendi uim quampiã habeat, ideo rectè recentiores aſthmaticis, pulmonisq́ phlegmonibus prodeſſe tradunt: collectũ ſiquidem in thorace & pulmone pus expurgare poteſt. Hac ratione puerorum etiam comitialibus morbis auxilio eſſe ſolet. Cȩterũ non parum ad prurituũ & ſcabiem confert, omniaq́ cutis uitia emendat, idq́ mediocris acrimoniæ & ſiccitatis ratione. Vlcera etiã, quia uiſcoſitatem obtinet, glutinare poteſt.

Beta.

DE TEVTLO. CAP. CCCX.

NOMINA.

D

Σεῦτλον unde dictum.

Beta cur dicta.

TEYTΛON, ἢ σεῦτλον Græcis, Beta Latinis appellatur. Germanis Mangolt/ oder Pieſſen. Σεῦτλον autem Græci ab impulſu nominarunt, etenim cultus ratione quadam incrementũ capeſsit arboris, neque ulli hortenſium latitudo foliorũ maior. Betæ nomen ſibi adſciuit, quoniam figuram ϐ literæ grȩcȩ dum ſemine turget referre uidetur. Nam ſummitatem in cacumine reflexam obtinet. Id quod teſtatũ nobis reliquit Lucius Columella in ſuo carmine de cultu hortorum ita canens:

Nomine tum graio, ceu litera proxima primæ,
Pangitur in cera docti mucrone magiſtri,
Sic & humo pingui ferratæ cuſpidis ictu
Deprimitur folio uiridis pede candida Beta.

GENERA.

Candida Beta.

Eius à colore omnes duo genera faciunt, candidam & nigram. Candida alio nomine Sicula, ut Theophraſtus libro octauo de hiſtoria plantarum, & Plinius libro decimonono, capite octauo, memoriæ prodiderunt, appellatur. Et nunc extrita litera una ferè omnibus noſtri ſeculi medicis Sicla nominatur. Germanicè weiſſer Mangolt. Nigra ad atrum uidetur tendere colorem, & à Germanis roter Mangolt uocatur.

Sicla.

Nigra Beta.

FORMA.

Caulem habet ſtriatũ, bicubitalem, folium ferè Atriplicis, flores exiguos luteos, ſemẽ in caulibus copioſum: radicẽ unicam in longum protenſam, è cuius lateribus aliæ, modò ſingulæ, modò binæ, nonnunquã ternæ fundunt, fibris multis refertæ.

LOCVS.

In hortis paſsim, & cultis locis naſcuntur Betæ.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floribus & ſemine turgent.

BETA CAN
DIDA.

Weiſſer Mangolt.

BETA
NIGRA.
Roter Mangolt.

Red Beate

A TEMPERAMENTVM.

Nitroſa qualitate particeps eſt. Nigra tamen adſtrictionis quippiam adiunctũ habet, & magis in radice quàm in alijs partibus. Symeon Seihi calidam & ſiccam eſſe in tertio ordine aſſerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Nigra Beta cum lente cocta aluum efficacius cohibet, multoq́ magis radix. Candida aluo utilis eſt. Vtraq́ uerò propter nitroſam uim quam habet mali ſucci eſt. Vnde ſuccus earum cum melle naribus inditus caput purgat. Auriũ etiam doloribus auxiliatur. Decoctũ radicum & foliorum, furfures & lendes deterget. Perniones fotu mitigat. Crudis folijs alphos nitro prius perfrictos, alopecias prurientes, atq́ depaſcentia ulcera illini prodeſt. Cocta exanthematis, eryſipelatis, & ambuſtis medetur.

EX GALENO.

Beta nitroſæ facultatis eſt particeps, qua tum extergit, tum digerit, & per nares purgat. Cæterum cocta nitroſitatẽ omnem exuit, fitq́ facultatis phlegmonis aduerſæ, leuiter diſcutientis. Porrò ad detergendũ digerendumq́ ualidior eſt Beta alba. Nam nigra adiunctũ habet quippiã adſtrictionis, & magis in radice quàm alijs partibus. Betæ itaq́ abſterſorius ineſſe ſuccus conſpicitur, adeò ut aluum ad excretionem extimulet, & nonnunquã ſtomachũ demordeat, præſertim ijs quibus ille ſenſilior obtigit: eoq́ largius commanſa, ſtomachum infeſtat. Huius ceu aliorum olerum, exigua eſt alimonia. Iecoris obſtructionibus, quàm Malua, aptius accõmodatur, magis autem ubi cum Sinapi eſtur, aut aceto. Lienoſos item ſimiliter manducata, mirificè iuuat.

EX PLINIO.

B Nec Beta ſine remedio eſt utraq́. Siue candidæ, ſiue nigræ radix recens & madefacta, ſuſpenſa funiculo, contra ſerpentiũ morſus efficax eſſe dicitur. Candida Beta cocta, & cum Allio crudo ſumpta, contra tineas. Nigræ radices ita in aqua coctę, pruriginẽ tollunt, atq́ in totum efficacior eſſe traditur nigra. Succus eius capitis dolores ueteres & uertigines, item ſonitum aurium ſedat, infuſus ijs. Ciet urinã. Medetur dyſentericis iniecta, & morbo regio. Dolores quoque dentium ſedat illitus ſuccus. Et contra ſerpentium ictus ualet, ſed huius radici duntaxat expreſſus. Ipſa uerò decocta, pernionibus occurrit. Albę ſuccus epiphoras ſedat, fronte illita. Aluminis pauco admixto, ignem ſacrum. Sine oleo trita licet, aduſtis medetur. Et contra eruptiones papularum cocta. Eadem contra ulcera quæ ſerpunt. Illinitur & alopecijs cruda. Et ulceribus quæ in capite manant. Succus eius cum melle naribus inditus, caput purgat. Coquitur & cum lenticula addito aceto, ut uentrem molliat. Validius cocta, fluctuationes ſtomachi ſiſtit & uentris.

EX SYMEONE SETHI.

Eius ſuccus mediocriter abſtergit. Hic etiam uentrem ad effluxũ proritat, & ſtomachum aliquando uellicat, eorum præſertim qui hunc ualde ſenſilem obtinent. Quapropter edulium eſt ſtomacho infeſtum, ſi plurimũ comedatur. Exiguum eſt eius alimentũ, ſicut cæterorũ olerum. Vtilis uerò eſt ad iecoris obſtructiones cum aceto comeſta. Pari modo ſi edatur, & lienis obſtructionib. bonum fit medicamentum. Conſtat autem Beta ex contrarijs facultatibus. Succus enim eius calidus eſt, uentrem conſtringit, & ſitim affert. Eius uerò corpus craſſarum partium, flatuoſum, concoctu difficilè & frigidum, uentremq́ ſiſtit, maximè ſi aqua in qua coctum eſt, ſubinde abijciatur.

TINCTORIVS FLOS

Gilbblům. Dyers weed

woad waxen

A

DE TINCTORIO FLORE.

CAP. CCCXI.

NOMINA.

AN herba hæc ueteribus cognita fuerit nondum compertũ habemus: quapropter ad germanicam alludentes appellationẽ, Tinctoriũ florem interim dum certius nomen nacti fuerimus, nominabimus. Germani Gilb oder Streich oder Ferbblůmen / quod florũ illius in tingendis libris & alijs quibuſdam uſus ſit, nuncupant. Sunt qui Ackerpfrimmen uocant.

FORMA.

Geniſtæ non admodũ diſsimilis eſt hæc herba: ramos enim herbaceos, ut illa habet, ac ſcabros, folia tamen paulò longiora & latiora, ad Hyſſopi ferè formam accedentia, florem luteum, Piſo ſimilem, ſemen in ſiliquis Lenticulæ haud abſimile, radicem planè ligneam.

LOCVS.

Prouenit locis altis, incultis & aridis, atque pratis nonnullis.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, atque deinceps ſemina profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara eſt, haud aliter quàm Geniſta, ut calefacere illam & ſiccare in altero ordine ſit euidentiſsimum.

VIRES.

Vt forma & temperamento Geniſtę ſimilis eſt, ſic etiam facultatibus haud dubiè eidem reſpondet. Has igitur ſuo loco reperies.

B

DE TORDYLO. CAP. CCCXII.

NOMINA.

ΤΟΡΔΥΛΟΝ, ἢ τορδύλιον, ἢ σέσελι κρητικὸν Græcis: Tordylon & Tordylion, & Seſeli Creticũ Latinis, Paulus Gordylion appellat. Germanis Beerwurtz dicitur, ut ſuprà in capite de Dauco quoque diximus. Nam cum Dauci ſemen hirſutum ſit, utcunq; cætera reſpondeant, hoc uerò minimè, non eſt cur Daucum eſſe credamus. *Seſeli Creticum.*

FORMA.

Fruticoſa eſt herbula, ſemen habens rotundũ, geminatum, clypeo ſimile, ſubacre & odoratum. Quæ ſanè omnes notæ huic herbæ, quæ à Germanis Beerwurtz dicitur, reſpondent, ut eius pictura, quam in capite de Dauco reperies, abundè docet. Hanc autem propter radicum ſimilitudinẽ inter Daucorum effigies habere locum uoluimus.

LOCVS.

Naſcitur in Amano Ciliciæ monte. In multis etiam Germaniæ noſtræ locis copioſiſsimè prouenit.

TEMPVS.

Iulio menſe floret, ac ſubinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat, ut ex facultatibus eius abundè colligere licet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Potum eius ſemen contra urinæ difficultatẽ, & ducendis menſibus prodeſt. Succus uerò caulis ſeminisq; adhuc uirentis trium obolorum pondere hauſtus decem diebus in paſſo, nephriticos ſanat. Efficax etiam radix: cum melle ſiquidem lincta, quæ in thorace ſunt educit.

C

EX PAVLO.

Gordylon alij Seſeli appellant, urinæ & menſibus ducendis habile. Radix ipſius ex melle lincta, quæ in thorace hærent, educit.

EX PLINIO.

Combuſta potu ciet menſes, & pectoris excreationes, efficaciore etiamnum radice. Succus eius ternis obolis hauſtus renes ſanat. Additur radix eius & in malagmata.

DE TITHYMALIS. CAP. CCCXIII.

NOMINA.

Lactaria herba cur nominata. *Lactuca caprina quare uocata.* TIΘΥΜΑΛΟΣ, ἢ τιθυμάλλον Græcis, Lactaria herba, & Lactuca caprina aut marina Latinis, barbaris & officinis Eſula, Germanis Wolffsmilch dicitur. Lactariã autem herbam cõmuni appellatione, ob cõmune omnibus lac, uniuerſum hoc genus uocauerunt. Lactucam uerò ob eandem cauſam, quia ſcilicet ex hac herba haud ſecus atq; ex Lactuca ſecta lac fluit. Caprinam, quod capræ Tithymalis ueſcantur.

GENERA.

Septem ſunt, Dioſcoride & alijs ueteribus teſtibus, Tithymalorum genera. Primus *Characias.* Characias, id eſt, uallaris dicitur, quod uallis ſeptisq; muniendis idoneus ſit. Secundus *Myrſinites.* Myrſinites, à Myrti foliorũ figura: aut à nucibus, quibus ſimilẽ fert fructum, Caryites nominatur. Hunc fructum ſunt qui Nucem uomicam, Germanis Kronäglin uocatam, eſſe putent. Tertius *Paralius.* Paralius, id eſt, marinus, quod in maritimis naſcatur, appellatur. Quartus *Helioſcopius.* Helioſcopius, hoc eſt, ſoliſequus, quia eius coma ad ſolis curſum circumagitur, nominat: germanicè Sonnenwendede Wolffsmilch uocari poteſt. Alijs nominatur groß Wolffsmilch. Quintus *Cypariſsias.* Cypariſsias à

D

Cupreſsi ſimilitudine nuncupatur. Germanicè cypreſſene Wolffsmilch nominari poteſt. Sextus *Dendroeides.* Dendroeides, à ramorũ copia dicitur. Septimus *Platyphyllos.* Platyphyllos, id eſt, latifolius, à latitudine foliorũ nominatur. Germanicè breytbletterte Wolffsmilch/ alij groß Teuffelßmilch uocant. Nos ex ijs generibus tria tantum depicta damus, quod reliqua uidere nondum nobis licuerit. Proferent fortè alij longè plura.

FORMA.

Nos ea tantum genera quorum picturas exhibemus, omiſsis alijs, deſcribemus. *Helioſcopius.* Helioſcopius itaque Portulacæ ſimilia folia obtinet, tenuiora tamen atque rotundiora. Ramos autem à radice prodeuntes quatuor aut quinque mittit, dodrantales, tenues & rubentes, copioſo lactis liquore plenos. Caput huic eſt Anetho ſimile, & ſemen ueluti in capitulis incluſum. Circumagit huius coma cum ſole, unde & Helioſcopij nomen accepit. *Cypariſsias.* Cypariſsias caulem emittit dodrantalem, aut maiorem, ſubrubrum, ex quo germinant folia pini ſimilitudine, teneriora tamen ac tenuiora. Et in uniuerſum pino nuper natæ ſimilis eſt, unde & nomen traxit. Abundat hæc etiam ſucco candido *Platyphyllos.* Platyphyllos Verbaſco ſimilis eſt, longioraq; reliquis folia habet.

LOCVS.

Helioſcopius in ruderibus potiſsimum, & circa oppida naſcitur. Cypariſsias in campeſtribus frequentiſsimus occurrit. Platyphyllos uerò in ſyluis.

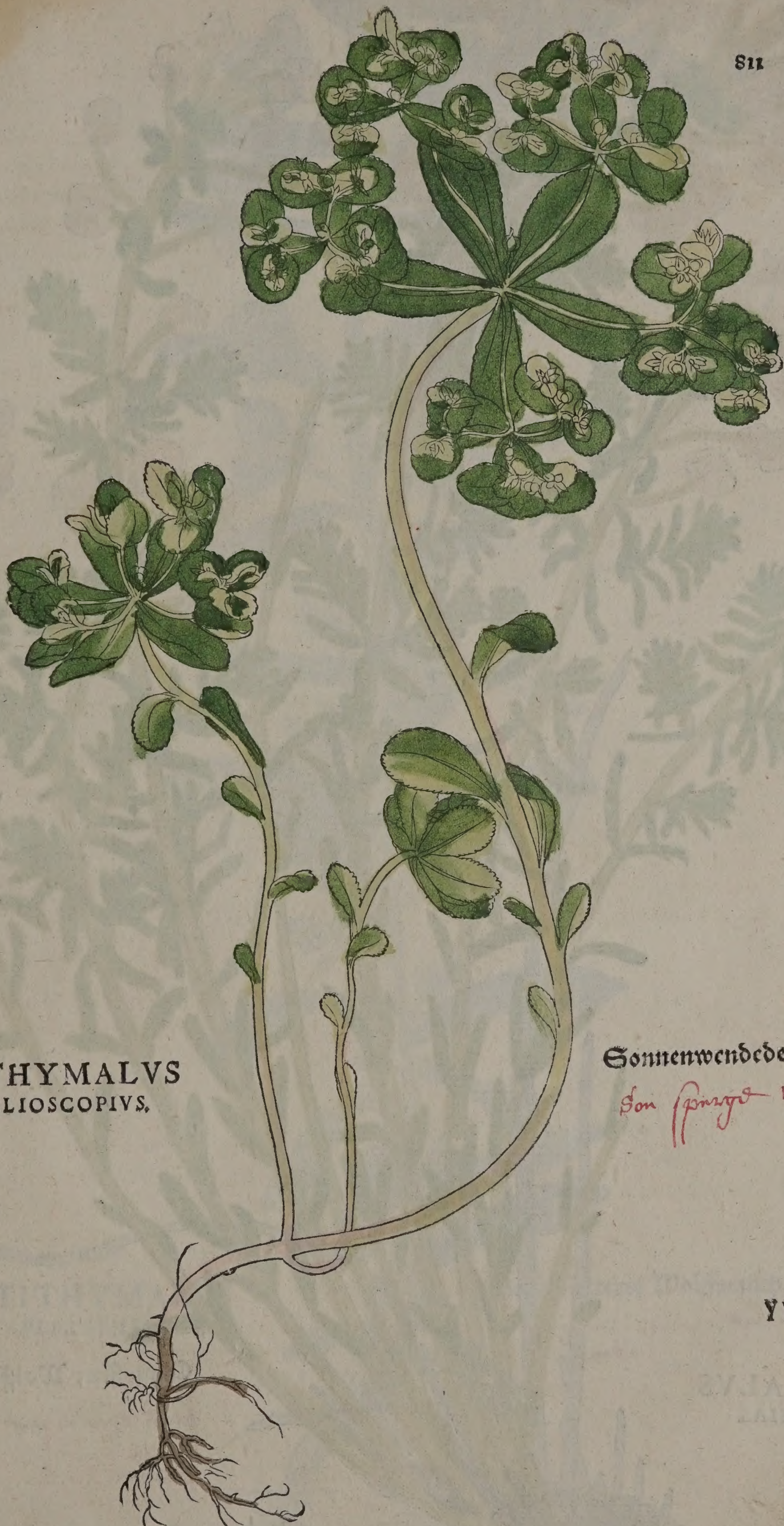
TEMPVS.

Semẽ Tithymalorũ autumno legitur, ſuccus uerò incipiente pomorũ lanugine.

TEMPERAMENTVM.

Vincentem habent acrem calidamq; facultatẽ, ineſt uerò & amaritas. Ex quarto itaque calefacientium ſunt ordine, & ualenter deficcant.

VIRES.

TITHYMALVS HELIOSCOPIVS.

Sonnenwendede Wolffsmilch.

Son ſpurge wartwort

TITHYMALVS
CYPARISSIAS.

Cypreſſene Wolffsmilch.

ſmall Eſula or pine ſpurge

TITHYMALVS
PLATYPHYLLOS.

Breytbletterte Wolffsmilch.

great eſula or ſpurge grant

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Characiæ liquor lacteus aluum per inferna purgandi, pituitã & bilem ducens, duorum obolorũ pondere ex poſca ſumptus. Cum melicrato autem uomitum cit. Appetente uindemia lacteus colligitur liquor. Depilat liquor hic recens ex oleo in ſole inunctus, renaſcentesq́ flauos & exiles efficit, tandemq́ omnes deſtruit. Cauernis dentium inditur, leuatq́ dolores: ſed cera dentes oblinendi, ne effluens fauces aut linguam uitiet. Idem inunctus myrmecias, acrochordonas, thymos & impetigines tollit. Valet etiam aduerſus pterygia, carbunculos, phagedænas, gangrænas, fiſtulasq́. Semen & folia eadem lacteo ſucco præſtant, dimidij acetabuli pondere pota. Radix drachmæ pondere cum hydromelite inſparſa & pota, per inferna purgat. Decocta cum aceto, colluto ore, dentiũ dolori auxiliatur. Helioſcopius eandem priori uim habet, non tamen uſqueadeo intentã. Nec diuerſam facultatem obtinent Cypariſsias & Platyphyllos.

EX GALENO.

Validiſsimus Tithymalorũ liquor eſt. Secundũ locum tenet ſemen & folia. Sed & radix earundem facultatum particeps eſt, ſed non ex æquo. Sanè ipſa cum aceto decocta dolores dentiũ ſanat, maximè qui illis eroſis proueniũt. At liquores ut qui ualentiorem uim habeant, in foramina quidem ipſa dentium induntur. Cæterum ſi aliam corporis partem contigerint, continuò adurunt, ulcerantq́: quapropter foris illis cera circunlinitur. Sic pilos quoque ſuccus inunctus tollit. Porrò quum uehementior ſit, oleo miſcetur: & ſi id ſæpe fiat, tandem prorſus radices pilorum aduſtæ corrumpent, corpusq́ depile reddetur. Eadem facultate myrmecias, acrochordonas, pterygia & thymos auferunt, detergentq́ lichenas & pſoras, quia ſcilicet abſtergendi illis facultas ineſt, propter amaritudinẽ. Prę terea ulcerum phagedænica,
D anthracωde & gangrænωde, quia ualenter calefaciunt & abſtergunt, ſi in tempore & moderatè quis utatur, iuuare poterunt. Verumenimuero & fiſtularũ callos, eadem facultate adimunt. Porrò hæc omnia genere quidem ſimiliter, imbecillius tamen & folia & fructus præſtare poſſunt. Quibus ſanè & ad piſces in aqua ſtagnali capiendos uti aſſolent. Celerrimè nanque ab illis in uertiginem acti, ac ſemimortui redditi, ad aquæ ſuperficiem feruntur. Cæterum quum ſeptem ſint eorum genera, ualentiſsimus eſt quem Characiam nominant, & Myrſinites, & qui in petris naſcitur ad modum arboris: deinceps qui Verbaſco adſimilis eſt, & Cypariſsias: pòſt Paralius, denique Helioſcopius. Proportione uerò comprehenſæ illorum facultatis & cinis & lixiuium erit.

EX PLINIO.

Tradunt toties purgari hydropicos fico ſumpta, quot guttas lactis Characię exceperit. Eſt & ſemen in uſu cum melle decoctum ad catapotia ſoluendæ alui gratia. Semen & dentium cauis cera includitur. Colluuntur & dentes ſucco radicis decoctæ in uino aut oleo. Illinunt & lichenas ſucco, bibuntq́ eum ut purgent uomitiones, & aluo ſoluta, aliàs ſtomacho inutilem. Trahit pituitã ſale adiecto in potu, bilem aphronitro. Si per aluũ purgari libeat, in poſca: ſi uomitione, in paſſo aut aqua mulſa. Media potio tribus obolis conſtat. Ficos à cibo ſumpſiſſe melius eſt. Fauces urit leniter. Eſt enim tam feruentis naturæ, ut per ſe extrà corpori impoſitũ, puſtulas igniũ modo faciat, & pro cauſtico in uſu ſit. Helioſcopius trahit bilem per inferna in oxymelite dimidio acetabulo. Cæteri uſus qui Characiæ. Cypariſsiæ eadem uis quæ Helioſcopio aut Characiæ. Platyphyllos piſces necat, aluum ſoluit, radice uel folijs, uel ſucco in mulſo, aut aqua mulſa drachmis quatuor. Detrahit priuatim aquas.

TRIFOLIVM ODORATVM.

Sibengezeit.

C

NOMINA.

Trifolium odoratum cur dictum.

TΡΙΦΥΛΛΟΝ Græcis, Trifolium odoratũ Latinis, officinis ſimpliciter Trifoliũ dicitur. Germanis Sibengezeit/propterea quod ſingulis diebus ſepties odorẽ ſuum habeat, & toties etiam amittat, quandiu in horto creuerit. Decerptum enim & exiccatum, odorem ſuum perpetuò retinet. Qui certè pluuioſa temporis conſtitutione ac tempeſtate inſtante multò uehementior eſt, ſic ſanè ut totas ædes, in quibus hæc herba repoſita eſt, odore ſuo compleat. Poteſt etiam appellari cõmodiſsimè wolriechender Klee.

FORMA.

Frutex eſt cubito altior, uirgas habens tenues, nigris, iunceisq́ adnaſcentijs multis præditas, in quibus folia Loto arbori ſimilia ſunt, terna in ſingulis germinationibus. His recens enatis odor Rutę ineſt, auctis uerò iam, bituminis. Florem emittit purpureum, ſemen modicè latum & ſubhirſutũ, ex altero extremo apicem obtinens. Radix illi tenuis, longa, ualida. Ex qua quidem deliniatione ſatis conſtat herbam, cuius picturam damus, eſſe Trifolium odoratum: ſiquidem cubito altior eſt, caules tenues obtinens, unde ramuſculi multi nigricantes quodammodo, ac iuncei oriuntur, qui ſinguli terna folia producunt odorata. Flores etiam habet in purpureo cœruleos. Semen quoq́ Milio haud diſsimile in folliculis modicè latis, piloſis, & in ſummitate aculeum habentibus, profert. Radicem deniq́ longam, candidam ac ualidam habet, ut prorſus nihil ſit quod deſcriptioni non reſpondeat.

LOCVS.

Sponte ſua in Germania non prouenit. Satum uerò nulla difficultate prodit.

TEMPVS.

D Iulio menſe floret, ac ſubinde ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & folia in aqua pota lateris dolore laborantibus, difficultati urinæ, comitialibus, incipienti aquæ inter cutem, uuluæq́ ſtrangulationibus auxiliantur. Menſes etiam ducunt. Oportet autem ſeminis tres, foliorũ uerò quatuor drachmas dare. Succurrunt & uenenatorũ morſibus folia trita cum oxymelite & pota. Referũt quidam, ſi totius fruticis, radicis & foliorũ decocto foueantur facti ex ſerpentiũ morſibus dolores, eos mitigari. Si uerò alius ulcus habens eodem illo decocto quo quiſpiam ſanatus fuerit foueatur, eadem ſentit quæ morſi à ſerpentibus. Dant quidam etiã in tertianis bibenda folia eius tria, aut totidẽ ſemina cum uino, in quartanis autẽ quatuor, ueluti quæ circuitus ſoluere poſſunt. Miſcet̃ uerò eius radix & antidotis.

EX GALENO.

Triphyllum potum laterum dolores ab obſtructione natos iuuat, urinã & menſes prouocat.

EX PLINIO.

Trifolium ſcio credi præualere contra ſerpentiũ ictus & ſcorpionũ, ex uino aut poſca, ſeminis granis uiginti potis, uel folijs, & tota herba decocta, ſerpentesq́ nunquam in Trifolio aſpici. Præterea celebratis autoribus cõtra omnia uenena pro antidoto ſufficere uigintiquinque grana eius.

APPENDIX.

Debet eius Trifolij odorati uſus eſſe ſubinde in omnibus officinis, quod mirificè uenenis aduerſetur, & ad ulcera malefica ſananda perquam utile ſit.

DE TRIFOLIO

TRIFOLIVM PRATENSE PVRPVREVM.

Braun Wyſenklee.

Medow Trefoyle

TRIFOLIVM PRATEN
SE ALBVM.

Weiß Wyſenklee.

TRIFOLIVM PRATENSE LVTEVM.

Geeler Wyſenklee.

C

DE TRIFOLIO PRATENSI. CAP. CCCXV.

NOMINA.

ΤΡΙΦΥΛΛΟΝ ἢ χορτοκοπτέοις γλυνώμενον Græcis, Trifolium pratenſe Latinis dicitur. Officinæ latinum nomen retinuerunt, & ſimpliciter Trifolium uocant. Vtendum uerò illis eſſet odorato Trifolio, quemadmodũ altero abhinc capite diximus. Germanis Wyſenklee nominatur.

GENERA.

Tria genera pratenſis Trifolij. *Purpureum.* *Candidum.* *Luteum.*

Tria apud nos paſsim in pratis prouenientia Trifolij inueniuntur faſtigia, quorum primum à floribus purpureis, Trifoliũ pratenſe purpureũ, germanicè braun Wyſenklee/ alterum itidem à floribus ſuis candidis, Trifoliũ pratenſe candidum, germanicè weiß Wyſenklee/ & tertium luteum, germanicè geel Wyſenklee appellauimus. Quod ad folia ipſa attinet, non admodũ differunt: quoduis enim horum generum tribus conſtat folijs, quæ in primo ſunt latiora & herbacea, in ſecundo autem longiora & anguſtiora, magisq́ palleſcentia candicantiáue. In tertio ſunt minora & rotunda, atque ad Fœnigræci folia accedentia. Sunt qui hoc genus Lagopum eſſe putent. Sed de Lagopo ſuo diximus loco.

FORMA.

Caulem rotundũ, cubitalem obtinent, ramos exiles, folia per interualla tria: flores in ſummo aut purpureos, aut candidos, aut luteos: radicẽ longam & lignoſam.

LOCVS.

Scatent ijs prata omnia, unde etiam nomen nacta.

TEMPVS.

D

Florent Maio & Iunio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Adſtrictoriæ cuiuſdam qualitatis ſenſum in guſtu præ ſe ferunt, non tamen multum admodum, ut nihilominus ſint tenuium partium & exiccatoria, quandoquidem etiam exigua quaſi acrimonia prædita uideantur.

VIRES.

Hauddubiè mediocriter concoquendi & exiccandi uim poſsident, ut non temerè quidam ex recentioribus herbarijs tradant, Trifolia hæc albo muliebri profluuio mirificè conferre. Eadem etiam inflammationibus impoſita, eas cõcoquunt, & ad maturationem perducunt.

DE TRAGOPOGONE. CAP. CCCXVI.

NOMINA.

Hirci barba.

ΤΡΑΓΟΠΩΓΩΝ, ἢ κόμη Græcis nominatur, Latinis Hirci barba, & Coma: officinis ignota eſt herba. Germanis Bockßbart & Gauchbrot dicitur. Hieronymus herbarius Braunſchuuigenſis magno errore hypociſthida in hac herba naſci putauit. Sic autẽ eam Græci uocarunt, quod à calyce eius promiſſæ pendeant barbæ, uel rectius quod lutei illius flores in uolucres barbulas euaneſcant.

Tragopogon cur dicta.

FORMA.

Caulem habet exiguum, longum tamen, & bicubitalem interdum, geniculatũ, folia Croco ſimilia, radicem longam & dulcem, ſupra caulem calycem magnum, & in eius ſummo ſemen nigrũ, florem luteum, qui in caneſcentes barbulas fatiſcit. Hæc etiam cum carpitur lacte manat.

LOCVS.

Sua ſponte in pratis naſcitur.

TEMPVS.

TRAGOPOGON Bockſbart.

Gotes bearde, or Josephs flower.

C TEMPVS.

Maio & Iunio menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Dulcedo quæ in radice ac tota ferè planta apparet, ſatis monſtrat eam eſſe caliditate tepida præditam, & modicè humidam.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Herba & cruda & cocta edendo eſt.

APPENDIX.

Ex recentiorum traditione, & temperamenti ratione, æſtuanti ſtomacho utilis eſt herba, thoracis & iecoris uitijs, renum item & ueſicæ malis. Succus eiuſdem mirificè laterum doloribus auxiliatur.

DE TYPHA. CAP. CCCXVII.

NOMINA.

ΤΥΦΗ Græcis, Typha Latinis, officinis inuſitata. Germanis Moß / oder Narrenkolb dicitur. A nonnullis Knoſpen vnd Lieſzen.

FORMA.

Foliũ profert Cyperidi ſimile, caulem læuem, enodem, cuius in ſummo capite flos obducitur denſus, euadens in pappum ſeu lanuginem. Quæ deſcriptio huic plantæ ſic quadrat, ut nulla ſit nota quæ reclamet. Folio ſiquidem Cyperidis erumpit, caule alto, læui, plano, enodi, cuius cacumen denſa florum congerie ſtipatur, & ueluti ſpiſſa cingitur lanugine, quæ in pappos tandem euaneſcit.

LOCVS.

D Gignitur in paluſtribus & ſtagnantibus aquis.

TEMPVS.

Iulio menſe caulis lanoſa floccorũ denſitate obducitur. Auguſto autem in pappos abit, & euaneſcit.

TEMPERAMENTVM.

Quantum ex uiribus eiuſdem colligi poteſt, non euidenter, potiſsimũ eius flos, calefacit & refrigerat, modiceq́ abſtergit, atque adeo exiccat. Quum enim ambuſtis medeatur, & ambuſta, Paulo libro quarto, capite undecimo teſte, medicamenta quæ mediocriter citra inſignem caliditatem aut frigiditatem abſtergunt, requirant, ſequitur hoc quale diximus temperamentum obtinere.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Flos eius cum ſuillo adipe uetuſto eloto exceptus ambuſtis medetur.

DE TVRCICO

TYPHA

cattestayle

Narrenkolben.

Cattes tayle or water torche

DE TVRCICO FRVMENTO. CAP. CCCXVIII.

C

NOMINA.

Turcicũ frumentum cur dictum.

HOC frumentum, ut alia multa, ex eorum eſt genere quæ aliundè ad nos translata ſunt. E Gręcia autem & Aſia in Germaniam uenit, unde Turcicum frumentum appellatũ eſt: Aſiam enim uniuerſam hodie immaniſsimus Turca occupat. Germani etiã ad loca unde affertur reſpicientes, Türckiſch korn nominant.

GENERA.

Quatuor huius frumenti reperiuntur genera. Quoddã enim grana rufa, quoddam uerò purpurea, aliquod lutea, aliquod ſubcandida grana profert. Spicarũ ſeu panicularum etiam in ijs eſt diuerſitas: etſi enim omnes muticę ſint, tamen alia candidos, alia luteos, alia purpureos, prout ſcilicet grana colorata erunt, flores obtinet. Aliàs, quod ad formam attinet, in ijs nulla eſt differentia.

FORMA.

Culmum habet craſſum, rotundum, altum longúmue, infima eius parte purpureum, geniculis interſectum: folia oblonga & harundinacea, in ſummitate paniculas, aut ſpicam muticam, & granis uacuam, inſtar Secales florentẽ, nunc luteo, nunc candido, nunc purpureo colore, prout fructus quem profert coloratus eſt. Fructũ uerò & grana triangula, diuerſis iam cõmemoratis coloribus tincta, in foliaceis, rotundis ac craſsis membranis ac uaginis, quæ è lateribus geniculorum ferè ſingulorũ prodeunt, contenta obtinent, coaceruata ac penitiſsimè iuncta, inq; octo aut decem uerſus ordine digeſta. E faſtigio uaginarũ capilli tenues, iam candido, iam luteo, nunc purpureo colore maculati dependent, ut pictura ſatis oſtendit, quę
D unica quidẽ tibi omnia genera repræſentabit. Hæc in una uagina quatuor tibi granorum colores monſtrat, cùm tamen quæuis unius duntaxat coloris grana, nempe aut lutea, aut purpurea, aut rufa, aut ſubcandida omnia habeat. Quod nos, ne aliquem pictura deciperet, monendum eſſe duximus.

LOCVS.

E Græcia uel Aſia, ut dictum eſt, primùm ad nos peruenit. Nunc autem paſsim in omnibus hortis prouenit.

TEMPVS.

Seritur menſe Aprili, nec niſi ſub finem Auguſti & initia Septembris ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Dulcedinẽ & lentorem quendam grana guſtu præ ſe ferunt, ut hauddubiè idem cum Tritico habeat temperamentum.

VIRES.

Cum idem cum Tritico habere uideatur temperamentũ, eaſdem etiam obtineat facultates neceſſe eſt. Grana itaque teruntur in candidiſsimam farinam, quæ in panificia ſubinde cogitur. Panis tamen ille lentoris quiddam & obſtruentis naturę habet. Hinc eſt quod in Aſia & Turcia illius nullum in cibo uſum eſſe, niſi cum annonæ premit inopia, dicunt. Cæterum foliorum ſuccum refrigerandi facultatem obtinere tradunt, hinc ad eryſipelata utilem admodum eſſe conijciunt.

TVRCICVM
FRVMENTVM.
Türckiſch korn.

Turkye Corne

C

NOMINA.

Serpyllum Romanum.

Thymus unde dictus.

ΘΥΜΟΣ Græcis, Thymus Latinis, herbarijs uulgaribus Serpyllũ Romanum, hauddubiè ab odore quem cum Serpyllo cõmunem habet, dicitur. Officinæ antiquum nomen retinuerunt. Germanis Thym / & Römiſcher quendel uocatur. Thymus autem Græcis ab excitando, quod θύειν dicunt, nomen inuenit. Nonnullis potius hoc placet etymum, ut Thymos quaſi thyæmos, hoc eſt, ſanguinem impellens dicatur.

FORMA.

Thymus ſurculoſus frutex eſt, minutis multis & anguſtis folijs circundatus, in ſummo capitula floribus purpureis referta habens. Ex qua ſanè deliniatione omnibus conſpicuũ fit, herbam cuius picturam damus eſſe Thymum. Dodrantalis enim & ſurculoſus frutex eſt, folijs exiguis, floſculis ex purpura candicantibus, ſuauiſsimi odoris, capitella ſpecie complicatarũ formicarum, radice lignoſa, enaſcentias uirides multas obtinente, quibus in terra radicatur.

LOCVS.

Naſcitur petroſis & tenuibus locis: neque enim locum pinguem, neq; ſtercoratum, ſed apricum deſiderat. Nunc in hortis multis Germaniæ prouenit.

TEMPVS.

Floret ſerò, quod Theophraſtus etiam libro ſexto de hiſtoria plantarũ, capite ſecundo teſtatur, circa Solſtitia, cum & apes decerpunt, & auguriũ mellis eſt.

TEMPERAMENTVM.

Thymus uehementer calefacit. Itaque in calefaciendo & exiccando in tertio ordine ſtatuendus eſt.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Potus cum ſale & aceto, pituitã per aluum ducit. Decoctũ eius cum melle orthopnoicis & aſthmaticis prodeſt. Lumbricos uentris, menſes, fœtus & ſecundas pellit. Vrinam ciet. Mixtus melle in eclegmate, excreabilia efficit thoracis uitia. Recentia œdemata cum aceto illitus diſcutit. Sanguinis grumos diſſoluit. Thymos & uerrucas penſiles tollit. Iſchiadicis cum uino & polenta impoſitus auxiliatur. Hebetibus oculis in cibo ſumptus opitulatur. Vtilis etiã pro condimento in ſanitatis uſu.

EX GALENO.

Thymus incidit, & calefacit manifeſtè: ob id & urinã & menſes prouocat, fœtum euellit, & uiſcera potus expurgat, educendis ex thorace & pulmone confert.

EX AETIO.

Hæc experimentis de Thymo comperta ſunt. Dato ieiunis articulari morbo laborantibus, Thymi aridi minutiſsimi drachmas quatuor cum oxymelitis cyatho. Bilem enim reliquosq; humores atq; acrem ſaniem euacuat. Facit & ad ueſicæ mala. Ventre inflatis, ubi intumeſcere cœperint, drachmã unam dato ieiuno cum cochleari aquæ mulſæ. Ad lumborũ coxendicumq; dolorem, laterisq; & thoracis, ac hypochondriorũ ſuſpenſiones, ac inflationes, pondere trium drachmarũ cum oxymelite temperato, menſura cochlearij ieiuno exhibeto. Similiter etiam & melancholicis, & mente turbatis, timoreq; detentis drachmas tres cum oxymelitis temperati cochleari præbeto. Dato item ieiunis & ante cœnam aduerſus lippitudinẽ, & uehementem oculorum dolorẽ. Præterea contra podagram, etiam quæ motum omnino interceperit, cum uino utiliſsimè propinatur. Poſtremò ad tumefactos teſtes, ieiunis trium drachmarum pondere exhibeatur.

EX PLINIO.

Oculorũ claritati multum conferre exiſtimatur, & in cibo, & in medicamentis. Item diutinæ tuſsi ecligmate faciles excreationes facere cum aceto & ſale. Sanguinẽ concreſcere non patitur è melle. Longas faucium deſtillationes extrà illita cum Si-

THYMVS

thyme

Rômiſch quendel.

Romon tyme

C napi, extenuat: item ſtomachi & uentris uitia. Modicè tamen utendum eſt, quoniã excalfacit, quamuis ſiſtat aluum: quæ ſi exulcerata ſit, denarij pondus in ſextarium aceti & mellis addi oportet. Item ſi lateralis dolor ſit, aut inter ſcapulas, aut in thorace. Præcordijs medentur ex aceto cum melle: quæ potio datur & in alienatione mentis & melancholicis. Datur & comitialibus, quos correptos olfactus excitat Thymi. Aiunt & dormire eos oportere in molli Thymo. Prodeſt & orthopnoicis & anhelationi, mulierumq́ꝫ menſibus retardatis. Vel, ſi emortui ſint in utero partus, decoctum in aqua ad tertias. Viris uerò contra inflationes, cum melle & aceto. Et ſi uenter turgeat, teſtésue aut ueſicæ dolor exigat. E uino tumores & impetus tollit impoſitũ. Item cum aceto, callum & uerrucas. Coxendicibus imponitur cum uino. Articularibus morbis trium obolorũ pondere in tribus cyathis aceti & mellis. Et in faſtidio, tritum cum ſale.

DE TEVCRIO. CAP. CCCXX.

NOMINA.

Teucrium unde dictum.

ΤΕΥΚΡΙΟΝ, ἢ χαμαίδρυς Græcis, Teucrion Latinis appellatur. Officinis ignotum. Germanis groß Bathengel dicitur. Teucrium autem uocatum eſt Græcis pariter & Latinis, quod Teucer Aiacis frater hoc inuenerit. Inuentum uero ab eo ſic tradit Plinius. Quum exta in ſacrificio ſuper id proiecta fuiſſent, lieni adhæſit, eumq́ꝫ exinaniuit. Proinde quod caſus oſtenderat, obſeruatumq́ꝫ à Teucro fuit, ad æternũ humani beneficij decus & famam illi accreuit. Diuerſum tamen hoc Teucriũ ab Hemionitide, quod à Plinio etiam Teucrium appellari diximus. Chamædrys autem nominata eſt hæc herba, quod Chamædry ſimillima ſit, adeò ut uiciſsim etiam Chamædrys hoc nomine, ut ſuo dicemus loco, dicta ſit Teucrium. Maius tamen eſt Teucrium quàm ſit Chamædrys,
D ut meritò Germanis groß Bathengel nuncupari queat.

Teucrium hoc diuerſum ab Hemionitide, quod multi non obſeruant.

FORMA.

Herba eſt uirgæ referens effigiem, Chamædry ſimilis, tenui folio, non multum Ciceri diſsimile. Hæc quanquã breuiſsima ſit Teucrij deliniatio, tamẽ abundè monſtrat herbam hanc, cuius picturã exhibemus, eſſe uerum Teucriũ, cum nihil Chamædry magis ſimile dici queat, ſi diligenter utriuſq́ꝫ plantæ notas expendas.

LOCVS.

Nuſquam, quod ſciam, ſponte ſua in Germania prouenit. Satum tamen copioſe naſcitur. In Cilicia plurimum habetur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, ac ſubinde ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

In ſecundo excalfacientium, tertio autem exiccantium exiſtit ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Viride cum poſca potum, aut aridum decoctum ac hauſtum, lienem potenter minuit. Lienoſis cum ficis & aceto illinitur. Venenatorum autem morſibus cum aceto ſine ficis.

EX GALENO.

Teucrium incidendi, & tenuium partium facultatis eſt, quare lienes ſanat.

EX PLINIO.

Recens Teucria in poſca, uel ſicca deferuefacta, potu lienem efficaciter cõſumit. Item ex aqua illinitur. Pota arida & decocta quantum manus capiat, in aceti heminis tribus lieni medetur. Ad uulnus illinitur eadem cum aceto, aut ſi tolerari non poſsit, ex fico uel aqua. Serpentium plagis imponitur cum aceto tantum.

DE HYPE-

TEVCRIVM

Groß bathengel.

wyld germander

C

NOMINA.

Perforata. YΠΕΡΙΚΟΝ, ἀνδρόσαιμον, χαμαιπίτυς Græcis, Hypericũ Latinis dicitur. Nomen latinum in officinis ſeruat. Vulgus herbariorũ Perforatam uocat, quod folia ſoli obiecta innumeris foraminibus ſcatere, & omni ex parte punctis quibuſdã pertundi uideantur. Herbam quoqꝫ diui Ioannis appellant. Germanis S. Johans kraut nominatur. *Androſæmon.* Androſæmon ob florem eius qui digitis confricatus *Chamæpitys.* ſanguineũ emittit liquorem, dixerunt. Chamæpitys uerò ab odore ſeminis reſinaceo nominata eſt. *Fuga dæmonũ.* Fugam dæmonũ aliqui, quod ſuperſtitione quadam inducti, fugare poſſe dæmones crediderint, appellauerunt.

FORMA.

Folia Rutæ ſimilia habet, ſurculoſus frutex, dodrantalis, rubeſcens. Florem luteum, qui digitis attritus ſanguineum emittit ſuccum, qua ratione Androſæmon, quaſi humanum dixeris ſanguinẽ, appellatur. Siliquas gerit ſubhirſutas, in rotunditate oblongas, hordei magnitudine, in quibus ſemen nigrum, reſinam obolens. Cuius nimirum deſcriptionis notæ ita herbæ illi, quam Perforatam uocant noſtri temporis herbarij, reſpondent, ut nemo niſi prorſus præfracto ſit animo Hypericũ eſſe deinceps reclamare poſsit. Siquidẽ ſurculoſa eſt herba, dodrantalis, ſubrubens, folio Rutæ, flore luteo, quem ſi digitis libeat terere, manus profectò inuenies ſanguineo ſucco cruentatas. Siliqua denique terete, hordei magnitudine, ſemine intus nigro, reſinam olente. Duo itaqꝫ in Perforata inueniuntur, quæ eſſe Hypericũ certam tibi faciũt fidem, cruentus nempe floris triti ſuccus, odorqꝫ ſeminis reſinaceus. *Marcelli Florentini erratum.* qui diuerſum ſentiunt hauddubiè Marcelli Florentini interpretatione falſa ſeducti ſunt, qui flore albo conſtare Hypericum aſſerit, cum tamen in Dioſcoride ſit, ἄνθος

D ἔχον μήλινον, hoc eſt, florem luteum habens.

LOCVS.

Gignitur in cultis, & aſperis locis.

TEMPVS.

Aeſtate floret, Iulio potiſsimum & Auguſto menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Hypericum calefacit & exiccat, tenuiſqꝫ ſubſtantiæ eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrinam cit, menſtrua ducit appoſitũ. A tertianis quartaniſqꝫ cum uino potum liberat. Semen quadraginta diebus potum iſchiadicis medetur. Folia cum ſemine illita ſanant ambuſta.

EX GALENO.

Menſes & urinas prouocat: ſed ad hæc totus ſumendus eſt fructus, non tantum ſemen. Cum folijs illitus uiridis ad cicatricem ducit cum alia, tum etiam ambuſta. Cæterũ ſi ſicca contuſa inſpergas, humida & putredinoſa ulcera ſanabis. Sunt nonnulli qui iſchiadicis bibendum exhibent.

EX PLINIO.

Natura ſemini Hyperici ſpiſſandi. Aluum ſiſtit, urinam cit, ad calculos ueſicæ cum uino bibitur.

DE HYOSCYAMO.

HYPERICVM

St Johns wort

S. Johans kraut.

St Johns wort

C

NOMINA.

YΟΣΚΥΑΜΟΣ Græcis, Hyoſcyamus, Apollinaris Latinis dicitur. Arabibus Plinius Altercũ uocari teſtatur. Officinis corrupta uoce Iuſquiamus dicitur. Germanis Bilſamkraut/uel ſimpliciter Bilſen. Hyoſcyamon autem Græci uidentur appellare quaſi fabam ſuillam aprinámue, quòd, ut in hiſtoria ſua Helianus inquit, paſtu huius herbę conuellantur ſues apriue, præſenti mortis periculo, niſi copioſa aqua ſtatim ſe foris & intus proluerint. Adeuntq; aquas non ut proluant ſe tantum, uerumetiam ut cancros uenentur: ijs enim nactis protinus ſanitati reſtituuntur. Atque hinc eſt quod à nonnullis etiam Germanis Sewbon nominetur. Apollinarem uerò Latini ab Apolline medicinæ inuentore dixerunt.

Altercum. *Hyoſcyamon unde dictum.* *Apollinaris.*

GENERA.

Tria ſunt Hyoſcyami genera. Vnum purpureos fert flores, folia Smilaci ſimilia, ſemen nigrum, cytinos duros & ſpinoſos. Hoc nigrum herbarij appellant. Alterũ flores luteos ceu mâli effigie, folia & ſiliquas teneriores, ſemen ſubflauũ ceu Irion: flauum uocant. Et hoc eſt quod pictum damus. Tertium utile ad medicinam, placidiſsimum exiſtens, pingue, tenerum, lanuginoſum, flore & ſemine candido: album nominant. Quod ſi uerò illud non adſit, utendum flauo erit. Nigrum ut deterrimum improbandum.

Niger Hyoſcyamus. *Flauus.* *Albus.*

FORMA.

Frutex eſt caules emittens craſſos, folia lata, oblonga, inciſa, nigra, hirſuta. Per caulem deinceps flores prodeunt ueluti mâli punici cytini, clypeolis ſepti, ſemine, ut Papaueris, plenis. Quid multa? frutex eſt triſti aſpectu, folio lato, longo, pingui,
D hirſuto, uenoſo, & laciniato: caulibus craſsis, è quorum latere flores prodeunt tanquam mâlorum punicorum cytini, muricatis calycibus, ramos continua ſerie ueſtientibus, ſemine intus Papaueris refertis.

LOCVS.

Primum genus in Galatia naſcitur. Alterum paſsim circa littora, & inter ruinas & rudera prouenit. Tertium in maritimis & ruderibus.

TEMPVS.

Semen nullum niſi poſtquàm inaruerit legendum. Floret ferè per integrã æſtatem, potiſsimum Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Candidus ex tertio qudammodo ordine refrigerantium eſt. Reliqua duo genera uenenoſa.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Exprimitur ſuccus ex tenero ſemine, folijs, caulibusq;, in quem uſum tunduntur omnia, expreſſusq; in ſole ſiccatur. Vſus eius ad annum uſq;: facilè enim putreſcit. Exprimitur priuatim etiam ſuccus ex arido ſemine, aqua calida perfuſo, tuſo & expreſſo. Eſt uerò ſuccus liquore pręſtantior, & magis dolores finit. Herba autem uirens contuſa, & trimeſtri farinæ mixta in paſtillos cõformatur & reconditur. Prior uerò ſucci expreſsio, & quod à ſicco ſemine exprimitur, collyrijs dolorem lenientibus cõmodè miſcetur, & contra acres calidasq; fluxiones, dolores aurium, & uuluæ uitia. Cum farina autem aut polenta, contra oculorũ, pedum, aliasq; inflammationes. Semen eadem poteſt. Facit ad tuſsim, deſtillationẽ, oculorum fluxionẽ, uehementes dolores, muliebria profluuia, aliasq; ſanguinis eruptiones, oboli pondere cum Papaueris ſemine, & aqua mulſa potum. Confert podagris, teſtibus inflatis, mammisq; à partu turgentibus, ſi tritum cum uino illinitur. Miſcetur utiliter & alijs cataplaſmatis dolorem leuantibus. Folia omnibus medicamentis dolorem ſedantibus, per ſe, & cum polenta mixta utiliter illinuntur. Recentia ad mitigandos

omnes

HYOSCYAMVS FLAVVS.

Hen band

Bilſam.

Henbane

C omnes dolores illinunt. Tria aut quatuor cum uino pota, hepialas febres ſanant. Decocta olerũ modo, & tribliј menſura comeſta, mediocrem inſaniam gignunt. Idem efficere tradunt, ſi in colo ulcus habenti quis per clyſterem infundat. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

EX GALENO.

Hyoſcyamus cuius ſemen atrum eſt, inſaniam & ſoporem affert. Huic is cui ſemen mediocriter flauum eſt propinquam facultatẽ obtinet. Fugiendi autem utrique ſunt ut inutiles & uenenoſi. Cęterũ cuius ſemen ac flos candidus eſt, ad ſanationes uel maximè idoneus eſt.

EX PLINIO.

Hyoſcyamũ contra canum morſus ualet, inque uulnera cum melle imponitᷓ. Contuſum cum folijs ex uino datur peculiariter contra aſpidas. Eius ſuccus ſanguinem excreantibus medetur. Nidor quoque accenſi tuſsientibus. Vſus ſeminis & per ſe, & ſucco expreſſo. Exprimitur ſeparatim, & caulibus folijsque utuntur, & radice, temeraria in totum (ut arbitror) medicina. Quippe etiam folijs conſtat mentem corrumpi, ſi plura quàm quatuor bibantur. Etiam antiqui in uino febrẽ depelli arbitrabantur. Et oleum fit ex ſemine, quod ipſum auribus infuſum tentat mentem.

DE HYACINTHO. CAP. CCCXXIII.

NOMINA.

ΥΑΚΙΝΘΟΣ Græcis, Hyacinthus Latinis, officinis incognitus, Germanis Blaw Mertzenblümlin / quod uidelicet cum Viola purpurea in Martio & primo uere erumpat, appellatur.

GENERA.

Albi Hyacinthi. Duplices ſunt Hyacinthi, albi & cœrulei, ut ex hoc Columellę carmine colligi poteſt: Necnon uel niueos, uel cœruleos hyacinthos. Albos uerò non intelligas prorſus candidos, ſed eos potius qui ſi cum cœruleis cõferas palleſcere uidentur, quemadmodũ pictura affabre tibi demonſtrat. Germani album fœminã, ſicut cęruleum marem uocant. Sunt qui ad ætatem hanc differentiam coloris referre uolunt, quorum ego ſententiã ueriorẽ eſſe exiſtimo: cum enim adoleſcunt, palleſcere incipiunt. Cœruleũ autem Hyacinthũ noſtra terra triplicem producit, ut è pictura manifeſtè cernere licet: maximũ, maiorem, & minorẽ. Minor floribus differt plurimũ à maiore: in illo enim maiores ac patentiores, in hoc autẽ minores & quaſi orbiculati ſunt flores. Omnibus autem deſcriptio, ut ex ijs quæ ſtatim ſubijciemus planũ fiet, pulchrè conuenit, ut hinc congeneres herbas eſſe conijcere cuiuis liceat.

D

FORMA.

Folia Bulbo ſimilia habet, caulem dodrantalẽ, leuem, minimo digito tenuiorẽ, uiridem, comam adiacentẽ incuruam, plenam florum purpureorũ, radicẽ & ipſam bulboſam. Hæc certè deſcriptio ita picturis quas damus quadrat, ut nulla prorſus ſit eius nota quæ illas nõ appoſitiſsimè exprimat. Folia ſiquidẽ Bulbi protinus à radice prodeunt, caulis dodrantalis, leuis, & minimo digito tenuior, herbaceus, coma procumbens incurua, plena florum purpureorũ, radix bulbacea. Verũ poſſet aliquis cauillari, hos quos deſcripſimus flores non eſſe Hyacinthos, quod in ijs diſcurrentibus uenis græcarũ literarum figura ΑΙ, ut Plinius lib. xxi. cap. xi. prodidit, & Poëtæ fabulantur, haud inſcripta legatur. Cui ſic reſpondemus: Hyacinthũ, quem Dioſcorides & alij hiſtorici deſcribunt, diuerſum eſſe ab eo de quo Poëtæ fabulantur. Cuius rei teſtis eſt Pauſanias, qui refert florẽ qui natus eſt extincto Aiace apud Salamina, non eſſe Hyacinthũ, ſed literis Hyacintho ſimilem uideri, ex candido rubentem, ac Lilio minorem, quemadmodũ Ouidius, itemque Virgilius deſcribunt. Idem etiam autor Coſmoſandalon dici florẽ apud Hermionenſes, Trœcenijs confines

Obiectio.

Ouidius xiij. metamor. Ipſe ſuos gemitus folijs inſcribit, & αι αι Flos habet inſcriptum, funeſtaque litera ducta eſt.

Theocritus Idyll. xix. Νῦν ὑάκινθε λάλει τὰ σὰ γράμματα καὶ πλέον αἶ αἶ, Λάμβανε τοῖς πετάλοισι.

HYACINTHVS COERV LEVS MAXIMVS.

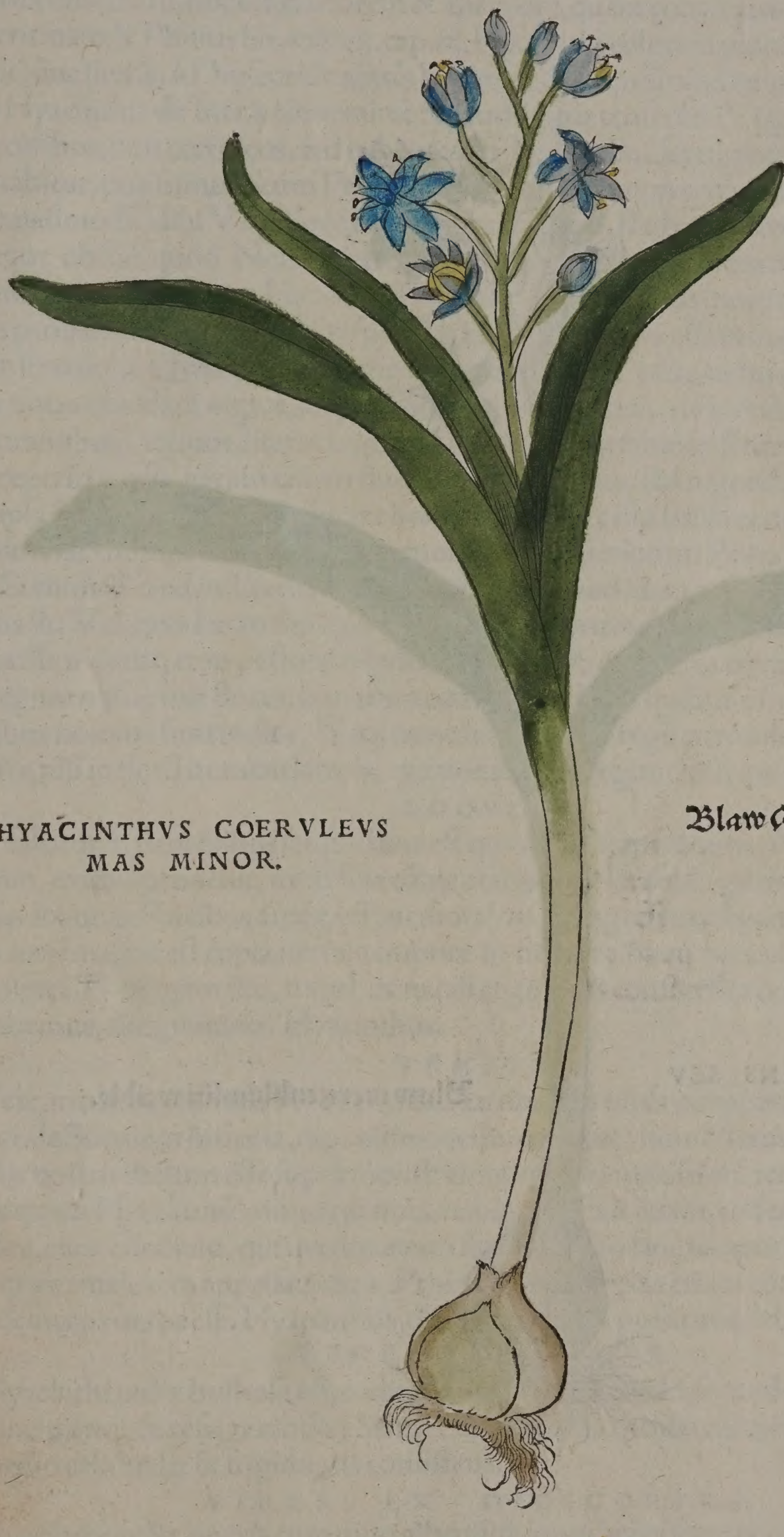
Blaw Mertzenblům die gröſſer.

Hyacinthus or Crow toe

HYACINTHVS COERV-
LEVS MAIOR.

Blaw Mertzenblúmlin die kleiner.

HYACINTHVS COERVLEVS
MAS MINOR.

Blaw Mertzenblům mennle.

HYACINTHVS ALBICANS SEV FOEMINA

Blaw mertzenblůmlin weible.

A fines teſtatur. Cum itaque conſtet duplicem eſſe Hyacinthum, alterum rubentem, cum literis illis inſcriptis, qui à Poëtis deſcribitur: alterum uerò purpureũ ſeu cœruleum (nihil enim refert utrum dixeris, quod Dioſcorides per purpureum colorem uiolaceum dilutũ, hoc eſt, clariorem & apertiorẽ, quem cœruleum uocamus, intellexerit: nam & Plinius lib. xxxvij. cap. ix. Hyacinthi colorem uiolaceũ dilutum uocauit) ſine literis, à Dioſcoride alijsq́ historicis deſcriptũ: nihil enim Dioſcorides in ſuo Hyacintho de literis cõmeminit: Haud igitur temerè in Virgilio ferrugineos hyacinthos, non cœruleos, ſed rubentes ad ſimilitudinẽ ferruginis quiſpiam interpretabitur, potiſsimum cum Poëtarum Hyacinthus, non cœruleus, ſed rubens ſit, quemadmodũ alibi Virgilius & Pauſanias docuere. Rubet etiã color ferrugineus. Neque obſtat quod Nonius ferrugineos hyacinthos cœruleos interpretatus eſt: is enim cœruleũ tantum Hyacinthũ nouerat. Quod ſi uerò hæc moroſis quibuſdã non probabuntur, ſed prorſus funeſtas literas inſcriptas eſſe contendant, ijs ita reſponſum uolo. Quas in Hyacintho literas appellant Poëtæ, ueras non eſſe, ſed potius notas quaſdam nigras, id quod hinc palàm fit. Plinius lib. xviij. cap. xij. ubi de leguminibus loquitur, literas lugubres in flore etiam fabæ ex ſententia M. Varronis reperiri tradit, in quo tamen flore non literas ullas, ſed nigras tantum notas, ut res ipſa & pictura docent, inſpicere licet. Quod ſi nec iſta ſatisfecerint, dicemus tum penitus fabuloſum eſſe quod regum nominibus inſcriptum Poëta, florem hunc canit. Si enim id credendũ erit, credendum etiam quod idem ex puero transformato natus ſit. Vel, quod uero ſimilius eſt, de regijs florum appellationib. Poëta iocum ſtruxiſſe uidetur, cum paſtorem inducit ſciſcitantẽ, quibus in terris inſcripti nomina regum naſcuntur flores: ſunt enim complures flores quibus à ſuis inuentoribus regibus nomina ſunt indita. Neq; nunc ulla prorſus regũ permultorũ extaret memoria, niſi in florũ nomenclaturis, qui nominibus regum inſcripti ſunt, aſſeruaret.
B

Hyacinthus poëtarum. *Hyacinthus Dioſcoridis.* *Ferruginei Hyacinthi qui apud Vergilium.* *Vergilius Eclog. tertia: Et ſuaue rubens Hyacinthus.* *Literæ in Hyacintho quales.* *Virg. Dic quibus in terris inſcripti nomina regũ Naſcuntur flores. Eclog. iij.*

LOCVS.

Naſcitur in nemoribus: atque hinc eſt quod Galli, apud quos, Plinij etiam teſtimonio, eximiè prouenit, ut in ſuis cõmentarijs de Natura ſtirpium uir eruditione clarus Ioannes Ruellius autor eſt, nemoralem uel agreſtem cepam nominent. Et eius certè magna eſt copia uerno tempore in nemore haud procul à uico Luſchenau iuxta Tubingam ſito, ut uel ex natali etiam ſatis conſtet flores hos quos pictos exhibemus, eſſe genuinos Hyacinthos.

Ruellius. *Agreſtis cepa.*

TEMPVS.

Vere, menſibus nimirũ Februario & Martio, cum uiola purpurea, Theophraſto lib. vi. de Stirpium hiſtoria, cap. ultimo teſte, erumpit: hinc Martium florem Germanis noſtris dictum eſſe ſuprà monſtrauimus. Hoc potiſsimũ tempore prorumpit is quem Hyacinthũ minorem nominauimus. Exit etiam, eodem Theophraſto autore, cum Gladiolo, qui uernus etiam flos eſt. Quo ſanè tempore is maximè floret, quem maiorem appellauimus. Proinde cum tempus etiam cõueniat, nemo eſt qui deinceps ueros eſſe Hyacinthos, dubitare meritò poſsit aut debeat.

Martius flos.

TEMPERAMENTVM.

Hyacinthi radix bulboſa eſt, ordinis primi in deſiccando, ſecundi uerò completi, aut incipientis in refrigerando. Semen autem tertio quadantenus ordine deſiccat, in medio caliditatis & frigiditatis conſiſtens.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hyacinthi radix pueris cum uino albo illita impuberes ſeruare creditur. Siſtit aluum. Pota urinam ducit, & phalangiorũ morſibus auxiliatẽ. Semen magis adſtringit, & cœliacis prodeſt. Potum cum uino regium morbum emendat.

EX GALENO.

Radix pueros diutiſsimè ſeruare impuberes in uino illita creditur. Semen regio morbo affectis in uino exhibetur.

EX PLINIO.

C

EX PLINIO.

Radix Hyacinthi in uino dulci illita pubertatē coërcet, & non patitur erumpere. Torminibus & araneorū morſibus reſiſtit. Vrinam impellit. Contra ſerpentes & ſcorpiones, morbumq́ꝫ regium, ſemen eius cum Abrotono datur.

DE HYSSOPO. CAP. CCCXXIIII.

NOMINA.

ΥΣΣΩΠΟΣ græcè, Hyſſopus & Hyſſopū latinè, Officinæ nomen legitimum retinuerunt. Germanicè Jſpen/oder Jſop uocatur.

GENERA.

Hortenſis. Montana.

Duûm generū Dioſcoridi Hyſſopus eſt, hortenſis & montana. Hortenſis quę in hortis prouenit, ac culinarū cauſa colitur, garten Jſpen Germanis uocatur. Montana quæ in montibus naſcit̄, & germanicè birg Jſpen appellari poteſt.

FORMA.

Hortenſis & noſtra Hyſſopus eſt uera & genuina.

Herba eſt pedali altitudine hortenſis, fruticoſa, folio Satureiæ ſatiuæ, floribus in cœruleo purpuraſcentibus, thyrſos ſpicæ modo ueſtientibus, radice longa & lignoſa. Montana priori haud diſsimilis eſt. Errant qui noſtram Hyſſopum hortenſem non eſſe ueram putant: habet enim planè folium origani, niſi quod anguſtius eſt. Nec plures ſunt eius apud Dioſcoridē notæ. Nam quę de umbella quidam obijciunt, nihil ad Hyſſopū attinent, cum ſimpliciter ſcribat Dioſcorides, Origanum non habere umbellam rotæ ſpeciem obtinentem. Id quod uerum eſt.

D

LOCVS.

In hortis, ut diximus, hortenſis, in montibus uerò montana naſcit̄. Cæteris præfertur quæ in Tauro monte prouenit.

TEMPVS.

Æſtate floret, quo etiam potiſsimum tempore carpenda uenit.

TEMPERAMENTVM.

Hyſſopū calefacit & deſiccat ordine tertio: ſed & tenuium eſt partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet extenuandi & calefaciendi. Decocta cum ficis, aqua, melle ac ruta, & pota, peripneumonicis, aſthmaticis, tuſsi uetuſtæ, deſtillationi & orthopnœæ opitulatur. Lumbricos necat. Cum melle lincta idem præſtat. Decoctū eius cum oxymelite potum, craſsitudinē per aluum ducit. Eſtur cum ficis uiridibus, aluum ſubducens. Vehementius purgat adiecto illi cardamomo, aut iride, aut eryſimo. Colorem bonum prębet. Cum fico & nitro illinitur ad lienem, aquam intercutē. Cum uino ad inflammationes. Diſcutit ſugillata cum aqua feruenti illita. Angina laborantibus cum decocto ficorum optimū gargariſma. Decocta cum aceto, dentium dolorem collutione mitigat. Inflammationes quæ circa aures ſunt ſuffitu ſoluit.

EX PLINIO.

Hyſſopum in oleo contritum phthiriaſi reſiſtit, & prurigini in capite. Stomacho eſt contrarium. Purgat cum fico ſumptum per inferna, cum melle uomitionibus. Putant & ſerpentium ictibus aduerſari, tritum cum melle & ſale & cumino.

DE HYDROPI-

HYSSOPVS HORTENSIS.

Garten Jſpen.

Hyſſope

C

NOMINA.

Hydropiper quare dictum.

ΥΔΡΟΠΕΠΕΡΙ Græcis, Hydropiper Latinis, officinis incognitum, Germanis Waſſerpfeffer / oder Muckenkraut nominatur. Hydropiper autem à locis quibus naſcitur, & piperis ſapore quem præ ſe fert, quaſi dixeris piper aquatile, appellatum eſt. Muſcæ deniq; ab eo uehementer abhorrent: neque enim id quod ſucco eius aſperſum eſt attingunt, hincq; adeò alteram appellationem Germani illi indiderunt.

FORMA.

Caulem ædit geniculatũ, robuſtũ, circa quem alarum concauitates, & folia Menthæ ſimilia, maiora, teneriora, candidioraq́;, guſtu piperis acri, non tamen odorato. Semen in ramulis fert ſecundum folia naſcens, continua ſerie congeſtum, racemoſum, & acre. Radicẽ exiguam & inutilẽ. Ex qua deſcriptione ſatis conſtat herbam hanc, cuius imaginẽ damus, eſſe Hydropiper: nulla ſiquidem nota eſt quæ illi non cõueniat. Caulis enim eius geniculatus, ſolidus, circa quem alæ panduntur, & folia Menthę cõſimilia, maiora tantũ, hoc eſt, longiora multò, teneriora & albiora. Quæ ſingula facilè diligens quiſpiam oculis luſtrabit. Si uerò linguã conſulat, folia meram piperis acrimoniam reſipiunt, nullam tamen odoris ſuauitatẽ in eis deprehendet. Quod ſi reliquam faciem excuſſerit, offendet ſemen prope folia enatum racematim congeſtũ, & quadã ſerie cohærens, ipſumq; acre. Accedunt deniq; natales, facultates, & alia, ut nullus planè ambigendi locus relictus ſit. Damus hic etiam alterius herbæ quæ in aquis prouenit picturã, quam nõnulli Hydropiperis ſpeciẽ eſſe arbitrantur, quæ ferè Hederę folia obtinet, & ſecundũ ea ſemen, Ari ſemini haud diſsimile. Nos à colore ſeminis appellauimus Hydropiper rubeum, germanicè rot
D Waſſerpfeffer. Huius herbę & racemoſus fructus, & folia acrimonia ſunt prædita.

LOCVS.

Gignitur prope ſtantes aquas, aut quæ leniter fluunt. Copioſe prouenit ad flũmen Pegnicum haud procul à Norimbergo.

TEMPVS.

Floret Auguſto menſe floribus albis ſpicatim cohærentibus, ac ſubinde ſemen minutum profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt, non tamen uſqueadeo ut piper, & ſiccum: id quod guſtus abundè docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum ſemine illita, œdemata, ueteresq; duritias diſcutiunt. Sugillata delent. Siccata & tuſa pro pipere ſali & obſonijs miſcentur. Radix parua, nullius in medicina uſus.

EX GALENO.

Hydropiper à locis in quibus naſcitur, & à ſimilitudine quæ illi cum Pipere in guſtu eſt, nomen ſortitum eſt. Cæterum calidum eſt, ſed minus quàm piper. Atq; herba ipſa etiamnum uiridis cum ſemine cataplaſmatis in modum impoſita ſugillata, & induratos tumores digerit.

EX AETIO.

Hydropiper herba eſt in aquoſis naſcens, ramuſculis ac folijs Menthę ſimilis, maior tantum, guſtu acerrima ut piper, perexigua ſemina ſingulis folijs ferens. Calida quidem eſt, non tamen accedens piperi, quæ recens illita ſugillata ac duritiem ſanat. Hanc nonnulli condimentis piperis loco addunt.

APPENDIX.

Cum interea temporis dum ſub prælo ſunt noſtri cõmentarij, quomodo ueteribus ſit appellata herba quam Hydropiper rubeum uocauimus diligentius cogito, tertiam Dracontij apud Pliniũ lib. xxiiij. cap. xvi. ſpeciem eſſe cõperio: hanc enim ita pingit: Tertia demonſtratio fuit folio maiore quàm Cornus, radice harundinea,

HYDROPIPER

Waſſerpfeffer.

water pep

water peper

HYDROPIPER
RVBEVM.
Rot Waſſerpfeffer.

A totidem ut affirmabant geniculata nodis, quot haberet annos: totidemq́ eſſe folia. Hi ea ex uino uel aqua contra ſerpentes dabant. Quæ quidem notæ huic etiam herbæ competere uidentur. Eſt enim folio maiore quàm Cornus, radice harundinea, nodisq́ geniculata. An uerò tot nodis ſit geniculata, quot habet annos, totidemq́ folijs, nondum obſeruare potuimus. Quinetiã uniuerſa tum foliorum tum fructus forma, acrisq́ ſapor, Ari ac Dracontij genus eſſe euidenter oſtendunt. Facultas denique contra ſerpentes, quam Dioſcorides ſuis etiam tribuit Dracontijs, abundè quod contendimus docet. Non eſt autem, ut quidã exiſtimant, Plinij Aris, quod eius radix oliuæ grandis magnitudinem atq́ formam non referat. Hanc noſtram de hac ſtirpe ſententiam hoc loco referre placuit, ne quis nos illam Hydropiperis eſſe genus pertinaciter aſſerere ac tueri uelle exiſtimet.

DE PHLOMO. CAP. CCCXXVI.

NOMINA.

ΦΛΟΜΟΣ græcè, Verbaſcũ latinè, officinis Tapſus barbatus dicitur. Sunt qui Candelam regis, Candelariam, Lanariamq́ nominent. Germanicè Wullkraut/ Kertzenkraut/ Vnholden kertz/ Himelbrant/ Brennkraut uocatur. Phlomon autem hauddubiè dixerunt Græci, quòd ea pro ellychnijs utantur. Candelariã quoque recentiores nominarunt, quod caulibus eius adipe, ſeuo, uel aliquo pingui illitis, nonnulli pro lucernis utantur.

Tapſus barbatus. *Candela regis.* *Phlomos cur dicta.* *Candelaria.*

GENERA.

Verbaſcũ omnium ueterũ teſtimonio duo habet ſumma genera. Candidũ enim
B alterum folijs, nigrum alterũ eſt. Candidum rurſus in marem & fœminã digeritur. Pręter tria hæc, & ſylueſtre habetur, wild Wullkraut Germani appellant. Sunt etiã Verbaſcula duo, quæ à noſtris herbarijs herbæ paralyſis, & uulgò artheticæ, cum arthriticæ dicendum eſſet, uocantur. Germanicè Schlüſſelblůmen. Horum unum eſt odoratũ, alterum odoris expers. Prius germanicè ſimpliciter Schlüſſelblůmẽ/ oder gelb Schlüſſelblůmen/ Himelſchlüſſel/ oder S. Peters ſchlüſſel/ alterum wild Schlüſſelblůmen/ oder weiß Himelſchlüſſel appellant. Eſt & tertium Verbaſculum, quod Lychnitim, alij autem Thryallida appellant, Germani Marienroſen uocant. Hæc ſunt genera Verbaſci quemadmodũ à Dioſcoride & Galeno commemorantur, quorũ ſanè omniũ picturas damus, excepto ultimo, quod hoc tempore nondum floruerat. Quanquam diſtingui genera hæc, ut Plinius libro xxv. cap. x. ait, penè ſuperuacuũ ſit, quum ſint eiuſdem effectus omnia.

Verbaſcula duo. *Herba paralyſis.*

FORMA.

Verbaſcum candidum fœmina, Braſsicæ ſimilia folia habet, multò tamen hirſutiora, latiora & candida. Caulis eius cubitalis & amplior, candidus, ſubhirſutus. Flores albi aut ſubpalidi. Semen nigrum. Radix longa, acerba, craſsitudine digiti. Candidum mas à foliorum candore Leucophyllon Græcis dictum, oblongioribus & anguſtioribus folijs, & tenui caule. Nigrum in cunctis candido ſimile, niſi latioribus nigrioribusq́ conſtaret folijs. Sylueſtre uirgas fert altas & arboreſcentes, folia Saluiæ ſimilia. Habet uerò circa uirgas ramulos Marrubij modo. Florem luteum, auri fulgore. Verbaſcula duo hirſuta, terræ inhærentia, humiliáue: folijs rotundis, & multò minoribus, rugoſis, è quibus medijs ſtylus exilit tenuis, palmi altitudine, incanus, in cuius uertice terni, quaterni, & plures etiã dependent flores lutei, ſummis labris denticulati, in altero odorati, in altero inodori, calyculo in albũ palleſcente. Lychnitis ſiue Thryallis folijs ternis, aut quaternis, aut etiam pluſculis, craſsis, pinguibus, hirſutisq́, ad lucernarũ lumina utilibus, floribus purpureis.

Candidum mas. *Nigrum.* *Sylueſtre.* *Verbaſcula.* *Lychnitis.*

VERBASCVM CANDI
DVM MAS.

Weiß Wullkraut mennle.

mulleyn or hygtaper

VERBASCVM CANDIDVM FOEMINA.

Weiß Wullkraut weible.

verbasco mullo or [illegible]

VERBASCVM NIGRVM.

Schwartz Wullkraut.

great mulle wth yellow flower

VERBASCVM SYLVESTRE.

Wild wullkraut.

wild mullen

herb: paralisis

VERBASCVLVM
ODORATVM.

cowslyp

Geel Schlüſſelblůmen.

Cowslippe

VERBASCVM NON
ODORATVM.

Weiß Schlüſſelblům.

C

LOCVS.

Candidum & nigrum in campeſtribus, & in ſyluis etiam proueniunt. Syluestre in campeſtribus, potiſsimũ ſiccis & lapidoſis, naſcitur. Verbaſcula duo paſsim in pratis & hortis producuntur. Lychnitis ſimiliter alijs in campeſtribus naſci ſolet.

TEMPVS.

Verbaſcula duo primo ſtatim uere emicant, certiq́ꝫ huius appetentis nuncij. Hoc ſanè tempore carpenda ueniunt, quod confeſtim fugacia euaneſcant: uita enim illis cum plurimum menſtrua, nec temerè ad ſummum ſeſquimenſem excedunt. Reliqua genera autumno, dum florent & ſemen proferunt, colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Omnium folia deſiccandi & detergendi uim poſsident.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix priorum duorum adſtringit: unde tali ludicri magnitudine in alui profluuio utiliter cum uino in potu datur. Decoctũ eiuſdem ruptis, conuulſis, contuſis, & antiquæ tuſsi auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbaſcum cui flos aurei coloris, capillos tingit, & quocunq́ꝫ reponatur blattas in ſe contrahit. Folia in aqua decocta aduerſus œdemata, & oculorũ inflammationes illinuntur. Syderata ulcera cum melle aut uino, cum aceto autem uulnera ſanat. Contra ſcorpionum ictus auxilio ſunt. Syluestris folia ambuſtis illinuntur. Ferunt fœminæ folia caricis interpoſita, incorruptas atq́ꝫ à putrefactione immunes ſeruare.

EX GALENO.

Priorum duorũ radix guſtu acerba eſt, & fluxionis affectibus prodeſt. Sed & ad dentium dolorem eam nonnulli colluunt. Folia tamen digerendi uim habent. Sic etiam aliorum folia, potiſsimũ autem eius quę aureos flores obtinet, Capillos quoque flaueſcere faciunt.

D

EX PLINIO.

Contra ſcorpiones bibitur radix cum Ruta ex aqua magna amaritudine, ſed effectu pari. Verbaſcum priuatim tonſillis in aqua potum medetur. Tribus obolis bibitur Verbaſcũ cuius flos aureus eſt, contra omnia pectoris uitia, tuſſem, & purulenta excreantibus. Tanta huic uis eſt, ut iumentis etiam nõ tuſsientibus modò, ſed ilia trahentibus auxilietur potus. Lateris & pectoris dolores Verbaſcum cum Ruta ex aqua ſedat. Panos ſanat cum ſua radice tuſum, uino aſperſum, & ita cinere calfactum, ut imponatur calidum. Semen ex uino decoctum & contritũ luxatis medetur, dolorem & tumorẽ tollens. Radicis medulla collyrij tenuitate in fiſtulam additur. Contuſis, euerſis, & ſi febris ſit potatur in aqua Verbaſcum, cuius flos auro ſimilis eſt. Folia ex aceto imponuntur in ſtruma. Semine ac folijs decoctis in uino ac tritis, omnia corpori infixa extrahuntur.

APPENDIX.

Recentiores duobus Verbaſculis hos effectus aſsignant. Trita imponuntur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto ueſicę renumq́ꝫ obſtructiones ſoluuntur. Ius herbæ propinatur & illinitur aduerſus rupta, luxata & liuentia. Quod uerò hæc eadem poſsint, temperamentũ eorundem palàm docet: parum enim adſtringunt: ſi guſtaueris, amara, & modicè acria ſunt: ut hoc nomine deſiccandi & detergendi facultatẽ, quam illis Galenus aſcribit, habere nemo dubitare debeat. Noſtri etiam temporis herbarij calida & ſicca eſſe ſtatuunt. Et mulieres formæ ſtudentes, ſucco è floribus illorum expreſſo faciem illinunt, quod maculas, rugasq́ꝫ, & alia eiuſdem uitia mirificè detergeant. Vt hinc euidentiſsimũ ſit herbas, quas Schlüſſelblůmen uocant Germani, eſſe Verbaſcula.

DE FRAGA-

FRAGARIA MAIOR
ET MINOR.

Erdtbeer.

C

NOMINA.

Rubus Idæus uidetur eſſe Fragaria.

GRAECIS ut herba quæ fraga gerit nominata ſit, certò conſtituere nobis nondum licet. Sunt tamen qui βάτον ἰδαίαν, hoc eſt, Rubum Idæum eſſe putent, eum potiſsimum qui ſine ſpinis inuenitur. Quorum certè ſententiam ob multas uariasq́ cauſas, ut in ſequentibus dicemus, minimè repudiandã exiſtimamus. Apuleius Gręcis κόμαρον appellari ſcribit, quod ſi uerum eſt, alia ſit à Comaro quam Dioſcorides, Galenus & alij quidam depingunt, neceſſe eſt: hæc enim arbor eſt, illa autem herba. Ego tamen uidi codicem manuſcriptũ, in quo hæc uerba: Comaron Græci, Romani Fragum nuncupant: non habebantur. Quicquid uerò ſit, ex numero Mororũ eſſe cõſtat eius fructum optimi odoris: hinc à frago uerbo, quod odorẽ reddo ſignificat, herba ipſa Latinis Fragaria, & fructus fragum dici cœperunt. Germani Erdtbeer uocant. Gręci autem ſi Comaron appellarunt, ob fructum arboris eiuſdem nominis qui fragis ijs terreſtribus ſimilis eſt, hauddubiè ſic dixerunt.

Fragaria unde dicta.

GENERA.

Duo Fragariæ ſunt genera. Vna flores fructusq́ paulò maiores, altera minores obtinet. Nos una pictura utranque expreſsimus.

FORMA.

Humi ſine caule ſpargitur, multis à radice lanuginoſis pediculis, quorum alij flore candido coronantur, alij trigemino comantur, folio per ambitum ſerrato atque uenoſo, alij fructum gerunt exiguis quidem Moris haud abſimilem, cæterum ſui generis ſolidum, calloſum, tenerũ, quum maturuit rubentẽ, tum guſtu, tum etiam odore ſuauiſsimum. Radice foris atra aut rubeſcente, intus candida, multo fibrata capillitio.

D

LOCVS.

In ſyluis, dumetis, & in opacis montibus, ac ſecus uias ſponte naſcitur. Vnde etiã colligi poteſt eſſe Rubum Idæum, quando & is in lucis proueniat. In hortis etiam nonnunquam ut grandiorem fructum miniſtret, colitur Fragaria.

TEMPVS.

Floret uere, & tota æſtate, inq́ maximã autumni partem. Fructus tamen eius fugax, rarò niſi æſtatis initio inueniri poteſt.

TEMPERAMENTVM.

De temperamento Fragarię recentiores diuerſa tradunt. Serapio calidam & ſiccam in ſecundo ordine tradit. Alij frigidam & humidã in primo: nõnulli, qui tamen prorſus meo iudicio hallucinari uidentur, in tertio ordine ſcribunt. Nos folia ipſa guſtu modicè eſſe amara, & adſtringere deprehendimus, ut ſiccam eſſe hac ratione, & minimè humidã oporteat. Quapropter in tanta ſententiarũ de eius temperamento diuerſitate animaduertendũ, idem de Fragaria, quod de Rubo ſentiendum eſſe, nempe quod folia, flores, fructus & radix adſtringãt. Differre tamen inter ſe, quod folia potiſsimũ recens nata plurimum in ſe habeant aqueæ ſubſtantiæ, parum uerò adſtringant: adeò ut ueriſimile ſit de ijs locutos eſſe, qui frigidam & humidã in primo ordine Fragariam ſtatuerunt. Eſt enim eorum temperies ex terrena frigida eſſentia, & aquea tepida. Fructus immaturus frigida terrea ſubſtantia præditus eſt, ut frigidus & ſiccus hoc nomine dici mereatur. Maturus autẽ non parum ſucci temperati calidi qui dulcis eſt, modicamq́ adſtrictionẽ habet, ita ut calidus & ſiccus dicendus ueniat. De fructu itaque intelligendi erunt, qui Fragariam calidam & ſiccam eſſe affirmant. Quare ubi de temperamento Fragariæ agitur, non ſimpliciter, ſed cum prædicta diſtinctione reſpondendum eſt. Vnde cum idem ferè cum Rubo temperamentum habeat Fragaria, iterum hanc ab Idæo Rubo nihil differre ueriſimile eſt.

Folia Fragariæ.

Fructus eiuſdem.

VIRES.

A

VIRES.

Quum recentiores in cõmemorandis Fragarię facultatibus partim eas quas Dioſcorides Rubo Idæo, partim etiam quas Comaro tribuit Apuleius, uires Fragariæ aſcripſerint, operepræcium me facturum arbitror, ſi utriuſq; de ijs uerba præmiſero, ut nimirum quiſq; hac ratione, quapropter iuniores ijs facultatibus Fragariam ornauerint, certius intelligere queat.

EX DIOSCORIDE.

Idæus Rubus eadem poteſt quæ Rubus. Amplius eius flos cum melle tritus & illitus, oculorũ inflammationibus auxiliatur. Sacros ignes extinguit. Stomachicis cum aqua potui datur.

EX APVLEIO.

Ad lienis dolorẽ herbæ Fragi ſuccum ex mellis uncia potui datum mirificè proficere certum eſt. Ad ſuſpirioſos eiuſdem ſuccus cum pipere albo & melle mixtus, potui datus, mirificum eſt remedium. Has facultates etiam antiquus manuſcriptus herbarius Fragariæ adſcribit, nomine tamen Apulei in Dioſcoridis nomen immutato. Addit tamen huius fructum comeſtum ſtomacho conferre, & ex ſucco eius os contra fœtorem collui, id quod Serapion quoque tradit.

EX RECENTIORIBVS.

Herba Fragaria in cibo ſumpta medet̃ lienoſis, item ſuccus ex melle potus. Idem cum pipere candido datur ſuſpirioſis. Fraga ſitim ſedãt, ſtomacho proſunt, ſed pręſertim bilioſo. Succus Fragis exprimitur, uetuſtate uires accipiens, præſentaneo remedio ad faciei ulcera, oculorũ ſuffuſioñes, neq; nõ epiphoras. Radicis decoctũ iecinoris feruores mulcet matutino & meridie potũ. Vtuntur hodie frequenter Fragaria ad glutinanda uulnera, aluum ſiſtendam, menſtrua cohibenda, gingiuas confirmandas, oris ulcera, eiuſdemq; fœtorẽ tollendum, quæ ſingula Rubus etiam Idęus

B poteſt, ut inde rurſus conijcere liceat Fragariam ab eodem nihil differre.

DE PHV GERMANICO

CAP. CCCXXVIII.

NOMINA.

ΦΟΥ, ἀγρία νάρδος Græcis, Phu & Nardus ſylueſtris Latinis, Valeriana officinis & herbarijs noſtri temporis, Germanis Baldrion / Dennenmarck / oder Katzenkraut / oder Augenwurtzel appellatur, quod ſcilicet catti odore radicis eius, quo eorũ oculi roborant̃, impenſe delectent̃. Nardus ſylueſtris. Valeriana.

GENERA.

Duo ſunt præcipua Phu genera. Magnum, quod alio nomine Theriacaria uocatur. Hoc deſcriptioni per omnia reſpondet, germanicè groß Baldrion / & Triackß appellatur. Vulgus herbariorũ Valerianã maiorem nominat. Alterum uulgare, quod alio nomine Valeriana etiam uulgaris nuncupatur. Germanis gemein Baldrion / & Katzenwurtzel dicitur. Hoc etiam genus à pictura Dioſcoridis, ut paulò pòſt fuſius docebimus, non abhorret.

FORMA.

Folia Elaphoboſco, ſiue Oluſatro ſimilia habet. Caulem cubitalẽ, aut proceriorem, leuem, tenerũ, purpuraſcentẽ, in medio cõcauum, geniculis interſectũ. Flores ad Narciſsi flores accedentes, minores & teneriores, in ſubalbido purpuraſcentes. Radices in ſuperiore parte minimi digiti craſsitudine. Adnaſcentes etiam radiculas obliquas ueluti iuncus odoratus, aut ueratrũ nigrum, inuicẽ implicitas, ſubflauas, bene odoratas, nardum in guſtu referentes, cum quadam uiroſa grauitate. Ex qua certè deſcriptione ſole clarius fit, herbam quam uulgarẽ hodie Valerianã nominant, Valeriana uulgaris.

PHV MAGNVM

valeryon

Groß Baldrion.

setwall or garden valerian

PHV GER-
MANICVM.

Amon valoryon

Gemein Baldrion.

great wyld valerian

C minant eſſe Dioſcoridis Phu, quòd omnia ferè ſic illi reſpondeant, ut prorſus nulla reclamare nota uideatur. Folia nanque huius cum primùm erumpunt Elaphoboſci præ ſe ferunt imaginē: poſtea uerò dum adoleſcit in Oluſatri modum laciniantur. Caulis quoque eius cubitalis, & maior (nō enim rarò ad trium cubitorū longitudinē caulis à nobis uiſus eſt) læuis, potiſsimū in infima eius parte, denique tener, purpuraſcens, in medio cōcauus, geniculatus. Flores eiuſdem qui ſummis caulibus emergunt, Narciſsi certam exprimunt effigiē, quamuis minores ſint, atque adeo teneriores. Vt hoc nomine cum Ruellio in gręcis codicibus Dioſcoridis ἥσσονα pro μείζονα legendum eſſe putem. Niſi quis exiſtimet Phu Ponti, quod Dioſcorides potiſsimū deſcribit, fauentis cœli beneficio maiuſculos habere floſculos. Prædicti etiā flores aceruatim coëuntes in purpuram candicant. Radices quoque in ſuperiore parte minimi digiti craſsitudinē obtinent, multasque radiculas obliquas, Schęni, aut nigri Veratri modo ſibi ipſis implicitas, ſubflauas, odoratas, Nardum, cum uiroſa tamē grauitate, imitantes. Quum itaque hæ omnes notæ, Valerianę noſtrę reſpondeant, multorumque cōſenſus nobis ſubſcribat, & facultates eius quas illi recentiores tribuunt, planè cum ijs quæ Dioſcorides Phu adſcribit cōueniant, quid impediat cur non certò affirmemus Valerianam hanc uulgarem eſſe Phu Dioſcoridis non uideo, præſertim cum manuſcriptus etiam herbarius Phu eſſe Valerianā apertè doceat, ita ut mirari ſatis non queam cur aliquot docti uiri in Germania noſtra diuerſum aſtruere uoluèrint.

Phu Ponti.

LOCVS.

Naſcitur in humectis locis, & prope aquas, hæcque ad mirandā altitudinē ſurgit. Prouenit etiam in lucis & cæduis ſyluis, ſed hęc in tantam proceritatē non emergit.

TEMPVS.

Floret integra æſtate.

D

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe in ſecundo ordine tradunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Phu calefacit. Sicca pota urinā mouet. Poteſt idem & decoctum eius. Ad lateris dolorem prodeſt. Menſes ducit, & antidotis miſcetur.

EX GALENO.

Odorata quodammodo eſt huius herbæ radix, Nardo uiribus ſimilis, ſed tamen ad plurima infirmior. Vrinam plus mouet quàm Indica aut Syriaca Nardus, ſimiliter autem ut Celtica.

EX PLINIO.

Radix Phu datur potui trita, uel decocta ad ſtrangulationes, uel pectoris dolores, uel laterum. Menſes quoque cit. Bibitur cum uino.

APPENDIX.

Magni Phu radice hodie multi, magno cum errore, pro calamo aromatico utuntur, quod hoc in loco monere placuit.

DE PHACO. CAP. CCCXXIX.

NOMINA.

Lens.

ΦΑΚΟΣ, ἡ φακὴ Gręcis, Lens & Lenticula Latinis dicitur. Officinis & herbarijs latinum nomen retinuit. Germani Linſen appellant.

FORMA.

Lens racemoſum legumen eſt, folijs Viciæ, ſed minoribus, floribus exiguis in candido purpuraſcentibus, ſiliquis paruis, molliter in latitudinē fuſis, in quibus tria aut quatuor grana, inter legumina minima, ſunt.

LOCVS.

Prouenit paſsim in agris ſatum.

TEMPVS.

LENS

Linſen.

C TEMPVS.

Iulio menſe floret, & deinceps in ſiliquis grana profert.

TEMPERAMENTVM.

Lentes mediū tenent caliditatis & frigiditatis, deſiccant tamē in ſecundo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lens crebrò comeſta, oculorū aciem hebetat. Ægrè cōcoquitur. Stomacho nocet, eumq́ & inteſtina inflat. Aluum cum cortice ſuo comeſta ſiſtit. Præſtat quę facillimè concoquitur, & nihil atri in maceratione reddens. Vim habet adſtrictoriā: quapropter aluū ſiſtit, ſi detracto antea cortice accuratè coquatͣ, primaq́ aqua inter coquendū effundatur. Primū enim eius decoctū aluum ſoluit. Somnia tumultuoſa & grauia facit. Neruis, pulmoni & capiti inutilis. Melius ſuo fungetur officio contra alui fluxiones, admixto illi cum aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut myrto, aut cortice punici mâli, aut roſis ſiccis, aut meſpilis, aut ſorbis, aut pyris Thebanis, aut cotoneis mâlis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quæ poſt decoctionē abijciuntur, aut rhoïs quę obſonijs inſpargitur. Acetum autem cum eo diligenter percoqui debet, aliàs aluum conturbat. Cōtra ſubuerſionē ſtomachi triginta grana lentis ſuis corticibus denudata, deuorata proſunt. Decocta cum polenta, & illita, podagram lenit. Sinus cum melle glutinat. Cruſtas rumpit, & ulcera purgat. Decocta in aceto duritias & ſtrumas diſcutit. Cum meliloto, aut cotoneo mâlo, medetur inflammationibus oculorum & ſedis, addito roſaceo. In maioribus ſedis inflammationibus & ſinu amplo cum malicorio aut ſiccis roſis, adiecto melle decocta. Contra nomas gangrænicas ſimiliter utuntur, aut adiuncta maris aqua. Aduerſus autem puſtulas, herpetas, eryſipelata, pernionesq́, ut antea dictum eſt. Contra mammas grumoſum lac continentes, & lactis copia turgentes, in aqua maris

D cocta & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Lentes non ualenter adſtringūt. Ipſum itaq́ earum corpus deſiccat & ſiſtit uentrem: cæterum decoctū irritat. Proinde etiam prior aqua abijcitur, ubi retentionis cauſa adhibentͣ. Cortex eius uehementer adſtringit, carnea ſubſtantia tenuiter, quę & craſsi ſucci & terreſtris eſt. Succus porrò Lentis adſtringenti eſt cōtrarius. Quocirca ſi elixæ in aqua iuſculum ſale garo oleoq́ condîtum bibatur, aluum deijciet. At quod ex bis decocta Lente ferculum apparatur, contrariam ſucco uim obtinet. Nam quę uentri obueniunt fluxiones deſiccat, os uentriculi, inteſtina, & totum deniq́ uentrem corroborans. Quamobrem cœliacis & dyſentericis accōmodatus eſt cibus. Lens uerò decorticata, ut illam adſtringendi uehementiā, cumq́ hac alia uidelicet omnia quæ cōſequuntur, amittit, ita alibilior quàm integra illa efficitur, craſſum prauumq́ ſuccū gignens, tardè cōmeans: alui tamen fluores haud deſiccat, uti ea quæ cortice non eſt ſpoliata. Iurè igitur qui modum in hoc edulio non ſeruant, elephantiaſim quam uocant, & cancrum incurrunt. Siquidem craſſa ſiccaq́ cibaria facilè in melancholicos humores uertuntur. Quare ijs duntaxat quibus uitioſa eſt habitudo ob aquā in carne diffuſam, Lens cibo utiliter prębetur, ceu aridis & ſqualentibus admodū damnoſe. Eandem ob cauſam uiſum integrum & inculpatū hebetat, immoderatè exiccans. Ei uerò qui contrario modo ſe habet, humidiori uidelicet, opitulatur. Menſtruis purgationibus inepta eſt: craſſum enim & tardifluum ſanguinem facit. At muliebri appellato profluuio conuenientiſsima.

EX PLINIO.

Lens optima quæ facillimè coquitur, eaq́ quæ maximè aquam abſorbet. Aciem quidem oculorū obtundit, & ſtomachū inflat: ſed aluum ſiſtit in cibo, magiſq́ diſcocta cœleſti aqua. Eadem ſoluit, minus percocta. Cruſtulas ulcerū rumpit, eaq́ quæ intra os ſunt, purgat & adſtringit. Collectiones omnes impoſita ſedat, maximeq́ exulceratas & rimoſas. Oculorū autem epiphoras cum meliloto aut cotoneo. Con

A tra ſuppurantia cum polenta imponitur. Decoctæ ſuccus ad oris exulcerationes & genitalium adhibetur. Ad ſedem, cum roſaceo aut cotoneo. In iis quæ acrius remedium exigunt cum putamine punici, melle modico adiecto. Ad id demum ne celeriter inareſcat, adiiciunt & Betę folia. Imponit̃ & ſtrumis paniſq́;, uel maturis, uel matureſcentibus, ex aceto diſcocta. Rimis ex aqua mulſa, & gangrænis cum punici tegmine. Item podagris, cum polenta, & uuluis, & renibus, & pernionibus, ulceribus difficile cicatricem trahentibus. Propter diſſolutionẽ ſtomachi triginta grana Lentis deuorantur. In choleris quoque & dyſenteria, efficacior eſt in tribus aquis cocta, in quo uſu melius ſemper eam torrere aut tundere, ut quam tenuiſsima detur, uel per ſe, uel cum cotoneo mâlo, aut pyris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni eſt inutilis, & capitis dolori, neruoſisq́; omnibus, & felli, nec ſomno facilis. Ad puſtulas utilis, igniq́; ſacro, & mammis, in aqua marina decocta: in aceto autem, duritias & ſtrumas diſcutit. Stomachi quidem cauſa, polentę modo potionibus inſpergitur. Quæ ſunt ambuſta, aqua ſemicocta curat, poſtea trita, & per cribrum effuſo furfure, mox procedente curatione addito melle. Ex poſca coquitur ad guttura.

EX SYMEONE SETHI.

Craſsi ſucci eſt, & auſteram uim atque qualitatem poſsidet. Si quis ergo in aqua coquat, & eam aquæ, oleo & ſapæ cum ſale miſceat, potionem faciet quæ uentrem ſubducat. Bis autem cocta, uentriculum & ad ipſum defluxus ſiſtit. Inducit autem ſtomacho robur, & inteſtinis, & uniuerſo uentri. Quapropter utilis eſt cibus cœliacis & dyſentericis. Si uerò cortice ablato ſumatur, uehementiam adſtringendi abiicit, magis uerò nutrit, cum tardi ſit tranſitus, & craſsi ſucci, non tamen adeò ſiccat, ut antea dixi. Qui uerò hoc edulio crebrò utuntur, elephantiam contrahunt, & can-

B cros, & duritias, & neruorum dolores, & melancholicos affectus. Aptus enim eſt craſſus & ſiccus ſanguis, ut fiat ſuccus melancholicus. Quibus igitur habitus quiſpiam malus aquoſus in carne eſt, iis ſolis utile eſt edulium, quemadmodũ ſiccis & ſqualidis maximè noxium. Similiter uiſum ſalubriter ſe habentem nimium exiccando hebetat, contrà uerò affectum iuuat. Neque etiam ad menſtruas purgationes utilis eſt, eò quod craſſum & difficulter fluentem ſanguinem efficiat. Ad hæc Veneris appetentiam, ſemen exiccando, extinguit: ideo caſtè uiuere uolentibus ad hoc maximè confert. Grauia etiam ſomnia facit, eò quod ex ea melancholici ſucci in totum diſtribuantur corpus. Cum Mentha decocta, plurimũ inflationis deponit. Nonnulli & Betam huius rei gratia eo quo decoquitur tempore iniiciunt. Lens uerò probè decocta & trita, ſi uulneribus ex iaculo aut telo facta imponatur, ſanguinis fluxum uehementer compeſcit. Paruæ uerò Lentis decoctum ſumptum, difficilem partum ſoluit. Auribus ex quibus pus emanat inſtillatum, ſuccurrit.

DE PHILYRA.

TILIA FOE-
MINA.

Lindenbaum.

A

NOMINA.

ΦΙΛΥΡΑ Græcis, Tilia Latinis & officinis, Germanis Linden appellatur. Alia ab hac eſt arbor quæ Dioſcoridi φιλυρέα uocatur. Quod non animaduertentes uiri etiam nõnulli doctiſsimi, utraſq; arbores magno errore confundunt, quod forma admodũ diſcrepent, ut ex ijs quæ paulò pòſt dicemus, & è Dioſcoride & Theophraſto lib. iij. de plantarũ hiſtoria, cap. x. inuicem collatis abundè conſtabit. Differunt itaq; inter ſe Philyra & Phillyrea, neque una utraq; uoce arbor ſignificatur, ſed diuerſæ. Phillyrea alia à Philyra.

GENERA.

Tiliæ, Theophraſto loco iam citato autore, duo habentur genera, mas ſcilicet & fœmina. Diſtantq; inter ſe tum materiæ, tum totius corporis forma, & quod altera fructifera, altera ſterilis. Materies mari dura, flaua, nodoſior, ſpinoſiorq;: fœminæ candidior: & cortex mari craſsior, detractusq; inflexibilis propter duritiã eſt: fœminę candidior flexibiliorq;, ex quo cunas faciunt: item fœminę odoratior. Et mas ſterilis, nulloq; flore eſt: fœmina, cuius tibi picturã damus, & florem & fructũ gignit.

FORMA.

Folio eſt hederaceo, molliore, & in angulũ acutiorẽ rotundiore & prolixiore, & in orbem lentè criſpo atq; ſerrato: flore tantiſperdum calyculo continetur herbaceo, ubi emerſit flauo: fructus magnitudine fabæ, ſimilis acinis hederæ, in quo ſemẽ prætenue quantũ atriplicis, omnibus animantibus ingratũ, cum foliorũ pabulo maximè ducant, eorumq; mira dulcedine capiant. Nunc cum ijs confer ea quæ Dioſcorides de Phillyrea tradit, & ſenties eſſe diuerſiſsima. Nam quis unq; dixit Tiliam habere folia oleæ, & fructũ ferre ſubdulcẽ ad ſimilitudinẽ Lentiſci, nigrũ, uuarũ more con

B geſtũ: Philyræ enim ſeu Tiliæ folia ſunt hederacea atq; ſerrata, adeoq; ab oleæ folijs diſsidentia: fructũ deniq; fert nõ modò non ſubdulcẽ, ſed qui à nullo mandi poteſt.

LOCVS.

Montes & ualles diligit Tilia, ſed plus montibus gaudet aquoſis.

TEMPVS.

Floret Iunio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Calidã eſſe Tiliam, uel ex eo liquet quod frigidis cerebri malis, epilepſię & id genus alijs mirificè conferat. Amaritudo etiam cum glutinoſitate quadã in ea reliquis qualitatib. præualere uidetur, ſi hanc deguſtes. Quare abſtergendi planè facultatẽ cum modica adſtrictoria, perinde atq; Vlmus, cuius facultates illi Plinius, ut ex ijs quæ paulò pòſt ſubijciemus planum fiet, tribuit, habere euidentiſsimũ eſt.

VIRES. EX GALENO.

Vlmi folijs aliquando recens uulnus glutinauimus, confidentes adſtringentem pariter & extergentẽ illis ineſſe facultatẽ. Cortex amplius etiam ſubamarus eſt & adſtrictorius, itaq; cum aceto lepram ſanat. Porrò uiridis etiamnũ & recens ſi uulneribus deligaturę uice circunligetur, ea glutinare poteſt. Radices eandem uim obtinent: proinde & decocto earum quidã perfundũt fracturas quibus callo inducto opus eſt.

EX PLINIO.

Cortex interior Tiliæ lepras ſedat, & folia ex aceto illita. Multi corticẽ cõmanducatum uulneribus utiliſsimũ eſſe putant. Folia trita, aqua aſperſa, pedũ tumori. Humor quoq; è medulla caſtratæ arboris effluens, capillũ reddit capiti illitus, defluentesq; continet. Humor deniq; cuti nitorẽ inducit, faciemq; gratiorẽ pręſtat. Folia ad infantiũ ulcera in ore cõmanducata proſunt. decocta & pota, urinã ciunt & menſes.

APPENDIX.

Quum Plinius ferè omnes facultates Vlmi etiã Tiliæ adſcribat, ut ex eiuſdẽ uerbis patet, ideo è Galeno quæ ille de Vlmo tradit produximus. Si uerò quiſpiã uires quæ à

C quæ à recentioribus Tiliæ tribuuntur, probè expendet, nihil ab ijs quæ ex Plinij & Galeni ſententia retulimus differre comperiet. Nam maculas faciei abſtergere ſcribunt Tiliam, ſi illa eius ſucco lauetur. Mederi etiam morbo comitiali bibitum eius liquorem ſtillatitiũ, oculis claritatem inducere, calculum ſanare, tumores diſcutere ijdem docent. Quid multa? omnes facultates Vlmi obtinet Tilia, ideoq́ue uulneribus etiam recentibus ſuccurrit, & alia quæ à Dioſcoride & Galeno in Vlmi hiſtoria cõmemorantur, poteſt.

DE CHELIDONIO MAIORE. CAP. CCCXXXI.

NOMINA.

Chelidoniũ unde dictum.

XΕΛΙΔΟΝΙΟΝ μέγα Græcis, Chelidoniũ maius Latinis, officinis Chelidonia, Germanis Schelkraut/ Schelwurtz/ groß Schwalbenkraut dicitur. Chelidonio autem, uel ſi mauis Hirundinariæ, auis hirundo quæ Græcis χελιδὼν uocatur, nomen indidit, uel, ut autor eſt Plinius, quod hanc primùm inuenit, & ea oculis pullorum in nido reſtituit uiſum, ut quidam tradunt, etiam erutis, uel quod floret aduentu hirundinum, diſceſſuq́ commarceſcit: id quod de minore uerè dicitur.

FORMA.

Caulem emittit cubitalem & maiorem, gracilem, adnata folijs plena habentem. Folia Ranunculo ſimilia, teneriora tamen, & colore ſubcæſia, iuxtaq́ ſingula folia florem Leucoio ſimilem. Succus illi croceus, acris, mordax, cum aliqua amaritudine & odoris grauitate. Radix ſupernè ſingularis, infernè autem plures. Fructus cor
D. nuti Papaueris inſtar tenuis, longus ueluti galeę conus, in quo exigua ſemina ſunt, Papaueris ſemine maiora. Huius deſcriptionis notæ omnes Chelidonio noſtro reſpondent. Siquidem fruticoſa eſt herba, cubitali altitudine, cauliculis lanuginoſis, teneris, folio Ranunculi, magis anguloſo, tenuiori, aduerſa parte cæſio, auerſa incano, flore luteo, Leucoio conſimili, ſemine Papaueris, quod in corniculis ſeu ſiliquis longis exilibus clauditur. Vulnerata ſuccum croceũ emittit, guſtum uellicantẽ. Radix in ſuperiore parte una, in inferiore parte multis luteis fibris capillata.

LOCVS.

Naſcitur in opacis & parietinis.

TEMPVS.

Chelidoniũ hirundinum aduentu florem excitat, atqueadeo toto deinceps uere & æſtate floret, quibus etiam temporibus carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Herba hæc tertij ordinis abſoluti eſt in calefaciendo & deſiccando.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus Chelidonij mixtus melli, & in æneo uaſe in carbonibus decoctus, contra oculorum caliginem prodeſt. Exprimitur autem ſuccus ex folijs, radicibus & floribus incipiente æſtate, ſiccaturq́ in umbra & in paſtillos conformatur. Radix cum Aniſo & uino albo pota, regio morbo medeť. Sanat herpetas cum uino illita. Dentium dolores commanducata ſedat.

EX GALENO.

Chelidoniũ admodum extergentis & calidæ facultatis eſt. Sed & ſuccus eius ad acuendum uiſum cõmodus eſt, utique in quibus craſſum quiddam in pupilla colligitur diſcuſsione indigens. Vſi ſunt quidam radice eius ad morbum regium à iecoris obſtructione proficiſcentẽ, in uino albo eam potui exhibentes cum Aniſo. Pari modo manſa, dentium doloribus confert.

EX PLINIO.

CHELIDONIVM MAIVS.

Celondyne

Schelkraut.

Celondine

C EX PLINIO.

Florentibus ſuccus exprimit, & in æreo uaſe cum melle Attico leniter cinere feruenti decoquitur, ſingulari remedio contra caligines oculorum. Vtuntur & per ſe ſucco in collyrijs, quæ Chelidonia appellantur ab ea. Eadem oculorũ aciem adiuuat, ſi addita aqua foueantur. Succus eius cum melle culices, nubeculas, obſcuritatemq́ diſcutit, cicatrices extenuat. Albugines etiam iumentorum.

DE CHELIDONIO MINORE

CAP. CCCXXXII.

NOMINA.

Scrofularia minor cur dicta.

ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ μικρὸν Græcis, Chelidoniũ minus Latinis, officinis Scrofularia minor uocatur, quod ſtrumoſa radix multis granorum frumenti grumis uideat̃ coaluiſſe: uel quod ſtrumis, quas imitatione græca Scrofulas uocant, medeatur. Germanis Feigwartzen oder Blaternkraut/ id eſt Ficariam, Pfaffenhödlin/ klein Schelwurtz/ oder Schwalbenwurtz/ oder Meyenkraut nominatur. Chelidonium autem hæc herba uocata eſt hauddubiè, quod, ut Theophraſtus lib. vij. cap. xiiij. hirundinũ aduentu florem excitet.

FORMA.

Herbula eſt à ſtolonibus pediculiſue pendens, ſine caule, folijs Hederæ figura, rotundioribus minoribusq́, item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet paruas multas, ex eodem callo prodeuntes, tritici modo aceruatim congeſtas, quarum tres aut quatuor in longitudinem progrediuntur. Hæc Dioſcoridis deliniatio prorſus herbæ illi quam Scrofulariam minorem uulgò nominant, conuenire uidetur. Nam hæc herbula eſt à pediculis pendens, uidua caule, folijs Hederę, rotundioribus multò minoribusq́, teneris & modicè pinguibus. Radices oſtendit ex eodem callo prodeuntes, paruas, complures in granorũ tritici morem aceruatim collectas, quarum tres uel quatuor in longum protenduntur. Flos ei Ranunculi ut maiori, luteo colore nitens. His accedunt locus, tempora, uires, & alia quæ iam cõmemorabuntur, quæ ſingula Scrofulariæ minori adamuſsim quadrant, ut nemo hanc Chelidonium minus eſſe inficias ire ſine magna impudentia poſsit.

(margin: D)

LOCVS.

In paluſtribus, prope aquas, & in limitibus humidis, omnibusq́ uliginoſis tractibus ac hortis paſsim gignitur.

TEMPVS.

Verno tempore, Martio menſe, & præſertim hirundinũ aduentu floret, nec longo poſt tempore marceſcens euaneſcit, ſic ut irrigui limites, qui largo foliorum florumq́ ſtipatu pubeſcebant, confeſtim ijs ſpoliati glabreſcere conſpiciantur.

TEMPERAMENTVM.

Chelidoniũ minus, Galeno teſte, quarti ordinis abſoluti eſt in calefaciendo & deſiccando, ideoq́ magnam præ ſe fert acrimoniã, guſtum erodentem. Noſtrum autem uſqueadeo acre non eſt, ut commanducando ſæpe nullam prorſus ſentias acrimoniam, potiſsimum in eo quod humido in loco natum ſit. In hoc autem, quod locis ſiccis prouenit, ſenties & amaritudinem & acrimoniam, ſenſim tamen guſtum erodentem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acrem uim habet, Anemones modo ſummam cutem exulcerantẽ. Scabiem & unguium lepras tollit. Ex radicibus expreſſus ſuccus ad purgationem capitis addito melle naribus utiliter inſtillatur. Similiter decoctum eius cum melle gargariſſatum, caput ſtrenuè purgat, & omnia pectoris uitia.

EX GALENO.

CHELIDONIVM
MINVS.

pylcewort

Feigwartzenkraut.

ſmall ſelendine

C

EX GALENO.

Chelidoniũ minus cum acrius ſit maiore, illitum confeſtim cutem exulcerat, ungueſq; ſcabros eijcit. Succus eius per nares purgat, utpote uehemẽter acris exiſtens.

APPENDIX.

Recentiores ea herba in exterendis ficubus mariſcisue, & ſtrumis, magna experientia utuntur, ut inde certè Scrofularia nominari, quemadmodũ diximus, meruerit. Antiquus etiam ac manuſcriptus herbarius, ſub nomine tamẽ Pedis uituli, quo Aron nominatur, ſe à quodam qui expertus ſit cognouiſſe ſcribit, quod hæc herba contra mariſcas ac ſtrumas mirificè proſit.

DE CHAMAEDRY. CAP. CCCXXXIII.

NOMINA.

Serratula. *Chamædrys unde dicta.* *Serrata.*

ΧΑΜΑΙΔΡΥΣ græcè, Triſſago latinè, officinis græcum nomen inſedit, uulgo Quercula minor, & à ſerratis folijs Serratula appellatur. Chamędrys uerò Græcis dicta eſt, quaſi humilis ac terreſtris quercus, quod ſcilicet folia Quercus habeat, & huius reſpectu quaſi humi repat. Sunt qui Serratã nominatã ideo putent, quod ab ea ſerra inuenta ſit. Dioſcorides hanc Teucrium etiã, propterea quod Teucrio ſimilis admodũ ſit, appellari à nõnullis ſcribit.

GENERA.

Etſi Dioſcorides alijq; ueteres unicã faciant Chamędryn, tamen nos, quia plures herbas ad eius formam ac picturã accedere uidemus, duo eius genera produximus. Quorum ſanè primum uera Chamædrys exiſtit, & germanicè klein Bathengel nominatur. Illius autem rurſus duo ſunt genera. Vnum enim quod præ cæteris o-
D mnibus picturæ Dioſcoridis maximè accedit, mas dicitur, alterum uerò fœmina: neque enim aliter nobis diſcrimen indicare licuit niſi ſexus ratione. Alterum genus uulgaris eſt Chamædrys, quod iterum duûm eſt generum, mas ſcilicet & fœmina. Mas germanicè Erdtweirauch / fœmina uerò Gamenderle / Blawmenderle / Vergiß mein nit / appellatur.

FORMA.

Frutex dodrantalis, folijs exiguis, forma & diuiſuris quernis ſimilibus, amariſq;, flore ſubpurpureo, exili, ſemine in calyculis atro. Quæ utique deſcriptio ita herbis illis quas pictas exhibemus reſpondet, ut nulla prorſus nota reclamare uideatur. Sunt enim herbæ palmum altæ utplurimum, exili folio, effigie & diuiſura Quercus, amaro, flore penè purpureo & exiguo, ita ut mirari ſatis non poſsim, cur nonnulli alteram ſpeciem genuinam Chamædryn eſſe negent, cum tamen Germanica etiam appellatio pulchrè ad antiquum atque adeo græcum nomen alludat. Sed inſtabit forſitan quiſpiam dicens, Chamædrys Dioſcoridis palmum alta eſt, hæc tua menſuram hanc excedit. Fateor ſanè, attamẽ non multum exuperat. quod ſi etiam plus exuperaret, non tamen hoc nomine alterius ſpeciei herba putanda eſſet: neq; enim adeò ſtatam atque certam menſuram herbis tribuit Dioſcorides, ut quandoque ultra citraq; conſiſtere non liceat: uerum cum alicui herbæ menſuram adſcribit, id ea ratione facit, ut maiori parti indiuiduorũ illius ſpeciei quadrare exiſtimet. In prioris itaque inopia, alterius uſus eſſe poteſt.

Obiectionis ſolutio.

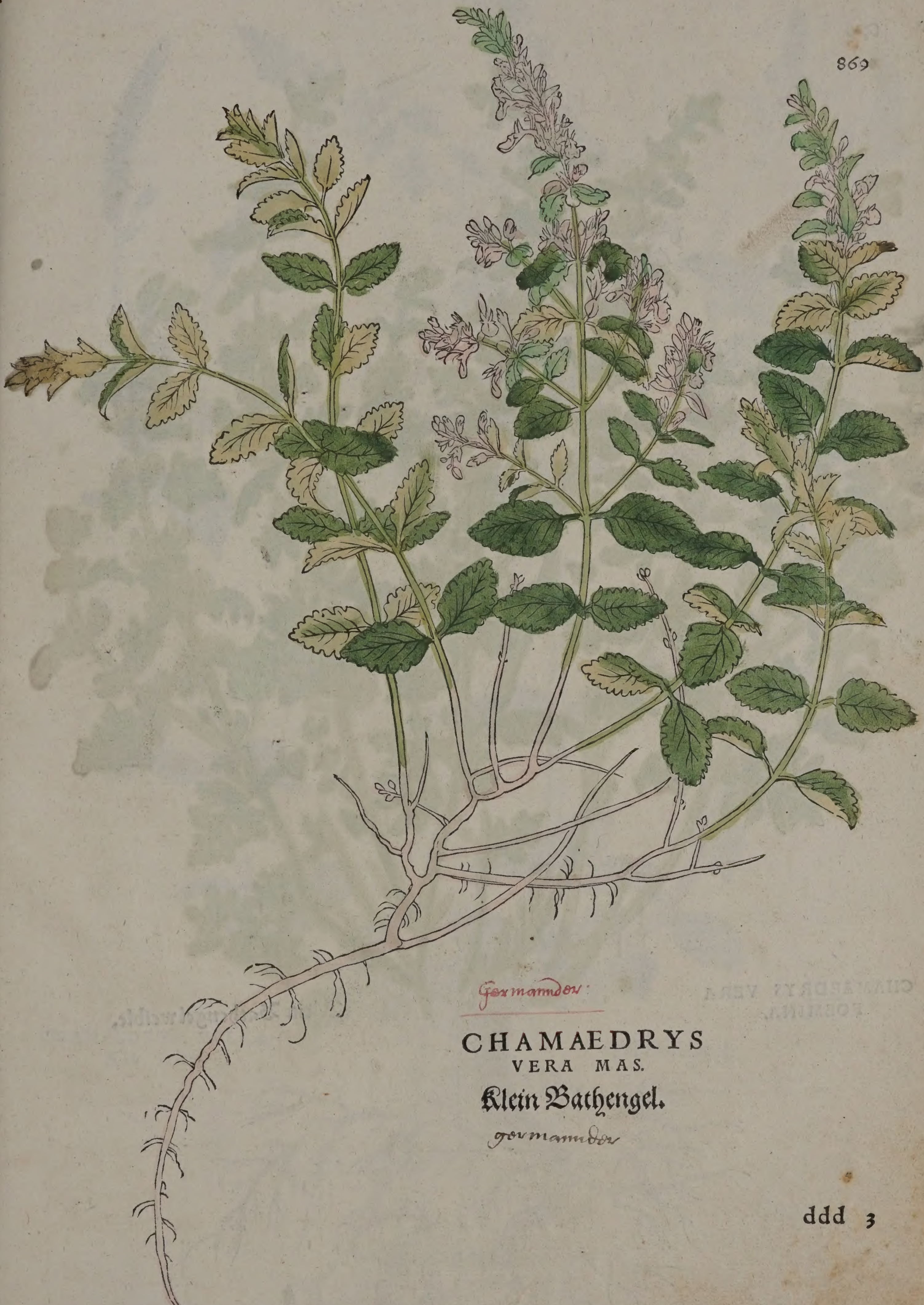
LOCVS.

Naſcitur aſperis & petroſis locis, interdum etiam in montoſis & campeſtribus ſolidis.

TEMPVS.

Primum genus Iunio & Iulio menſibus floret. Alterum autem uere potiſsimũ. Carpuntur ſemine prægnantia.

TEMPERA-

Germander

CHAMAEDRYS
VERA MAS.
Klein Bathengel.

germander

CHAMAEDRYS VERA FOEMINA.

Klein Bathengel weible.

CHAMAEDRYS VVLGA-
RIS MAS.

Erdtweirauch.

flatt or ton verbayne

CHAMAEDRYS VVLGA-
RIS FOEMINA.

Gamenderle.

flatt ber bayne.

A

TEMPERAMENTVM.

Ex tertio ordine calefacientiũ & deſiccantium facit Galenus, Germanicæ tamen minus calefacere & deſiccare uidentur, utpote in regione frigidiore natæ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Recens ac uiridis in aqua decocta & pota, conuulſis, tuſsientibus, lieni indurato, urinæ difficultatibus, hydropicis inter initia auxiliatur. Cit menſes, fœtuſq; extrahit. Lienem ex aceto pota minuit. Aduerſus uenenata cum uino pota & illita efficax eſt. Trita ad prędicta in pilulas conformatur. Cum melle uetera ulcera purgat. Cum oleo trita, inuncta & illita, oculorum caliginem diſcutit.

EX GALENO.

Chamædrys uincentem qualitatẽ amarã habet, & eſt quodammodo acris. Quocirca meritò lienem colliquat, urinam & menſes mouet, craſsitudinẽ humorum incidit, & uiſcerum obſtructiones expurgat.

EX THEOPHRASTO.

Triſſaginis folia ad rupta, uulneraq; in oleo trita ualent, & ad depaſcentia ulcera. Semen bilem extrahit, & oculis quoq; beneficum eſt. Folium ad albugines tritum in oleo prodeſt.

EX PLINIO.

Aduerſus ſerpentiũ uenena potu illituq; efficaciſsima; Item ſtomacho, tuſsi uetuſtæ, pituitæ in gula cohæreſcenti, ruptis, conuulſis, lateris doloribus. Lienem conſumit. Vrinã & menſes cit, ob id incipientibus hydropicis efficax, manualibus ſcopis eius in tribus heminis aquæ decoctis uſque ad tertias. Sanat & uomicas, & ſordida ulcera cum melle. Fit & uinum ex ea pectoris uitijs. Foliorũ ſuccus cum oleo, caliginem oculorum diſcutit. Ad ſplenem ex aceto ſumitur.

B

DE CHAMÆCYPARISSO. CAP. CCCXXXIIII.

NOMINA.

ΧΑΜΑΙΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ Plinio dicta eſt, quaſi pumila Cupreſſus. Apud Græcos, quod ſciã, eius fruticis nulla fit mentio. Vulgo Cypreſſus, Germanis Cypreß nominatur. Cypreſſus ab odore & forma foliorũ euiſdem nomenclaturæ arboris uocata eſt. *Cypreſſus unde dicta.*

FORMA.

In arbuſculi formam fruticat, folijs incanis, Abrotoni fœminæ modo ſciſsis. Floribus in ſummo auri inſtar fulgentibus. Totus frutex odoratus eſt. Errãt qui Chamæpityn eſſe arbitrantur; neque enim ut illa humi ſerpit, ſed altius à terra, ut pictura monſtrat, conſurgit. *Chamæcypariſſus non eſt Chamæpitys.*

LOCVS.

In hortis paſsim ac figulinis prouenit.

TEMPVS.

Æſtate floret. Paucos autẽ frutices inuenies in quibus flores intueri liceat, quandò per uniuerſam uitam non niſi unum hunc, cuius picturam damus, fruticem in quo flores apparuerint, uiderim.

TEMPERAMENTVM.

Apparet in ea, ſicut guſtus teſtificatur, leuis quidem acrimonia, ſed maior amaritudo, multoq; etiam plus acerbitatis in tota planta. Reſiccat itaque abſq; inſigni caliditate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Quum eaſdem quas arbor Cypariſſus qualitates habeat Chamæcypariſſus, neceſſe eſt

894

CHAMAECYPARISSVS.

Cypreß.

ceprus. abrotonum femina matthiolo fo: 399.

Garden Cyprus or lavend cotten

A ceſſe eſt ut etiam facultates eaſdem obtineat. Arboris igitur hæ ſunt uires. Adſtringit & refrigerat. Folia eius cum paſſo & myrrha modica pota, ueſicæ fluxionibus & urinæ difficultati medentur. Pilulæ tuſæ, & cum uino potæ, contra ſanguinis reiectionem, dyſenterias, alui fluxiones, orthopnœam, tuſsimq́; proſunt. Decoctum earum idem poteſt. Tuſæ cum fico duritias emolliũt, & polypos in naribus ſanant. Leproſos ungues cum aceto decoctæ & tritæ adiectis lupinis tollunt. Inteſtinorũ ramices illitæ coërcent. Folia idem poſſunt. Pilulæ cum coma ſuffitæ culices abigere creduntur. Folia trita & illita uulnera glutinant, ſanguinemq́; ſupprimunt. Cum aceto autem trita, capillos tingunt. Illinitur per ſe aut cum polenta ad eryſipelata, herpetas, carbunculos, & oculorum phlegmonas. Cerato mixta & impoſita uentriculum firmant.

EX GALENO.

Cupreſsi folia, germina, pilulæ recentes & molles, magna ulcera in duris corporibus glutinant. Ex quo clarum eſt quod reſiccandi uim habeat, abſq; inſigni acrimonia & caliditate. Tanta ineſt ei acrimonia caliditasq́;, quanta ſatis ſit deducendæ in altum acerbitati: nullam tamen mordicationẽ aut caliditatem in corporibus efficit. Proinde in alto latentes in flaccidis putreſcentibusq́; affectibus humiditates, ſine moleſtia tutoq́; depaſcitur, quum quæ calefaciunt & deſiccant, eas quidem quę contentæ ſunt abſumant, cæterum acrimonia & caliditate alias attrahant. Sic inteſtinorũ ramice affectos iuuat: ſiquidem exiccat & robur addit corporibus præ humiditate laxis, utpote quum adſtrictio in altum ſubeat, eò quod caliditas quę illi admiſta eſt deducat, ad eam quidem menſuram perueniens, ut præire quidem ualeat, nondum tamen mordicare. Quidam ea utuntur ad carbunculos & herpetes polentæ miſcentes, tanquam abſumat citra calefactionem eos morbos efficientem humi-
B ditatem. Sunt qui ad eryſipelata utantur, admiſta nimirum polenta cum aqua, aut oxycrato aquoſo.

EX PLINIO.

Cupreſsi folia trita ſerpentum ictibus imponuntur, & capiti cum polenta, ſi à ſole doleat. Item ramici, qua de cauſa bibuntur. Teſtium quoque tumori cum cera illinuntur. Capillũ denigrant ex aceto. Eadem trita cum duabus partibus panis mollis, & è uino Amineo ſubacta, pedum ac neruorum dolores ſedant. Pilulę aduerſus ſerpentium ictus bibuntur, aut ſi eijciatur ſanguis. Collectionibus illinuntur. Ramici quoq; teneræ tuſæ cum axungia & lomento proſunt. Bibuntur ex eadem cauſa. Parotidi & ſtrumæ cum farina imponuntur. Exprimitur ſuccus tuſus cum ſemine, qui mixto oleo, caliginem oculorum aufert. Item uictoriati pondere in uino potus illitusq́;, cum fico ſicca pingui, exemptis granis, uitia teſtium ſanat, tumores diſcutit, & cum fermento ſtrumas. Radix cum folijs trita potaq́;, ueſicæ & ſtranguriæ medetur, & contra phalangia. Ramenta pota menſes ciunt, ſcorpionum ictibus aduerſantur. Chamæcypariſſos herba ex uino pota contra uenena ſerpentium omnium ſcorpionumq́; pollet. *Chamæcypariſsi facultates.*

DE CHAMAE-

CHAMAECISSOS

Gundelreb.

A

NOMINA.

XAMAIKIΣΣOΣ, ἢ γῆς στέφανος Græcis, Hedera terreſtris, Terræ corona Latinis appellatur. Officinæ nomen Hederæ terreſtris retinuerunt. Germanicè Gundelreb/corrupto ſanè nomine uocatur, cum dicendũ eſſet Grundreb/hoc eſt, humi repens uiticula. Nominatur etiam Germanis Erdephew/& Erdenkrenʒlin. Chamæciſſos uerò dicta eſt, quod nunquã non repat humi, folijs Hederæ ſimilibus. Corona terræ, quod ramulos ſuos per terram ſpargens, folioſo ueluti ſerto eandem coronare uideatur.

Hedera terreſtris.
Chamæciſſos unde dicta.
Corona terræ.

FORMA.

Folia Hederæ ſimilia habet, minora tamen & tenuiora. Ramulos dodrantales multos, folijs plenos, à terra quinq; aut ſex prodeuntes. Flores Leucois ſimiles, minores tamen, & in guſtu uehementer amaros. Radix illi eſt tenuis, alba, & inutilis. Ex hac hiſtoria ſatis conſtat herbam hodie uocatam Hederam terreſtrem, eſſe Dioſcoridis Chamæciſſon. Siquidem folijs Hederæ conſtat, minoribus tamen & tenuioribus, ac in circuitu inciſis. Legendũ enim eſſe μικρότερα, & non μακρότερα, res ipſa docet: nam etſi folia Chamæciſsi aliquatenus Hederæ ſimilia ſint, tamen rotundiora, atqueadeo minora etiam & tenuiora exiſtunt. Et eſt hic lapſus ab ι in α apud Dioſcoridem frequens, ut ex alijs etiam locis ſuprà notatis liquet. Ramulis etiam dodrantalibus multis, folioſis, qui tamen antequam ſcindantur quinq; aut ſex à radice procedunt. Flores denique eius Leucois ſimiles ſunt, non quidem luteis, albis, aut purpureis, ſed cœruleis: ita ut uehementer errent qui eius flores neque figura neque colore floribus Chamæciſsi, qui Leucois adſimilantur, eſſe ſimiles putant. Etſi enim colore neque albi, neque lutei ſint, cœruleos tamen, qui color etiam Leucoiorũ eſt, eſſe conſtat. In guſtu deniq;, ſicut etiam folia, amari ſunt. Radix quoque eius tenuis, & nullius prorſus uſus eſt. B His omnibus accedit, quod nomen etiã pulchrè quadrat: neq; enim Græcis aliud ſonat Chamæciſſos, niſi humilem ac humi repentem Hederam. Cæterum non eſſe Elatinen, præter alia multa quæ referre ſuperuacaneum arbitror, ſapor manifeſtè oſtendit, qui in Hedera terreſtri amarus & modicè acris eſt, atqueadeo calorem præ ſe fert. Elatine uerò refrigerat atque adſtringit. Sic non eſſe Aſclepiada, ut taceam quod Securidacæ ſimile ſemen non proferat, uel unus locus natalis ſatis monſtrat. Aſclepias enim in montibus, Hedera autem terreſtris in decliuibus locis & uallibus, ut germanicum nomen Grundtreb abundè indicat, prouenire ſolet. Quæ autem herba ſit Aſclepias, ſuo loco dictum à nobis eſt.

Dioſcoridis locus emaculatur.
Chamæciſſos Hedera terreſtris non eſt Elatine.
Non eſt Aſclepias.

LOCVS.

Naſcitur in cultis locis, iuxta etiam ſepes & dumeta.

TEMPVS.

In Martio ſtatim erumpit, & floret in magnam uſq; æſtatis partem.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo exiguaq; acrimonia foliorũ & florum ſatis monſtrant herbam hanc calidam & ſiccam eſſe, ita ut hi qui frigidã eſſe ſtatuunt, reprehenſione non careant.

Error quorundã notatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia eius trioboli pondere in aquæ cyathis tribus, quadragenis aut quinquagenis diebus pota, iſchiadicis proſunt. Morbum quoque regium in ſenos ſeptenóſue dies ſimiliter pota emendant atq; expurgant.

EX GALENO.

Chamæciſsi flos quum ſit admodum amarus, iecoris obſtructiones ſoluit. Sunt qui illum etiam iſchiadicis exhibeant.

C EX PLINIO.

Chamæciſſon appellant Hederam non attollentẽ ſe à terra. Et hæc contuſa in uino acetabuli menſura lieni medetur. Eius folia bibunt iſchiadici tribus obolis, in uini cyathis duobus ſeptem diebus, admodum amara potione.

APPENDIX.

Has omnes iam cõmemoratas facultates Hederæ terreſtri recentiores tribuunt: neq; dubium eſt, quum ſit admodũ amara, quin eaſdem habeat, & alia etiam poſsit quæ illi adſcribunt, ut euocare ſuppreſſos menſes, urinam mouere, obtuſum auditum remouere. Contra peſtem etiam tradunt efficacem eſſe: id quod equites quoque ſciunt: hi enim quoties fibula dicta peſtis equum corripuerit, hac contra eandẽ herba magna efficacia utuntur.

DE CHRYSANTHEMO. CAP. CCCXXXVI.

NOMINA.

ΧΡΥΣΑΝΘΕΜΟΝ Græcis, Chryſanthemũ Latinis, officinis inuſitatum, Germanis Goldtblům/Schmaltzblům/ à pinguedine quæ contrito digitis floſculo apparet, & Dratblům nominatur. Chryſanthemon uerò à floſculis auri ſplendorem & colorem præ ſe ferentibus, dictum eſt.

Chryſanthemum unde dictum.

FORMA.

Herba eſt tenera, fruticis tamen ſpeciem obtinens, leues proferens caules, & multifida folia: luteos flores, uehementer ſplendentes, & oculi inſtar circulares. Ex qua ſanè deſcriptione ſatis clarum eſt, herbam quam pictam damus, eſſe Chryſanthemon, quod illi omnes à Dioſcoride traditæ notæ, nulla prorſus reclamante, conue-
D niant. Quibus Democriti in Hydroſcopico accedit teſtimonium, qui herbam hanc quæ Batrachio ſimilis eſt, Chryſanthemon Grecis appellari ſcribit, folijsq; Apij eſſe, maioribus tamen, flore auri colore ſplendente. Addit deniq; ab Aquilegijs mirè celebratã eſſe, eò quod aquam ſubeſſe certum ſit, ubi ſolet emicare. Quæ quidẽ ſingula herbę illi quam depictã exhibemus reſpondent. Nam ut cætera omittam, ubi hæc naſcitur aquæ latices ſubeſſe non eſt dubium. Quidam perperàm Waſſerhanenfůß germanicè nominant: nam hoc nomine appellata herba, alia ab ea eſt, ut in capite de Batrachio docuimus. Nam cum hæc noſtra acrimonia uacet, quanquam Batrachijs ſimilis ſit, tamen in numero illorum eſſe hoc nomine non poteſt.

LOCVS.

Naſcitur prope urbes, in pratis humidis, & alijs locis aquoſis.

TEMPVS.

Maio menſe eius floribus prata & loca humida ſplendeſcunt.

TEMPERAMENTVM.

Eiuſdem eſſe cum Buphthalmo temperamenti, & guſtus & facultates declarant. Calidum itaque eſſe & ſiccum conſtat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius flores cum cerato triti, ſteatomata diſcutere produntur. Regio morbo correptis coloris bonitatem tempeſtiuè reddit, à balneo poſt longiorem in eo moram exitu pota.

EX PLINIO.

Veſicæ calculos Chryſanthemon eijcit.

CHRYSANTHEMVM

Schmalzblům.

Single gold cupp or Butter flower

DE CHAMAELEONE ALBO.

C

CAP. CCCXXXVII.

NOMINA.

Carduus ſuarius. *Cardopatium.* *Chamæleon unde dictus.*

ΧΑΜΑΙΛΕΩΝ λευκὸς Græcis, Chamæleon albus, Carduus ſuarius & uarius Latinis, officinis & barbaris Cardopatium appellatur. Quod nomen hauddubiè corruptũ eſt, deductumq́ à dictione Pancration, nam ſic olim eſſe nominatũ Chamæleonem Apuleius teſtatur: aut à Carduo uario, à qua dictione, u ſcilicet litera in p, & r in t mutata, in Cardopatiũ facilis eſt lapſus. Germanis Eberwurtz / eleganti alluſione ad Carduum ſuarium, nuncupatur. Chamæleon autem à foliorũ uarietate dici cœpit. Mutat enim cum terra colores, Plinio teſte: hic niger, illic uiridis, alibi cyaneus, alibi croceus, atq; alijs coloribus uidetur. Suarius autem Carduus dictus eſt, quod ſues ſi in polenta exhibeatur, perimat. Ob quam etiam cauſam Eberwurtz Germanis nuncupatam puto.

Suarius Carduus quare nominatus

FORMA.

Folia habet Silybo aut Scolymo ſimilia, aſperiora autem, acutiora, nigroq́ Chamæleone ualidiora. Caule uacat, uerum è medio ſpinam Echino marino, aut Cinaræ ſimilem erigit. Flores purpureos, ueluti capillos, qui in pappos euaneſcunt. Semen Cnico ſimile. Radicẽ in pinguibus collibus craſſam, in montoſis uerò graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graueolentẽ & dulcem. Plinius libro xxij. cap. xviij. breuius herbam hanc depingit, ſic inquiens: Aſperiora folia habet, ſerpit in terra Echini modo ſpinas erigens, radice dulci, odore grauiſſimo. Quæ certè notæ in uniuerſum omnes, herbæ quæ hodie barbara & corrupta uoce Cardopatiũ uocatur, adamuſsim reſpondent, ita ut nemo non eſſe Chamæleonem perſpicuè intelligat. Huc accedit quod facultates etiam eædem ſint. Radix
D enim Chamæleonis albi hauſta, uenenis reſiſtit. Radix etiam Cardopatij ex recentiorum traditione, mirificè uenenis aduerſari, & contra peſtilentiam populatim ſæuientem, ut paulò pòſt dicemus, efficaciſsimũ eſſe remediũ dicitur. Quod ſi tamen rectiora quis protulerit, non grauabimur hic, ut in alijs quoq;, mutare ſententiã.

LOCVS.

In glabretis montium prouenit, & in ſyluis, ut hinc etiam ſyluaticus Carduus cognominatus ſit.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus cum ſuis floribus effodi poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius calefacit ſecundo ordine abſoluto, deſiccat autem tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix pota acetabuli menſura, latos lumbricos pellit. Sumitur autem in uino auſtero, cum decocto Origani. Hydropicis cõmodè drachma in uino datur: etenim eos extenuat. Contra difficultatem urinæ decoctum eius propinatur. Pro theriaca cum uino pota eſt. Occidit canes & ſues. Mures item necat ſubacta cum polenta, aut hydrelæo madefacta.

EX GALENO.

Radix eius potui datur acetabuli menſura contra latos lumbricos cum uino auſtero. Exhibent etiam aqua inter cutem laborantibus.

EX PLINIO.

Hydropicos ſanat ſucco radicis decoctæ. Bibitur drachma in paſſo. Pellit & interaneorum animalia acetabuli menſura ſucci eiuſdem in uino auſtero cum Origani ſcopis. Facit ad difficultatẽ urinæ. Hic ſuccus occidit canes ſuesq́ in polenta. Addita aqua & oleo contrahit in ſe mures & necat, niſi protinus aquam ſorbeant. Radicem

CHAMAELEON
ALBVS.

Eberwurtz.

C dicem eius aliqui conciſam ſeruari iubent funiculis pendentē, decoquuntq́ in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatiſmos uocant.

APPENDIX.

Recentiores radicē Cardui ſuarij drachmæ pondere in uino ſumptam cōtra peſtilentiæ contagia prodeſſe tradunt. Eandem etiam in aceto decoctam, contra ſcabiem, impetiginē, & omnes cutis fœditates curatu difficiles conferre ſcribunt, ſi eius decocto lauentur. Idem dentium etiam dolori ſuccurrit.

DE CHAMAELEONE NIGRO CAP. CCCXXXVIII.

NOMINA.

XAMAIΛΕΩΝ μέλας Græcis, Carduus niger aut Vernilagium Latinis dicitur. Officinis hæc planta incognita exiſtit. Germanis alluſione ad latinam nomenclaturam ſchwartzer Gartendiſtel uocari poteſt, quod ſcilicet in hortis tantum culta proueniat. Sunt qui eam à candore foliorum nominent welſch weiß Diſtel/ſed prior appellatio ad diſcriminandas plantas melior exiſtit. Chamæleon uerò dictus eſt à uarietate foliorū, quæ pro terræ & locorū differentia, aut admodū uiridia, aut ſubalba, aut cœrulea, aut rubra inueniuntur. Niger uerò hauddubiè à radice appellari cœpit.

Chamæleon niger cur dictus.

FORMA.

Folijs Scolymo ſimilis eſt, minora tamen, tenuioraq́, & rubentia ea habet. Caulem emittit digitali craſsitudine, dodrantalem, ſubrubrū, qui in ſummo habet umbellam, & ſpinoſos flores tenues, hyacinthi æmulos, uerſicolores. Radicē craſſam,
D nigram, denſam, & aliquando corroſam, quæ diſſecta ſubflaueſcit, & cōmanducata mordet. Hæ quidem notæ quanquā plantę, cuius hic picturā damus, ferè omnes uideantur quadrare: caulem enim euehit dodrantalē, & altiorē etiam, digitū ęquantem craſsitudine, ſubrubrum, folia inſtar Scolymi, minora, ſubalba & leniter puniceа, candidū ac hiſpidum florem, hyacinthina purpura uariatū, radicem nigram & ſubflauam: tamen cum non admodū linguam uellicet cōmanducata radix, fit ut nō parum an legitimus ſit Chamæleon niger addubitem. Verū cum multi huius temporis uiri eruditi hanc plantam Chamæleonē nigrum eſſe credant, nolui hoc tempore ab ijs prorſus diſſentire, atque adeo eandem quæ illi, plantæ huic indere appellationem uolui, maximè cum nullam aliam eidem cōuenire apud Dioſcoridem deſcriptionem uideam, donec aliquid certius de ea nobis aut alijs compertum fuerit.

LOCVS.

Nuſquam ſua ſponte in Germania prouenit, quare cultura indiget. Naſcitur autem Chamæleon niger, Dioſcoride autore, ſiccis, campeſtribus, cliuoſisq́, & maritimis locis.

TEMPVS.

Iulio menſe floret, ac ſubinde in capitulis rotundis Auguſto menſe ſemen hiſpidum profert.

TEMPERAMENTVM.

Chamęleontis nigri radix ſicca eſt in tertio ordine, calefacit uerò in ſecundo abſoluto.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix trita, additis exiguo atramento ſutorio, cedrino oleo, & axungia, ſcabiem abigere poteſt. Abſtergit etiam impetigines, admixtis ſulphure & bitumine. Decoctum eius collutione dentium dolorē mitigat. Cum pari pipere & cera oblita, dolentibus dentibus auxiliatur. Quinetiā fouentur ea dentes, quū decocta in aceto, & calens impoſita fuerit. Scriptorio ſtylo dolēti denti calida admota, eum frangit. Cum ſulphure decolorē ob ſolē faciē, & alphos emendat. Miſcetur medicamentis erodentibus. Phagedęnas, ferinaq́ ac tetra ulcera illita, ad mitiorē habitū transferens ſanat.

EX GALENO.

CHAMAELEON
NIGER.

Schwartz Gartendiſtel.

C

EX GALENO.

Radix quiddam letale obtinet, quamobrem eius foris uſus ad ſcabies, impetigines, alphos, & in ſumma ad omnia quæ deterſionẽ poſtulant. Præterea emollientibus & diſcutientibus medicamentis miſcetur, ac illita phagedænica ulcera ſanat.

EX PLINIO.

Radice eius lichenes curantur, cum ſulphure & bitumine unà coctis: cõmanducata uerò dentes mobiles, aut in aceto decocta. Succo ſcabiem etiam quadrupedum ſanant. Et ricinos canum necant.

DE CHAMAEPITY. CAP. CCCXXXIX.

NOMINA.

XAMAIΠITYΣ Græcis, Aiuga ſiue Abiga, autore Plinio, Latinis dicitur. *Ibiga.* Inuenitur & Ibiga uocari, quod nomẽ, Hermolao teſte, ferè ſeruant hodie Illyrici. Hinc abiectis duabus literis i & g, Iba, & ab Aiuga abiectione literarum a & g, Iua manauit in uulgi nomenclationẽ. *Iua.* Officinę Iuam cognomento muſchatam appellant, Germani ye lenger ye lieber. Cæterũ Chamæpitys dicta eſt, quaſi humilis & breuis, humiq; depreſſa picea: nam eius folia piceam olent. *Chamæpitys unde dicta.* Abiga uerò uocata propter abortus, quos, educendis ijs quæ in utero ſunt, excitare ſolet. *Abiga quare uocata.*

GENERA.

Prima. Tria eius ſunt genera. Vna folijs Sedi ſeu Aïzoi, quam nos fœminã fecimus. *Altera.* Altera ramis anchoræ modo incuruis, quam nondum uidimus. *Tertia.* Tertia mas dicitur etiam Dioſcoridi. Harum diſcrimina è deſcriptionibus certius cognoſces.

D

FORMA.

Prima, herba eſt per terram ſerpens, ſubcurua, folia minori Azioo ſimilia habens, multò tamen tenuiora, pinguiora: hoc eſt, ut Serapion interpretatur, ſuper ſe plus humiditatis tenacis habentia, & hirſuta, circa ramos frequentia, odore piceæ, flores exiguos, luteos aut candidos, radicem Cichorij. Altera cubitalibus eſt ramis anchoræ modo incuruis, tenuibus, coma ſupradictæ ſimili, flore candido, ſemine nigro. Olet autem & ipſa piceam. Tertia quæ maſcula appellatur, herbula eſt foliolis tenuibus, candidis & hirſutis, caule aſpero, candido, floſculis luteis, ſemine ſecus alas puſillo. Piceam & hæc olet.

LOCVS.

Sua ſponte, quod ſciam, in Germania non prouenit. Nunc tamen in hortis plantari cœpit. Plinius tertiam in petris naſci tradit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Chamæpitys guſtu quidem amarũ ſaporem acri ualidiorem obtinet. Eſt autem in calefaciendo ſecundi, in ſiccando uerò tertij ordinis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia primæ ſeptem diebus in uino pota, regio morbo medentur. Quadraginta uerò ex hydromelite, iſchiadicos ſanant. Dantur peculiariter iecinoroſis, urinæ difficultatibus, & renum uitijs. Proſunt etiam torminoſis. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atq; antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctũ. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti macerata. Trita & cum fico pro pilulis data aluum emollit. Excepta melle, ſquama æris, & reſina, purgat. Appoſita ex melle, ex utero ducit. Mammarũ duritias diſcutit. Vulnera glutinat. Vlcera quæ ſerpunt, cum

CHAMAEPITYS
PRIMA.

Ye lenger ye lieber weible.

ground pine

CHAMAEPITYS
TERTIA.

Je lenger je lieber mennle.

ground pine

A cum melle illita cohibet. Secunda & tertia eandem uim obtinent, non tamen uſque adeò efficacem.

EX GALENO.

Effectu expurgat Chamæpitys, abſtergitq́ꝫ uiſcera plus quàm calfacit. Proinde regio morbo correptis, & omnino quibus facilè iecur obſtruitur, bonum eſt medicamentum. Quin & menſes ducit tum pota, tum appoſita cum melle. Sed & urinæ mouendæ aptum eſt medicamen. Sunt qui etiam eam exhibent iſchiadicis decoctã in melicrato. Herba porrò ipſa uiridis magna uulnera conglutinat, & ulcera putreſcentia ſanat. Mammarum præterea durities diſcutit.

EX PLINIO.

Proſunt aduerſus ſcorpionũ ictus. Item iecinori illitæ cum palmis aut cotoneis. Renibus & ueſicæ, decoctũ earũ cum farina hordeacea. Morbo quoq́ꝫ regio, & urinæ difficultatibus, ex aqua decocta bibunt. Nouiſsima contra ſerpentes ualet cum melle. Sic & appoſita uuluas purgat. Sanguinẽ denſatum extrahit pota. Sudores facit, perunctis ea. Peculiariter renibus utilis eſt. Fiunt ex ea & hydropicis pilulæ, cum ficu aluum trahentes. Lumborũ quoq́ꝫ dolorẽ uictoriati pondere in uino finit, & tuſsim recentẽ. Mortuos fœtus ex aceto cocta potaq́ꝫ, eijcere protinus dicitur.

APPENDIX.

Recentiores herbarij, & magna officinarũ pars, aliam Chamæpityn oſtendunt, folio Saluiæ rimoſo, anguſtiore tamen, & ad radicẽ maiore, flore ſubcandido ac luteo, & ſemine nigro: quæ tamẽ legitima Chamæpitys non eſt, ſed prima potius Sideritidis, ut ſuo diximus loco, ſpecies. Deſinant igitur ſubinde hac herba pro Chamæpity uera uti, ac illius loco has quarum nunc picturas damus uſurpent. Erroris autem huius nulla alia fuit cauſa, quàm quod Chamæpitys etiam ueteribus alio nomine dicta ſit Sideritis. Hinc pleriq́ꝫ decepti eam herbam quæ priuatim ac propriè ſic nominatur, pro Chamepity uſurpare cœperunt. Sideritis autẽ nulla alia de cauſa dicta eſt Chamæpitys, niſi quod illi uulnera glutinandi inſit facultas. *Officinarum error.*

B

DE PSYLLIO. CAP. CCCXL.

NOMINA.

ΨΥΛΛΙΟΝ græcè, herba Pulicaris latinè, nomen græcum in officinis retinet, germanicè Pſilienkraut nominatur. Tam græcam autem quàm latinam appellationẽ à pulice, cuius effigiẽ ſemen eius refert, ſortita eſt herba. Vel, ut nonnullis uidetur, quia ſi uiridis in domum feratur, generari in ea pulices prohibeat. *Pſyllium unde dictum.*

FORMA.

Pſyllion folia Coronopo ſimilia habet, hirſuta, longiora, ramos dodrantales. Tota herba ad fœni graminiſue formam accedit. Coma eius à medio caule incipit, capitula bina aut terna in ſummo contracta conuolutáue, in quibus ſemen pulicibus ſimile, nigrum durumq́ꝫ.

LOCVS.

In aruis & incultis naſcitur. Nuſquam tamen, quod ſciam, in Germania niſi ſatum prouenit.

TEMPVS.

Flores tota ferè æſtate ex capitulis eius, quæ ſpicæ formam obtinent, erumpentes dependent, canino capiti haud diſsimiles, ut pictura abundè monſtrat. Semen uero autumno profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen eius ex ſecundo refrigerantium eſt ordine, in deſiccando uerò & humectando medium quodammodo & ſymmetrum. Cõmentum Meſues de ſubſtantia eius interiore calida nihil moror. *Meſues cõmentum.*

VIRES.

PSYLLIVM

Pſilienkraut.

flea Bane or flea wort

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis Pſyllio refrigeratoria. Cum roſaceo, aceto, aut aqua illitum articulorũ doloribus, parotidibus, tuberculis, œdematis, luxatis, capitiſq; doloribus prodeſt. Enterocelis ſeu inteſtinorũ ramicibus puerorum, & umbilicis prominentibus cum aceto illitum medetur. Oportet autem acetabuli menſura tuſum in aquæ heminis duabus madere, & ubi aqua concreuerit illinire: egregiè ſiquidem refrigerat: deiectum enim in feruentem aquam, calorem eius reprimit. Prodeſt eryſipelatis. Perhibent ſi uiridis domum importetur, prohibere ne in ea pulices generentur. Tuſa cum adipe, ſordida & maligna ulcera expurgat. Succus eius cum melle ad aures fluxione tentatas, & uermiculoſas conducit.

EX PLINIO.

Vis ei ad refrigerandũ ingens. Semen in uſu. Fronti imponitur in dolore & temporibus, ex aceto & roſaceo, aut poſca. Ad cætera illinitur acetabuli menſura, ſextario aquæ denſat ac contrahit. Tunc terere ac craſsitudinẽ illinere oportet cuicunq; dolori, & collectioni inflammationiq;. Tenaſmo in aqua cum radicibus decoctum medetur. Omnibus articulorũ morbis ſalutare eſt huius ſemen madefactũ in aqua, admiſtis in heminam ſeminis duobus reſinæ colophoniç cochlearibus, thuris uno.

DE PSEVDONARDO. CAP. CCCXLI.

NOMINA.

ΨΕΥΔΟΝΑΡΔΟΣ græcè & latinè nominatur, quod ſcilicet non ſit uera & genuina Nardus, cuius Dioſcorides & alij ueteres meminerunt. *Pſeudonardus unde dicta.*

GENERA.

B Duûm cernitur generum. Alterum procerius eſt, & maiorem ſpirat odorem, nec minus quàm Nardus placet. Hoc nos Pſeudonardũ marem diximus. Officinæ & uulgus herbariorum Spicam à ſpicatis floribus nominant, Germani Spicanardi. *Spica.* Alterum amplitudine & odore minus, quod nos Pſeudonardũ fœminam appellauimus. Officinæ & herbarij recentiores Lauandulam uel Lauendulam, eò quod balneis & hominum lauacris expetatur, elotaq; omnia ſi permiſceatur odoris commendet ſuauitate, uocant. *Lauandula.* Germani ad hoc nomen alludentes Lauendel nuncupant.

FORMA.

Frutex eſt folio craſsiore, carnoſo, anguſto, colore languido, in candidum uergente, piloſo, frequentibus ſpicis in ariſtas ſparſis, floſculis in ſpica ferè cœruleis, in Lauendula autem purpureis.

LOCVS.

Gaudent apricis & petroſis, tanta ſuauitatis fragantia, ut omnes penè flores odoris iucunditate uincant, qua dote ueſtibus inſeruntur.

TEMPVS.

Vtraque perpetua coma exitu ueris caneſcit, Iunio & Iulio menſe ſpicatur, floribusq; prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & ſiccat ordine ſecundo, tenuibusq; conſtat partibus, haud multum à natura Celticæ Nardi diſsidens.

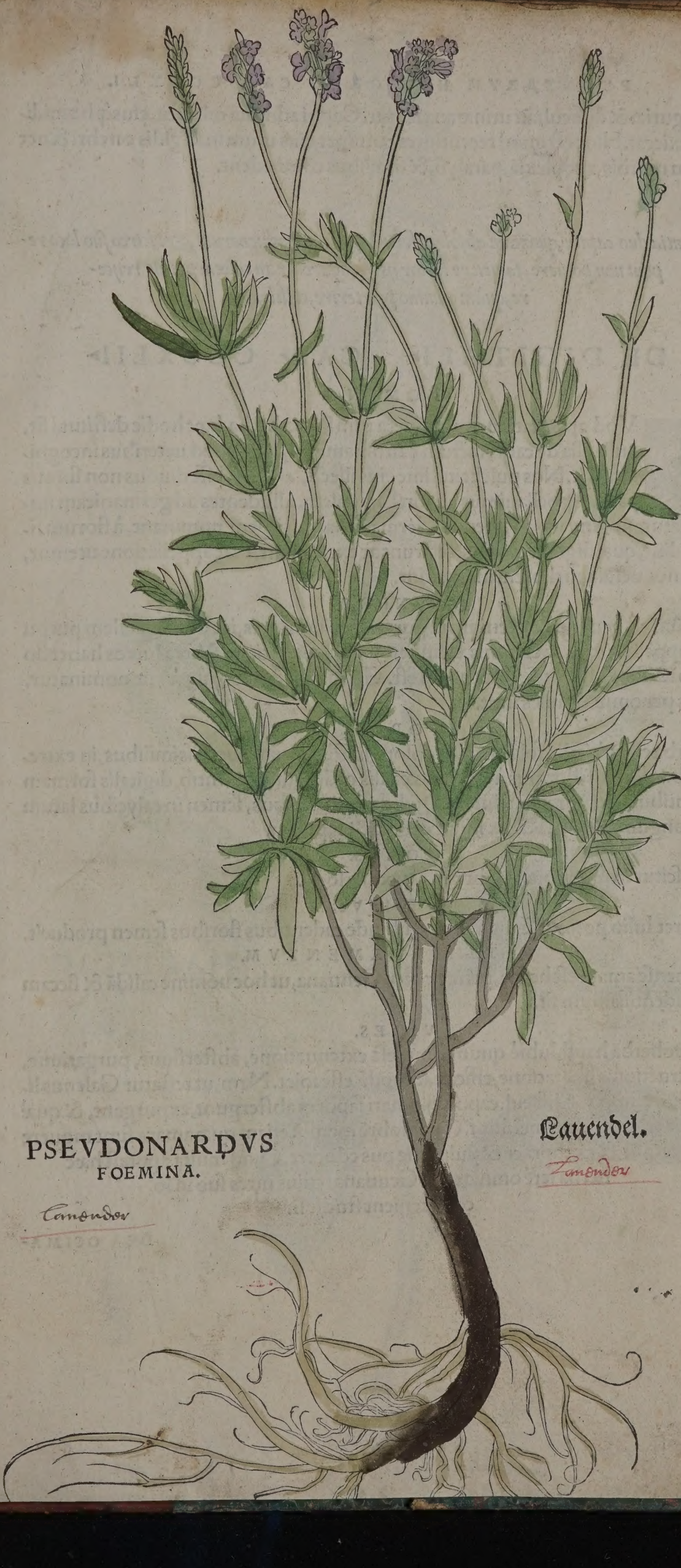
VIRES.

Antiquus manuſcriptus herbarius eaſdem ferè facultates Pſeudonardo, quas Celtica habet, tribuit, dum in hunc modum ſcribit: Stomachi dolorem frigidum, eiuſdem inflationes, uteri dolores, lienis duritiem, iecinoriſq; obſtructiones tollit.

PSEVDONARDVS MAS.

Spicanardi.

PSEVDONARDVS
FOEMINA.

Lauendel.

C Stranguriæ & difficultati urinæ auxiliatur. Capiti admota calefacit, eiusq́ humiditates exiccat. Hinc eſt quod recentiores tantiſper eius uſum in frigidis cerebri & neruorum morbis, apoplexia, paralyſi, & ſimilibus cōmendent.

Sequentia duo capita, quoniam abſoluto fermè opere ad nos uenerunt, & idcirco ſuo loco reponi non potuere, tamen ne lector ijs fraudaretur, in calcem potiùs reijcere, quàm omnino præterire, collibuit.

DE DIGITALI. CAP. CCCXLII.

NOMINA.

Digitalis. QVod appellatione tum græca tum latina herba hæc hodie deſtituta ſit, nulla alia de cauſa factum exiſtimamus, quàm quod ueteribus incognita fuerit. Nos pulchritudine eius illecti, ἀνώνυμον eſſe diutius non ſumus paſsi. Appellauimus autem Digitalem, alludentes ad germanicam nomenclaturam Fingerhůt/ſic enim Germani hanc ſtirpem nominant, à florum ſimilitudine, quæ digitale pulchrè referunt ac exprimunt. Hac appellatione utemur, donec nos uel alij meliorem inuenerint.

GENERA.

Digitalis purpurea. Digitalis lutea. Duûm eſt generū. Vna enim purpureos obtinet flores, ideoq́ Digitalem purpuream appellauimus. Germanis brauner Fingerhůt dicitur. Altera luteos habet flores, ob id Digitalis lutea dicta nobis eſt. Germanis geeler Fingerhůt nominatur. In alijs per omnia ſimiles ſunt.

D

FORMA.

Herba eſt cubitalis, folijs latis & oblongis, Plantagini non diſsimilibus, in extremitatibus ſerratis, floribus à lateribus caulis ordine dependentib. digitalis formam referentibus, purpureis aut luteis. Quibus decidentibus, ſemen in calycibus latum & oblongum profert. Radix illi eſt exigua & capillata.

LOCVS.

Naſcitur in montibus, umbroſis & ſaxoſis locis.

TEMPVS.

Floret Iulio potiſsimū menſe, atq́ ſubinde cadentibus floribus ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

Impenſe amara eſt herba, perinde atq́ Gentiana, ut hoc nomine calidā & ſiccam eſſe euidentiſsimum ſit.

VIRES.

Hæc herba hauddubiè quum opus eſt extenuatione, abſterſione, purgatione, & obſtructionis liberatione, efficax admodū eſſe ſolet. Nam, ut teſtatur Galenus libro iiij. de ſimp. med. facul. cap. xvij. amari ſapores abſtergunt, expurgant, & quæ in uenis eſt craſsitiem incidunt. Quamobrē menſes etiam quæ amara ſunt mouere poſſunt, & ex thorace & pulmone pus educere. Quid multa? poteſt hæc herba ferè omnia quæ Gentiana, cuius uires ſuo in loco inuenient ſtudioſi.

DE OCIMA-

DIGITALIS
PVRPVREA

fox glones

Brauner Fingerhůt.

foxglones

DIGITALIS
LVTEA.

Geeler Fingerhůt.

foxgloves

DE OCIMASTRO. CAP. CCCXLIII.

A

NOMINA.

OΚΙΜΟΕΙΔΕΣ Græcis, Ocimaſtrum Latinis dicitur. Officinis inuſitatum atque incognitum. Germanis wild Baſilg appellatur. Ocimoides uerò Græcis haud alia ratione dictum eſt, quàm quod Ocimo, ſuis potiſsimum folijs ſimile ſit. Ocimaſtrum autem Latini, quaſi ſylueſtre Ocimum appellauerunt. Nam ſic ipſum uocare uidetur lib. xx. cap. xiij. Plinius.

Ocimoides cur dictum.

Ocimaſtrum. Sylueſtre Ocimum.

FORMA.

Folia habet Ocimo ſimilia, ramulos dodrantales, eoſdemq́ hirſutos, ſiliquas Hyoſcyamo perſimiles, ſemine nigro plenas, Melanthio ſeu Nigellæ ſimili (legendū em̃ in Dioſcoride ἐοικότος, & non ἐοικότας, ut habent aliqua exemplaria) Radix illi eſt gracilis & inutilis. Ex qua quidem deliniatione omnibus palàm fit, ſtirpem, cuius effigiem atq; picturā damus, eſſe Ocimaſtrū: ſiquidē folia fert Ocimi, ramulos palmares & quadratos (quod Dioſcorides omiſit) hirſutos, flores purpureos (quos itidē Dioſcorides nō explicauit) forma Ocimi floribus ſimiles, qui tamen colore, qui illis candidus eſt, diſtant: decidentibus floribus ſiliquas Hyoſcyamo ſimiles, ſeminis nigri, Melanthio ſimilis, plenas oſtendit. Radice etiā nititur tenui & ſuperuacua. His omnibus etiam accedit odor, qui planè Ocimum referre uidetur: ita ut nemo dubitare debeat, quin hæc herba uerum ſit Ocimaſtrū, potiſsimum cum illi Dioſcoridis deſcriptio ſic quadret, ut nulla prorſus nota reclamare uideatur.

Dioſcoridis locus emendatus.

LOCVS.

Naſcitur arenoſis in locis. Copioſe autē iuxta Nirtingam ad Nicerum oppidulū prouenit, ubi idipſum primū uidi, ac reperi: aliàs, quod ſciam, mihi nunquā uiſum.

TEMPVS.

Floret in fine Septembris & Octobre menſe, atq; ſimul in ſiliquis ſemen profert.

B

TEMPERAMENTVM.

Ocimaſtrum, maximè eius ſemen, eſt calidæ & ſiccæ temperaturæ, quod ſapor etiam ſatis oſtendit, qui cum modica adſtrictione amarus eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Ocimaſtri in uino potum, medetur uiperarū & aliarum ſerpentiū morſibus. Iſchiadicis datur cum myrrha & pipere.

EX GALENO.

Ocimoides quidam philiterīū cognominant. Radix ſuperuacanea eſt. At ſemen tenuium partium, & deſiccantis citra mordacitatem facultatis eſt.

EX PLINIO.

Sylueſtri Ocimo uis efficacior ad eadem omnia, quæ ſatiuo. Peculiaris ad uitia quæ uomitionibus crebris cōtrahuntur. Vomicisq; uuluæ, contraq; beſtiarū morſus radix in uino eſt efficaciſsima.

APPENDIX.

Vel ſylueſtre Plinij Ocimū diuerſum eſt ab Ocimaſtro, aut in uerbis eiuſdē iam productis, error ſubeſt. Quum enim Ocimaſtri radix, Dioſcoridis & Galeni teſtimonio, inutilis ſit, non rectè à Plinio dicitur quod eius radix in uino contra beſtiarū morſus efficaciſsima ſit: ſed hoc potius, Dioſcoride teſte, ſemini tribuendum erit. Quare in Plinio legendū, contraq; beſtiarū morſus ſemen in uino eſt efficaciſsimū. Quam ſanè lectionem Dioſcoridis autoritas abundè confirmat, qui Ocimaſtri ſemen cum uino potum, contra uiperarum & aliorum reptilium ictus efficax eſſe tradit.

Plinij locus emendatur.

COMMENTARIORVM DE STIRPIVM HISTORIA FINIS.

OCIMASTRVM

Wild Baſilg

Com Baſill

PICTORES OPERIS,

Heinricus Füllmaurer. **Albertus Meyer.**

SCVLPTOR

Vitus Rodolph. Speckle.

EMENDANDA IN COMMENTARIIS
de Stirpium hiſtoria.

Pag.4.uerſ.11.legendum,Hypochondrijs,iecinori &c̃. Ibid.uerſ.20.legendum,Eadem poteſt præſtare cum ſapa,aut lenticula. Pag.8.uerſ.11.Plin.lib.21.cap.21.marem quidem campeſtre &c̃.Ibid.uerſ.13.eiuſdem nomenclaturæ;expungendum itaq; cõma poſt eiuſdem. Ibid.uerſ.16. quod maſculum appellamus. Pag.11.uerſ.19.Ex Macro. Pag.14.uerſ.39.lege,de Acoro uero affirmare. Pag.16.uerſ.40.tubercula facultatem obtinet. Pag.28.uerſ.29.tenuis inteſtini dolores. Pag.29.uerſ.16.ramoſum. Pag.37.uerſ.ult.acris, ut piper,admodum fit. Pag.43.uerſ.penult.axungia. Pag.54. uerſ.10. mollibus duntaxat ſpinis prædita. Pag.79.uerſ.22. Tænias,pro Tineas. Pag.86.uerſ.11.ab Aconis. Pag.93. uerſ.9. illita, aduerſus. Pag.98. uerſ.8.ſi quis in uilla eam extruxerit. Pag.126.uerſ.27.deſtituitur. Pag.128.uerſ.34.lege, Cum polenta, & expunge dictionem Si. Pag.135.uerſ.46.Ieiuno. Pag.141.uerſ.26.aqueæ. Pag. 148. iuxta picturam lege, BELLIS MAIOR. Pag.210.uerſ.ult.dulcis eſt quodammodo. Pag.236.uerſ.35.utiq; maximè. Pag.263.iuxta picturam, ERVCA SYLVESTRIS. Pag.264.uerſ.19.Kunigundis. Pag.304.iuxta picturam, SATVREIA SEV THYMBRA SATIVA. Pag.326.uerſ.34.nitatur,adijciendũ,radice. Pag.328. uerſ.37.terrena ſubſtantia conſtat. Pag.344. uerſ.5.*κόρις* enim Græcis &c̃. Pag.355. uerſ.28.tænias. Pag.363. uerſ.6. quæ in thorace ſunt educit. Pag.397.uerſ.37.craſsiſq; nõnullis. Pag.440.uerſ.28.abundat,que. Pag.450. uerſ.25.per integrum retinuit annum amittit &c̃. Pag.eadem, uerſ.38. Sedi etiam ad deijcienda. Pag.452. uerſ.1.ad ſeceſſum prouocat. Pag.472.uerſ.28.utranq; uero. Pag.510.uerſ.14.floreat. Pag.529.uerſ.13.aut cum lini, &c̃. Pag.672.uerſ.9.eſſet diſcrimen.

244 hoppes fo 164
246 heathe f 259
327 hartes tonge f 294
671 the hollye f 296
horse tayle f 322
hempe f 393
hemlocke f 406
hornes tonge f 408
horse f 411
hygges breade f 451
harefote f 494
holyhocke f 507
hart hund f 590
honisucle f 646

lycoryes fo 192
lorell 221
may lyllyes f 240
lynge worte f 272
lettuse f 299
lupine f 309
whyte lille f 364
lyn f 471
lyver wort f 476
linarye f 482
water lillye f 535
likes f 634
longe wort f 637

oke of Jerusalem
okes fo
origanum f
the oke f
oldes f
onion f
origanum f

I

10 iuniper fo 18
45 Iacke of the hedge fo 104
339 ground Ivye fo 129
399 Ive f 422
501 Jerrow f 427
595 St James wort f 442
596
599

M

marshe mallowe fo 15
mouse eare fo 21
monkes hode fo 27
muggewort fo 44
cutt mallow or vervyn mallow fo 80
Mandelen wort fo 99
margon fo 144
molery f 183
myntes f 288
mysceldon fo 329
mercuries fingers f 356
marigolde f 382
mother wort f 395
myllet f 411
morrye f 425
mercurie f 462
her mercurie f 475
comon mallowes f 509
malberye f 522
melilote f 527
mondrake f 536
mustard seede f 538
mother wort f 583
morsus diaboli f 716
water mynte f 722

P

pimpernell fo
prickmadam fo
plantan fo
great pursclayne
lyttell pursclayne
pyonie f
pyncke nedle f
panyckes f
pollytory of the wall
palma christi f
pyne f
pennyroyall f
parsnep f
hogge penkes f
pimel f
red poppye f
whyte poppye f
the poppye f
philipendula f
persley f
polypodium f
peches f
pimpernell f
pole bere f
[illegible] f
hogge parsley f
parsnep f

qvynes

736
614
554

K

87 [illegible] tree f 496
100
136
169
187
200
286
354
368
453
457
489

N

nettell fo 106
earth nutte fo 131
the navew fo 176
the blynde nettell fo 194
the hasel nut f 398
neppe f 434
blynd nettell f 469
nigella f 503
nyght shade f 686

S

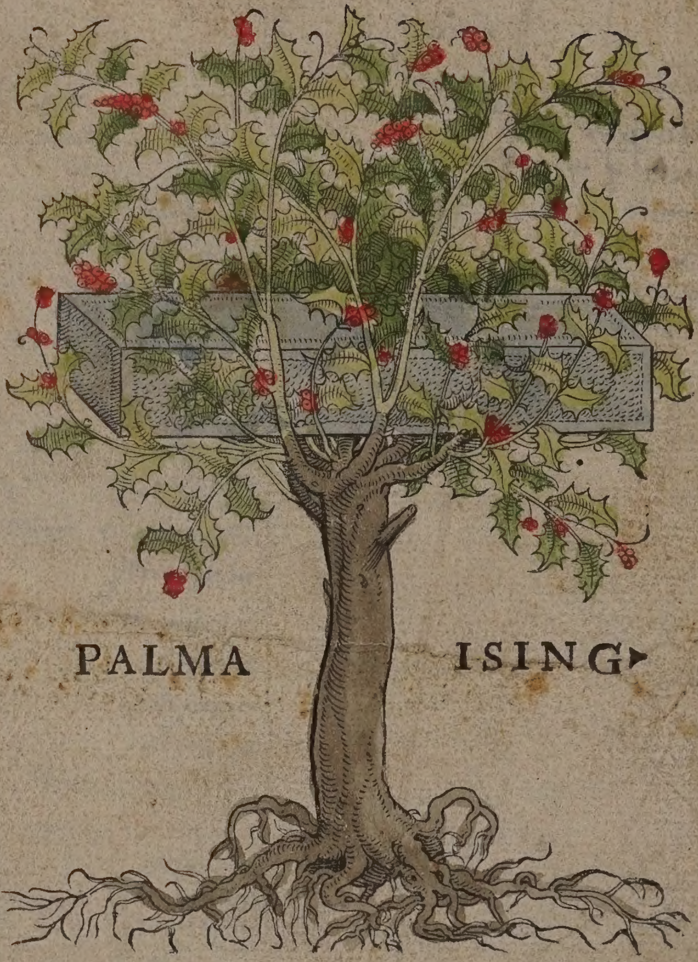
39 Southerne wod fo 6
131 Singrene fo 32
204 stone croppe fo 36
212 speare wort fo 42
262 ~~sperage~~ fo 58
St Johns wort fo 74
478 sauce alone fo 104
616 swalowworte fo 129

T

tansye fo 46
our ladyes thystell fo 56
tutsane fo 76
a kynd of thystell fo 121
tasyls f 224
the thystell f 301
tamariske 513

W

wormewodde
water flagge al[ias] [illegible]
wynes
walworte
wombs here
wylde vyne
the whyte vine

R

S

T

stocke gelofloure f 313
sloes f 403
[illegible] off ye garde f 409
saffero f 441
Sene f 446
sperage f 455
Sorrell f 461
another sorrell f 464
wodde sorrell f 564
[illegible] f 570
Salomons seale f 595
[illegible] f 611
[illegible] f 623
smallage f 669
Sanicle f 690
[illegible] f 694
[illegible] f 716
saxifrage f 730
[illegible] f 747
[illegible] f 74[illegible]